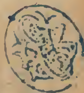

NAZIONALE
BIBLIOTECA
VITT. EMANUELE
12
33 B
23

292

MALLEVS

MALEFICARVM,

IN TRES DIVISVS PARTES,

In quibus { Concurrentia ad maleficia, Maleficiorum effectus, Remedia aduersus maleficia,

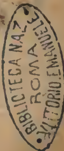
Et modus procedendi, ac puniendi maleficos abundè continetur, præcipuè autem omnibus Inquisitoribus, & diuini uerbi concionatoribus utilis, ac necessarius.

Auctore R. P. F. IACOBO SPRENGER Ordinis Prædicatorum, olim Inquisitore clariss.

Hac postrema editione per F. Raffaelem Maffeum Venetum. D. Iacobi à Iudeca instituti Seruorum, summo studio illustratus, & à multis erroribus uindicatus.

His adiecimus indices rerum memorabilium, & quæstionum.

VENETIIS, MDLXXIII.

Ad candentis Salamandræ insigne.

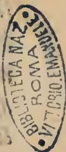

AMPLISSIMO

SCIPIONI REBIBAE, TITVLI S. ANGELI,

PRAESBITERO CARDINALI DE PISA NVNCVPATO, OMNIVM HAERETICORVM Censori optimo.

Ioan. Antonius Bertanus. S. D.

VLLVM arbitror hominem uerè pium, reperiri, (AMPLISSIME CARDINALIS) qui uarijs ingenijs hominum consideratis, quibus bonarum artium studia, hodiernis temporibus, & uigent, & deficiunt, non uariè afficiantur. Lætari summoperè debet, quòd hæc nostra ætas iugiter intenta est libris, nullam quietem in eorum studijs intermittit, quotidie na-

ſcuntur ingenia, quæ in communem omnium vtilitatem aliqua produnt. Nam cum ſcientia propemodum infinita ſit, copiam quoque librorum penè infinitam fateri neceſſe eſt; Non enim aliquid tam bonum in rerum natura exiſtit, quòd non melius inueniri poßit, cum neque apud Græcos neminem extitiſſe (Auctore Plinio) ſcimus, qui unus, omnia tractauerit. Id igitur cum ita ſit, pergratum quidem omnibus eſſe debet, in hæc tempora incidiſſe, cum uidemus hunc afferre doctrinam, Hunc ingenium, Alium diligentiam; Hunc interpretari libros, illum uerò multa ex librorum uarietate in unum colligere, quæ diuerſis hominum generibus profutura exiſtimantur, Animo angi etiã meritò poteſt, aliquos intueri, certatim ſtudentes nenias ſuas, Calcographis publicandas tradere, uel aliorum nugas aliàs impreſ-

ſas,

ſas, typis iterare, monumenta uerò clariſsimorum uirorum, qui ſummis laboribus, ac uigilijs, priſcis temporibus profuerunt, obruta tenebris iacere ſinunt, neſcientes quàm per arduum ſit, nouis auctoritatem dare, obſcuris lucem & faſtiditis gratiam. Tot enim tamque uaria in omni ſcientiarum facultate ſcripta, commentata, expoſita, emiſſaque ſunt, (hac noſtra tempeſtate,) ut ipſa quidem potius luci obſcuritatem, quàm lumen afferant. Laudatione igitur digni uidentur, qui uetuſtis nouitatem, abolitis nitorem, dubijs fidem, dare conantur: (habet certè antiquitas auctoritatem quandam, ac eam dignitatem præſefert, quàm nullus unquàm niſi impudenter contemnit.) Hos itaque pro uiribus imitatus, ſcripta olim emiſſa, temporum autem iniuria, aut inopinato fortunę euentu exciſa, meis typis

excitare, & quasi a morte ad uitam reuocare conor. Inter quę cum MALLEVM MALEFICARVM iterum imprimere curarem, egi cum R. P. ac erudito Theologo D. Jacobi a Judaica F. Raffaelo Maffeo Veneto Ordinis seruorum (ut sua qua posset diligentia) eum recognosceret, tabulis, & indicibus Illustraret, res malè affectas sanitati restitueret, Auctorem quoque libri inueniret, atque palam faceret. Annuit ipse, (pro eius summa humanitate) meis precibus, & in hac re, diligentiam curamque maximam adhibuit, ut mihi morem gereret, & studiosis omnibus satisfaceret. JACOBVM SPRENGER Theutonicum Prædicatorij instituti Mallei auctorem apud Joannem Tritthemium inuenit, corrupta innumera, & deprauata correxit. Titulos Quæstionibus ueluti summarium

marium

marium appoſuit, Indicem rerum nota bilium locupletiſſimum legentibus maxi mo uſui, ac magnæ oblectationi futurum confidens, ædidit, & alia multò plu ra, quæ inter legendum, uel cum aliȷs li bris antea (ſi contuleris) impreſſis, feciſ ſe inuenies. Cum autem quærerem ſub cuius Mæcenate, ac Patrono exiret, atque in uulgus emanaret, (nihil enim in publicum exit, quod alicui prę ſtantiſſimo uiro non commendetur, tu quidem præter cæteros) ILLVTSRISSIMAE PRINCEPS) occurriſti, qui non ſolum amplitudine dignitatis, uſu rerum, quas equo iure Sedis SANCTISSIMAE INQVISITIONIS Uniuerſalis, ſibi uendicat, prefulges; uerum etiam omni bus animi dotibus, Religione, probitate, continentia, prudentia, eruditione, Doctrina, ac (quod eſt pręſtantis ſin-

gularisque tuæ naturæ proprium) in optimarum disciplinarum Cultores, summa liberalitate beneuolentiaque adeò præstas, ut paucissimi reperiantur, qui comparari tecum possint. Quo fit, ut non modò ipse, te meum Protectorem, DVCEM, & PRINCIPEM obseruem, ac mirificè uenerer, & meis caracteribus, MALLEVS MALEFICARVM aduersus calumniatores ac Detractores ualidum defensorem sibi comparet; Spiritumque ex te (non minus quàm primas Promethei ex luto confectas imagines ex Phębeis radijs habiturus,) sed uniuersi Fidei Catholicę Zelatores (Pręcipuè autem Raffael Maffeus Mallei censor) propter animi tui celsitudinem, ita admirentur, atque suspiciant, ut te tutorem quasi Numen aliquod è cœlo demissum sibi arbitrentur. Quo circa te oro

(RE-

(REVERENDISSIME CARDINALIS) atque obtestor, ut librum hunc alacri fronte suscipere & animum meum ad te obseruandum, & colendum satis iam perspectum, & cognitum, habere digneris. Sic enim summum desiderij mei fructum feram, & maiora in posterum tibi polliceor. Vale, diuque faelix uiues.

APOLOGIA AVTHORIS IN MALLEVM MALEFICARVM.

CVM inter ruentis ſeculi calamitates quas proh dolor non tàm legimus, quàm paſſim experimur, uetus oriens damno ſuæ ruinæ irrefragabili diſſolutus, eccleſiam quam nouus oriẽs homo CHRISTVS IESVS aſperſione ſui ſanguinis fœcundauit, licet ab initio uarijs hæreſum contagionibus inficere non ceſſat, illo tamen præcipuè in tẽpore his conatũr, quãdo mundi ueſpere ad occaſum declinante, & malitia hominum excreſcẽte, nouit in ira magna, ut Ioã. in Apoc. teſtatur, ſe modicum tempus habere. Quare & inſolitam quandam hæreticam prauitatem in agro dominico ſuccreſcere fecit, hęreſim inquam maleficarum, à principaliori in quo uigere noſcitur ſexu denotando. Quæ dum innumeris machinatur inſultibus, hoc tamen in ſingulis quod cogitatu terribile, DEO nimium abhominabile, & omnibus CHRISTI fidelibus odibile cernitur, operibus expletur. Ex pacto enim cum in inferno, & fœdere cum morte fœtidisſimæ ſeruituti, pro earum prauis explendis ſpurcitijs ſe ſubijciunt. Pręterea ea quę in quotidianis erumnis, hominibus, iumentis, & terræ frugibus, ab eis DEO permittente &

uirtute

uirtute dæmonum concurrente inferuntur. Inter quæ mala nos Inquiſitores IACOBVS SPRENGER, unà cum chariſsimo ab apoſtolica ſede in exterminium tam peſtiferæ hæreſis, ſocio deputato: licet inter diuinorum eloquiorum profeſſores ſub prædictorum ordine militantium minimi. Pio tamen ac lugubri affectu penſantes quid remedij, quidve ſolaminis mortalibus ipſos pro ſalutari antidoto foret adminiſtrandum, huic operi præ cunctis alijs remedijs pios ſubmittere humeros dignum iudicauimus. confiſi de melliflua largitate illius, qui dat omnibus affluenter, & qui calculo ſumpto de altari forpice, tangit & mundat labia imperfectorum, in finem optatum cuncta perducere. Verum cum in operibus hominum nil fiat adeò utile & licitum, cui non poſsit aliqua pernicies irrogari. Ingeniola etiam noſtra ad acumen non perueniunt ueritatis, niſi lima alterius prauitatis plurimum fuerint abraſa. Ideo qui de nouitate operis nos redarguendo æſtimat ad certamen illius confidenter accedimus. Sciat tamen hoc ipſum opus nouum eſſe ſimul & antiquum, breue pariter & prolixum, antiquum certe materia & authoritate, nouum uero partium compilatione, earumq; aggregatione, breue propter plurimorum authorum in breuem perſtrictionem, longum nihilominus propter immenſam materiæ multitudinem, & maleficarum imperſcrutabilē

malitiam.

malitiam. Nec hoc dicimus, cæterorum authorum scriptis præsumptuose derogãdo, nostrum que opus iactanter & inaniter extollendo, cũ ex nostro ingenio pauca & quasi nulla sint addita. Unde non nostrum opus, sed illorum potius censetur quorum ex dictis ferè sunt singula contexta. Qua simul ex causa nec poemata condere nec sublimes theorias cępimus extendere, sed excerptorum more procedendo ad honorem summe trinitatis, & indiuiduæ unitatis super tres partes principales, originem, progressum & finem. Maleficarum malleum tractatum nũcupãdo, aggredimur recollectionẽ operis socio, executionem uero his quibus iudicium durissimum imminet eo quod in uindictam malorum, laudem uero bonorum constituiti cernuntur à DEO, cui omnis honor & gloria in secula seculorum. Amen.

TENOR

TENOR BVLLAE APOSTOLICAE ADVERSVS hæresim maleficarum.

INNOCENTIVS EPISCOPVS, SERVVS seruorum DEI. Ad futuram rei memoriam. Summis desiderantes affectibus prout pastoralis sollicitudinis cura requirit, ut fides catholica nostris potissime temporibus ubique augeatur & floreat, ac omnis hæretica prauitas de finibus fidelium procul pellatur, ea libenter declaramus, ac etiam de nouo concedimus, per quæ huiusmodi pium desiderium nostrum uotiuum sortiatur effectum, cunctisque propterea per nostræ operationis ministerium, quasi per prouidi operatoris sarculum erroribus extirpatis, eiusdem fidei zelus & obseruantia in ipsorum corda fidelium fortius imprimatur. SANE nuper ad nostrum non sine ingenti molestia peruenit auditum, quòd in nonnullis partibus Alemaniæ superioris, nec non in Maguntineñ, Colonieñ, Treuereñ. Saltzburgeñ. & Bremeñ. prouinciis, ciuitatibus, terris, locis, & diocœsibus complures utriusque sexus, personæ propriæ salutis immemores, & à fide catholica deuiantes cum dæmonibus incubis & succubis abuti, ac suis incantationibus, carminibus, & coniurationibus, aliisque nephandis superstitiis, & sortilegiis excessibus, criminibus & delictis, mulierum partus, animalium fœtus, terræ fruges, uinearum uuas, & arborum fructus, nec non homines, mulieres, pecora, pecudes, & alia diuersorum generum animalia; uineas quoque, pomeria, prata, pascua, blada, frumenta, & alia terræ legumina, perire, suffocari, & extingui facere, & procurare, ipsosq; homines, mulieres, iumenta, pecora, pecudes, & animalia diris tam intrinsecis quàm extrinsecis doloribus & tormentis afficere, & excruciare, ac eosdem homines ne gignere, &

mulieres

mulieres ne concipere,uirosq; in uxoribus,& mulieres ne uiris actus coniugales reddere ualeant impedire. Fidem præterea ipsam quam in sacri susceptione baptismi susceperunt,ore sacrilego abnegare. Aliaque quamplurima nefanda excessus & crimina,instigante humano generis inimico committere & perpetrare non uerentur, in animarum suarum periculū,diuinæ maiestatis offensam, ac perniciosum exemplum,ac scandalum plurimorum. Quodq; licet dilecti filij HENRICI institoris, in prædictis partibus Alemaniæ superioris, in quibus etiam prouinciæ,ciuitates,terræ diocœs. & alia loca huiusmodi compræhensa fore censetur: nec non IACOBVS SPRENGER per certas partes lineæ Rheni, ordinis prædicatorum & theologiæ professores, hæreticæ prauitatis inquisitores,per literas apostolicas deputati fuerunt, prout adhuc existunt,tamen nonnulli clerici & laici illarum partium quærētes plura sapere quàm oporteat, pro eo quòd in literis deputationis huiusmodi prouinciæ, ciuitates, diocœs.terræ,& alia loca prædicta, illarumq; personæ ac excessus huiusmodi nominatim & specifice expressa non fuerunt,illa sub eisdem partibus minime contineri,& propterea præfatis inquisitoribus in prouincijs, ciuitatibus, diocœ. terris & locis prædictis, huiusmodi inquisitionis officium exequi non licere, & ad personarum earundem super excessibus & criminibus antedictis,punitionem, incarcerationem & correctionem admitti non debere, pertinaciter asserere uon erubescunt. Propter quod in prouincijs,ciuitatibus, diocœ.terris & locis prędictis excessus,& crimina huiusmodi non sine animarum earundem euidentia iactura, & æternæ salutis dispendio remanent impunita. Nos igitur impedimenta quælibet quæ per ipsorum inquisitorum officij executio, quomodolibet retardari posset de medio submouere,& ne labes hæreticæ prauitatis,aliorumq; excessum,huiusmodi in perniciem aliorum innocentum sua uenena diffundat, oportunis remedijs prout nostro incumbit officio, prouidere uolentes fidei zelo ad hoc maxime nos impellente,ne propterea contingat

tingat,prouincias,ciuitates,diocœſes,terras & loca prædi
cta ſub eiſdem partibus Alemaniæ ſuperioris, debito inquiſitionis officio, carcere eiſdem inquiſitoribus in illis officium inquiſitionis,huiuſmodi exequi licere, & ad perſonarum earundem,ſuper exceſſibus & criminibus prædictis correctionem,incarcerationem,& punitionem admitti debere. Perinde in omnibus,& per omnia,ac ſi in literis prædictis prouinciæ,ciuitates,diocœ.terræ & loca,ac perſonæ, & exceſſus huiuſmodi nominatim, & ſpecificè expreſſa forent authoritate apoſtolica tenore præſentium ſtatuimus.Proq; potiori cautela literas & deputationem prædictas ad prouincias,ciuitates, diocœ. terras & loca, nec non perſonas,& crimina huiuſmodi extendentes, præfatis inquiſitoribus quòd ipſi & alter eorum accerſito ſecum dilecto filio,IOANNE GREMPER Clerico Conſtantien.diocœ.magiſtro in artibus,eorum moderno, ſeu quouis alio notario publico per ipſos, & quemlibet eorum pro tempore deputando in prouincijs, ciuitatibus,diocœſis,terris,& locis prædictis,contra quaſcunque perſonas,cuiuſcunque conditionis,& præeminentiæ fuerint huiuſmodi inquiſitionis officium exequi, ipſasq; perſonas quas in præmiſſis culpabiles reperierint, iuxta earũ demerita corrigere,incarcerare,punire,& mulctare. Nec non in ſingulis prouinciarum huiuſmodi parrochialibus eccleſijs,uerbum DEI fideli populo quotiens expedierit,ac eis uiſum fuerit proponere & prædicare,omniaque alia & ſingula in præmiſſis,& circa ea neceſſaria & opportuna facere,& ſimiliter exequi libere & licitè ualeant, plenam ac liberam eadem auctoritate de nouo concedimus facultatem. Et nihilominus uenerabili fratri noſtro Epiſcopo Argentinenſi,per apoſtolica ſcripta mãdamus, quatenus ipſe per ſe uel per alium,ſeu alios præmiſſa ubi quãdo,& quotiens expedire cognouerit,fueritq; pro parte inquiſitorum huiuſmodi ſeu alterius eorum legitimè requiſitus,ſolenniter publicans,non permittat eos quoſcunque ſuper hoc contra prædictarum & præſentium literarum tenorem,quauis authoritate moleſtari, ſeu aliàs quomodo

do libet impediri moleſtatores & impedientes, & contra dictores,quoslibet & rebelles,cuiuſcunque dignitatis ſtatus,gradus,præeminentiæ , nobilitatis,& excellentiæ aut conditionis fuerint, & quocũque exemptionis priuilegio ſint muniti.Per excommunicationis , ſuſpenſionis & interdicti,ac alias etiam formidabiliores de quibus ſibi uidebitur ſententias,cenſuras & pœnas,omni appellatione poſtpoſita,compeſcendo & etiam legitimis ſuper his per eum ſeruãdis proceſſibus, ſententias ipſas quotiens opus fuerit aggrauare & reaggrauare authoritate noſtra procuret,inuocato ad hoc ſi opus fuerit auxilio brachii ſecularis. Non obſtantibus præmiſſis ac conſtitutionibus, & ordinationibus apoſtolicis contrarijs quibuſcunque . Aut ſi aliquibus communiter uel diuiſim ab apoſtolica ſit ſede indultum,quod interdici,ſuſpendi,uel excommunicari non poſſint , per literas apoſtolicas non facientes plena & expreſſam , ac de uerbo ad uerbum , de indulto huiuſmodi mentionem , & qualibet alia dictæ ſedis indulgentia generali uel ſpeciali , cuiuſcunque tenoris exiſtat,per quã præſentibus non expreſſam uel totaliter non inſertam,effectus huiuſmodi gratiæ impediri ualeat, quomodo libet uel differri,& de quacunque toto tenore habẽda ſit in noſtris literis mentio ſpecialis.Nulli ergo omnino hominum liceat hãc paginam noſtræ declarationis, extenſionis,conceſſionis & mandari infringere,uel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit,indignationem omnipotentis DEI, ac beatorum Petri & Pauli apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum.

Datum Romæ apud ſanctum Petrum Anno incarnationis dominicæ, Milleſſimo,quadringenteſimo,octuageſimo quarto. Non. Decembris. Pontificatus noſtri Anno primo.

ALPHABETICVS RERVM AC SENTENTIARVM MEMORABILIUM, quæ ſparſim in hoc opere continentur.

A

ne

Deus

Duellum

Hæresis

In-

 cura-

Natus

Q

R

S

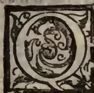
Sagi-

So-

FINIS.

TABVLA QVAESTIONVM TOTIVS OPERIS

PRIMAE PARTIS.

Quæ-

Secun-

SECVNDAE PARTIS.

muta-

TER-

TERTIAE PARTIS.

Quæ-

FINIS.

AVCTORES EX QVIBVS HOC OPVS DESVMPTVM est, & ab Auctore citati.

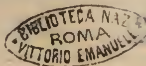
Dionisius Areopagita
Ioan. Crisostomus.
Ioan. Cassianus.
Ioan. Damascenus.
Heraclides.
Hilarius.
Augustinus.
Gregorius papa primus.
Isidorus epis. Hispalensis.
Itinerarium Clementis.
Remigius.
Albertus Magnus
Thomas Aquinas.
Bernardus Abbas.
Bonauentura Cardin.
Antoninus archiep. Florent.
Petrus De Bonauentura.
Petrus Damianus.
Nicolaus de Lyra.
Glosa ordinaria.
Paulus Burgensis.
Magister Historiarum.
Magister Sententiarum.
Vincentius Beluacensis.
Gulielmus Parisiensis
Petrus De Palude
Petrus de Taranthasia
Scotus.
Guido Carmelita
Alexander de Ales.
Ioan. Nider.

Rabbi Moyses.
Compendium Theologicæ ueritatis.
Vitæ Sanctorum Patrum.
Concilia.
Iura Canonica.
Boethius.
Hostiensis.
Gratianus.
Thomas Brabantinus.
Raymundus.
Vbertinus.
Gotffredus.
Cæsareus.
Bernardus.

Alii etiam sunt (amice lector) qui quid auxilii Maleficorum, & Dæmonis naturæ cognitionem appetentibus, præstare ualeant: tuo calculo relinquimus diiudicandum, quorum nomina hæc sunt.

Michael Psellus. De natura Dæmonum
Martinus Plausc Episc. Tubingæ. De Maleficiis.
Astesanus ord. Minorum. in summa de casibus
Bartholomæus de Spina ord. Prædicat. De Strigibus.
Ioan. Franciscus Picus Mirandulanus. De Ludificatione Dæmonum.
Constantinus Parentinus. Seruita, de Incubis & Succubis.
Paulus Girlanda de Castello, de Sortilegiis & tortura sortileg.

Acta & practica Inquisitorum.

MALLEI MALEFICARVM,

Tria continens, quæ ad Maleficium concurrunt, ut sunt, Dæmon, Maleficus, & Diuina permissio.

An Maleficium sit. QVAESTIO PRIMA.

VTRVM asserere maleficos esse, sit adeò catholicũ quod eius oppositũ pertinaciter asserere oĩno sit hæreticũ. Et arguit quod nõ sit catholicũ quicq̃ de his asserere. 26.q.5. episcopi. Quid credit posse fieri aliquã creaturã aut in melius deteriusve trãsmutari, aut in aliã speciẽ uel similitudinẽ trãsformari quã ab ipso oĩum creatore pagano, & infideli deterior est. Talia aũt referũtur fieri a maleficis, ideo talia asserere nõ est catholicũ, sed hęreticũ. Pręterea nullus effectus maleficialis est in mũdo, Probatur. Quia si esset, operatione dęmonum fieret. Sed asserere quod dæmones põt corporales trãsmutationes aut impedire aut efficere nõ uidetur catholicũ, quia sic perimere possent totũ mundũ. Præterea oĩs alteratio corporalis, puta circa infirmitates aut sanitates procreãdas reducitur in motũ localẽ patet ex 7. physic. Quorũcunq; est motus cœli. Sed dęmones motũ cœli uariare non põt. Dionysius in epist. ad Polycarpũ. Quia hoc solius Dei est. Ergo uidetur quod nullam transmutationẽ ad minus uerã in corporibus causare põt: quod necesse sit hmõdi trãsmutationes in aliquã causam occultã reducere. Præterea sicut opus Dei est fortius q̃ opus diaboli, ita & eius factura. Sed maleficiũ si esset in mũdo, esset utiq; opus diaboli cõtra facturã Dei: ergo sicut illicitũ est asserere facturã superstitiosam diaboli excedere opus Dei, ita illicitũ est credere, ut creaturæ & opera Dei in hoĩbus & iumẽtis ualeãt uitiari ex operib. diaboli. Præte. id qđ subiacet uirtuti corpali, nõ hẽt uirtutẽ imprimẽdi in corpora, sed dæmones subdunt uirtutib. stellarũ qđ

po:est eo quod certi incantatores constellationes determ natas ad inuocandum dæmones obseruant, ergo non habent uirtutem imprimendi aliquid in corpora, & sic multo minus maleficæ. Item dæmones non operantur nisi per artem. Sed ars non potest dare ueram formam. Vnde in c. de mineris dicitur. Sciant auctores alchimiæ species transmutare non posse, ergo & dæmones per artem operantes ueras qualitates sanitatis aut infirmitatis inducere non possunt, sed si uere sunt, habent aliquam aliam causam occultã absque opere dęmonũ & maleficiorũ. SED CONTRA in decre. 33. q. p. Si per sortiarias atq; maleficas artes nonnunquam occulto iusto Dei iudicio permittente, & diabolo præparante, &c. Loquitur de impedimento maleficiali quo ad actus coniugales tria concurrere: scilicet maleficam diabolum & Dei permissionem. Præterea fortius agere potest in id quod est minus forte. Sed uirtus dæmonis est fortior uirtute corporali. Iob. 40. Non est potestas super terram quæ ei ualeat comparari, qui creatus est ut neminem timeret. RESPONSIO. Hic impugnandi sunt tres errores hereticales quibus reprobatis ueritas patebit. Nã quidã iuxta doctrinã sancti Thomæ in 4. distin. 24. ubi tractat de impedimento maleficiali, conati sunt asserere maleficium nihil esse in mundo, nisi in opinione hominum qui naturales effectus quorum essentiæ sunt occulte maleficijs imputabant. Alij qui maleficos concedũt sed ad maleficiales effectus illos tantummodo imaginare, & fantastice concurrere asserunr. Tertij qui effectus maleficiales omnino dicunt esse fantasticos & imaginarios licet dæmon cnm malefica realiter concurrat. Horum errores sic declarantur & reprobantur. Nam primo omnino de hæresi notantur per doctores in 4. præfata dist. præcipue per sanctum Thomam in 3. art. & in corpore q. dicens illam opinionem esse omnino contra auctoritates sanctorum, & procedere ex radice infidelitatis. Quia ubi auctoritas scripturę sacræ dicit quod dæmones habent potestatem supra corporalia & supra imaginationem hominum quando à Deo permittuntur, vt ex multis scripturæ sacræ

passibus

paſſibus notatur. Ideo illi qui dicunt maleficium nihil eſſe in mundo niſi in exiſtimatione hominũ. Etiã non credũt eſſe dæmones, niſi in exiſtimatione uulgi tantũ, ut errores quos homo ſibiipſi facit, ex ſua æſtimatione imputet dæmoni. Et ꝙ etiam ex imaginatione uehementi aliquæ ſiguræ apparent in ſenſu tales quales homo cogitat, ꝙ & tunc creduntur dæmones uideri dicamus uel etiam malefici. Et quum hæc vera fides repudiat per quam angelos de cœlo cecidiſſe & dæmones eſſe credimus. Ideo & fatemur ipſos ex ſubtilitate naturæ ſuæ multa poſſe quæ nos non poſſumus. Et illi qui eos ad talia inducunt facienda malefici uocantur hæc ibi. Quia uero infidelitas in baptizato hæreſis nominantur, ideo tales de hæreſi reprehendũtur. Alij duo errores dæmones & eorum naturalem potentiã nõ negantes, ſed inter ſe quo ad effectum maleficialem & ipſam maleficam diſſidentes, inqnantũ unus concedit maleficam realiter cooperari ad effectum, non tamen uerum, ſed fantaſticũ. Alter uero per contrariũ effectum realem in leſo concedens, ſed maleficam fantaſtice putat cooperari. Fundamentum errorum ex duobus paſſibus canon. qui habentur 26. q v. epĩ. ſumpſerũt, ubi primo reprehendun tur mulieres, quæ credunt ſe cum Diana, uel Herodiana nocturnis horis equitare. Inſpiciatur ibi canon. Et quia ſepe fantaſtice & imaginarie talia ſolummodo fiunt, ideo & illi errantes, de oĩbus alijs effectibus ita fieri iudicant. Secundo, quia ibi continetur ꝙ qui credit uel aſſerit poſſe fieri aliquã creaturam, aut in melius deteriuſve immutari aut transformari in aliam ſpeciem, uel ſimilitudinem ꝗ a Deo oĩm creatore, infidelis eſt, & pagano deterior. Vnde propter hoc, ꝙ ibi dicitur deteriuſve immutari, dicũt illi effectum nõ eſſe realem in maleficato, ſed tantũmodo fantaſticum. Sedꝙ hi errores hæreſim ſapiant, & contra ſanũ intellectum canonis militãt, oſtenditur primo tam per legẽ diuinam ꝗ etiam eccleſiaſt. & ciuilẽ, & hoc in generali, demum in ſpeciali uerba canon. exprimendo, licet etiã in ſequẽti queſtione clarius hoc deduceretur. Nam lex diuina in pleriſq; locis præcipit maleficas nõ ſolam eſſe uitan

das,sed etiam occidendas,cuiusmodi pœnas nō impone ret si non ueraciter & ad reales effectus & læsiones cum dęmonibus concurrerēt. Mors enim corporaliter nō infligitur sine corporali & graui peccato, sed aliud de morte animæ quæ ex fantastica illusione seu etiā tentatione oriri potest. Hæc est sentētia S.Thome in. 2. dist. 7. in questione. An uti auxilio dæmonum sit malum. Nam Deutero. 18.præcipitur omnes maleficos & incantatores interfici. Leuitici etiam. 19.dicitur. Anima quæ declinauerit ad Magos & ad Ariolos & fornicata fuerit in eis ponam faciem meam contra eam & interficiā eam de medio populi mei. Et iterū.20.Vir uel mulier in quibus phytonicus uel diuinus spiritus fuerit moriatur,& lapidibus obruēt eos. Et dicuntur phytones in quibus demon operatur miros effectus. Præterea hæc sunt quod propter hoc peccatum Ochozias infirmus mortuus fuit.4. Regnum.1.& Saul. 2. Paralipo.10. Diuinorum deniq; eloquiorum tractatores quid aliud in eorum scriptis dicunt.2.dist.7.& 8.tradiderunt de potestate demonū & magicis artibus eorū scripta inspiciantur cuiuscunq; doctoris super. 2. librum senten. & inueniet nullo discrepante magos & maleficos uirtute dæmonū permittente Deo,miros affectus non fantasticos posse producere. Taceo de variis aliis locis, in quibus Sanctus Thomas diffuse de huiusmodi operibus pertractat ut in summa contra genti.lib.3.cap.1.& 2.in prima parte. q.114.argu.4. Et in secunda secundæ.q.92. & 93. Inspiciantur deniq; postillatores & Glosatores de Magis Pharaonis. Exod.7. Inspiciantur & dicta Augustini. 18. de ciuitate. Dei cap.17. Et in secundo de doctrina christiana. Similiter aliorum doctorū quibus omnibus contradicere ualde absurdum est, nec a uitio heresi excusari potest. immo in iure hereticus censetur quicunq; erat in expositione sacræ scripturæ,24.q.1.hæresis. Et quicunq; aliter sentit de his quæ fidē concernunt quam Romana tenet ecclesia.e.c.&.q. Hæc est fides quod deniq; contra sanum intellectum canonis militant ostenditur per legē ecclesiasticam, Nam & canones doctores super.c. Si persortiarias

&

& maleficas artes. 24.q.1.& extra de frigidis & maleficiatis,quid aliud protedunt nisi de maleficiali impedimento circa actus cõiugales declarare qũo dirimit cõtractũ aut contrahendũ matrimoniũ.Dicunt.n.sicut & Tho.in.4.ubi supra quod si maleficiũ superueniat matrimonio ante carnalem copulã,tũc si est perpetuũ impedit & dirimit matrimoniũ contractũ cuiusmodi sentẽtia nõ daretur super illusoriũ & fantasticũ effectũ,ut de se patet. Videatur Hosti. in summa copiosa,similiter Gotfri & Raymun,qui etiã nullibi legũtur difficultasse. An talis effectus posset censeri imaginarius & nõ realis,sed hoc tãquã p se notũ relinquebãt & qũo posset cẽseri perpetuus uel tẽporalis declarãt si post trienniũ duraret nec dubitabãt an imaginarie per maleficã seu illusorie intromitteretur. Sed qđ uere & realiter põt talis defectus procurari uirtute dæmonis propter pactũ cũ eo initum,uel etiã per ipsum dæmonẽ absq; malefica.licet hoc rarissime fiat in ecclesia ubi sacramẽtum matrimonii meritoriũ existit. sed quod inter infideles hoc contingat, hoc est,quia iusto titulo illos possidere se cernit, ut Petrus de palude in suo quarto recitat de spõso qui despõsauerat Idolũ,& nihilominus cõtraxerat cũ quadã iuuencula,q̃ tamen cognoscere non potuit propter diabolum qui semp se in corpore assumpto interposuerat,cum tamen in ecclesia diabolus conatur potius per maleficas propter suũ lucrum in perditionem animarum tales effectus intromittere,& qualiter hoc facere potest,& quibus mediis inferius declarabitur,ubi de septem modis nocẽdi hominibus per consimiles effectus tractabitur. Ex aliis etiam quæstionibus quas theologi & canonistæ circa hãc materiam mouent,hoc idem patet discutiẽtes quomodo possit tolli, & an licitũ sit per aliud maleficium tollere, & quid, si malefica mortua sit,per quam maleficiũ est immissum de quo casu Gotfri.in sua summa mentionem facit, de quibus in quæstionibus tertiæ partis patebit,cur deniq; tam diligenter canonistæ uarias pœnas promulgassent, distinguendo de occulto & manifesto peccato maleficorum, seu potius diuinatorũ cũ noxia superstitio uarias habeat species, ut

notoriũ sit euchatistia denegetur. Si occultum pœnia 40. dierum de conse.dist.2. pro diacone. Item si clericus quod deponendus & in monasterio dettidendus. Si laicus excomunicandus 26.q.v. Non oportet, Item quod tales in fames debeant censeri, & qui ad eos concurrunt, immo nec ad accusationem debet admitti.2.q.8. quisquis nec. Sed per legem ciuilem hoc idem ostenditur. Nam Azon in summa super 9.libro.codicis.rubrica de maleficis. l. post corneliam de siccarijs & homicidijs dicit. Sciẽdum quod omnes illi quos uulgus maleficos uocat, & etiam illi qui artem diuinãdi sciunt, patiuntur capitalem pœnam vt. l. nemo.C.de maleficis. Item inferunt pœnam.l.culpa. l.nullus. Hæ enim leges his uerbis utuntur. Nemini permittitur diuinare, alioquin suppliciũ capitis gladio uultore feret prostratus, & subdit. Sunt & alij qui ãret magica, uitę innocentum insidiantur, animos mulierum ad libidinem flectunt, & hi bestijs obijciũtur, vt.e.C.l.multi. Decernũt etiam leges ꝙ ad eorum accusationem quilibet admittatur, sicut & canon. in c.in fauorẽ fidei.lib.6.de hære. unde subditur ibidem. Ad hanc accusationem quilibet admittitur quasi in crimine læsæ maiestatis. Ipsam enim propemodum pulsant maiestatem diuinam. Item ꝙ quæstionibus in interrogandum subiiciantur. Subdit & quilibet nulla dignitate obstante, quæstioni subiicitur, & qui conuincitur, uel si detegat facinus suum, sit eculeo deditus, vngulisq; sulcãtibus la tera, per ferat pœnas dignas suo facinori. vt.e. C.l. si ex. &c. Nota quod olim duplici pœna tales plectebantur capite & ungulis, ad dilacerationem corporis seu ad deuorandum bestiis obiiciendo. Iam autẽ cremantur forte propter feminęum sexum. Item prohibent participationem. Vnde subditur, sed nec permittantur tales ad limen alterius accedere, alioquin concremantur bona, nec aliquis debet eos suscipere nel cõsulere, alioquin deportantur in insulam, & omnia bona publicantur. Hic notatur pœna exilij cum amissione omnium bonorum qui tales consulunt aut suscipiunt. Has pœnas ubi prædicatores populis & rectoribus terrarum publicant,

plus aduerſus maleficas,quàm ex alijs ſcripturarum allegationibus marceſcunt. Præterea & per leges commendantur qui eorum maleficijs obſtant. Vnde ubi ſupra.l. eorum. Alij autem qui faciunt id ne labores hominum uentorum grandinisq; lapidatione ſternuntur, non pœna ſed præmio digni ſunt. Qualiter autem ſit licitum talia impedire inferius patebit,ut prius tactum eſt Omnia autem hæc negare aut friuole illis reſiſtere quomodo põt ſcrupulo hæreticæ prauitatis carere. Iudicet unuſquiſque niſi fortaſſis eum ignorantia excuſabit, ſed cuiuſmodi ignorantia excuſat ſtatim inferius patebit. Concludendo ex omnibus præmiſſis catholicam & ueriſſimam aſſertionem, quod malefici ſunt, qui dæmonum auxilio propter pactum cum eis initum, maleficiales reales effectus, permittente Deo,procurare poſſunt,nõ excludendo quin & præſtigioſos effectus & fantaſticos etiam per media præſtigioſa producere ualeant. Sed quia preſens ſpeculatio ſuper maleficiales effectus uerſatur qui plurimum ab alijs differunt: ideo per hoc nihil ad propoſitum,cum tales potius ſortilegi uel incantatores dicuntur, quam malefici. Demum quia fundamentum ſui erroris capiunt ex uerbis can.præcipue duo ultimi errores non loquẽdo de primo qui ſeipſum cõdemnat dum nimiũ contra ueritatẽ ſcripturæ exorbitat. Ideo ad ſanũ intellectum canonis eſt procedendum. Et primo contra primum errorem dicentis medium eſſe fantaſticum,ſed extrema eſſe realia.

Vbi notandũ, quod quatuordecim ſunt ſpeciescapitales in genere ſuperſtitionis quas recitare cauſa breuitatis non expedit: quia clare recitantur ab Iſidoro. 8 Ethimolog. & ſecunda ſecundæ per ſanctum Tho. q.92. Tum etiam quia inferius ubi de grauitate huius hæreſis tractabitur de ipſis mentio erit. & hoc queſtione ultima huius primæ partis. Et ſpecies ſub qua huiuſmodi mulieres continentur uocatur ſpecies phytonum,in quibus dæmon uel loquitur uel mira operatur. Et eſt ſepius primi in ordine.Species aũt ſub qua malefici continentur uocatur ſpecies maleficorum.Et quia inter ſe plurimum diſtã-

nec oportet quod qui in una specie laborat quod etiā sub alijs cōprehendatur. Ideo sicut canō de illis mulierculis mētionē facit & nō de maleficis. Ita falsē canonē interpretatur q̄ huiusmodi imaginarias deductiones corporū ad totū genus superstitionis per omnes species ei⁹ reducere uelint, ut sic ille mulieres imaginarie solū, ita & omnes malefice transferātur & perāplius canonē falsificant qui ex illo arguere uellet maleficā solūmodo imaginarie ad effectū maleficialē egritudinis uel morbi cōcurrere. Præterea tales sic errātes perāplius reprehēdūtur dū extrema cōcedūt realia scilicet dæmonē operātē, & effectū morbi realē, medium aūt instrumēti scilicet personā maleficā dicūt fantastice cōcurrere cū tamē medium semper naturā participat extremorum. Nec ualet si dicatur quod etiam fantasia sit quid reale, quia sicut fantasia ut talis, nil pōt efficere nec concurrere ad dęmonis operationem nisi per pactum initum cum dęmone. in quo pacto malefica se totam obtulit & astrinxit diabolo uere & realiter & non fantastice aut imaginarie solum: ita etiam oportet q̄ cooperereretur diabolo uere corporaliter. Nam & ad hoc sunt omnia maleficorum opera, ubi semper aut per uisum, aut per locutionē se alicuius maleficii instrumenti repositi sub limine domus operatione sua maleficia exercēt, prout in sequēti questione patebit. Præterea si quis uerba canonis diligēter inspiciet considerabit quatuor quæ prædicatores, & sacerdotes per ecclesias sibi cōmissas omni cum instantia populo predicare debent, scilicet q̄ extra unum Deum nemo arbitretur aliquid esse numinis uel diuinitatis. Secundo quod cum Diana uel Herodiade equitare est cum diabolo (q̄ se ita fingit & nominat) transmeare. Tertio quod talis equitatura sit tunc fantastice quando diabolus mentē per infidelitatē sibi subiectā agitat taliter ut ea quæ solo spiritu fiant, corporaliter fieri creduntur. Quarto quod tali dn̄o habeant in oībus obedire. Vnde ad maleficiales actus hæc uerba extendere est absurdū, cum sint diuersæ species. An aūt malefici etiam localiter transferantur in sua specie superstitionis uel solum imaginariæ sicut phytones, tractābitur

bitur

bitur de illo in cap.2.partis cap.3.quod utroque modo.Et sic secundus error cum primo eliditur quod ad fundamentum & sanum intellectū canonis.Tertius insuper qui ex uerbis canonis effectum maleficialem asserit fantasticum ex uerbis canonis etiā eliditur.Nam in eo quod dicit q credit posse fieri aliquā creaturam aut in melius deterius ue transmutari,aut in aliā speciē uel similitudinē transformati,quam ab ipso omniū creatore &c.Infideli deterior est. Hæ tres partes si nudæ intelligātur sunt cōtra processum scripturæ & determinationem doctorū. Nam posse fieri aliquas creaturas a maleficis ut pote uera animalia imperfecta, inspiciatur sequens canon nec mirum post allegatū canon.episcopi quid August.determinat de Magis Pharaonis qui uirgas in serpentes uerterūt,inspiciatur glo. super illud Exod. 7. Vocauit Pharao sapientes inspiciatur & alia glo.Strabi.quod dæmones discurrunt per mundum quādo per incantationem malefici per eos aliquid efficere conantur & colligunt diuersa semina , & ex eorum adaptione possunt prorumpere diuersas species . Inspiciatur & Albertus in de animallibus.Inspiciatur & sanctus Tho. 1.parte.q.114. ar. 4. Quorum dicta breuitatis causa obmittuntur.solum hoc superest ut intelligatur ibi fieri,pro creari.Secundum etiam quod in melius deterius ue ualeat transmutari,intelligatur solummodo a Deo authoritate & ad correctionem seu etiam punitionem : sepius tamen ista ministerio dæmonum exercentur , & sicut de primo dicitur.Dominus percutit & ipse medetur , & ego occidam & ego uiuere faciam.Ita de secundo dicitur immissionem per angelos malos:ut supra tactum est . In præfato deniq;.c. nec mirum, inspiciantur uerba August. quæ dicunt maleficos & cuiusmodi eorum operationes quando hominibus interdum non solum infirmitatem sed etiā mortem inferre. Tertium etiam sane intelligere expedit cum moderni malefici sepius opere dæmonum transformantur in lupos & alias bestias . Sed canon loquitur de reali transformatione & essentiali , & non de prestigiosa quæ sepius fit:de qua etiā August.xviii.de ciuitate dei.

cap.

cap. xvii. multa refert ut de famosissima maga Circe & de socijs Dyomedis & de patre præstantii. De qua materia in capitul is secundæ partis patebit. Et an semper sunt præsentes uel absentes malefici et an illum formē diabolus assumit uel ipse homo per se uideatur talis cap. 6. & . 7

An sit Hæresis maleficos asserere.

SEd quia secunda pars questionis dixit quod his oppositum asserere pertinaciter fit hæreticum. Quæritur, an tales debeant habere tanquam manifestè deprehēsi in hæretica prauitate, uel solum ut de hæresim uehemēter suspecti. ET VIDETVR quod primo modo. nā Berñ. in glo. ordinaria in c. ad abolendam. §. præsenti. & uers. deprehensi. extra de hęre. Pręsenti nihilominus ordinatione sancimus: ut quicunq; manifeste fuerint in hæresi deprehensi &c. declarat quod tribus modis quis censetur quis censetur manifeste deprehensi: facti uidelicet euidentia: quia publice prædicat hæresim, uel legitima probatione per testes uel ex sua confessione. Et quia tales publice prædicant seu temere contra præfata omnia se opponūt asserentes maleficas non esse: aut quod nullo modo ualeant hominibus nocere. Ideo tanquā manifeste deprehensi in tali prauitate sub distin. continentur ad eundem etiam sensum est eiusdem Berñ. glo. in. c. excommunicamus. secundo, super uerbo deprehensi publice. Ad idem etiam facit. c. super quibusdam. extra de uer. sig. Inspiciat ibidē lector cap. & reperiet ueritatem. SED CONTRA, quia hoc nimis durum uidetur, tum propter pœnam annexam quæ notatur in cap. ad abolendam. §. in præsenti. extra de hære. ubi in clerico ponitur degradatio, & ꝙ secularis relinquatur arbitrio potestatis secularis animaduersione debita puniendus. tum etiam propter ignorantiam & multitudinem eorum quæ culpabilis in tali errore cernitur. Et ex multitudine tali rigor iustitiæ est temperandus. dis. xl. ut constitueretur. RESPONSIO. Cum nostra sit intētio potius a uitio hæresis huiusmodi prædi

catores

catores pro posse excusare quã incusare.cum ut dicitur ex tra de pręsum.c.literas.§.quocirca mãdamus quatenus cũ propter solam suspitionem quamuis uehementem nolumus illum de tam graui crimine condemnari &c.ubi glo. super condemnari.Præcedi potest contra talem sic uehementer suspectum, sed non debet propterea condemnari,nisi adsit.ut ibidem declaratur uiolenta suspitio, attamen quia suspitionem excludere non possumus, & hoc propter friuolas eorum assertiones contra fidei ueritatem,& cum hoc triplex sit suspitio leuis, uehemens, & uiolenta de quibus in c. accusatus & c. cum conturmacia lib.vi.de hære.& per notata per archidiaconum. & Ioh.andreæ super cap.accusatus & uerbo uehemens. & de præsump.ca. literas. De uiolenta etiam loquitur canon.dist.xxiiij.quorundam. Ideo quærendum cuiusmodi suspitione talia prædicans subiacet. Et quidem cum talia dogmatizantes non æqualiter se ad huiusmodi errores habere noscuntur. eo quod aliqui ex simplici ignorantia iuris diuini, aliqui etiam sufficienter informati adhuc fluctuant uacillando & plene assentire nolunt,& cum error in mente hæreticum non faciat ,nisi adsit pertinatia uoluntatis: oportet etiam dicere quod ad suspitionem super crimen hæreseos non se æqualiter habeant, attamen quia per ignorantiam putant se posse euadere. Aduertant paululum quam grauiter peccant qui ex huiusmodi ignorantia delinquunt. Nam licet multiplex sit ignorantia, tamen in rectoribus animarum ignorantia quæcunque sit non potest dici ignorantia inuincibilis seu ignorantia particularis secundum philosophos,quæ a Iuristis & theologis dicitur facti.Sed censetur in eis ignorantia uniuersalis,quæ est ignorantia iuris diuini quia est eorum quæ quis de iure ex lege diuina scire tenetur.dist.41.Nicolaus papa.Dispensatio cœlestis seminis nobis iniuncta est.Væ si non asperserimus uæ si non tacuerimus. Tenetur enim habere scientiam sacræ scripturæ.dist.36.per totum.Et ad hoc subdictorũ animas informandas eadẽ dist. ca.2.§. ecce. & §.Si quis uult.licet

secun-

secundum Ray. Hostien. Tho. non requiratur ꝙ habeant scientiã eminẽtẽ, sed ꝙ habeat competentẽ, id est, sufficiẽtem ad suum officium exequuendum. Attamen pro illo tum aliquali consolatione dummodo damna præcedentia lucris sequentibus deinceps recompensant est eis aduertendum quod hic ignorantia iuris licet dicatur interdũ affectata & supina. Dicitur tamen affectata, id est, uoluntaria dupliciter. Quia interdum cum sciẽtia intentionis, Interdum cum ignorantia intentionis. Prima licet in nulla excusat sed damnat. De qua Psal. Noluit intelligere ut bene ageret. Secunda tamen diminuit uoluntarium ita & peccatum. Quia fit quando quis tenetur aliquid scire, sed nescit quid teneatur, quæ etiã fuit in Paulo. 1. Thim. 1 Misericordiam consequutus sum, quia ignorans feci in incredulitate. Quia tamen dicitur affectata indirecte, quia propter alias occupationes negligit addiscere ea quę scire tenetur, nec uult laborare in studio ad sciẽdum illa, & excusat non a toto sed a tanto. Et etiam iuxta Ambro. super illud Rom. 2. An ignoras quod benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit. dicit: grauissimè peccas si ignoras grauissime, id est, ualde periculosè. Ideo pręsertim iam in temporibus ad succurrendum animarum periculis omnem ignorantiam repellamus, & durissimum iudicium quod nobis imminet super districtam rationem & talentum nobis creditum semper præ oculis habeamus, ne ipsa ignorantia etiam in nobis notetur crassa uel supina, per metaphoram hominis crassi uel supini, qui non uidet etiam ea quæ coram ipso sunt. Dicit enim Cancellarius in floribus regularium moralium, & in secunda regula, quòd culpabilis ignorantia iuris diuini, non cadit in facientem quod in se est. Ratio est quia Spiritus sanctus talem hominem de necessarijs ad salutem, quæ uires eius excedunt docere immediate paratus est. Ad primum argumentum solutio patet per sanum intellectum canonis. Ad secundum dicit Pe. de tharam. Perimeret utique ex magna sua inuidia qua aduersus hominem agitatur, si à Deo permitteretur. Quod autem Deus permittit sibi aliqua, & aliqua

non,

non,hoc cedit in maiorem ipsius diaboli contumeliàm & displicentiã, quod Deus in omnibus utitur eo,contra suã uoluntatem ad manifestationem gloriæ suæ. Ad tertium dicitur ꝙ ante rationem ægritudinis aut alterius effectus maleficialis semper præcedit aliquis motus localis,inquã tum dæmon per maleficam colligit determinata actiua, quæ uidelicet lędere possunt,& apponit determinatis passiuis ad inferendum dolorem,uel nocumentum aut actum aliquem spurcissimum. Et si quæritur an motus ille rerũ a dęmone localis reducatur in motum cœlestem.Dicendũ est quod non.Quia non mouetur ex uirtute naturali, sed mouentur ex obedientia naturali qua subijciũtur uirtuti dæmonis, qui habet hoc ex uirtute naturæ suæ quod pôt supra corpora.Hoc dico, non ꝙ possit influere rebus materialibus aliquam formam uel substantialem uel accidentalem absque adminiculo alterius rei naturaliter. Sed quia potest Deo permittente res localiter mouere & ex rebus coniunctis dolorem uel aliquam qualitatem producere. Vnde effectus maleficialis non subijcitur motui cœli,sicut nec ipse dœmon licet res illæ & infirmamenta subjiciantur. Ad quartum dicendum est. Opus Dei potest opere diaboli omnino uitiari,prout ad præsens loquimur de effectu maleficiali. Sed quia hoc non potest nisi diuina permissione.Et ideo non sequitur quod diabolus sit Deo fortior,demum quia non uiciat opera Dei per uiolentiam cum sic etiam destruere posset. Ad quintum simpliciter notum est ꝙ corpora cœlestia non habent uirtutem imprimendi in dæmones cum nihil agat ultra suam uirtutem, sed quod magis aduocati sibi certa constellatione ueniunt,duplici ex causa hæc facere uidentur.Primo quia sciunt uirtutem illius constellationis iuuare ad effectum quem magi optant.Secundo faciunt ut homines inducãt ad uenerandum aliquod numen in stellis, ex qua ueneratione etiam ante tempora ritus idolatriæ processit. Ad ultimum quantum ad terminos argumenti super aurum alchimicum,dicendum secundũ sanctum Tho.in 2.dist.6. in solutione unius argumenti,ubi declarat de uirtute dæmonum

monum in operando. Quod licet quædam formæ substantiales per artem induci possint uirtute naturalis agentis, vt quando forma ignis inducitur per artem in lignum, hoc tamen non potest fieri uniuersaliter eò quod ars non potest inuenire semper seu coniungere propria actiua proprijs passiuis, potest tamen facere aliquid simile, & sic alchimistæ faciunt aliquid simile auro, quantum ad accidentia exteriora, sed tamen non faciunt uerum aurum, quia forma substantialis auri non est per calorem ignis quo utuntur alchimistæ, sed per calorem Solis in loco determinato vbi viget virtus mineralis, & ideo tale aurum nõ habet operationem consequentem speciem. Et simile est de alijs eorum operationibus. Ad propositum. Dæmones operantur per artem circa effectus maleficiales, & ideo absq; amminiculo alterius agentis nullam formam substantialem uel accidentalem inducere possunt, & quia non dicimus quod maleficia inferant partem absque amminiculo alterius agentis ideo etiam cum tali amminiculo potest ueras qualitates ægritudinis aut alterius passionis inducere, sed qualiter hæc amminicula seu administrationes instrumentorum habent ad effectum maleficialem cum dæmonibus concurrere uel non patebit persequentia.

An Dæmon cum maleficio concurrat.

SECVNDA QVAESTIO.

AN catholicum sic asserere ꝙ ad effectum maleficialem semper habeat dœmon cum malefico concurrere, uel quod unus sine altero, ut dæmon sine malefico, uel e conuerso talem effectum possit producere. Et arguitur primo ꝙ dæmon sine malefico. Aug. in lib. 83. q. Omnia quæ uisibiliter fiunt etiam per inferiores potestates aeris fieri posse creduntur. Sed omnia nocumenta corporalia non sunt inuisibilia, sed potius sensibilia, igitur etiam a dæmonibus fieri possunt. Præterea ex scripturis nocumenta Iob illata, ubi ignis de cœlo cecidit, & familiã cum gregibus pecorum uno

uno impetu consumpsit,& turbo domum deijciens liberos occidit, dæmon per se absque maleficis concurrente, tantummodo diuina permissione operatus est.Ergo a simili in aliis qui maleficis ascribuntur.patet & de septem uiris sacræ uirginis,quos dæmon occidit.Præterea quicquid potest uirtus inferior absque amminiculo uirtutis superioris potest & uirtus superior absq; amminiculo uirtutis inferioris. Sed uirtus inferior potest concitare grandines, & inducere infirmitates absque auxilio uirtutis superioris. Dicit enim Albertus de proprietatibus rerum quod saluia putrefacta modis ut ibidem ponit si protecta fuerit in fontem mirabiles concitabit in aere tempestates. Præterea si dicatur quod dęmon utitur maleficio nõ propter indigentiam,sed propter eius quã quærit perditionẽ. Contra Aristo.3.Ethi. Malicia est uoluntarium quod probat per hoc quod nullus operatur iniustè,uoluntariè non uelle iniustum esse, & uoluntariè stuprante non uelle; incontinentem esse,& per hoc etiam legislatores puninnt malos quasi uoluntarie mala operantes. Dæmon ergo si operatur per maleficam operatur tãquam per instrumentum, & cum instrumẽtum dependet a uoluntate principalis agentis & non uoluntarie agit si concurrit, non erit ei actio imputanda per consensus punienda. SED CONTRA quod nihil possit inficere inferioribus absque maleficis.Primo de generatione.Omnis actio est per contactũ.Et quia non est aliquis contactus dæmonis ad corpora cum nihil habeat cum eis commune,ergo utitur aliquo instrumento illi influendo uirtutem lędendi per contactum.Iuxta hoc etiã quod maleficia possint fieri absque opere dæmonum probatur per textum & glos.ad Gal.iii. O insensati Galatæ quis uos fascinauit ueritati non obedire?glo.quidam habent oculos uirentes qui solo aspectu inficiunt alios & maxime pueros.Est ad hoc etiã Auicen. 6.naturalium lib.3. cap. ult. ita dicens, Multoties autem anima operatur in corpore alieno sicut in proprio, quemadmodum est opus oculi fascinantis & estimationis operantis.Et eandem sententiam etiam ponit Algazel. lib. v

ſuo phyſicorum cap.10.Putat etiam Auicenna licet non teneatur in illo,quod uirtus imaginatiua etiam abſq; uiſu poſſit extranea corpora immutare, ubi nimis extendit uirtutem imaginatiuam , & capimus hic uirtutem imaginatiuam non in quantum diſtinguitur contra alias uirtutes ſenſitiuas interiores ut eſt ſenſus communis, & fantaſia & eſtimatio,ſed inquantum includit omnes illas uirtutes interiores . Sed bene uerum ꝙ talis uirtus imaginatiua poteſt tranſmutare corpus coniunctum,ſcilicet illud in quo eſt,ſicut homo poteſt ambulare ſupra trabem quæ eſt in medio uiæ . Si uero poſita fuerit ſuper aquam profundã nõ audebit ambulare ſuper eã , eo ꝙ imaginabitur in eius anima forma cadendi uehementer impreſſa , cui obedit materia eius & uirtus membrorũ eius & non obediunt eius contrario,ſcilicet ad directe ambulandum . In hoc ergo conuenit hæc immutatio cum oculo faſcinantis inquantum immutatur corpus proprium , primo ſcilicet nõ corpus alienum , de qua immutatione iam loquimur. Præterea ſi dicatur quod talis immutatio cauſatur a corpore uiuo,mediante anima in aliud corpus uiuum . Contra . Quia ad præſentiam interfectoris manat ſanguis ex uulneribus occiſi . Ergo etiam abſque uirtute animæ, corpora poſſunt mirabiles effectus producere . Item homo uiuens, & prope cadauer hominis occiſi tranſiens, etiam non ſentiendo illud,adhuc terrore concutitur. Præterea ſicut res naturales habent quaſdam uirtutes occultas,quarum ratio ab homine aſſignari non poteſt,ſicut ꝙ adamas trahit ferrum , & multa quæ Augu.ennmerat 20. de ci. Dei, Ita mulieres ad immutationes faciendas in corporibus alienis certis rebus uti poſſunt,abſque auxilio dæmonum quæ etiam noſtram rationem excedunt . Et quia excedunt,non debemus propterea dæmonibus quaſi ex maleficis inſimul conuerſantes aſcribere . Præterea malefici certis utuntur imaginibus & rebus inſtrumentalibus quas interdum ponunt ſub limine oſtij domus , aut ad certa loca ubi pecudes conueniunt,aut etiam homines qui maleficiantur& interdum moriuntur . Sed quia hu-

iuſmodi

iusmodi effectus possunt euenire ex imaginibus illis, in quantum habent quasdam influentias corporibus cœlestibus receptas probatur. Nã sicut corpora naturalia subduntur corporibus cœlestibus, ita & artificialia. Sed corpora naturalia possunt recipere quasdã uirtutes occultas ergo &c. & artifi. Vnde uidetur q; eorũ opera possent per tales impressiones practicari & nõ per dæmones. Preterea si uera miracula possint fieri ex potestate naturę in eo quę operatur. Ita & miranda & horribilia & stupenda opa, ex uirtute naturæ probatur. Nam Grego. dicit 2. dial. Sancti miracula faciunt, aliquando ex præce, aliquando ex potestate. Exemplum datur de utroque. Petrus orando suscitauit Thabitam mortuam. Ananiam & Saphiranī mentientes morti increpando tradidit absque præce. Ergo & homo per uirtutem suæ animæ poterit materiam corporalem in alterã etiam transmutare, seu immutare de sanitate in infirmitatem, & econuerso. Præterea corpus humanum est nobilius quam alia corpora inferiora, sed propter apprehensionem animæ humanæ immutatur corpus humanum ad calorem & frigus, ut patet in irascentibus & timentibus, immo etiam hæc immutatio pertingit quandoque usque ad ægritudinem & mortem. Ergo multo magis potest sua uirtute materiam corporalem immutare. Sed contra est. Substantia spiritus non potest imprimere aliquam formam nisi adminiculo alterius agentis, ut supra tactum est. Vnde & Augus. in præfato libro. Non est putandum istis trãsgressoribus angelis ad nutum seruire hanc uisibilium rerum materiã, sed soli Deo. Ergo multominus homo ex potestate naturali efficere potest effectus maleficiales. R E S P O N D E O, quia non desunt errantes in hac materia, maleficas excusantes, & dęmones tantummodo aut inculpantes, aut quibusdam naturalibus transmutationibus earum facta ascribentes. Ideo horum falsitas ostenditur primo per descriptionem maleficarum, de qua Isid. 8. Ethymo. cap. 9. Malefici dicuntur ob facinorum magnitudinem, scilicet, mala precunctis malefactoribus efficientia, unde subdit, Hi elemena

concutiunt,opere scilicet dæmonum ad grandines & tempestates concitandas.Item dicit mentes hominum turbãt intellige ad amentiam,odium , & amorem inordinatum. Item subdit.Ac sine ullo ueneni haustu, uiolentia tantum carminis animas interimunt.Ad idem 26.q.v.ca. nec mirum,& sunt uerba Augustini. in d.ci. Dei.vbi declaratur cui dicuntur magi & malefici . Magi sunt qui uulgo dicuntur malefici, & ob facinorum magnitudinem sic nuncupantur.Hi sunt qui permissu Dei elementa concutiunt, hoim turbãt mentes, minus confidentũ,in deo,ac sine vllo ueneni haustu,uiolentia tantũ carminis interimũt homines.Vnde & Lucanus . Mens hausti nulla sanie polluta uenerri incãtata petit, dęmonibus enim accitis audẽt uentillare & quousq; suos.perimãt malis artibus inimicos.Ex quibus patet quod in huiusmodi operibus semper habẽt dæmones cũ maleficijs cõcurrere.Secundo quia cum quadruplices effectus pęnales assignare possumus.s.ministeriales, noxiales, maleficiales & naturales.Et ministeriales dicũtur qui ministerio bonorũ angelorum sicut noxiales malorũ spirituũ immittuntur.Moses enim Aegyptum in x.plagis ministerio bonorum percussit.Vbi magi in 9.tantum per malos spũs concurrerunt,& triduam pestem propter peccatũ Dauid circa numerationẽ populi cõmissum, & de.lxxij. milibus hoĩm una nocte prostratis pro exercitu Sennacherib,utiq; hic per angelos dñi,id est, per bonos dñm uenerantes & cognoscentes peracta fuerunt. Noxiales uero effectus cum in scripturis nominantur immissiones per angelos malós , secundum quas populus ille in deserto sæpe percussus fuit.Et maleficiales effectus dicuntur quando dęmon per maleficos & per magos operatur, sicut,& naturales qui ex influentijs corporum cœlestium in illis inferioribus circa mortalitates, sterilitates terrarũ & grandines, & hæc similia causantur.Et inter hos effectus magna fit differẽtia. Ideo cũ Iob noxiali plaga fuit à dæmone percussus & nõ maleficiali,ideo nihil est ad propositum.Si quis vero curiosus instaret sicut plerunque hęc materia curiosas patitur a. maleficarum defensoribus in-

stantias

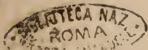
stantias semper in cortice uerborũ aerem uerberantes,& medullam ueritatis nunquã penetrantes. Cur Iob non malesiciali effectu per dęmonem sicut noxiali percussus fuit. His curiose etiam responderi potest quod Iob fuit percussus a diabolo solum, & non mediante malefico uel malefica. Quia hoc genus superstitionis uel nondum erat inuentum, diuina tamen prouidentia uoluit ut potestas dæmonis mundo ad præcauendum eius insidias pro Dei gloria innotesceret cum nihil nisi a Deo permissus efficere potest. Et de tempore quidem quo primum genus superstitionis inuentum fuit. Dico primum genus quo ad dæmonum inuocationem, non quo ad puram ido latriam. Dicit Vincentius in speculo Hystoriali allegans plurẽs doctores, quod primus inuentor artis magice & mathemãtice fuit Zoroastes, qui dicitur fuisse Cham filius Noe, hic secundum Augustinum de ciuitate Dei solus risit nascendo & hoc non nisi opere diaboli. Hic etiam cum esset rex superatus est a Nino filio Beli qui edificauit Niniuen, uel amplius sub quo cæpit regnũ Assyriorũ tempore Abrahe. Hic etiam Ninus ob inordinatũ amorem patris fecit fieri imaginem patri mortuo ad quam quicunq; confugiebant malefactores liberi erant ab omni punitione debita. Et ex hoc cœperunt homines imagines adorare, ut deos, sed hoc post primam ætatem quia sub illo tempore non erat idolatria propter recentem memoriam creationis mundi, ut dicit sanctus Thom. in. ij. q. 95. ar. 4 uel etiam incepit a Nembroth qui cogebat homines ignẽ adorare, & sic in secunda ætate incepit idolatria quæ est primum genus superstitionis, sicut diuinatio secundum, & obseruantia tertiũ. Maleficorũ aũt ritus reducitur ad secundum genus superstitionis scilicet ad diuinationẽ quæ fit per expressam dæmonum inuocationem cuius etiam sunt tria genera scilicet nigromantia, planctarij seu potius mathematici, & diuinatio per somnia, hæc ideo posui ut prius lector intelligat noxias illas artes non subito, sed processu temporis fuisse inuentas, nec absonum esse asserere maleficas tempore Iob non fuisse. Sicut enim per incremẽta temporũ ut Gre-

gorius in moralibus dicit, creuit ſcientia ſanctorum. ita & noxiæ artes dæmoniorum. Et ſicut iam repleta eſt terra ſcientia dñi. Eſaiæ. n. Ita iam mundi ueſpere ad occaſum declinante & malitia hominum excreſcente & charitate refrigeſcente ſuperabundat omnis maleficiorũ iniquitas. Ipſe tamen Zoroaſtes cum eſſet intentus illis artibus & ſolummodo cõſideratione Aſtrorum a diabolo ſuccenſus eſt. Hæc ubi ſupra. De tempore autem quo malefici leguntur cum dæmonibus ad maleficia inferenda conueniſſe tactum eſt ſupra. Et habetur Exodi ſeptimo quo ad magos Pharaonis qui in plagis ſuper egyptum dęmonum aſſiſtentia ſicut Moyſes miniſterio bonorum angelorum ſigna plurima perpetrarunt. Vnde concluditur veritas catholica uidelicet quod ad effectum maleficialem licet non ad effectum noxialem ſemper habet maleficus cum dęmone concurrere. Et per hæc patet reſponſio ad argumenta. Nam ad primum non negatur quin effectus noxiales qui uiſibiliter cernuntur ſuper homines iumẽta terræ fruges & qui etiam ex influentiis corporum cœleſtium ſæpe proueniunt etiam a dæmonibus Deo permittẽte inferuntur. Dicit enim Augu. 4. de ciuit. Dæmonibus ſubſunt ignis & aer quãtum eis a Deo permittitur, patet & per gloſam ſuper illud. Immiſſiones per angelos malos q̃ dicit. Deus punit per malos angelos. Ex quibus etiam patet reſponſio ad ſecundum de Iob & ex his quæ prius tacta ſunt de initio artis magicæ. Et ad tertium de ſaluia putrefacta & in puteum proiecta dicitur. Quid licet ſequatur effectus noxialis abſque auxilio dæmonis. licet non abſque influentia corporis cœleſtis. Loquimur autem de effectu maleficiali. Vnde nõ eſt ſimile. Ad quartum dicitur uerum eſſe quod dæmones utuntur maleficis tantummodo propter eorum perditionem. Et cum infertur quod non eſſent puniendi, quia concurrunt tanquam inſtrumenta quæ mouẽtur ad nutum non proprium, ſed principalis agentis. Reſpondetur quod ſunt inſtrumenta animata & libera agentia, & licet poſt expreſſum pactum initum cum dæmonibus, nõ iam ſint ſuæ libertatis, quia ut ex earum faſſionibus acce

pimus,

pimus, & loquor de mulierculis combustis ad plurima maleficia coacte si uerbera dęmonum subterfugere uolũt cooperantur, prima tamen professione, qua sponte se dæmonibus subiecerunt manent ligatæ.

AD alia uero argumenta, in quibus probatur maleficales effectus posse absque opere dæmonum a uetulis procurari. Dicendum quod ex uno particulari, concludere uniuersale est dissonum rationi. Et cum in tota (ut uidetur) scriptura sacra nõ inuenitur tale, nisi hic ubi agitur de fascinatione seu in uultuatione uetularum, ideo non ualet per hoc concludere, ꝙ semper habeat ita euenire. Insuper est etiã dubium per glosam. An absque opere dęmonum talis fascinatio fieri possit, eo ꝙ ex glosis ibi elicitur quod fascinatio capitur tripliciter. Vno modo dicitur ludificatio sensuum, quæ fit per artem magicam, & sic potest fieri ministerio dæmonũ, nisi prohibeantur a Deo immediate, mediante uel ministerio sanctorum angelorum. Secundo modo potest dici inuidia, ut ibi Apostolus dixit. Quis uos fascinauit, id est, tanto odio persecutus est. Tertio quod ex tali odio fiat immutatio ad malum in corpore alicuius per oculos alterius aspicientes in eum. Et de fascinatione hoc modo dicta cõmuniter loquuntur doctores, secundum quem modum etiam Auicenna & Algazel, ut in argumentis deducitur, loquuti sunt. Nam & sanctus Thomas hanc fascinationem declarat prima parte. q. 117. per hunc modum. Et forte, inquit, imaginatione animæ immutatur spiritus corporis coniuncti. Quæ quidem immutatio spirituum maxime fit in oculis ad quos subtiliores spiritus proueniunt. Oculi enim inficiunt aerem continuum usque ad determinatum spacium, per quem modum specula si sint noua & pura contrahunt quandam impuritatem ex aspectu mulieris menstruante. Vt Aristo. dicit in libro de sommo & uigilia. Sic igitur cum aliqua anima fuerit uehementer commota ad malitiam, sicut maxime uetulis contingit, efficitur secundum modum prædictum. Aspectus eius uenenosus & noxius, & maximè pueris, qui habent corpus

tenerum & facile receptiuum impreſſionem. Subdit tamen quod poſſibile eſt etiam quòd Dei permiſſione, uel ex aliquo occulto facto cooperetur ad hoc malignitas dæmonũ cũ quibus ſortilegæ uetulæ pactũ aliquod habent.

Eſt ergo quæſtio ſuper influentias corporum cœleſtium, in qua tres alij errores reprobantur, & eſt quinta in ordine. Sed pro ampliori præmiſſorũ declaratione etiã obiuiandũ quibuſcunq; prætenſis obiectionibus. Quæritur de maleficorũ operibus quo ad quintuplicẽ cãm quatuor ex illis reprobãdo ex quib. influere nõ poſſunt, quintam uero concludendo.ſ.uirtutẽ intellectiuã, ex qua fluere habent, quæ & licet bona ſit ſecundũ naturã, eſt tamen mala ſecundum uoluntatẽ. Quatuor aũt cauſæ reprobantur contra illos qui aut maleficas, aut eorum opera eſſe negant; & ſunt corporũ cęleſtium influentiæ illorum corporum & orbium motores monentia hoĩm excreſcens malicia, & imaginum ac caracterum & uerborum efficacia. Præterea corpora cęleſtia mouentur a ſubſtantijs ſpiritualibus ſecundum theologos & philoſophos omnes. Sed illi ſpiritus ſunt ſuperiores animabus noſtris, ſicut & corpora cęleſtia corporibus noſtris, ergo ambo inſimul habent imprimere in animam & corpus hominis ad cauſandũ quoſcunque actus humanos.

SED pro ampliori intellectu ſolutionum, aliqua dubia mouentur, ex quorum ſolutione ueritas magis patebit. Videtur enim obſtare primo illud quod ſuperius dictum eſt. Quod ſubſtantiæ ſpirituales non poſſunt tranſmutare corpora ad aliquam naturalem formam niſi amminiculo alterius agentis. Ergo multo minus hoc poterit efficere imaginatio quantuncunque fortis in anima. Præterea eſt articulus condemnatus in pleriſque uniuerſitatibus, præcipue tamen Pariſienſi, quòd incantator aliquis proiicit camelum in foueã ſolo uiſu, eo ꝙ ſicut intelligentiæ ſuperioris imprimũt inferioris: ſic aĩa intellectiua imprimit in aliã & etiam in animã ſenſitiuã. Item ad hoc eſt articulus condẽnatus, quod materia exterior obedit ſubſtantiæ ſpirituali, & intelligatur ſimpliciter & ſecun-

cundum omnem modum transmutationis. Quia sic soli Deo, ut prius patuit, obedit. His uisis fascinatio de qua loquimur qualiter sit possibilis; & qualiter non declaratur. Non enim est possibile homini, quod per naturalem uirtutem animæ suæ per oculos talem uirtutem emittat, quæ non mediante transmutatione proprij corporis, neq; medij nocumentum inferre possit corpori hominis quid aspicit, maximè cum secundum opinionem communiorem uideamus intra suscipientes nihil extra mittentes. Non est etiam possibile homini, ꝙ per uirtutem naturalem animæ suæ, pro uoluntate sua transmutationem faciat imaginando in oculis suis, quæ mediante transmutatione medij, scilicet aeris possit corpus hominis quem aspicit in aliquam transmutare qualitatem secundum quod sibi placuerit, & quia secundum hos duos modos prædictos non potest unus homo alium fascinare: cum nulli hominum potest inesse talis uirtus per naturalem uirtutem animæ suę. Ideo uelle probare quod maleficiales effectus possent prodiri ex naturali aliqua uirtute super ad infringendum opera maleficiorum quæ uirtute dęmonum fiũt est plurimum alienum a ueritate. Quia etiam secundum hos duos modos fascinatio & maleficatio reprobantur, sicut & præfati duo articuli. Qualiter tamen sit possibilis licet superius tactum sit, tamen clarius sic deducitur. Potest enim contingere quod homo uel mulier aspiciens corpus alicuius pueri moueat ipsum, mediante uisu & imaginatione, uel aliqua passione sensibili. Et quia passio sensibilis est, cum quadam immutatione corporali & oculi sunt tenerrimi, propter quod sunt impressionis multũ receptiui. Ideo quandoque contingit quod per aliquam passionem interiorem transmutantur oculi in aliquam malam qualitatem, maxime cooperante ad hoc aliqua imagitatione, cuius impressio cito redundat in oculos, & propter eorum teneritudinem, & propter uicinitatem radicis sensuum particularium ad imaginationis organum. Cum autem oculi sunt transmutati in aliquam qualitatẽ nociuam, contingere potest quod transmutent. Item sibi

illā contiguā in aliquā qualitatē malā, & illa pars aliqua; & sic usque ad aerem contiguum oculis pueri qui aspicitur, & ille aer contiguus poterit quandoque in materiam dispositam quam non dispositam cui consonat transmutare oculos ipsius pueri in aliam qualitatem malam & mediantibus oculis ipsius pueri aliquas alias partes interiores, vnde nec cibum digerere, nec in membris fortificari aut augmentari poterit. Experimētum huius rei manuductium est, quia uidemus hominem patientem in oculis, quandoque ex aspectu suo lædere oculos eum aspicientis, quod contingit ex hoc quod oculi malá qualitate infecti, inficiunt aerem medium, & aer infectus inficit oculos directos ad oculos infirmos, eo quod secundum rectam lineam infectio illa deriuatur in directum ad oculos inspicientium cooperante, adhæc multum imaginatione eius qui aspiciendo oculos infirmos imaginatur se lædi. Plura possent exempla manuductiua adduci, quæ breuitatis causa obmittuntur. Concordat his quædam glosa super illud Psal. Qui timent te, uidebunt me, & Le. dicens, Magna uirtus in oculis est, quod in naturalibus apparet. Animal enim uisum prodest itericis, prior uidens lupus uocem aufert, uel sic. Basiliscus si prior uidit, occidit, si prior uidetur, occiditur. Et ratio quare basiliscus uidendo occidit hominem, nisi quod ex aspectu & imaginatione excitatur in eius corpore materia uenenosa, per quam oculi primo inficiuntur, & demum aer contiguus. Et sic alia & alia pars aeris usque ad aerem homini contiguum, quem aerem per aspirationem cum homo attraxerit, intoxicatur & moritur. Prior autem uisus ab homine, ubi homo uolēs Basiliscum occidere, circummunit & speculis, ex quibus dum basiliscus inspicit ex reuerberatione aer inficitur, & sic usq; ad basiliscum pertingit & occiditur. Sed dubium. Cur homo occisor bestiæ non moritur & hic occultam quādam causam opinari necesse est. Hęc sine præiudicio & temeraria assertione dicta sunt tantum modo dictis sanctorum inhærentes catholicam ueritatem concludamus, quod ad maleficiales effectus de quibus ad

præsens

præsens loquimur malefici cum dæmonibus semper concurrere, & unum sine altero nihil posse efficere. Ad argumenta patet responsio de fascinatione ad primum. Ad secundum dicitur iuxta Vincent. in spe. naturali. c. 13.

Quod uulnus infectum spiritibus interficientis ex forti imaginatione illud uulnus trahit aerem infectum transeuntem iam interfectore sanguis ebuliens extra manat, quia ad præsentiam interfectoris aer inclusus in uulnere, sicut ab interfectore intrauit. Ita ad eius præsentiam commouetur, ex qua commotione sanguis erumpit. Sunt quidam alias causas allegãtes quasi illa ebullitio sanguinis sit eius clamor de terra super homicidam præsentem, & hoc propter maledictionem primæ homicidæ Cain, ad illud de horrore dicendum, ꝙ homo transiens prope cadauer hominis occisi horrore concutitur. licet illud non sentiat hoc fit ex spiritu quantumcunq; infectionẽ recipiente, & eam aĩę repræsentãte. Sed hæc nihil concludunt aduersus opera maleficorum, cum oĩa illa naturaliter (ut dictũ est) fieri ualeant. Ad tertium sicut dictum est supra, maleficorũ ritus deducũtur ad secundũ genus superstitionis ꝙ dicitur diuinatio, rebus uero supestitiosè in obseruãtiis quibusdam reducitur ad tertiũ genus, ideo argumentum non est simile, demũ etiam quia reducũtur non ad quamlibet diuinationẽ, sed ad illam quæ fit per expressam dæmonum inuocationem, & hoc etiam cum multis modis fieri possit. scilicet per Nigromantiã, Geomantiã, & Hydromantiã &c. Inspiciatur se. se. q. ar. 5. Ideo hæc diuinatio maleficorum ubi maleficiis sunt intenti. sicut supremum gradũ in flagitiis tenet ita, & aliud iudicium de eo existit. unde quando arguitur ꝙ quia occultas rerum uirtutes cognoscere non possumus, & malefici etiã occultis rebus intendunt. Dicitur ꝙ si intenderẽt rebus naturalibus ad aliquos effectus naturales ex naturali uirtute procedendos, hoc licitũ foret, ut de se patet. Vel etiã concedendo ꝙ si intenderẽt superstitiose rebus naturalibus, ut pote reb⁹ huiusmodi certas caracteres uel aliqua nomina ig nota inscribẽdo & illis pro acquirenda sanitate uel amicitia

micitia, & pro aliqua utilitate, & non pro nocumento aliquo inferendo uterentur. tunc licet absq; expressa dæmonũ inuocatione, licet nõ absq; tacita ista fidei possent & illicita iudicantur, quia tamen hæc & his similia reducuntur ad tertiũ genus superstitionis, scilicet ad obseruantiã uanitatũ, ut dictum est, ideo nihil ad propositũ super hęresim maleficorũ fortificatur. Etiã solutioꝙ huic tertio generi quatuor assignãtur species, quia uel utitur quis ob seruãtiis ad sciẽtiã acquirendã, Vel ad cõiecturas sumẽdas fortuniorũ uel infortuniorũ, uel ad suspensiones sacrorũ uerborũ, uel ad corpora immutãda in melius. Vñ & notãter sctũs Tho. in titulo illo quæstionis ubi quærit. An obseruationes ordinatæ ad corporũ immutationẽ sint licitę. q.96. in summa præfata ar.2. addit puta ad sanitatem. obseruationes ergo maleficorũ cum hic locũ habent, sed ut dictũ est sub secũdo genere continẽtur supestitionis, ideo nihil ad ꝑpositũ. Ex his etiã ad quartũ argu. respondetur, ꝙ quia duplices in his obseruantiis fieri possunt imagines nigromanticę, & astronomicę, & inter hæc talis est differentia. Quod in nigromanticis semꝑ fiunt expresse inuocationes dæmonum, propter expressa pacta cum eis inita. Inspiciatur solutio secũdi arg. præfatę quæstionis. In astronomicis uero sunt pacta tacita & ideo nulla inuocatio nisi fortassis tacita. puta figurarũ & caracterũ signa q̃ eis inscribũtur, & iterũ imagines nigromanticæ, uel fiunt sub certis constellationibus ad recipiendum certo influxus & impressiones corporũ cœlestium, etiã certis figuris & caracteribus insigniti, ut in annulo, lapide, uel aliqua pretiosa materia. Vel fiunt simpliciter absq; obseruantia constellationum, sed indifferenter ex quacunq; materia etiam uili ad inferendum maleficia ubi & quando ad aliqua loca reponuntur, & de his effectibus cum suis imaginibus iam sermo est, & non de aliis. Ideo argumentũ non facit ad propositum. Qualiter deniq; certe imagines superstitiosé de quibus tactum est nullam habent efficaciã, inquantum sunt artificialia solum, licet forte materialia in eis considerata possunt habere efficaciam, & non inquantum

quantum haberent naturalem aliquam uirtutem ex impressione corporũ cœlestium. si cui placet doctorẽ ibidem inspiciat. Semper tamen dicit esse illicitũ imaginibus uti. Imagines uero maleficarum absq; naturali aptitudine ad effectum fiunt. solummodo aũt ex iussu dæmonũ reponũt & applicant ut manualiter ad effectum concurrant in maiore contumeliã creatoris, ut & peramplius irritatus malaq; fieri in flagitiorũ talium uindictam amplius permittat. Vnde & sacratioribus anni tẽporibus huiusmodi fieri procurant. Ad quintum dicendum ꝙ Greg. ibi intellexit potestatẽ gratiæ non naturæ. Vnde & ibidem subdit. Qui filii Dei potestate sunt, ut Ioan. dicit, Quid mirum si signa ex potestate faciunt. Ad ultimum dicendum ꝙ similitudo nõ ualet quia alia est actio animæ circa corpus proprium, & alia circa corpus alienum. Nam quia corpori proprio unitur anima ut forma; & appetitus sensitiuus est actus alicuius organis corporalis. Ideo ad apprehẽsionem animæ humanæ potest cõmoueri appetitus sensitiuus cum aliqua immutatione corporali calorẽ, & frigus, uel etiam usq; ad mortẽ. Ad exteriora uero corpora immutando nulla apprehensio animæ humanæ sufficit nisi mediante immutatione proprii corporis sicut de fascinatione dictum est. Vnde & malefici ex nulla potestate naturali, sed solummodo auxilio dæmonũ & ipsi dæmones adminiculo alicuius alterius rei, ut per spinas ossa crines, ligna, ferrum, & huiusmodi quando intromittunt aut instrumentum aliquod reponunt, ut successiue patebit, maleficiales effectus procurant.

DEINDE magis in spirituali tenori bullę apostolice inhærendum, considerandum est de origine maleficorum & eorum operum multiplicatione, & primo de ipsis maleficis, secundo de eorum operibus. Vbi notandum quod quia ad huiusmodi effectum tria habent coucurrere. scilicet dæmon, malefica, & diuina permissio. 33. q. 1. si per sortiarias. Augustinus etiam dicit quod ex pestifera societate hominum & dæmonum hæc superstitiosa uanitas adinuenta est. Ideo origo & multiplicatio

tio huius hæresis ex pestifera hac facietate sumitur q etiã ex aliis elicitur. Nam at tento quid hæc hæresis maleficorum nõ solum differt ab aliis hæresibus in hoc quod ipsa per pacta nedum expressa, Verumetiam placita ac fœderata in omnem creatoris ac suæ creaturarum cõtumeliam & nocumentũ insanit, cum tamen omnes aliæ simplices hæreses per nullum pactum tacitum uel expressum, cum dæmonibus inuitũ licet nõ absq; instinctu satoris omnis insidiæ erroribus propter difficultatem credendorum assentiunt. Verumetiam differt ab omni noxia & superstitiosa arte in hoc quod super omnia genera diuinationum ipsa maleficorum hæresis supremum attinet gradum malitiæ, quod etiam nomen à maleficiendo seu male de fide sentiendo sibi usurpat, vt prius tactum est. Attento etiã quod inter alios actus habent pro augumento illius perfidiæ quatuor exercere, videlicet fidem catholicam in toto uel in parte ore sacrilego abnegare seipsos in corpore & anima deuouere. Infantes nondum renatos ipsi maligno offerre spurcitijs diabolicjs per canales actus cum incubis & succubis dæmonibus insistere, quæ omnia utinam aliena ab omni ueritate & figmenta forent dicenda, dum modo ecclesia a tanta labe infectionis existeret immunis, cui tamen heu obstat & apostolicæ sedis per bullam determinato uerum & experientia rerum magistra, quæ nos ex proprijs eorũ fassionibus ac flagitiis perpetratis intantum certificauit quod absq; dispendio propriæ salutis iam ab eorum inquisitionibus desistere nequimus. Ideo de eorum origine & multiplicatione pestifera tractaturi, quia laboriosum existit, ideo legentibus sic summa cum diligentia singula sunt perscrutanda quod & admittẽda quæ rationi consona & scripturarum traditionibus non dissona inueniuntur. Et quia inter omnes actus ad multiplicationem eorum deseruientibus duo eorum plurima cooperantur, scilicet incubi & succubi dæmones & infantium sacrilege oblationes. Ideo de ipsis specialiter tractabimus, ita tamen, ut primo de ipsis dæmonibus, secundo de ipsis maleficis, & tertio de ipsa diuina promissione mentio ha

beatur. Et quia dæmones per intellectum & uoluntatem operantur, & potius sub una constellatione quam sub altera ad hoc ut semen ad prolis procreationem uigoretur. Inquirendum erit de ipsis constellationibus à dæmonibus obseruatis. Et ita principaliter quæruntur tria. Primo an hæc hæresis per comparationem ad dæmones incubos & succubos possit originaliter multiplicari. Secundo an ne per comparationem ad corpora cœlestia quæ etiam causæ sunt humanorum actuum eorum opera possunt uigorari. Tertio an ne per oblationes sacrilegas infantes dæmonib. offerentes possit ipsa hæresis augmentari, tamen infra secundam & tertiam tractabitur secunda quæstio principalis, scilicet, de influentijs corporum cœlestium & hoc propter decentem cõtinuationem super opera maleficorum. Circa primum tres erũt difficultates. Vna generalis de incubis illis dæmonibus. Altera specialis à quibus dæmonibus huiusmodi actus exercentur. Tertia singularis quo ad ipsas maleficas dæmonibus se subijcientes.

AN PER DAEMONES INCVBOS, ET SVCCVBOS DETVR *hominum procreatio.*

TERTIA quæstio primæ partis.

D Primum uidetur quod non sit catholicum asserere quod per incubos & succubos dæmones possint homines procreari, procreatio hominum instituta est ante peccatum à Deo in hoc quod homini mulierẽ in adiutorium de costa formauit. Quibus & dixit; Crescite & multiplicamini. Gen. 1. Et iterum Adam inspiratus dixit: Erunt duo in carne una. Gen. 3. Similiter & post peccatum in lege naturæ dictum est ad

Noe,

Noe.Crescite & multiplicamini. Gen.9. In tempore etiā nouæ legis à Christo hæc coniunctio confirmata.Mat.19. Non legistis quod ab initio qui fecit homines masculum & fœminam fecit eos,ergo alij modi homines procreandi non debent assignari.Si dicatur quod dæmones concurrunt,non ut principia naturalia, sed ut artificialia,quādo studiose cooperantur ad naturales conceptus hominum semen recipiendo,& iterum transfundendo. CONTRA. Quia aut hoc posset diabolus in omni statu,uidelicet matrimoniali & extra, aut in uno tantū.Non primo modo : quia tūc opus diaboli esset fortius q̃ opus Dei: qui quemlibet statum instituit aut confirmauit,puta continentium & coniugatorum.Nec secundo modo, quia de hoc nullibi legitur in scripturis, ut ex uno statu & non altero huiusmodi hominum fieret procreatio.Præterea procreare hominē est actus uiui corporis sed dæmones assumptis corporibus non dant uitam, quia illa tantummodo formaliter fluit ab anima,quæ est actus corporis physici organici petentia uitā habētis.2.de aīa:ergo per huiusmodi assumpta corpora opera uitæ exercere non possunt. Si dicatur ꝙ assumunt corpus non ut uitam tribuat se ut semel naturale retineant & transfundant.Contra.In operibus angelorum bonorum & malorum sicut nihil est superfluum nec etiam in operibus naturæ.Sed cum dēmō naturali uirtute qua etiam oēm uirtutem corporis excedit possit inuisibiliter & semel colligere & iterum applicare. Igitur aut ratio dabitur quod non possit inuisibiliter hoc facere,aut si potest,alterum erit superfluum fortificatur ratio. Nam in libro de causis dicitur, quod uirtus intelligentiæ est infinita inferius quamuis sit finita superius, sed omnia corporalia sunt infra intelligentias.Ergo & infinitate suæ uirtutis potest ea qualitercunq; uult immutare.Sed intelligētiæ sunt angeli,siue boni,siue mali. Ergo possunt absque hoc quod corpora assumant transmutationes in seminib. facere.Præterea semen recipere ab uno & transfundere in alium fieret per motum localem,sed dæmones nō possunt corpora mouere localiter.Probatur. Anima est substātia
spiritualis

ſpiritualis ſicut & dæmon,ſed aīa non poteſt localiter mouere corpus niſi à ſe uiuificatum. Vnde ſi aliqđ membrū mortificetur redditur immobile.Ergo & dæmones aliqđ corpus mouere localiter,niſi ab eis uiuificatum non poſſunt.Dictum eſt aūt, & quaſi per ſe notum quod dæmones non uiuificant aliquod corpus, ergo nec ſemen poterunt mouere localiter de loco ad locum. Præterea omnis actio eſt per cōtactū,ut dicitur primo de generatione. Nō uidetur aūt quod poſſit eſſe aliquis contactus dęmonis ad corpora,cum nihil habeat cum eis commune.Cū ergo ſemen immittere & mouere localiter ſit quoddam agere,uidetur quod dæmones illa facere non poſſint.Præterea dæmones non poſſunt mouere corpora magis propinquiora eis in ordine naturæ,ut ſunt cœleſtia, ergo nec alia magis diſtantia. Antecedens probatur. Quia cum mouens & motum ſunt ſimul,ſecūdo phyſicorum. Sequeretur quod dæmones mouentes corpora cœleſtia,eſſent in cœlo, qđ neque ſecundum nos, neque ſecundum platonicos habet ueritatem.Sed contra Auguſtinus 3.de trinitate. Dæmones colligunt ſemina quæ adhibēt ad corporales effectus, hoc aūt ſine motu locali fieri non pōt, ergo dæmones poſſunt ſemina recepta ab aliquibus in alios transfundere. Itē gloſa Strabi ſuper illud Exodi ſeptimo.Vocauit Pharao ſapientes,&c.Item dicit quod dæmones diſcurrūt per mundum, & colligunt diuerſa ſemina, & ex eorum adaptione poſſunt prorumpere diuerſæ ſpecies.Videatur etiā gloſa ibidem ſuper illa uerba.Vocauit Pharao. Item Geneſeos 6.ſuper illud.Videntes filij Dei filias hominū,&c. gloſa duo facit.Primò quod per filios Dei filij Seth intelliguntur,& per filias hominum, filij Cain. Secundo dicit, quod non eſt incredibile,ab hominibus, ſed à quibuſdam dæmonibus,qui mulieribus ſunt improbi huiuſmodi homines,id eſt,Gigantes eſſe procreatos, de quibus in litera dicitur: Gigantes autem erant ſuper terram.Quia & poſt diluuium corpora non ſolum uirorum, ſed etiam mulierum incredibilis pulchritudinis extiterunt.¶ RESPONSIO.Quia de poteſtate,ac operibus diaboli circa maleficiales

ficiales effectus plura oportet breuitatis causa omittere, ideo pio lectori tanquam per se nota relinquuntur, uel ad minus si noscere uelit in scriptis docto.super 2.senté. d.5. singula ad unguem elucidata inueniet. Conspiciet enim quod cuncta opera sua per intellectum & uoluntatem dæmones exequuntur. Ité quod hæc dona naturalia nō sunt immutata. Sed iuxta Dionysium 4. ca.de di. non manserunt integra & splendidissima quamuis eis uti ad bonum uirtutis non ualeant, inueniet etiam quantum ad intellectum, quod triplici acumine scientiæ uigent, scilicet, subtilitate naturæ, experientia temporum, & reuelatione supernorum spirituum, inueniet etiam in quibus & qualiter conditiones & naturales hominum impressiones, ex influentijs corporum cœlestium prædominātes agnoscūt unde & eliciunt aliquos magis esse dispositos ad maleficia exequenda, quàm alios quos etiam præ cæteris ad huiusmodi exequenda infestant. Quantum uero ad eius uoluntatem reperiet ipsam immobiliter malo inhęrere, semper peccare peccatis superbiæ, inuidiæ & summæ displicentiæ, quòd Deus pro sua gloria eo utitur contra suam uoluntatem. Cognoscet qualiter ex his duobus, scilicet, intellectu & uoluntate mira operatur, ita quod non est potestas in terra, quę eis potest comparari. Iob. 41. Non est super terram potestas quæ ei ualeat comparari, qui factus est ut neminem timet. ubi glosa. Et licet neminem timet, meritis tamen sanctorum subiacet, Inueniet etiam qualiter cognoscet cogitationes cordium nostrorum, qualiter etiam possit transmutare corpora adminiculo alterius agentis substantialiter & accidentaliter, qualiter etiam possit mouere corpora, localiter immutare etiam sensus exteriores & interiores a d aliquid cogitādum, qualiter etiam possit immutare hominis intellectum & uoluntatem; licet indirecte, quæ omnia licet ad præsentem nostram deseruient speculationem, uolumus tamen ex illis solummodo eorum proprietates concludere, ut ad quæstionis discussionem procedatur. Sunt autem proprietates theologis assignatæ, quod sunt spiritus impuri, licet non im-

mundi

mundi ex natura, quia in eis secundum Dionysium inest furor naturalis, amens concupiscentia, fantasia proterua, intellige quo ad peccata eorum spiritualia, scilicet, superbiam, inuidiam & iram. Vnde sunt humani generis inimici mente rationales, absque tamen discursu intelligentes, in nequitia subtiles, nocendi cupidi, semper in fraude noui, immutant sensus, inquinant affectus, vigilantes turbant, dormiëtes per somnia inquietant, morbos inferũt, tempestates concitant, in lucis angelos se transformant, semper infernum secum portant, erga maleficos diuinum cultum sibi usurpant, magicæ artes per eos fiunt, super bonos dominari appetunt, & amplius pro posse infestant electis ad exercitium dantur, semper fini hominis insidiã tur. Et licet mille nocendi habeant modos & artes. 16. quęstione 2. vt pote qui conatur a principio ruinæ suæ unitatem ecclesiæ rescindere, charitatem uulnerare, sanctorum operum dulcedinem inuidiæ felle inficere, & omnibus modis humanum genus euertere & perturbare, potestas tamen eius in lumbis & umbillico manet. Iob penultimo. Quia uidelicet per luxuriam carnis multum dominantur hominibus, sedes enim luxurię in uiris est in lumbis, quia inde deciditur semen sicut mulieribus ab umbilico. His præsuppositis ad intellectum quæstionis de incubis & succubis dæmonibus, dicendum quod asserere per incubos & succubos dæmones homines interdum procreari, intantum est catholicum, quod eius oppositum est asserere nedum dictis sanctorum, sed & traditioni sacræ scripturæ contrarium, quod sic deducitur. Nam Augustinus hanc quæstionem non quidem quo ad maleficos, sed quã tum ad ipsas operationes dęmonum, & ad fabulas poetarum in uno loco mouet, & sub dubio reliquit. Licet postęa quantum ad processum sacræ scripturæ determinat. Nam libro. 3. de ciui. Dei. cap. 2. dicit. Vtrum poterit Venus ex concubitu Anchisis Aeneam parere, in medio relinquamus. Nam penè talis quæstio in scripturis oritur. qua quæritur utrum præuaricatores angelum filiabus hominum concubuerint. Vnde natis gigantibus, id est,

nimium grandibus & fortibus uiris, tunc terra repleta est. Sed libro 5. cap. 23. quæstionem determinat in hęc uerba. Creberrima fama est multiq; se expertos uel ab eis qui experti erant, de quorum fide dubitandum non est, se audiuisse cõfirmant Siluanos & Faunos (quos uulgus incubos uocant) improbas extitisse mulieribus ac earum appetisse ac peregisse concubitum. Et quosdam dæmones, (quos dusios galli nuncupant) assidue hanc immunditiam & tentare & efficere pluries, talesq; asseuerant, ut hoc negare impudentiæ uideatur. Hæc ille. Postea ibidem determinat secundam quæstionem, uidelicet quod istud Gen. Videntes filij Dei, id est, Seth, filias hominum, id est, Cain nõ de incubis solum intelligitur. Quod autem incubos esse non sit credibile. Ad illud ibidem est glo. quæ sic dicit, ut prius tactum est. Non est incredibile, non ab hominibus, sed ab angelis, uel quibusdam dæmonibus, qui mulieribus sunt improbi eius modi homines, id est, gigantes esse procreatos, de quibus in litera dicitur. Gigantes autem erant super terram, qui & post diluuium, &c. ut supra. Ad idem est glo. Esaiæ 13. ubi propheta desertionem Babylonię ciuitatis prædicit, & monstra in ea habitanda. Ibi, inquit, habitabunt structionis & pilosi ibi saltabunt. Dæmones intellige ibi loco pilosi. Vnde dicit glo. Pilosi sunt syluestres homines, hispidi qui Incubones uel Satiri certa genera dæmonum, & Esaię 34. super illo ubi prophetat desolationem terræ Idumeorum qui persequebantur Iudæos, Erit, inquit, cubile draconum & pascua strutionum, & occurrent dæmonia. Glosa interlinealis, id est, monstra dæmonum adinuicem. Et glosa beati Grego. ibidem. Qui alio pilosi nomine figurantur, non hi quos Græci panos, latini uero incubos uocant. Ad idem est beatus Isidorus libro octauo, capite ultimo, sic dicens: Pilosi qui græci pani, latini, incubi appellantur. Vnde & incubi dicuntur ab incubando, hoc est, stuprando. Sæpe enim improbi existunt etiam mulieribus, & earum peragunt concubitum, quos dæmones galli dusios nuncupant, quia assidue hanc peragunt immunditiam. Quem autem uulgo incubonem

uocant,hunc Romani Faunum ficarium dicunt. Ad quem Horatius dixit: faune Nimpharum fugientium amator, per meos fines & aprica rura lenis incedas. Insuper illud Apostoli 1. Cor. 11. Mulier debet habere uelamen super caput suum propter angelos, multi catholici exponunt quod sequitur propter angelos, id est, incubos. An idem est Beda in historijs Angelorum. Item Guilel. in libro de uniuerso, parte ultima. tractat. 6. multiplicetur. Præterea hoc determinat sanctus doctor prima parte. q. 25. Et in secundo scripto distin. 8. Et quolibe. 6. q. 10. atq; super Esaiam ca. 13. & 14. Vnde talia negare dicit sanctus Thomas imprudentiæ est. Id enim quod multis uidetur non potest omnino falsum esse, secundum philosophum, de somno & uigilia, in fine, & in 2. Ethycorum. Sileo de historijs multis & autenticis, tam catholicorum quàm ethicorum qui incubos esse palàm asseuerunt. Causa autem quare dæmones se incubos faciunt uel succubos, non delectationis est causa, cum spiritus carnem & ossa non habeat. Sed hæc est potissima, ut per luxuriȩ uitium utriusq; hominis naturam lędant: corporis uidelicet & animæ, ut sic ad omnia uitia homines proniores existant. Nec dubium quin sub certis constellationibus semina uigorare sciunt sub quibus homines etiam concepti, semper malitijs existunt deprauati. Vnde enumeratis per altissimum multis luxuriæ uitij, à quibus suum popůlum mundum esse uoluit, & quibus infideles hæretici erant ait Leui. 18. Ne polluamini in omnibus his quibus contaminatæ sunt gentes, quas ego eiiciam ante conspectum uestrum, e quibus polluta est terra cuius scelera ego uisitabo. Dicit glo. super uerbo gentes. Dęmones, inquit, qui propter multitudinem dicuntur gentes uniuersæ qui cum omni peccato gaudent, præcipue tamen fornicatione & idolatria, quia in his corpus & anima maculatur, & totus homo qui terra dicitur. Omne enim peccatur quodcunq; fecerit homo extra corpus est: qui autem fornicatur, in corpus suum peccat. Si cuilibet intuenti historias de incubis, & succubis, inspiciat ut supra Bedam in historijs Angelorum,

rum,& Gulielmum Thomam,deniq; Brabantinum in libro qui de Apibus intitulatur. Ad argumenta. Ad primum de naturali propagatione instituta a Deo,inter marem & fœminam dicitur. Quod sicut Dei permissione, sacramentum matrimonii potest opere Diaboli uitiari, per malefica ut supra patuit. Ita a simili & fortiori in quolibet alio actu uenereo inter maré & fœminam. Sed si quæritur, quare potius in actu & super actum uenereū diabolo permittitur maleficia exercere,quam super alios humanos actus.Dicitur quod multiplex causa assignatur a doctoribus de quibus inferius ab illa parte ubi de permissione diuina discutitur. Ad præsens sufficit causa quæ prius tacta est,scilicet quod potestas dæmonis est in lumbis hominum.Quia inter omnia certamina duriora sunt prælia certaminis ubi continua pugna, & raro uictoria, Nec ualet ubi dicitur quod tūc opus diaboli esset fortius opere Dei,cum actus matrimoniales a Deo institutus posset uitiari, quia non uitiat per uiolentiam,imo cum nihil ualeat inficere, nisi a Deo permissus. Ideo magis per hoc eius impotentia concluditur.Ad secundum uerum est, ꝙ procreare hominem est actus uiui corporis. Sed cum dicitur quod dæmones non possunt dare uitam, quia illa fluit formaliter ab anima. uerum est, sed quia materialiter discinditur a semine, & dæmon incubus illud immittere potest Deo permittente,per coitum & nō tanquam ab eo descissum,sed per semen alicuius hominis ad hoc acceptū (ut dicit S.Thomas in prima parte q.li. ar.3.) utpote quod idem dæmon qui est succubus,ad uirum fiat incubus ad mulierem, sicut etiam aliarum rerum semina assumunt ad aliquam rerum generationem, ut Augustinus dicit.3.de trinitate. Vnde si quæritur cuius filius sic natus existit.Patet quod non est filius dæmonis,sed filius hominis,cuius est semen acceptum. Sed cum instatur quod nihil est superfluum in operibus Angelorum,sicut & naturæ conceditur.Sed cum infertur quod dæmon potest inuisibiliter semen & recipere & infundere, uerū est hoc autem potius operatur uisibiliter ut succubus & incubus

ut

ut sic per talem spurcitiam inficiat corpus & animam, & in utroq; homine mulieris, scilicet, & uiri ut in corpore quasi tactum est. Præterea plura possent dæmones inuisibiliter qui tamen nõ permittuntur etiam si uellent exercere, permittuntur autem uisibiliter uel in exercitium bonorum, uel in correctionem malorum. Posset deniq; cõtingere quod loco dæmonis succubi alter semẽ reciperet ab eo, & incubum loco alterius dæmonis se faceret, & hoc triplici ex causa. Puta qui dæmon deputatus mulieri reciperet semen ab altero dæmone, deputato uiro, ut sic unusquisque circa sibi a principe dæmoniorum commissum, habeat maleficium exercere, cum unicuique ꝓprius deputetur Angelus etiam a malis, uel propter fœditatem actus, quàm dæmon unus facere abhorreret. cum ut in sequẽti quæstione patebit certi dæmones ex nobilitate naturæ certos actus & spurcitias facere abhorrerent, uel ꝙ inuisibiliter loco uero seminis suum semen, id est, ꝙ incubus recipit inuisibiliter se interponendo mulieri intro mittat, quam interpositionem facere non est contra eius naturam aut uirtutem cum etiam in corpore assumpto inuisibiliter & incontrectabiliter se interponere potest sicut supra de illo iuuene qui Idolum despõsauerat, patuit. Ad tertium. Hoc quod dicitur quod uirtus Angeli est infinita respectu superiorum, hoc est, quia eius uirtus comprehendi non potest ab inferioribus, quin semper super excedit eam, ita quod non limitatur ad unnm effectum tantum. Et hoc ideo quia suprema in entibus ante uirtutes maxime uniuersales. Vnde propter hoc quod est infinita superius non potest dici, quod possit indifferenter in omnem effectum illum ad proponendũ, quia sic etiam diceretur infinita inferius sicut superius. Dæmum quia inter agens & patiens debet esse proportio nulla potest esse proportio inter substantiam purè spiritualem & corporalem, ideo nec ipsi dæmones possent in aliquem effectum nisi mediante aliquo alio principio actiuo. Inde est quod seminibus rerum utuntur ad effectos producendos: iuxta Augustinum. 3. de trinitate. Vnde hoc argumentum

redundat in pręcedens, nec per illud fortificatur nisi quis uellet declarationem eius habere quare intelligentiæ asseruntur habere uirtutes infinitas superius & non inferius, & daretur sibi ex ordine rerum corporalium & corporum cœlestium, qui secundum se in plures & infinitos effectus influere possent. Hoc autem non fit propter debilitatem inferiorum. Concluditur quod dæmones licet absque hoc, quod corpora assumant, possint transmutationes in seminibus facere: et hoc nihil arguit contra hoc, quod hic intenditur de incubis & succubis, quorum actus exercere non possunt, nisi in assumptis corporibus, secundum quod supra tactum est. Ad quartum, quod dæmones non possunt mouere corpora localiter, unde nec semen, &c. Probaturq; ibi de anima per similitudinem. Dicendum quod aliud est loqui de substantia spirituali ipsius angeli aut dęmonis, & aliud de ipsa anima. Hoc enim quod anima non potest mouere corpus localiter nisi uiuificatum ab ea, uel per contactum corporis ad aliud corpus non uiuificatum, hoc est, quia tenet infimum gradum in ordine substantiarum spiritualium, ex quo etiam contingit quod illud corpus quod habet mouere etiam per contactum oportet, quod sit proportionatum, non sic autem est de dæmonibus, quorum uirtus omnino corporalem uirtutem excedit. Ad quintum dicendum quod contactus dæmonis ad corpus seminis, uel cuiuscunque alterius non est contactus corporalis, sed uirtualis, & fit secundum proportionem conuenientem tam mouenti, quàm mobili, ita quod illud corpus quod mouetur non excedit proportionem uirtutis dæmonis, ut sunt corpora cœlestia, & etiam tota terra uel elementa mundi. Et quare illa excedunt dicere possumus, ut dicit sanctus Thomas in quęstionibus de malo. q. 10. de dęmonibus. Quod hoc est uel propter conditionem naturæ, uel propter damnationem culpæ. Et enim ordo rerum sicut secundum naturam ipsarum, ita & secundum motum, & sicut superiora corpora cœlestia mouentur à superioribus substantijs spiritualibus, ut sunt angeli boni, ita in inferiora corpora moueri possunt à substantijs

spiri-

spiritualibus inferioribus, ut sunt dæmones. Et siquidem hoc contingit eis secundum conditionem naturæ, secundum quam aliqui ponebant dæmones non esse ex illis superioribus angelis. Sed ex illis quę perficiuntur à Deo huic terrestri ordini, ut erat philosophorum opinio. Vel etiam si contigit ex pœna peccati, ut theologorum sententia est, tunc à cœlestibus sedibus detrusi in hunc aerem, tanquam ad pœnam non possunt ipsum aut terram commouere. Hæc addita sunt propter duo argumenta quæ tacitè soluuntur, scilicet, de corporibus cœlestibus, quod illa etiam possent mouere. Si possent corpora localiter mouere, quia sunt eis magis propinqua, ut etiam ultimum argumentū prætendit. Respondetur enim quod non ualet, quia illa corpora excedunt proportionem uirtutis eorum, siquidē prima opinio locum habet. Si uero non, sed secunda, tunc iterum non possunt mouere, propter pœnam peccati. Est etiam ad argumentum ubi quis obijceret quod idem est motus totius & partis sicut totius terræ & glebe. in 4. phisicorum. Vnde si dæmones possent mouere partem terrę, possent etiam mouere terram, non ualet, ut patet intuenti distinctionem. Colligere autem semine rerum & applicare certos effectus, non excedit eorum uirutem naturalem Deo eis permittente ut de se patet. Summarie concludatur quod non obstante quod quidam dicunt, dæmones in assumptis corporibus nullo modo posse generare, & quod per filios Dei significentur filij Seth, & non Angeli incubi sicut & per filias hominum, illæ quæ de stirpe Cain descē derant. Quia tamen contrarium a multis ut patuit, asseritur, & quod multis uidetur, nō potest omnino esse falsum secundum philosophum in 6. ethicorum. Et in fine de sommo & uigilia. Iam etiam modernis temporibus attestantur facta & dicta maleficarum talia uere & realiter exequentium, initio dicimus tria. Primo quod per tales dæmones spurcissimi actus uenerei non delectationis, sed infectionis animæ & corporum quibus succubunt aut incubunt causa exercentur. Secundo, quod per talem actum completa cōceptio & generatio à mulieribus fieri

poteſt inquantum ſemen humanum apponere poſſunt, in loco conuenienti uentris mulieris ad materiam proportionatam ibidem præexiſtentem a ſimili, ſicut & ſemina aliarum rerum colligere poſſunt ad complendum aliquos effectus. Tertio, quod dæmonibus attribuitur in talium generatione illud tantum quod eſt motus localis non autem ipſa generatio, cuius principaliter non eſt uir cuius ſemen fuit, unde & genitus non dæmoni, ſed alicuius hominis filius eſt. Et per hæc patet reſponſio ad argumenta, ubi qui arguere uellet quod dæmones generare non poſſent propter duo. Primo quod generatio cõpletur per uirtutẽ formatiuam quæ eſt in ſemine corpore uiuo reſoluto. Et corpus a dæmonibus aſſumptum, quia non eſt tale, ergo &c. Patet reſponſio quia dæmon uirtute ſeminis formatiuam reponit ad locum debitum, &c. Secundo ſi dicatur ꝙ ſemen non habet uirtutem generandi, niſi quandiu calor animæ in eo retinetur quem tamen exaltare neceſſe eſt per magnam diſtantiam delatam. Eſt enim reſponſio quod dæmones poſſunt aliqua reponere ad cõſeruationem ſeminis ne calor uitalis euaporet. Vel etiam quia uelociſſime mouentur propter uictoriam mouentis ſuper rem motam, ideo non poterit euaporari tam fœliciter.

A QVIBVS DAEMONIBVS huiusmodi exercentur.

QVARTA QVAESTIO.

TRVM catholicũ ſi aſſerere quod actus incuborum & ſuccuborum dæmonũ cõueniãt omnibus ſpiritibus immundis indifferenter & æqualiter. ET VIDETVR ꝙ ſic, qa oppoſitũ aſſerere, eſſet ordinẽ quẽdã bonũ inter eos aſſirmare probatur. Sicut ad rationẽ boni pertinet modus & ordo. Auguſtinus in libro de natura boni. ita ad rationẽ malis pertinet inordinato. SED in angelis nobis nihil eſt inordinatum, ergo & in malis

nihil

nihil poteſt eſſe inordinatum. Vnde indifferenter huiuſmodi actibus habent inſiſtere. Inde etiam illud. Vbi nullus ordo ſempiternus horror inhabitat in terra, uidelicet miſeriæ & tenebrarum. Iob 10. Præterea, ſi non omnes indifferenter his actibus inſiſtunt, hoc eis competit uel ex natura, uel ex culpa, uel pœna. Non ex natura, quia poſſunt peccare omnes indifferenter, ut in præcedenti quæſtione tactum eſt, ſunt in natura ipſorum ſpiritus impuri licet nō immundi, quãtum ad diminutionem naturalium bonorum. In nequitia ſubtiles, nocendi cupidi, per ſuperbiam tumidi, &c. ergo cõpetit eis quo ad culpam uel pœnã. Tunc ſic, Vbi eſt maior culpa, ibi maior pœna, ſed ſuperiores angeli magis peccauerunt, ergo in eorum pœnam magis his ſpurcitijs habent inſiſtere. Si hoc non eſt, dabitur ratio alia cur non illis actibus indifferenter inſiſtant. Præterea vbi non eſt ſubiectio & obedientia ibi oẽs indifferenter operantur, ſed in dæmonibus nulla eſt ſubiectio & obedientia probatur. Quia illa ſine concordia haberi non poſſunt, ſed in dæmonibus nulla eſt concordia. Prouerb. 13. Inter ſuperbos ſemper ſunt iurgia. Prætera ſicut æqualiter omnes propter culpam, poſt diem iudicij in infernum detrudentur, ita & ante illud tempus in aere caliginoſo propter officium eorum detinentur, non igitur eſſe æqualitas ex cauſa mancipationis, ergo nec ęqualitas ex parte officii & tentationis. SED CONTRA gloſa præd. ad Cor. 15. Quandiu durat mundus, angeli, angelis, homines, hominibus, dæmones, dæmonibus præſunt. Item Iob 40. dicitur de ſquamis Leuithan per quas membra diaboli ſignificantur quod una uni adhęret, ergo inter eos eſt diuerſitas & ordinis actionibus. Incidentaliter quæritur. An a bonis angelis ipſi dæmones ad huiuſmodi eorum ſpurcitiis exequẽdis interdum impediantur uel non. Et dicendum quod quia poteſtas dicuntur angeli, quorum ditioni uirtutes aduerſæ ſubiectæ ſunt, vt Gregorius dicit & Auguſtinus tertio de trinitate. Spiritus uitę, deſertor atque peccator, regitur per ſpiritũ vitę rationalem pium & iuſtum. Et ſicut illæ creaturæ ſuper

alias

alias influentias habent quæ sunt perfectiores, & Deo propinquiores eo quod totus ordo prælationis, primo & orginaliter est in Deo,& participantur a creaturis secundum quod ei magis propinquant. Ideo etiam boni angeli qui maxime appropinquãt Deo propter eius fruitionem qua dæmones carent super ipsos dæmones habent prælationem,& per eos reguntur. Et cum instatur quod dęmones præmissis medijs multa mala faciunt,aut ergo nõ impediuntur,quia non subsunt bonis angelis, qui eos impedire possent,aut si subsunt,tunc cum ad negligentiã præsidentis pertinere uidentur ea quæ per subditos male fiunt.Videtur quod in angelis bonis sit aliqua negligẽtia. Respondetur quod sancti angeli sunt ministri diuinæ sapientiæ.Vnde sicut diuina sapientia permittit aliqua mala fieri per malos angelos uel homines propter bona quę ex eis elicit,ita & boni angeli nõ totaliter cohibẽt malos a nocẽdo siue homines siue dæmones.RESPONSIO Catholicum est asserere quædã ordinem actionũ interiorum & exteriorum,etiam per quandam prælationem esse in dæmonibus. Vnde & quædam spurcitiæ ab aliquibus infimis perpetrantur a quibus superiores propter nobilitatem naturæ secluduntur. Et declaratur hoc primo generaliter ex triplici congruentia qua talia congruunt eorum naturæ diuinæ sapientiæ & propriæ nequitiæ,demũ magis in speciali,ex natura quidem.Nam constat quod a principio creationis semper quidẽ alij superiores fuerũt ex natura cũ inter se differant specie,nec duo angeli vnius speciei existant communiorem opinionem sequendo quæ etiam dictis philosophorum concordat,& Diony.¦qui ponit.10.cap. cęlestis hierarchię in eodem ordine esse primos medios,& ultimos,cui etiam necessario opportet assentire,tum ex immaterialitate eorum tum etiam ex incorporalitate.Inspiciat qui uult dicta doctoris in 2.dist.2 Et quia peccatum naturam non tollit, & dęmones post casum data naturalia non amiserunt,ut supra tactum est, & operationes rerum sequuntur naturales earum conditiones ideo sicut in natura, sic & in operationibus sunt

uarij

uarii & multiplices. Congruit etiam hoc diuinę sapientiæ vt ea quæ ab ipso sint, ordinata sint. Rom. 13. quę a Deo sunt, ordinata sunt. Et quia dęmones sunt a Deo deputati ad exercendum homines, & ad puniendum damnatos. Ideo in exercitiis eorum ab extra quo ad homines sunt uarij & multiplices. Congruit etiam & nequitię ipsorũ. Quia enim humano generi aduersantur, ideo cum ordinate impugnant, ideo magis hominibus nocere æstimant sicut faciunt, vnde constat spurcitijs in nephandissimis non æqualiter insistunt, quod etiam magis specificatur tali ratione. Nam cum operatio sequitur naturam rei ut dictum est quorumcunque sunt naturæ subordinatæ, oportet etiam quod operatione sibi inuicem subordinantur, sicut patet in rebus corporalibus. Quia enim inferiora corpora naturali ordinatione sunt infra corpora cœlestia actiones & motus eorum subduntur actionibus & motibus cœlestium corporum, & quia ut dictum est, dæmones naturali ordine inter se differunt. Ideo etiam naturalibus actionibus intrinsecis & extrinsecis præsertim in huiusmodi spurcitijs peragendis. Ex quibus concluditur quod quia huiusmodi spurcitiæ plurimum præter nobilitatem angelicæ naturę exercētur, cum etiam in actibus humanis infimi & fœdissimi actus in se quidem considerando, non quantum ad officium naturę & procreationis reputātur. Dęmonum cum de quolibet ordine aliqui cecidisse creduntu, non est inconueniens asserere quod illi dęmones qui de infimo choro & iterum illi qui infimi in illo existunt in his spurcitijs & aliis deputantur & insistunt. Hoc etiam plurimum est aduertendum, quod licet de incubis & succubis mulieribus infestos scriptura tradit, tamen nusquam legitur in uitiis, quibuscunque contra naturam loquendo, non solum de sodomitico, sed etiam de quocunque alio peccato extra uas debitum, per perè agēdo se incubos & succubos fecisse. In quo maximo illorum peccaminum enormitas ostenditur, cum indifferenter omnes dęmones cuiuscunque ordinis illa peragere abhorrent, & uerecundum æstimant. Et hoc uidetur

uelle glosa super Ezechielem 19.ubi dicitur. Dabo te in manus palestinorum,id est,dæmonum,qui etiam erubescunt de uia tua scelerata,uitium contra naturam intelligens,& intuéti patet,quod de dæmonibus oportet auctoritatem intelligere. Nullum enim peccatum tam sæpe Deus reproba morte in multis condemnauit.Dicunt etiã nonnulli & ueraciter creditur, quod nullus talis uitij postquam tempus mortalis uitæ Christi, quod ad annos 33. extenditur in hoc scelere perseuerans excesserit, nisi speciali gratia redemptoris poterit liberari, quod ex eo patet quod octogenarijs & centenariis isto crimine inueniũtur,sæpe irretiti quibus tempus Christi quia uitę motum disciplina fuit, & ideo illo spreto,uix unquam sine difficultate per maxima ad hoc scelere continebit. Sed & quod ordo sit inter eos etiam ad officia exteriora, quo ad impugnationes demonstrat eorum nomina. Nam licet unum & idem nomen,scilicet diabolus multipliciter exprimatur in scripturis, & hoc propter eorum diuersas proprietates tamen his immundis operibus unus præsidere in scripturis traditur,sicut etiam & certis aliis uitiis. Et enim usus scripturæ & locutionis quemlibet immundum spiritum nominare diabolum,a dia,quod est duo,& bolus,quod est morsellus, quia duo occidit, scilicet corpus & animam, & secundum ethimologiam licet græce interpretatur diabolus clausus ergasculo, & hoc sibi cõuenit,cum non permittit sibi nocere quantum uellet. Vel diabolus quasi defluens quia defluxit, id est, corruit specialiter & localiter. Nominatur etiam dæmon, id est,sapiens super sanguinem uel sanguineus,scilicet,super peccata quæ sitit & procurat triplici scientia,qua uiget,scilicet,subtilitate naturæ,experientia temporum,& reuelatione bonorũ spirituum. Nominatur etiam belial, quod interpretatur absque iugo,vel absque domino,quia pro posse pugnat contra eum,cui deberet esse subiectus. Vocatur etiam beelzebub,quod interpretatur uir muscarum,id est,animarum peccantium, quæ reliquerunt uerũ spõsum Christum.Item sathanas,id est aduersarius.Vnde

1.Pet.

1.Pet.2. Aduersarius uester diabolus circuit, &c. Item Behemot, id est bestia, quia facit homines bestiales. Item dæmon fornicationis, & princeps illius spurcitij, Dicitur Asmodeus, quod interpretatur factura iudicij quia propter huiusmodi uicium, factum fuit terribile iudicium sit per Zodomam, & quatuor alijs ciuitatibus. Sicut & dæmon superbiæ dicitur Leuiathan, quod interpretatur additamentum eorum, quia & lucifer tentans primos parentes, de superbia promisit eis additamentum diuinitatis. De quo & per Esaiam Dominus. Visitabo super Leuiathan, serpentem ueterem & tortuosum, & dæmon auaritiæ & diuitiarnm, dicitur mammona, quem & Christus in Euangeiio expressit. Matthæi.6. Non potestis Deo seruire, &c. AD ARGVMENTA. Ad primum quod quia bonum potest inueniri sine malo, sed malum nunquam inuenitur sine bono, quia fundatur super creaturam, quæ in se bona est. Et ideo dæmones inquantum habent naturam bonam, ordinati sunt in naturalibus, & in eorum actionibus ad illud. Iob.10. potest dici, quod dæmones ad exercitium deputati, non sunt in inferno, sed isto aere caliginoso. Vnde hic habent ordinem inter se, quem tunc in inferno non habebunt. Vnde etiam dici potest, quod etiam iam omnis ordo in eis cessat, quo ad ipsam beatitudinem consequendam cum a tali ordine irrecuperabiliter ceciderunt. Et dici potest, quod etiam in inferno erit inter eos ordo potestatis, & pœnarum afflictionis, inquantum aliqui ad affligendum animas deputabuntnt, & non alij. Sed hic ordo magis erit a DEO quàm ab ipsis, sicut etiam & eorum tormenta. AD tertium, cum dicitur quod superiores dæmones quia magis peccauerunt, magis puniuntur, etiam his actibus immundis amplius deberent insistere. Respondetur. Quia culpa ordinatur per pœnam, & non per naturæ actum, seu operationem, ideo non insistunt illis immunditijs propter nobilitatem naturę, nō propter eorum culpam aut pęnam. Et licet omnes sint spiritus impuri & ad nocendum cupidi, tamen unus amplius altero

tero inquantum potiora naturalia ſunt obtenebrata. Ad quartum dicitur, quod eſt concordia inter dæmones, non amicitiæ ſed nequitiæ, ex qua homines odiunt & Dei iuſtitiæ repugnant quantum poſſunt. Talis enim concordia inter impios reperitur, ut eis ſe adiungant, & ſubijciant ad propriam nequitiam exequendam, quos potioribus uiribus uident. Ad quintum licet carceralis mancipatio omnibus æqualiter deputentur, iam in aere & poſt in inferno, non tamen ex hoc naturalia in eis ſunt æqualiter ad æquales pœnas & officia æqualia, immo quantò ſunt nobiliores in natura & potiores in officio, tanto etiam grauiori ſubiecti tormento. Vnde Sap. 6. Potentes potenter tormenta patiuntur.

VNDE MVLTIPLICATIO MA- LEFICIORVM OPERVM *procedat.*

QVAESTIO QVINTA.

AN poſſit quoque catholicè cenſeri, quòd origo & multiplicatio maleficiorum operum proceſſerit ex influentijs corporum cœleſtium, ſeu ſuperabundanti malitia hominum, & non ex ſpurcitijs incuborum & ſuccuborum dæmonum, & uidetur quòd ex propria malitia. Nam Auguſtinus in libro 83. q. dicit: quòd ad hominis uoluntatem cauſa deprauationis eius redit, ſiue aliquo, ſiue nullo ſuadente deprauata ſit. Sed maleficus deprauatur per peccatum: ergo cauſa illius non eſt diabolus, ſed uoluntas humana. Ad idem dicit de libero arbit. quòd cuilibet eſt cauſa ſuæ malitiæ, quod etiam probatur ratione. Peccatum hominis ex libero arbitrio procedit, ſed diabolus non poteſt liberum arbitrium mouere, hoc enim libertati repugnaret, ergo diabolus non poteſt eſſe cauſa, nec illius cuiuſcunque peccati.

ti.Præterea in libro de ecclesiasticis dogmatibus dicitur. Non omnes cogitationes nostræ malæ à diabolo excitantur,sed aliquoties ex nostri arbitrij motu emergunt. Demum quòd ex influentijs corporum cœlestium possint oriri,& non à dæmonibus, probatur. Sicut omnis multitudo reducitur ad unum,ita omne multiforme reducitur in aliquod uniforme principium. Sed actus humani sunt uarij & multiformes,tam ad uitia,quàm ad uirtutes, ergo uidetur quod reducantur in aliqua principia uniformiter mota & mouentia.Sed talia non possunt assignari, nisi ex motibus cœlestium qui sunt uniformes,ergo illa corpora sunt talium actionum causæ.Præterea si cœlestia corpora non essent humanorum actuū ad uirtutes & uitia causæ, Astrologi non adeo frequenter uera prædicerent de bellorum euentibus & alijs humanis actibus, sunt ergo aliquo modo causa.Pręterea corpora cœlestia possunt imprimere in ipsos dęmones ad causandum certa maleficia, ergo à fortiori in ipsos homines. Assumptum probatur ex tribus.Nam certi homines qui lunatici dicuntur, infestantur à dæmonibus plus uno tempore quàm alio, quod non facerent, sed potius omni tempore molestarent, nisi ex certis lunationibus etiam ipsis dæmones inquietarentur ad infernum huiusmodi,probatur etiam ex nigromā ticis,qui certas constellationes obseruant,ad inuocandum dæmones, quod non facerent, nisi scirent illos dæmones corporibus cœlestibus esse subiectos. Probatur etiam ex illo quod dæmones secundum Augustinum in 10. de ciuitate Dei,quibusdam corporibus inferioribus exercētur, scilicet,herbis,lapidibus,animantibus, & sonis quibusdā certis,& uocibus,& figurationibus,sed cum corpora cœlestia sint uirtuosiora quàm corpora inferiora.Ideo multo magis actionibus corporum cœlestium.Et iterum amplius malefici subijciuntur,ut eorum opera ex influentijs illorum corporum,& non ex assistentia spirituum malorum proueniant .Fortificatur argumentum ex 1. Reg.cap. 16.ubi Saul uexabatur a dæmone,alleuiabatur quando Dauid cytharam percutiebat coram eo, & quòd recedebat

spiritus

ſpiritus malus. SED CONTRA. Impoſſibile eſt effectū ſine cā ſua producere, ſed opera maleficorū ſunt talia, quod nō poſſunt niſi opere dæmonū fieri, patet ex deſcriptione operum maleficorum, ex Iſidoro lib. 8. Ethi. Malefici dicuntur ob magnitudinem faſcinorum. Hi enim elementa concutiunt, mentes hominum turbant, & abſq; ullo ueneni hauſtu ſola ui carminum animas interiunt, &c. Huiuſmodi autem effectus non poſſunt ex influentiis corporum cœleſtium mediante hominum cauſari. Prǽterea philoſophus Ethi. Difficile inquirit quid ſit principium operationis in anima, & oſtendit quod oportet eſſe aliquod extrinſecum. Omne enim quod incipit de nouo habet aliquam cauſam. Incipit enim homo operari quod uult. Incipit autem uelle, quia præ conciliatur, ſi autem præcō ciliatur propter aliquod conſilium procedens, aut ergo eſt procedere in infinitum, aut oportet ponere aliquod principium extrinſecum quod primo mouet hominem ad conciliandum, niſi forte aliquis dicat quod hoc eſt a fortuna ex quo ſequeretur omnes actus humanos eſſe fortuitos, quod eſt abſurdum. Principium ergo in bonis ad bona dicit eſſe Deum, qui non eſt cauſa peccati. In malis autem cum homo incipit agere uelle & conciliari ad peccandum oportet quod huius etiam ſit aliqua cauſa extrinſeca, & non poteſt eſſe alia, niſi diabolus præſertim in maleficis, ut ſupra patuit, quia corpus cœleſte non poteſt ad tale actus influere, ergo patet ueritas. Præterea cuius poteſtati ſubiacet motiuum eius poteſtati ſubiacet & mot⁹ qui a motiua cauſatur. Motiuum autem uoluntatis eſt, aliquid apprehenſum per ſenſum uel intellectum quorum utrunque ſubiacet poteſtati diaboli. Dicit enim Auguſtinus in lib. 83. q. Serpit hoc malum, ſcilicet, quod eſt a diabolo per omnes aditus ſenſuales dat ſe eſſe figuris, accommodat ſe caloribus, adhęret ſonis, latet ira, & in falatia ſermonibus, odoribus ſe ſubijcit, infundit ſaporibus & quibuſdam nebulis implet omnes meatus intelligentiæ. Ergo uidetur quod in poteſtate diaboli, eſt mouere uoluntate quæ eſt directe cauſa peccati. Præterea omni

quod

quod se habet ad utrumlibet indiget aliquo determinãte ad hoc ut exeat in actum, sed liberũ arbitriũ hominis ad utrumlibet se habet, scilicet, ad bonum & malũ, ergo ad hoc quod exeat in actum peccati, indiget quod ab aliquo determinetur ad malum. Maxime autẽ hoc uidetur fieri à diabolo, præsertim in operib. maleficorũ cũ eius uolũtas est determinata ad malũ. ergo uidetur qđ mala uolũtas diaboli est cã malæ uolũtatis, præcipuè in maleficis, & potest fortificari rõ, per hoc qđ sicut bonus angelus se habet ad bonũ, ita malus angelus ad malũ. Sed ille reducit hoĩes ad bonũ, ergo iste ad malũ. Est.n. (dicit Dionysius) lex diuinitatis immobiliter stabilita, ut ima à summis perficiantur. RESPONSIO. Quia qõ quo ad originẽ maleficorũ operũ fundatur super influentiã luminariũ cœlestiũ, ostẽditur per reprobationem trium errorum, qui hoc asserere conãtur. s. planetariorũ, genetaliacorũ, & fataliũ ordinẽ ponentium, hoc non esse possibile quo ad primũ. Nã si quæritur an ex impressione luminariũ cœlestiũ causetur in hominibus uitiũ maleficorũ, tunc ad diuersitatẽ morũ attẽdendo, & ueritatẽ fidei saluãdo, oportet sub distinctione disserere, uidelicet qđ mores hominũ à syderibus causari possunt intelligi dupliciter. Aut necessaria & sufficiẽter, aut dispositiue & cõtingenter. Si dicatur primo modo, tunc nõ solũ est falsum, imo hæreticũ, eo qđ Christianæ religioni adeò repugnat, quod ẽt ueritas fidei in tali errore saluari non potest. Ratio. Dum.n. ponit oĩa à syderibus necessario euenire, iã tollit meritum & per consequens demeritum. Tollit & gratiã, & per consequẽs gloriam. Tum quia honestas morũ per hunc errorem præiudiciũ patitur dũ culpa peccantis in sydera refunditur, licentia malefaciendi sine reprehensione conceditur & homo ad orandũ & colendũ sydera incuruatur. Si autem dicatur mores hominum a dispositionibus syderũ uariari dispositiue & contingenter sic potest habere ueritatẽ, quia nec rationi nec fidei repugnat. Planum.n. est quod dispositio corporis uaria multũ facit ad uariationem affectionem & morum animæ, ut plurimum enim anima complexiones corporis imitatur,

ut dicitur in sex principijs. Vnde & colerici sunt iracundi, & sanguinei sunt benigni, & melancolici sunt inuidi, flegmatici pigri, hoc autem non est necessarium, aĩa.n.dominatur suo corpori, & maximè quando est, adiuuat per gratiam. Multos.n.uidemus clericos mansuetos, & melancolicos benignos. Quum ergo uirtus corporum cœlestiũ operatur admixtionem & qualitatem complexionis. Hinc est quod per consensus quodammodo operatur ad qualitatem motum, ualde tamen de longinquo. Plus enim facit ad qualitatem complexionis uirtutis naturæ inferioris, quàm uirtus syderis: unde Augustinus 5. de ciuitate Dei, in solutione cuiusdã quæstionis de duobus fratribus qui simul infirmabantur & curabantur, cum quærebatur unde hoc esset, magis commendat rationem Hypocratis quam Astronomi. Hypocras enim respondit quod hoc erat propter similitudinem complexionis. Et Astronomus respondit, quod erat propter identitatem constellationis. Melius enim respondit Physicus, quia causam reddit magis propriam, & magis propinquam. Sic ergo dicendum quod impressiones syderum aliquo modo disponunt ad malitiam maleficorum, siquidem aliqua influentia in eorum corporibus prædominatur potius ad huiusmodi nephanda, quàm ad alia opera quæcunque uitiosa seu uirtuosa, quæ tamen dispositio non debet dici necessaria proxima & sufficiens, sed remota & contingens. Nec ualet si quis obijceret philosophum libro de proprietatibus elementorum ubi dicit quod regna uacua facta sunt, & terræ depopulatæ apud coniunctionem Iouis & Saturni, arguendo quasi quia talia ex libero arbitrio deprehendebãt hominum, ergo etiam influentiæ luminarium super libe. arb. haberent efficaciam. Respondetur enim quod philosophus super hoc dictum non uult innuere quod homines illi non poterant resistere illius influentiæ constellationis ad dissensionem inclinantis, sed quia noluerunt, quia sicut Ptolæmeus in almagesti. Sapiens homo dominabitur astris, quamuis enim cõiunctio Iouis, & Saturni eo quod Saturnus habet influentiam melancolicam & malam, &

Iupiter

Iupiter ualde bonam potest ad rixam uel discordiam homines inclinare, illi tamen inclinationi homines per libertatem arbitrij possunt resistere, & ualde faciliter cum adiutorio gratiæ Dei. Nec iterum ualet si quis obijceret dictum Damas. lib. 2. c. 6. ubi dicit: Constituuntur multoties cometæ & signa quædam mortis regum. Respondetur enim quod etiam sequendo opinionem Dama. quæ fuit ut patet in prædicto libro contrariæ opinionis uiæ philosophicæ siue nonnihil per hoc concluditur quo ad necessitatem actuum humanorum. Opinatur enim Damas. quod cometa nec naturaliter generatur, nec est una de stellis in firmamento positis, unde nec eius signatio est naturalis nec influentia. Dicit enim quod cometæ non sunt ex his quæ à principio genita sunt astra, sed diuina iussione secũdum ipsum tempus constituuntur & rursus dissoluuntur. Hæc Damas. Prænunciat autem Deus per tale signum tã mortem Regis, quàm aliorum, tum quia est persona communis, tum quia potest ex hoc oriri turbatio regni. De cuius custodia magis sollicitantur Angeli propter commune bonum, quorum etiam ministerio & generantur & dissoluuntur. Sed nec philosophorum opinio obstat, qui dicunt quod stella cometa sit impressio calida, & sicca, generata in superiore parte aeris propter ignem, ex cuius uapore calido & sicco globus illius uaporis adunatus apparet corpus stellæ. Partes aũt illius uaporis discontinuate circa illum globum & longum protensè in suis extremitatibus illi globo coniunctæ sunt, quasi eius cometa, & secundum hanc positionem significat, & causa non per se, sed per accedens mortalitatem, prouenientem ex infirmitatibus calidis & siccis. Et quia ut plurimum diuites nutriuntur calidis & siccis. Ideo illo tempore multi diuites moriuntur, inter quos mors regum & principum est magis notabilis, & hæc positio nec distat a positione Damas. si quis bene considerat, nisi quoad operationem & cooperationem Angeli, quam nec philosophi excludere possunt, immo ubi vapores nunquam in sua siccitate & caliditate ad generandum cometam currerent adhuc operatione Angeli

ſępe concurrere habent cauſis prædictis, ſicut & ſtella quę ſancti Thomæ doctoris tranſitum indicauit quæ utique non ex ſuperius in firmamẽto poſitis proſiliit, ſed operatione Angeli ex materia aliqua præiacẽte formata, & officio peracto, iterũ reſoluta fuit. Vnde uidemus qđ ſecundũ quãcunq; iſtarum opinionũ, nullũ penitus habẽt cœli luminaria dominiũ ſuper liberũ arbitrium. Vnde nec con ſequẽter ſuper malitiam & mores hominum. Nota inſuper quare Aſtronomi ut ſæpius uera prædicunt, & qđ eorũ iudicia ut plurimũ ſuper unã prouinciã, aut gẽtẽ unius terræ eueniunt. Huius ratio eſt quia. n. ſua iudicia ſumunt ex aſtris, quæ ẽt habent maiorem influentiã capiendo pro babiliorem, non neceſſitatem in actibus tam naturæ q̃ uo luntatis, & in actibus hominum generalibus, ſicut unius gẽtis uel prouinciæ, q̃ in particularibus unius perſonæ, qa maior effectus ſtellarũ imprimitur in totam unam gentẽ, q̃ in unum hominem, & quia maior pars gentis unius magis ſequitur affectus naturales corporis q̃ unus ſingularis homo, ideo &c. ſed hoc incidentaliter eſt tactum. Secunda uia per quam præfata noſtra catholica aſſertio declaratur, eſt per reprobationem errorum gentiliaçorum, & Deam fortunæ colentium mathematicorum. De quibus Iſidorus 8. Ethicorum. cap. 9. genetaliaci dicitur propter natalium conſiderationem ſyderum, qui uulgo mathematici dicuntur. Fortuna uero ut ibidem dicit cap. 2. Fortunę nomen habere dicitur, quaſi deam quandam res hu manas uarijs caſibus & fortuitis illudente. Vnde & cæcam appellant, eo quod paſſim in quoſlibet incurrens ſine ullo examine meritorum, & ad bonos & ad malos uenit. Hæc Iſydorus. Sed talem Deam credere, aut quod læſiones in corporibus & creaturis, quæ ex maleficorum operibus inferuntur, non ab ipſis maleficiis, ſed ab ipſa dea fortunę prouenirent, ſicut eſt idolatria, ita & aſſerere maleficas ipſas ad hoc eſſe natas, ut talia per eas in mundo exerceri poſſint, ſimiliter a fide alienum exiſtit, immo & ą communi philoſophorum traditione, ſi cui placet, inſpi ciąt Doctorem ſanctum libro 3. ſummę fidei contra gentiles.

tiles. q. 87.& sequentibus, & inueniet plura. Licet hoc unicum propter eos qui fortassis copiam librorum non habent, non uidetur obmittendum, quòd quia in homine tria sunt consideranda, ut ibi notatur quæ a tribus cœlestibus causis dirigũtur uolũtatis actus, intellectus actus, & corporis actus, quorum principium a Deo tantum & immediate secundum ab Angelo, & tertium a cœlesti corpore dirigitur. Nam electiones & uoluntates immediate a Deo in bonis operibus diriguntur dicente scriptura. Pro. 21. Cor regis supple quod maiori potẽtia uidetur posse resistere, eo minus alij non possunt, quia in manu Domini, & quocunque uoluerit inclinabit illud. Et Apostolus. Deus qui operatur in nobis uelle & perficere pro bona uoluntate. Cognitio uero humana intellectiua a Deo mediantibus angelis ordinatur. Ea uero quæ ad corporalia pertinent, siue sint exteriora siue interiora, in usum hominis uenientia a Deo mediantibus angelis, & cœlestibus corporibus dispensantur. Dicit enim beatus Dionysius 4. de di. no. quod corpora cœlestia sunt causæ eorum quæ in hoc mundo fiunt, non tamen necessitatem inferentia. Et cum homo sit ordinatus secundum corpus sub corporibus cœlestibus, secundum intellectum uero sub angelis, secundum uoluntatem autem sub Deo potest contingere quod homo spreta inspiratione Dei ad bonum & illuminationi boni Angeli ducatur affectione corporali ad ea quæ influentia luminarium cœli inclinãt, ut & sic tam uoluntas quam intellectus malitia & erroribus inuoluantur. Non est autem possibile huiusmodi erroribus quibus malefici irretiti sunt ex influentijs luminarium cœli inuolui, licet ad fundendum sanguinem, uel furta, aut latrocinia, uel etiam incontinentias pessimas perpetrare possit quis ex illis inclinari, sicut etiam alia quædam naturalia. Etiã ut Gulielmus in de uniuerso dicit, quod per experientiam habetur, si meretrix nititur plantare oliuam, non efficitur fructifera, quæ tamen per castam plantata, fructifera efficitur. Et aliquis etiam medicus in sanando, & Agricola in plantando, & miles in expugnando, aliqua ex impressio-

ne cœlesti corporis efficiunt, quæ alij etiam easdem artes habentes efficere non possunt. Tertia uia sumitur ex reprobatione fatalium effectuum. Vbi notandum quod fatum esse aliquod uno modo catholice asseritur. Alio modo asserere, est omnino hæreticum. Si enim fatuum æstimetur esse secundum æstimationem quorundam gentiliũ, & ẽt quorũdam mathematicorum qui putabant quod ex ui positionis syderum causaretur infallibiliter diuersitas morũ ita quod talis efficeretur necessario maleficus, uel uirtuosus in moribus, quia talem cum esse causaret uis quæ in dispositione syderum sub qua talis uel conceptus uel natus esse comprehenderetur. Et istam uim uocauerunt nomine fati, sed quia ista opinio non tantum est falsa, immo hæretica & omnino detestanda propter inconuenientia quæ necessario sequerentur, ut supra tactum est, circa reprobationem primi erroris, quia uidelicet tolleretur ratio meriti & demeriti, immo gratiæ & gloriæ, & quod Deus malorum nostrorum auctor esset, & plura alia. Ideo fatum sic omnino refutatur, quia nihil est secundum quam acceptionẽ etiam Gregorius dicit in Homel. Epiphaniæ. Absit à fidelium cordibus, ut fatum aliquod esse dicant, & licet hæc opinio uideatur eadẽ esse cum prima, quæ est planetariorum, & hoc propter eadem incõuenientia quæ utrobique cernuntur, tamen sunt diuersæ quantum inter se diuersificantur uis syderum & influxus generalis septẽ planetarum. Si aũt æstimetur fatũ esse secundũ quandã dispositionẽ, siue ordinationẽ causarum secundarum ad producendũ effectus diuinitus prouisos. Hoc modò fatum uere est aliquid, eo quod prouidentia Dei per causas medias exequitur suos effectus. In illis uidelicet quæ secũdis causis subduntur, licet in alijs non ut est creatio animarũ, glorificatio & gratiæ collatio. Licet ẽt Angeli ad gratiæ infusionẽ cooperari possunt intellectum & uoluntatis capacitatẽ, illuminãdo & disponẽdo, & sic quædã ordinatio effectuum una & eadẽ dicitur prouidentia & ẽt fatum. Sic enim consideratur ut est in Deo, sic dicitur prouidentia, si autem secundum, quod est in causis medijs ordinatus a

Deo

Deo ad effectus aliquos producendos sic habet rationem fati. Et hoc modo Boetius loquens de fato 4. de consol. dicit: Fatum est rebus mobilibus inhærens dispositio per quā prouidentia suis quæq; nectit ordinibus. Sed tamen sancti doctores hoc nomine uti recusauerunt propter eos qui illud ad uim positionis syderum retorquebant. Vnde Aug. c. 5. de ciuitate Dei dicit: Si propterea quisquam res humanas fato tribuit, quia ipsam Dei uoluntatem uel potestatem fatum uocat sententiam teneat & linguam corrigat. Patet etiam ex præmissis tacita responsio ad quęstionem. An omnia fato subdantur, & an etiam maleficorum opera illi subdantur. Quia si fatum dicitur ordinatio causarum secundarum ad effectus diuinitus prouisos, id est, ubi Deus disposuit per causas secundas producere effectus tales, sic inquantum subduntur fato, id est, subduntur causis secundis sic à Deo ordinatis, ut sunt influentiæ corporū cœlestium. Ea uero quæ a Deo immediate fiunt, ut est creatio rerum, glorificatio substantialium spiritualium, & alia huiusmodi non subduntur. Et hoc est quod dicit Boetius ubi supra quod ea quæ sunt primæ deitate propinqua fatalis ordinis mobilitatem excedunt. Vnde maleficorum opera, quia non subsunt secundis causis cum talia præter cursum communem & ordinem naturę eueniunt. Ideo nec fato, sed causis alijs quoad eorum originem necessario subduntur.

A Motoribus orbium maleficia non causari.

CONSEQVENTER quòd nec huiusmodi maleficorum opera possunt oriri aut causari a substantijs separatis, quæ sunt motores orbium, seu corporum cœlestium, cuius opinionis fuit Auicenna, & sui sequaces hac ratione moti, quia enim substantiæ illæ separatę altioris sunt uirtutis animabus nostris, & ab ipsa anima interdum

cum fuerit in sua imaginatione ad solam quandam apprehensionem interiorem circa aliquod extrinsecum immutatur corpus proprium, interdum etiam alienum seu extrinsecum, uerbi gratia. Aliquis ambulans supra trabem in alto positam cadit de facili, quia imaginatur casum ex timore, non autem caderet si esset trabes illa posita super terram, ubi casum timere non posset. Item ad solam apprehensionem animæ incalescit corpus, ut in concupiscentibus, uel iratis, aut etiam infrigidatur, sicut in timentib. Potest etiam immutari ad aliquam ægritudinem, puta febrem uel lepram, ex forti imaginatione & apprehensione ad tales ægritudines, & sicut circa corpus proprium, ita circa alienum, ut illud immutetur ad sanitatem uel ægritudinem, & hic ponit causam etiam fascinationis, de qua superius tactum est. Et quia secundum illam positionem effectus maleficarum haberent reduci ad motores orbium, licet non præcisè ad ipsa corpora cœlestiā. Ideo ultra illa quæ ibi tacta sunt, dicamus adhuc ꝙ talia sic contingere est impossibile, quia cum motores orbiū sint substantiæ intellectuales & bonæ non tam secundum naturam, quàm & secundū uoluntatem, quod patet ex earum operationibus ad bonum totius uniuersi. Illa autem creatura cuius ope magicæ operationes fiunt, ut si sit bona secundum naturam, non tamen potest esse bona secundum uoluntatem. Ideo non potest esse idem iudicium de ambabus substantijs. Et ꝙ non potest esse bona secundum uoluntatem probatur. Nam præstare patrociniū aliquibus in his quæ fiunt contraria uirtuti, non est alicuius intellectus bene dispositi, sed talia autem in huiusmodi operationibus maleficorum. fiunt enim ut in secunda parte operis patebit, plurima homicidia, fornicationes, puerorum & iumentorum occisiones, & alia maleficia procurantur, unde ueteres his artibus malefici a malefaciendo uocantur, non est ergo bene disposita secundum uirtutem talis intellectualis naturæ, cuius auxilio huiusmodi artes maleficarum innituntur, licet sit bona secundum naturam, quia habet esse & illud omnia appetunt, ut cuilibet intu-

enti

enti patet. Item non est intellectus bene dispositi familiarem esse sceleratum, & eis patrociniũ exhibere & nõ quibusdam uirtuosis. Huius autem operibus maleficorum utuntur homines scelerati, quia a fructibus eorum cognoscuntur. Auxilio autem substantiarum orbes mouentium, in bonum quælibet creatura inclinatur a natura, licet corrumpatur per accidens sæpe ergo illæ substantiæ non possunt esse originalis causa maleficarum. Præterea intellectus bene dispositi, est reducere homines in ea quæ sunt homini propria bona, quæ quidẽ sunt bona rationis, adducere ergo ab istis, & per trahere ad alia minima bona, est intellectus indecenter dispositi. Per huius autem artes nõ adipiscuntur homines aliquem profectum in bonis rationis, quæ sunt scientiæ & uirtutes, sed in quibusdam minimis, ut sunt deprehensiones & exercitia latronum & mille nocumentorum, ergo origo non est a substantiis separa tis, sed ab aliqua uirtute non bene disposita secundum uirtutem. Pręterea non est bene dispositus secundum intellectum, qui per aliqua scelera commissa prouocatur ad auxilium alicui ferendum. Hoc autem fit in istis artibus maleficorum, nam ut patebit in executione, harum fidem abnegant, innocentes pueros occidunt. Substantiæ enim separatę quæ sunt orbiũ motores, propter suam bonitatem non his maleficiis auxilium præstant. Concludendo ergo quod huiusmodi artes sicut non possunt a corporibus cœlestibus, ita nec ab eorum motoribus oriri, & cum necesse habent oriri ex aliqua uirtute alcui creaturæ collatæ, & illa etiam non potest esse bona secundum uoluntatem, licet sit bona secundum naturam, & huiusmodi creaturæ sint ipsi dæmones, relinquitur quod eorum virtute huiusmodi fiant, nisi fortassis adhuc obstat friuola ęstimatio, quod ex hominũ malitia concurrente super maleficorum uerba comminatoria & imagines repositis ad certũ locum, uirtute quadam stellarum sequerentur, ut uerbi gratia quando maleficus diceret imaginem aliquam reponendo, faciam te cæcam aut claudam & hoc eueniret. Tunc ideo euenire

quod

quod talis a ſua natiuitate ex uirtute ſtellarum ſortiretur præ cæteris hominibus talem uirtutem quantumcunque alij talia uerba proferrent,& eſſent inſtructi per diſciplinam ad proferendum,adhuc tamen efficaces in huiuſmodi operibus eſſe non poſſet. Ad quę ſingula reſpondendo declarabitur.Primo quod ex malitia hominum huiuſmodi effectus cauſari non poſſunt.Secundo quod nec ex uocibus quorumcunque hominum, concurrente quacunque conſtellatione etiam ad quaſcunque imagines.

Ex malitia humana maleficia non oriuntur.

DE primo, quod non ex malitia quantuncunque humana poſſint oriri huiuſmodi maleficorum opera ſic declaratur. Nam malitia hominis ſiue ſit habitualis inquantum quis ex frequentatis actibus acquirit habitum inclinantem ad perpetrandum peccata non ex ignorantia, nec ex infirmitate, unde cenſetur peccare ex malitia. Vel ſit actualis malitia, quæ dicitur ipſa mali electio,quæ etiam ponitur peccatum in ſpiritū ſanctum, nunquam poteſt circa ipſum maleficium tantum efficere quod talia opera, vt ſunt immutationes elementorum ,& læſiones circa corpora, indifferenter hominum & iumentorum, abſque aſſiſtentia alicuius altioris uirtutis proueniant, quod declaratur primo ex parte cauſæ,ſecundo ex parte effectus maleficialis. Nam hoc quod non poteſt homo efficere abſque malitia, puta per ſua naturalia imminuta,minus poteſt per ipſa naturalia iam diminuta.Patet cum iam ſit uirtus actiua etiam diminuta.Sed homo per peccata qualitercunque per malitiā commiſſa, diminuitur in bonis naturalibus, probatur autoritate & ratione. Nam Dionyſius. 4.cap. de di.no.dicit. Malum eſt effectus naturalis habitudinis, & loquitur de malo culpæ. Vnde & nemo noſcens malum operatur illud, quod

quod si operatur, ex defectu operatur. RESPONDEO sic, Sicut se habet bonum gratiæ ad malum naturæ, ita se habet malum culpæ ad bonum naturæ, sed per gratiam diminuitur malum naturæ, ut fomes qui est inclinatio ad culpam, ergo per culpam a fortiori diminuitur bonum naturę. Nec obstatur si dicatur de fascinatione quæ interdum procuratur ex inspectione alicuius uetulę maliciosè puerum aspicientis, unde puer immutat & fascinatur, quia sicut supra tactũ est, hoc tantummodo contingere potest circa pueros, propter teneram complexionem Hic autem loquimur de corporum quorũcunque hominum, & iumentorum, ac & elementorum ad grandinum immutationes. Si quis uelit latius intelligere, inspiciet Doctorem sanctum in quęstionibus de malo. Vtrum peccatum possit corrumpere totum bonum naturæ, &c. Ex parte denique effectuũ maleficalium declaratur. Nam ex effectibus deuenitur in cognitionem causæ. Vnde sicut illi effectus, quo ad nos qui fiunt præter ordinem naturæ creatæ nobis notæ per uirtutem creatæ nobis ignotæ, licet non sint propriè miracula, sicut illa quæ fiunt præter ordinem totius naturæ creatę, qualia secundum potestatem operatur ille qui est supra omnem ordinem totius naturæ creatæ, qui est Deus benedictus, secundum quam acceptionem dicitur. Tu es qui facis mirabilia magna solus, ita & maleficiales effectus dicũtur miraculosi, inquantum fiunt ab aliqua causa nobis ignota, & præter ordinẽ naturę creatæ nobis notæ. Ex quibus elicitur quod uirtus corporalis hominis, ad huiusmodi opera causanda nõ se extendere potest quæ semper hoc habet, ut causa cum suo effectu naturali nota sit naturaliter absque admiratione, & quod effectus maleficiales possunt aliquo modo dici miracula, inquantum notitiam humanam excedunt patet ex seipsis cum naturaliter nõ fiunt, patet, & per omnes doctores, præsertim August. in lib. 83. q. ubi dicit. Quod magicis artibus fiunt miracula plerunque similia illis miraculis quæ fiunt per seruos Dei. Et iterum in eodem dicit. Magi faciunt miracula per priuatos contractus.

ctus,boni Christiani per publicam iustitiam, mali Christiani per signa publicæ iustitiæ,quæ omnia sic declarantur.Nam iustitia diuina est in toto uniuerso,sicut lex publica in ciuitate.Virtus autem creaturæ cuiuslibet in uirtuoso se habet , ut uirtus alicuius priuatæ personæ in ciuitate.Ideo boni Christiani inquantum per diuinam iustitiam miracula faciunt,dicuntur facere miracula per publicam iustitiam . Magus autem quia operatur ex pacto inito cum dæmone ,dicitur operari per priuatum contractum,quia operatur per dæmonem , qui sua naturali virtute potest facere aliquid,præter ordinem naturæ creatę nobis notæ per uirtutem creaturæ nobis ignotæ , & erit miraculum quo ad nos sed non simpliciter,quia non potest operari præter ordinem totius naturæ creatę , & per omnes uirtutes creaturarum nobis ignotarum . Sic enim solus D E V S c diitur facere miracula . Iuxta illud. Tu es D E V S qui facis mirabilia magna solus. Mali autem Christiani faciunt per signa publicæ iustitiæ , sicut inuocando nomen Christi,uel exhibendo aliqua sacramenta, si cui placet, inspiciat sanctum Thomam in prima parte quæstionum .111. articulo.4. Potest etiam attendere ea quæ in secunda parte operis,capite 6. deducentur inferius.

Quod nec per uoces & uerba concurrente uirtute stellarum.

DEmum quod nec ex uocibus quorumcumque hominum , concurrente quacunque constellationē super quascunque imagines . Nam cum intellectus hominis huius dispositionis est , quod eius cognitio ex rebus causatur cum intelligentem necesse sit fantasmata speculari . Non est eius conditio quod ex sua conceptione seu intellectuali operatione intrinseca vbi illam solam

per

per uebra exprimeret res ab extra habeat causare, aut ꝙ conceptio intellectus expressa per uerba haberent corpora immutare. Tales enim homines qui talem haberent uirtutem, non esset nobiscum unius speciei, sed æquiuoce dicerentur homines. Præterea si dicatur quod illa efficiunt per uerba, concurrente uirtute stellarū a natiuitate Vnde contingit quod præ cæteris hominibus dum proferunt uerba, ꝙ per illa aliquid efficiunt, cum tamen alij etiam proferētes eadē, nō possent aliquam trasmutationē efficere, quia uirtus stellarū a natiuitate eis non deseruit. Patet ex præcedētibus illa esse falsa ex reprobatione triū errorū planetariorū, genetalicorū, & fatalē ordinē ponētium. Præterea cum uerba exprimunt mentis cōceptū, & corpora cœlestia nō possunt imprimere intellectū, nec etiā eorum motores, nisi per se absque montione corporum cœlestium, intellectum uellent illuminare, & hoc solummodo fieret ad opera bona, quia ad mala perpetranda nō illuminatur intellectus, sed obumbratur quod non est officium bonorum spiritum, sed malorum. Ideo patet quod si uerba eorum aliquid efficiunt, hoc non est uigore alicuius corporis cælestis, sed assistentia alicuius uirtutis intellectiuæ, quæ etiam & si sit bona secundum naturam, non tamen potest esse bona secundum uoluntatē, inquantum semper ad malum machinatur, & talis erit dæmon ut supra ostensum est. Et quod nec per imagines possint talia efficere quasi corpora cœlestia super ipsas aliquid influerent, quia huiusmodi imagines quantuncunque caracteribus & figuris sunt insignitæ, sunt effectus hominis operantis per artem. Cælestia autem corpora effectus causant naturales, cuiusmodi non sunt effectus maleficorum, qui dicuntur maleficales, ut pote in malum creaturarum præter consuetum ordinem naturæ prosilientes, unde nihil ad propositum. Prætera supra ostēsum est etiam quod duplices sunt imagines Astrologicæ & Magicæ, quæ etiā ad bonum aliquod priuatum obtinendnm, & non ad corruptionem ordinantur. Maleficorum autem imagines sunt omnimo alterius, cū semper ad nocumentū creaturarum,

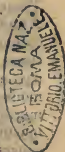
turarum,& ex dæmonum iussu, ad aliquem locum occulte reponuntur, ut desuper ambulantes,ut dormientes lædantur, ut ipsæ maleficæ fatentur, unde & ab ipsis dæmonibus efficiunt quicquid causant,& non ex corporum cœlestium influentiis. AD ARGVMENTA. Ad primū dictū Augustini ēst intellectū,quod causa deprauationis homini redit ab hoīs uolūtate,sicut ad causā effectum perficientem,quæ proprie dicitur esse causa, nō sic autem est causa effectum permittentem, uel disponentem uel consiliantem,aut præcipientem,quibus modis,scilicet conciliatiuè, dispositiuè & pręceptiuè, diabolus dicitur causa peccati & deprauationis.Deus autem solummodo permissione qui mala permittit ꝑpter bona. Iuxta Augusti. in Ench. Diabolus aūt disponit interius suggerendo persuadet interius & exterius acrius stimulando. Præcipit autem his qui ei totaliter subdiderunt, ut sunt malefici quibus non est opus interius instigari, sed tātū exterius &c.Et per hoc etiam ad secūdum quod quilibet est causa suæ malitiæ directè intelligendo,& ad probationes putat eadem responsio,quia licet repugnat libero artrio moueri per modum præcipientis,non autem per modum disponentis.Ad tertiū.Motus ad uirtutes aut ad uitia dispositiuè possunt causari ab influētiis corporum cœlestium & capitur motus pro quadā naturali inclinatione ad uirtutes humanas & uitia, opera aūt maleficorū quia exceduut communem ordinē naturæ,ideo illis influentiis subiacere non possunt.Ad quartū idem putat, quia sunt causæ humanorum actuū corpora cœlestia, sed illa opera non sunt humanitus adinuenta. Ad quintum ꝙ motores orbium possint imprimere in animas si intelligatur immediate, sic imprimunt illuminandū ad bonū & non ad malefica,ut supra tactum est. Si aūt intelligatur mediante, tunc iuxta influētiam corporū cœlestium imprimunt indirectè & dispositiuè.Ad sextum hoc quod dæmones ad certa augmenta lunæ homines uexant,contingit propter duo. Primo quidem ad hoc ut infament creaturam Dei, scilicet lunā,ut Hieronymus.Chrisosto. dicunt, Secundo

quia

quia non possint operari nisi mediãtibus naturalibus uir tutibus ut supra dictum est. Ideo considerant corporum aptitudines ad effectum inducendos, & q̃a cerebrum est humidissimum omniũ partium corporis, ut Aristote. dicit & naturales omnes: ideo maximè subiicitur operationi lunæ, quæ ex sua proprietate habet mouere humores. In cerebro aũt perficiũtur uires animales, & ideo dæmones secundum certa argumenta lunæ perturbant hominis fan tasiam, quando considerat cerebrum ad hoc dispositum. Ad aliud ꝙ dæmones aduocati in certis constellationibus adueniunt, faciunt propter duo. Primo, ut hoĩs in hunc errorem inducãt ꝙ credunt aliquod numen esse in stellis. Secundo, quia considerãt secundum aliquas constellatio nes materiam corporalem magis esse dispositã ad effectus pro quibus aduocãtur. Ad tertiũ, quod sicut dicit Augusti. 36. de ci. Dei. Per uaria genera lapidum, herbarum, lignorum, animaliũ carminũ & instrumentorum musico rum dæmones aliciuntur, non ut animalia cibis, sed & spiritu, signis inquantum, scilicet, hæc eis exhibentur in signũ diuini honoris cuius ipsi sunt cupidi. Tamen q̃a sepæ obicijtur ꝙ dẹmones possunt impediri ꝑ herbas & armonias a uexatione hominum ut in argumento allega tur de Saul per armoniã citharis. unde nituntur defende re ꝙ aliqui possent effectus maleficiales producere per cer tas herbas & occultas causas absq; auxilio dæmonũ tantummodo ex influentia corporũ cœlestiũ, quæ plus possunt imprimere in huiusmodi res corporales ad effectus corporales quam in ipsos dæmones ad producendum hu iusmodi effectus maleficiales. IDEO latius cum sit respõ dendũ est aduertendũ ꝙ herbæ uel armoniæ non possunt sua naturali uirtute totaliter excludere uexationem quá diabolus possit hominẽ uexare si sibi permitteretur a Deo uel angelis bonis, possunt tamen illam uexationẽ mitigare, & ita parua posset esse uexatio illa, ꝙ possent eam pẹ nitus excludere, sed hoc facerent non agendo in ipsum dẹ monem cum sit spiritus separatus in quem non potest na turaliter agere quodcunq; corpus, sed agendo in ipsum

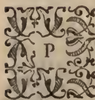
uexatum a dęmone. Omnis enim causa limitate uirtutis producere potest effectum intensiorē in materiā dispositam quam non dispositam, cui & consonat illud Philos. 2.de anima. Actus actiuorum sunt in patiente prædisposito. Dæmon aũt est agens limitate uirtutis, ergo uexationē intensiorem facere potest diabolus in homine disposito ad illam uexationem siue ad illud ad quod diabolus intendit adducere quā in homine dispositionis cõtrariæ. Puta diabolus potest uexare intensius passione melancolica hominem dispositum ad illam quam hominē contrarię dispositionis, Certũ est aũt herbæ & armoniæ multum possunt immutare dispositionē corporis & ex non sequēti motus sensualitatis, hoc patet de herbis cũ quędā inclinant ad lætitiam, quædam ad tristitiā, & sic de aliis. Hoc etiam patet de armonijs per Philosop. 8.polite. ubi uult ꝙ dæmones armoniæ habent prouocare diuersas passiones in homine. Hoc etiam refert Boetius in musica sua & author de ortu scientiarum, ubi loquens de utilitate musicæ dicit ꝙ ualet ad curandũ uel alleuiandũ diuersas infirmitates, & ita patere potest ꝙ cęteris paribus fit uexatio debilior. Non autem uideo quomodo herbæ uel armoniæ possint in homine dispositionem aliquā causare, propter quam homo nullo modo posset a dæmone uexari, si tamen permittetur, quia diabolus mouendo solum motu locali uapori ꝙ ipsos spiritus inordinato motu posset hominem multũ uexare. Herbæ aũt uel armoniæ nullam dispositionē causare possent in homine sua naturali uirtute, per quam prohibetur dæmon prædictā cõmotionem facere. Contingit tamē quandoq; ꝙ diabolo nõ permittitur hominem uexare, nisi uexatione ita parua ꝙ per aliquam fortem dispositionē ad contrariũ tolleretur totaliter, & tunc aliquæ herbæ uel armoniæ possent corpus hominis ita ad contrariũ disponere ꝙ illa uexatio totaliter amouertur, uerbi gratia. Diabolus quandoq; posset hominem uexare uexatione tristitiæ, ita debiliter ꝙ per aliquas herbas uel armonias quæ haberent causare dilatationem & diffusionē spirituũ qui sunt motus cõtrarij tristitiæ

sitiæ totaliter amoueretur illa tristitia. Quod autem August.li.2.de doctrina christiana cōdemnat ligaturas & quędam alia de quibus ibi diffusius scribit, hoc attribuens arti magicæ, hoc est qantum ad illud, quòd non possunt sua naturali uirtute, quod patet ex hoc quod dicit sic. Ad hoc genus pertinēt oēs ligaturæ atq; remedia quæ medicorū condemnat disciplina. In quo satis patet quòd illa condemnat quantum ad usum respectu cuius non habent aliquam efficaciam ex sua naturali uirtute. Quantum autem ad illud quod. 1. Regum.cap.6.habetur. Quòd Saul qui uexabatur à dęmone alleuiabatur, quando Dauid cytharam percutiebat coram eo, & quod spiritus malus recedebat, &c. Sciendum quod bene uerum est quod per tactum cytharæ uirtute naturali illius armoniæ, alleuiabatur aliquantulum afflictio Saulis inquantum illa armonia aliqualiter dulcorabat appetitum eius per auditum, per quam dulcorationem reddebatur nimis aptus ad illam uexationem. Sed quòd spiritus malus recederet quando Dauid cytharizabat, hoc erat propter uim crucis, quod satis expresse dicitur in glosa, ubi sic dicitur: Erat Dauid in canticis musicis eruditus diuersorum sonorum rationabilis, moderatusq; contentus. Vnitatem essentiæ significat quæ uarijs modis quotidie resonat. Dauid malignum spiritum in cythara compescuit, non quia tāta esset uis in cythara, sed in signo crucis qui in ligno crucis, & cordarum extensione id est, uenarum gerebatur quæ iam tunc dæmones effugebat.

QVO AD IPSAS MALEFICAS DAEMONIBVS SE SVBIICIENTIBVS.

QVAESTIO SEXTA.

R O tertia & annexa difficultate, quo ad ipsas maleficas dæmonibus se subijcientibus plura super modum aggrediendi huiusmodi spurcitias possunt difficultari. Primo ex parte dæmonis & corporis ab eo assumpti, ex quo elemento si illud formatum. Secundo ex parte actus, an semper cum infusione seminis ab altero recepto. Tertio ex parte temporis & loci, an potius in uno tempore, quàm in altero exerceat. Quarto an uisibiliter quo ad circunstantes se agitat. Ex parte mulierum, an tantummodo illę quæ ex huiusmodi spurcitijs procreatur a dæmonibus frequentantur. Secundo an illę quæ ab obstetricibus tempore partus dæmonibus offeruntur. Tertio an remissior sit in talibus ipsa uenerea delectatio. Ad quæ omnia ad præsens cum non sit respondendum, eo quod tantummodo generalitati studemus, & in secunda parte operis illa singula per eorum opera explanantur, ut patebit in quarto capitulo ubi de singulis modis fiet mentio. Ideo ad secundum principale tendamur. Et primo cur in tam fragili sexu hoc genus perfidiæ inuenitur amplius quàm in uiris. Et erit quæstio prima generalis quo ad conditiones generales mulierum. Secunda specialis cuiusmodi mulieres amplius inueniuntur superstitiosæ & maleficæ. Tertia singularis quo ad ipsas obstetrices quæ omnes alias in malitia excedunt.

CVR MAGIS FOEMINAE SVPERSTITIOSAE RE- periantur.

QVO ad primum, cur in sexu tam fragili mulierum maior multitudo maleficarũ reperitur q̃ inter uiros, & quidẽ in contrariũ argumenta deducere non expedit, cum ipsa experientia præter uerborum & fide dignorũ testimonia talia facit credibilia. Dicamus sexum nõ despiciendo in quo Deus semper magna fecit fortia, ut confundet ꝙ diuersæ a diuersis super hęc assignantur rationes. Semper tñ in principali concordantes, unde & pro mulierum admonitione ipsa materia bene est prædicabilis affectãtq; audire ut experientia sępe docuit, dummodo discrete proponatur. Nam aliqui doctores hãc rationem tradunt. Dicunt enim tria esse in rerum natura, lingua, ecclesiasticus & fœmina, quæ medi[illegible] in bonitate aut malitia tenere nesciunt, sed ubi limite[illegible]æ conditionis excedũt, ubi quendam apicem & supremum gradũ in bonitate aut malitia uendicãt. In bonitate quidem quando a bono reguntur spiritu unde & optima sunt. In malitia uero quando a malo spiritu reguntur, unde & pessima efficiuntur. De lingua. n. patet cum eius ministerio plurima regna fidei Christianę sunt subiugate, unde & Apostolis Christi in igneis linguis spiritusſanctus uisus est. Patet & in alijs sapientibus prædicatoribus quotidie lingua canum uulnera & ulcera languentis Lazari lingẽtes. Iuxta illud. Lingua canum tuorum ex inimicis animas eripientes. Vnde & dux & pater prædicatorum ordinis in figura catuli latrantis, & accensam faculam in ore gestantis præmonstratus est, ut suo latratu usq; ad præsens habeat lupos hæreticos arcere à gregibus ouium Christi, Patet & ex quotidiana experientia, quod unius uiri prudentis lingua interdum infinitorum hominum strages præpeditur propter quæ non immerito in eius commen-

 dationem.

dationem, Salo. Prouerb. 10. plura cecinit. In labijs sapien tis inuenitur sapientia. Et iterum: Argentum electum lingua iusti, cor impiorum pro nihilo. Iterum: Labia iusti erudiunt plurimos; qui autem indocti sunt, in cordis egestate morientur. Cuius causa ibidem 16. subditur, quia hominis est præparare animum, & Deum gubernare linguam. De mala uero lingua inuenies Ecclesiast. 28. lingua tertia multos commouit & dispersit illos à gente in gen tem, ciuitates munitas destruxit, & domos magnorum effodit. Et dicitur lingua tertia eorum qui inter duas partes contrarias incaute uel maculose loquitur. De secundo scilicet ecclesiasticis, intellige clericos & religiosos in vtroque sexu. Chrysostomus super illud: Eiecit uendentes & ementes de templo. Sicut omne bonum a sacerdotio, ita omne malum ab eo egreditur. Hieronymus in epistola ad Nepotianum. Negociatorem clericum ex inope diuitem, ex ignobili gloriosum, quasi quandam pestem fuge. Et beatus Bernardus, homilia 23. super Canti. loquens de clericis dicit: Si insurgeret apertus hæreticus mitteretur foras, & arescceret, si uiolentus inimicus, abscconderent e forsitans ab eo boni. Nunc uero quomodo abijciēt, aut quomodo abscondent se. Omnes amici, & tamen omnes inimici, omnes domestici, & nulli pacifici, omnes proximi, & omnes quæ sua sunt quærunt. Et alibi nostri prælati facti sunt pilati, nostri pastores facti sunt tonsores. Et loquitur etiam de prælatis religiosorum qui onera grauia inferioribus imponunt, digito autem suo minimo nō tangerent. Et Grego. in pasto. dicit: Nemo amplius in ecclesia nocet, quàm qui peruersè agens nomen uel ordinē sanctitatis habet, delinquentem nanque hunc redarguere nullus præsumit, & in exemplum culpa uehementer extenditur, quando pro reuerentia ordinis peccator honoratur. De religiosis etiam dicit beatus Augustinus ad Vincentium donatistam. Simpliciter fateor charitati uestræ coram dn̄o Deo nostro, qui testis est super animā meā, ex quo Deo seruire cœpi, quoniam facile expertus sum peiores, sicut & meliores nō posse inueniri quàm qui in mona

sterijs

steriis defecerunt aut profecerunt. De mulierũ uero malitia differitur Ecclesiast. 25. Non est caput nequius super caput colubri, & non est ira super iram mulieris. Commorari leoni & draconi plus placebit, quam habitare cum muliere nequam. Et inter plura, quæ sequuntur & præcedebunt ibidem de muliere nequam cõcludit. Breuis est omnis malitia super malitiam mulieris. Hinc Chrysost. super Matthæum 19. Non expedit nubere. Quid aliud est mulier nisi amicitiæ inimica, ineffugabilis pœna, necessarium malum, naturalis tentatio, desiderabilis calamitas, domesticum periculum, delectabile detrimentum, malum naturæ, bono colore depicta, ergo si dimittere illam peccatum est, cum oportet tenere iam uero tormentum necessarium est, ut aut dimittentes adulteria faciamus, aut quotidianas pugnas habeamus. Tullius deniq;. 2. teohorică dicit. Viros ad unumquodq; maleficium singulæ, id plures cupiditates impellunt mulieres, ad omnia maleficia cupiditas una dicit, muliebrium enim uitiorum omnium fundamentum est àuaritia. Et Seneca in suis tragediis: Aut amat aut odit mulier, nihil tertium dedisse est, flere fœminam est mendacium. Duo genera lacrymar um habentur in oculis fœminarum, ueri doloris unũ insidiarum, aliud mulier cum sola cogitat, mala cogitat.

De bonis autem mulieribus tanta laus est, ut etiam beatificasse uiros leguntur, & saluasse gentes, terras & urbes, Patet de Iudith, Delbora & Hester. Hinc aposto. 1 Cor. 7. Si qua mulier habet uirum, & hic consentit habitare cum illa, non dimittat uirum, sanctificatus est enim uir infidelis per mulierẽ fidelem. I deo Ecclesiast. 26. dicitur, Mulieris bonæ beatus uir, numerus enim annorum duplex. Multa ibi narrat laudabilissima per totũ fere capitulum de excellentia bonarum. Et Prouerb. ult. Væ mulieri forti, quæ omnia etiam in nouo testamento in fœminis claruerunt, ut in uirginibus, & aliis sanctis fœminis, quæ per fidem gentes & regna ab Idolatriæ cultus ad Christianam religionem deduxerũt. Si quis inspicere uelit Vincen. in spe. histo. lib. 26. cap. 9. de regno Vngariæ

gratiæ per Gillam Christianissimam. Et de regno francorum per Clotildem uirginem, & Clodoueo desponsatam inspiciat, & mira inueniet. Vnde quæcunq; uituperationes leguntur, in concupiscentiam carnis interpretari possunt, ut semper mulier pro carnis concupiscentia intelligatur. Iuxta illud, Inueni amariorem morte mulierem, & bona mulier subiecta carnis concupiscentia. Sunt & aliis alias rationes assignantes, cur in maiore multitudine reperiantur fœminæ superstitiosæ quam uiri. Prima est, quia pronæ sunt ad credendum, & quia principaliter dæmon quærit corrumpere fidem, ideo potius eas aggreditur. Vnde & Ecclesiast. 19. Qui cito credit, leuius est cor de & minorabitur. Secunda causa est, quia a natura propter fluxibilitatem complexionis facilioris sunt impressionis ad reuelationes capiendas per impressionem separatorum spirituum, qua complexione etiam cum bene utuntur multæ bonæ, sunt, cum male, peiores sunt.

Tertia causa, quia lubricam habent linguam, & ea quæ mala arte sciunt, eis comparibus fœminis uix celare possunt, seq; occultè cum uires non habeant per malefica uindicare quærunt faciliter, unde Ecclesiast. ut supra Commorari leoni & draconi plus placebit quàm habitare cũ muliere nequam. Breuis omnis malitia super malitiam mulieris. Item potest & addi illa eum fluxibiles sunt, sicut & faciunt. Sunt & tertii alias rationes assignantes, quas prædicatores cautè debent proponere & dicere, quod licet in ueteri testamento scripturæ ut plurimum mala loquantur de mulieribus, & hoc propter primam præuaricatricem mulierem, scilicet, Euam, & imitatrices eius, tamen & post in nouo testamento, propter mutationem nominis ut eua in aue. ut ait Hiero. Totum quod intulit male maledictio Euæ. totum abstulit benedictio Mariæ. Vnde plurima & semper laudabilia sunt de ipsis prædicanda. Sed quia adhuc modernis temporibus hæc perfidia amplius in mulieribus quàm in uiris inuenitur, ut ipsa experientia docet, curiosus causam inuestigando ultra præmissa dicere possumus, quod in omnibus uirib᷒

tam

tam animæ quam corporis cum sint defectuosę nō mirum si plura maleficia in eos quos æmulantur fieri procurant, quantum enim ad intellectum seu ad intelligendum spiritualia alterius uidetur esse speciei a uiris, cui auctoritas & ratio cum uariis scripturæ exemplis alludit. Terentius ait, Mulieres fermè ut pueri leui sententia sunt. Et lactantius.3.institutionum. Nunquam aliquam mulierem philosophiam sciuisse nisi Temestes. Et Prouerb.11.quasi describens mulierem dicit. Est circulus aureus in naribus suis, mulier pulchra & fatua. Ratio naturalis est, quia plus carnali uero existit, ut patet in multis carnalib⁹ spurcitiis, qui etiam defectus notatur ī formatione primę mulieris, cum de costa curua formata fuit, id est, de costa pectoris, quæ est torta, & quasi contraria uiro. Ex quo defectu etiam procedit, quod cum fit animal imperfectum semper decipit. Nam dicit. Cato, Instruit insidias lachrymis, &c. Et illud, Dum fœmina plorat, uirum decipere laborat. Patet in uxore Samsonis, quæ multum infestans eum, ad declarandum sibi problema propositum sodalibus ab eo expositum eis reuelauit, & sic decepit. Patet in prima muliere quod ex natura minorem habet fidem, cum dixit serpenti interroganti quare non ederent de omni ligno paradisi. Respondit de omni, &c. ne forte moriamur, in quo ostendit se dubitare & fidem non habere ad uerba Dei, quæ omnia etiam ethimologia nominis demonstrat. Dicitur enim fœmina fe, & minus, quia semper minorem habet, & seruat fidem, & hoc ex natura, quo ad fidelitatem, licet ex gratia simul & natura fides beatissima uirgine nunquam defecerat, cum tamen in omnibus uiris defecisset tēpore passionis Christi. Mala ergo mulier ex natura cum citius in fide dubitat, etiam citius fidem abnegat, quod est fundamētum in maleficis. Quantum denique ad aliam potentiam animæ, scilicet uoluntatem ex natura cum odit aliquem, quem pri⁹ amauit, tunc æstuat per iram & impatientiam, & sicut maris æstus semper bullit & currit, sic talis ex tota impatiens. Alludit huic rationi auctoritas diuersa Ecclesia.25.

Non est ita super irã mulieris. Et Seneca traged. 8. Nulla vis flammæ, tumidiq; uenti tanta nec teli metuenda torti quanta cum coniunx uiduata tędis ardet & odit. Patet in muliere quæ falsè accusauit Ioseph & incarcerare fecit, quia uoluit sibi in scelus consentire adulterii. Gen. 30. Et reuera potissima causa deseruiens in augmentum maleficarum, est dolorosum duellum inter amatores & non maritatas fœminas & uiros, immo & inter ipsas fœminas etiam sanctas, quid tunc de cęteris? Vides enim in Genesi quanta fuit impatientia & inuidia Saræ ad Hagar, postquã concepit Gen. 21. Quanta Rachel ad Lyam propter filios quos nõ habebat Rachel. Gen. 30 Quanta Annæ ad Fenerinam fœcundam, ipsa sterili existente. 1. Regum 1. Quanta Mariæ ad Moysen Num. 12. Vnde mormorauit & detraxit Moysi, propterq; & lepra percussa. Quanta Marthæ ad Magdalenã, ipsa sedẽte & Martha ministrãte. Luc. 10. Vnde & Ecclesiast. 37. Tracta cum muliere de his quæ ęmulatur, quasi dicat, nõ est tractandum cum ea, qa semper æmulatio, id est, inuidia est in mala muliere. Et quæ inter se sic agitantur, quanto magis aduersus uiros. Quare etiam ut narrat Valerius, Foroneus rex Græcorum die qua mortuus est dixit Leoncio fratri suo ad summam fœlicitatem nihil mihi deesset, si mihi semper uxor defuisset. Cui Leoncius. Et quomodo uxor obstat fęlicitati? Et illi. Mariti hoc omnes sciunt. Et Socrates Philosophus interrogatus si ducenda esset uxor. Respondit. Si nõ capies solitudo arbitrãs excipiet hic generis interius hic hęres alienus. Sed si cęperis illam perpetua sollicitudo, cõquęstus quęrulatum, dotis exprobatio, affinium graue supercilium, garrula socrus lingua, successor alieni matrimonij, incertus liberorum euentus, hęc dixit ut expertus. Nam ut ait Hiero. contra Iouinianum. Hic Socrates duas habuit uxores, quas ingẽti patientia sustinens, nõ potuit tamen ab earum contumeliis clamoribus & uituperationibus liberari. Vnde quadam die ipsis quærulantibus cõtra eum, ut ipse domum egressus, ut earum molestias euitaret, & ante domum sederet, proiicerunt illæ mulieres

super

super eum aquam immundam, super quo ipse non perturbatus, quia philosophus ait, Sciebam quod post tonitrua pluuiæ sequerentur. Et de quodam legitur cuius uxor submersa erat in fluuio, quod cum quæreret cadauer eius ad educendum de aqua, ibat per fluuium contra aquam, & interrogatus causam cum res graues descendant infra, & nō supra, quare quæreret contra aquam. Respondit. Mulier ista in uita semper fuit contraria dictis & factis siue mandatis meis, ideo quęro cōtrario modo si forte etiam mortua cōtrariam uoluntatem ultra consuetum tenuisset. Et quidam sicut ex primo defectu intelligentiæ abnegationem fidei facilius incurrunt. Ita ex secundo. s. inordinatis affectionibus & passionibus uarias uindictas quærunt, excogitant & infligunt, siue per maleficia, siue aliis quibuscunque mediis. Vnde non mirum tantam multitudinem maleficarum in hoc genere existere. Quantum insuper defectum memoratiua potentia, cum hoc sit in eis ex natura uicium, nolle regi, sed suos sequi impetus, sine quacunque pietate ad hoc studet, & cuncta memoria disponit. Vnde Teophrastus. Si totam domum ei commiseris seruiendum, & si aliquid tuo arbitrio reseruaueris etiam minimum, uel magnam fidem sibi adhiberi non putabit & iurgia concitet, nisi cito consulueris, parat uenena, aruspices & ariolos consulit, ecce maleficia. Sed quale sit dominium mulierum audi Tullium in paradoxa. Nūquid ille liber est cui mulier imperat, leges imponit, præscribit, iubet, uetat quod ei uidetur, nec illi imperāti aliquid negare potest uel audet. Ego istum non modo seruum, sed nequissimum seruorum appellandum puto licet amplissima familia natus sit. Vnde & Seneca in persona furiosæ Medeæ, quid ammodo cessas, sequere fęlicē impetum pars ista ultionis qua gaudes quota est, &c. ubi multa ponit ostendens quod mulier non uult regi, sed suo impetu procedere etiam in damnum suum, sicut de multis legitur mulieribus quæ uel ob amorem uel dolorem, quia uindictas facere non potuerunt, seipsas occiderunt, sicut & de Laodice narrat Hieronymus super Danielem,

quæ

quæ exiſtens uxor regis Antiochi regis Syriæ, zelans ne plus amaret Beronicem, quam etiam habebat vxorem Beronicem & filium eius ex dicto Antiocho prius fecit occidi, & poſt ſeipſam veneno occidit. Vnde? quia non uult regi, ſed ſuo impetu procedere. Ideo Chryſoſt. non immerito dicit: O malum omni malo peius, mulier mala, ſiue illa pauper ſit, ſiue diues. Si .n. uxor diuitis ſit, nō ceſſat nocte & die uirum & calidis ſtimulare ſermonibus blanda, nequiter & importuna uiolenter. Si uero pauperem uirum habet, ipſum quoq; ad iracundiam & rixas incitare non deſinit. Et ſi uidua ſit, ipſa per ſemetipſam oés deſpicit paſſim, & ad omnem audaciam ſpiritu ſuperbiæ inflammatur. Quæramus, inuenimus ferè omnia mundi regna propter mulieres fuiſſe euerſa. Primum enim quod fuit regnum fœlix, ſcilicet Troiæ, propter raptum unius fœminæ, ſcilicet Helenæ, deſtructum eſt multis millibus Græcorum occiſis. Regnum Iudęorum multa mala & exterminia habuit propter peſſimam Iezabel, & filiam eius Athaliam reginam in regno Iudæ, quę occidi fecerat filios filij, ut eo mortuo ipſa regnaret, ſed utraque occiſa. Regnum romanorum multa mala ſuſtinuit propter Cleopatram reginam AEgypti, peſſimam mulierem. Et ſic de alijs. Vnde & non mirum ſi mundus iam patitur ob malitiam mulierum. Demum inſpiciendo corporis ipſius carnalia deſideria. Vnde innumera nocumenta uitæ humanæ contingunt, ut merito cum Catone Vticeñ. dicere poſſumus. Si abſque fœmina poſſit eſſe mundus, conuerſatio noſtra non eſſet abſq; dijs, cum reuera ſi mulierum non eſſent nequitię, etiam tacendo de maleficis, adhuc ab innumeris periculis mundus remaneret exornatus. Valerius ad Rufinum. Chimeram mulierem eſſe neſcis, ſed ſcire debes quod monſtrum illud triforme inſigni uenuſtetur facie leonis olentis, maculetur uentre capræ, uirulente cauda uiperę armetur, uult dicere, Quod aſpectus eius pulcher, tactus fœtidus, conuerſatio mortifera. Audiamus & aliam proprietatem per uocem. Nam ſicut eſt mendax in natura, ſic & in loquela, nam pungit & tamen

delectat, unde & earum uox cantui Syrenarum assimilatur, quæ dulci melodia transeuntes attrahunt, & tamen occidunt. Occidunt quidem, quia ex marsupio euacuant, uires auferunt, & Deum perdere cogunt. Iterum Valerius ad Rufinum: Hęc loquens placet delectatio; & pungit delictum flos ueneris rosa est, quia sub eius purpura multi latitant aculei. Prouerb. 5. Nitidius oleo guttur eius, id est, locutio, nouissima eius amara quasi absynthium. Audiamus & aliam in eius incessu, statu & habitu, ibi est uanitas uanitatum. Non est homo in mundo qui tantum studeat placere Deo benigno, quantum mulier etiam mediocris, suis uanitatibus studet hominibus placere. De quo exemplum in uita Pelagiæ, quando dedita mundo discurrebat per Antiochiam ornata nimis quam sanctus pater Nonius nominis uidens, flere cœpit, & dixit sociis quod toto tempore uitæ suæ tantam diligentiam nunquam adhibuerat Deo placere, &c. quæ demum orationibus eius conuersa est. Hæc est de qua Eccle. 7. & de qua iam ecclesia lamentatur, propter ingẽtem multitudinem maleficarum. Inueni amariorem morte mulierem, quæ laqueus est uenatorum, sagena cor eius, uincula sunt manus eius, qui placet Deo fugiet illam, qui autem peccator est, capietur ab ea. Amarior est morte, id est, diabolo. Apo. 6. Nomen illi mors. Nam licet diabolus duxit Euam ad peccandum, Eua tamen seduxit Adam. Et sicut peccatum Euę nõ induxisset nobis mortẽ animę & corporis, nisi subsequuta fuisset culpa in Adam, ad quam induxit Eua & non diabolus, ideo amarior morte. Iterum amarior morte, quia hæc naturalis, & interimit tantum corpus, sed peccatum a muliere inchoatũ occidit animam, priuando gratiam, & corpus similiter in pœnam peccati. Iturũ amarior morte, quia mors corporalis, est inimicus manifestus & terribilis, sed mulier inimicus blãdus & occultus. Et ideo amarior & periculosior laqueus iam non dicitur uenatorum, sed dæmonum, quia iam capiuntur homines non solum per carnalia desideria eas uidendo, audiendo, cum earum facies sit uentus urens, & uox serpẽtis sibulus. Iuxta

Bern.

Bern. Verumetiam innumeros maleficiendo homines, & iumenta. Sagena dicitur cor eius, id est, inscrutabilis malitia. quæ in cordibus earum regnat. Et manus sunt uincula ad detinendum, ubi malum ad maleficiendum creaturam apponunt, tunc diabolo cooperante, hoc efficiunt quod prætendunt. Concludamus. Omnia per carnalem cõcupiscentiam, quæ quia in eis est insatiabilis. Prouerb. penultimo. Tria sunt insatiabilia, &c. & quartum quod nunquam dicit, sufficit, scilicet, os uuluę. Vnde & cum dæmonibus causa explendæ libidinis se agitant. Plura hæc deduci possent, sed intelligentibus satis apparet, non mirum quod plures reperiuntur infecti hæresi maleficorum mulieres quam uiri. Vnde & consequenter hæresis dicenda est non maleficorum, sed maleficarum, ut a potiori fiat denominatio. Et benedictus altissimus, qui uirilem speciem a tãto flagitio usq; in præsens sic præseruat, in quo utique cum pro nobis nasci & pati uoluit, ideo & ipsum priuiligiauit.

CVIVSMODI MVLIERES AMPLIVS inueniuntur superstitiosæ, & maleficæ.

QVO ad secundum, cuiusmodi mulieres præ cæteris inueniuntur superstiosæ, & maleficis infectæ. Dicendum quod ex præcedẽti quęstione patuit, quod quia tria generalia uitia scilicet, infidelitas, ambitio & luxuria, præcipue in malis mulieribus, regnare uidentur. Ideo illæ prę cæteris maleficis intendunt, quæ prę cæteris illis uitijs deditę sunt. Iterum quia inter illa tria ultimum amplius prædominatur, ideo quia insatiabile, &c. ideo & illę inter ambitiosas amplius infectę sunt, quę pro explendis suis prauis concupiscentijs amplius inardescunt, ut sunt adulteræ, fornicariæ, & magnatorum concubinæ, & hoc ex septemplici maleficio, ut in bulla tangitur, uenereum actum & conceptus

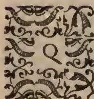
cōceptus in utero uariis inficiendo maleficis. Primo men tes hominum ad inordinatum amorem,&c.immutando. Secundo,uim generatiuam impediendo.Tertio ,membra illi actui accomoda auferendo. Quarto homines præstigiosa arte in bestiales formas mutando.Quinto,uim generatiuam,quo ad femellas destruendo. Sexto aborsum procurando. Septimo, infantes dæmonibus offerendo, absq; aliis animalibus & terræ frugibus,quibus uaria nocumenta inferunt , de quibus in sequentibus tractabitur sed ad presens,de nocumentis hominum demus rationes. Et prima conclusio super eos quos maleficiunt ad amorem uel odium inordinatum, & post eadem materia pro maiori intelligentia sub difficultate est discutienda. Conclusio autem hæc est.Nam sanctus Thomas in.4. dist. 34. de impedimēto maleficiali pertractans,sicut ostendit qua re permittitur diabolo a Deo maior potestas maleficij si per actus uenereos hominis quàm super alios, rationes assignando, Ita dicere a simili oppotet quod hæ mulieres amplius infestantur quæ his actibus amplius diseruiunt. Dicit enim quod quia corruptio peccati prima per quam homo factus est seruus diaboli,in nos per actū generan tem deuenit.Ideo maleficii potestas permittitur diabolo a Deo in actu magis quàm in alijs,sicut etiam iu serpenti bus magis ostenditur uirtus maleficorū ut dicitur, quàm in alijs animalibus, quia per serpentem diabolus tanquā per suum instrumentum mulierem tentauit.Vnde etiam ut postea subdit, licet matrimonium sit opus Dei,tanquā ab eo institutum ,adhuc per opera diaboli interdum destruitur.Non quidem per uiolentiam,quia censeretur sic fortior Deo. Sed ex diuina permissione procurando impedimentum actus coniugalis, uel temporale , uel perpetuum,ex quibus hoc quod experientia docet dicamus quod propter huiusmodi spurcitias explendas,tā erga se,quam & seculi potentes, cuiuscunq; etiam status & conditionis, innumera maleficia pertractant,eorū animos ad amorem hereum , uel philocaptionem adeo immutando . ut nulla confusione aut persuasione ab eis desistere ualeant.

Ex quibus etiam & exterminium fidei, seu periculum intolerabile quotidie imminet, quod eorum animos immutare taliter sciunt, quod eis nullum nocumētum siue per se, siue ab alijs fieri permittant, sicq; quotidie crescunt. Et utinam experientia nos minime edocuisset, immo & odia talia etiam in sacramēto matrimonij coniunctis suscitata per maleficia, & similiter per infrigidationes generatiuæ potentiæ, ut nec redditionem, nec exactionem debiti, matrimonialis locum pro prole habere ualeant. Sed quia amor & odium in anima existunt, quam etiam dæmon intrare nequit, ne alicui hęc quasi incredibilia uideātur, sub quæstione sunt discutienda, cum etiam opposita iuxta se posita magis elucescunt.

AN MALEFICI MENTES HOMINUM AD AMOREM, VEL odium ualeant immutare.

QVAESTIO SEPTIMA.

Et est in ordine.

QVAERITVR an dæmones per ipsas maleficas mentes hominum ad amorem uel odium inordinatum immutare, & incitare ualeant, & arguitur quod non secundum præmissa. Tria sunt in homine, uoluntas, intellectus, & corpus. Primum Deus sicut habet per se regere, quia cor regis in manu Domini, ita secundum per angelum illustrare, & ipsum corpus per influxus cœlestium corporum dirigere. Præterea intra corpora dæmones non possunt esse illa immutando, ergo minus infra animam eius potentijs odium uel amorem immittendo. Patet consequentia, quia ex natura maiorem habet potestatem supra corporalia, quàm supra spiritualia, & quidem

dem quod non possunt immutare supra patuit in plerisque locis, quia nullam formam substantialem uel accidentalem inducere possunt, nisi adminiculo alicuius alterius agentis, sicut etiam quilibet alius artifex est etiam ad idẽ c.26.q.5.epist.in fine. Qui credit aliquam creaturam posse transmutari in melius, uel in deterius, nisi ab ipso oĩum creatore, infideli & pagano deterior est. Præterea omne agens ex proposito cognoscit suum effectum. Si igitur diabolus posset mentes hominum immutare ad odium uel amorem, posset internas cogitationes animæ uidere, quod est contra illud quod in libro de ecclesiasticis dogmatibus dicitur. Diabolus internas cogitationes non potest uidere. Et iterum ibidem: Non omnes cogitationes nostræ malæ à diabolo excitantur, sed aliquoties ex nostri arbitrij motu emergunt. Præterea amor & odium, sunt circa uolũtatem quæ radicatur in anima, ergo non possunt causari à diabolo quacunque arte, tenet consequentia, quia illabi animæ, ut dicit August. illi soli est possibile, qui eam creauit. Præterea si dicatur quod potest mouere sensitiuas interiores, & sic consequenter uoluntatem, non ualet, quia uis sensitiua est dignior quàm uis nutritiua. Sed diabolus non potest formare actum uirtutis nutritiuæ, ut formet carnem aut os, ergo etiam non potest causare aliquẽ actum interiorum uirium animæ. SED CONTRA. Diabolus non solum uisibiliter, sed etiam inuisibiliter homines tentare dicitur, hoc autem falsum esset nisi interius circa animam, & eius potentiam aliquid causare posset. Præterea Damascenus in suis sententiis. Omnis malitia & omnis immunditia a diabolo excogitata sunt. Et Dionys. 4.cap.de diui.no. Multitudo dæmonum, causa omnium malorum & sibi & alijs. RESPONSIO hic primò [illegible]anda est distinctio de causa, & secundo qualiter interiores potentias animæ immutare dicuntur sensitiuæ interiores, & sic tertio concludetur propositum. Quo ad primum considerandum est, quod causa alicuius potest aliquid dici dupliciter. Vno modo directe. Alio modo indirecte. Indirecte quidem, sicut cum aliquid agens, causat ali-

quam dispositionem ad aliquem effectum, dicitur esse occasionaliter & indirecte causa illius effectus, sicut si dicatur quod ille qui secat ligna est occasio combustionis ipsorum & hoc modo dicere possumus, quod diabolus est causa omnium peccatorum nostrorũ, quia ipse inuestigauit primum hominem ad peccandum, ex cuius peccato consequuta est in toto genere humano quædam pronitas ad omnia peccata. Et sic intelligenda sunt uerba Damasceni & Dionysij. Directe autem dicitur aliquid esse causa alicuius, inquantum operatur directè ad illud, & hoc modo diabolus non est causa omnis peccati. Non enim omnia peccata committuntur diabolo instigante, sed quædam ex libertate arbitrij, & carnis corruptione. Quia ut Origenes dicit: Etiam si diabolus non esset, homines haberent appetitum cibi, & uenereorum, & huiusmodi, circa quæ inordinationes multæ contingunt, nisi per rationem talis appetitus refrenetur. Refrenare autem in ordine huiusmodi appetitum subiacet libero arbitrio, super quem etiam diabolus minus habet potestatem. Sed quia per hanc distinctionem non possumus discernere qualiter interdum amor hæreos seu philocaptio procurari potest. Est ulterius aduertendum, quod diabolus licet non possit esse causa illius inordinati amoris directe cogendo hominis uoluntatem, potest tamẽ esse per modum persuadentis. Et hoc iterum dupliciter, scilicet, uisibiliter & inuisibiliter. Visibiliter sicut cum in alia specie hominis sensibiliter etiam apparet ipsis maleficis, & eis sensibiliter loquitur, & persuadet peccatum, sicut tentauit primos parentes in paradiso, in specie serpentis, Christum in deserto in aliqua specie ei uisibiliter apparens. Et quia non est putandum quod solum sic persuadeat hominem, quia sequeretur quod nulla alia peccata fierent ex instructione diaboli, nisi quæ diabolus uisibiliter apparens persuaderet. Ideo dicendum est quòd etiam inuisibiliter instigat hominem ad peccandum, quod quidem fit dupliciter, per modum persuasionis, & per modum dispositionis. Per modum persuasionis, sicut cum proponitur aliquid

quid uirtuti cognitiuę, ut bonum, & hoc potest fieri tripliciter, quia uel proponitur quantum ad intellectum, uel quantum ad sensum interiorem, uel exteriorem. Quantū ad intellectum quidem, quia intellectus humanus potest adiuuari ab angelico intellectu bono, uel aliquid cognoscendum per modum illuminationis cuiusdam, ut Dionysius dicit. Ratio, quia sicut intelligere, secundum Philosophum est quoddam pati. Ideo potest imprimere in intellectum aliquam speciem, unde actus intelligendi elicetur. ET si dicatur quod diabolus etiam hoc facere posset sua uirtute naturali, quæ non est diminuta, ut patet ex præcedente. DICENDVM quòd non potest per modum illuminationis sed per modum persuasionis. Ratio quia intellectus hominis, est istius conditionis, ꝙ quanto magis illuminatur, tanto magis cognoscit uerum, tanta magis potest sibi cauere a deceptione. Et quia hāc deceptionem diabolus finaliter intendit, ideo quęcuuque eius persuasio non potest dici illuminatio, licet possit dici reuelatio, inquantum per impressionem quantum in uires sensitiua interiores, aut exteriores, ubi uisibiliter persuaderet, alis quid imprimeret, unde intellectualis cognitio persuaderetur ad aliquem actum exercendum, quod qualiter fierpotest uidelicet, ut in uires interiores aliquid imprimeri possit. ADVERTENDVM ēst ꝙ quia corporalis nature nata é naturaliter, mouere localiter a spirituali. Patet hoa in corporibus nostris quæ ab animabus mouentur, similicter in corporibus cœlestibus. Non est autem apta nata formari ab ea immediatè, & loquimur præcipuè de formis r formis manendo, non ab informando, unde oportet ꝙ coà currat aliquod corporale agens ut probatur in 7. metaphn Materia corporalis naturaliter obedit bono uel malo Ai. gelo ad motum localem, quo stante quia dæmones sin per motum localem semina colligere possunt, & congiuc gere seu adhibere aliquibus effectibus mirabiliter faciennis, ut de magis Pharaonis contigit, ubi produxerunt serpentes, & uera animalia, ubi debita actiua debitis passiuis coniungebant. Ideo quæcunq; ex motu locali materiæ

corporali accidere possunt, nihil prohibet per dęmones fieri nisi diuinitus impediantur. Quo iturum statuitur si uolumus intelligere quomodo potest fantasiam hominis & interiores potentias sensitiuas incitare ad apparitiones & impetuosas actus per motum localem. Notandum quod sicut Philosophus in libro de somno & uigilia, assignat causam apparitionis somniorum per motum localem, ex eo quod cum animal dormit descendente plurimo sanguine ad principium sensitiuum simul descendunt motus siue impressiones, relictæ ex sensibilium motionibus præteritis, & quæ conseruatæ fuerunt in spiritibus siue uirtutibus sensibilibus interioribus, quę sunt fantasia seu imaginatio, quę idem sunt secundum sanctum Thomam, ut patebit. Est enim fantasia seu imaginatio quasi thesaurus quidam formarũ per sensus acceptarum. Vnde contingit quod ita mouent principium apprehensiuũ, id est, potentiam conseruatoriam specierum quod apparent in fantasijs ita recenter ac si tunc principium sensitiuum a rebus ipsis exterioribus recenter immutaretur. Verum est, quod non omnes hęc intelligunt, sed si quis se occupare uellet, considerare haberet numerum & officium sensuũ interiorum, qui secundum Auicennam in libr. de anima, licet dicat esse quinque, scilicet, sensum commnnem, fantasiam, imaginatiuam, extimatiuam, memoriam. Tamen secundum beatum Thomam in prima parte q. 79. dicit esse quatuor tantum, eo quod potentiam imaginatiuam, & fantasiam ponit unam timetur prolixitas, ideo obmittitur declaratio, eo quod etiam quia in plerisque locis de his pertractatur, tantummodo hoc quod dictum est fantasiam esse thesaurum formarum, & alicui uideretur memoratiuã esse huiusmodi, distingue quia fantasia est thesaurus, seu conseruatorium formarũ per sensum acceptarum, memoria autem thesaurus intensionem, quæ per sensum non accipiuntur. Quis enim uidens lupum fugit non propter indecentiã coloris, aut figuræ, quæ sunt formæ receptæ a sensibus exterioribus, & repositæ in fantasias, sed fugit quia inimicus naturæ, & hoc hẽt per quandam

dam

dam intentionẽ,& apprehensionẽ,ex æstimantia quæ apprehendit ut nociuum,& canem ut amicum, sed conseruatorium illarum intentionũ est memoria, quia recipere & retinere in corporalibus reducuntur ad diuersa principia, nam humida bene recipiunt, & malè retinent,econ trario aũt est de siccis. Ad propositum,hoc quod contingit in dormientibus de apparitionibus somniorum ex spirituum, id est, specierum,in conseruatorijs repositarum, & hoc ex naturali motu locali propter cõmotionem sanguinis & humorum, ad principia illa, id est,ad uirtutes sensitiuas interiores,& dicimus motu locali intrinseco in capite & in cellulis capitis. Hoc etiam potest accidere ex consimili motu locali per dæmones procreato. Et nõ tantum in dormientibus,sed & uigilantibus, in quibus dæmones possunt admouere & commouere interiores spũs, & humores, ut species conseruatæ in conseruatorijs educantur de thesauris ad principia sensitiua,id est, ad uirtutes illas imaginatiuam & fantasticam, ut res aliquas habeat talis imaginariè,& talis dicetur interior tentatio, & non mirum quod dæmon hoc possit sua naturali uirtute, cum quilibet homo per se uigilans, & usum rationis habens, per uoluutariam commotionem specierum conseruatarum educere potest de suis thesauris,scilicet, cõserua torijs huiusmodi species ut res aliquas ad suum placitum imaginetur, quo stante, ut iam clarè intelligitur materia de amore hæreos.Nam quia dæmones ut dictum est,commouere possunt huiusmodi species, &c. faciunt ista dupliciter. Aliquãdo absq; ligamine usus rationis,ut de tentatione dictum est, & per exemplum de uoluntaria adhæsione, quæ interdum fit, aliquando autem quod tota liter usus rationis ligetur, & hoc etiam possumus exemplificare per naturales quosdam defectus,ut in freneticis, & ebrijs ergo non mirum quod dæmones sic ligare possunt, Deo permittente, usum rationis, & tales dicuntur Arreptitij,& inde arrepticius,ab arripio,pis,quia arreptũ à dæmone, & hoc dupliciter, uel absq; malefica & maleficio, uel cum ea absq; maleficio, quia ut Philosophus in

 præfato

præfato libro dicit, quod aliquis in passione existens a modica similitudine mouetur, sicut amans ex modica similitudine amati, & sic odium habenti, ideo dæmones qui per actus hominum experiuntur quibus passionibus magis subduntur, illos ad huiusmodi amorem uel odium inordinatnm instigat eo fortius in eorum imaginationem & efficatius imprimendo hoc quod cōtendunt, quãto etiam id facilius possunt. Facilius autem possunt, quanto etiam amans facilius speciem reseruatam ad principiũ sensitiuum, id est, imaginationem educit, & in eius cogitatione delectabilius moratur. Cum maleficio uero quando talia per maleficas, & ad maleficarum instantiam, propter pactum initum cum eis procurat, de quibus enumerare præ multitudine tam in spiritualibus quam in secularibus non est possibile. Quot enim adulteri pulcherrimas uxores dimittentes in fœdissimas alias inardescũt? Nouimus uetulã tres successiue abbates, ut publica oĩm fratrum fama in illo monasterio etiam in hodiernũ diem refert, non solum diẽ in his maleficiasse, sed & interemisse quartum iam simili modo dementasse, quod & ipsa publica uoce fatetur, nec ueretur dicere, feci & facio, nec desistere a meo amore poterunt, quia tantum de meis stercoribus comederunt, quantitatem per extensum brachiũ demōstrando. Fateor aũt quia nobis non aderat ulciscendi & inquirendi super eam facultas, ideo adhuc superest. Et quia dictum fuit in principio distinctionis, ꝙ inuisibiliter instigat diabolus hominem ad peccandum, non solũ per modum persuasionis ut dictum est, immo etiam per modum dispositionis, licet non deseruit ad propositum tamen sic declaratur. Per consimilem enim admonitionẽ spirituum & humorum facit aliquos magis dispositos ad irascendum, uel concupiscendum, uel ad aliud huius. Manifestum est enim quod corpore aliqualiter disposito, est homo magis pronus ad concupiscentiam, & iram, & huiusmodi passiones, quibus insurgentibus homo disponitur ad consensum. Sed quia præcedentia difficile est prædicare, ideo faciliori modo pro populi eruditissimẽ sunt

declaran-

declaranda, & quibus remediis possint tales maleficiati liberari, tractatur in tertia parte.

MODUS PROPONENDI PRAEmissa de amore hereos in sermonibus ad populum.

PRAEDICATOR de supra dictis sic mouet quæstionem. An catholicum sit asserere quod maleficæ ualeant ad amorẽ alienarũ fœminarum inordinatum, mentes hominũ immutare, & eorum corda sic succẽdere, ut nulla confessione, plagis, uerbis, aut factis, ad desistendum ualeant. Cogi & similiter ad odium inter matrimonialiter coniunctos incitare, ut nec redditionis, nec exactionis debiti matrimonialis locum pro prole habere ualeant, quinimo interdum eos oportet currere ad amasias, intempeste noctis silentio per multa terrarum spacia. SUPER QUE si uoluerit argumenta aliqua ex prçcedenti quçstione sumat, si non dicat tantũmodo ꝙ quçstiones istæ patiuntur difficultates propter amorem & odium, qui cum fundãtur in uoluntate, quæ in suo actu semper libera est, nec cogi potest per aliquam creaturam, nisi a Deo, qui eam regere potest, unde nec dæmon uel malefica eius uirtute ad amorem uel odium uoluntatẽ cogere uidetur. Item quia uoluntas sicut & intellectus subiectiuè existunt in anima, & illabi animæ illi soli est possibile qui eam creauit, ideo, difficultatem patitur quçstio quo ad ueritates enucleandas in suis partibus, his tamen nõ obstantibus, Dicendum est primo super philocaptionem & odium, secundo super maleficum generatiuæ potentiæ. De primo quod licet in intellectum & uoluntatem hominis, immediate dæmon nequeant operari, tamen secundũ omnes doctores theologos in. 2. senten. de uirtute dæmonis in operando in corpus, & in potentias corporis, siue corpori alligatas, siue

sint sensus interiores, siue exteriores, permittente DEO agere ualent. Hoc probatur auctoritate & ratione ex præcedenti quæstione si placet inuenit, si non dicat aucto ritatem & rationem. Iob. 2. Demoni dixit DEVS, Ecce in manu tua, id est, potestate est Iob, & hoc erat quo ad corpus quod patet, quia in aīam noluit dare, unde dicit, uerumtamen animā eius serua, id est, illæsam serua. Ratio quia em̄ dedit in corpus, dedit etiā super oēs potētias cor pori allegatas, ut sunt quinq; exteriores & quatuor interiores .s. sensus cōmuuis, fantasia siue imaginatiua æstimatiua, & memoratiua. Si nō potest aliter declarari, det de porcis & ouibus exemplū, ubi porci per memoratiuam redire sciunt, & oues lupū & canē discernunt ex naturali imaginatione unum tanquā inimicū, alterū tanquā amicum suę naturæ. Consequenter cum omnis nostra cognitio intellectiua ortū habet a sensu, cum intelligentē iuxta philosophum in 2. de anima necesse sit fantasmata speculari: Ideo sicut dæmon potest interiorem fantasiam immutare, sic etiam intellectum obtenebrare. Et hoc quidē non erit immediate agere in animam sed mediantibus fantasmatibus. Itē quia nihil amatur nisi cognitū dentur exempla ad placitū de auro, quod amat auarus quia intelligit eius uirtutem &c. Ideo obtenebrato intellectu obtenebratur & sua uoluntas in suis affectionibus. Hoc autē potest facere dæmon & absq; malefica & cum malefica, immo & accidere possunt ex sola incautela oculorū, & de singulis trademus exempla. Nam ut Iaco. 1. dicitur. Vnusquisq; tentatur a concupiscentia sua abstractus & illectus. Dein de concupiscentia cum conceperit parit peccatum, peccatum uero cum consummatum fuerit generat mortem. Sic Sychem cum uidesset Dianam exuentem ad uidēdum mulieres regionis adamauit eam, & rapuit, & dormiuit cum illa & conglutinata est anima eius cum ea. Genesis. 34. & secundum glo. Infirmę animæ sic accidit, quando postpositis proprijs ut Diana aliena negocia curat, seducitur consuetudine & fit una unitate sensus cum illicitis. De secundo quod etiam absq; maleficis oriatur interdum & tenta-

tione

tione dæmonum principaliter sic declaratur. Nam ammodo sororem suam Thamar speciosissimā adamauit, & deperierat in eā ualde ita ut propter eius amorē ægrotaret. 2.Reg.13. Non enim in tantum facinus stupri quis prosiliret, nisi in toto corruptus, & a diabolo grauiter tentatus. Vnde glosa ibidem. Hoc monet nos, & ideo Deus permisit ut semper caute agamus, ne uitia in nobis dominentur & princeps peccati qui falsam pacem periclitātibus spondet, nos para tos inueniens improuise trucidet. De hoc secundo genere amoris refertus est liber sanctorum patrū, qui refert quod licet omnem tentationem carnalis concupiscenti ę sibi subtraxissent, tamen ultra quā credi potest, tentabantur aliquoties amore mulierum . Vnde &.2 Corinth.12. Apostolus dicit. Datus est mihi stimulus carnis meæ, angelus sathanæ qui me colaphizet; ubi glosa . Tentando per libidinem datus est mihi. Tentatio aūt cui non consentitur non est peccatum, sed materia exercendi uirtute & hoc intelligitur de tentatione quæ ab hoste nō a carne quæ semper est ad minus peccatum ueniale etiam si ei non consentiatur. Poterit prædicator aliqua exempla deducere si placuerit. De tertio quod amor heræos proueniat ex maleficiis dæmonū discussum est supra, & de hac loquimur tentatione. Et si quis diceret quomodo posset discerni quod non ex diabolo sed solum ex maleficio talis amor inordinatus procedit. Dicendum quod ex multis . Primo si taliter tentatus pulchrā & honestā habeat uxorem & oppositum constat de altera &c. Secundo si iudicium rationis omnino ligatur ꝙ nullis plagis, seu uerbis , aut factis, aut etiam confusionibus ad desistendum ab ea induci ualeat. Et tertio potissime quandó se continere nō potest, quin interdum inopinate se etiam per longū spacium non obstante asperitate itineris, prout ex taliū confessione quisq; sentire potest se trāsferre habeant, siue de die siue de nocte. Nam sicut dicit Chrisosto. super Mathęum.20. de asina quam Christus equitauit , quod cum dęmon uoluntatem hominis peccato possidet quasi ad libitum trahit quo placet, exemplum dans de naui in mari

perdito gubernaculo, quę ad libitum uenti proijcitur, & sicut qui equo potenter insidet & rex tyranni habens possessionem. Quarto discernitur in eo quod inopinate & subito uehuntur & immutantur interdum, ut nihil eis obstare possit. Elicitur etiam ex ipsius personæ infamia, & antequam ad ultiorem quæstionem de maleficijs circa potentiam generatiuam procedamus: quæ etiam annexa est, primo soluenda sunt argumenta.

SEQVVNTVR SOLVTIONES *argumentorum*.

AD argumenta aũt respondendo. Ad primũ. ꝙ uoluntas hoīs regatur à Deo sicut intellectus ab Angelo bono. Patet solutio, intellectus enim sicut tantummodo instruatur ab Angelo bono ad cognitionẽ ueri, unde sequitur amor boni, quia uerũ & ens conuertuntur, ita ẽt intellectus potest à malo obtenebrari in cognitionẽ ueri apparẽtis, & hoc per confusionẽ specierũ principijs sensitiuis .i. uirtutibus & potentijs sensitiuis interioribus repręsentatis, unde sequitur amor inordinatus apparẽtis boni: puta corporalis delectationis, quã etiã tales quærũtur. Ad secundum argumentũ, quod intra corpora non possunt esse illa immutando, partim est uerum, & partim nõ, & hoc quo ad triplicem immutationem. Non enim possunt illa immutare, quantum ad eductionem alicuius formæ: siue substantialis: siue accidentalis, quæ etiam potius dicenda est productio quam immutatio, sine adminiculo alicuius alterius agentis, aut etiam sine diuina permissione. Si aũt loquamur de immutatione qualificatiua, ut de sanitate & infirmitate: sic ut ex præcedentibus patet, possunt uarias infirmitates etiã usq; ad ligamen rationis immittere, & sic odiũ & amorẽ inordinatum procurare. Potest etiam addi tertia immutatio, quæ fit quando Angelus bonus uel

malus

malus illabitur corpori: sicut dicimus ꝙ Deus tantũmodo illabitur aīæ.i.essentiæ aīæ. Sed ubi dicimus ꝙ Angelus illabitur corpori: præcipue malus: ut in obsessis, ibi nō illabitur infra terminos essent in corporis, qa sic ille solũmodo qui dat esse. I. Deus creator illabi potest, & continetur tanquam qui habet intrinsecam operationem animæ. Dicitur tamen illabi corpori quando aliquid operatur circa corpus, quia ibi est ubi operatur, ut dicit Damascenus: & tunc operatur infra terminos corporalis quantitatis: & infra terminos essentię corporis. Vnde elicitur ꝙ corpus habet terminos duplicis rationis, quantitatis & essentiæ. Et est distinctio sicut inter suppositum & naturam. Vnde sicut corpori illabi possunt, ita & potentijs affixis organis corporalibus, & per consequens possunt impressiones facere in potentias, unde per accidens talis operatio & impressio resultat in intellectum: cum eius obiectum sit fantasma, sicut color, uisus: ut dicitur in 3. de anima, & consequenter ꝑ accidens usq; ad uoluntatem: quia uoluntas suum obiectum recipit ab intellectu sub ratione boni secundum ꝙ intellectus apprehendit aliquid: in ratione boni uiri & apparentis. Ad tertium argumentum cognoscere cogitationes cordis est dupliciter: uel in suo effectu, uel ut sunt in intellectu. Primo modo non solum angelus, licet etiam homo cognoscere potest, licet angelus subtilius ut patebit. Nam interdum cogitatio cognoscitur: nō solum per actum exteriorem, sed etiam ꝑ immutationē vultus, & etiam medici, aliquas affectiones animi per pulsum cognoscere possunt. Vnde Augusti. in lib. de diuinatione dæmonum dicit: ꝙ aliquando hominũ dispositiones: non solum uoce prolatas, sed etiam cogitatione conceptas, signa quædam ex animo exprimuntur in corpore tota facilitate perdiscunt, quamuis in libr. retractationũ hoc dicat non esse asserendũ, quomodo hoc fiat existimo quod retractat. Si quis diceret eum sensisse ꝙ cogitationes dæmō cognosceret in intellectu. Alio modo possunt cognosci cogitationes, prout sunt in intellectu, & affectiones prout sunt in uoluntate, & sic solus Deus cogitationes cordium

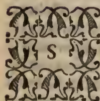
&

& affectiones uoluntatum cognoscere potest. Cuius ratio est: quia uoluntas creaturæ rationalis soli Deo subiacet. & ipse in eam solus operari potest, qui est principale eius obiectũ & ultimus finis, & ideo ea quę in uoluntate sunt, uel ex uoluntate sola dependet soli Deo sunt nota. Manifestum est aũt quod ex sola uoluntate dependent, quod actu aliquis aliqua consideret: quia cum aliquis habet habitum scientiæ, uel species intelligibiles in eo existentes utitur eis cum uult. Probatur etiam ex his quæ dicta sunt, quia Angelus non potest illabi animæ, ergo non potest per naturam uidere ea quæ sunt in anima, & quandiu sunt in intimo animæ. Vnde quando arguitur. Dæmon nõ potest uidere cogitationes cordium: ergo non potest corda seu mentes hominum ad amorẽ uel odiũ incitare. Dicitur ꝙ sicut cognoscit, scilicet per effectus & subtiliori modo q̃ homo, ita etiam subtiliori modo potest immutare ad odium uel amorem commouendo fantasmata & intellectũ obtenebrãdo. Est etiam aliquid timorosis conscientijs & uirtuosis pro eorum consolatione aduertendum: ꝙ immutatio sensibilis exterior & corporalis quę concomitatur cogitationes hominis quandoq; est ita exilis & indeterminatè quod diabolus per eam in certã cognitionẽ cogitationis uenire non põt, præsertim quando studijs aut bonis operibus uacant interpellatim & tales tunc in somnis plus uexat, experientia hoc docet. Quandoq; est ita fortis & determinata quod per illam potest cognoscere cogitationum quantũ ad speciem, ut quod cogitat de inuidia, uel de luxuria, sed an per eã possit certitudinaliter cognoscere quantum ad omnes circunstantias ut uidelicet super talem uel talẽ sub dubio dimittamus sicut & reperimus, nisi quod uerum est ꝙ tales circunstantias ex actibus post modum cognoscere potest. Ad quartum, quia licet illabi animę tantũ conueniat Deo, tamen illabi corpori & per consequens potentijs affixis corpori modo supratacto: hæc potest conuenire angelo siue bono siue malo, unde amor & odium in tali homine causari possunt. Ad illud quod uirtus sensitiua sit dignior quam nutritiua quæ tamen

men non poteſt immutari ab eo. Dicendum quod immo ſuper uim nutritiuam etiam poſſet ita ut aliquid citius ut tardius dirigitur in os uel in carnem, ſed ad illud non cooperatur, ſicut ad impediendum uel agitandum uites ſenſitiuas interiores uel exteriores, & hoc propter ſuum lucrum quod ex ſenſuum deceptione & intellectus illuſio ne plurimum procurat.

AN GENERATIVAM POTENTIAM SEV ACTVM VENEREVM *maleſici impedire poſſunt quòd maleficium in bulla continetur.*

QVAESTIO OCTAVA.

Ecundo, eadé ueritas, ſcilicet, ꝙ adulteræ, fornicarię &c. Amplius exiſtũt maleſici oſtenditur per impedimentũ maleficialẻ ſuper actum generatiuę potentiæ, & ut ueritas magis eluceſcat, arguitur primo ꝙ nõ ſit poſſibile, quia ſi tale maleficiũ eſſe poſſibile, poſſet etiã maritatis contingere, quod ſi conceditur tunc cum matrimonium ut opus Dei, & maleficium opus diaboli, fortius erit opus diaboli opere Dei. Si uero conceditur ꝙ tantummodo fornicariis & non maritatis, tunc redibit opinio ꝙ maleficium nihil ſit in re, ſed tantum in opinione hominũ, cuius oppoſitũ in prima quęſtione tactũ eſt, aut dubitatur ratio cur iſtis & nõ illis contingere poſſunt, & cum non uidetur ſubeſſe alia ratio, niſi quia opus Dei matrimonij exiſtit. Et illa ratio ſecundum Theologos nõ concludit, ut patet in. 4. diſt. 34. de impedimento maleficiali manet adhuc argumentum, ꝙ opus diaboli erit fortius opere Dei, & cum hoc ſit inconueniens aſſerere, ergo etiam incõueniens eſt aſſerere per maleficiũ poſſe impe-

impedire actum uenereum. Item diabolus non potest impedire actus aliarum uiriū naturaliū, ut comedendi, ambulandi, erigendi, quod uidetur esse uerum ex eo quia interimere possent totum mundum. Præterea cum actus uenereus æqualiter se habet ad omnem mulierem si impeditur, impeditur etiam ad omnem mulierem, sed hoc est falsum, ergo & primum quod falsum sit docet experientia, cum tales qui dicunt se maleficiatos sunt potentes ad alias, licet nō ad illas quas cognoscere non potest, quia uidelicet non uult unde nihil potest in re. In contrarium & pro ueritate est ca. Si per sortiarias. 33. q. 8. Item omnium theologorum & canonistarum sententia, vbi tractant de maleficiali impedimento matrimonii. Item ratio alludit cum maior sit potestas dęmonis quam hominis, & homo impedire potest potentiam generatiuam, siue per herbas frigidissimas, siue per alia impedimenta &c. ut quisque imaginari potest, ergo & dæmon qui acutioris scientiæ existit hoc facere peramplius potest. RESPONSIO ex duobus quæ supra tacta sunt, ueritas satis patere pōt licet modus impediendi non sit speculatiue declaratus. Nā tactū est quod maleficium nō est solū opinione hominum, quasi nihil in re, immo effectus innumeri maleficiales accidere possunt, uere & realiter Deo permittente. Ostensum est etiam quod Deus amplius permittit super uim generatiuam, propter maiorem eius corruptionem quam super alios actus humanos. Sed de modo quo tale impedimentum procuratur est aduertendum, quod non procurat solum circa uim generatiuam, sed etiam circa uim imaginatiuam seu fantasiam, & super hoc notat Pet. de palude in suo. 3. dist. 34. quinq; modos. Dicit enim quod quia dæmon ex hoc quod est spiritus habet potestatem super creaturam corporalem, ad motum localem prohibendum uel faciendum. Ideo potest corpora impedire ne sibi appropinquant directe uel indirecte, interponendo se quandoque in corpore assumpto, sicut accidit sponso qui desponsauerat idolum, & nihilominus contraxerat cum iuuencula, nec propter hoc poterat eam cognoscere,

scere. Secundo modo hominem inflammare ad actum illum, uel etiam refrigerare ab actu illo adhibendo occulte uirtutes rerũ quas optime nouit ad hoc ualidas. Tertio modo turbãdo estimationem & imaginationem, qua reddit mulierem exosam, quia potest ut dictum est, in imaginationẽ imprimere. Quarto reprimendo directe rigorem membri fructificationi congruenti: sicut etiam motum localẽ reprimere potest. Quinto prohiberi missionem spirituũ ac membra in quibus est uirtus motiua, quasi intercludendo uias seminis ne ad uasis generationis descendat, uel ne ab eis recedat, uel ne excidat, uel emittatur, & multis alijs modis. Et subdit de hoc quod supra tactum est ab alijs doctoribus concordando dicens. Plus enim permittit Deus super hunc actum per quem primũ peccatum diffunditur, quam super alios actus humanos, sicut & super serpentes, qui magis incantationibus deseruiunt quam alia animalia, & post pauca dicit: Idem etiam de muliere est, quia potest imaginationem eius sic dementare, ut exosum habeat uirum quod pro toto mundo non permittit se cognosci. Post uult dare rationem quare plus maleficiuntur uiri circa talem actum, quam mulieres, & dicit quod quia tale impedimẽtum fit interdũ per obstructionem uasis, uel etiam per motum localem, reprimendo rigorem membri, quæ potius & facilius in uiris contingere possunt, ideo plures uiri maleficantur, quã mulieres. Posset etiã quis dicere ꝙ ideo quia plures mulieres superstitiose sunt q̃ uiri, & potius allicere cupiũt uiros, q̃ mulieres, uel etiam in despectũ hoc faciunt mulieres coniunctæ, ut utrobiq; faciant occasionem adulterãdi, dum uir alias cognoscere potest, & non propriã & similiter uxor etiam alios habeat quærere amatores. Addit etiam quod Deus permittit amplius sæuire in peccatores quã in iustos. Vnde angelus dixit Thobiæ, In illos qui libidini uacant accipit dæmonum potestatem, sed etiã aliquando in iustos, sicut in Iob, sed non circa uim generatiuam propter quę debẽt facere confessiones & alia bona ne ferro manẽte in uulnę

te frustra sit medicinam apponere. Hæc Pet. sed de amotione talis effectus patebit in tertia parte operis.

INCIDENTALITER ALIQVA *dubia declarantur.*

INcidentaliter uero si quæritur. Quare actus ille aliquando impeditur, respectu unius mulieris, & non respectu alterius. Responsio secundum Bonauen. hæc est, uel quia sortilegus, seu malefica ad hoc respectu personæ determinatæ diabolum immutauit, uel quia Deus respectu personæ cuiuslibet impedire non permittit. Occultum enim Dei judicium hic latet, ut patet in uxore Thobiæ. Et addit: Si quæritur quomodo diabolus hoc facit dicendum quod impedit generatiuam uim non impedimento intrinseco lædendo organum, sed extrinseco impediendo usum, unde quia est impedimentum artificiale, non naturale, ideo potest impedire ad unam, quod nō ad alias, uel tollendo excitationem concupiscentiæ ad illam & non aduersus aliam, & hoc per uirtutem propriā, uel herbam, uel lapidem, uel per aliquam naturam occultā. Et hæc conueniunt cum dictis Petri de palude. Præterea cum in potentia talis actus, beneq; ex frigiditate naturæ seu naturali defectu contingit. Si quæritur quomodo potest discerni quod ex maleficio uel non maleficio contigerit. RESPONDIT Hostień. in summa. licet hoc nō sit prædicādum publicé, quando uirga nullatenus mouetur, & nunquā potuit cognoscere, & hoc est signum frigiditatis, sed quando mouetur & erigitur, perficere autem non potest, est signum maleficii. Notandum insuper quod non solum sit maleficiū, ne quis actum illum exercere ualeat, sed etiā aliquando fit ne mulier concipiat, uel ut aborsum faciat. Sed nata secundum canonum sanctiones, quod quicunque propter uindictæ libidinem explendam, uel propter odiū aliquid fecerit uiro, uel mulieri, propter quod non posset generare uel concipere, reputatur homicida.

extra de homici. Si aliquis. Et nota quod communiter loquitur canon de amatoribus seculi, qui suis amasijs per pocula, ne confusionem incurrant talia procurant, uel etiam per certas herbas, naturam nimium infrigidantes, absq; auxilio dæmonum. Vnde pœnitentes sicut homicidæ sunt puniendi. Maleficę autem per maleficia talia procurantes, sunt secundum leges ultimo supplicio puniendæ, ut supra in prima quęstione tactum est. Et pro solutione argumentorum ubi difficultatur an matrimonialiter coniunctis talia contingere possint. Et ulterius aduertendum, quod licet ex his quæ tacta sunt, nō pateat super hoc ueritas, tamen uere & realiter illis matrimonio, sicut & extra contingere possunt. Et prudens lector qui copiam librorū habet, inueniet iam apud theologos quam Canonistas, præcipue extra, & in materia de frigidis, & maleficiatis. & in 4. dist. 34. mutuo concordantes, & duos errores reprobantes, præsertim circa matrimonialiter cō iunctos, qui sentire uidebantur quod tale maleficium non posset contingere inter matrimonialiter coniunctos, motis illis rationibus, quod diabolus non posset opera DEI destruere. Et primus error qui ab eis reprobatur est contra illos qui dicebant maleficium nihil esse in mūdo, sed tantum esse in opinione hominum, qui ex ignorantia cau sarum occultarum, & quas etiam nullus hominum scire potest aliquos effectus naturales maleficiis imputabant, quasi illos efficerent non occultæ causæ, sed dæmones per se uel maficos, hic error licet ab omnibus aliis doctoribus sub simplici falsitate reprobatur, tamen a sancto Thoma acrius impugnatur, ubi ipsum tanquam hæresim condemnat, dicens quod hic error ex radice infidelitatis procedit, et quia infidelitas in Christiano hęresis dicitur, ideo tales ut hæretici merito supecti sunt. De qua tamen matertia etiam in p̄. q. tactum est, licet ibi non taliter sit declaratum. Nam si quis alia dicta doctoris sancti in aliis locis considerat, rationes inuenit, quare asserit talem errorem extra radicem infidelitatis procedere. Nam in quæstionibus de malo ubi tractat de dæmonibns, &. in quæst.

prima, An dæm. habeant corpora naturaliter sibi unita. Inter alia quæ ibi recitantur, mentio de illis, qui singulos effectus ad uirtutes cœlestium corporum, quibus & subesse dicebant occultas causas effectum inferiorum dicens. Considerandum est ꝙ Peripatetici Aristotelis sectatores. nō posuerunt dæmones esse, sed ea quæ attribuūtur dæmonibus, dicebāt prouenire ex uirtute cœlestium corporum & aliarū naturalium rerū. Vnde Augustinus dicit. 10. de ciuitate Dei. Porphirium uisum fuisse ꝙ herbis, & lapidibus & animantibus, ac sonis certis ac uocibus, ac figurationibus atq; figmentis quibusdam, etiam obseruatis in cœli cōuersione, motibus syderū, fabricari in terra ab hominibus potestates syderū idoneas, uariis effectibus exequendas. Ex quibus apparet error, ꝙ oīa reducebāt in causas occultas syderū, & dæmones tantūmodo fabricarētur ex opinione hoīm. Sed ꝙ hæc positio sit falsa manifeste probat S. Thomas, ex hoc ibidem, ꝙ reperiuntur aliquæ operationes dæmonū, quę nullo modo possunt ex aliqua naturali causa procedere, puta ꝙ aliquis obsessus a dæmone loquatur linguam ignotam, & multa alia inueniuntur opera dæmonū, tā in Arrepticiis q̄ Nigromanticis artib⁹, quæ nullo modo possunt nisi ex aliquo intellectu procedere ad minus bona secundum naturam, licet mala secundum uoluntatem. Et ideo coacti fuerunt propter inconuenientia tacta alii philosophi ponere dæmones esse, licet post in uarios errores inciderunt, aliis putantibus animas hominū a corporibus exeuntibus dæmones fieri. Vnde & multi aruspices pueros occiderunt, ut animas eorū suos cooperatores haberent, & plures alii errores recitantur. Vnde patet ꝙ nō immerito doctor sanctus dicit talē opinionē ex radice infidelitatis procedere. Si cui placet, legat August. in 8. & 9. de ci. Dei. super uarios errores infidelium, circa naturam dæmonū, quare etiam cōmunis ratio oīm doctorum, quæ in præfata distinctione allegatur contra huiusmodi errātes, scilicet, quo maleficiū aliquid esse negantes, magnæ est efficaciæ in sententia, licet breuis sit in uerbis, ubi dicunt ꝙ qui maleficium nihil esse in mun-

do asserunt, contrariantur omnium doctorum sententijs, & sacræ scripturæ, declarantes dæmones esse, & dæmones habere potestatē supra corpora, & supra imaginationes hominum, Deo permittente, unde & per eos malefici ipsorum dæmonum instrumenta, & ad quorum instantiam dæmones interdum ad creaturarum nocumenta operantur, malefici dicuntur. Et quidem quòd per reprobationem huius primi erroris a doctoribus non fit mentio de matrimonialiter coniunctis, tamen per reprobationem secundi erroris hoc patet. Dicunt enim quòd aliorum error erat quòd licet maleficium esset & abundaret in mundo, etiam contra carnalem copulam, tamen quia nullum tale maleficium potest censeri perpetuum, ideo nunquam dirimeret matrimoniū iam contractum. Ecce ꝑ mentio fit de matrimonialiter coniunctis. Improbando autem hunc errorem, licet declarare hoc nō deseruiat ad propositum, tamen propter eos qui copiam librorum non habēt. Notandum ꝙ improbant per hoc, ꝙ talia asserere dicunt esse contra experimentū, & contra iura antiqua & noua. Vnde dant talem catholici doctores distinctionem, ꝙ impotentia ex maleficio procreata, aut est temporalis, aut perpetua. Si temporalis, tunc non impedit. Tunc aūt præsumitur esse temporalis, quando infra spacium trium annorum cohabitantes & quantū possunt operam dantes, siue per ecclesiastica sacramenta, siue per alia remedia sanari possunt. Si uero non sanentur aliquo remedio, ex tunc pręsumitur esse perpetua, & tunc aut procedit matrimonij contractionem & consummationem, & sic impedit matrimonium contrahere, dum & dirimit iam contractum, aut sequitur matrimonij contractionem, sed non consummationem & sic etiam ut dicunt aliqui, dirimit matrimonium iam contractū, dicitur enim, quarta quæstio prima, cap. primo quod coniugium confirmatur officio, scilicet, carnis, ut dicit glo. aut sequitur matrimoniū consummatum, & tunc uinculum matrimoniale non dirimit, plura ibi notantur extra de frigidis, &c. per Hostien. & Gofred. & doctores

etiam theologos ubi ſupra. AD ARGVMENTA. Ad primũ ſatis patet ex his quæ dicta ſunt. Nã primo ꝙ Dei opera poſſunt deſtrui per opera diaboli ſi maleficiũ poſſet inter coniugatos contingere, non ualet inſtantia, immo oppoſitum patet, cũ nihil poſſit diabolus niſi Deo permittente. Item quia non per uiolentiam deſtruit uti tyrãnus, ſed per quandam artem extrinſecam ut ſupra patuit. Ad ſecundum patuit ſupra quare potius Deus permittit ſuper hunc actum uenereum quam ſuper alios actus. Poteſt etiam ſuper alios, quãdo Deus permittit. Vnde non ualet quod perimat mũdum. Ad tertiũ ſimiliter patet ex dictis.

AN MALEFICAE PRAESTIGIOSA illuſione operantur circa membra uirilia qua ſi illa omnino ſint a corporibus euulſa.

QVAESTIO NONA.

TErtiò, eadem ueritas declaratur per diabolicas operationes, circa mẽbrũ uirile cuius rei ueritas ut magis eluceſcent quęritur. An maleficæ ualeant membra uirilia uirtute dæmonum uere & realiter, uel ſolummodo præſtigioſa apparitione auferre, & arguitur quod uere & realiter per argumentum a fortiori. Maiora poſſunt dæmones ut homines occidere, uel localiter transferre, ut ſupra patuit de Iob, & Thobiæ. 7. uiris occiſis, ergo etiam poſſunt mẽbra hominis uere & realiter auferre. Præterea gloſa ſuper illud p̃s. Immiſſiones per angelos malos. Deus punit per malos angelos, ſicut populum Iſraeliticum ſæpe puniuit uariјs lãguoribus, uere & realiter corporibus immiſsis, ergo & huiuſmodi infirmitates circa membrũ tale immittere poteſt. Si dicatur ꝙ poteſt diuina permiſſione, tunc ſic in præcedẽtibus dictũ eſt ꝙ Deus amplius permittit uim generatiuam maleficiari, propter primã corruptionem peccati, quæ per actum generantẽ in nos deuenit, ergo

go etiam amplius permittit super membrũ illius potẽtiæ generatiuę,ut ipsum totaliter auferat.Prreterea maior fuit conuersio uxoris Loth in statuam salis.Geñ.19.quam auferre membrũ uirile, sed illa fuit uera & realis & non apparens conuersio:quia adhuc uisibiliter ut dicitur, superest illa statua.Et factum fuit per malum angelum ut coacti a bonis qui prius cæcitate eos percusserãt,ut ostium domus inuenire non possent.sicut etiã aliæ punitiones Sodomitarum,quia & glosa ibidem asserit ipsam etiam illo uitio infectam,ergo & ista facere possunt.Præterea quicunque potest inducere formã naturalẽ, potest & illã auferre.Sed dæmones formas naturales pluries induxerunt, ut patet de magis Pharaonis, qui uirtute dæmonũ ranas & serpentes fecerunt.Item Augusti.in lib.83.q.dicit ꝙ omnia quæ uisibiliter fiunt etiam per inferiores potestatis aeris.Hęc non absurdi fieri posse creduntur, sed hoc possunt facere homines,ut aliqua arte uel incisione membrũ auferatur, ergo & dęmones ista facere inuisibiliter ꝙ alij uisibiliter possunt,sed contra Augusti.18.de ciu.dei.Non est credendum etiam hominis corpus dæmonũ arte uel potestate in bestiali liniamenta posse conuerti,ergo etiam a simili nõ potest auferre hoc ꝙ ad ueritatem corporis humani deseruit.Item.3.de tri.dicit.Non est putandum istis transgressoribus angelis ad nutum seruire hanc uisibilium rerum materiã,sed soli Deo.RESPONSIO.Nulli dubium quin maleficæ quædã mira operãtur circa mẽbra uirilia, ut ex uisis & auditis plurimorũ, immo & ex ipsa publica fama cõstat, de hoc ꝙ per sensum uisus aut tactus ueritas illius membri cognoscebatur,ꝙ qualiter fieri potest. Dicẽdum ꝙ licet dupliciter fieri possit,scilicet,uere & realiter ut argumenta prima tetigerunt,& præstigiosa operatione, ea tamẽ quæ a maleficis fiunt,circa huiusmodi nõ fiunt,nisi præstigiosa illusione, quæ tamem illusio nõ habet locum in imaginatio ne patientis, quia imaginatio eius potest uere & realiter æstimare aliquã rem non esse præsentem, licet per nullam operationẽ sensus exterioris,scilicet,uisum aut tactum percipit esse præsentem. Vnde potest dici

uera ablatio mēbri ex parte imaginationis patientis, licet non ex parte rei ꝙ qualiter fit sunt plura notanda, Primo duo modi quibus ista fieri possunt. Non mirum ꝙ diabolus sensus humanos exteriores decipere pōt, qui interiores de quibus supra tactum est, illudere, potest formas reseruatas educendo ad principalia sua sensitiua, decipit aūt eos in sua naturali operatione, ut ꝙ uisibile est fit illi inuisibile, tangibile, intangibile, audibile, inaudibile, & sic de aliis. Hæc aūt ueritas illa nihil ponit ex parte rei quod omnia fiunt ex immutatione organorum destruentiū, ad uisum, auditum &c. ut sunt, oculi & manus quibus immutatis iam fallitur sensus iudicium. Possumus ista ex naturalibus quibusdam demonstrare, nam sicut uinū dulce propter infectionē linguæ in febricitante uidetur amarū, unde gustus decipitur non ex parte rei sed ex parte humorum. Ita & ibi nulla deceptio ex parte rei quin ibi sit uirga adhærens, sed deceptio ex parte organi sensus. Iterum sicut supra dictum est de ui generatiua illam impediēdo per impositioē alicuius alterius corporis eiusdem coloris & apparentiæ, ita & aliquod corpus planū figuratū colore carneo interponere possunt inter usum aut tactū oculorum & manū, & inter ipsum uerum corpus patientis, ita ꝙ suo iudicio nihil ualeat uidere & sentire nisi corpus planum, & nullo membro interruptum. Uideantur dicta sancti Thomæ in. 2. dist. 8. artic. 5. de præstigiosis illusionibus, & similiter secunda secundæ. q. 91. & in quæstionibus, de malo, frequenter allegans illud Augustin. in lib. 83. q. serpit hoc malum dæmonis per oēs additus sensuale dat se figuris, accommodat se coloribus, adhæret sonis, odoribus se subiicit, infundit se saporibus. Præterea alludit ratio, ꝙ non solum per interpositionē alicuius corporis plani non membrato talis illusio præstigiosa in uidente & tangente fiat, immo & per modum quo certi spiritus seu species reseruati educūtur ad sua principia sensitiua interiora. s. ad imaginationē & fantasiam, unde contingit aliquid imaginari, ac si primo eliciatur ex sensu interior. Nam ut in præcedenti quæstione tactum est. Dæ-

mones

mones uirtute propria possunt localiter corpora mutare ex transmutatione aūt spirituū & humorū, etiam secundum naturæ operationē contingunt, aliqua secundū imaginationē uel sensum uideri naturaliter dico, quia & Philosophus in de som. & uigil. assignans causam apparationis somniorū dicit, q cum auimal dormierit descendente plurimo sanguine ad principiū sensitiuū, simul descendūt motus siue impressiones relictæ ex sensibiliū motionibus, quæ in spiritibus sensibilibus conseruantur. Termini fuerunt superius declarari, ita q tunc aliqua appareant, ac si tunc primo a rebus exterioribus sensus immutarentur. Et quia hoc natura facere potest, a fortiori diabolus formas seu species corporis plani, & non membro uirili organisato educere potest ad uim fantasticam, & imaginatiuā, ut inde sensus iudicent, ac si in rerū ueritate ita esset. Per hunc etiam modum ut patebit inferius homine, uidentur animalia, cum tamen non sint in rerum ueritate.

SECVNDO notandi sunt alii modi faciliores ad intelligēdum & prædicandum. Nam quia præstigium nihil aliud est secundum Isido. 8. Ethimo. ca. 9. quam sensuum quædam delusio & præsertim oculorum. Vnde & dicitur a præstringo, quia aciem oculorum præstringit, ita ut res uideantur aliter esse q̃ sint. Et ut Alexander de Ales dicit, parte 2. Præstigium propriē sumptū, est illusio dæmonis quæ nō habet causam ex parte mutationis rei, sed solummodo ex parte cognoscentis qui deluditur, siue qnantum ad interiores sensus, siue quātum ad exteriores. Vnde in genere loquendo etiam de humana præstigiosa arte dicamus. Tribus modis potest fieri. Vna absq; dæmonibus, & illa potius dicitur delusio, quia artificialiter fit agitatione hoīm ostendentium uel occulantium aliquas res, sicut fit in tractionib. per ioculatores, uel per mimos. Alius modus fit etiam sine uirtute dæmonum, ut pote naturaliter uirtute corporum naturalium, uel etiam mineralium, quæ qui habent, possūt secundum quandam uirtutem hui usmodi rebus inditam rem ostendere, uel facere apparere nō sicut est. Vnde Tho. prima par. q. 114. ar. 4.

& secundum alios plures, quædam herba succensa seu accensa, fumigans, facit trabes apparere serpentes. Tertius modus delusionis est, qui fit per dæmones, Deo tamen permittente. Habent enim dæmones ex natura ut patuit, quandam potestatem super quasdam res inferiores, quas possunt exercere circa illas, quando Deus sinit, ut tunc etiam res appareant aliter quam sint. Pro quo notandum tertio, quod dæmon potest quinque modis illudere aliquem, quod iudicat rem aliter quam est. Primo artificiali traiectione ut dictum est, quia quicquid homo scit, per artem ipse melius scire potest. Secundo modo naturali applicatione alicuius rei, prout dictum est, per interpositionem alicuius corporis, ut alterum occultetur, uel etiam ex fantasijs hominum illas perturbando. Tertio modo, ut quando in assumpto corpore ostendit se esse aliquam rem quæ non est sicut Grego. in primo dialog. narrat, de moniali quæ comedit lactucam, quæ tamen ut ipse dæmon fassus fuerat, non lactuca, sed dæmon in lactucæ specie, aut in ista lactuca, erat uel etiam contigit Anthonio, in massa auri, quam in deserto reperit, uel etiam quando hominem uerum tegit, & facit ut brutum animal uideatur, prout iam dicetur. Quarto modo, ut quando turbat organum uisus, ut uideatur res nubilosa quæ est clara, uel econuerso, ut uetula uideatur iuuencula. Nam & post fletum apparet aliter lumen quam ante. Quinto modo, ut in imaginatiuam potentiam operando, & transmutationem specierum sensibilium, per commotionem humorum, ut supra tactum est, faciendo, ut tunc quasi recentes & nouæ apparitiones in ipsis potentiis sensitiuis causentur. Et sic tribus ultimis modis, dæmon illudere potest, præstigiosa arte sensus hominis, etiam secundo modo. Vnde nulla difficultas quin membrum uirile occultare præstigiosa arte uelit. Euidens iudicium siue experimentum, quod nobis in officio inquisitionis existentibus reuelatum fuit, infra ponetur, ubi de his & alijs factis plura recitantur in secunda parte tractatus.

Quomo-

Quomodo maleficium à defectu naturali potest discerni.

INcidentalis quæstio, cum certis alijs difficultatibus, quod sequitur. Petro ablatum est membrum, ignorat autem an per maleficium, seu alias diuina permissione, per dæmonis potentiam sit ablatum? sunt ne modi cognoscendi & discernendi inter ista? RESPONDERI potest ꝙ sic. Primo quod tales quis accedunt ut plurimum sunt adulteri: seu alias fornicarij. Vn de dum amasijs non ad nutum seruiunt: seu eas relinque re uolunt alijs adhærendo: tunc in uindictam talia procurant, aut alias potentiam illius membri amputant. Secundo, cognoscitur per hoc quòd non est durabile. Nam si non sit ex maleficio tunc non est durabile, sed quandoque redibit. SED hic iterum suboritur dubitatio, an hoc sit ex natura maleficij quòd non sit durabile. RESPONDETVR, ꝙ potest esse perpetuum & durare usque ad mortem, sicut etiam de impedimento maleficiali in matrimonio. Iudicanꝫ canonistæ & theologi quod reperitur temporale perpetuum. Nam dicit Gofre. in summa. Maleficium non potest solui semper per illum q fecit, uel quia est mortuus, uel quia nescit delere ipsum, uel quia maleficiū est perditū. Vnde a simili dicere possumus, ꝙ maleficiū Petro illatum erit perpetuū, uel quia illa malefica quæ fecit nō potest eum sanare. Sunt enim maleficę in triplici genere. Nam quædam sanant & lædunt, quædā lædunt, sed sanari nequeūt. Quædam tantummodo sanare uidentur, id est, læsiones amouere, ut inferius patebit. Sic enim nobis contigit. Nam duæ maleficę mutuo rixantes, dum una alteri improperaret, una dixit, Non sum tam pessima sicut tu, quia quos lædo sanare scio. Vel etiam durabit ubi ante eius sanationē malefica descederet, uel locū mutando, uel ab hac uita discedēdo. Nam & sanctus Tho. dicit: Maleficium quodlibet ita potest esse perpetuū quod non potest habere humanū remedium: quia & si habet re

medium non est tamen hoc homini notum, uel licitum licet Deus possit prestare remediũ per sanctum angelum dæmonẽ, licet non maleficã cogendo. Veruntamen summum remediũ contra maleficiũ est pœnitentię sacramentum, extra de frigid. Nam & infirmitas corporalis sæpe prouenit ex peccato, extra de pœni. cum infirmitas qualiter etiam maleficia sint auferenda, patebit in tertia parte tractatus, & in secunda parte, capitulo. 6. tres aliæ differentiæ tanguntur.

Solutiones argumentorum.

Patet ad primum quod nulli dubium quin sicut Deo permittente occidere possunt homines, ita ut membrum illud seu alia auferre possunt uere & realiter. Sed tunc dæmones non operantur per maleficas, de quibus iam mentio habetur. Et per hæc etiam ad secundum patet solutio. Sed ad illud quòd quia Deus amplius permittit uim generatiuam maleficiare propter &c. ergo etiam permittitur ut illud membrum uere & realiter auferatur. Non ualet ut semper hoc fiat. Quia non esset per modum maleficii huius fieri, nec etiam maleficæ hoc affectant, dum talia operantur, quod non habeant potestatem restituendi membrum quando uolunt & sciunt. Ex quo patet quòd non uere sed præstigiosa arte aufertur. Ad tertium de conuersione uxoris Loth dicimus, uera fuit & non præstigiosa arte, nunc autem loquimur de arte præstigiosa. Ad quartum quod dæmones possunt inducere aliquas formas substantiales, ergo etiam auferre. Dicitur quantum ad magos Pharaonis quod fecerunt ueros serpentes, & possunt dæmones circa aliquas imperfectas creaturas adminiculo alicuius alterius agentis aliquos effectus producere, quæ non possunt circa homines, de quibus Deo magis est cura, iuxta illud: Nunquid Deo cura est de bobus. Possunt tamẽ sem-

per

per ut dictum est, Deo permittente, hominibus etiam nocere uere & realiter, aut etiam præstigiosa arte, & per hęc etiam patet solutio ad ultimum argumentum.

AN MALEFICAE OPERANTUR circa homines, in bestiales formas præstigiosa arte illos transmutando.

QUAESTIO DECIMA.

QVARTO ipsa ueritas declaratur, ubi etiam homines transformãt in bestias, quod qualiter fiat arguitur ꝙ nõ fit possibile hoc fieri. 26.q.5. Epi.ex Cõcilio Acquirensi. Quisquis credit posse fieri aliquã creaturam, aut in melius, aut deterius immutari aut transformari in aliã speciem, uel in aliam similitudinem, nisi ab ipso creatore, qui omnia fecit, & per quẽ omnia facta sunt, proculdubio infidelis est, & pagano deterior, & utamur argumentis S. Thomæ in 2. sent. di. 8. An dæmones possint imprimere in sensus corporales, præstigijs deludendo. Vbi primo arguitur ꝙ non. Nam illa forma bestiæ quæ uidetur, oportet ꝙ sit alicubi, sed non potest esse tactũ in sensu, quia sensus nõ habet aliquã speciem, nisi a rebus acceptam, & ibi nõ est uera bestia, per auctoritatem can. allegatam, nec iterum potest esse in re quæ uidetur, sicut quod mulier uideatur bestia, quæ duæ formæ substãtiales nõ possunt esse in eodem simul & semel, ergo cum illa forma bestiæ quæ uidetur nullibi possit esse, ideo nulla præstigiosa illusio in oculo uidentis fieri potest, cum uisio per aliquam formã necessario habeat terminari. Præterea si dicatur ꝙ forma illa sit in aere circunstãte, hoc nõ potest esse, tum quia aer nõ est susceptiuus alicuius formæ seu figuræ, tum etiam quia nõ semper unus & idem aer circa illã personã propter flexibilitatem manere potest, præcipue quãdo mouetur, tum etiam quia sic uideretur ab omnibus talis trans-

formatio,

formatio, quod tamen non fit, quia dęmones non uidētur ad minus sanctorum uirorum uisiones decipere. Præterea sensus, uisiuus, seu potentia uisiua, est potētia passiua, sed omne passiuū mouetur ab actiuo sibi proportionato, actiuum aūt proportionatum sensui est duplex. Vnum quasi originans actum, scilicet, obiectum. Aliud aūt quasi deferens sicut medium, sed forma illa quæ uidetur non potest esse obiectum sensus, neq; etiam medium quasi deferens. De primo, scilicet,, quod nō potest esse obiectū, quia a nulla re sumi potest ut in pręcedenti argumento tactum est, cum non sit in sensu a te accepta, nec in ipsa re, nec etiam in ipso aere quasi in medio differente, ut prius tactum est in tertio argumēto. Præterea si dæmon mouet uim cognitiuam interiorem, aut hoc facit se obiiciendo uirtuti cognitiuæ, aut hoc facit immutando ipsam, non aūt hoc facit se ei obiiciendo, quia oporteret ꝙ uel assumere corpus & sic non posset interius ingredi ad organum imaginationis cum duo corpora nō sint similiter in eodem loco, neq; in assumendo fantasma, quod etiam esse non potest, quia fantasma non est sine quantitate. Similiter etiam non potest hoc facere immutando, quia aut immutaret alterando, quod uidetur non posse facere, quia omnis alteratio fit per qualitates actiuas, quibus dęmones carent, aut immutaret transmutando siue localiter mouendo, quod uidetur esse inconueniens duabus rationibus. Primo quidē quia transmutatio organi non posset fieri sine sensu doloris. Secundo, quia secundum hoc dęmon nō ostenderet huiusmodi nisi nota, cum tamen August. dicit quod ostendit huiusmodi formas & notas & ignotas. Ergo uidetur ꝙ dæmones nullo modo possunt imaginatione uel sensum hominis decipere. SED CONTRA Augu. 18. de ci. dei dicit. ꝙ trasmutationes hominū in animalia bruta, quæ dicūtur arte dæmnoū, factæ nō fuerunt secundū ueritatē, sed solum secundum apparentiā. Hoc aūt fieri non posset si dæmones humanos sensus transmutare nō possent. Præterea alludit & auctoritas August. in lib. 83. q. quæ etiam prius allegata fuit, serpit hoc malum dæmonis per omnes

ad-

additus sensuales,&c. RESPONSIO, si lector uoluerit super modũ transmutandi inspicere, inueniet in 2. par. operis.c.6.uarios modos. Ad præsens tantummodo scholasticè procedendo, dicamus trium doctorum sententias concordantes in eo quod diabolus potest fantasiam hominis decipere, ut homo uerus animal uideatur, inter quas etiã ultima subtilior cæteris quæ S.Tho.est & prima est dñi Anthonini. 1.par.sum.ti.5.c.5.§.declarantis quod diabolus fantasiam hominis ad decipiendũ quandoq; operatur, & præcipuè circa illusionem sensuum, & declarat naturali ratione canonis auctoritate & experimentorũ multiplicitate. Primum. Corpora naturaliter subduntur & obediũt naturæ angelicæ quantũ ad motum localem. Angeli autẽ mali etiam si amiserunt gratiam, non tamen uirtutem naturalem, ut sæpius supra tactum est. Cum autem potentia fantastica, siue imaginatiua sit corporalis, id est, affixa organo corporeo, naturaliter subditur etiam malis ut possint eam transmutare, causando uarias fantasias ex descensione humorum, & spirituum, ad principium sensitiuum procurata ab eis. Hæc ille, & subdit. Patet & ex hoc canone. 26.q.5.epist. Illud non est mittendum, quod quædã sceleratæ mulieres post Sathan retroconuersæ, dæmonũ illusionibus & fatasmatibus seductæ, credunt se & profitentur cum Diana horis nocturnis dea paganorũ, uel cũ Herodiade, & cum innumera mulierũ multitudine equitare, super quasdã bestias, & multa terrarum spacia, intẽpestę noctis silentio pertransire & infra. Quapropter sacerdotes prædicare debẽt populo Dei, ut nouerint omnino hæc falsa esse, & non a diuino, sed a maligno spiritu talia fantasmata mentibus fidelium interrogari, siquidem ipse Sathanas transformat se in diuersarũ personarũ species atq; similitudines, & mentem quam captiuam tenet in somnis deludendo per deuia quæq; deducit. Et quidem intellectus huius canonis in prima quæstione tactus est, quo ad quatuor quæ prædicanda sunt. Sed quod non ualeant etiam uehi, ubi hoc affectant, & nõ impediuntur diuina uirtute, sic non esse uerus intellectus, quia sepissimè homi-

homines inuiti & non malefici per multa terrarum spacia corporaliter transferantur. Sed quia utroque modo potest fieri, sequitur in præfata sum. & in cap. nec mirum ca.q. Augustinus narrat quod in libris gentilium legitur de quadam maga dicta Circes, quæ socios Vlyxis mutauerat in bestias, quod magicis prestigijs potius fingebatur, quam in rerum ueritate compleretur alterando fantasias hominum, ut patet hoc etiam per plura exempla. LEGITVR enim in uita patrum quòd quædam iuuencula qui assentire noluit cuidam iuueni de turpitudine eam sollicitanti, ipse iuuenis turbatus ex hoc a quodam Iudæo procurauit maleficium fieri contra illam, quo peracto mulier conuersa est in equam, quæ conuersio non fuit secundum rei ueritatem, sed secundum ludificationem dæmonis immutatis fantasiam & sensum ipsius mulieris, & aspicientium eam, ut uideretur equa, quę erat uera mulier. Vnde ducta ad beatum Macharium, non potuit diabolus ita operari quod illuderet sensus eius, sicut aliorum, propter suam sanctitatem, nam sibi uidebatur mulier uera, non equa, cuius tandem oratione liberata est ab illa illusione, dicens hoc sibi accidisse, quia non uacabat diuinis, nec frequentabat sacramenta ut dicebat, ideo diabolus potestatem habuerat super eam etsi alias esset honesta. Potest igitur diabolus per commotionem interiorum spirituum & humorum, operari ad immutandum actum & potentiam nutritiuè, sensitiue & appetitiuè, & cuiuscunque potentiæ corporalis organo utentis, secundum B. Thom. prima parte quæstio. 91. Sicut credi potest fugisse gestum super Symonem magum, in incantationibus suis, quæ de eo narrantur. Sed nihil horum potest diabolus facere, nisi Deo permittente, qui cum angelis suis bonis frequenter reprimit malitiam eius, decipere nos, & nocere quęrentis. Vnde dicit August. loquens de maleficis. Hi sunt qui permissu DEI elementa concutiunt, hominū mentes perturbant minus confidentiū in Deo. 26.q.5. nec mirū. Horum etiā operatione per maleficam artem fit, quando ut uir nō possit ui-

dere uxorē,& econuerſo, & hoc per immutationem fanta ſiæ,repręſentando ei talem,ut rem odibilem & horribilē. Ipſe etiam diabolus uigilantibus & dormientibus ſuggerit,repręſentationes turpium fantaſiæ,ad decipiendū & inducendum ad malum. Verum quia peccatū non conſiſtit in imaginatione,ſed in uoluntate,ideò ex huiuſmodi fantaſijs per diabolum ſuggeſtis,& alterationibus uarijs homo nō peccat,niſi uolūtate propria peccato aſſentiat. Secunda ſententia ad idem modernorū doctorum declarātes primo quid ſit pręſtigiū,& quot modis dęmon poteſt huiuſmodi illuſiones cauſare. Hic nota ꝙ Antho. allegat ea quę in pręce.q.9.tacta ſunt,unde nō eſt opus ea renouare. Tertia ſententia eſt S. Th. & eſt reſpōſum ſuper argumentum quo quęritur ubi ſit illa forma beſtiæ quæ uidetur. Aut in ſenſu,aut in re,aut in aere circūſtante, & eſt talis, ꝙ illa forma beſtię quæ uidetur,nō eſt niſi in ſenſu primo interiori, & per fortem imaginationem reſulat in ſenſum exteriorē quodāmodo,& ꝙ ibi ſit, poteſt per dęmonis operationem cōtingere dupliciter. Vno mō ut ſpecies animaliū dicamus quę ſunt in theſauro imaginationis reſeruare fluant operatione dæmonū ad organa ſenſuum interiorum,ſic etiā in ſomno contingit,prout ſupra declaratū eſt, & ideo quando illæ ſpecies contingunt organa ſenſus exterioris, puta uiſus uiderentur ac ſi eſſent res pręſentes, extra & actu ſentirentur. Alius modus poteſt eſſe ex immutatione organorum interiorum, quibus mutatis fallitur ſenſus iudicium,ſicut patet in eo qui habet guſtū corruptum cui omnia dulcia uidentur amara,& parum differt a primo. Hoc autem facere poſſunt etiam homines uirtute quarundum rerū naturalium, ſicut ad uaporationem cuiuſdam fumi trabes domus uidentur ſerpentes, & multa experimenta huius inueniūtur,ut ſupra tactum eſt,

Solutiones argumentorum.

AD argumenta, patet ad primum, quod textus ille sæpè allegatur, & malè intelligitur. Nam quo ad hoc quod loquitur de transformatione in aliam speciem uel similitudinem, declaratum est qualiter hoc fieri potest præstigiosa arte. Sed quo ad hoc quod dicit, ꝙ non possit fieri aliqua creatura uirtute dæmonis, si capitur fieri procreari, manifestum est, quòd non si uero capitur fieri pro naturali productione, sic certum est quòd non possunt facere aliquas creaturas imperfectas, quod qualiter fit, declarat sanctus Thomas ubi supra. Nam dicit quod omnes transmutationes corporalium rerum, quæ possunt fieri per aliquas uirtutes naturales ad quas pertinent semina quæ in elementis huius mūdi inueniuntur, puta in terra, uel aquis, sicut relinquunt sua semina serpentes & ranæ, & his similia possunt fieri per operationes dęmonum, huiusmodi seminibus adhibitis, sicut cum aliqua res transmutatur in serpentes, uel ranas, quæ per putrefactionem generari possunt. Ille uero transmutationes corporalium rérum, quæ nō possunt uirtute naturæ fieri, nullo modo operatione dęmonū secundū rei ueritatem perfici possunt, sicut quod corpus humanū mutetur in corpus bestiæ, aut quod corpus mortui reuiuiscat, quod si fieri uideatur, apparentia est præstigiosa, aut diabolus in assumpto corpore se agitat coram hominibus, fortificantur ista. Nam Albertus in lib. de animalibus ubi quærit. An dęmones seu etiam dicamus malefici, possint facere uere animalia. Respondit quod sic, Deo permittēte, & hoc quo ad imperfecta animalia, sed non possunt in instanti sicut Deus facere, sed motu quodam, licet subito sicut patet de maleficis. Exod. 7. super ista. Vocauit Pharao sapientes, dicit. Dęmones discurrunt per mundū, & colligunt diuersa semina, & eorum adaptione possunt prorumpere diuersæ species. Et glo. ibidem sic dicit. Dum per incantationem dæmonū malefici aliquid efficere conantur, discur-

discurrunt per mundum, & semina subito eorum de quibus hoc agitant, afferunt, & sic ex illis permittente DEO, nouas species producũt. Hæc etiã superius tacta sunt. AT ubi si difficultas suboriretur, An talia facta dæmonum essent opera miraculosa dicenda. RESPONSIO patuit ex præcedentibus ꝙ etiam dęmones aliqua uera miracula facere possunt, ad quæ uirtus naturæ particularis se extendere põt. Et licet talia sint uera, non tamen ad ueri cognitionẽ ab eo fiunt, secundũ quẽ sensum opera antichristi possunt dici signa mẽdacia, quia ad seductionẽ hominũ fiunt. Patet & solutio ad aliud argumentum, de subiecto formę dicamus bestiæ formæ quæ uidetur nõ est in aere, nec in ipsa re ut patuit, sed in ipso sensu, prout ex sententia sancti Tho. ut superius declaratum est. Ad illud quod omne passiuum mouetur ab actiuo sibi proportionato, conceditur. Et quando subinfertur quod forma illa quæ uidetur non potest esse obiectum originans actum, seu eliciens, eo quod a nulla resumatur. Dicitur ꝙ imo a re quia a specie sensibili in imaginatione reseruata quã educere potest, & imaginationi seu etiam sensitiuæ potentiæ offerre potest, ut dictum est supra. Ad ultimum dicendum ꝙ dæmon nõ immutat potentiã sensitiuam & imaginatiuam se ei obiiciendo, ut ostensum est, sed eam transmutando non quidem alterando, nisi quantum ad motum localem, quia nõ potest de se imprimere nouas species ut dictum est, immutat aũt transmutando. i. localiter mouendo, & hoc iterum facit non substantiã organi diuidendo, ut sic consequetur sensus doloris, sed mouendo spiritus & humores, quod autem ulterius obiicitur, quod sequeretur quod secundum hoc dæmon non possit aliquid noui homini demonstrare secundum imaginatiuam uisionem. Dicendum est quod nouum aliquod potest intelligi dupliciter. Vno modo totaliter nouum, & secundum se, & secundũ sua principia, & secundum hoc dæmon nõ potest aliquid nouũ homini secundum uisionẽ imaginariã demõstrare, nõ enim potest facere ꝙ cæcus natus imaginetur colores, uel ꝙ surdus natus imaginetur sonos. Alio modo dicitur aliquid nouum,

secundum

secũdum speciem totius, puta si dicamus esse nouũ in imaginatione, ꝙ aliquis imaginetur montes aureos quos nunquã uidit, quia tamen uidit & aurũ, & montem potest naturali motu imaginari, fantasmata autem montis, & hoc modo potest dæmon aliquid noui imaginationi offerre.

Quid de lupis interdum homines & pueros, ex cunabulis rapientes & comedentes sentiendum sit, an etiam præstigiosa arte per maleficas.

INcidentalis quæstio de lupis interdum homines & pueros è domibus rapientes & comedentes, & cum magna astutia discurrentes, ita ut neque aliqua arte aut potentia lædi aut capi ualeant. DICENDVM est quod hoc interdum habet naturalem causam, interdũ uero præstigiosam artẽ, dũ per maleficas cõtingunt. De primo Albertus in de animalib. dicit: ꝙ ex quinq; causis prouenire potest. Aliquãdo propter famis argumentũ, sicut & cerui aliquãdo & alię bestiæ hominib. appropinquãt. Aliquãdo propter ferocitatem viriũ, & hoc in regionibus frigidis, & etiam quãdo habent catulos. Sed quia de his nihil ad propositũ dicimus, ꝙ dæmonũ illusione fiunt, quando Deus propter peccata punit aliquẽ populum. Iuxta illud Leu. 26 Si non feceritis mandata mea, mittam in uos bestias agri, quę consumant uos, & pecora uestra. & Deut. 32. Dentes bestiarum immittam in eos cum furore, &c. Per quem autem modum. An sint ueri lupi, uel dæmones in formis sic apparentibus, dicitur quod sunt ueri lupi, sed obsidentur a dæmonibus, uel agitantur duplici modo. Vno modo absque maleficorum operatione, sicut quadraginta duobus pueris contigit, a duobus ursis de silua exeuntibus, quos iugulauerunt, propter irrisionem factam Helisæo prophetæ, dicendo, ascende calue, &c. Et de leone qui prophetam Dei iussum non implentem occidit. 3. Regum. 13. Et historia de Episcopo Viennensi, qui lętanias minores insti-

instituerat ante ascensionem Domini, eo quod lupi ciuitatem intrantes homines uorauerunt publicè. Alio modo etiam maleficorum illusione. Sicut Guil. ubi supra narrat de quodam uiro, qui se conuerti putabat in lupum, certis temporibus quibus in antris latitabat. Illuc enim certo tempore iuit, & sibi interim cum fixus maneret, uidebatur quod lupus ipse factus, circumiret pueros deuorando & cum illud realiter solùm dæmon quendam lupum possidens faceret, putabat falso se somnians circumire, & sic tam diu dementatus fuit, quousque inuentus est iacere in silua raptus. Delectatur in his dęmon, ut paganorum errorem qui homines & ueculas in bestias mutari credebãt inducat. Vnde discernitur quod ex singulari Dei promissione, & dæmonum opere talia eueniunt, & non ex naturali aliquo defectu quando nulla arte, aut potentia lædi aut capi possunt, sicut etiam Vincen. in specu. histo. lib. 6. c. 40. narrat, In Gallia, inquit, ante Christi incarnationẽ, & ante bellum Punicum, lupus uigilię, uagina gladium abstulit.

QVOD OBSTETRICES MALEFICÆ conceptus in utero diuersis modis interimunt, aborsum procurant, & ubi hoc non faciunt, dæmonibus natos infantes offerunt.

QVAESTIO VNDECIMA.

QVINTO, sexto & septimo, insimul ueritas supra dicta probatur per quatuor horrẽdos actus quos circa infantes in utero & ex utero matris exercere, quę cũ per mulieres dæmones exercere habẽt, & nõ per uiros, ideo potius mulieres quàm uiros sibi associare ille insatiabilis homicida satagit, & sunt huiusmodi opera. Nam cano-

niſtæ plus quàm theologi de maleficiali impedimẽto tra ctantes ubi ſupra. Dicunt quod maleficium fit,nõ ſolum ne quis actum carnalem exercere ualeat,de quo ſupra dictum eſt,ſed etiam fit,ne mulier cõcipiat, uel ſi concipit, quod tunc aborſum faciat. Et additur tertius modus cum quarto,quod ubi aborſum nõ procurant, quod tũc infantem conſumunt,uel dæmoni offerunt. De primis duobus modis nõ eſt dubium, cũ per naturalia homo abſq; dęmonum auxilio,ut per herbas, uel alia impedimenta procurare poſſet quod mulier nõ poſſet generare, uel cõcipere, ut ſupra tactum eſt. Sed de alijs duobus quod etiã a maleficis procurantur diſſerendũ eſt,nec opus eſt argumẽta deducere ubi euidentiſſima iudicia & experimenta hæc redduntcredilbilius.Et de primo quod certæ maleficę cõtra humanæ naturę inclinationẽ, imo aduerſus oĩm beſtiarũ conditiones,lupina duntaxat ſpecies excepta, infantes deuorare & comedere ſolent. E S T inquiſitor Cumanus de quo ſupra mẽtio habita eſt, q hæc nobis retulit, qđ ea de cauſa ab incolis comitatus burbiæ uocatus ad inquiſitionem faciendam,eo uidelicet,quod quidã cum puerũ ex cunis amiſiſſet,& explorando conuentionẽ mulierũ nocturno tempore uidiſſet, & perpendiſſet infantem occidi, & liquore ebibito deuorare.Ideo ut prius tactũ eſt,unico anno,qui & fuit annus proximè elapſus 40. & unam maleficam igni tradidit, certis aliis ad dominum Archiducẽ Auſtriæ Sigiſmundũ fugam capientibus,adſunt pro cõfirmatione huius ſcripta quædã Ioan.Nyder in ſuo formicario, cuius utiq; & eorũ quæ ſcripſit recens memoria ſupereſt. unde non incredibilia ſicut apparent,exiſtunt, ſed ex hoc ꝙ maiora dãna in his oĩbus obſtetrices maleficę procurãt, prout maleficæ pænitentes nobis & aliis ſępius retulerũt, dicentes. Nemo fidei catholicæ amplius nocet,q̃ obſtetrices ubi.n.pueros non interimunt,tunc quaſi aliquid acturæ foris extra cameram infantes deſerunt, & ſurſum in aere eleuantes, dæmonibus offerunt. Modus aũt in huiuſmodi flagitijs qui obſeruatur, in ſecunda iam parte patebit, & cap.7.quã & aggredi neceſſe eſt prius unicã duntaxat

xat

xat decisione quæstionis de permissione diuina præmissa. Dictũ est.n.a principio, tria necessario ad maleficialẽ effectũ cõcurrere, dęmonẽ cũ malefica & diuinã permissionẽ.

AN DEI PERMISSIO concurrat ad maleficia.

QVAESTIO DVODECIMA.

DEINDE considerandum est de ipsa permissione diuina, circa quam quatuor quærun tur. Primo an necessariũ sit ipsam permissionem ad maleficialem effectum concurrere. Secundò quod Deus iustè permittit creaturam ex natura peccabilem, etiam actum maleficialem & alia horrenda flagitia perpetrare, alijs duabus permissionibus suppositis. Tertiò quod maleficiorum flagitia, cuncta mala quæ Deus fieri permittit, excedunt. Quartò qualiter hæc materia sit populo publicanda.

CIrca tertium principale huius primæ partis tangens diuinam permissionem quæritur. An diuinam permissionem in his operibus maleficorum commendare ita sit catholicum quod eius oppositum, scilicet, redarguere illam omnino sit hæreticum. Et arguitur quòd non sit hæreticum asserere quod Deus tantam potestatem nõ permittat diabolo in huiusmodi maleficijs, refutare enim illa quæ in contumeliam creatoris possunt cedere, est catholicum & non hæreticum. Sed asserere quod diabolo non permittatur talis potestas nocendi hominibus est catholicum, probatur, quia oppositum asserere uidetur cedere in contumeliam creatoris. Nã sequitur ꝙ non omnia sint subiecta diuinæ prouidentiæ, eo ꝙ omnis sapiens ꝓuisor excludit defectum & malum, quantum potest ab his quorũ curã gerit. Cum autem ea quæ per maleficia fiunt, si a Deo permittuntur, ab eo non excluduntur, & si ab eo non excluduntur, non erit sapiens prouisor ipse Deus, &

sic nō subsunt oīa suæ prouidentiæ,quod quia falsum est, ideo hoc falsum,ꝙ Deus permittat. Præterea ille aliquid permittit fieri qđ posset impedire,si uellet,aut qđ nō pōt impedire ēt si uellet sed neutrum illorū Deo pōt conuenire.Nā primū,quia talis iudicatur inuidus,non secundū qa talis iudicatur impotens.Tunc quæritur incidētaliter,hoc maleficium Petro accidit,& Deus potuit impedire, & nō fecit,ergo Deus est inuidus, seu nō hēt curā de oībus. Si uero nō potuit impedire ēt si uellet, tūc nō ē oīpotēs,quę oīa sicut inconueniens est asserere.s.Deum non habere curā oīm,&c.ergo & hoc quod maleficia ex Dei permissione cōtingunt.Præterea quicunq; permittitur sibi & est dn̄s actuū suorum non subest permissioni aut prouidētiæ alicuius gubernātis,sed hoīes sub ipsis dimittūtur a Deo,s̄m illud Eccle.25.Deus ab initio constituit hoīem & reliquit eum in manu consilii sui, specialiter ēt mali in suis operibus relinquuntur secundū illud.Dimisit eos secundum desideria cordis eorum. Igitur non omnia mala diuinæ permissioni subduntur. Præterea Augustinus dicit in Ench. sicut etiam Philosophus in nono metha. Melius est quædam nescire quàm scire vt uilia,sed omne quod est melius est Deo attribuendum. Ergo Deus nón impedit se de illis uilissimis maleficiorū operibus ut illa ꝑmittat uel non. Ad idem Apostolus secunda Corinthiorum 9. Non est Deo cura de bobus, & eadem ratione de alijs irrationalibus creaturis, unde quando maleficiatur uel non, non est Deo cura, nec etiam eius permissioni quæ ex eius prouidentia procedit, subduntur. Præterea quæ ex necessitate contingunt, prouidam permissionem non requirunt sicut nec prouidentia. Patet hoc per Philop.in 6.Eth.Prudentia est recta ratio contingentium,de quibus est consilium & electio,sed plures effectus maleficiales ex necessitate contingunt,puta quādo ex aliqua causa & influentia corporū cęlestiū accidūt infirmitates,uel aliqua alia quæ nos iudicamus maleficia,unde nō semper subduntur diuinę permissioni. Præterea, si permissione diuina homines maleficiantur tunc quęritur,Cur potius super unum q̄ sit

per

per alium. Si dicatur ꝙ propter peccata quæ magis abundant in uno q̃ in altero, hoc uidetur esse falsum, quia tunc maiores peccatores amplius maleficerentur, cuius contrarium dum apparet eo quod minus in mundo sicut puniuntur. Iuxta illud; Bene est omnibus qui præuaricantur, ita etiam maleficiantur. Patet deniq; ex eo quod innocentes pueri & alii iusti amplius maleficiuntur. SED cõtra, Deus permittit, licet non uelit malum fieri, & hoc propter perfectionem uniuersi. Diony. 3. cap. de diu. nom. Erit malum ad omnes, id est perfectionem uniuersi conferens. Et Augustinus in Ench. Ex omnibus bonis & malis consistit uniuersitatis admirabilis pulchritudo. Inquantum etiam illud quod malum dicitur bene ordinatum, & in loco suo positum eminentius cõmendat bona, & illa magis placeãt & laudabiliora sint dum comparantur malis. Item S. Thomas improbat opinionem illorum quod licet Deus nõ uelit mala, quia neq; creatura aliqua appetit malum, siue appetitu naturali, siue animali, siue intellectuali, quæ est uoluntas cuius obiectum est bonum, uult tamen mala esse, uel fieri, hoc dicit esse falsum, quia Deus neq; uult mala fieri, neq; uult mala nõ fieri, sed uult permittere mala fieri & hoc est bonum propter perfectionem uniuersi. Quare aũt sit erroneum dicere, Deus uult mala esse, uel fieri, propter bonum uniuersi dicit. Quia nihil est iudicandum bonum, nisi secundum id quod competit ei per se, & nõ per accidens: sicut uirtuosus iudicatur bonus in intellectuali creatura & non animali. Malum aũt non ordinatur ad bonum per se, sed per accidens, quia prętet intentionẽ eorũ quia malũ operantur, resultat bonum sicut pręter intẽtionem maleficorum, aut præter intentionẽ tyrannorũ fuit quod ex eorum persecutione clarescerer patientia martyrum. RESPONSIO. Quæstio quanta utilior ad prædicandũ tanto ẽt difficilior ad intelligendum existit. Est enim inter argumẽta hoc principium, non tam laicorum, quàm & quorundam sapientum. Maleficia tam horrenda, ut superius tacta sunt, non permittit adeo causas diuinæ permissionis huius ignorantes, ex qua etiam ignorantia, quia

maleficæ non supprimuntur per ultionem debitam, iam totam Christianitatem depopulare uidentur, ut ergo ad utrãque uiam, iuxta theologorum sententiam, docto, & indocto satisfiat, per discussiones duarum difficultatum, est respondendum & primo. Quod mundus diuinæ prouidentiæ ita subiacet quod ipse immediate omnibus prouidet. Secundo, quod uniuersitatem malorum quæ fiunt siue in malis culpæ, siue pœnæ, siue damni, ex duabus primis permissionibus, circa casum angelorũ, & primorũ parentum, iuste permittit. Vnde & patebit quod in his diffidere pertinaciter, hæresim sapit, cum erroribus infideliũ talis se implicat. Quo ad primum, notandũ quod præsuposito illo, quod prouidentia Deo conueniat, iuxta illud Sap. 14. Tu aũt pater, gubernas oĩa prouidentia, oportet etiam asserere quod oĩa sunt ita subiecta suæ prouidẽtiæ, quod etiam omnibus immediate prouideat, quod ut pateat ostendamus primo per reprobationem cuiusdam contrarij erroris. Nam super illud Iob. 22. Nubes latibulum eius, & circa cardines cœli perambulat, nec nostra considerat. Quidam opinati fuerunt iuxta doctrinam S. Thomæ 1. parte. q. 22. Ponere tãtũmodo incorruptibilia subiacere diuinę prouidentiæ, prout sunt substãtiæ separatæ, & corpora cœlestia cum speciebus rerũ inferiorũ, quæ etiã sunt incorruptibilia. Indiuidua uero specierũ, quia sunt corruptibilia dicebant nõ subiacere. Vnde sic diuinæ prouidentiæ dicebant subiacere oĩa inferiora quæ in mundo aguntur in uniuersali tantũ, & nõ in particulari seu singulari. Sed quia hoc aliis uidebatur inconueniens, ut de homine nõ esset amplior Deo cura q̃ de alijs animalibus, ideo rabbi Moses uolens medium tenere dixit cõcordando cũ primis. Corruptibilia oĩa sicut sunt indiuidua rerũ omnino non subiacere diuinæ gubernationi, sed tantũmodo uniuersalia & alia quæ tacta sunt, hominem uero ab illa generalitate corruptibiliũ excepit, hoc propter splendorem intellectus quo participant cũ substantiis separatis, & sic secundum istam opinionem quicquid hominibus accideret in maleficiis, esset ex permissione Dei, nõ aũt quicquid anima-

animalibus,aut aliis terræ frugibus eueniret:Et hæc opinio licet ueritati propinquior quã illa quæ omnino prouidentiam Dei de rebus mundi negabant,asserẽs mũdum casu esse factũ,sicut fuerunt Democritus,& Epicuri,tamẽ etiam nõ caret magna falsitate,eo ꝙ necesse est dicere oĩa diuinæ prouidentiæ subiacere,non in uniuersali tantum, sed etiam in particulari,ut non solum maleficio hominũ, sed & iumentorum,& terræ frugum, ex diuina & prouida permissione eueniunt, quod si patet.Ad tantum se extendit prouidentia & ordinantia rerum in finem quantũ ipsa causalitas se extendit, sicut a simili in rebus alicuius domino subiectis,quæ in tãtum subiacẽt eius prouidẽtiæ in quãtum sibi existunt subiectæ.Cum aũt causalitas Dei quæ est primũ agens extendit se ad omnia entia nõ solum quantum ad principia speciei,sed etiam quantum ad principia indiuidualia,& non solum incorruptibilium. Ideo sicut omnia habent esse a Deo, ita omnia sunt prouisa ab eo,id est, ad aliquem finem ordinata.Et hoc tangit Apostolus ad Rom.13.Quæ à Deo sunt, ordinata sunt, quasi dicat.Sicut omnia a Deo sunt,ita etiã omnia ab ipso ordinata sunt,& per consequens prouidentiæ eius subiectæ, quia prouidentia Dei nihil aliud noscitur quã ratio , id est,causa ordinis rerum in finem. Omnia ergo in quãtum participant de esse, intãtum etiam subduntur diuinæ prouidentiæ.Item Deus oĩa cognoscit,non solum in uniuersali seu uniuersalia,imo & in particulari seu particularia. Et cum Dei cognitio comparatur ad res creatas,sicut cognitio artis ad artificiata. Ideo sicut oĩa artificiata subduntur ordine & prouidentię artis,ita omnia subduntur & ordini & prouidentiæ Dei.Sed quia per hoc nõ satisfit ut intelligatur ꝙ Deus iuste permittat mala fieri, & maleficia in mundo,licet intelligamus hoc quod ipse sit prouisor omnia gubernans,quod,quia conceditur, ideo etiã deberet omne malum ab his quorũ curã gerit excludere. Inter homines.n.uidemus ita fieri, ꝙ sapiẽs prouisor excludit defectũ,& malum quantũ põt ab his quorum curã gerit,ideo ad intelligẽdum ista,cur nõ oĩa mala Deus ex

cludit. Notādum ꝙ aliud est loqui de prouisore particulari, & aliud de prouisore uniuersali. Prouisor enim particularis necesse habet malū excludere quantū potest, quia nō potest ex malo elicere bonum. Deus aūt cum sit uniuersalis prouisor totius mundi, & potest ex particularibus malis plurima bona elicere, sicut ex persecutione tyrannorū, patiētiā martyrum, & ex operibus maleficorum purgationem seu probationem fidei iustorū, ut patebit. Ideo nō habet Deus oīa mala impedire, ne multa bona deesse contingat uniuerso. Vnde August. in Ench. Adeo misericos est omnipotēs Deus ꝙ nō sineret aliquod malum esse in operibus suis, nisi adeo esset omnipotēs & bonus, unde bene faceret etiam de malo. Et huius exemplū etiam habemus in actionibus rerum naturaliū. Nam corruptiones & defectus qui accidunt in rebus naturalibus, licet sint contra intentionem naturæ particularis illius uidelicet, cui talis corruptio cōtingit, ut ꝙ fur suspendatur, uel ꝙ animalia in cibū hominis occidantur, sunt tamen de intentione naturæ uniuersalis, ut uidelicet conseruātur hoīes in uita & in bonis, ut & sic bonum uniuersi conseruetur, ut enim species rerum conseruantur, oportet ut corruptio unius sit conseruatio alterius. Occisiones enim animalium conseruant uitam leonum.

Declaratur super permissionem diuinā, quòd Deus non potuit conferre creaturę, ut ex natura esset impeccabilis.

QVo ad secundum, quòd uniuersitatem malorum siue in culpis, siue in pœnis iuste Deus permittat, & præsertim iam refrigescente & mundo ad occasum declinante, declaratur ex duabus propositionibus necessario præsupponendum. Quarum prima, quod DEVS non potest facere siue melius ut cum timore DEI loquamur, est possibile, ut natura creata, ut est. Homo uel Angelus haberet hoc quod ex cōditione suę naturę peccare nō posset

Secunda

Secũda quod Deus iuste permisit hominem peccare, uel tentari, quibus stantibus cum ad diuinã prouidentiã pertineret, ut una quæq; creatura in sua natura relinquetur dicere oportet ꝙ ex præmissis impossibile est quod Deus nõ permittat maleficia fieri uirtute dæmonum. Et primũ quidẽ quod nõ fuit possibile creaturæ cõmunicare quod peccare nõ posset ex conditione naturę, ostenditur a doctore sancto in 2. dist. 23. ar. 1. quia si hoc fuisset cõmunicabile alicui creaturæ Deus utiq; cõmunicasset, eo quod oẽs aliæ cõmunicabiles bonitates & perfectiones creaturarum sunt cõmunicatę saltem in genere, ut unio personalis duarum naturarum in Christo, maternitatis & uirginitatis in Maria, unio gratuita in uiatoribus, unio beatifica in electis, & sic de aliis. Cur ergo nõ legimus hoc alicui creaturę cõmunicatum, quia nec Homini nec Angelo iuxta illud. Et in Angelis suis prauitatem, certum est quia homini à Deo nõ potest cõmunicari hoc quod ex natura sit impeccabilis, licet hoc per gratiam inueniant. Secundo ad idem, quod si esset cõmunicabile, & nõ cõmunicaretur de unuierso nõ esset perfectum, cuius perfectio in hoc consistit, ut omnes bonitates creaturarum cõmunicabiles in genere sint cõmunicare. Nec ualet argumẽtũ, quod Deus, cum sit summè potens, & alias suam similitudinem homines & angelos creauit, quod etiã hoc auferre potuerit ꝙ creatura ex conditione suæ naturę haberet quod peccare non posset. Vel etiam quod faceret ut habitus ille gratiæ, qui confirmationem in bono causat, esset pars essentialis naturę angeli vel hominis, vt sic secundum naturalẽ suum principium, & naturalem conditionẽ haberet confirmationem in bono, ut peccare non posset. Nam primum argumentum nõ concludit, quia licet Deus sit summè potẽs sicut & summè bonus, nõ tamen hoc conferre potest, non ex imperfectione suæ potentię, sed ex imperfectione creaturæ, quę imperfectio consideratur primo ꝙ hoc recipere nõ potest, nec potuit homo uel angelus. Ratio, quia cũ sit creatura esse suũ dependet a creatore, sicut causatum a causa sui esse, & creare est aliquid ex nihilo facere, ideo si

ſibi relinquitur deficit, conſeruatur aũt quãdiu cauſæ in fluentiã recipit. Exemplũ ſi uis de candela quæ tamdiu lucet quãdiu habet ceram. Quo ſtante motũ eſt ꝙ Deus creauit hominẽ, & reliquit eum in manu conſilii ſui. Eccle. 17. Et ſimiliter Angelum a principio creationis. Et hoc factũ eſt per liberũ arbitrium, cuius ſicut propriũ eſt facere, uel obmittere, ita propriũ eſt a ſuo caſu recedere, & quia non recedere. Et hoc eſt poſſe peccare, poſſe ex libertate arbitrij a Deo recedere, ideo nõ potuit hoc homo uel angelus recipere, nec ei potuit a Deo cõmunicari, ut ex natura haberet libertatem arbitrij, & etiam ex natura haberet non poſſe peccare, alia imperfectio ex qua hoc non potuit homini uel angelo cõmunicari eſt, quia implicat contradictionẽ, quæ quia in ſe nõ ſunt factibilia, dicimus Deus nõ poteſt illa facere. Sed potius dicendum ꝙ creaturę nõ poſſunt iſta recipere, ut uidelicet aliquid ſit uiuum & mortuum ſimul & ſemel. Ita etiam implicat ut aliquis habeat liberũ arbitrium ex quo poſſit cauſæ ſuæ inhærere, & ꝙ poſſit nõ peccare, quia ſi nõ poteſt peccare nõ poteſt cauſæ ſuæ inhærere cũ peccatũ ſit ſpreto incõmutabili bono rebus mutabilibus inhærere. Spernere aũt, uel nõ ſpernere, eſt ex libertate arbitrii. Secundum ẽt argumentum non ualet, quia ſi gratia confirmationis uteretur creaturæ in naturã, ita quod ex principii eſſentialibꝰ haberet nõ poſſe peccare, tunc nõ haberet ex aliquo dono accidentali, & gratia nõ poſſe deficere & peccare, ſed haberet hoc ꝑ naturam, & tunc eſſet Deus, quod eſſet abſurdum. Hanc ſolutionem tangit S. Thomas, ubi ſupra in ſolutione ultimi argumenti cũ dicit quod quandocunq; alicui creaturæ cõuenit aliquod accidens, quod ex influentia ſuperioris tantummodo id eſt, non poteſt inferior natura illud accidens per ſe habere niſi efficeretur naturę ſuperioris, ſicut ſi aer illuminatur in actu per ignem nõ poteſt eſſe, ꝙ ſit de natura ſua lucidius in actu niſi fiat ignis. DICO ergo quod cum confirmatio inſit creaturæ rationali ſolum per gratiam, quæ eſt quoddam ſpirituale lumen, & ſimilitudo increati luminis, non poteſt eſſe ꝙ aliqua creatura ex natu-

ra sua cōfirmationem habeat uel gratiam, nisi efficeretur diuinæ naturæ per esse dicamus eiusdem naturæ, quod est omnino impossibile. Concludamus ꝙ non posse peccare per naturam Deo tantūmodo conuenit, eo ꝙ sicut abesse deficere nō. potest cum dat omnibus esse, ita nec a rectitudine bonitatis deficere cum hoc ei conueniat per conditionem suæ naturæ. Omnibus autem alijs qui hoc habens ut peccare non possit confertur ex hoc quod confirmantur per gratiam in bono, ex quo filij Dei efficiuntur, & quodammodo diuinæ naturæ consertes.

DECLARATVR QVAESTIO SVper duas permissiones diuinas quas Deus iustè permisit, uidelicet, diabolum auctorem omnis mali peccare, simul, et primos parentes cadere, ex quibus maleficiorum opera iustè permittuntur.

QVAESTIO XIII.

SEcunda quæstio simul & propositio quod Deus iustè permisit quasdam creaturas angelicas quas aliter concedere non potuit, nisi ꝙ peccare possent, etiam actu peccare. Et quasdam simili modo creatas per gratiam præseruare, & hoc absque præuia tentatione. Hominem uero iuste permittit & tentare, & peccare, quæ omnia sic declarantur. Nam ad prouidentiam diuinam pertinet, ut unumquodque in sua natura relinquatur, & in suis naturalibus operibus non omnino impediatur, quia ut Diony. dicit. 4. cap. de diu. no. Prouidentia non est corruptiua naturæ, sed saluatiua, quo stante cum manifestum sit ꝙ sicut bonū gentis diuinius est q̄ bonum unius. 1. Ethi. Ita & bonum uniuersi excedit bonum particulare cuiuscunq; naturæ creati in particulari. Ideo etiam attendere

dere oportet ꝙ si peccatum omninũ impediretur, per hoc multi gradus tullerentur perfectionis, tolleretur enim natura illa quæ potest peccare, & nõ peccare, ꝙ si dicatur, tñ habuisset homo ex cõditione naturæ, ut prius tactum est. Respondetur si nullum peccatũ fuisset subsecutũ in actu, sed statim cõfirmatio, tũc semper lateret quid gratiæ deberetur in bonis erga Deũ, q̃d potestas peccandi potuisset; & plura alia, quibus Abbatis utiq; uniuersi multo detraheretur. Decuit etiã ut nullo suggerente ab extra peccaret sed occasionem peccandi ex seipso susciperet, quod & fecit, ubi Deo a quibns esse uoluit, quod est intelligendũ nõ simpliciter & directe, nec indirecte, sed solum secundum quid, & hoc declaratur propter auctoritaté. Esaiæ. 14. In cœlo ascendã, & simlis ero altissimo, nõ enim simpliciter & directe, quia sic habuisset intellectũ ligatũ & erroneũ, appetendo aliquid quod sibi erat impossibile. Cognouit enim se esse cteaturam, & a Deo creatum, & ideo æqualem fieri creatori, cognouit hoc sibi esse impossibile. Nec etiam indirectè, quia cum totum bonum Angeli & creaturæ est in hoc, quod Deo subest, sicut tota claritas aeris est in hoc, quod subiicitur radijs Solis, ideo hoc ab angelo nõ potuit appeti, quia appetiisset contra bonum naturæ, sed appetiit Dei æqualitatem non absolute, sed secundũ quid hoc sic est, cum DEVS habet per naturam suam duo, beatitudinem, & bonitatem, & aliud & quod ab ipso omnis creaturæ beatitudo, & bonitas transfunditur. Videns angelus dignitatem naturæ suæ, qua creaturis cunctis præeminebat, uoluit & appetiit, a se omnia inferiora beatitudinem & bonitatem deriuari, & hoc per sua naturalia, ita quod ipse primo illa ex natura haberet, & sic aliæ creaturæ, ex nobilitate suæ naturæ acciperent. Et quia etiam illa appetiit a DEO, & sub Deo uolens esse, dummodo illa haberet, & ideo nec etiam quantũ ad modũ habendi Deo ęquiparai uoluit, sed tantũmodo secundũ q̃d. Nota insuper ꝙ quia suũ desideriũ attentauit ut ad actum perduceret, ideo subito suum desiderium aliis exposuit. Et quia subito etiam fuit aliorum angelorum uisio desiderii

derii,& consensus peruersus sui desiderii. Ideo peccatum primi angeli aliorum peccata excessit & precessit quantitate culpę,& causalitate,non tamen duratione,ita quod illud Apocal. 12. Draco de cœlo cadens, traxit tertiã partem stellarũ. Et in figura Leuiathan habetur. Ipse est rex super omnes filios superbiæ, & rex secundũ philosophum 5. metha. dicitur principium inquantum mouet per suam uoluntatem & imperium sibi subiectos. Ideo & suũ peccatum aliorum occasio peccandi fuit, ita quod ipse primus a nullo extrinseco tentatus, alios extrinsece tentauit. Et quidem quod dictũ est, quod instantanea operatio in omnibus illis fuit, exemplificatur hoc ex sensibilibus. Nã simul tempore sunt illuminatio aeris, uisio coloris, & discretio rei uisæ. Hæc ad longum posui, ut considerando tam stupendam permissionem diuinam super nobilissimas creaturas, propter unum duntaxat peccatum ambitionis, quomodo non particulares permissiones super maleficorum opera, propter maiora peccata quantum ad aliquas circunstantias admittet? Nam maleficorum peccata in uariis circunstantiis peccatum angeli, & primorũ parentum excedunt, ut iam in secunda quæstione patebit. Sed & hoc quod prouidentia Dei iuste permisit primum hominẽ tentari & peccare, ex his quæ dicta sunt de transgressoribus angelis satis patere potest. Sicut enim ad eundem finem homo & angelus creati fuerunt, & in libertate arbitrii relicti. Ideo ut beatitudinis præmium non absque merito perciperent, ideo sicut angelus a casu non fuit pręseruatus, ut potestas peccandi ex uno, & potestas gratiæ confirmationis ex altero ad decorem uniuersi pateſceret, ita & circa hominem seruari oportuit. Vnde & sanctus THOMAS in secunda distinctione uigesima tertia, articulo. 2. Illud ex quo Deus apparet laudabilis non debet penitus impediri, sed in peccato etiam De⁹ apparet laudabilis, cum p misericordiã parcit, & per iustitiam punit, unde non debuit peccatum impedire, tantummodo breuiter & recapitulando ad propositũ redeamus, dicamus ꝙ iusta Dei prouidentia homo in his per-

missus est multis rationibus. Prima, ut ostēdatur Dei potentia, qui solus inuertibilis est, omnis aūt creatura mutabilis. Secunda, autem ratio ut declaretur Dei sapientia, quæ ex malo scit elicere bonū, ꝙ non potuit fieri nisi Deus creaturā peccare permisisset. Tertia, ut manifestetur Dei clemētia, in qua Christus per mortē suam hoīem perditū liberauit. Quarta, ut ostendatur Dei iustitia, quæ non solum reddit bonis præmia, sed & malis supplitia. Quinta, ut homo non sit peioris conditionis quam aliæ creaturæ, quas oēs sic Deus administrat, ut eas agere propriis moribus sinat. Vnde & hominē proprio arbitrio relinquēre debuit. Sexta, est laus humana, laus enim uiri iusti, ꝙ potuit & non est transgressus. Septima est decor uniuersi, quia sicut triplex malum culpæ pœnæ, & damni inuenitur, ita ex opposito triplex bonum, scilicet, honestum bonum, delectabile, & utile decoratur. Nam culpa decoratur honestas, per pœnā delectabilitas, per damnū summa utilitas. Et per hæc patet responsio ad argumenta.

Solutiones argumentorum.

Nam ad primum ubi dicitur asserere quod diabolo permittatur potestas nocendi hominibus sit hæreticum, Oppositum potius patet quia sicut asserere quod Deus non permittat hominem ex libertate arbitrii peccare, quando uult, est hæreticum. Ita asserere quod Deus peccatum dimittat inultum, hoc autem fit per potestatem nocendi hominibus in uindictam malorum, & decorem uniuersi. Iuxta illud August. in lib. soliloquiorum. Iussisti Domine & ita est ut nunquam dedecus culpæ sit sine decore uindictæ. Probatio denique argumenti non ualet de sapiente prouisore, qui excludit defectum, & malum quantum potest, quia aliud est de Deo qui habet curam particularē & de ꝓuisore uniuersali. Nam prius ex malo non potest elicere bonū, sicut uniuersalis prouisor facit, ut per præcedentia paruit. Ad secundū paruit, ꝙ tam potētia ꝗ bonitas & iustitia diuina patescūt in hoc ꝙ mala permittit, unde quando dicitur, Aut Deus potest mala impedire

aut non. Dicitur ꝙ poteſt impedire, ſed non debuit rationibus prætactis. Neq; ualet inſtantia ſi dicatur, ergo uult mala fieri cum poteſt impedire & non uult, quia ut in argumentis pro ueritate tactū eſt. Deus non poteſt uelle mala, neq; uult mala fieri, neq; uult malū non fieri, ſed uult permittere malum fieri, & hoc propter perfectionē uniuerſi. Ad tertiū Auguſt. & Philoſo. loquuntur de cognitione humana, cui melius eſt nō cognoſcere mala & uilia duplici de cauſa. Primo, quia per ea impeditur interdum a conſideratione malorū, & hoc contingit, quia non poſſumus ſimul multa intelligere. Etiam & ea de cauſa ꝙ cogitatio malorū peruertit interdū uoluntatē in malū. Hæc aūt in Deo locum non habent, qui intelligit omnia opera hominū & maleficorū, abſq; aliquo defectu. Ad quartum, Apoſtolus curam Dei a bobus remouit, ut oſtendat ꝙ quia creatura rationalis habet per liberū arbitrium dominium ſui actus ut dictum eſt. Ideo ut ei imputetur aliquid ad culpam, uel ad meritum, & reddatur ei iuxta hoc pœna uel prәmium, habet Deus ſpecialem de eo prouidentiam, ſecundū quæ irrationabilia non prouidentur. Velle autem aſſerere, quod in diuidua irrationabilium creaturarum ex illa authoritate non pertinerent ad diuinā prouidentiam, eſſet hæreticum, quia eſſet aſſerere ꝙ non oīa ſubiecta eſſent diuinæ prouidentiæ cōtra ſcripturæ ſacræ cōmendationē ſuper diuinā ſapientiā, quæ attingit a fine uſq; ad finem fortiter, & diſponit oīa ſuauiter, & eſſet error rabbi Moſes, ut in argumentis pro ueritate patuit. Ad quintum, quia homo non eſt inſtitutor naturæ, ſed utitur naturalibus operibus artis & uirtutis ad ſuū uſum. Ideo prouidentia humana non ſe extendit ad neceſſaria, quæ ex natura proueniunt, ut quod cras Sol oriatur. Ad quæ tamen ſe extendit prouidentia Dei, eo quod ipſe eſt actor naturæ. Vnde & defectus naturales, etiam ſi ex curſu rerum naturalium prouenirent, adhuc diuinæ prouidentiæ ſubiacerent, quare & Democritus, & alii philoſophi naturales errauerunt, attribuentes ſoli neceſſitate materiæ, quicquid inferioribus accideret. Ad ultimū li-

cet

cet omnis pœna infligitur a Deo propter peccata, non tamen semper maioribus peccatoribus maleficia infligitur uel quia diabolus non uult ut illos affligat & tentat quos iusto titulo possidere se cernit, uel ideo ut non ad Deum accelerant. Iuxta illud. Multiplicatæ sunt infirmitates postea accelerauerunt &c. Et quod omnis pœna infligitur a Deo, propter peccata, patet ex sequẽtibus, quia iuxta Hierony. Quicquid patimur peccatis nostris meremur.

Declaratur quod peccata maleficorum grauiora sunt peccatis malorum angelorum & primorum parentum. Vnde sicut innocentes puniuntur ex culpis parentum, ita etiã plures innoxii damnificantur, & maleficiuntur propter peccata maleficorum.

ENORMITAS MALEFICARVM *consideratur, & est tota materia prædicabilis.*

QVAESTIO XIIII.

SED super enormitatem criminum quæritur, an maleficorum flagitia cuncta malæ quæ Deus fieri sinit, & usque in præsens à principio mundi fieri permisit, tam in culpis q̃ in pœnis & damnis excedunt. Et uidetur ꝙ non præcipue quo ad culpam. Nam peccatum qđ quis committit ꝙ faciliter uitare potuisset, excedit peccatum, ꝙ aliter committit, ꝙ ita faciliter uitare non potuit. Patet ꝑ Augustinũ in lib. de ciui. Dei. Magna est in peccãdo iniquitas, ubi est tanta in non peccando facilitas. Sed Adam & plures qui ex aliquo statu perfectionis, seu etiam gratiæ peccauerunt. Facilius propter assistentiam gratiæ, peccata uitare potuissent; præsertim Adam qui in gratia creatus fuerat quam plures maleficæ qui huiusmodi dona non perceperunt, ergo illorum peccata omnia maleficorũ flagitia excedunt. Pretetea quo ad pœnam maiori culpæ maior pœna debetur, sed peccatũ Adæ grauissime punitũ fuit,

fuit,in hoc quod ut patet in oẽs posteros eius pœna cum culpa ostenditur in transfusione originalis peccati, ergo eius peccatum grauius est omnibus alijs peccatis. Præterea quo ad damnum. Nam iuxta August. Ex hoc aliquid est malum,quia admit bonũ,ergo ubi plus de bono amittitur,ibi maior culpa præcessit,sed peccatũ primi parentis maius damnũ tam in naturalibus quam in gratuitis intulit,ubi nos innocentia & immortalitate priuauit,quod nullum aliorũ sequentium peccata intulit,ergo &c. SED ECONTRA,id quod plures rationes mali includit magis est malum, sed peccata maleficarum sunt huiusmodi. Nã omnia mala in bonis naturæ & formæ procurare possunt Dei permittente,ut ex bulla Papæ deducitur. Præterea Adã peccauit solũmodo faciẽdo illud quod est utroq; modo malum,quia prohibitum & quod non erat malum secundum se,scilicet, malefici, & alii peccatores peccant faciendo illud quod est utroq; modo malum & secũdum se,& prohibitum,ut homicidia & alia multa prohibita. Vnde eorũ peccata grauiora sunt aliis peccatis. Præterea peccatum quod ex certa malitia est grauius peccato quod est per ignorantiam, sed maleficæ ex magna malitia contemnũt fidẽ & sacramẽta fidei,prout plures cõfessæ sunt. RESPONSIO,quod mala quæ a modernis malefici perpetrãtur cuncta alia mala quæ Deus unquam fieri permisit secundũ quod in titulo quæstionis tangitur excedũt:& hoc quo ad peccata quæ contingũt in peruersitate morũ. licet secus sit de peccatis quæ opponũtur alijs uirtutibus theologicis,potest ostendi triplici uia. Primo,in generali comparando eorum opera indifferenter ad quæcunq; flagitia mundi. Secundo,in speciali comparando ad species superstitionis ex quocunq; pacto cum dæmonibus inito. Tertio,comparando illa ad peccata malorum angelorum aut etiam primorũ parentum. Primum sic. Nam cum triplex sit malum,uidelicet,culpæ,pœnæ, damni, eo quod triplex sit bonum cui illa opponuntur. s. honestum, delectabile,& utile. Et culpæ opponitur honestum. Pœnæ delectabile. Damno utile. Quia culpa maleficarum excedit

cuncta alia peccata, sic apparet. Nam iuxta doctrinā sancti. Tho. in. 2. di. 22. ar. 2. Licet in peccato multa possint considerari ex quibus peccati grauitas uel etiam leuitas trahi potest. Vnde & contingit quod idem peccatū quod secundum unum eorū est grauius, secundum aliud leuius inueniatur, prout dicere possumus. In fornicatione iuuenis peccat, senex insanit. Tamen illa simpliciter grauiora sunt quę plures & potentiores habent, non dico circunstantias solum, sed in specie & quantitate peccati essentiali peccati grauitatē. Et sic dicere possumus quod licet peccatum Adæ, quantum ad aliquas circunstātias grauius sit omnibus alijs peccatis, quantum ad hoc quod minori tentatione pulsatus cecidit, quod uidelicet tantum ab intrinseco. Et etiam quia facilius resistere potuisset propter originalem iustitiam in qua creatus erat. Tamen quātum ad speciem & quantitatē peccati & etiam quantum ad alias circunstantias quæ peccatū magis aggrauant, sicut multa grauiora peccata sunt secuta, ita & inter illa oīa maleficorum excedunt, quod etiam clarius ex duobus deducitur. Nam sicut unum peccatū dicitur maius altero, uel causalitate, ut peccatum luciferi. Vel generalitate, ut peccatum Adæ. Vel deformitate, ut peccatum Iudæ. Vel difficultate remittendi, ut peccatum in spiritum sanctum. Vel periculo, ut peccatū ignorantiæ. Vel inseparabilitate, ut peccatum cupiditatis. Vel pronitate, ut peccatum carnis. Vel diuinæ maiestatis offensione, ut peccatum idololatriæ & infidelitatis. Vel expugnandi difficultate, ut superbia. Vel mentis cæcitate, ut ira. Ita & post peccatū Luciferi omnia alia peccata maleficorum opera excedūt, tam in deformitate crucifixum abnegātes, quam & pronitate spurcitias carnis cum dæmonibus exercentes ac mentis cæcitate in omne nocumentum tam animarum quàm corporum hominum & iumentorum, toto malignitatis spiritu debachantes, prout ex supra dictis patuit. Quod etiam secundum Isidorum nomen ostendit. Dicuntur enim malefici ob facinorum magnitudinem, &c ut supra patuit. Deducitur & ex isto. Nam duo sunt in peccato, auersio, & con-

uersio,

uersio, iuxta illud August. Peccatum est, spræto incommu abili bono, rebus mutabilibus inhærere. Et ipsa etiam auersio a Deo sit tanquam formale, sicut ipsa conuersio tanquam materiale. Ideo tanto aliquod peccatum est gra uius, quanto magis homo per ipsum a Deo separatur. Et quia per infidelitatem homo maxime a Deo elongatur, ideo & maius omnibus peccatis maleficii infidelitatis exi stit. Et hoc declaratur per nomen hæresis, quod est etiam apostasia a fide simul, & quod tota earum uita peccatum est. De primo, nam cum peccatum infidelitatis cõsistit in renitendo fidei. Et hoc potest dupliciter fieri, uel quia renititur fidei nondum susceptæ, aut susceptæ. Si primo mo do tunc est infidelitas paganorum seu gentilium. Si secun do modo tunc iterum dupliciter, quia aut renititur Chri stianæ fidei susceptæ in figura, aut in ipsa manifestatione ueritatis. Primo modo est infidelitas Iudæorum. Secundo modo infidelitas hæreticorum. Vnde patet quod hæresis maleficarum inter tres species infidelitatis grauissima exi stit, quod etiam ratione & auctoritate cõprobatur. Nam 2. Petri 2. dicitur: Melius erat illis uiam ueritatis non cognoscere, quam post cognitã, retrorsum conuerti. Ratio. Nam sicut grauius peccat qui non implet quod promisit, quam ille qui non implet hoc quod nunquam promisit. Ideo infidelitas hæreticorum qui profitentur fidem Euãgelij, & tamen ei renituntur corrumpẽtes ipsam grauius peccant quàm Iudæi & pagani. Et iterum, Iudæi grauius peccant q̃ pagani, quia susceperunt fidei Christanę figurã in ueteri lege, quam male interpretantes corrũpunt, quod pagani non faciunt, ideo etiam eorum infidelitas est grauius peccatum, quam infidelitas gẽtilium, qui nunquam fidem euangelij susceperunt. De secũdo quod & apostatæ nuncupãtur. Nam secundum Thomã secunda secundæ. q. 12. Apostasia importat quãdam retrocessionem a Deo, & religione, quæ fit per diuersos modos quibus homo coniungitur Deo, uel per fidem, uel per subiectam ad obedien dum uoluntatem, uel per religionem & clericatum. Secundum quod dicit etiam Raymundus & Hostien. quod

apostasia est temerarius a fidei statu uel obedientiæ,uel religionis excessus.Et cum remoto priori, remouetur posterius,sed non econuerso.Ideo & prima alias duas excedit,scilicet,apostasia a fide,præcedit a religione,de qua.48 dist.quantumlibet.& 16.q.1.legi non debet . Tamen secundum Raymun.non iudicatur apostata seu fugitiuus, etiam si ad longinquiora diu euagetur , nisi postquam sic uiuit,quod animum redeundi se deposuisse ostendit. ff.de de re mili.l.desertorem.Et hoc fieret si uxorem duceret, uel simile tale.Similiter & apostasiam inobedientiæ, ubi quis sponte contemnit præcepta ecclesiæ,& prælatorum , de qua 3.q.4.alieni.Qui etiam infamis efficitur, repellitur a testimonio,& debet excommunicari.11.q.3.Si aũt. Vnde & apostasia de qua loquimur,super apostasiam maleficarũ dicitur apostasia perfidei,quæ & tanto grauior , quanto & cum inimico fidei rationis salutis per pactũ expressum peragitur.Hoc eñ habent facere maleficę,& hoc inimicus ille exegit in toto uel in parte . Repertæ sunt enim per nos inquisitores,quæ omnes fidei articulos abnegauerant,quasdam uero certos in numero, semper tñ confessionem uerã & sacramentalem habeant abnegare. Vnde & Iuliani apostatæ perfidia nõ uidetur tanta fuisse, licet in aliis aduersus ecclesiã maiora exercuisset , de qua & secundo q.7.non potest,Si quis vero incidentaliter quęreret . Quid si mente & corde fidem tenerent , quorum scrutator solum Deus est,& non quæcunq; angelica creatura,ut supra patuit,facerent tamen reuerentiam & obedientiam diabolo per actus exteriores. Dicẽdum uidetur ꝙ cum apostasia perfidei dupliciter potest fieri , per actus infidelitatis exteriores absq; expresso pacto cum dęmone inito,sicut qui in terris infideliũ Mahumeticam uitam assumeret,aut in terris christianorũ cũ expresso pacto &c. Primi ubi mente retinent fidẽ,actum tamen exteriori negant,licet non sint apostatæ nec hæretici,tamen mortaliter peccant. Sic enim Salomon dijs suarum uxorum reuerentiam exhibuit.Nec enim aliquis excusatur si ex metu hoc faceret, quia secundum August.Sanctius est mori fa-

me quàm uesci idolatricis aliqui habent. Satius.33.q.3. Satius.Malefici aūt quantūcunq; fidem retinent corde,& abnegant ore apostatæ tamen iudicantur eo ꝙ fœdus cum morte,& pactum cum inferno pepigerunt. Vnde & sanctus Thom.in.2.di.4.ar.ul.Loquens de similibus operibus magicis.Et qui quocunq; modo auxiliū petunt a dæmonibus dicit,In omnibus est apostasia à fide propter pactum initum cum dæmone, uel uerbotenus si inuocatio intersit uel facto aliquo,etiā si sacrificia desint,non enim potest homo duobus dominis seruire. Ad idem Albertus ubi supra dist.8.ubi quęritur.Vtrum magicis & mathematicis intēdere sit peccatū & apostasia a fide. Ita respondit.In talibus est semper apostasia uerbi uel operis.Si eñ inuocationes fiant, tunc apertum pactum initur cum dęmone,& tunc est aperta apostasia uerborum. Si autē non fit nisi opere simplici,tunc est apostasia operis.Et quia in his omnibus semper est fidei contumelia,quia expectatur à dęmone expectandum est à Deo,ideo semper apostasiā iudicatur.Ecce quam clare duplicem apostasiam ponunt tertiam subintelligētes,scilicet,cordis quæ si desit, tamē maleficæ uerbis operibus apostatrices iudicantur. Pœnis ergo ut patebit & hęreticorum & apostatarum subiacere debent.Et est tertia criminis enormitas præ cunctis alijs hęresibus in eius.Nam si iuxta Augusti.omnis infidelium uita peccatū est.28.q.1.§.2. & est glosa super illud. Romanorum.14.Omne quod non est ex fide peccatum est. Quid iudicandū est de tota uita.i.de omnibus aliis operibus maleficarū, quæ tamen non ad complacentiā dęmonū fiant,sicut ieiunare,ecclesias frequentare,cōmunicare, & sic de alijs.In omnibus enim peccant mortaliter,quod sic declaratur.Tanta est enim labes huius peccati,ꝙ facultatem resurgendi licet non ex toto amputant,eo ꝙ peccatum non corrumpit totum bonū naturæ,& lumen naturale in eis remaneat. Tamē propter præstitū homagium nisi ab illo absoluantur,omnia eorū opera etiam de genere bonorum,sunt potius de genere malorū, quod in aliis infidelibus nō cernitur.Nam secundum Thomam secun-

da secundæ. q. 10. An omnis actio infidelis sit peccatũ? dicit quod quamuis opera infideliũ, quæ sunt de genere bonorum, ut ieiunia, eleemosynæ & huiusmodi non sint eis meritoria propter infidelitatem, quæ est grauissimũ peccatorum, tamen quia peccatum non corrumpit totũ bonũ naturę, sed remanet in eis lumen naturale. Ideo nõ omnis actus eorũ est mortale peccatũ, sed actus procedens ex ipsa infidelitate, uel relatus ad ipsam, etiã si sit de genere bonorũ, puta Sarracenus ieiunat, ut seruet legem Mahumeti de ieiunio mandantem. Iudæus seruat suas festiuitates, & huiusmodi in his est mortale. Et sic intelligitur illud August. supra allegatum. Omnis infidelium uita peccatum est.

Quod maleficæ grauissimas merentur pœnas ultra omnes flagitiosos mundi.

DEnique flagitia cuncta aliorum peccata excedunt, quantum ad demeritum pœnæ declaratur. Primo quo ad pœnam hæreticis infligendam. Secundo, quo ad pœnam apostatis inferendam. Nam hæretici duplici pę na puniuntur secũdum Raymun. s. excommunicatione, depositione rerum, ablatione & corporali morte. De quibus omnibus lector inueniet super primum de senten. excom. Nouerit. & super secundũ. 24. q. 1. Qui contra pacem, & tertium dist. 8. quo iure. 23. q. 7. c. 1. & sequen. super 4. e. ti. f. de hæreticis. Excommunicamus 1. & 2. immo & grauissimas incurrunt pœnas. Credentes receptores, fautores & defensores. Nam ultra pœnam excõmunicationis illis inflictam, hæretici cum fautoribus & defensoribus suis, & receptatoribus, & ipsorum filij, usq; ad secundam generationem per lineam paternam, per lineam uero maternã, usq; ad primum gradum, ad nullum beneficium, uel officium ecclesiasticum admittuntur, ut eo. tit. quicunq; & c. statutum. lib. 6. Sed super tertiam pœnam, si hæretici habent filios catholicos, priuantur paterna hęreditate in de testa-

testationem criminis & super quartam pœnam si post deprehensionem erroris continuo non uelis reuerti, & hæresim abiurare, subito debet comburi, si laicus est. Falsarij enim pecuniæ statim morti traduntur, quantò magis falsariis Fidei. Si uero clericus post solennem degradationem relinquitur curiæ seculari occidendus. Si autem reuertantur ad fidem, detrudi debēt in perpetuum carcerem de hęreticis. Excōmunicamus primo & secundo, & hoc de rigore iuris. Mitius tamen agitur cum eis post abiurationē, quam ad arbitrium Episcopi & Inquisitoris facere debēt, prout in tertia parte operis patebit, ubi de uarijs modis sententiandi tales tractatur, quis etiam dicatur deprehensus & conuictus, seu etiam relapsus. His autē modis mulctare maleficas non uidetur sufficere, cum non sint simplices hęreticæ, sed apostatæ, & ultra hoc quod in ipsa apostasia non hominibus propter metum, aut carnis oblectamenta fidem abnegant, ut supra tactum est. Se ipsis dęmonibus ultra abnegationem, etiam homagium, corpora, & animas offerendo præstant. Ex quibus satis probabile uidetur, ꝙ quantuncunq; pœniteant, & ad fidem reuertantur, non debent sicut alii hęretici carceribus perpetuis mācipari, sed ultimo supplicio puniri, & hoc etiam propter damna temporalia hominibus & iumentis uarijs modis illata, leges imperant, ut patet C. de maleficiis. l. nullus. l. nemo. & l. culpa. Et est similis culpa prohibita discere & docere. Et loquuntur leges super sortilegos, quanto magis super maleficos, ubi dicunt quod pœna illorum est bonorum supplicatio & decapitatio. Et quis tali arte mulierem ad luxuriam prouocauerit, uel econuersò bestiis exponitur, ut dicitur ibidem. l. multi. Et de his in prima quæstione tactum est.

DECLARATVR, QVOD PROPTER *peccata maleficarum innoxij sæpe maleficantur, etiam interdum propter peccata propria.*

QVAESTIO XV.

SED hoc quod diuina permissione plures innoxiis damnificantur & puniuntur, & præmissis nocumentis, propter aliena peccata maleficarum, & propter culpas proprias. Nec alicui hoc uideatur inconueniens, ostendit S.Tho.secunda secundæ.q.cap.8.Hoc fieri iuste a Deo, loquendo de pœnis præsentis uitæ triplici ratione. Primo quidem quod unus homo est res alterius, & sicut quis punitur in rebus, ita & in pœnam alterius aliquis puniri potest. Nam filii secundum corpus, sunt quædam res partis,& serui & animalia, res dominorum & sic filij puniuntur quandoque pro parentibus, sicut filius natus ex adulterio Dauid mortuus fuit quàm citius, & animalia Amalechitarum iussa sunt interfici, quamuis & in huiusmodi sit ratio mystica, ut habetur 1.q.4.§.paruulos. Secundo, quia peccatum unius deriuatur in alterum, & hoc dupliciter. Per imitationem, sicut filii imitantur peccata parentum, & serui & subditi peccata dominorum, ut audacius peccent, ut fit in rebus male acquisitis, in quibus filii succedunt, serui in latrociniis & guerris iniustis. Vnde sæpius interficiuntur, & subditi prælatorum audacius peccāt, dum eos peccare cernunt, etiam si eadē peccata nō cōmittunt, unde & iustē permittunt. Deriuatur etiā peccatū unius in alterū per modum meriti, ut subditorū in malū prælatum.i.ꝙ pc̄tā subditorū merentur peccatorem prælatum, ſm illud Iob. Regnare facit hypocritā ꝑꝑ peccata populi. Deriuatur etiam peccatum, & cōsequenter pęna per aliquē consensum uel dissimulationē. Hoc est qn̄ superiores peccata nō redarguūt, tunc sæpissimè boni cum malis puniuntur, ut dicit Augus. in primo

de

de ciu.Dei.Exemplum ubi inter nos inquisitores unus reperit quodã oppidũ mortalitate hoĩm quasi destitutum, & ubi fama uolabat ꝙ quædam mulier sepulta,linteamen & in quo sepulta erat successiue deglutiret,& ꝙ pestis cessare non posset, nisi ex integro linteamen deglutiẽdo ad uentrem cõsumpsisset.Habito consilio desuper Scultetus cum præfecto ciuitatis sepulchrum effodiẽtes, inuenerũt quasi dimidietatem linteaminis per os & collum usq; in uentrem immissam & consumptã.Quo uiso motus Scultetus gladium extraxit, & caput amputãdo extra foueam proiecit,sicq; subito pestis cessauit.Ex quibus utiq; diuina permissione peccata illius uetulę sup innoxios propter dissimulationẽ præcedentium punita fuerunt.Nam præhabita inquisitione repertũ fuit,ipsam lõgo tempore uitę suæ sortilegam & magnam fuisse . Exẽplum de punitione Dauid in enumeratione populi per pestem. Tertio fit diuina permissione,ut humanæ societatis unio cõmendetur,ex qua unus homo debet pro alio sollicitus esse ut nõ peccet,& ad detestationem peccati,dum , scilicet, pœna unius redundat in oẽs,quasi oẽs sint unum corpus. Exemplum de peccato Achor.Iosue.7.possumus adhuc addere duos modos,prout puniuntur mali interdum per bonos. interdum etiam per alios malos.Nam ut Gratia.dicit.23. q.5.§.vl.Aliquando Deus punit malos per legitimã potestatem gerentes ex mandato suo,& hoc dupliciter . Interdum cum merito punientiũ,sicut puniuit peccata Chananæorum per populum suum . Interdum absq; merito punientium , sed etiam in ipsorum pœnam, sicut tribum Beniamin puniuit & deleuit usq; ad paucos . Aliquando punit etiam per populos suos,iussu seu permissione excitatos,non tamen intendentes Deo obsequi,sed suæ satisfacere cupiditati,& ideo cum sui damnatione, sicut iam punit populum suum per Turcas,& sæpius ante per alienigeans etiam in ueteri lege. Sed nota quod quacunque de causa quis puniatur,si nõ sustinet patienter pœnas,tũc sunt flagella, non ad satisfactionem,sed ad uindictã tantum.i.punitionẽ.Iuxta illud.Deutero. 32. Ignis.s.pœnæ

temporalis

temporalis succensus est in furore meo.i. in punitione: quia alias non est in Deo furor, & ardebit usq; ab inferni nouissima.i.uindicta, hic incipiet & ardebit usque ad extremã damnationem, ut exponit Augusti. Et habetur de pœn.dist.4.§.auctoritas. Sed si patienter ferantur ipsa flagella, & sint patientes in statu gratiæ, habent locũ satisfactionis,ut dicit Tho. in 4. Etiam si quis puniretur a iudice propter maleficium commissum,uel etiam malefica, & hoc secundum plus & minus, secundum deuotionem patientis; & qualitatẽ criminis. Mors aũt naturalis cum sit ultimum terribilium,non tamen est satisfactoria,quia per naturam inoleuit in pęnam originalis peccati. Licet secundũ Scotum etiam uoluntariè, & cum deuotione expectata,& Deo oblata in sua amaritudine,possit fieri aliquo modo satisfactoria. Mors tamen uiolenta, siue quis eam meruit, siue non,semper est satisfactoria, si patienter sustineatur & in gratia. Et hæc quidẽ quo ad pœnas propter aliorum peccata inflictas. Propter propria aũt etiam Deus flagellat in uita præsenti,& specialiter circa maleficia inferenda. Nam Thobiæ.7. Super illos qui libidini deseruiunt,diabolus accipit potestatem, quod etiam ex præcedentibus patuit declarando, maleficia circa membra & potentias generatiuę potentiæ,quæ Dens amplius permittit maleficiari. Attamen ad prædicandum populo notandum,ꝙ pręmissis punitionibus non obstantibus, secundum quas Deus pro culpis alienis,siue propriis punit,hãc regulã iuris pro fundamento teneat, & populo proponit, quæ dicit.Sine culpa nisi subsit causa, non est aliquis puniendus.extra de regul.iur. & hæc regula locum habet in iudicio poli,i.Dei,& in iudicio fori.i.in foro humano siue seculari, siue ecclesiastico.Declara de iudicio poli. Nam cum Deus duplici pœna spirituali, & temporali punit. In prima inuenitur ꝙ nunq̃ sine culpa. In secunda inuenitur ꝙ interdũ bene sine culpa, sed nõ sine causa.De prima spirituali pœna,quæ cũ est triplex.s.subtractio gratiæ, unũ sequitur obduratio in præstitis, non fit sine culpa propria. Secunda pœna damni,id est,priuationis gloriæ, hoc etiã

nun-

nunquam infligitur ſine culpa propria, ut in adultis, uel contracta ut in paruulis in originali decedentibus. Tertia pœna ſenſus.i.cruciatio ignis infernalis, etiã patet. Vnde quod dicitur Exodi. 20. Ego dñs zelotes uiſitans peccata parẽtum in filios uſq; in tertiam & quartam generationẽ, intelligitur de imitatoribus paternorũ ſcelerum, ut exponit Gratianus. 1.q.4.§. quibus ubi etiam dat alias expoſitiones. De ſecunda autem pœna temporali punit Deus.

Primo propter culpam alterius, ut ſupra tactum eſt, triplici ratione, uel etiam ſine culpa aliena & propria, ſed non ſine cauſa, uel etiam ex culpa propria, & non aliena, quod ſi uis ſcire cauſas propter quas Deus punit, & tamen abſq; culpa aliena & propria, uideas quinque modos quos ponit magiſter in 4.diſt.15.ca.2. Et recipe tres primas cauſas. Reliquas duas accipe pro culpis propriis. Nam dicit quinque de cauſis Deus hominẽ flagellat en uita pręſenti, ſiue pęnas inferr. Primo ut Deus glorificetur. Et hoc fit quando miraculoſe remouetur pœna ſiue flagellũ. Exemplũ de cæco nato. Ioan. 9. de Lazaro reſuſcitato. Ioan. 11. Secundo ſi primum deſit, immittitur tamen ut meritum cumuletur per exercitium patientiæ, ac etiam ut uirtus latens intus, aliis manifeſtetur. Exemplum in Iob. 1. & Thobiæ. 2. Tertio, ut uirtus conſeruetur per humiliationem flagellorũ. Exẽplum in Paulo q de ſe dicit. 2. Cor. 12. Ne magnitudo reuelationũ extollat me, datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ, angelus ſathanæ, qui ſtimulus ſecundũ Remi. fuit hæc infirmitas corporalis. Hæ ſunt cauſæ ſine culpa. Quarto, ut ęterna dãnatio hoc inchoetur, ut ſcilicet aliqualiter oſtendatur, quid in inferno patietur. Exẽplum in Herode. Acto. 12. & in Antiocho. 2. Macha. 9. Quinto ut homo purificetur, uel per expulſionem culpæ, ſcilicet, ea flagellis conteritur. Exemplum de Maria ſorore Aaron. Numer. 13. lepra infecta, & Iſraelitis proſtratis in deſerto, ſecundũ Hiero. 23.q.4. quid ergo. Vel ad ſatisfactionem pœnæ. Exẽplum in Dauid, qui poſt remiſſionẽ adulterij cõmiſſi, quo ad culpã in pœnã fuit expulſus de regno, ut patet in 2. Regum. ꝙ notat Grego. de pœn. diſt. 1. ſi pecca-

tum Dauid. Posset etiam dici oēm pœnam quam patimur procedere ex culpa nostra, saltim originali cum qua nascimur, quia ipsum est causa omniū causalitatū. ar. dist. 5. ad eius. Sed & tertia pœna, quæ & damni loquendo de illa quo ad æternā damnationē, quam in futuro sustinebunt, nemo ambigat quin super oēs damnatos in pœnis subsensibilibus cruciabūtur. Sicut eñ gratiæ uisio in patria, ita mortali culpæ pęna in inferno succedit. Et sicut gradus beatitudinis in patria cōmensurantur iuxta gradus charitatis, & gratiæ in uia, ita & mensura suppliciorū in inferno iuxta mensuram criminum in uia. Hoc est, quod Deut. 25. dicitur. Pro mensura peccati, erit & plagarū modus. Et sic hoc in aliis peccatis omnibus, tamen in speciali maleficis hoc conuenit quod ad Heb. 10. tangitur. Quāto magis putatis deteriora mereri supplicia qui filium DEI conculcauit, & sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est. Hęc sunt propria maleficarum, fidem abnegantium, & per diuinissimum sacramentum plurima maleficia, ut iam in secunda parte patebit, exercentium.

DECLARATVR IN SPECIALI *ueritas præmissa: comparando opera maleficarum ad alias superstitionis species.*

QVESTIO DECIMASEXTA.

PRæmissa deniq; ueritas, quo ad enormitatem criminium in maleficijs probatur, per comparationē, ad alia opera magorū & diuinatorū. Nam cū quatuordecim sint species circa opera superstigiosa ex triplici genere diuinationum. Quorum primum fit per manifesta dæmonum inuocationem. Secundum per tacitam solam consideratio nē dispositionis, uel motus alicuius rei, ut syderum, dierum, horarum & huiusmodi. Tertium, per considerationem alicuius actus humani ad-

inquirendum aliquid occultū quæ fortium nomen habet. Et species primi generis diuinationis, quæ fit per expressam dæmonū inuocationem, sint præstigium, diuinatio somniorum. Nigromātia. Diuinatio phytonica. Geomantia. Idromantia. Aeromantia. Piromantia, & Ariolorum cultus. Tho. secūda secundæ. q. 95. & 26. & q. 5. igitur. & q. 5. nec mirū. Species deniq; secundi generis Genethliaci Aruspices, Augurus, Omen, Seruantibus, Chiromantia, & Spatulamantia. Species etiā tertij generis uariātur secundū oīa illa quæ fortiū nomen habent, ad inquirendū aliquid occultum, scilicet, per considerationē punctorum festucarum figurarum in plumbo liquefactarū. Et de his Thom. ubi supra. & 26. quæst. 2. & q. 4. per totum. Tamen hæc omnia crimina maleficarū flagitia excedunt, quod de præstantioribus speciebus deducitur. Vnde & de minoribus nō difficultatur. Nam in prima specie ubi aliquid pręstigiosi quibusdam apparitionibus sensus humanos decipiunt; ut res corporalis aliter sentiatur per sensum uisus aut tactus, ut in præcedētibus tactum est de modo præstringendi. Maleficę his non contentē circa membra generatiuę potentiæ, illa interdum præstigiosa apparitione auferendo, licet non in rerum ueritate, etiam ipsam generatiuam potentiā pluries auferunt, ne mulier concipere aut uir actum exercere ualeat, etiā remanente membro absq; præstigiosa illusione, post conceptum etiam aborsum procurant, sæpe procurant cum innumeris aliis malis, in diuersis etiam formis bestiarum apparent, ut in superiorib⁹ patuit. In secunda denique specie quæ & nigromantia dicitur, & fit per mortuorum apparitionem, uel locutionē cum ut dicitur tertio libro ethimo. Nigros græce, mors dicitur latine, mantia uero diuinatio. Faciunt aūt talia per sanguinem hominis, aut alicuius animalis, super quibusdā caracteribus, scientes dęmonē sanguinem amare id est, ei⁹ effusionem, & peccata. Vnde fit ut ubi mortuos ab inferis se uocare putant, ad respondendum ad interrogata, dæmones in eorū similitudinibus apparentes, talia exercent Et huiusmodi artis erat illa magna & phytonissa, de qua

1. Regnum.

1. Regum. 28. quæ ad instantiam Saulis Samuelem suscitauit. Nec ex hoc putat quis talia esse licita, quod Scriptura cõmemorat animam iusti prophetæ ab inferis uocatã, Sauli euentum futuri belli, etiàm per mulierem phitonissam apparuisse. Quia ut August. dicit ad Simplicianum Non est absurdum credere aliqua dispésatione permissum fuisse, ut non dominante arte magica, uel potentia, sed dispensatione occulta, quæ phitonissam & Saulem latebat, se iusti spiritus ostenderet regibus aspectibus, diuina cum sententia percussurus. Vel non uere spiritus Samuelis a sua requie est excitatus, sed aliquod fantasma, & illusio demonum imaginaria diaboli machinationibus est facta, quam appellat Samuelem scriptura, sicut imagines solent suarum rerum nominibus appellari. Hæc ex responsione cuiusdam argumenti, super questionem. An diuinatio quæ fit inuocatione dæmonum, sit illicita. 2. secund. q. 95. ar. 4. Ad secundum. Sed si lectori placet, uideat responsionem super ultimum argumentum quæstionis. An gradus prophetiæ sicut in beatis in eadem summa. q. 174. Inspiciat etiam dictum Augustini. 26. quæst. 5. Nec mirum. Sed hæc parum ad maleficarum opera quæ nullum in se retinent speciem pietatis, ut intuenti eorum opera patet sanguinem innocentem fundere nõ cessantes, occulta quoque diabolicis instructionibus manifestantes. nec uiuis aut mortuis parcunt, ubi animas cum corporibus interimunt. IN TERTIA deniq; specie, quæ & somniorum diuinatio dicitur, dupliciter obseruatur. Primo, quando quis utitur somniis, ut ualeat aliquod occultũ inuestigare ex reuelatione malorum spirituum, cum quibus habentur pacta expressa, quando scilicet ad hoc inuocantur. Secundo uero quando quis utitur somniis ad cognoscendum futura, secundum quod somnia procedunt ex reuelatione diuina, uel ex causa naturali intrinseca, uel extrinseca, quantum potest se extendere talis uirtus, non erit elicita diuinatio. Hæc Thomas ubi supra. PRO CVIVS intelligẽtia, ut prædicatores nucleũ ad minus habeant, notandum ad primum de Angelis, quod cum Angelus sit limitatæ uirtutis,

tis,efficacius reuelare potest aliquid futurorum animę dispositæ quam indispositę. Dispositio autem fit post sedationem motuum exteriorum & interiorum , ut quando silentes sunt noctes,& sedati sunt motus fumositatum , & hoc fit circa auroram , quando digestio est completa , & hoc dico de nobis peccatoribus similibus, quibus Angeli ex diuina pietate ad persequutionem officij aliqua reuelant,aut tempore studij in aurora intellectnm de occultis scripturarum informatę. Pręsidet enim Angelus bonus in tellectui,sicut Deus uoluntati,& corpora cœlestia nostris corporibus aliis,aut perfectioribus qnibuscunq; potest & quacunq; hora reuelare uigilando,& dormiendo , quãuis & iuxta philosophum,in de somno, & uigila . sunt magis aptæ recipere reuelationes ut dictũ est, uno tempore, quàm altero,prout cæteri Magici facere consueuerunt.

Ad secundum nota, quod ex naturali solicitudine naturę de regimine corporis contingit quod quædam futura habent causam naturalem in homine somniãte , & tunc illa somnia seu uisione,sunt tantummodo signa, & non causæ,sicut ex parte Angeli dictum est,& hoc accidentium futurorum in homine,ut sanitatis,uel ęgritudinis,uel periculi,&c. Et hæc est sententia Aristotelis,ubi supra , quia natura representat in somnis animæ , aliquas dispositiones quæ sunt in corde,ex quibus postea contingit infirmi tas,uel aliud,ut si quis somniat de occupationibus igneis, signum est quod in eo prædominatur colera,si de aeris,ut de uolatu,& huiusmodi signum est sanguinis, si aquę, uel alterius liquoris aquei,signum est flegmatis . si de terreis, signum est melancoliæ. Et ideo per somnia quandoq; iuuantur medici ad cognoscendum dispositiones corporis , (ut etiam dicit philosophus in eodẽ libro).Sed hæc iterũ leuia,sunt per comparationem ad somnia a maleficis superstitiose obseruata . Nam si corporaliter ut supra tactũ est,nolunt transferre, sed tantum imaginarie cernere quę a consodalibus maleficis perpetrantur,reponere se habet ad sinistrum latus, in nomine sui,diabolo & omnium dæmoniorum.Vnde fit ut ei singula imaginaria uisione re-

præ-

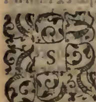
prę ſentatur a ſimili. Si aliqua occulta ſcire pro ſe, uel aliis hominibus uolunt a dæmonibus, per ſomnia deſtruuntur non per tacita, ſed per expreſſa cum eis pacta inita. Nec iterũ per quodcunque pactum, quocunque modo per aliquod ſacrificium alicuius animalis, ſeu ſacrilegæ deprecationis, aut cultus etiam latriæ exhibitionis, ſed ſeipſas in anima, & corpore dæmonibus offerentes, fidem penitus ſacrilego ore abnegando. Nec his cõtentę etiam proprios aut alienos infantes, dęmonibus offerunt, aut interimunt, de quibus ſupra habitũ eſt. IN QVARTA denique ſpecie quę per phytones a phyton Appollinę, iuxta, Iſidorum, q. auctor diuinãdi dicitur fuiſſe exercetur, nõ p ſomnia, aut per mortuorũm allocutionem, ſed per uiuos, ut in arreptitiis, qui ſic arrepti a dęmonibus, uel uoluntariè, aut inuoluntariè, ad prædicendum tantummodo futura, & nõ ad alia flagitia perpetrãda agitantur, qualis fuit illa puella de qua Actorum. 16. Clamando poſt apoſtolos, ꝙ eſſent uere ſerui Dei. Vnde indignatus Paulus imperauit ſpiritui exire ab ea: Patet quod modica ſit comparatio per reſpectũ ad maleficas & eorum opera, quæ utiq; ſic ob magnitudinem facinorum, & enormitatem criminum, iuxta Iſid. ut ſupra habitum eſt nuncupantur. unde cauſa breuitatis de aliis minoribus ſpeciebus diuinationum hæc probare non expedit, ubi maiores excedere noſcuntur. Nam ubi prædicatori placet amplicare alias ſpecies poteſt, ut Geomantiam, quæ ſit circa corpus terreſtre, ut in ferro uel lapide polito. Idromantiam, quæ ſit in aqua uel cryſtallo. Aremantiam, quæ fit in aere. Piromãtiam quæ fit in igne. Ariolorum quæ fit in uiſceribus animalium immolatorum in aris dęmonum. Licet hæ omnes per expreſſam dęmonum inuocationem fiant, nulla tamen eſt comparatio ad maleficia maleficarum, cum ad nullum nocumentum hominum, iumenterum & terræ frugũ tendunt directè, ſed ad futurorum præcognitionem. De aliis etiam ſpeciebus diuinationum quæ cum tacita inuocatione & etiam per tacitum, ut ſic pactum erga dęmones practicantur, ut ſunt genealitici, ſeu aſtrologi, ſic dicti propter natalium

con

considerationes. Aruspices qui dies & horas obseruant, Augures qui gestus & garritus auium, & omen qui uerba hominum obseruant. Et chyromantici qui ex lineamentis manuum aut spatulis animalium diuinant. Si cui placet inspiciat præceptorem Nider, circa secundum præceptum, & plura inueniet, quomodo sint licita, & quomodo non. Maleficarum uero opera nunquam sunt licita.

EST DECLARATIVA, QVATERdecimæ grauitatem criminis ad peccata quæcunque dæmonum comparando.

QVAESTIO XVII.

SED & tanta est earũ facinorum magnitudo q etiam malorũ angelorũ peccata & ruinã excedunt. Et si in culpis, quomodo nõ et in infernalibus suppliciis. Et hoc quidẽ ad culpas demõstrare, nõ est difficile uarijs rationibus. Primo nã licet eius peccatum sit irremissibile, hoc tamen non est propter magnitudinem criminis, habendo respectum ad eorum naturalia, & præcipue secundũ opinionem illorum, qui dicunt eos tantum in naturalibus & nunquã in gratuitis fuisse creatos. Et quia bonum gratiæ excedit bonum naturæ, ideo illorum peccata qui a statu gratiæ cadũt, prout maleficæ fidem susceptã in baptismo abnegantes existunt, eorum utique peccata excedunt. Si uero dicamus eos in gratia fuisse creatos, licet nõ confirmatos, sic etiam maleficæ, licet non creatæ in gratia, tamẽ a gratia sponte ceciderunt, sicut & ille uolens peccauit. Secundo demonstratur, nam licet eius peccatum sit irremissibile uarijs de causis aliis, puta secundũ August. quia nullo suggerente peccauit, ideo nullo reparante redire debet. Vel secundum Damasce. contra Dei formã intellectu peccauit, & cognitio quanto est nobilior, tanto peior est

error. Seruus enim sciens uolũtatem domini sui, &c. Vel iterum secundum eundem Damascenũ, quia nõ est susceptibilis pœnitentiæ, ideo nec ueniæ, & hoc ex natura sua, quæ quia spiritualis, tãtummodo est uertibilis, eo quod se totam conuertit, quod in homine non sit, ubi caro semper repugnat spiritui. Vel iterum quia excelso loco peccauit, ut in cœlo, homo autem in terra. HIS TAMEN nõ obstantibus eius culpa in multis alijs minoratur comparatiue ad maleficarũ flagitia. Primo in hoc quod ille iuxta Anselmum, in quadã oratione, nulla præcedente delicti uindicta superbiens peccauit. Maleficæ uero post tantas pœnas sæpe multis alijs maleficis inflictas, immo & post pœnas quas percipiunt in ecclesia, diabolo occasione suæ ruinæ inflictas, omnia hæc contemnunt, & non ad minima peccata mortalia, ut cæteri peccatores, qui ex infirmitate aut malitia absq; habitũ malitiæ peccant, sed ex profunda cordis malitia ad horrenda flagitia properant. Secundo quia licet triplex sit status mali angeli, innocentiã, culpæ, & miseriæ seu pœnę. Ipse tamen sic ab innocentiã semel tantum cecidit, & quod ad illam nunquam restitutus fuit. Peccator autem ad innocentiam per baptismum restitutus iterum ab illo cadens multum profundatur. Et super omnes ipsæ maleficæ, ut earũ flagitia demonstrant. Tertio illæ contra creatorem, nos autem &. super omnes ipsæ maleficæ contra creatorem & redemptorem, &c. Quarto ille dereliquit, Deum permittentẽ uidelicet eum peccare, & non ex pietate eum prosequentem, nos autem super omnes ipsæ maleficę, peccatis elongamur, Deo permittente, & ex pietate nos continuo prosequente, & beneficijs plurimis nos præueniente. Quinto ille præstat in malitia Deo reprobante, & suã gratiam non apponenti, nos miseri currimus in illam malitiam, Deo continue reuocante. Sexto ille manet obduratus ad punientem, nos obdurati ad blandientem. Et si ambo cõtra Deum, tamẽ ille contra se requirentem, nos contra pro nobis morientem, quem ut præmisimus, super omnes maleficæ dehonestantes offendunt.

Solutiones

Solutiones argumentorum etiam declarant ueritatem, per comparationem.

AD argumenta. Ad primum patet responsio per ea quæ in principio corporis quæstionis tacta sunt, Vnde uidelicet aliquod peccatum debet censeri grauius altero, & quomodo peccata maleficarum grauiora cunctis, quo ad culpam existunt. Et aliud quo ad pœnam, Dicendum quod sicut culpa Adæ, ita & eius pœna dupliciter consideratur. Vel quo ad personam, uel quo ad naturam totam, uidelicet posteritatem ex eo sequutam. Primo modo, sicut maiora peccata fuerunt post eum perpetrata, quia uidelicet ipse solummodo peccauit, faciendo illud quod erat malum, non secundum se, sed quia prohibitum. Fornicationes uero, adulteria, & homicidia, utroque modo mala sunt, scilicet, secundum se, & quia prohibita, ideo etiam grauior pœna eis debetur. Secūdo uero modo, licet maxima pœna primū peccatum sequuta est, hoc tamē est per indirectū, inquantū uidelicet per eum tota posteritas originali peccato fuit infecta, eo quod ipse primus parēs omnium, pro quibus omnibus solus filius Dei satisfacere potuit potentia ordinata. Pro suo autē personali mediāte diuina gratia pœnituit, & saluatus per solutionem factā per Christum, incomparabiliter aūt peccata maleficarum excedūt, in grauitate, non contentæ de suis personalibus peccatis, & perditionibus, cum etiam innumeras alias post se continue trahunt. Ad tertium dicēdum ex præhabitis ꝙ hoc fuit per accidens in peccato Adæ, quod maiorē lęsione intulit. Et hoc uidelicet ꝙ naturam intergram inuenit, & ꝙ corruptā, necessario nō uoluntarie transfundere habuit, unde nō sequitur ꝙ suum peccatū simpliter grauius cæteris fuit. Tum etiā quia hęc idem etiā sequentia peccata fecissent, si talem naturam inuenissent, sicut & secundum mortale peccatū non grauat, gratiam, eo ꝙ illam nō inue

nit, priuaret aũt si illam inueniret. Hæc est solutio S. Tho. in. 2. dist. 21. ar. 2. in solutione secundi argumenti, quã solutionem si quis ad plenum uult intelligere, habet considerare ꝙ Adam originalem iustitiã si pręstitisset, nõ trãsfudisset in posteros, prout Ansel. opinabatur, quia etiam aliquis post eum peccare potuisset, uidebãtur dicta D. di. 20. An pueri mox nati, fuissent in gratia confirmati. Item quoli. 101. An ijdem qui nunc saluantur homines, saluati fuissent, si Adam non peccasset.

SEQVITVR MODVS PRAEDIcandi contra quinque argumenta laicorum, quibus probare uidentur sparsim, quod Deus non permittat tantam potestatem diabolo & maleficis, circa homini maleficia inferenda.

QVAESTIO XVIII.

SIT denique prædicator prouidus super certa argumenta laicorum, uel etiam peritorum quorũdam, qui in tãtũ maleficas esse negãt, ꝙ licet malitiã & potẽtiã dæmonis ad inferendũ ex suo desiderio huõi mala, cõcedant diuinã tñ permissionẽ sibi cõdescentẽ negãt, nec uolunt ꝙ Deus tanta fieri permittat, & licet modum arguendi nõ habeant, & in tenebris sicut cæci palpitant, iã vnum, iam alterum medium tangendo, opus tamen est eorum assertores ad quinq; argumenta reducere. Ex quibus utique omnes eorum cauillationes producere possunt, & primo quod DEVS non permittat diabolo sub tanta potestate sæuire in homines.

VTRVM ad maleficialem effectum a dæmone per maleficam procurandum, semper habet concurrere diuinam permissionem. ET ARGVITVR quinque argumẽtis quod Deus non permittit, unde etiam maleficiũ

nihil est in mundo. Et primum sumitur in parte Dei. Secundum ex parte diaboli. Tertiũ ex parte maleficæ. Quartum ex parte morbi. Quintum ex parte prædicatorum, & iudicium qui talia contra eas prædicant, & iudicant utiq; nunquã securi essent. Primo sic, Deus punire potest hominẽ propter peccata, & punit gladio, fame, & mortalitate. Item diuersis alijs infirmitatibus uariis & innumeris, quibus humana conditio subiacet, unde quia opus ei non est adiungere alias punitiones, ideo non permittit. Secundo sic. Ex parte diaboli si uera essent quæ prædicantur, quod uidelicet uim generatiuam impedire possunt, ut uidelicet mulier non concipiat, uel si concipiat, ꝙ aborsum faciat, uel si non aborsum, ꝙ etiam post natos interficiunt, utique sic perimere possent totum mũdum, & iterum posset dici ꝙ opera diaboli essent fortiora operibus Dei, scilicet sacramento matrimonii quod est opus Dei. Tertio ex parte hominis, nam uidemus si maleficium debet esse aliquid in mũdo, tunc aliqui homines plus aliis maleficiuntur. De quo si quęritur, utique dicitur hoc esse propter punitionem peccatorum, sed hoc est falsum, ergo & illud ꝙ maleficia sint in mundo. Falsitas aũt probatur ex eo, quia tunc maiores peccatores amplius punirentur, hoc est falsum, cum minus puniãtur q̃ alii interdum iusti, quod etiã cernitur in pueris innocentibus, qui asserũtur maleficiari. Quarto, potest addi & alius argumentum ex parte Dei, hoc ꝙ quis impedire posset, & non impedit, sed fieri permittit, utique iudicatur ex sua uoluntate processisse. Sed Deus cum sit summe bonus, nõ potest uelle malum, ergo nõ potest permittere ut fiat malũ quod ipse impedire potest. Item ex parte morbi defectus & infirmitates quæ dicuntur maleficiales, similes etiam sunt defectibus & infirmitatibus naturalibus, id est, qui ex naturæ defectu procedunt, quod enim aliquis claudicat, excæcatur, uel rationem perdit, uel etiam moritur, ex defectu naturæ contigere possunt, unde non possunt secure maleficis ascribi. Vltimo ex parte iudicium & prędicatorum qui cum talia aduersus maleficas prædicant & practicant, utiq; propter

ingens odium a maleficis contra eos conceptũ, nunquam essent securi. Sed contra argumẽta sumãtur ex quæstione prima, super tertium principale primæ partis tractatus, & proponantur illa quę sunt magis ad populum, quõ uidelicet permittit mala fieri, licet nõ uelit malum fieri, permittit aũt propter admirabilem perfectionẽ uniuersi, quę considerãtur in hoc, ꝙ bona cõmendantur eminentius & magis placent, & sunt laudibiliora, dum cõparantur malis, habentur ibi auctoritates. Item profunda Dei diuinæ sapientiæ, iustitiæ & bonitatis relucent, quæ alias essent occulta, Breuiter pro decesione quæstionis possunt colligi ex his quę ibi tangantur uaria documenta pro informationi populi, uidelicet, ꝙ Deus iustè duos casus permisit, scilicet Angelorum, & primorũ parentum qui cum sint maiores oĩbus aliis casibus, nõ mirum si alii minores permittantur. Qualiter aũt sunt maiores, quo ad causalitatẽ, nõ quo ad alias circũstantias, secundũ quas peccata maleficarum, ut in. q. tangitur, & malorũ angelorum, & primorum parentũ peccata excedunt, & quare Deus iuste permisit illos primos casus, tangitur. 2. q. ex quibus plura colligere & dilatare potest ad suũ placitum. Sed ad respnodendum super argumenra. Nam ad primũ cum dicitur, Deus sufficienter punit per naturales infirmitates mortales gladio, & fame. Respondetur ex tribus. Primo quia Deus nõ limitauit suã uirtutem ad naturalem profectũ, aut enim ad influentias corporũ cœlestiũ, ut uidelicet præter illa agere non possit, ideo & pręter illã sæpissime egit in punitione peccaminum, mortalitates & alia inferendo præter omnem influentiam corporum, sicut in punitione peccati superbiæ in Dauid, super mortalitatem inflictam populo, propter populi numerationẽ, &c. Secundo hoc utique congruit diuinæ sapientiæ, quæ cũ rebus omnibus sic administrat, ut eas propriis motibus agere sinat. Ideo sicut nõ cõuenit maltiam dæmonis omnino impedire, sed potius decet ipsam permittere, ut agat quantũ ad bonũ uniuersi spectare potest, licet continuo etiam refrenatur per bonos angelos, ut nõ tantũ noceat, quantũ nocere uellet. Ita etiã

non conuenit malitiam humanam refrenare super ea, ad quæ ex libertate arbitrii potest, ut est fidem abnegare, & seipsum dęmoni reuouere, quæ utique facere in potestate sunt uoluntatis humanæ. Ex quibus etiã duobus cũ Deus maximè offenditur, iuste permittit ea quæ a malefica desiderantur, & propter quæ fidem abnegauit, & ad quæ diaboli potentia se extendit, ut est hominibus, iumentis, & terræ frugibus posse nocere. Tertio Deus iuste permittit illa mala fieri, per quæ diabolus etiam per indirectum maxime torquetur, & summa recipit displicētiam, sed per illa mala quæ a maleficis uirtute dęmonum fiunt, per indirectum, diabolus maxime torquetur, dum contra suã uoluntates Deus omnibus malis ad gloriã sui nominis, ad fidei cõmendationem, ad electorum purgationem, & cumulum meritorũ utitur. Certum est enim ꝙ inter oẽs displicentias quas diabolus ex superbia, quæ semper cõtra Deum exigit, iuxta illud, Superbia eorum qui te oderunt ascẽdit semper, hæc præcipuè est, quia sibi displicet, quoſt Deus oĩa sua machinamẽta in sui gloriam, &c. conuertit. Iustè ergo Deus cuncta permittit. Ad secundum superius responsum est, & debet respondere ad duo quæ includuntur in argumento, scilicet, ꝙ non dicitur diabolus fortior Deo, nec eius factura, imo cernitur quod minimæ uirtutis existit, cum nihil possit nisi permissione diuina, unde eius uirtus potest dici minima, comparando ad diuinam permissionẽ, licet sit maxima cõparando ad uirtutes corporales quas naturaliter excedit iuxta illud sępe allegatũ. Non est potestas super terram, quæ ei ualeat comparari. Iob. 41. Alterum ad quod respõdendũ. Cur uidelicet De⁹ potius super uim generatiuam permittit maleficia fieri q̃ super alios actus humanos. De quibus etiam supra tactum est in materia de permissione diuina, sub titulo, quomodo maleficę uim generatiuam, & actum uenereum impedire possunt, est enim hoc propter fœditatem illius actus. Et quia originale peccatum inflictum ex culpa primorum parentum, per illum actum transfunditur & exemplificatur etiã de serpente, qui primũ instrumentũ diaboli fuit, &c.

Ad tertium dicendum, quod sicut intentio & appetitus diaboli maior est ad tentandum bonos quam malos, licet ex parte tentari, magis tentat malos quam bonos, id est, quod amplior habilitas est in malis, ad recipiendum tentationem dæmonis, quàm sit in bonis. Ita etiam plus effectat lędere bonos, quam malos, licet maiorem habilitatem lędendi inueniret in malis quàm in bonis, & huius est ratio, quia secundum Grego. quanto crebrius quis diabolo se subiicit, tantò intollerabiliorem sibi facit, ut ei reluctati non possit. Sed cum mali crebriùs se subiiciat diabolo, eis sit tentatio magis intollerabilis, & frequentior, cum non habeant scutum fidei formatæ, quo se tueantur. Deo quo scuto Apost. Ephe. 5. In omnibus sumentibus scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere. Sed ex alia parte magis & acrius impugnat bonos quàm malos, Et ratio, quia cum iam possideat malos, non autem bonos, ideo magis conatur per tribulationem trahere ad sui dominium iustos, quos nō habebat, quàm peccatores possessos, sicut aliquis princeps terrenus magis insurgit cōtra illum, qui plus aufert de iure suo, uel qui plus nocet regno, quàm contra illos qui non sibi cōtrariantur. Ad quartum quod DEVS permittit mala fieri, non uult tamen mala fieri ultra præmissa quæ tacta sunt, Prędicator declarare potest per quinque signa uoluntatis diuinæ, quæ sunt, preceptum, prohibitio, concilium, operatio, & permissio, Vide S. Thomam præcipue in prima parte, quia ibi planius declarat. q. 19. ar. 12. Nam licet una sit uolūtas in Deo quæ est ipse Deus, sicut & una eius essentia, tamen per respectum ad eius opera iudicatur & significatur nobis eius uoluntas multipliciter, secundum quod Petrus dicit, Magna opera Dñi exquisita in oēs uoluntates eius. Vnde uoluntas in Deo distinguitur nō ex parte rei, sed ex parte suorū effectuū, ita ut uoluntas propriè dicta, dicatur uoluntas beneplaciti. Voluntas metaphoricè dicta, dicatur uoluntas signi, in quantū uidelicet per signa & metaphora iudicatur nobis Deum hoc uelle. A simili. Sicut paterfamilias unā habens in se uoluntatem, demonstrat illam quinque modis, scilicet

cet per se, & per alium, Per se dupliciter, directe, & indirecte. Directe, cum aliud operatur, & tunc est operatio. Indirecte aūt quando non impedit operantem, sicut & in 4. physi. dicitur. Romouens & prohibens, est mouens sicut accidens, & quantum adhoc dicitur signū permissio. Per alium aūt declarat se paterfamilias aliquid uelle tripliciter. Vel inquantum ordinat aliquem ad aliquid faciendū necessario, & prohibendo contrariū, & sic sunt precepto in preceptis, & prohibitio in affirmatiuis & negatiuis preceptis. Vel inquantū ordinat aliquē persuasiuē ad aliqua consiliatiue, & hoc pertinet ad consilium, & sicut uoluntas humana manifestatur per hęc quinq;, sic & ipsius Dei. Quod eīm preceptum prohibitio & cōsilium dicatur uoluntas Dei, patet per illud Matthæi. 6. Fiat uolūtas tua, sicut in cœlo & in terra. id est, ut in terra impleamus eius precepta, uitemus prohibita, & impleamus pro posse consilia. Et similiter quod permissio & operatio dicatur Dei uoluntas. Patet per Augu. qui dicit in Ench. Nihil fit nisi omnipotens Deus fieri uelit, uel sinendo ut fiat, uel faciendo. Ad propositū, cùm dicitur illud, quod quis impedire posset, & non impedit, iudicatur ex sua uoluntate processisse, uerum est. Sed cum infertur, Deus est summe bonus, ergo non potest uelle mala fieri, uerum est, uoluntate beneplaciti, & per quatuor signa huius uoluntatis, quia non potest operari mala, nec percipere mala, nec ut non prohibeat mala, & persuadeat bona supererogationis., potest aūt uelle permittere mala fieri. Ad aliud quomodo cernūtur infirmitates ab inuicem ut una sit maleficialis, altera naturales puta ex defectu naturæ. Respondetur quod uariis modis. Primo medicorum iudicio. 26. q. 5. Non licet. & q. 2. ca. illud. ubi uerba Augusti. ex secundo de doctrina Christ. Ad hoc genus superstitionis, pertinent oēs ligaturę & remedia quæ medicorū disciplina condēnat, in quibuscunq; rebus suspendendis atque ligandis. A simili, ubi medici ex circunstantiis, uidelicet, ætate, complexione sana, & subito quasi in actu oculi immutata, & ꝙ nō ex defectu sanguinis, stomachi, aut labe, infirmitas accidit. In

dicant

dicant illam nõn ex defectu naturæ, sed ab extrinseco accidisse. Et ab extrinseco, ubi nõ ex uenenosa infectione, quia sic sanguis & stomachus malis humoribus esse repletus, tunc ex sufficienti diuisione iudicant effectum esse maleficialem. Item secundo cum eis existit incurabilis, ut nullis medicaminibus æger potest releuari, imo potius cernunt ipsum aggrauari. Tertio, quia sic subito interdum accidit ꝙ iudicium infirmi super hoc contingit. Res gesta uni ex nobis innotuit. Nam quidam de optimatibus ciuitatis Spirensis, nimis ceruicosæ uoluntatis, uxorem habuit intantum, ut cum ipse libens in omnibus cõplacere studeret, tamen in cunctis fere suis affectionibus ex recalcitrabat, & uerbis contumeliosis semper ipsum molestare satagebat. Accidit inde ut domum ingressus, quadam die cũ mulier solito more contra se rixanti uerbis opprobriosis, & ire locum dare, & domo exire uolebat ipsa ostium per quod exire habebat, cursu ueloci anticipando obseruauit, & uociferando contestabatur, quod nisi eam uerberaret, nulla ꝓbitas aut honestas sibi inesset. Ad quæ uerba grauia, ille manum non animo lædendi extendit, & ipsam expensis digitis, super spatulam leuiter tangendo, subito ad terrã collisus, omnem sensum perdidit, & per plures septimanas in lecto decumbens, grauissima infirmitate detentus fuit, qua in re uideri potest illam infirmitatem non ex naturali defectu, sed per maleficium mulieris sibi accidisse. Plura imo quasi innumera consimilia acta sunt, & multis innotuerunt. Sunt quidam qui per certam practicam experientiam rei capiunt per hunc modum. Nam plumbum liquefactum super infirmum tenent, & in scutellam plenã aquę infundunt, & si imago aliqua condensata cernitur, tunc infirmitatem ex maleficio accidisse iudicant, & quidam an talis imago opere dæmonum, an naturali uirtute erumpat, ubi interrogantur talia practicantes respondere solent, ꝙ uirtute Saturni super plumbum, quia alias malus existit, sicut Sol super aurum maleficium sua uirtute ostẽdere solet. Sed quid de his sentiendum sit, an uidelicet practica licita sit an non. Circa tertium principale huius tra-

ctatus

ctatus tractabitur, canonistis enim uidetur licitum ut uana uanis confundantur, licet theologis omnino contrariũ uideatur cum non sint facienda mala, ut eueniant bona. Ad ultimum ubi diuersa queruntur. Primo cur maleficæ non ditantur. Secundo cur principibus eis fauentibus ad perniciem omnium inimicorum ipsorum non cooperantur. Tertio cur prædicatoribus & alijs eos persequentibus non nocere ualeant. Ad primum dicendum, quod ideo ut plurimum maleficæ non ditantur, ut iuxta complacentiã dæmonis in contumeliam creatoris quantum possibile est, pro uilissimo precio emantur. Et secundo ne in diuitiis notentur. Ad secundum cur principibus non nocent, causa est manifesta, quia quantum in ipsis est, hoc fit, ut ipsos in amicitia retineant. Et si quæritur cur eorum inimicis non noceant. Respondetur, quia bonus Angelus ex altera parte hoc maleficium impedit, Iuxta illud Danielis: Princeps Persarum restitit mihi uiginti una diebus. Vide doctorem in secundo sententiarum, an inter bonos Angelos sit pugna & qualiter.

Ad tertium dicitur quod ideo, nec Inquisitoribus, aut aliis officialibus nocere possunt, quia publica iustitia utuntur. Exempla uaria ad hoc possent adduci, sed temporis prolixitas non patitur.

MALLEI MALEFICARVM MODVM IN MALEFICIIS INFERENDIS, ATQVE AMOVENDIS FOELICITER PERTRACTANS.

SECVNDA PARS.

Duabus solum quæstionibus, multis tamen capitibus diuisis, absoluta.

Quibus Maleficus, nocere non potest.

QVAESTIO PRIMA.

SECVNDA pars huius operis, quia est de modo procedendi, quia maleficis pro maleficijs inferendis obseruatur. Et per decem & octo capitula distinguuntur, cum duabus duntaxat difficultatibus, quarum una in principio super remedia præseruatiua, ut uidelicet, quis maleficiari non possit: altera in fine super remedia mouentur maleficia, & per quæ maleficiati curari possunt, cum secundum Philosophum in 4. physi. remouens & prohibens coincidunt & sunt causæ per accidens, ideo ut per hæc totale fundamentum huius horrendæ hæresis habeatur. Circa duo principaliter insistendum erit. Primo circa introitum earum, & professionem sacrilegã. Secundo, circa progressum in modo operandi, & horrendam obseruantiam: Tertio, impedimenta salubria, contra earum maleficia, & remedia præseruatiua. Et quia in

mora-

morali iam laboramus materia, unde argumentis uarij & declarationibus, ubique insistere opus non est, cum ea quæ per capitula sequenter sint per præcedentes quæstiones sufficienter discussa. Ideo precamur in Deo lectorem, ne omnibus quærat, ubi accommodata sufficit probabilitas ea deducendo quæ constant, aut uisus uel auditus propria experientia, aut fide dignorum relatibus esse uera. Circa primum aut duo principaliter tangentur. Primo diuersi modi ipsius dæmonis alliciendi. Secundo, diuersi modi ipsarum hæresim profitendi. Circa secundum uero scilicet per ordinem tangentur, quo ad modum procedendi & curandi. Quia primo de his quæ a maleficis pro se & suis corporibus practicantur. Secundo de his quæ erga alios homines operantur. Tertio de his quæ erga bestias. Et quarto de his quibus terræ frugibus nocent. Quinto de maleficio tantummodo uirorum, quibus uidelicet maleficiis tantummodo uiri, & non mulieres insistunt. Sexto de quæstione super maleficia amouenda, & quibus modis curantur maleficiati. Est ergo prima quæstio, per decem & octo capitula distincta, cum totidem modis in suis tribus uariantur & multiplicantur.

VTRVM quis possit per bonos Angelos ita beneficiari, quòd a maleficis per quoscunque infra scriptos modos non ualeant maleficiari. ET VIDETVR quod non, eo quod per præcedentia declaratum est, etiam innoxios & innocentes, & iustos pluries a dæmonibus affligi, ut Iob, & plures pueri innocentes, qui cernuntur maleficiati cum aliis multis iustis, licet non æqualiter ut peccatores, eo quod non in perditionem suarũ animarum quamuis bonis, fortunæ, & corporũ affligantur. In contrarium est maleficarum fassio, quod uidelicet non omnes lædere ualeant, sed tantummodo illos quos cernunt ex informatione dæmonũ, diuino auxilio destitutos. Responsio. Tria sunt genera hominum beneficiati à Deo, quibus illud pessimũ genus suis maleficiis nocere non potest. Et primi sunt, qui publicã contra eos iustitiam exercent, aut officio aliquo publico aduersus eos insistũt. Secũdi qui de

ritibus

ritibus Ecclesię seruatis & ueneratis, ut per aquæ benedictæ aspersionem, per salis consecrati sumptionem, per candelabrum in die purificationis, & frondium, in die palmarum consecratorum, usum licitum, cum ad hoc talia ecclesia exorcizat, ut uires dæmonis imminuant se muniunt, de quibus modis patebit. Tertii sunt qui per sanctos Angelos uariis & infinitis modis beneficiantur. De primis rō datur, & per uaria acta & gesta cōprobatur, quia enim oīs potestas à Deo est: & gladium portat, iuxta apostolum: In uindictam malorum & retributionem bonorum, non mirum quòd tunc Angelica potestate dæmones arceantur, quando iustitia in uindictam illius horrendi criminis exercetur. Notant ad idem doctores ꝙ quia potestas dæmonis quinque modis impeditur, in toto uel in parte. Primo per terminum suæ potestati a Deo impositum, de Iob 1. & 2. tangitur. Et de illo de quo in formicario Nider legitur, qui iudici fassus fuerat, ꝙ dum quidam ipsum inuocasset, ut inimicum suum uita priuaret: aut in corpore læderet: uel ictu fulminis interimeret, cum uocassem dæmonē, ait, ut eius auxilio talia perpetrarem? Respondit mihi qđ neutrum facere posset, habet, inquit, fidem bonam, & diligenter se signo crucis munit, idcirco non in corpore, sed in undecima parte fructuum suorum in campo, si libet ei nocere possum. Secundo impeditur per impedimentum exterius adhibitum, ut in asina Balaam. Num. 22. Tertio per miraculum impossibilitatis exterius factum, & sunt q ex singulari priuilegio beneficiantur. De quo tertium genus hominum, quo maleficiari non possunt, iam inferius patebit. Quarto per iudicium singulariter disponentis, per obstaculum boni angeli, ut de Asmodeo interficiente sponsos Sarę uirginis, non autem Thobiam. Quinto interdum per cautelam suiipsius, quia non uult interdum diabolus lædere, ut peius inde sequatur, ut cum excommunicatos uexare posset, sicut & Corinthum quem uexauit excommunicatum. Cor. 5. tamen non facit ut fidem ecclesiæ in clauium potestate eneruat. Ideo a simili etiam dicere possumus, quod etiam si diuina uirtute non arce-

rentur

feruntur quando publica iustitia exercetur, adhuc tamen sæpe manum seu protectionem a maleficis uoluntarie retrahunt, quia uel timent earum conuersionem, uel quia desiderant & accelerant earum damnationem. Actis deniq; & gestis hæc comprobantur. Nam & præfatus doctor refert, quod malefici uerbo & experientia testimonium dederunt, quod eo ipso quo per reipublicæ iustitiæ officiales capiuntur, statim omnis maleficorum eneruatur potestas. Vnde & quidam iudex Petrus nomine, de quo & supra mentio facta est, cum quendam maleficum Stadlin nomine per suos famulos capere uoluisset, tantus tremor eorum manibus incussus fuit, & naribus tam malus fœtor illapsus, ut se fere desperarent an maleficum inuadere auderent. Quibus dum iudex imperasset, secure miserum inuadere, quia publica tactus iustitia, omnes uires perdet suę nequitiæ, & ita rei probauit euentus, nam captus incineratus fuit propter plurima ab eo perpetrata maleficia, quæ sparsim hinc inde posita sunt & accommodata diuersis materiis. Sed & plura quæ nobis inquisitoribus in officio inquisitionis laborantibus contigerunt, si recitare expediret, utique animum lectoris in admirationem uerterent. Sed quia laus in ore proprio sordescit potius, expedit silentio præterire, quàm notam inanis gloriæ incurrere, illis duntaxat exceptis, quæ adeo in lucem prodierunt, quod cælari non possunt. In oppido nempe Reuenspurk, dum a Consolibus maleficæ incinerandæ interrogantur, cur nobis inquisitoribus aliqua maleficia, sicut aliis hominibus non intulissent, Responderunt. Licet plures hoc facere attentassent, non tamen potuerunt. Et de causa inquirentibus, respondebant se nescire, nisi ꝙ a dæmonibus informatæ fuissent, quoties enim nocturnis & diurnis tẽporibus nobis infesti fuerunt enarrare non sufficimus, iã ut symiæ cum iam ut canes, aut capræ suis clamoribus & insultibus nos inquietarent, de nocte ad orationes, licet indeuotas surgentibus, extra fenestram loci, quæ tamen in tanta altitudine erat, ꝙ nisi per longissimas scalas quis adire potuisset, ictu ualidissimo quasi ad caput de directo

cto percutiebat, acus linteo quo caput tegebatur inserentes, sic etiam a nobis surgentibus, reprimebantur quasi illos capiti nostro immittere uoluissent. Sed laus altissimo qui sua pietate absque meritis nostris, nos tanquam publicos iustitiæ fidei indignos famulos præseruauit. De secundis uero, ratio in se patet. Nam ad hoc exorcizantur ab ecclesia, & omnino sunt efficacissima remedia ad præseruandum se ab insultibus maleficarum. Quod si quæritur per quē modum quis se munire dēt, dicendum primo de his quæ absque allegationibus sacrorum uerborū fuerint, & demum de ipsis sacris carminibus. Nam de primis licitum est aqua benedicta etiam quæcunque honesta loca hominum & iumentorum, cum inuocatione sanctissimæ trinitatis, & oratione dominica, in saluationem hominū & iumentorum aspergere, sic enim in exorcismo dicitur, ut ubicumque aspersa fuerit, careat omni immunditia, liberetur a noxia, non illic resideat spiritus pestilens, &c. Homines enim & iumenta saluat dominus, iuxta prophetam, unumquodque pro modulo suo. Secundo, sicut primum de necessitate, ita hoc secundum, licet cereum benedictum accedere est de congruitate a spergere, uidelicet cum tali cæreo loca inhabitantia. Tertio herbas consecratas adiungere, uel fumigare cum illis habitaculis in aliquo loco occulto coniungere plurimum expedit. Sic enim in ciuitate Spirensi, anno eodem quo hic liber est inchoatus contigit, quod dum quædam deuota mulier cum quadam suscepta malefica uerba habuisset, iuxta morem mulierculaurm mutuo rixantium rixosa, de nocte tamen cum paruulum lactantem cunis imponere uoluisset, & mēte reuoluens ea quæ de die cum suspecta malefica peregisset, timens de periculo pueri, herbas benedictas puero supposuit, aqua simili aspersit, sal exorcizatum ori parum immisit, eumque signo crucis muniuit, & cunabulum diligenter alligauit. Et ecce circa medium noctis uagientem puerum audiuit, & dum iuxta morem, puerum contrectare, & cunabulum in altum propē lectum positum mouere uoluisset, cunabulum quidem mouit, sed puerum contrecta-

re,

re,quia aberat,nõ potuit,tremens paupercula,& de pueri amissione uehementer dolens,lumine accenso,paruulũ uagientẽ sub lectica & in angulo, sine tamen lęsione reperit. Qua in re perpendi põt, quanta insit exorcismus ecclesiæ aduersus insidias diaboli uirtus. Liquet insuper oĩpotentis Dei clementia & sapientia, quæ attingit a fine usq; ad finẽ, fortiter disponit ẽt istorũ pessimorũ hominum,& dęmonum maleficia suauiter,ut ubi quærũt fidẽ imminuere & infirmare, eandem in multorum cordibus firment,& radicent ualidius.Vtilitates enim plurimæ fidelibus ex huiusmodi malis proueniunt,ubi sic fides roboratur dęmonis malitia,inspicitur Dei misericordia, & potestas manifestatur, homines ad sui custodiam ãctuantur,& ad remedium Christi passionem,& ceremonias ecclesiæ accenduntur. Illis etiam diebus Sculetus cuiusdã uillæ Vuysentall,dum grauissimis doloribus & torsionibus corporis esset maleficiatus,& ꝙ per maleficia sibi cõtigisset,non tam ab alijs maleficijs,quantum & per experiẽtiam edoctus fuit, dixit enim ꝙ singulis dominicis diebus se munire cum sumpsione salis,& aquę benedictæ solebat, & quia uno die propter cuiusdam celebrandas obmiserat nuptias, eodem etiam die maleficatus fuit. Quid denique de illo in Reuenspurgo,cum a diabolo in forma unius mulieris,ad carnalem actum sollicitaretur, ille plurimum anxius,dum desistere nollet diabolus,illi pauperi in mente uenit,ut sumpsione salis,prout in prædicatione audierat,se munire deberet,unde cum ad introitũ stubæ sal benedictũ sumpsisset,mulier toruo uultu cũ inspexit: & quis diabolorũ ipsum de hoc docuisset improperando, subitò disparuit, ubi diabolus per se in effigie maleficæ, aut cum præsentia corporali maleficæ affuerat, cum utrũque facere,Deo permittente, potest. Sed & illi tres socii per uiam ambulantes, duo eorum ictu fulminis percussi fuerant,& tertius territus cũ uoces in aere clamantes audisset,percutiamus & illum, altera uox cum respondisset non possumus,quia hodie Verbum caro factũ est audiuit, intellexerat ꝙ ea de causa,qui missam audierat, & in fine

miſſæ.Euangelium.Ioan.In principio erat uerbum, &c. audiuiſſet,ideo præſeruatus fuiſſet. Sed & per ſacra uerba corpori alligata,quod miro modo ſunt præſeruatiua, dum modo ſeptem cōditiones in ipſis ſeruentur.De quibus & in ultima quæſtione huius ſecundæ partis mentio fiet, eo ꝙ ibi de remediis ſanatiuis, ſicut hic de remediis præſeruatiuis tractabitur.Et illa ſacra uerba nō ſolum ad præſeruandum,ſed etiam ad curandum maleficiatos tendunt.Plurimum aūt ſunt pręſeruatiua locorum,hominū, & iumentorum,uerba tituli triumphalis noſtri ſaluatoris dum ſcilicet per quatuor partes loci,in modum crucis inſcribuntur,Ieſus Nazarenus,Rex Iudæorum.vel etiam iungendo nomen uirginis Mariæ, aut euangeliſtarū, aut uerba Ioannis,Verbum caro factum eſt.Tertium uerò genus quod a maleficis lędi non poteſt,eſt ſingulariſſimum, utpote præcipua Angelica cuſtodia munitum,interius & exterius.Interius,per gratiæ infuſionem,exterius, per cœleſtium uirtutum, id eſt, per motores orbium cœleſtium protectionem,& hoc quidem genus in duabus ſpeciebus electorum diuerſificatur,quia uel minuitur contra omnia genera maleficorum, ita quod in nullo lędi poſſunt,uel ꝙ præcipue circa generatiuā potentiam,ita caſtificentur ab ipſis bonis Angelis,ſicut mali ſpiritus quoſdam malos homines uel inflammant circa unam, uel infrigidant circa aliam,per ſua maleficia.Primum de interiori & exteriori protectione quo ad gratiam,& quo ad influentias corporum cœleſtium ſic declaratur.Nā licet Deus per ſe gratiā infundat mēti noſtræ,ita quod nulli creaturæ poteſtas ad talem infuſionem ſe extēdere poteſt,iuxta illud,Gratiam & gloriam dabit Dn̄s,tamen diſpoſitiue,ut tradit S.Thomas,in quodam loco,ſuper tertium ſenten.quando Deus aliquam notabilē gratiam uult infundere, Angelus bon⁹ cooperatur.Et hoc eſt id quod Dyoniſius prætendit.4.ca. de di.nominibus. Hæc eſt lex diuinitatis immutabiliter ſtabilita,ut ima a ſummis per media perficiātur,ita quod quidquid boni,a fonte totius bonitatis in nos emanat,totum per miniſterium bonorū Angelorum,habemus exēpla

pla cum rationibus. Nam licet ad uerbi Dei conceptionẽ, in uirgine beatissima, per quã Deus homo factus est, sola diuina uirtus efficienter affuerit, tamen Angelico ministerio mens uirginis per salutationem, & per intellectus, confortationem, & informationem multum excitata, & ad bonum prædisposita fuit. Ratione, nam & præfati doctoris sentẽtia est, ꝙ in homine sunt tria, ut uidemus, scilicet uoluntas intellectus, & potentiæ, aliæ interiores & exteriores affixæ membris & organis corporalibus. In primũ solus Deus agere ualet, quia cor regis in manu Dñi, dispositione Angelus bonus, inquantum intellectum ad ueri, & boni agnitionem amplius illuminat, ita ꝙ in secundũ & Deus & angelus bonus agere possunt illuminando. Et in tertium similiter bonus Augelus ad bonnm, & malus angelus licet Deo permittente, immissiones malas imprimere potest. Tamen in potestate humanæ uoluntatis, est tales immissiones factas acceptare, uel refutare, quas etiam semper homo cũ Dei inuocata gratia potest propulsare. De exteriori etiam custodia, quę per motores orbium à Deo cõmunicatur, est cõmunis traditio, & magis cõsonatam sacræ paginæ, quàm philosophiæ naturali, ꝙ omnia corpora cœlestia mouentur uirtute angelica, & dicuntur motores orbium à Christo, & ab Ecclesia virtutes cœlorũ uocantur, & consequentur a cœlestibus influentiis, omnia huius mundi corporalia reguntur, teste Philos. 1. metha. Quare & dicere possumus, cũ Deus singularẽ habet prouidentiam de suis electis, licet quosdã malis huius uitæ, scilicet pœnalitatibus subiicit, quosdam tñ ita præseruat, ꝙ in nullo lædi possunt. Et hoc donũ recipiunt uel ab Angelis bonis ipsis ad custodiã a Deo deputatis, uel ex influentiis, cœlestium corporũ, seu a motoribus ipsorum orbium. Insuper notandum, ꝙ licet aliqui contra oĩa maleficia muniũtur, aliqui uero contra aliqua, & nõ cõtra oĩa, sunt tñ aliqui, qui singulariter a bonis angelis super uim generatiuam ita castificantur, ꝙ nullo modo a malis maleficiari circa illam potentiã possunt, sed de his scribere uidetur in parte superfluũ, licet in parte foret necessariũ, propter hoc

ꝙ iſti qui circa potentiam generatiuā maleficiuntur, ideo deſtituuntur Angelica cuſtodia, ꝙ uel ſemper ſunt in mortali peccato, uel nimis libidinoſo affectu illis ſpurcitiis inſiſtũt. Vnde etiā in prima parte operis tactũ eſt, Deus amplius permittit potentiā illam maleficiari, nedum propter eius turpitudinem, quātũ etiam propter hoc ꝙ corruptio primi parentis, ſub originali contagione, in totum genus humanum traducitur. Dicamus tamē pauca, qualiter bonos interdum uiros iuſtos & ſanctos beneficia, & præcipue circa uim generatiuā. Nā.n. ita factum eſt de S. Sereno abbate, de quo refert Caſſianus in collatione patrum collatio, abbatis Sereni prima. Hinc, inquit, pro interna cordis atque animæ caſtitate, nocturnis diurniſq; precibus, ieiuniis quoque atque uigiliis infatigabiliter inſiſtens, cunctos æſtus carnalis concupiſcentiæ, tandem per diuinam gratiam, in ſe extinxiſſe percepit. Deinde, maiori zelo caſtitatis ſuccenſus, præfatis uſus, remediis, à DEO Optimo, Maximo petiit, nimirum, ut interioris hominis caſtitas in ſuum corpus redundaret, DEI dono. Poſtremo autem ueniens ad eum Angelus Domini, in uiſione nocturna, eiuſq; uelut aperientem uētrem, quādam ignitam carnis ſtrumam, de eius uiſceribus euellens, ſuiſq; oīa ut fuerant locis inteſtina reſtituens. Ecce, inquit, incentiua carnis tuæ abſciſſa ſunt, & obtinuiſſe te noueris hodierna die perpetuā corporis puritatem, iuxta uotum, quo popoſciſti, ut ne ipſe quidem naturali motu, qui etiam in paruulis atq; lactentibus excitatur ulterius pulſeris. Sic etiam de beato Equitio abbate, dicit beatus Grego. 1. lib. dialog. Hunc, inquit, cum iuuentutis ſuę tempore acri certamen carnis incentiua fatigarent, ipſe ſuæ tentationes anguſtiæ, ad orationis ſtudium ſolertiorem fecerunt. Cumq; hac in re ab omnipotēti Deo remediũ cōtinuis precibus quęreret nocte quadā adſiſtente Angelo eunuchari ſe uidit, eiuſq; uiſione apparuit, quod omnem motũ ex genitalibus membris abſcideret, atq; ex eo tempore ita fuit alienus à tentatione, ac ſi ſexum non haberet in corpore, ecce, quale beneficium caſtificationis, quia uir

tute fretus, ex Dei omnipotẽtis auxilio, ut uiris ante prę-
erat, ita cœpit postmodum fœminis præesse. Ita in uita pa
trum eorum, quos S. Heraclides uir religiosissimus colle-
git in libro suo, quem Paradisum nominat, meminit cu-
iusdam S. patris, & monachi, quẽ Heliam uocat, hic mi-
sericordia motus, trecentas fœminas in monasterium col
legit, & regere cœpit. Transacto autem biennio, iam tri-
ginta annos habens uitæ, tẽtatus a carne in heremũ fugit,
ubi biduo ieiunans orans, ait, Dñe Deus, aut occide me,
aut libera me ab hac tẽtatione. Vespere igitur somnus ei
irrepsit, & tres Angelos ad se uenire uidit, quibus quæren
tibus, cur a monasterio uirginum fugisset, nec ille prę ue
recundia respondere auderet, dixerunt Angeli. Si libera-
beris, num redibis curam fœminarum gerẽdo? Respondit
ille quod lubens. Tunc illi iuramentum ab eo excipientes,
quod exegerant, eũ eunucharunt. Nam unus manus, alter
pedes, tertius nouacula, testiculos eius uisus est abscinde-
re, non quod ita uere esset, sed quia ita esse uidebatur, quę
rentibusq; an remedium sentiret, respõdit ille se plurimũ
exoneratum. Vnde quinta die ad lugentes feminas rediit,
& per quadraginta annos quibus superuixit, nec pristinæ
tentationes deinceps scintillam sensit. Non minus benefi
cium collatum esse legimus beato Tho. doctoris nostri or
dinis, qui a consanguineis propter ingressum dicti ordinis
incarceratus, ut per meretricem seduceretur, ad seculũ tẽ
tatus est, quæ per consanguineos immissa ueste & ornatu
sumptissimo, cum doctor eam intuitus fuisset, & materia
lem ignem, concurrit, titionem ignitum arripuit, & sug-
getricem ignitæ libidinis e carcere fugauit, & orationi sta
tim pro castitatis dono prostratus, obdormiuit, ubi duo
angeli ei apparuerũt, dicẽtes, Ecce Dei ex parte cingimus
cingulo castitatis, quod nulla possit de cętero impugnatio
nem dissolui, & quod humana uirtute meritis non acqui-
ritur, ex parte Dei confertur ex dono. Sensit igitur cinctu
ram, scilicet, tactus cincturę, & exclamando euigilauit.
Deincepsq; tanto munere castitatis se dotatũ sensit, ut ab
eodem tempore omnem abhorreret luxuriam, ut nec sinę

necessitate fœminis colloqui posset, sed perfecta castitate polleret. Hæc ex fornicario Nider. His igitur tribus generibus hominũ demptis, nemo securus a maleficis, quin ex decem & octo modis infra scripti, aut maleficiatur, aut ad maleficium tentatur & incitatur, de quibus per ordinem. Primo est differendum, ut post eo clarius; quibus remediis maleficiati possint releuari discutiatur, & ut eo clarius pateant ipsi decem & octo modi, per totidem capitula deducentur, ut primo circa maleficarum introitũ pateant diuersi modi, per quos ipsæ maleficę innoxias iuuenculas in augumẽtum illius perfidei attrahunt. Secundo de modo sacrilegæ professionis earum, ubi & quædam declaratio omagii præstandi ipsi diabolo inducitur. Tertio de modo, quo localiter transferuntur in corpore, uel in spiritu. Et quarto quomodo se incubis dęmonibus subiiciunt. Quinto de modo generali, prout per Sacramenta ecclesiæ sua maleficia exercent, & in speciali de modo quo demptis corporibus cœlestibus, quascunq; creaturas, Deo permittente, inficere solent. Sexto, de modo quo uim generatiuam impedire solent. Septimo, super modum, quo membra uirilia auferre pręstigiosa arte solent. Octauo super modum, quo homines in bestiales formas transmutare solent. Nono super modum quo dęmones intra capita sine læsione existunt, quando pręstagiosas apparitiones operantur. Decimo super modum quo dæmones operatione maleficarum, homines interdum substantialiter inhabitant. Vndecimo, quo omne genus infirmitatis inferre solent, & hoc in generali, Duodecimo, de quibusdã infirmitatibus in speciali. Decimotertio super modũ quo obstetrices maleficæ, maiora damna inferunt, dum infantes aut interimunt, aut dęmonibus execrando offerunt. Decimoquarto, super modum quo iumentis uaria nocumenta inferunt. Decimoquinto, super modum quo grandines & tempestates cõcitare, & fulgura fulminare super homines, & iumenta solent. Decimosexto, decimoseptimo, & decimooctauo, super tres modos quo tantum uiri, & non mulieres maleficiis sunt intenti. Post hæc sequetur

quæstio super modos tollendi huiusmodi maleficia. Nec æstimat quis funditus horum notitiam capere, pro ea ꝙ hi uarii modi super uaria maleficia inferenda recitantur. Hoc enim & modicum utile, imo fortassis & nocere posset, neque enim prohibiti libri nigromantiæ hic inseruntur, cum hoc genus superstitionis, nō libris aut doctis, sed omnino ab imperitis practicantur, unum habens fundamentum dum illud non exprimitur, aut practicatur impossibile sit aliquem maleficiis ut maleficum insistere. Recitantur autem hic modi in superficie, ut eorum opera non incredibilia uideantur, sicut hucusq; in magnā fidei contumeliam, & ipsorum maleficorum augumentum actū est, ꝙ si aliquis ex prehabitis, cum dictū est aliquos præser uari per influentias corporum cœlestiū, ut maleficiari nullo modo possint, uelit hoc etiam attribuere illis influentiis, dum aliqui maleficiantur, quasi quædā necessitas ibi sit, siue ad preseruandum a maleficiis, siue ad inferendū ab illis, talis non recte mentem doctorum saperet, uariis respectibus. Primo, quia enim tria sunt, quæ a tribus cœlestibus causis dirigi possunt, scilicet, uoluntatis actus, intellectus actus, & corporalia. Et primum, ut supra tactum est, a solo DEO. & immediate dirigitur. Secundum uero ab Angelo. Tertium a cœlesti corpore, licet dirigitur non tamen necessitatur. Secundo, quia enim ex dictis manifestum est, quod electiones & uoluntates immediate a DEO diriguntur, iuxta apostolum, Deus est, qui operatur in nobis uelle, & perficere, pro bona uoluntate, & cognitio humana intellectiua, a D E O, mediantibus angelis ordinatur, Ideo etiam corporalia quæcūque, siue sint interiora, ut uirtutes & scientiæ acquisitæ per corporales potentias interiores, siue sint exteriora, ut sanitate & ægritudines a cœlestibus corporibus, mediantibus angelis dispensantur, quod & Dionysius tangit, in quarto capite, de diui. nominibus, quod corpora cœlestia sunt causæ eorum quæ in hoc mundo fiunt, tamen hæc sunt intelligenda quo ad sanitates, & ægritudines naturales. Has autem ægritudines, cum sint super naturales, propter dæ-

moniis

monis potentiam, quæ illas DEO permittente infert, ideo non possumus dicere, quod ex influentiis corporum cœlestium contingat quod aliquis maleficiatur, sicut bene dici potest, quod ex influētiis corporum cœlestium est, quod aliquis maleficiari non potest. Et si dicitur quod opposita habent fieri circa idem, & sicut propositū in proposito, ita oppositum in opposito. Respondetur ꝙ ubi aliquis præseruatur uirtute corporū cœlestium ab infirmitatibus his super naturalibus, hoc non fit uirtute corporū cœlestiū immediate, sed uirtute Angelica, quę illā influētiam confortare potest, ut inimicus suis maleficiis non possit super eam præualere, & uirtus illa angelica potest deriuari, uel a motori orbis cœlestis, ut si iam in puncto quis mori deberet, super periodo naturali, DEVS sua potentia qui semper per medias causas huiusmodi operatur, hoc immutare potest uirtuté conseruatiuā, pro defectiua naturæ immittendo, & eius influentiæ, ita & dicere possumus de eo qui maleficari posset, quod etiam tali modo a maleficiis præseruatur, uel fit talis præseruatio ab Angelo ad custodiendum deputato, quæ etiam pręcipua est inter omnes custodias. Et quod dicitur Hiere. 22. Scribe uirum iustum sterilem, qui in diebus suis non prosperatur. Hoc intelligitur quantum ad electiomes uoluntatis, in quibus homo unus prosperatur, alius non quod, etiam contingere potest ex influentiis corporum cœlestium. uerbi gratia. Aliquis inclinatur ex impressione corporum cœlestiū, ad aliquas electiones utiles, ut de ingressu religionis uel huius. Et cum ex lumine illuminatur eius intellectus ad eadem agenda, & ex diuina operatione inclinatur eius uoluntas ad hoc prosequendum, talis dicitur bene prosperari, uel etiam quando quis inclinatur ad aliquā artem, uel ad aliquid utile practicandum. E contra dicetur male fortunatus, quando ex superioribus causis ad contraria eius electio inclinatur. De quibus sententiis & multis aliis loquitur sanctus Thomas, in sum. contra Genti. lib. 3. & in plerisq; aliis locis, quomodo differt dicere aliquem esse bene, uel male natum, bene uel male fortunatum, be

ne uel

ne uel male gubernatum & custoditum. Quia ex dispositione relicta à corpore cœlesti, dicitur aliquis bene, uel male natus, & sic etiam fortunatus, secundum uero quod ab Angelo illuminatur, dicitur bene custoditus, & non male, ubi sequuntur illuminationes. Sed secundum quod à DEO in bonum, & illud prosequitur, dicitur bene gubernatus. Quæ tamen electiones hic non habent locum, quia de ipsis nō intendimus, sicut de præseruatione a maleficiis inferendis. De qua ad præsens sufficiat, aggrediēdo earum ceremonialia, quæ ab eis practicantur, & primo quibus modis innoxios ad earum perfidiam alliciunt.

De diuersis mediis, quibus dæmones attrahunt, & alliciunt innoxios per maleficas ad augumentum illius perfidiæ.

CAPITVLVM PRIMVM.

SVNT autem tres modi præ cæteris, quibus dæmones per maleficas innoxios subuertūnt. Et ex quibus continuè illa perfidia augmētatur. Et primus est per tædium ex importuna temporalium damnificatione. Nam sicut S. Gregorius dicit, Diabolus frequenter tentat, ut saltem tædium uincat. Intelligas hoc tamen infra uires tentati, ut super diuinā permissionem. Declara quod DEVS permittit, ne homines ignauia torpeant. In cuius figura Iudicum. 2. Has gentes non deleuit Deus, ut erudiret Israel in eis, & loquitur de finitimis nationibus Chananæorum, Iebusæis & aliis. Et iam Hussite, & alii hæretici permittuntur, ut delere non ualeant, Ita & dæmones per maleficas tantis afficiunt damnis in tēporibus, uicinos & innoxios, ut quasi coacti, maleficarum suffragia primò habeant implorare, & demum earum consiliis se submittere, experientia sæpe nos edocuit.

cuit. Nouimus in diocœsi Augustiensi hospitem, cui infrà annum. 44. equi successiuè dum fuissent maleficiati, uxor tedio affecta maleficas consuluit, & iuxta eorum consilia utique non salubria, alios quos ex post emerat, quia uector erat, a maleficiis præseruauit, quantæ denique mulieres in officio inquisitionis nobis existentibus conquestæ fuerunt, quod dum propter damna uaccis, ex priuatione lactis, & alijs iumentis illatis, suspectas maleficas consuluissent, etiam remedia oblata percepissent, dum modo aliquid uni spiritui promittere uoluissent, & illis inquirentibus, quidnam promittendum foret; respondebant parum hoc esse, dum modo informationibus illius magistri assentirent, super certas obseruantias tempore diuinorum in Ecclesia, aut in confessionibus Sacerdotibus faciendum, aliqua subticendo assentirent. Vbi notandum, quòd ut supra tactum est, mille artifex, a minimis & paucis inchoat, quo idem tempore eleuationis corporis Christi in terram spumant, aut oculos claudant, quod aliqua uerba inutilia proferant, sicut & nouimus eam, quæ adhuc superest seculari brachio defensa, quando infra missarum solemnia, sacerdos populum salutat, dicendo, Dominus uobiscum, ita semper subiungit, uulgari sermone, Keer myr die zunge jm arsz umb. Aut quòd in confessione post absolutionem factam etiam similia proferant, aut quòd nunquam ex integro confiteantur, præcipuè mortalia peccata, sicque ad omnimodam fidei abnegationem, & sacrilegam professionem paulatim perducuntur. Et hic modus, seu etiam quicunque consimilis obseruatur a maleficis, erga honestas matronas uitiis carnalibus minus deditas, magis autem terrenis cómodis inhiantibus. Sed erga iuuenculas, ambitioni & uoluptatibus corporis magis deditas alium modum obseruant, scilicet, per carnalia desideria, & uoluptates corporis. Vbi notandum, quòd sicut intentio & appetitus diaboli maior est ad tentandum bonos quàm malos, licet ex parte tentatorum magis tentat malos quàm bonos, id est, quod amplior habilitas reperitur in malis, ad recipiendum tentationem

dæmo-

dæmonis quã sit in bonis. Ita & diabolus sanctiores quasque uirgines & puellas, magis seducere conatur, cui experientia superest, & etiam ratio. Nam cum malos iam possideat, non autem bonos, ideo magis conatur seducere ad sui dominium iustus quos non habet, quàm possessos malos. Sicut etiam aliquis princeps terrenus magis insurgit contra illum, qui plus aufert de iure suo, quàm contra quosuis alios, qui non sibi contrariantur. Experientia. Nã in oppido Rauenspurgæ, duabus incineratis, prout etiam inferius patebit, ubi de modo quem obseruant, concitando tempestates tãgetur, una illa balneatrix inter alia, quæ fassa fuerat, hoc etiam recitauit se multas a diabolo fuisse perpessas iniurias, ea de causa, quod uirginem quandam deuotam, & filiam cuiusdam prædiuitis, quem nominare non opus est, cum & ipsa iam defuncta sit, disponente diuina clementia, ne malitia deprauaret cor eius, seducere deberet, taliter ut ipsam festiuo aliquo die inuitaret, ut ipse dæmon in specie iuuenis, cum ea sua colloquia habere posset. Adderat etiam, quod licet sæpissimè hoc facere attentasset, semper tamen ubi iuuenculam fuisset allocuta, illa signo sanctæ crucis se muniuit. Et hoc utique ex instinctu sancti angeli, ad effugendum opera diaboli processisse nemo dubitat. Est & alia uirgo in diocœsi Argentinensi constituta, quæ uni ex nostris confessa, asseruit, quod die quadam dominica, dum solitaria in domo paterna incederet, uetula quædam illius oppidi ipsam uisitandi gratia accessit, & inter alia scurrilia uerba quæ protulerat, hæc ultimatim subintulit, ut eam si placeret, ad locum ubi iuuenes omnibus hominibus oppidi incogniti morarentur, deduceret. Et dum ait uirgo assensum præbuissem, & ipsam subsequuta ad domum uenissem, uetula subintulit: Ecce per gradus ad cameram superiorem ascendimus, ubi iuuenes morantur, sed caueas ne signo crucis te munias, quod dum me facturam asseruissem, illa præcedente, ego per gradus sequendo, occultè me signo crucis muniui. Vnde contigit quòd in summitate graduum, & ante cameram pariter constitutæ, illa uetula horribili uultu, &
stoma-

stomachato animo se uertendo, & me aspiciendo dixit; En maledicaris signo crucis, cur te significasti, abi hinc, in nomine diaboli recedas sicque ad propria redii illæsa.

Qua ex re colligitur, quantis uersutiis antiquus ille hostis in seductionem animarum debachatur. Præfata denique balneatrix incinerata, per hunc modum asseruit, ab aliqua quadam uetula se seductam, cum tamen eius cõsodalis differenti modo, quia uidelicet dæmonem in uia in specie humana inuenisset, cum & ipsa intentionis fuisset amasium suum fornicationis causa uisitare, & ubi a dæmone incubo cognita fuisset, & interrogata, an eum agnosceret, & ipsa se cum minimè agnoscere assereret. Ille respondit; Dæmon sum, & si uolueris ad suũ beneplacitũ semper ero paratus, nec in quibuscunque necessitatibus te deseram. Ad quæ illa dum annuisset, decet & octo annis usque uidelicet ad ultimum uitæ, spurcitiis illis diabolicis inseruiuit, cum fidei tamen omnimoda abnegatione. Et est tertius modus alliciendi per uiam mœsticæ, & paupertatis. Nam corruptis iuuenculis, & spretis ab amatoribus, quibus se nubendi gratia, ad eorum præmissa impudicitiæ compilauerant, ut iam omni frustrantur confidentia, & se undiq; infamatas cõsiderant, etiam ad quæcunq; diabolica præsidia se conuertunt, aut ratione uindictæ illum maleficiendo, amatorem, seu illam, cui se coniunxit, aut alias omnibus spurcitiis se submittendo machinãtur. Et sicut talium iuuẽcularum non est numerus, ut heu, experientia docet ita nec numerus maleficarum, ex eis insurgentium, pauca ex multis referamus. Est locus id diocœsi Brixin. ubi iuuenis super uxorem sibi maleficiatam, talem casum deposuit, me enim tempore iuuentutis, quandã aic adamãdo, dum ipsa iurgiter instaret, ut eam in matrimonio copularem, & ego eam spernendo, aliam ex alio dominio duxissem in uxorem, uolens tamen amicitiæ gratia ei complacere, ipsam ad nuptias inuitabam. Qua ueniẽte, dum aliæ mulieres honestæ suas propinas, seu oblationes præsentarent, illa quæ inuitata fuerat, manum eleuans, cæ-

teris mulieribus quæ circunstabant audientibus, dixit. Paucos dies sanos post hanc diem habebis. Et sponsa territa, cum eam non cognosceret, eo ut præmissum est, ex alio dominio copulata fuerat, dum interrogaret circunstantes, quænam esset, quæ ei huiusmodi minas intulisset. Aliæ ipsam uagam, & dissolutam mulierem existere affirmabant, non minus tamen ea quæ prædixit, & eo ordine subsequuta fuerunt. Nam post paucos dies adeo malefica ta fuit, & omnibus membris destituta, quod etiam usque in præsens, ultra annos decẽ, in suo corpore maleficia cernũtur, si ea quæ in uno duntaxat oppido illius diocœsis reperta sunt, inferenda essent, liber integer foret conficiendus, conscripta aũt sunt, & reposita sunt apud eundẽ Episcopũ Brixin. & utique stupenda & inaudita, ut testis idẽ existit. Nec silentio prætereundum putamus rem stupendam & inauditam. Nam Comes quidam præclarus, genere Vvestrauiensis territorij, in confinibus Argentinensis diocœsis iuuenculam simili genere pręclaram, duxit uxorem, quàm tamen pòst celebratas nuptias, usq; ad tertiũ annum, carnaliter cognoscere non poterat, maleficiali impedimento, ut rei probauit euentus præpeditus, anxius, & quid agere ignorans, & Sanctus Dei iugiter interpellans. Accidit ut ad ciuitatem Metensem, ob negotiorum quorundã expeditionem applicaret. In qua dum p uicos & plateas, seruis & familia uallatus incederet, quandam mulierem, quæ ante illos annos concubina sua fuerat, obuiam haberet, qua uisa, dum super maleficia sibi illata minimè cogitaret, improuisæ eam blandè ex antiqua amicitia contracta alloquitur, & qualiter se haberet, ut ualeret inuestigat. At illa cernẽs Comitis pietatem, uiceuersa Comitem de ualitudine sui corporis & status, diligenter inuestigauit, quo respondente quod bene, & prospera cuncta sibi succederent. Illa attonita paululum siluit. Et Comes cernens eam attonitam, amplius uerbis blandis eam aggreditur; ad collationem inuitando. At illa de statu uxoris inuestigando, simile responsum accipit, quod bene in omnibus se haberet. Tunc illa an ne pueros generasset

inqui-

inquisiuit. Et Comes: tres mihi, ait, sunt pueri masculi quolibet anno unum genuit. Tunc amplius illa stupefacta paululum siluit. Et Comes: rogo te charissima, cur tam diligenter inquiris indica, nec enim dubito quin meæ fœlicitati congratularis. Tunc illa: Verè congratulator, sed maledicatur illa uetula, quæ obtulit se corpus uestrum uelle maleficare, ut carnalem actũ cum uxore uestra exercere minime haberetis. In cuius signum, puteus qui est in medio curiæ uestræ, continet in fundo ollam, certas res maleficiales continentem, quæ ea de causa ibidem posita fuit, ut quandiu ibidem contineretur, tamdiu coeundi impotentia uobis adesset, sed ecce omnia uana sunt, de quibus gaudeo, &c. Nec comes diu distulit, ad domum regressus, puteum exhauriri fecit, ollam reperit, & cuncta concremando potentiam illam perditam subito recuperauit. Vnde Comitissa denuo nobiles quasque ad nuptias nouas inuitauit, affirmans se iam dominam illius castri & dominij, quæ tanto tempore uirgo permansisset. Castrum & dominium, propter honorem Comitis non expedit nominatim exprimere, hoc enim ipsum recta non persuadet & ut substantia facti in detestationem tanti criminis detegatur. Ex quibus patent uarij modi a maleficis uisitati, in augmentum suæ perfidiæ. Præfata. n. mulier, quia ab uxore Comitis expulsa, hoc maleficiũ Comiti ex alterius maleficę informatione tulerat, qua de causa innumeri effectus maleficiales sequuntur.

Sequitur de modo sacrilegæ professionis. Cap. II.

MOdus autem sacrilegæ professionis, super expressum pactum fidelitatis cum dæmonibus uarijs existit, utpote cum & ipsæ maleficæ uariis exercitijs circa maleficia inferenda insistunt. Pro cuius intellectu est primo aduertendum, quod sicut in genere triplices apparent maleficæ, ut in prima parte tractatus tactum est, scili-

scilicet lędentes, sed curare non ualentes. Curantes & ex aliquo singulari pacto cum dæmone inito non lædentes, lædentes & curantes ita & inter lædentes unum genus existit supremum, in quo genere existentes, omnia alia maleficia quæ aliæ sparsim exercent perpetrare ualent. Vnde profitendi ubi describitur, satis declarat de aliis speciebus. Sunt autem hæ quæ contra humanæ naturæ inclinationem, imo omnium ferarum, propriæ speciei infantes uorant, & comedere solent. Et hæc est suprema species in maleficis exercendis, sunt enim quæ ad innumera nocumenta alia tendunt. Hæ enim grandines & auras lęsiuas cum fulminibus exagitant, sterilitatem in hominibus & iumētis procurāt. Infantes quos nō deuorant, dæmonibus (ut supra patuit) offerūt aut alias occidunt. Sed hoc circa infantes non renatos fonte baptismatis, quos autem deuorant renati sunt ut patebit, sed non nisi Deo permittente. Sciunt & infantes prope aquas ambulantes, in ipsas nullo uidente, in aspectu parentum proiicere equos sub insessoribus freneticos facere, de loco ad locum per aera, uel corporaliter, uel imaginarie transmeare, iudicū & præsidentium animos ne eis nocere ualeant immutare, taciturnitatem sibi & aliis in tormentis procurare, in se capientium manus & animos tremorem magnū incurrere, occulta aliis manifestare, & quædam futura ex dæmonum informatione, qua uidelicet aliquam causam possunt habere naturalem prædicere, uide quæstionem, an dæmones ualeant futura præcognoscere, in 2. sen. dist. 12. absentia uelut præsentia conspicere, ad amorem uel odium inordinatum mentes hominum immutare, ictu fulminis nō nunquam quem uolunt, seu etiam aliquos homines & iumenta interimere, uim generatiuam, aut etiam potentiam coeundi auferre, aborsum procurare, infantes in utero matris solum exteriori tactu interimere, solo etiam uisu absque tactu, interdum homines & iumenta maleficiare, & mortem inferre, proprios infantes dæmonibus dedicare & breuiter omnia ut præmissum est pestifera, quæ aliæ maleficæ sparsim procurare sciunt, quando Dei

iustitia talia fieri permittit. Heu in illo genere supremo existentes perpetrare sciunt, non autem econuerso, hoc tamen est commune omnium, spurcitias carnales cum dæmonibus exercere, ideo & ex illorum modo proficiendi, qui in supremo genere existunt, aliarum maleficarum modum faciliter quis capere potest. Fuerunt autem tales dudum, ante triginta annos in confinibus Sabaudiæ, uersus dominium Bernensium, ut recitat Nider in suo formicario, Nunc autem in confinibus Lombardiæ, uersus dominium ducis Austriæ, ubi & inquisitor Cumanus ut in præcedente parte tactum est, uno anno quadraginta & unam maleficas incinerari fecit, & fuit anno domini, &c.85. qui etiam adhuc continue inquirendo laborat. Modus autem profitendi duplex est. Vnus solennis per simile ad uotum solenne. Alius priuatus, qui seorsum dæmoni quacunque hora fieri potest. Solennis inter eos fit, ubi maleficæ in certam concionem statuto die ueniunt, & dæmonem in assumpta effigie uident hominis, qui dum super seruandam sibi fidelitatem, cum temporalium prosperitate, & longitudine uitæ hortatur, illæ q̃ assunt nouitiam suscipiendam sibi cōmendant. Et dæmon si de abneganda fide, & cultu Christianissimo, & de extensa muliere, (sic enim & beatissimam uirginem Mariam nuncupant, & si de sacramentis nunquam ueneran dis inueneri nouitium seu discipulum uoluntarium, tūc dæmon manum extendit, & uiceuersa discipulus seu nouicia, stipulata manu illa seruare promittit, & dæmon habitis illis præmissis, statim subiungit hæc non sufficere, & ubi discipulus quænam ulterius sint facienda inquirit. Dæmon omagium petit, quod continet, ut in anima & corpore, sibi ęternaliter pertineat, & pro posse alios quoscunque utriusque sexus sibi associare uelit. Adiungit denique, ut certa unguenta ex ossibus & membris puerorū, & præcipue renatorum fonte baptismatis, sibi conficiāt, per quæ cunctas suas uoluntates explere cum suā assistentia poterit. Hunc modum nos inquisitores (experientia teste) percepimus in oppido Brisiaco Basiliensis diocœsis, ple-

plenam informationem capiendo ab una iuuencula malefica, sed cõuersa, cuius & matertera in diocœsi Argentinensi incinerata fuerat, quæ etiam addiderat, quod per modum quo eius matertera ipsam primitus seducere tentasset talis erat. Quadam enim die secum per gradus ascendere habebat, & eius iussu cameram intrare, ubi cum uidisset quindecim iuuenes in uestimentis uiridi coloris, ad modum quo Rutheri incedere solent, matertera sibi dixit. Elige ex his iuuenibus, & eum quem uolueris, tibi tradam, & ipse te sibi in sponsam assumet, & cum illa nullum se uelle habere asseruisset, grauiter uulnerata tãdem acquieuit, modum exprimens præmissum, asseruit etiam quod sępius per longa terrarum spacia, de nocte secum translata fuerat, etiam ab Argentina usque Coloniam. Hæc est illa, cuius occasione in prima quæstione præmissum est nos uelle declarare, an maleficæ uere & corporaliter a dæmonibus transferantur de loco ad locum, & hoc propter uerba canonis. 6.q.5.episcopi ubi textus sentit, ꝙ solummodo imaginarie, cum tamen interdum etiã uere & corporaliter transferuntur. Interrogata enim an solum imaginarie & fantastice sic incederẽt per dæmones illusæ. Respondit quod utroque modo; prout etiam ueritas se habet, ut inferius dæmon transferendi localiter declarabitur. Asseruit etiam ꝙ maiora damna ab obstericibus inferuntur, quia ut plurimũ infantes, aut habent interimere, aut dæmonibus offerre, ab ipsa etiam matertera asseruit se grauiter fuisse uerberatam, eo quod ollam quandã occultatam discooperiendo plurimorũ infantium capita reperisset. Et plura alia retulit, prius præstito pro dicenda ueritate iuramento, vt decuit eius deniq; uerbis super modum profitendi fides indubia, accõmodatur etiam per ea quæ in suo formicario prętatus Ioan. Nider doctor præcipuus, qui etiã nostris temporibus miris claruit scripturis recitat, & hoc ex relatu Inquisitoris Eduensis diocœsi, qui etiam in ipsa diocœsi multos de maleficijs reos inquisierat, & incinerari fecerat, dicit enim, præfato inquisitore mihi referente percepi, quod in Lausanensi ducatu qui-

dam malefici proprios natos infantes coxerant, & comederant. Modus aũt discendi talem artem fuit, ut dixit, q malefici in certam concionem uenerunt, & opere eorum uerisimiliter dęmonem, in assumpta imagine uiderent hominis, cui discipulus habebat necessario dare fidem de abnegando Christianissimo, & de eucharistia nunquam adoranda, & de calcando super crucem ibi latenter ualent. Sequitur aliud exemplum ab eodem. Fuit insuper fama cõmunis Petro iudice in Botilgem referẽte quod in terra Bernen. tresdecim infantes deuorati essent a maleficis, quã obrem etiam publica iustitia satis durè exercerat in tales paricidias. Cum autem Petrus quæ siuisset a quadã capta malefica, per quem modum infantes comederent. Illa respondit. Modus iste est, nám infantibus nondum baptizatis, præcipue insidiamur, uel etiam baptizatis, præsertim quando signo crucis non muniuntur & orationibus. Lector aduerte, quod ideo non baptizatis præcipuè insidiantur instinctu diaboli, ut non baptizetur, sequitur hos in cunabulis, uel ad altera iacentes parẽtum, ceremoniis nostris occidimus, quos postquam putãtur oppressi esse, uel aliunde mortui, de tumulo clam furto recepimus, & in caldari decoquimus, quousq; euulsis ossibus tota caro efficitur bene potabilis, de solidiore materia unguentũ facimus nostris uoluntatibus & artibus, ac transuectionibus accommodis, de liquiori uero humore flasconem ut utrem replemus, de quo is qui potatus fuerit, additis paucis ceremoniis statim cõscius efficitur, & magister nostræ sectæ. Sequitur ad idem modus alius magis distinctus & clarus. Nam iuuenis quidam cum uxore malefica captus, in Bernensi iudicio, seorsum ab eadem, & in distincta turrim repositus, dixit. Si meorum facinorum ueniam consequi possem, omnia quæ de maleficiis scio libens patefacerem mori enim uideo me oportebit. Cumq; per literatos circunstantes audisset omnimodam posse consequi ueniam si uere pœniteret, tunc læte se morte obtulit, & modos primæue perfectionis deseruit. Ordo, inquit, talis est, quo etiam seductus sum. Oportet primo ut dominico die ante-

antequam aqua benedicta consecratur, discipulum futurũ cum magistris ecclesiã introire, & ibidẽ abnegare coram eis Christum, eius fidem, baptisma, & uniuersalem ecclesiã. Deinde omagium præstare magisterulo, id est, paruo magistro, ita enim dæmonẽ & non aliter uocant. Vbi notandum ꝙ iste modus cum alijs recitatis concordat. Nec obstet quod dæmon interdum præsens est, ubi omagium sibi præstatur, interdum uero non dolose enim tunc operatur, cernens dispositionem futuri discipuli, quem fortassis ab eius præsentia tanquã nouitius retraheretur timoris causa, cum tamen alias per sibi notos & familiares facilius æstimat eum assentire. Ideoq; eum & tunc magisterulum uocant, cum absens est, ut minori terrore, ex parua æstimatione magistri concutiatur. Sequitur postremo de utre bibit supra dicto, quo facto, statim se interioribus sentit imagines nostræ artis concipere & retinere super principales ritus huius sectæ. In hunc modũ ait, seductus sum. Et uxor mea, quam tantæ pertinaciæ esse credo, ut potius incendium sustineat, quàm minimã fateri uelit ueritatem sed heu ambo rei sumus, sicut dixit iuuenis ita ueritas per omnia reperta est nam præconfessus iuuenis in magna cõtritione mori uisus est. Vxor uero testibus conuicta, nihil ueritatis nec in ipsa tortura fateri uoluit, nec in morte sed incendio præparato per lictorem, eidem uerbis pessimis maledixit, & sic incinerata fuit. Ex quibus liquet modus profitendi earum solennis. Alius uero modus priuatus fit diuersis mediis. Interdum enim uiris aut mulieribus, aut aliqua alia corporali seu temporali afflictione inuolutis, dæmon astat, interdum uisibiliter, interdum per medias alloquitur personas, & si secundum sua consilia agere uelint, omnia profutura pollicetur ad nutum, a paruis tamen ut in primo capitulo tactum est, inchoando, ut ad maiora paulatim perducat. Varia possent adhuc deduci acta & gesta, per nos in inquisitione reperta, sed quia difficultatem hæc materia non patitur, breuitati studendum est cum ulteriori declaratione.

Pro declaratione omagij præstandi aliqua sunt aduertenda.

VErum super hoc quod diabolus omagi nm recipit aliqua sunt aduertenda qua uidelicet de causa, & quam differenter hoc faciat, & primo. Nam licet hoc faciat principaliter ad maiorem offensionem diuinæ maiestatis, creaturam ei dicatam sibi usurpãdo, & ob maiorem certitudinem futuræ illius damnationis, quam summe affectat. Tamen sæpe repertum est a nobis tale omagium ad certos accepisse annos simul cum professione. Interdum professionem tãtum & omagium ad certos annos detulisse. Et dicamus professionem consistere in fidei totali, aut partiali abnegatione. Totali, ut supra tactum est, cum fides ex integro abnegatur. Partiali, cum ex pacto inito, habet cæremonialia quædam contra statuta Ecclesiæ obseruare, ut dominicis diebus ieiunare, aut sextis feriis carnibus uesci, aut certa crimina in confessione cælare, uel aliquid simile perpetrare. Omgium uero dicamus consistere in corporis & animæ traditione, quã de causa autem talia practicantur, possumus assignare quatuor causa ex parte dæmonis. Cum enim ut supra in prima parte tractatus declaratur, circa secundum principale, an dæmones ad odium uel amorem, mentes hominum possint immutare patuit, quod intima cordis non possit penetrare, cum hoc soli Deo conueniat. Ex coniecturis tamen in illorum cognitionem deuenit, ut etiam iam inferius patebit. Ideo uersutus ille hostis, si cõsiderabit nouitiã in aggressu difficilem, ad consensum tũc blande eam aggreditur, pauca exigens, ut paulatim ad maiora perducat. Secunda causa, nam cum inter abnegantes fidem, diuersitas credenda est, cum quædã ore, sed non corde, quædã ore & corde diabolus experire uolens, an corde sicut ore sibi profiteatur, certos annos deputat, ut eo in tempore ex operibus & conuersationem mentẽ eius inuestiget. Tertia causa, nam si per tantum temporis spacium, cognoscet ipsam ad quæcunque exequenda minus uoluntariam

tariam,& quod iam ore,& non corde,sibi adhęreat pręsumitq; diuinã misericordiam ei propter angeli boni custodiam,quã dęmon in multis experriri potest profuturũ, tunc ipsam abiicere, & tẽporalibus afflictionibus exponere conatur, ut uel sic ex desperatione eius lucrũ habere ualeat. Huius ueritas patet,nam si causa quæritur, unde est,quod certæ maleficæ,sub quibuscunque tormẽtis etiã maximis,nec minimã ueritatem fateri uolunt,ubĩ tamen aliæ faciliter ad quæcunque interrogata, sua crimina fatentur.Idem unde hoc, quod sibiipsi postquã fasse sunt, uitam auferre suspendio conantur.Reuera enim dici potest,quod ubi diuina coactio per sanctũ angelum ad hoc nõ concurrit ut malefica cogatur fateri ueritatem, & maleficium taciturnitatis abscindere,quod tunc opere dæmonum, fit quodcunq; euenit,siue taciturnitas,siue criminũ confessio.Primum fit super illas, quas ore & corde nouit fidem abnegasse, & simili modo omagium præstitisse. de quarum etiam perseuerãtia certus est, ubi per oppositũ alias relinquet non tuendo,eo quod nouit illas sibi minime proficuas.Experientia nos sæpe docuit, cum oẽs quas incinerari fecimus ex earum confessionibus patuit ipsas fuisse in uoluntarias circa malefi cia infereda.Nec hoc sub spe euadendi dicebãt, dum per plagis & uerberibus eis a dæmonibus illatis, ubi ad eorum nutum non seruiebãt, ueritas constabat, sæpissime uisæ cum faciebus tumidis, & liuidis.Et similiter quod post confessionem criminum sub tortura, semper seipsas uita priuare laqueo satagũt, ueritas ex nostra practica habetur, cum semper post criminum confessionem, custodes deputãtur singulis horis, super talia attendentes, ubi etiam ex negligentia interdũ custodum ad corrigias uel peplas reperiebantur suspensæ inimico utique ut dictũ est,hoc procurante,ne per contritionem,aut sacramentalem confessionem ueniã consequerentur.Et quas corde allicere nunquã poterat,quo etiam facilime gratiam apud Deum inuenissent.Iam ultimo p temporalem cõfusionem & horribilem mortem,in desperationem deducere conatur,quãuis & per Dei gratiã ma-

ior ut pie est credendum, ueniam per ueră contritionem, & puram confessionem cõsequuta sit, ubi nõ uoluntarie illis spurcitiis inhęserunt. Patet ex his quæ per diocœses Argentinensem, Constantiensem, & oppidum Haganoæ & Rauenspurga acta sunt, uix annis tribus euolutis. In primo namq; oppido, una uili peplo & fragili se suspendit: Altera nõie Vuapurgis, de maleficio taciturnitatis miro modo fuit notata, alias mulierculas informando qualiter talem taciturnitatem per puerum masculũ, & primogenitum in fornace decoctum procurare deberent. Acta & gesta adhuc prę manibus habentur; & similiter de aliis in secundo oppido incineratis sparsim hinc inde deducentur. Et est quarta causa cur dæmones omagiũ recipere super certas dicerent, super alias vero minime, eo videlicet ꝙ cũ periodum hominis cognoscere subtilius, quã Astronomi possunt; facilius eis terminum uitæ uel præfigere, uel terminum naturalem, per causalem modo quo dictũ est præuenire potest. Hæc breuiter peracta & gesta maleficarum declarãtur. Primo dæmonis astutiã in talibus deducẽdo. Nam quia secund. August. in lib. de na. d ęmo. assignantur 6. causę unde etiã probabiliter cõiecturant futura contingentia, nõ ꝙ illa scire certitudinaliter ualeant. Prima est, quia uigẽt subtilitate naturali, quo ad operationẽ intellęctus ipsorũ. Vnde & sine discursu qui necessarius est in nobis rationis intelligunt. Secunda, quia propter experiẽtiã tẽporũ, & reuelationũ supernorũ spirituũ, plura sciunt q̃ nos, unde ex Isid. allegatur sæpius a doctorib. triplici acumine scire uigẽt dęmones, subtilitate naturæ, experiẽtia tẽporũ, & reuelatione supernorũ spirituũ. Tertia est propter celeritatẽ motus, vñ quæ in Oriente fieri habent, prę cedere possunt mira celeritate Occidẽte. Quarta, quia sicut sua potẽtia cũ Deus permittit, possunt inducere morbos, auarũ inficere, & famem inducere, ita possunt & illa prædicere. Quinta, quia ꝑ signa possunt subtilius prędicere moꝛtẽ q̃ medicus uidẽdo urinã & pulsum. Nã sicut ille ꝑ signa uidet aliqua in infirmo quæ simplex nõ cõsiderat, ita & dæmõ ea quæ nullus hõmo uidet naturaliter. Sexta

quia

quia ex signis quæ procedũt ab aĩo hominis cõiecturãt ea quæ sunt, uel erũt in anima astutius prudẽti uiro. Sciũt enim q instinctus sunt uerisimiliter secuturi, & cõsequenter cuiusmodi opera. Septima, quia acta prophetarum & scripta noscũt melius q̃ homines, & ex illis multa futura depẽdẽt, ideo ex illis multa futura prædicere possunt, etiã tangunt. 26. q. 3. sciendũ. Vnde nõ mirũ si periodũ hois scire potest naturalẽ, licet secus sit de termino causali q fiere per incineratiõnẽ, quã dęmon finaliter procurat, qñ ut dictũ est ipsas inuoluntarias reperit, timẽs de earũ reditu & cõuersiõne, cum tñ alias quas nouit uolũtarias etiã ad naturalem, ut sic usq; mortẽ defendit. DEMVS ex utraque parte exẽpla quæ a nobis reperta sunt & acta. Nã in Basiliẽsi diocœsi uilla super Rhenũ situata noĩe Oberuuiler, plebanũ cõuersatione honestũ, habuit tñ illius opiniõnis seu potius erroris, q maleficiũ nihil esset in mundo, sed tãtũ in opinione hominũ, qui eiusmodi effectus muliercu lis attribuebant, quẽ taliter a suo errore Deus purgare uoluit, quod etiã & alia dæmonum super præfigẽdum terminum uitæ maleficis cõmertia patefierent. Nã dum festiue pontem ob cuiusdam negotii expeditione pertransire uellet, obuiam sibi importunitate quãdam uetulam habuit, cui dum in pontis accessu locũ ut præiret dare noluisset, sed importune incederet, casu uetulam luto intrusit, unde indignata, in uerba contumeliosa prorupit, eique dixit, paff, impune non transibis. Sed ille licet uerba parum aduerteret, de nocte se infra cingulum ubi surgere e lecto uolebat, se maleficiatum sensit, ita ut brachiis hominum aliorum sustentari semper habuit, ubi ecclesiã uisitari uolebat, sicq; per triennium mãsit, sub cura tamẽ domestica matris carnalis. Quibus expletis, dum uetula illa ęgrotaret, quam etiam per uerba cõtumeliosa quibus minata fuerat semper suspectã de maleficio sibi illato habuerat, accidit tamen ut pro confessionis audientia, in firmata ad eum mitteret. Et sacerdos licet importune diceret, confiteatur diabolo, suo magistro, ad instantiam tamen matris per duos uillanos sustentatus inter brachia, domum ac-

cessit, & ad caput lecti in qua malefica iacebat sedendo. Duo illi uillani ab extra auscultare uolebant prope fenestram, sic enim stuba in plano erat situata, an maleficium illatum plebano confiteretur, unde contegit, ut licet infra confessionem mentionem nullam de maleficio illato fecisset, ipsa tamen confessione peracta, dixit. Scisne tu paff, quis te maleficauit? Et dum blande ille responderet se nescire, illa subintulit. Tu habes me suspectam, & bene. Scias me tibi intulisse tali de causa, ut supra tactum est, & dum ille pro sua liberatione instaret, dixit: Ecce tempus statutum aduenit, & mori habeo, sed ita disponam ut paucis diebus euolutis, post mortem meam sanaberis, ita & euenit. Nam illa iuxta statutum a dæmone terminum obijt, & infra 30. dies quadam nocte, sacerdos ex integro se sanum reperit. Nomen sacerdotis dicitur Paff helim, iam in diocœsi Argentinen. Simile in diocœsi Basilien. uilla Buchel prope oppidum Geuvylle contigit. Mulier quædam capta & tandem incinerata, sex annis incubum dæmonem habuerat, etiam in lateri uiri dormientis in lecto. Et hoc ter in septimana, sabbatis, quintis & tertijs ferijs, aut alijs noctibus sacratioribus. Tale autem omagium præstiterat diabolo, ut post septimum annum, in corpore & anima, perpetuo sibi dedicata esset. Pie tamen dispensauit Deus. Nam in secta capta, & igni adiudicata, uere & integre confessa, ueniam creditur a Deo percepisse. Plurimum enim uoluntaria ad mortem exitit, asserés quod & si liberari posset, mortem tamen amplius præeligeret, dum modo potestatem dæmonis euaderet.

De

De modo quo localiter transferuntur de loco ad locum. Cap. III.

NVnc autem aggrediendum est de earum ce remoniis, & quibus in suis operibus procedunt modis. Et primo de his quæ erga se & proprias personas operātur. Et quia transferri de loco ad locum corporaliter, est de præcipuis earum actionibus carnalibus, etiam spurcitijs cum incubis dæmonibus insistere. De singulis aliqua deducemus, & primo de earum corporali transuectione. Vbi notandum est, quod hæc transuectio patitur difficultatem, ut sæpius tactum est, ex uno duntaxat processu scripturæ, puta 26.q.5.episcopi. ubi dicitur ex consilio acquirendi. Illud non est admittendum, quod quædam sceleratæ mulieres post Sathan retro conuersæ, dæmonum illusionibus, & fantasmatibus seductæ, credunt se & profitentur cum Diana horis nocturnis dea paganorum, uel cum Herodiade & innumera multitudine mulierum, equitare super quasdam bestias, & multa terrarum spacia in tempeste noctis silentio pertransire, eiq; tanquā Domine in oībus obedire, &c. Qua propter sacerdotes Dei prędicare debent populo, ut nouerint omnino hæc esse falsa, & non a diuino, sed maligno spū talia fantasmata mentibus fidelium irrogari, si quidem ipse satanas transformat se in diuersarum personarū species atq; similitudines. Et mentem quā captiuam tenet, in somnis deludendo, per deuia quæq; deducit, &c. Et ad hoc prędicātur interdum a quibusdam exempla publice de S. Germano, & de quodā alio, qui filiam suam super hoc obseruauit, quasi omnino hæc sint impossibilia fieri. Et indiscrete applicantur ad maleficas & eorum opera, tāquam ut & singula eorū facta in læsionibus hominū, iumentorū terræ frugū, non sint eis applicanda, eo ꝙ sicut fantasti[illegible] in transuectionibus, ita & circa creaturarū lęsiones illuduntur, quæ quidē opinio cū prima quæstione tanquam

hæretica sit reprobata, ut patet, contra diuinam permissionem, super diaboli potentiam quæ ad maiora ut sic se extendere potest, militans similiter, & contra sacra scripturæ intentionem, & ad ecclesiæ sanctæ intollerabile dānum, ubi iam multis annis impune ex hac pestifera opinione perinanserunt seculari brachio puniendo facultatem amputando. Vnde & in immensum sic creuerunt, ut iam non sit possibile eas eradicare. Ideo diligens lector ea quæ sibi posita sunt in destructionem illius opinionis considerabit, & ad præsens qualiter transferantur, & quibus modis hoc sit possibile aduertet, cum responsionibus super exempla quæ ab eis in medium deducuntur. Quod igitur corporaliter possint transferri, uarijs modis ostenditur. Et primo ex aliis magnorum operationibus. Nam si non possent transferre hoc esset, uel quia Deus non permitteret, aut quòd diabolus hoc facere non posset, eo ꝙ creaturæ repugnaret, non primum quia ubi maiora utique & minora Dei permissione fieri possunt, sed maiora tam in pueris quàm in hominibus sępissime facta sunt, ut pote iustis & in gratia constitutis patet. Nam ubi quærunt ad captiones puerorum opere dæmonum fieri possunt, & an dęmon localiter possit transferre aliquem hominum de loco ad locum etiam inuitum. Ad primum respondent quòd sic, nam & Gulielmus Parisiensis in ultima parte de uniuerso dicit: Camptiones puerorum fieri possunt, ita quòd Deo permittente dæmon uicem infantis genere potest, uel etiam translationem facere. Tales etiam pueri semper sunt miseri eiulantes. Et licęt quatuor aut quinque matres uix sufficerent ad lactandum, nunquam tamen impinguantur, sed ultra modum ponderosi existunt. Mulieribus tamen propter nimium terrorem quem concipere possent, nec affirmanda sunt, nec neganda, instruenda sunt ut literatorum iudicia quærant. Permittit enim Deus propter peccata parentum, cum interdum uiri impregnantis uxoribus maledicunt: Vellem, inquiunt, ut diabolū portares, uel similia. Et similiter impatientes mulieres sępe

ſimilia proferunt. De alijs etiam hominibus interdum iuſtis,exempla plurima reperiuntur. Nam Vincentius in ſpeculo hiſt.lib.26.c.43.ex recitatione Petri Damiani re fert de puero quinquennij cuiuſdam nobiliſſimi uiri,qui puer pro tunc monachus factus, a monaſterio nocte illa tus eſt priſtino clauſo,ubi mane repertus,& interrogatus dixit ſe per quoſdam ad magnum conuiuium delatum,& ut comederet iuſſum. Et poſt per ſuperiora priſtino immiſſum.Quid denique de his magis qui uiſitato uocabulo a nobis nigromantici uocantur, nuncupantur, & per aera ſæpe à dæmonibus ad longinqua terrarum ſpacia quandoque uehuntur. Qui etiam alijs interdum hoc idem ſuadentes eos ſecum ſuper caballum,qui utique nō uerus equus, ſed dæmon in tali forma exiſtit, uehunt, & ut loquuntur, ne ut ſigno crucis ſe muniant hortantur. Et licet duo ſimus hunc tractatum ſcribentes, unus tamē ex noſtris ſæpiſſime tales uidit & reperit. Nam ſcholaris quidam pro tunc,nunc uero ſacerdos Friſyngen.diocœſis, adhuc ſupereſſe creditur,qui & referre ſolitus eſt, ſemel ſe corporaliter à dęmone fuiſſe ꝑ aera ſubuectū,& ad remotas partes illatū.Supeſt ſacerdos alius id oberdorff oppido prope Lantzhutā,qui pro tunc conſodalis illius exiſtens,oculis propriis illam ſubuectionem vidit. Et qualiter extenſis brachiis,in altum clamando,& non eiulando translatus fuit.Cauſa aūt vt idem retulit, hæc erat. Nam conuenientibus quadā die multis ſcholaribus,in potagiis ceruiſiæ,omnes in hoc conſenſerant,vt ille qui ceruiſiam afferret, nil exponere haberet,& ſic vnus ex ſociis dū pro ceruiſia apportanda exire volebat,oſtium aperiendo, nebulam denſam ante oſtium intuitus fuit,vnde territus rediit, & quod potum adferre nollet cauſam aperiēdo, eis inſinuauit.Tunc idem qui illatus fuerat,indignatus dixit Et ſi diabolus adeſſet, potum apportabo. Et ſic exiens aliis omnibus tunc videntibus, per aera ſubuectus fuit. Verum quidem quod nō ſolum vigiliantibus,ſed dormētibus talia accidere poſſint, fateri neceſſe eſt, vt. videlicet dormiendo per aera localiter & corporaliter transferantur.

rantur. Patet & de quibusdam, qui super regulas domorũ & ædificia altissima somniando incedunt. Nec quicquam eis obstare potest ad eorũ transitũ, tam in altum, quam in profundum. Et si proprijs nominibus ab alijs circunstantibus uocantur, statim ad terram quasi colligi ruunt. Hæc utiq; opere dæmonũ fieri pluries arbitrantur, & nõ absq; ratione. Nam cum dæmones sint in multiplici differẽtia, Aliqui de inferiori choro angelorũ, qui etiam exiguis pœnis ultra pœnam damni quam æternaliter patientur, tanq̃ pro paruis delictis cruciantur, qui etiam neminẽ possunt lædere saltim grauiter, sed solum principaliter ioculationes exercere. Vbi etiam alij incubi sunt uel succubi puniẽtes nocturno tempore homines, uel peccato luxuriæ coinquinantes eos. Non mirum si etiam his trusis insistunt. Potest deduci ueritas ex dictis Cassiani. colla. 1. ubi dicit tot esse immundos spiritus, quot in hominibus studia, nõ dubie comprobatur. Nam nonnullos eorum quos etiam paganos uulgus appellat, nos uero trollen. & abundant in regno Norueye, aut schretel. Ita seductores & ioculatores esse manifestum est, ut certa quæq; loca uias iugiter obsidẽtes. Nequaq̃ tormentis prætereũtes lædere possunt derisu tantummodo & illusione contenti fatigare eos potius studeant, quam nocere. Quosdam uero solummodo innociuis incubationibus hominũ pernoctare. Alios ita esse furori ac truculentiæ deditos, ut non sint contenti illorum tantummodo corpora quos suppleuerint atroci dilatione uexare, sed etiam irruere supereminus trãseuntes, atq; affligere illos sæuissima cæde festinent. Vult dicere quod non tantum obsident: immo etiam horribiliter cruciant, quales illi in Euangelio. Matthæi. 8. describuntur. Ex quibus concludere possumus, primum ꝙ non est dicẽdum maleficas non transferri localiter, eo quod Deus nõ permittat. Si enim super iustos & innocentes, aut etiam super magos permittit, quomodo non super illas ex toto se diabolo deuouentes. Et ut cum timore loquamur. Nonne diabolus saluatorem nostrũ sustulit, & duxit & statuit hinc inde, ut Euangelium testatur. Nec etiã secundum suf-

fraga

fragatur aduersarijs quasi diabolus hoc facere non possit: cui ut in supradictis patuit, tanta inest uirtus naturalis oĩa corporalia excedens, quod nulla ei uirtus terrena es comparari potest. Iuxta illud. Non est potestas super terram &c. immo ipsi lucifero tanta naturalis inest potestas seu uirtus: quæ maior etiam inter angelos bonos in cęlo non existit. Sicut enim omnes angelos in naturalibus excessit, & naturalia per casum non sunt imminuta: sed tantummodo gratuita, ideo adhuc in eo remanent, licet obfuscata & ligata. Vnde glosa ibidem super illud. Non est potestas super terram &c. Et si oĩa superat, meritis tamen sanctorũ subiacet. Nec ualet si quis duo obiiceret. Primo quod anima hominis posset resistere; & quod textus uidetur sentire de uno in singulari, scilicet, lucifero, cum in singulari loquatur. Et quia hic fuit qui Christum in deserto tentauit, & primum hominem seduxit, iam autem religatus sit, & alij angeli nõ sint tantę uirtutis, cum ipse omnes excedat. Ideo alii malos homines trãsferre localiter per aera non possunt. Non ualent instantiæ. Primo dicamus de angelis. Nam minimus angelus omnẽ humanã uirtutem incõparabiliter excedit. Rationes sumuntur ex pluribus. Primo, quia uirtus spiritualis fortior uirtuti corporali, sicut uirtus angeli, aut etiam animæ superioris quàm uirtus corporalis. Secundo, quò ad animam. Quia cum omnis forma corporalis est forma indiuidua per materiam, & determinata per hæc, & nũc prout iam anima nostra existit, formæ aũt immateriales sunt absolutæ & intelligibiles. Vnde etiam potestatem habent absolutam & uniuersaliorem. Ideo anima coniuncta non potest ita subito transferre corpus suum localiter, nec in altum eleuare. Bene autem faceret cum esset separata Deo permittente, quę omnia a fortiori potest spiritus omnino immaterialis, prout est angelus tam bonus quàm malus. sic ẽt angelus bonus transtulit Abachuc in momento a Iudęa in Caldæam, & ex hac ratione etiam cõcluditur, quod illi qui de nocte in somnis per alta ædificia uehuntur, non feruntur a proprijs animabus, nec ex influentijs corporum

cœle-

cælestium, sed ab aliqua excellentiori uirtute, ut supra patuit. Tertio quod sicut natura corporalis nata est moueri immediate natura spirituali secundum locum, tum quia motus localis est primus motuum. 8. physico. tum etiam quia perfectior est inter omnes motus corporeos, ut ibidē probat philosophus ea ratione, quia mobile secundū locum nō est in potentia ad aliquid extrinsecum, inquantū huius, sed solum ad aliquid extrinsecum, unde etiam non tam a doctoribus sanctis q̃ & philosophis concluditur, quod suprema corpora, supple cœlestia, mouentur a substantiis spiritualibus, & separatis bonis, & secundum naturā & uolūtatem, tum etiam quia uidemus quod anima primo & principaliter mouet corpus, motu locali. Ideo dicere oportet quod ratio corporis humani nec quantum ad ipsum corpus, nec quantum ad ipsam animam obstare potest, quin utrunq; moueri possit subito, Deo permittente, de loco ad locum a spiritualibus substantia, bona secūdū uoluntatem & naturā, quando boni & in gratia constituti transferuntur, aut bona secūdum naturam, non aūt secundum uoluntatem, quando male transferuntur. Si cui placet uidere S. Thomam, in prima parte. q. 90. per tres ibidem articulos, aut etiam. q. de malo. seu etiam in. 2. sentę. dist. 7. de potestate dęmonū super effectus corporales. Modus aūt trasnferendi talis est. Nam ut ex præcedentibus patuit unguentum ex membris puerorum, præcipue interemptorum, ab eis ante baptismum cōficere habēt ad dæmonis instructionem sedile aliquod, aut lignum inungere, quo facto, statim in aera feruntur, & hoc siue de die, siue de nocte, uisibiliter, seu etiam si id uolunt, inuisibiliter secundum quod dæmon & obstaculum alicuius corporis, alterum corpus occultare potest, ut in prima parte tractatus de præstigiosa apparitione operę dæmonum patuit. Verum licet dæmon per tale unguentum ut plurimum huiusmodi practicat ad finem, ut baptismi gratia infantes priuētur & saluatione, tamen & absq; his pluries efficere uisus est, uni per animalia quæ utique non animalia uera, sed dæmones sub formis illis existentes, ipsas

transuexerunt, aut etiam aliquo sine exteriori adminiculo, solummodo dæmonis uirtute uisibiliter operante, interdum transferuntur. RES GESTA de uisibili & diurna transuectione. In oppido Vualshoit super flumen Rheni, Constantiensis diocœsis, malefica quædam oppidanis cum esset plurimum odiosa, & ad quasdam cœlebrandas nuptias non fuisset inuitata, cum tamen pene oẽs oppiadani illis interessent, ipsa indignata, uindicare se æstimans, dæmonem aduocat, & suę tristiti æcausam aperuit, ut grandinem excitare uellet, & cunctos de chorea dispergere petiit, quo annuente, ipsam subleuauit, & per aera ad montem prope oppidum, uidentibus certis pastoribus transuexit, & ut postmodum fassa fuerat, a qua sibi deesset ad fundendam in foueam, quem modum ut patebit, ubi grandines excitant, obseruant, ipsa in foueam quam paruam fecerãt, urinam loco aquæ immisit, & cum digito, morte suo, astante dæmone mouit, & dæmon subito illum humorem sursum eleuans, grandinem uehementem in lapidibus super chorizantes tantummodo & oppidanos immisit. Vnde ipsis dispersis & de causa illius mutuo conferentibus, malefica oppidum postea ingreditur, unde suspitio magis aggrauatur. At uero cum pastores ea quæ uiderant recitassent, suspitio uehemens in uiolentam creuit. Vnde capta, & fassa quod ea de causa, nimirum quia inuitata non fuerat, talia perpetrasset, ob multis etiã aliis maleficiis ab ea perpetratis, incinerata fuit. Et quia publica fama de huiusmodi transuectionibus etiam apud uulgares cõtinue uolat, nõ expedit plura ad hoc probãdum de his hic inserere. Tantummodo hæc sufficiant aduersus illos, qui huiusmodi corporales transuectiones aut omnino negant, aut ꝙ solummodo imaginariè & fantasticè fiant affirmare conantur, qui utiq; in suo errore si relinquerẽtur parum esset, immo nec aduertendum, dummodo in fidei contumeliã sponsorum error non uergeret. Attento aut ꝙ illo errore non cõtenti, etiã alios inserere & publicare in maleficarũ augmentationẽ, & fidei detrimentũ nõ uerentur, dum asserunt ꝙ oĩa maleficia

siderarct,si uero corporaliter transferri uellet, modũ supradictũ seruare necesse esset. Præterea in casu quo canõ ille nude absq; omni declaratione intelligẽdus esset; quis tã stolidus, ut propterea oĩa eorũ maleficia & nocumenta esse fantastica & imaginaria affirmaret, cum ad sensum oibus appareat contrariũ? eo præcipue q plures sint superstitionũ species: utpote quatuordecim. Inter quas maleficarum species, supremũ in maleficiis & nocumentis continet gradũ, & species phytonũ, ad quam reduci possunt qui fantastice uehuntur minime gradũ. DEMVM nec exẽpla ex legenda sancti Germani, aut aliorũ quorũcũq; eis suffragantur. Vtiq; quia possibile erat dæmonibus, ut se ipsos ad latera, uiri dormientis, tempore intermedio quo scrutiniũ de uxoribus fiebat applicarẽt quasi uiris cõdormirent, q tamen factũ fuisse propter honorem sancti nõ asseritur, casus tamen ponitur ut non credatur esse impossibile, oppositũ illius q in legenda ponitur. A simili respondéri potest ad quascunq; alias obiectiones, quia sicut inueniuntur quod quędam tantummodo imaginarie, ita etiam reperiuntur in scriptis doctorum, plures fuisse corporaliter translatas. Si cui placet Thomam Brabãtinum in libro suo de apibus inspicere, mira inueniet tã de imaginaria, quàm etiam corporali hominum transuectione.

Sequitur de modo quo se incubis dæmonibus obiiciunt, Capitulum IIII.

SED quantum ad modũm quo maleficæ dæmonibus incubis se subiiciunt, sex uidenda. Aliqua ex parte dæmonis & corporis ab eo assumpti, ex quo elemẽto fit illud formatum. Secundo, ex parte actus, an semper cũ infusione seminis ab altero recepto. Tertio, ex parte temporis & loci, an potius uno quam altero tempore se exerceat. Quarto an uisibiliter se agitat ex parte mulieris, & an tantummodo illę quę ex huius-

modi spurcitijs procreantur a dæmonibus frequentãtur. Quinto, an illæ quæ ab ostetricibus tẽpore partus dæmonibus inferuntur. Sexto, an remissior uel intentior sit in talibus ipsa uenerea delectatio, & primo super assumpti corporis materia & qualitate. DICENDVM ꝙ aereũ corpus assumit, & quod aliquo modo est terrestre, inquantũ habet terræ proprietatem per considerationem, quod sic declaratur. Nam quia aer in se non est figurabilis nisi secundum figurationẽ corporis alterius in quo includitur, unde etiam minime suis terminis terminatur, sed tantũmodo alienis, & una pars aeris alteri continuatur ideo simpliciter, ut sic nõ potest corpus aereum assumere. Attẽto autem quod aer est maxime transmutabilis & uertibilis in quodcunq; cuius signum est, quod quidã nitentes corpus a dæmone assumptum scindere gladio, uel profodere id efficere nõ ualuerũt, quia partes aeris diuisi statim continuãtur de nouo, ex quo patet quod in se aer bene est cõpetens materia, sed quia nõ põt figurari nisi aliquid aliud terreste sibi adiungatur, ideo oportet ꝙ aer ille sit aliquo modo inspissatus, & ad proprietatem terræ accedens, seruata tamen aeris ueritate, & hanc condẽsationem facere possunt demones, & animæ separatæ per uapores grossos ex terra eleuatos, & per eorũ motum localem eos cõgregando & figurando, in quibus manent tanquam motores tantum, & non ut infamatores, uitam illi corpori formaliter influentes, quia sic fluit ab anima in corpus coniunctum. Sunt autem in suis sic assumptus & figuratis corporibus, sicut nauta in naui quem uentus mouit, unde quando quæritur, quale sit corpus quãtum ad materiam a dæmone assumptũ. Dicendum ꝙ de eo aliud est loqui quãtũ ad principiũ assumptionis, & aliud quantũ ad terminum quia quo ad principium sic est aer, quantũ ad terminũ est aer inspissatus ad proprietatem terræ accedens. Hæc aũt oĩa possunt dæmones, Deo permittente, ex natura, cũ natura spiritualis sic superior naturæ corporali. Vnde & necesse habet sibi obedire, quo ad motũ localẽ, nõ aũt quo ad formarum naturaliũ, tam accidentalium q̃ & substantialium

tialium

cialium susceptionem,nisi in aliquibus paruis creaturis, & hoc adminiculo alicuius alterius agentis, ut supra tactum est.Per motum aũt localem nulla forma ponitur in re mota,unde sic ad nutum mouere possunt cum alijs cir cunstantiis.Ex quibus tamen si quis incidentaliter quære ret,quid sentiendum ubi angelus bonus uel malus aliqua opera uitæ exerceret per corpora uera naturalia, & non aerea,sicut in asina Balaam, per quã angelus loquebatur & ubi dæmones in obsessis corporibus agitãtur. DICEN DVM ꝙ illa corpora non dicuntur esse assumpta,licet tãtũ occupata.Inspiciantur dicta doctoris in 2.distinctio. 8. An angeli corpora assumãt.Sed maneamus in proposito. Dęmones in assumptis corporibus,cum maleficis loquun tur, uident, audiunt, comedunt & generant, quomodo hæc sunt intelligenda, & hæc est secunda pars huius primæ difficultatis.Dicendum ad primum, quod ad ueram locutionem tria requiruntur,scilicet,pulmo cũ retractio ne aeris,quæ nõ solũ propter uocẽ,sed propter refrigeriũ est cordis,unde & muti habent attractionẽ necessariã.Secũdo requiritur ꝙ formetur ex percussione corporis in ae re sicut cum quis ligno percutit in aere vel campana sonũ facit magnũ uel paruum,quia materia in se sonorabilis, & percutitur cum sonabili instrumento, redditur sonus secundũ quantitatẽ corporis & recipitur in aere, & multiplicatur usq; ad aures audientis, qui si est remotæ post spaciũ,ut uidetur præuenire habet:Tertio requiritur uox & dici potest quod sonus in corporibus inanimatis dicitur uox in animatis corporis & ibi est lingua quæ aerem respiratũ & iterum emissum percutit in instrumento & uase fuso a Deo & uiuo naturaliter,quod non est campana.Ideo quia ibi sonus,hic uox dicitur. Et hoc tertiũ po test exemplificari per secundũ,ut patet, & hæc ideo posui,ut prędicatores habeãt modũ tradendi populo Quar to requiritur,ut ille qui uocem format,conceptum mentis,uult alteri per uocem exprimere,& ut ipse intelligat, ideo illam uocem organizat.i.distinguit successiue in ore per linguam dentes, percutiendo,& per labia claudendo

& aperiendo, percussum aerem in ore, ad aerem extrinsecum emittendo, ut sic multiplicando successiue usque ad aures audientis, qui tunc intelligit conceptum mētis. Ad propositum. Dæmones carent pulmone & lingua, quam tamen artificiatam ostendere possunt, iuxta corporis conditionem, sicut & dentes & labia, unde non uere & proprie loqui possunt. Sed quia intelligunt, & intellectū mentis ubi exprimere uolunt, tunc non per uoces, sed per sonos qui habent quandam similitudinē uocum, aerem non respiratum & attractum, ut in hominibus, sed inclusum in corpore assumpto percutiūt, & ad aerem extrinsecum articulatim emittunt usq; ad aures audientis, & ꝙ absque aere attracto & nō respirato possit fieri uocis similitudo, patet per cætera animalia non respirantia, quę dicuntur uocare, & certa alia instrumenta ut dicit philoso. in. 2. de anima. Alec enim dum capitur extra aquam subito uocē emittit & moritur, possunt hæc applicari, & ea quæ sequuntur usque ad uim generatiuam, exclusiue tamen ad bonos angelos. Si quis uelit ulterius speculari de locutione dæmonū in obsessis corporibus. Ibi enim utuntur corporalibus instrumentis ueri corporis obsessū, quia illis illabuntur sic intelligendo infra terminos corporalis quantitatis, & non infra terminos essentię, neq; corporis, neq; animæ. Da differentiam inter substantiā & quantitatem, seu accidens, sed de his nihil ad propositū. Si cui aūt placet inspiciat sanctum Thom. in. 2. senten. di. 8. arti. 5. Consequenter aūt qualiter uident & audiunt dicendū, ꝙ quia duplex est uisio, Spiritualis & Corporalis. Et prima in infinitum excedit alteram, tum quia penetrat, tum quia per distantiā non impeditur iuxta luminis facultatē quod sibi deseruit. Ideo dicendum, quod nullo modo uidet angelus, siue bonus, siue malus per oculos corporis assumpti, nec aliquid corporale sibi deseruit, sicut tamen locutione deseruit sibi aer, & percussio aeris ad sonū procurādū, & ulterius ad multiplicandū vsque ad aures audiētis, Vnde oculi eorū sunt oculi depicti. Libenter aūt sub his similitudinibus hominibus se offerūt, ut eis eorū proprie-

tates

tates quas naturaliter habẽt,& loqui ſpiritualiter per hu iuſmodi opera manifeſtent. Ideo enim & patribus ſancti angeli ſæpe apparuerũt ex D E I ordinatione & eius permiſſione. Malis hominibus ſeſe manifeſtant, ut homines eorum proprietates cognoſcentes illis ſe aſſociet, hic in culpis,& alibi in pœnis, Vnde Dionyſius cœleſtis hierarchiæ in fine dicit. Ex oĩbus partibus humani corporis docet angelus ſuas proprietates conſiderare concludendo, quod corporalis uiſio cum ſit operatio corporis uiuentis per organũ corporale,quibus dæmones in ſe carent,ideo in aſſumptis corporibus ſicut ſimilitudines membrorum habent,ita & ſimilitudines operationem. Et ſimiliter dicere poſſumus de eius auditu,qui multũ nobilior corporali,eo ꝙ conceptum mentis & animæ locutionem ſubtilius cognoſcere poteſt,quam homo,audiendo conceptum mentis per uerba corporalia expreſſum. Vide S.Thom. in.2.ſenten.diſtin.8. Si enim in uultu hominis legitur ſecreta eius uoluntas,& ex motu cordis & qualitate pulſus,a medicis paſſiones animæ cognoſcũtur,a fortiori per dæmones. S E D quo ad comeſtionem dicamus quod completa ratio comeſtionis quatuor debet. Diuiſionem cibi in ore, & traiectionem in corpus, uirtus corporis potentis digerere, & quartum conuertere neceſſarium nutrimentum, & ſuperfluum eiicere. Angeli quicunque, prima duo in aſſumptis corporibus comedendo faciunt,tertium & quartum non poſſunt, ſed loco uirtutis digeſtiuæ & eiectiuæ, adeſt ei uirtus alia quæ cibis diſſoluitur ſubito in præiacentes materiam. In Chriſto etiam fuit uera comeſtio in omnibus, quia habuit uirtutem nutritiuam & conuerſiuam, non autem conuertendo in ſuum corpus,quia illæ uirtutes fuerunt glorificatæ, ſicut & corpus unde etiam reſoluebatur cibus in corpore ſubito, ſicut qui aquam in ignem proiicere t.

Quomodo modernis temporibus maleficæ actus carnales cum incubis dæmonibus exercẽt & qualiter ex his multiplicatur.

SED quo ad actus carnales de quibus principaliter intenditur quo etiam cum maleficis tanquam incubi, in assumptis corporibus exercent, nulla subest difficultas ex præmissis, nisi fortassis quis dubitaret, AN præsentes maleficæ huiusmodi spurcitiis intenderent, & an originem maleficæ ex his spurcitiis sumpserunt. Ad HAS duas dubitationes respondendo, dicamus ad primam quicquid de præcedentibus maleficis ante annos incarnationis dominicæ, mille & quadrigentos, uel circiter actum sit. An uidelicet his spurcitiis inseruiebant sicut ab illo tempore modernæ maleficæ hoc ignoratur, eo quod nusquam hoc quod experientia iam edocuit, historia disseruit. Maleficos enim semper fuisse, & ex eorum prauis operibus plurima nocumenta hominibus, iumentis, & terræ frugibus euenisse, sicut & incubos & succubos dæmones, nemo qui historias peragrat dubitare potest, cum traditiones canonum & sacrorum doctorum plurima a multis centenis annorum de ipsis in posterum reliquerunt & tradiderũt, licet in hoc sit differentia quod incubi dæmones in retroactis temporibus infesti fuerunt mulierculis contra ipsarum uoluntatem, prout Nider in suo formicario, & in libro de uniuersali bono, siue de Apibus, Thomas brabantinus plurima recitant. Huic autem positioni, qua asseritur præsentes maleficas huiusmodi spurcitijs diabolicis esse infectas, non nostra sententia, intantum adhęret, quarum ipsarum maleficarum experta testimonia, quæ cuncta illa reddiderunt credibilia, nõ iam ut hactenus inuitis animis, sed sponte pro uoluutate refœtedissima miserabili seruituti se subiiciẽtes. Quotquot enim a nobis seculari brachio ad puniendum relicte fuerunt in uariis dyocœsibus, præcipue in Constantiensi, &

in oppidio Rauenſpurg multis annis his inhæſerunt ſpurcitiis certis ſub uigeſimo,aliis ſub duodecimo,aut ſub trigeſimo anno,& ſemper cũ fidei abnegatione, in toto uel in parte,teſtes ſunt ibidem omnes incolæ.Demptis enim ſecrete pænitentibus & ad fidẽ reuerſis,non minus quàm quadraginta & octo in quinque annis igni traditæ fuerunt, nec tamen illis accommodata fides,quantum ſponte reuerſis ad pœnitentiam,credulitas adhibita fuit omnibus in loco concordantibus,quod huiuſmodi ſpurcitiis in augmentum huius perfidiæ habent inſiſtere. De quibus etiam ſigillatim in ſecunda parte operis , ubi eorum particularia opera deſcribentur tractabitur , obmittendo ea, quæ & ſocius noſter ; inquiſitor Cumanus in comitatu Burbiæ peregit ; qui & in ſpacio unius anni , qui fuit Milleſimus quadringenteſimus octuageſimus quintus , quadraginta & unam maleficas comburi fecit. Et omnibus publice aſſerentibus,ut dictum eſt,illis ſpurcitiis diabolicis inhæſiſſe.Cõſtat ergo omnia aut uiſus uel auditus propria experientia,aut fide dignorum relatibus.Quo ad ſecundum , ubi difficultatur,an ipſi malefici ex his ſpurcitiis originem ſumſperunt. Dicamus ſecundum Auguſtinũ , hoc utiq; uerũ eſſe oẽs ſuꝑſtitioſas artes ex peſtifera ſocietatem oĩm & dæmonũ originem ſumpſiſſe.Sic enim dicit libro. 1.de doctori.chriſtiana, & habetur.26.q. 2. illud quod eſt. Omnes artes huiuſmodi uel nugatoriæ uel noxiæ ſuperſtitionis ex quadam peſtifera ſocietate oĩum, & dæmonũ quaſi pacta infidelis & doloſæ amicitiæ conſtituta penitus ſunt repudiandæ. Illo attento manifeſtum eſt quod ſicut diuerſæ ſunt ſpecies ſuperſtitionis, ſeu magicæ artis, ita & diuerſæ ſunt eorum ſocietates , & ſicut ſpecies maleficorũ inter quatuordecim illius artis ſpecies peſſima exiſtit,quia non per pactum tacitum,ſed expreſſum ultra hoc quod cultum latrię perfidei abnegationem ipſis dæmonibus habent exhibere . Ideo & peſſimã cum ipſis conuerſando retinent ſocietatem, iuxta mulierum , quæ ſemper uanis delectantur,conditiones.Attento inſuper iuxta doct. S. Tho. in 2. ſenten. diſt. 4. ar. 4. in ſo-

lutione unius argumenti ubi quęrit. An geniti ex huiusmodi dæmonibus modis peractis sine maioris uirtutis q̃, alii homines? Respondit hoc uerum esse: non solum ex textu scripturæ Genesis.6. Isti sunt potentes a seculo &c. Sed etiam ea ratione quod dæmones possunt scire uirtutem seminis decisi. Primo ex dispositione eius a quo decisum est. Secundo mulierem proportionatam ad seminis illius susceptionem. Tertio constellationem iuuantem ad effectum corporalem. Et quartum addere possumus etiã ex suis uerbis. s. ipsius geniti complexionem optimam, ad effectus illi proportionatos, ex quibus omnibus sic cõcurrentibus concluditur, ꝙ tales sic geniti sunt fortes & magni corpore. Ideo ad propositum cum quæritur. An malefici ex his spurcitiis originẽ sumpserunt, dicamus. Originem sumpserunt utiq; ex pestifera mutua societate, ut ex primo notabili patuit. Multiplicationẽ uero non sumpsisse ex illis spurcitiis nemo negare potest ex secundo notabili, cum non delectationis, sed corruptionis causa illius dæmones intendunt. Erit ergo talis ordo quod succubus dęmon ab homine, scelerato semẽ decidat, qui si est proprius illi homini deputatus, & noluerit se incubum facere, ad maleficam tradit illud semen dæmoni mulieri seu maleficæ deputatus, & ille sub certa constellatione sibi deseruiente, ut talis genitus uel genita, fortis uiribus ad peragenda maleficia persistit se incubum maleficæ faciet. Nec obstat quod illi de quibus textus loquitur non fuerint malefici, sed tantummodo gigantes, & uiri famosi & potentes, quia ut superius dictum est, maleficia nõ fuerunt perpetrata tempore legis naturæ, & hoc propter recentẽ memoriam creationis mundi. Vnde idolatria locum habere non potuit, iam autem malicia hominum excrescente diabolus maiorem ad seminandum hoc genus perfidiæ reperit oportunitatem. Sed neque illi termini in bonum uirtutis intelligi possunt, ubi illi asseruntur fuisse uiri famosi dicebantur.

An semper cum decisione seminis incubus dæmon maleficam aggreditur.

AD illud etiam ubi quæritur. An semper cum infusione seminis, &c. Respondetur cum mille nocendi habeat modos & arte, utpore qui a principio ruinæ suæ, conatur ecclesiæ unitatem rescindere, & humanum genus omnibus modis auertere. 16. q. secunda. Ideo de istis regula infallibilis non potest dari, sed probabilis distinctio, uidelicet, quod aut malefica annosa est, & sterilis, aut non. Si sic utique absque seminis decisione, cum ad nihilum ualeret, & dæmon in suis operibus etiam quantum potest superfluitatem subterfugit; sicut & natura maleficam aggreditur, uel etiam si sterilis non sit, tamen delectationis causa ex parte maleficæ causandæ ipsam aggreditur. Si uero ad impregnationem disposita, tunc si commode semen a uiro decisum habere potest cum illo ipso aggredere ob infectionem prolis non differt. Verum si quis quæreret an semen emissum per nocturnam pollutionem ita colligere posset sicut decisum per actum carnalem. Ad hoc probabilis potest dari ratio, quod non licet aliis uideri patet oppositum. Nam attento quod dæmones ut præmissum est, uirtutem seminis generatiuam attendunt, & talis uis in semine per actum carnalem amplius effunditur & conseruatur, scinditur semen per pollutionem nocturnam emissam tantummodo ex superfluo humore & non cum tanta ui generatiua discinditur. Ideo cum eo se minus exercere ad generationem prolis creditur, nisi fortassis uim illam adesse semini intelligeret. Sed & hoc omnino negare non possumus, quod malefica maritata, & per maritum impregnata, etiam per cōmixtionem alterius seminis incubus dæmon conceptum inficere potest.

An potius

An potius uno tempore quàm altero, & similiter de loco.

AD illud, an obseruat tempora & loca. Dicendum ꝙ ultra obseruantiam temporum, quod ad constellationes quas obseruat, quando ad prolis infectionem operatur. Obseruat etiam certa tempora quando non infectionis, sed ueneree uoluptatis causa, ex parte maleficæ exercendæ agitatur, & sunt sacratiora totius anni tempora, ut natalis Christi, Paschatis, & Pentecosten solennitatibus, & alijs festiuis diebus, & hoc faciunt triplici ex causa. Primò, ut sic malefici non solum perfidi per apostasiam a fide, uerum etiam sacrilegij uitium incurrunt, in quibus ipsi dæmones ut ipse creator amplius offendatur & grauius, in propriis animabus maleficę condemnentur. Secunda causa, quod cum Deus sic grauius offenditur eis maiorem potestatem sæuiendi in homines & puniendi illos, siue in rebus, siue in corporibus, etiam innoxios relinquant. Quod enim dicitur, filius non portabit iniquitatem patris, &c. intelligitur quò ad æternam punitionem, temporali autem sæpissimè innoxij propter aliorũ facinora afflictione puniuntur, unde & alibi Deus clamat: Ego Deus fortis & zelotes uisitans peccata parentum, in tertiam & quartam generationem. Talis punitio patuit in filijs Sodomitarum submersis, propter parentum scelera. Tertia causa ut maiori oportunitate plures ruere faciant, præsertim iuuenculas, quæ festiuis diebus ocio & curiositatibus dum amplius insistunt, eo facilius a maleficijs uetulis seducantur, prout in terra natiuitatis unius ex his inquisitorib. cũ duo simus hoc opus colligentes contigit. Nam iuuencula quædam & uirgo deuota sollicitata festiua die ab una uetula, ut secum per gradus ad cameram ascenderet, eo ꝙ certi iuuenes pulcherrimi ibidem essent inclusi, & dum illa annueret, ascẽdentibus simus, uetula præcedente, iniunxit iuuenculæ, ne se signo crucis muniret. Et licet illa annuisset, occultè tamẽ signo illo muniuit, ex re contigit, ut dum ascendissent,

diſſent,& uirgo neminem compexiſſet, eo quòd dæmones ibidem exiſtentes ſuam præſentiam in aſſumptis corporibus illi uirgini nequiebant oſtendere. Vetula male dicendo uirgini dixit: Vadas in nomine omnium diabolorum, cur te ſignaſti? Hæc ex confeſſione pura illius uirginis colligi. Poteſt & addi quarta cauſa ut ſic facil us homines ſeducant, qui dum ſi conſiderant quod talia à Deo ſacratioribus tempori bus fi ri permittuntur, non æſtiment illa tam grauia eſſe, ſicut ſi illis temporibus ne quirent facere de loco uero amplius in locis certis ſe exer cent, dicendum q ex uerbis factisq; maleficarum conſtat, q ſpurcitias illas omnino in locis ſacris exercere nõ poſſunt. Quia in re perpenditur efficacia angelicę cuſtodiæ, ob reuerentiam illius loci, & quod amplius eſt, aſſerunt, ſe nunquam habere pacem, niſi tempore diuinorũ, cum præſentes fuerint in eccleſia, & ideo citius & tardi⁹ ingrediuntur & egrediuntur, licet alia peſſima certa cæremonialia habent ad inſtructionem dæmonum obſeruare ſcilicet tempore eleuationis in terram ſpuere, ſeu cogitationes nephandiſſimas per uerba, aut ſine uerbis proponere, ut utinam eſſes in tali, uel tali loco, prout iam in ſecunda parte tangetur.

An uiſibiliter ſicut ex parte maleficæ, ita etiam quo ad circunſtantes ſe mutuo agitant.

AD illud, an uiſibiliter uel inuiſibiliter huiuſmodi ſpurcitias agant mutuo, dicendum quantum experientia nos edocuit, quòd licet ſemper uiſibiliter ex parte maleficæ dæmum incubus operetur, ita quod non eſt neceſſarium inuiſibiliter propter fœderatum pactum & expreſſum ei appropinquare. Tamen quò ad circunſtantes ſæpius ipſe maleficæ ſupinæ iacentes in agris ſeu ſyluis uiſæ ſunt, & denudatæ ſupra umbilicum. Et iuxta diſpoſitionem illius ſpurcitiæ coaptatis membris, tibijs & cruribus ſe agitantes dęmonis incubis inuiſibiliter ibi

dem

dem quo ad circunſtantes cooperantibus, licet in fine actus uapor nigerrimus in longitudine hominis ſurſum a malefica in aere eleuabatur, ſed hoc rariſſimè. Et qua de cauſa nouit ille, ille artifex, ut iuuencularum circunſtantiam, uel aliorum hominum mentes ualeat aut allicere, aut immutare, de quibus geſtis & qualiter in pleriſq; locis, tam in oppido Rauenſpurg quàm etiã in domino nobilium de Roppelſteyn, & certis ali js terris talia ſunt peracta, in ſecunda parte patebit. Sed & hoc contigiſſet certum eſt, ꝙ maritis uiſibiliter interdum cernentibus incubos dæmones, quos tamen non dæmones, ſed uiros putabant cum eorum uxoribus talia peragere, dum arma arriperent, & transfodere uolebat, ſubito dæmon diſparuit, ſe inuiſibilem faciẽdo, unde & mulieribus manus & brachia obiicientibus, licet interdum læſi fuiſſent, ipſos tamen uiros obiurgantes an ne oculos haberent, aut ſi a dæmonibus obſeſſi forent deridebant.

Quod non ſolum dæmones incubi mulieres ex eorum ſpurcitijs procreatis, aut eis obſtetricibus oblatas infeſtant, ſed quaſcunq; indifferenter, cum maiori uel minori uenerea delectatione.

Finaliter uero concludendo, dici poteſt ipſos dæmones incubos non tantum mulieribus ex eorum ſpurcitijs progenitis, aut eis ab obſtetricibus oblatis fore infeſtos, ſed toto conatu in quaſcunque ſanctiores uirgines illius terræ, aut oppidi per ipſas maleficas ſeductrices aut copulatrices anhelare. Hoc enim experientia rerum magiſtra edocuit, ubi in oppido Reuenſpurg certæ combuſtæ ante finalem ſententiam. Hinc ſimile aſſeruerunt, quod eis ab earum magiſtris iniunctum fuiſſet, omni conatu debere in ſubuerſionem ſanctarum uirginum, & uiduarum laborare. Et de uenereâ delectatione an maior

sit uel minor cum incubis dæmonibus in corpore assumptis quàm cæteris paribus cum uiris in corpore uero dicendum. Videtur quod licet naturalis ordo hoc minus excusat, quin maior sit ubi simile suo simili alludit: tamen ille, ille artifex, ubi debita actiua debitis passiuis licet non in natura, tamen sub qualitatibus in calore uel temperamento aliquo coniungit, utique non minorem excitare uidetur concupiscentiam, sed de his in sequentibus latius quò ad conditionem sexus fœminei declarabitur.

De modo generali quo per sacramenta ecclesiæ sua maleficia maleficæ exercent. Et de modo quo uim generatiuam impedire solent, seu etiam alios defectus super quascunque creaturas, dēptis corporibus cœlestibus.

CAP. V.

NAm autem qualiter alias creaturas in utroque sexu & terræ fruges inficiunt, plures sunt super modo agendi aduertēda. Ex prīmo qualiter homines, demum qualiter bestias. Tertio, qualiter terræ fruges. Et parte hoīs, primo qualiter uim generatiuā, seu etiā actum uenereū ne mulier concipere, aut uir actum exercere ualeat maleficijs impediunt. Secundo qualiter actus ille impeditur respectu unius mulieris interdum & non alterius. Tertio qualiter mēbra uirilia auferuntur, quasi omnino sint a corporibus euulsa. Quarto quomodo si aliquid præmissorum contingeret potentia dæmonis inferente ꝑ se: non per maleficam posset discerni. Quinto, quomodo maleficæ homines utriusq; sexus in bestias præstigiosa arte transmutant. Sexto, quomodo obstetrices maleficæ conceptibus in utero matris diuersis modis interimūt, & ubi hoc non faciunt, dæmonibus infantes offerunt, & ne hęc quasi incredibilia putarentur, ideo in prima parte operis per quæstiones & argumentorum solutiones sunt decisa

Ad

Ad quas si opus sit, dubius lector pro inuestiganda ueritate recurrere potest. Ad præsens tantummodo acta & gesta per nos reperta, siue etiam ab alijs conscripta in detestationem tanti criminis sunt deducenda ad priores quæstiones, si fortassis alicui difficiles ad intelligendum forent. Ex his quæ in hac secunda parte traduntur fidem capiat, & ab errore resilat, quo nullam maleficam esse, aut nullum maleficium posse fieri in mundo æstimauit.

Vnde primo notandum, q cum sex modis lædere possunt absque modis quibus alias creaturas lędunt. Et unus sit, quo amorem malum ingerunt uiro alicui ad mulierem, uel mulieri ad uirum. Alius est, quo odium uel inuidiā in aliquo seminare procurant. Tertius in his qui maleficiati dicuntur, ne ui generatiua uti ualeant ad fœminam, uel uiceuersa fęmellæ ad uirum, uel etiam aliis modis abortum procurando, ut supra tactum est. Quartus cum in membro aliquo hominem ægrotare faciunt. Quintus cum uita priuant. Sextus cum usum rōnis auferunt. Et fateri cum hoc oportet quod in omni genere rerum, demptis corporibus cœlestibus ueros defectus & ueras infirmitates ex uirtute naturali inferre possunt, & hoc ex potenti uirtute naturali & spirituali, qua corporali quacunque eminent uirtute. Nulla etiam infirmitas cum altera concordat, seu etiam defectus naturalis ubi infirmitas desit, ideo diuersis medijs utique ad diuersas infirmitates & defectus procedunt. De quibus aliqua quantum necessitas postulat in medium producamus, prius tamen ne animus lectoris maneat suspensus, cur supra corpora cœlestia aliquam immutationem facere non possunt, dicemus triplicem esse causam. Prima, quia super eas etiam quo ad locum pœnalem existunt, qui locus est aer caliginosus, & hoc propter ipsorum officium eis deputatus uide supra in prima parte tractatus in quæstio.2. ubi dicitur de incubis & succubis dæmonibus. Secunda causa quia corpora cœlestia mouentur a bonis angelis, uide in plerisque locis de motoribus orbium, præcipue S. Thomam in prima parte q.90. in quo corcordant philoso-

phi

phi cum theologis. Tertia causa propter uniuersale regimen & commune bonum uniuersi, cui detraheretur in generali si malis permitteretur spiritibus in illa corpora cęlestia aliquas immutationes causare. Vnde & illę immutationes miraculosę factæ in ueteri aut in nouo testamento, a Deo per eoruu motores se angelos bonos factæ sunt, ut in statione Solis sub Iosue, retrogradatione sub Ezechia, obscuratione innaturali in passione Christi. In omnibus autem post elementis & elementatis sua maleficia Deo permittente, & per se absq; maleficis & cum maleficis exercere possunt, & de facto exercere non cessant, ut patebit. Secundo notandum quòd in omnibus modis maleficandi ut plurimum semper maleficas informant, ut instrumenta suæ maleficæ per sacramenta seu sacramentalia ecclesiæ, uel per quæcunq; diuina seu Deo consecrata efficiant, ut quando imaginem cereã sub palla altaris ad tempus ponit, uel per Chrisma sacrum filũ trahunt, uel ex quibuscunque rebus consecratis. Et hoc quidem triplici ratione, sicut etiam quòd sanctioribus anni temporibus, & pręcipue circa aduentum domini, & festa natalia sua maleficia exercere solent. Primo ut non solum homines per talia perfidi fiant, sed etiam sacrilegi, diuina quantum in eis est contaminando, & sic plus Deũ creatorem suum offendant intimius, animas proprias cõdemnent, & plures in peccata ruere faciant. Secundo ut Deus sic grauiter per homiues offensus, dęmoni maiorẽ potestatem in homines sæuiendi relinquit. Sic etiam Gregorius dicit, quod malis interdum iuxta eorum desideria & petiones concedit, iratusque aliis denegat propitius. Tertio ut sic sub specie boni apparentis pluries simplices facilius decipiat, quando per tacta diuinis rebus putant aliquid numinis a Deo obtinuisse, ubi solum peccata maiora sunt commissa. Potest & addi quarta ratio super sacratiora tempora & principium anni. Nam quia festa plus franguntur peccatis mortalibus quàm mechanicis operibus, iuxta August. in lib. decem cordis. Superstitio autem & maleficia de maximis seruilibus operibus dæmo-

dæmonis est contra diuinam reuerentiam. Ideo ut dictū est, homines profunditus cadere facit, & creator amplius offenditur. Et super principium anni dicere possumus, iuxta Isidorū lib. 8. ethi. cap. 2. quod sicut Ianus à quo Ianuarius mēsis dictus est, qui & in die circūcisionis incipit, idolū fuit diuersis faciebus cōfictū, una tāquā esset finis anni præcedētis, & alia tanquam esset principium futuri, & imminentis anni esset protector, & fortunatus auctor, in eius reuerentiam, sed potius dæmonis, in idolo faciebant pagani uarias commotiones luxuriosas & strenuas, & iocula sibi mutuo tradiderunt, choreas uarias duxerūt, mēsas præparauerunt, de quibus mentio fit per beatum Augustinum, in multis locis, & fere per totum recitātur 26. q. uariis. Et sicut iam mali Christiani has corruptelas immitatur, licet, quo ad lasciuiam sint translata ab eis ad tempora carnispriuii quando cum laruis, & ludis & aliis superstitionibus discurrunt. Ita & nunc maleficæ his per suasionibus a dæmonibus, in ipsorum cōplacētiam circa principiū anni quo ad diuiuū officiū & cultum, ut festum Andreæ & festa natalia Christi existūt, sua maleficia exercent. Et quidem iam in speciali qualiter per sacramenta. Primo demum qualiter per sacramentalia talia exercent aliqua nouiter facta, & a nobis per inquisitionē reperta referamus, oppidū quod nominare nō expedit, quia ordo charitatis & rationis imperat & suadet, ubi malefica corpus dominicum sumpsit, & declinans subito ut detestabilis modus est mulierum, peplum ori adhibuit, & in panniculum dominicum corpus extrahendo inuoluit, & in ollā in qua bufo erat, sic & diabolo informata proiecit, & sub terrra in stabulum prope horreū domus suæ occultauit, cum aliis plurimis rebus adiunctis, ex quibus sua maleficia exercere habuisset, sed assistente diuina pietate tātum facinus detectum ad lucem peruenit Nam sequente die mercenario quodā causa sui laboris, prope stabulum iter faciente, uocem quasi cuiusdam infantis ejulantis audiuit, & quāto propius accessit, usq; dum ad pauimentū sub quo olla abscondita erat peruenisset, tāto clarius au-

diuit, & æstimans infantem aliquem a muliere subtumulatum, sculteturn seu præsidentem accessit, & rem gestam sua æstimatione a paricidia perpetratam narrauit, qui ci tò missis seruitoribus ita esse ut ille narrauerat, repertum est. Exhumare autem puerum nolebat, sed potius ut custodes a remotis positis, si qua mulier accederet sano usi consilio attendere haberent. Nec enim dominicum corpus ibi absconditum esse nouerat, unde & contigit ut eadem malefica locum accederet, & sub pallio aliis occulte cernentibus ollam abscondit. Vnde capta & quæstionibus exposita facinus detexit, asserens dominicum corpus cum bufone fuisse in olla absconditum, ex his pulueribus sua ad libitum nocumenta hominibus seu alijs creaturis inferre posset. Insuper aduertendum quòd hanc obseruant maleficæ communicantes cōsuetudinem, ut si absque nota efficere ualeant dominicum corpus lingua & non supra recipiant rationibus his ut æstimari potest, ut abnegationis fidei remedium nunquam percipere uelint, nec per confessionem, nec per sacramenti eucharistiæ perceptionem. Secundo, ut eo facilius ex ore dominicum corpus accipiatur pro earum ut dictum est usibus applicandum in maiorem creatoris offensam. Quare & omnium ecclesiæ rectoribus & populum communicantibus semper iniungitur summam adhibere diligentiam, ut plurimum aperto ore & lingua, bene extensa cum amotione pepli mulieris communicent. Et quanto maior adhibetur diligentia, tanto plures maleficæ per hunc modum notantur. De alijs rebus sacramentalibus innumeras exercent superstitiones. Interdum imagines cereas, quandoque res aromaticas sub palla altaris, ut supra tactum est ponentes, & sub limine domus occultantibus, ut per transitum ille pro quo positum est, maleficiatur. Innumera possent deduci, sed hæc minima per maiora maleficia approbantur.

De modo quo uim generatiuam impedire solent. Capitulum VI.

DE modo autem quo uim generatiuam impedire solent, tam in hominibus quam iumentis etiam in utroque sexu, potest lector ex his quæ supra tacta sunt in quæstione. An dæmones per ipsas maleficas mentes hominũ ad amorem uel odium immutare ualeant. Vbi post solutiones argumentorum specialiter fit declaratio de modo quo uim generatiuam impedire ualeant, Deo permittente vbi tñ notandum quod tale impedimentũ ab intrinseco & extrinseco practicatur. Intrinsece aũt fit ab eis dupliciter Primo, ubi rigorẽ membri pro fructificatione acõmoda directe reprimũt, nec hoc uideatur impossibile, cum & motũ alias naturalem in aliquo mẽbro impedire possunt. Secundo, ubi missionem spirituũ ad membra in quibus est uirtus motiua prohibent, quasi intercludendo uias seminis, ne ad uasa generationis descendat, uel ne excidatur, uel emittatur. Extrinsece procurant interdũ per imagines, vel ex herbarũ comestionibus, interdũ per alias res exteriores, puta ex gallorũ testiculis, non tamẽ credendum est ꝙ uirtute illarum rerũ uir impotẽs reddatur, sed oculta uirtute dæmonũ illudentem huiusmodi maleficas, per huiusmodi uim generatiuã, ne videlicet uir coire, aut mulier cõcipere ualeat maleficare possunt. Et huius ratio est, ꝙ plus permittit Deus super hunc actũ, per quem primũ peccatũ diffunditur q̃ super alios actus humanos, sic & super serpentes qui magis incantationibus deseruiunt, q̃ alia animalia. Vnde & pluries a nobis & ab alijs inquisitoribus repertum est ꝙ per serpẽtes aut per huiusmodi impedimenta intulerunt. Nam quidam captus maleficus fassus fuerat ꝙ multis annis sterilitatem tam in hominib. q̃ iumentis quãdã domũ inhabitantibus per maleficium intulisset. Nider insuper ubi supra refert quẽdã maleficũ noĩe Stadlin, in diocœsi Lauzanensi captum, qui & fassus

fuerat ꝙ in certa domo ubi uir & uxor simul permanebant,per sua maleficia successiuē,in utero uxoris uiri septem infantes occidisse,ita ut semper aborsum fecerat fęmina annis multis.Simile fecerat in eadē domo oibus pecoribus & iumētis fętosis quorū nullum uiuū partum edidit in eisdem annis.Et cū maleficus quęstionaretur qualiter talia procurasset,aut qūo reus esse posset,facinus aperuit dicēs.Subter limen ostij domus serpētē posui, qui si amouebitur fęcūditas inhabitātibus restituetur,& sicut prędixit,ita euenit.Nam licet serpens nō fuisset inuētus, quia in puluerē redactus,terra tñ omnino asportabat,& eodē anno uxori,& omnibus iumētis fęcunditas restituta fuit.Aliud deniq; factū in Rychshofen paucis & uix quatuor annis elapsis contingit,famosissima quædā malefica erat,utpote quæ solo tactu, & omni hora maleficiare & aborsum procurare sciebat. In quo dum uxor cuiusdam potētis impregnata esset, & ob sui custodiā quandā obstetricē ad se recepisset,monitaq; ab eadē obstetrice fuisset ne castrum exiret, & ꝙ præcipue a colloquio & conuersatione illius maleficæ supra dictæ se caueret,Post aliquas septimanas immemor illius monitionis castrum exiens, quasdā mulieres congregatas in quodā conuiuio uisitādi gratia accessit,ubi cum paululum resedisset, malefica superuenit, & ipsam dominam quasi salutationis gratia super uētrē ambabus manibus tetigit,& subito puerū se dolorose mouentē persensit. Vnde territa ubi ad propria redijt,& rem gestā obstetrici narrasset. Heu inquiēs iam puerum perdidistis exclamauit, & ut prædixit in partu contigit.Nam nec aborsum integrum, sed paulatim frustra iam capitis iamq; pedum & manuū peperit. Magna utiq; ex diuina permissione castigatio in pœnam eius,uidelicet mariti qui tales maleficas punire,& iniurias creatoris ulcisci deberet.Fuit & in oppido Mersburg Constātiensis diocesis quidam iuuenis intātū maleficiatus,quod nullum actum carnalem cum aliqua dēpta una exercere poterat. Multis etiam audientibus retulit,quod sępissime dum eam declinare & alias terras inhabitare,& fugā

capere uolebat. Adhuc interdum nocturno tempore assurgere,& festinè cursu uelocissimo, iam per terram:iam per aerem quasi uolando redire uolebat.

De modo quo membra uirilia auferre solent.

CAP. VII.

SEd & hoc quod membra uirilia auferre solent,non quidem in rerum ueritate corpora humana illis spogliando, sed præstigiosa arte occultando,ut supra in quæstione de super tacta declaratum est,aliqua gesta in medium producamus.In oppido nanq; Rauenspurg iuuenis quidam iuuenculæ adhæsit, quam relinquere uolens membrum uirile perdidit, præstigiosa utique arte: ut nihil uidere aut tangere præter planum corpus posset. Anxius inde cellare quoddam adijt, ut uinum emeret, & paululum residens mulieri: cui alteri superueniente causam tristitiæ suæ aperiendo singula enarrauit, & ita esse corpore demonstrabat. Astuta illa an ne aliquam suspectam haberet,inquisiuit. Et ille utique: talem ipsam denominando, & rem gestam narrando manifestauit. Et illa. Expedit ut per uiolentiam aliquam ubi beniuolentia tibi non suffragatur, pro acquirenda sanitate ipsam inducas.At iuuenis in crepusculo noctis uiam quam transire malefica solebat obseruauit,& ipsam reperiens dum pro sanitate corporis sibi reddenda supplicaret. Et illa se innoxiam, nec quicquam scire assereret, ipsam inuadendo manutergium quoddam ad collum fortiter comprimendo strinxit, dixit: Nisi mihi sanitatem restitues, è manibus meis peribis. Vnde illa quia clamare non poterat,& iam facies tumefacta nigrescebat. Sine,inquit,me liberam & te sanabo. Et iuuenis dum nodum & stricturam laxasset,malefica manu ipsum inter fęmora seu coxas tetigit,dicens: iam habes quod desideras. Et iuuenis ut postmodum referebat notabiliter persenserat antequam uisu aut tactu seipsum certificasset membrũ sibi ex tactu dun-

duntaxat maleficæ fuisse restitutum. Simile uenerandus quidam pater honestate uitæ & scientia præclarus in ordine, è conuentu Spirensi referre solebat. Quadā inquit, die, dum confessionis audiētiæ instarem, iuuenis quidam accessit, & inter uerba confessionis membrum uirile lamentabiliter se perdidisse asseruit. Admirans ego pater, & uerbis suis faciliter credere nolens, eo quod leuis corde qui facile credit, a sapiente iudicatur. Experientia didici per uisum, nihil cernendo, dum iuuenis locum uestes detegendo demonstrasset, unde in me sanoq; consilio usus, an ne aliquam haberet suspectam, quæ ei tale maleficium intulisset, inquisiui, & iuuenis: unam se habere suspectam sed absentem, & in Vvormatia residentem asseruit. Tunc ego: hoc tibi iniungo, quanto citius ipsam accedas, & pro missionibus ac blandis uerbis pro posse ipsam emollire studeas, quod & fecit. Nam post paucos dies reuersus est, gratias mihi referens, se sanum & cuncta recuperasse asseruit, & sic uerbis credidi, experientia tamen uisus certificatus denuo. Sunt tamen & hic aliqua notanda ad intelligendum clarius quæ supra de eadem materia tacta sunt. Primo ꝙ nullo modo credendum est talia membra euelli, aut segregare corporibus, sed arte præstigiosa per dæmonem, ut nec uideri aut tangi ualeant, occultari. Et hoc auctoritate & ratione, licet supra tactū sit, ubi Alexander de Ales parte secunda dicit. Præstigiū proprie sumptum est illa illusio demonis quę nō habet causam ex parte mutationis rei, sed solummodo ex parte cognoscentis, qui deluditur, siue quantum ad interiores sensus, siue quantū ad exteriores. Super hæc tamen uerba notandum ꝙ hic illuduntur duo sensus exteriores, scilicet, uisus & actus, & non interiores, ut sunt sensus cōmunis phantasia, imaginatiua, extimatiua & memoria, licet S. Thomas tantum modo ponat quatuor, ut supra tactū est, eo ꝙ phantasiam & imaginatiuam ponit unam, & bene, pauca enim differentia est inter imaginari & phantasiari. Tho. in 1. par. q. 79. Et hi sensus immutantur, & non exteriores solum, quando nihil occultatur uel manifestatur uel uigilando,

uel dormiendo. Vigilando, ut dũ res aliter uidetur quàm in se sit, ut cum quis uidet aliquem equum cum assessore deuorantem, aut in bestiam esse hominem trãsformatũ, aut seipsum bestiã esse, & cũ bestijs debere incedere æstimantem, tunc enim sensus exteriores deluduntur & occupantur per interiores, quia uirtute dæmonum species sensibiles dudum reseruare in thesauro specierum sensibiliũ ut est memoria, non illa intellectiua in qua species intelligibiles conseruantur, sed memoria quę est conseruatrix specierum sensibilium, quæ etiam est in posteriori parte capitis, educuntur uirtute dæmonũ, Deo interdũ permittente, ad sensum cõmunem imaginatiuã, & tam fortiter imprimũtur, ꝙ sicut necesse habet imaginare equum uel bestiam per impetuosum actũ, quo dæmon educit de memoria speciem equi uel bestię, ita necesse habet ęstimare se uidere per oculos exteriores tantũ talem bestiã, quæ in re ab extra nõ est bestia, sed ꝑ impetuosam dęmonis operationẽ, mediãtitus illis speciebus sic uidetur. Nec mirũ uideatur ꝙ dæmones possunt cũ & natura hoc facere potest etiã defectuosa, ut patet in freneticis, melãcolicis, maniacis, & ebriis aliquibus qui nõ possũt discernere. Et frenetici putant se mira uidisse, & uidere bestias & alia horrenda, cũ tamen nihil in rerũ ueritate, uide supra in quæstione. An maleficæ mentes hoim ad amorẽ uel odiũ possunt immutare, ubi plura notãtur. Est demum & ratio in se clara. Nam cũ dęmon habeat quandã potestatem super quadã res inferiores, excipiendo tãtummõ animã. Ideo potest & circa istas res aliquas immutatiões facere quãdo Deus sinit ut res appareãt aliter q̃ sint. Et hoc ut dixi aut turbãdo aut illudendo organũ uisus, ut res clara uideatur nubilosa, sicut etiã post fletũ ꝓpter humores collectos lumẽ aliter apparet q̃ ante. uel operãdo in imaginatiuã potentiã per transmutationẽ specierũ sensibiliũ ut dictũ est, uel humores uarios mouẽdo, ut appareãt ignea uel aquęa quæ sunt terrestria uel sicca, ut quidã faciũt ꝙ oẽs in habitatione aliqua habẽt se uestimẽtis exuere & denudare putantes se in aquis natare. Vlterius aũt super modũ præ-

fatum

fatū quæritur, An hmōi illusiones indifferenter bonis & malis accidere possunt sicut ut inferius patebit, corporales aliæ infirmitates etiā in gratia existētib. inferri a maleficis possunt. Super quo inhęrendo uerbis Cassiani col. 2. Abbatis Sireni, dicendum est ꝙ non, unde oēs isti sic illuduntur præsumuntur in peccatis mortalibus esse, dicit .n. ex uerbis Anthonij patet dęmonem nullatenus posse mē tem cuiuscunq; uel corpus inuadere, nec habere facultatē aliquam in cuiuslibet animam penitus irruendi, nisi eam primo destitueret oībus cogitationib. sanctis ac spirituali contēplatione uacuā nudamq; reddiderit. Cōcordat cū eo ꝙ philo. 1. de consl. ad Boetiū tangit. Talia tibi cōtuleram⁹ arma quæ nisi prior abiecisses inuicta te firmitate tuerentur. Vnde Cassia. ibidē refert de duobus maleficis paganis q differentes in malicia successiue p sua maleficia dæmones miserūt ad cellā B. Antonij, ut eū tētationib. exinde fugarent odio uiri S. infecti, eo ꝙ multitudo populi ad eum quotidie cōfluebat. Qui dęmones licet amarissimis cogitationū stimulis eū pullarūt., illos tñ repulit signo crucis fronti & pectori impresso & orationum incubationibus insistendo. Ita dicere possumus ꝙ omnes qui sic a dæmonibus ludificantur absque aliis infirmitatibus corporalibus, utique diuina gratia inhabitante carent. Vnde & illud Thobiæ 6. Qui libidini deseruiunt, in eos diabolus accipit potestatem. Concordat & illud quod supra circa primam partem tractatus in quæstione. An maleficæ operantur circa homines in bestiales formas illos transmutando tactum est, ubi iuuencula conuersa fuit in equam sua æstimatione, & oīm eam aspicientium, dempto. S. Machario, cuius sensus diabolus illudere nō poterat, ad quem ducta pro sanitate, cum iam uerā mulierem & non equam aspiceret, & econuerso omnes alij acclamarent ꝙ equa eis uideretur. Ipse sanctus suis orationibus eam & alios a tali illusione liberauit, asserens hoc ei accidisse quia diuinis non uacasset, nec sacramenta ut dicebat. s. confessionis & eucharistiæ ut dicebat, frequentasset. Vnde iuuenis qui eam de turpitudine sollicitauerat, licet renuisset ex hone

ſtate, tamen Iudæus maleficus quem iuuenis ea de cauſa ut iuuenculam maleficaret acceſſerat, uirtute dęmonis eã in equam conuerterat. Summarie concludamus quod in bonis fortunæ, ſicut ſunt res exteriores, ut bona tempora lia, fama & ſanitas corporis, licet boni per dæmones & ſua membra lædi poſſint in eorum meritum & probatio nem, ſicut de beato Iob patuit, qui in talibus per dęmonẽ læſus fuit, tamen eius inuitis, ſicut in nullum peccatũ per maleficia trahi poſſunt aut uiolentari, licet ab intra & in carne ab extra ualeant tentari. Item etiã nec huiuſmodi illuſiones phantaſticas actiuè & paſſiuè inferre poſſunt. Actiuè, ut eorum ſenſus haberent dęmones illudere, ſicut aliorum in charitate non exiſtentium. Paſſiuè, ut eis eorũ membra pręſtigioſa illuſione haberent auferre, hæc enim duo beato Iob nunquam diabolus inferre potuiſſet, præſertim paſſiuum nocumentum, ſuper actum uenereum, qui tantæ continentiæ erat, ut dicere poſſet: Pepigi fœdus cum oculis meis, ne quidem cogitarem de uirgine. A fortiori de muliere aliena, cum tamẽ ſuper peccatores dæmon magnam noſcitur (ex uerbis Euangelij Lucæ. 11. Cum fortis armatus cuſtodit atrium ſuũ, in pace ſunt oĩa quæ poſſidet) habere potentiã. Verum ex his ſi quis quæreret circa illuſiones membris uirilis, quod licet illam illu ſionem non poſſet dæmon exiſtenti in gratia inferre paſſiue. An ne poſſet actiuè ut. ſ. exiſtens in gratia illuderetur in ſuo uiſu, quia uideret membrũ annexum: cum tamen ille qui ſibi exiſtimaret ablatum, non uideret annexum: nec etiam alij circunſtãtes, quod ſi cõceditur uidetur eſſe contra prædicta. Poteſt dici quod quia non tanta uis exiſtit in demno actiuo ſicut paſſiuo, capiendo actiuum non qui actiuè intulit: ſed qui damnum ab extra uidet: ut de ſe patet. Ideo exiſtens in gratia licet poſſet uidere damnũ alterius: & in illo dæmon ſenſus eius illuderet. Non tamen poſſet ſibiipſi tale damnum inferre paſſiuè: ut ſcilicet ſuo membro priuaretur cum libidini nõ deſeruit, ſicut per oppoſitum, ut angelus dixit Thobiæ. Qui libidini uacant dæmonium accipit poteſtatem. Quid deniq; ſentien

dum

dũ super eas maleficas q̃ huiusmodi membra in copioso interdum numero: ut uiginti uel triginta mẽbra insimul ad nidum auium: uel ad aliquod scrinium includunt, ubi & quasi ad uiuentia membra se mouent: uel auenam uel pabulum consumenda, prout à multis uisa sunt & cõmunis fama refert. Dicendum quod diabolica operatione & illusione cuncta exercentur, sic enim sensus uidentium illudundur modis supra tactis. Retulit enim quidam quod dum membrum perdidisset: & quendam maleficam causæ recuperandæ suæ sanitatis accessisset. Illa ut quendam arborem ascẽderet infirmo iniunxit, & ut de nido in quo plurima erant membra, si quid uellet accipere posset indulsit. Et cum ille magnum quoddam accipere attẽtasset non ait malefica illud accipias, & quia uni ex plebanis attineret subiunxit: hæc omnia utiq; præstigiosa illusione fieri à dæmonibus modis supra tactis organũ uisus per transmutationem specierum sensibilium in imaginatiuã potentiam turbando. Nec enim oportet asserere ꝙ dæmones sint in assumptis sic membris ostendentes quemadmodum solent in assumptis corporibus ex aere maleficis, & interdum hominibus apparere, & cum eis conuersari. Ratio est, quia faciliori modo, uidelicet per motum interior localem specierum sensibilium ex conseruatoria seu memoratiua potentia ad imaginatiuã ista facere possunt. Et si quis dicere uellet quod etiã simili modo facere possent, ubi in assumptis corporibus asseruntur maleficis aut alijs hominibus conuersari, ut uidelicet tales apparitiones facerent per transmutationẽ specierum sensibilium in imaginatiuam potentiam, ut homines dum putarent dæmones in assumptis corporibus esse præsentes, tũc nõ essent nisi tales specierum sensibilium in interioribus potentijs immutationes. Dicendum quod si nil altius dæmon ostendere uellet, nisi tãtummodo humana effigie præsentationem, tunc utiq; opus nõ esset ei in assumpto corpore apparere, cum sufficienter per præfatam transmutationem hoc efficere posset. Non autem quia altiora habet exercere, puta loqui conuesci, & alijs spurcitijs intendere. Ideo

& ipsum

& ipsum pręsentem esse oportet ab extra uisui realiter in assumpto corpore se obiiciendo, quia uirtus angeli ibi est ubi operatur secundū doctō. In quæstione uero qua quæritur. Quid si dæmō per se absq; malefica membrū uirile alicui auferret, an aliqua sit differentia inter unā ablationem & alteram. Dici potest ultra illa quæ tanguntur in prima parte tractatus in quæstione an malefice membra uirilia possint auferre, ꝙ ubi dæmon per se membrū auferret, tunc uerè realiter auferret, & uerè & realiter & restitueret quandocunq; restituere haberet. In secūdo sicut nō absq; læsione, ita non absq; dolore auferret. Tertio ꝙ nunquā nisi coactus per bonū angelum hoc faceret, eo ꝙ materiā sui lucri amputate haberet, nouit em̄ plura maleficia super illum actū exercere q̄ super alios humanos act⁹ sicut em̄ Deus plus pmittit illū actū maleficiare q̄ alios humanos act⁹, ut supra tactū est, quæ singula locū nō habent. ubi p maleficas, Deo pmittente operatur. Et si dubitatur, an dæmon plus effectat hoīes & creaturas p seipsum lędere q̄ per maleficas, dici potest ꝙ nulla est cōparatio. In infinitum em̄ plus affectat p maleficas lędere. Tum quia maiorem infert Deo contumeliā, creaturā sibi dicatam usurpando. Secundo, quia cū Deus amplius offenditur, ampli⁹ sibi nocendi hominibus potestas permittitur. Tertio propter sui lucrum, quod in perditionem statuit animarum.

De modo quo homines in bestiales formas transformant.

CAP. VIII.

SED & hoc quod maleficæ homines in bestiales formas uirtute dęmonū, qua talia principaliter operatur transformāt. Licet in prima par. operis, quæst. an talia maleficæ ualeant efficère, satis sit declaratū, quia tamē aliquibus illa quæstio sub suis argumentis & solutionib. nimis posset esse obscura pręsertim cū acta & gesta super

hæc

hæc non sunt deducta. Modus etiam quo seipsas sic transformant non est expressus, ideo præsens addenda est declaratio per solutiones plurimorum dubiorum. Et primo ꝙ canon ille 26.q.5. Episcopi. nõ est sic nudè intelligendus circa hãc materiam, prout plures etiam docti, sed utinam bene docti decipiuntur, & qui publicè in eorum sermonibus asserere non uerentur, huiusmodi transmutationibus præstigiosas nullo modo etiam uirtute dæmonum posse fieri. Et hoc utique in magnum fidei detrimentum, ut sæpe tactum est, maleficarum confortationem, quæ & multum de talibus congaudent sermonibus. Contingit autem hoc huiusmodi prædicatoribus, eo ꝙ in cortice & non in medulla uerborum canonis laborant, ut supra tactum est. Cum enim dicit: Quisquis credit posse fieri aliquam creaturã aut in melius aut in deterius transmutari, aut transformare in aliam speciem uel in aliam similitudinem nisi ab ipso creatore qui omnia fecit, procul dubio infidelis est. Hic prius lector attendat ad duo principalia. Primo super uerbum fieri. Secundo super uerba, in aliam similitudinem conuerti. Super primum sit resolutus ꝙ fieri capitur dupliciter, uidelicet, pro creari, & pro naturali productione alicuius rei. Primo modo soli Deo conuenit, ut notum est, qui sua infinita potentia aliquid ex nihilo creare potest. Secundo modo distinguẽdum est de creaturis, quia aut sunt creaturæ perfectæ, ut homo, & asinus, &c. aut sunt imperfectæ, ut serpentes, ranæ, mures, &c. quæ ideo dicuntur imperfectæ, quia ex putrefactione generari etiam possunt, licet enim semper de primis loquitur canon, non de secundis quod potest patere, eo quod Albertus in libro de animalibus ubi quærit, an dæmones possint facere uera animalia. Et respondit quod sic, sed hoc quò ad imperfecta animalia, etiam cum ea differentia quod non instanti sicut Deus operatur, sed motu quodam licet subito, sicut patet de maleficis Exo. 7. si placet uide aliqua quæ in notata quæstione tanguntur, circa primam partem operis, & in solutione primi argumenti. Super secundum ubi tangitur quod non possunt ali-

aliquam creaturam transmutare. Dicas quod est duplex transmutatio, substantialis & accidentalis, & hæc accidentalis iterum duplex, quia per formam naturalem & inhærentem rei quæ uidetur, uel per formam non inhærentem rei quæ uidetur, sed inhærentem organis & potentijs ipsius uidētis. De primis loquitur canon, & præcipuè de formali seu quidditatiua transmutatione, prout una substantia in aliam transmutatur, cuiusmodi solus Deus qui talium quidditatum creator existit, facere potest, loquitur etiam & de secūda, licet illam dæmon efficere possit, inquantum per infirmitates diuina permissione immissas, aliqua forma accidentali corpori inducitur, ut ubi leprosa facies appareret, uel huius simile, sed quia propriè de his non loquimur, sed de præstigiosa apparitione secundum quā uidentur res transmutari in alias similitudines. Dicimus quod has transmutationes allegat ca. excludere non potest quod authoritate, ratione, & experientia insimul, ex his quæ supra certa experimenta quæ Augustin. lib. 18. cap. 17. de ciuita. Dei, refert deducuntur, & per uarias quæstiones illa etiam declarando, nam inter alias præstigiosas transformationes refert quod famosissima maga Circes mutauerit socios Vlyxis in bestias. Et ꝙ quædā stabulariæ mulieres couertissent hospites suos in iumēta onera portantia. Refert etiā socios Diomedis in aues conuersos, & ꝙ postea lungo tempore circa templum Diomedis uolassent. Et quod præstantius narrasset de patre suo ueraciter, quod ipse pater dixisset se caballum fuisse, & annona cū alijs animalibus baiulasse. De primo namq; quod socijs Vlyxis fuissent in bestias mutati, ubi utiq; sola apparentia fuit, & oculorum deceptio, ita quod forma illa bestialis educta fuit de conseruatorio, seu memoria specierum ad ipsam uim imaginatiuā, unde & uisio imaginaria causabatur, & consequenter ex forti imprçssione in potentias alias, & organa uidens æstimabat se bestiam uidere modo quo supra in prçcedenti ca. tactum est, sed quomodo ista fieri possunt uirtute dæmonis sine læsione infra patebit. De secundo uero ubi hospites in iumenta

onera portantia à ſtabularijs cõuertebantur, & ſimiliter hoc quod Præſtantij pater ſe æquũ fuiſſe & bladum portaſſe narratur. Notandum, quod ibi tres fuerunt deceptiones. Prima, quod illi homines præſtigioſa arte uidebantur conuerſi in iumenta, quæ conuerſio facta fuit modo ſupra tacto. Secunda, quod illa onera ubi excedebant uires portantiũ dæmones inuiſibiliter illa attulerũt. Tertia, quod illi qui aliis uidebantur tranſmutati in ſpecies, ſibi ipſis etiam uidebantur ſe in beſtias cõuerſos, ſicut Nabuchodonoſor contigit, ubi ſeptem tempora ſuper eum fuerunt immutata, ut fœnum quaſi bos comederet. De illo autem quod ſocij Diomedis fuiſſent in aues conuerſi, & circa tẽplum uolaſſe. Dicẽdum, quod ille Diomedes quia in exitu Græcorum circa obſidionem ciuitatis Troię fuerat ubi ad propria redire uolebat, in mari cum ſocijs ſubmerſus fuit, Ideo cum ſuggeſtione cuiuſdam idoli templũ ſibi quaſi inter deos annumeratus eſſet cõſtructum fuerat dæmones in confirmationem erroris longo tempore tanquam aues loco eorũ uolebant, quare & aliud genus ſuperſtitionis a prædictis præſtigijs ibi fuit, quia uidelicet nõ per reductionẽ ſpecierũ ſenſibiliũ ad uim imaginatiuã ſed in aſſumptis corporibus tanquam aues uolantes ſe oculis aſpicientium ingerebant, ꝙ ſi quæritur. An etiã prædicto modo per reductionẽ ſpecierum ſenſibiliũ aſpicientes illudere potuiſſent, ut dæmones non in aſſumptis corporibus ex aere tanquã uolantes aues ſe ingeſſiſſent. Dicẽdum ꝙ ſic. Nam & opinio quorundam fuit, (ut recitat S. Tho. in. 2. ſent. di. 8. ar. 2.) quod angeli quicunque ſiue boni ſiue mali nunquam aſſumerẽt corpora, ſed ꝙ omnia quæ de eorum apparitionibus legũtur in ſcripturis facta fuerint in pręſtigijs, uel ſecũdum uiſionẽ imaginariã. In quibus uerbis notatur à doctore ſancto differentia inter præſtigium & imaginariã uiſionẽ. Quia præſtigium poteſt habere rem ab extra corporali uiſui ſe obijcientẽ, licet aliter uideatur quam ſit. Imaginaria aũt uiſio nõ hoc neceſſario requirit, ut uidelicet res ab extra obijciatur, ſed poteſt fieri abſq; illa exteriori obiectione, tantũmodo per

illas

illas interiores species sensibiles ubi ad uim imaginariam reducuntur. Vnde illorum opinionem sequendo socij Diomedis non fuerunt representari per dęmones in assumptis corporibus & similitudinibus auium, sed tantummodo fantastica & imaginaria uisione per illarum uidelicet specierum sensibilium reductionem &c. ut supra. Sed quia doctor sanctus opinionem illam ut errorem, & non ut opinionem simplicem reprobat (licet non ut hæresim forte ut pie creditur) cum etiam tales apparitiones imaginarie interdum a bonis, & a malis angelis fuerint absque corporibus assumptis uisitate. Ideo ut ibidem dicit: cum sancti communiter dicunt angelos etiam corporali uisione apparuisse, & talis apparitio fit in assumptis corporibus. Textus etiam scripturę sacræ super tales corporales apparitiones plus concordat, quam super imaginarias aut præstigiosas. Ideo ex his ad præsens dicere possumus ēt super quascunque uisiones consimiles illis de socij Diomedis, ꝙ licet illi socij imaginaria uisione uidentium potuissent opere dęmonum uideri modo quo dictum est, tamen potius pręsumitur, ꝙ per dæmones in assumptis corporibus ex elemēto aeris, tanquam aues uolantes fuerint uisi, aut ꝙ aliæ aues naturales à dæmonibus agitare illos representauerint.

Qualiter dæmones intra corpora & capita existunt sine læsione, quando præstigiosas operantur transmutationes.

CAP. IX.

QVod si ulterius super modum præstigiose transmutationis queritur. An intra corpora & capita tunc existant, & an tales sint tanquam obsessi a dæmonibus æstimādi, & qualiter fieri possit, ut absq; læsione potentiarum & uirium interiorum possit species ab

una

una potentia interiori ad aliam deducere. Et utrum tale opus debeat censeri miraculosum factum aut non. Ad primum oportet distinguere de præstigiosa illusione, eo ꝙ ut dictum est. Illa illusio fit.n. interdũ super sensus exteriores, interdum super interiores usque ad sensum exteriorem. Prima ergo licet possit fieri absq; hoc ꝙ dæmones intrent potentias exteriores illas occupando, sed tantum exterius deludendo, ut ibi corpus aliquod occultare uellet, per interpositionem alicuius alterius corporis, uel alio quocunq; mõ. Aut ubi ꝑ se corpus assumeret, & se uisui obijceret. Secunda tamen non potest fieri nisi ipsum caput & potentias principaliter occupet. Et hoc ostenditur auctoritate & ratione. Nec obstare potest, quòd duo spiritus creati, non possunt esse in uno & eodem loco, & anima sit in qualibet parte temporis. Est autem auctoritas super hoc Damasceni. Angelus ibi est ubi operatur. Ratio sancti Tho. 2, sen. dist. 7. ar. 5. Omnes angeli boni & mali ex uirtute naturali quàm præstantior utique est, quacunq; corporali habent potestatem transmutandi corpora nostra. Patet hoc nedum propter præstantiam & nobilitatem naturæ, sed & ideo quia tota machina mundi & creatura corporalis administratur per angelos. Greg. 4. dialo. In hunc mundũ uisibilẽ nihil nisi per creaturã inuisibilem disponi potest, tamen omnia corporalia reguntur per angelos, sicut & motores orbium asseruntur, non solum a doctoribus sanctis, sed etiam a philosophis omnibus. Patet, & ex eo quod omnia corpora humana mouentur ab animabus, sicut omnia alia per corpora cœlestia & per ipsorum motores. Si cui placet uideat S. Tho. in 1. parte q. 90. ar. 1. Ex quo concluditur quod quia dæmones ubi operantur ibi sunt, ideo quando fantasias & interiores potentias perturbant, tunc etiam ibi existunt. Item licet illabi animæ illi sit tantum possibile qui eam creauit, tamen dæmones etiam illabi possunt Deo permittente corporibus nostris. Et quia pro tunc possunt impressiones facere in potentias interiores affixas organis corporalibus. Ideo & per illas impressiones sicut immu-

tantur

tantur organa,ita immutātur operationes pontentiarum modo qua dictum est,quod educere possunt species reseruatas in una,potentia affixa)organo sicut ex memoria quę est in ultima parte capitis, educit speciem equi localiter mouendo illud fantasma vsq; ad mediam partem capitis, ubi est cellula uirtutis imaginatiuæ,& demū consequenter usq; ad sensum communē,cuius residentia est in anteriori parte capitis.Et omnia subito sic immutare & perturbare possunt,ut formæ tales necessario æstimentur ac si exteriori uisui obiicerētur,Exemplum patuit ex naturali defectu in freneticis & aliis maniacis.Quod si quæritur,quomodo hoc absq; dolore capitis efficere possit facilis est responsio. Primo qui,enim organa nō diuidit, nec immutat quæ ad ipsorū subiectum sed tantummodo species mouet.Item secundo, quia non alterat immittendo aliquam qualitatē actiuam,unde necessario passio sequatur, cum & ipse in se dæmon omni qualitate corporali, careat,ideo sine alio talia operari potest.Item tertio,quia ut dictum est tantummodo facit transmutationes per motum localē, ab uno organo ad aliud & non per alios motus, ex quibus alterationes lęsiuæ interdum causantur. Illud ergo ꝙ difficultatē facit quod quia duo spiritus nō possunt esse in eodem loco puta diffinitiue, & anima etiā existit in capite, quomodo tunc dæmones ibidem existere possunt.Dicendum, quod residentia animæ assignatur centro cordis, in quo uitam influendo omnibus membris cōmunicat.Et exemplum datur de aranea in medio telæ, quæ sentit tactum ex omni parte,tamen quia dictum Augustini in libro de spiritu & anima,quod est tota in toto, & tota in qualibet parte corporis . Ideo dato quod sit in capite adhuc dæmon ibi operari potest, quia alia est eius operatio ab operatione animæ, cùm operatio animæ in corpore est, ut informat & uitam influat, unde est ibi sicut forma in materia,non sicut in loco. Dæmon aūt sicut in tali parte corporis,& tali loco immutando & operando circa species sensibiles, unde quia nulla confusio operationum est inter eos. Ideo utrumq; simul in eadem parte

corpo-

corporis esse possunt. Ad illud. An tales sint tanquam obsessi & arreptici, id est, à dæmonibus arrepti æstimandi, quia specialem hoc uult habere declarationem, An uidelicet hoc possibile sit, ut opere maleficorum aliquis ut obsessus à dæmone, id est, quod dæmon eum possideat uere & corporaliter. Ideo de tali materia specialis tractabitur modus in capitulo sequenti, habet enim & hoc specialem difficultatem. An operibus maleficorum id fieri ualeat. Ad illud tantummodo. An temporalia opera maleficorum & dæmonum sint ad modum miraculorum operum censenda: ita quod debeant opera miraculosa æstimari. Dicendum, quod sic inquantum fiunt præter ordinem naturæ creatæ nobis notæ per creaturæ nobis ignotæ, licet non sint propriæ miracula sicut illa quæ fiunt præter ordinem totius naturæ creatæ, qualia sunt miracula Dei & sanctorum (Vide quæ in prima parte operis sub quinta quæstione & reprobatione tertij erroris, tacta sunt) ultra quæ addenda sunt, hæc propter eos qui huiusmodi opera impugnare possent quasi non debeant censeri opera miraculosa, sed simpliciter opera diabolica, eo quòd cum miracula sint data in confirmationem fidei non debent concedi fidei aduersario. Tum etiã quia signa antichristi dicuntur ab apostolo signa mendacia, Sed dicendum ad primum quòd miracula facere, est donum gratiæ gratis datæ. Vnde sicut per malos possunt fieri hoĩes, ita & per malos spiritus in his uidelicet ad quę eorum uirtus extendere se potest. Vnde etiã discernuntur miracula per bonos facta ab illis, quæ per malos fiunt ad minus tripliciter. Primo ex efficacia uirtutis operantis, quia signa facta per bonos diuina uirtute fiunt, in illis ẽt ad quę uirtus actiuæ naturę se nullo modo extendit, sicut suscitare mortuos & huiusmodi, quæ dæmones secundũ ueritatẽ facere non possunt, sed in præstigijs tantũ: ut Symon magus de mortuo cuius caput agitabat, quæ diu durare nõ possunt. Secundo, ex utilitate signorũ, quia signa per bonos facta sunt de rebus utilibus, ut in curationibus infirmitatum, & huiusmodi. Signa aũt per maleficas facta

ſunt de rebus nociuis uel uanis ſicut ꝙ uolant in aere,uel red dant membra hoīm ſtupida & hmol. Et hanc differentiã aſſignat beatus Petrus in itinerario Clementis.Tertia, differẽtia eſt quantũ ad fidẽ, quia ſigna bonorũ ordinãtur ad ædificationẽ fidei & bonorum morum. Sed ſigna malorũ ſunt in manifeſtũ nocumentum fidei & honeſtatis. Etiam quantum ad modũ operandi differũt,quia boni operantur mirabilia per inuocationem diuini nominis,pie & reuerenter. Sed malefici & mali quibuſdã deliramẽtis, & dęmonũ inuocationibus. Aliud etiã non obſtat, quod uidelicet apoſtolus opera diaboli & antichriſti nominat ſigna mendacia, quia tunc mirabilia quæ fient ab eo diuina permiſſione ſunt uera, & etiã falſa diuerſis reſpectibus.Vera in illis quæ fiunt uirtute dæmonis, ad quę eius uirtus ſe extendere poteſt. Falſa, quando faciet ea ad quæ ſua uirtus ſe non poteſt extendere, ut ſuſcitaret mortuos, illuminare cęcos,quia in primo ubi facere attentabit,aut intrabit corpus defuncti,aut illud amouebit,& loco illius ipſe in aſſumpto corpore ex aere ſe præſentabit, & ſic in ſecundo puæſtigioſa arte uiſum aufert,aut infirmitates alias, & ſubito ſanabit a lęſione ceſſando, non qualitates interiores rectificando,ſicut in legenda Barto. ponitur. Poſſunt etiam omnia mirabilia opera antichriſti & maleficarũ dici ſigna mendacia,inquantum ſolummodo ad decipiendũ fiunt iam,& tunc operabitur antichriſtus. Hæc Thomas diſt.8.de uirtute dęmonum in operandum.Poſſet etiam hic adduci differẽtia miraculorum quæ ponitur in compendio theologicæ ueritatis,& inter mirum & miraculum: quia cum miraculũ proprie quatuor requirat.ſ.ꝙ ſit a Deo, & quod ſit præter exiſtentiam naturæ, contra cuius ordinem fit.& tertio ꝙ ſit euidens, & quarto quod ad fidei corroborationem, quia ergo in operibus maleficarum primum & ultimum ad minus deficiunt,ideo mira opera,non autem miracula dici poſſunt.Ea etiam ratione quia & ſi aliquo modo miracula dici poſſunt,quia tamen quædam ſunt ſupra naturam,quædam contra naturã,quędam præter naturam. Et ſupra naturam ſunt illa in quibus

bus non est simile in natura, nec eius potentia, ut uirginē parere. Contra naturam, ut quæ fiunt usu contrario naturæ terminantur autem ad conforme naturæ, ut cæci illuminatio. Et præter naturam ut quæ fiunt ordini simili naturæ, ut in mutatione uirgarum in serpentes, quod natura facere potuisset longam putrefactionem propter rationes seminales, sic etiam opera magorum dicentur mirabilia. Rem gestam narrare expedit, & paululum eius declarationi insistere. Est oppidum in diocœsi Argentinensi, cuius nomen occultare ordo charitatis & honestatis postulat. In quo laborator quadam die dum ligna ad comburendum duntaxat in domo fecerat. Catus quidem non paruæ quantitatis ipsum molestare ei importunè se obijciendo nisus est, quem abiendo ecce alius maioris quantitatis simul cum priori acrius ipsum aggrediuntur, quos iterum ubi repellere uolebat ecce tres pariter, & iam uersus uultum saliendo, iamq; inter tibias morsibus lacerando ipsum aggrediuntur. Perterritus inde. & ut retulit (maiori axietate nunquam perplexus signo crucis se muniendo, & opus prætermittendo per incisa ligna catos infestos & modo ad faciem, modo ad gettur, denuo saltantes iam unam ad caput, iam alteram ad pedes, aut super dorsum percutiendo uix abegit. Et ecce post horæ spacium dum iterum suo opere insistere, duo famuli oppidi consulum tanquam malefactorem ipsum capientes, ad præsentiam Baliui seu iudicis ducere uolebant, qui iudex a longe ipsum aspiciens nec audientiam sibi præstare uolens, imperat ut ad profundum cuiusdam turris seu carceris ubi plectendi includebantur ad mortem proijceretur. Eiulans ille, & cur talia pateretur, cum in nullo crimine se consciū agnosceret, per triduum custodibus carceris quærulosè lamentabatur. Et hi quidē quanto pro audientia sibi præstanda amplius instaret. Tanto acrius iudex ita sęuiebat uerbis contumeliosis, asserens qualiter & quomodo tantus maleficator adhuc reatum suum non agnosceret, aut quomodo se innocentem proclamarem, cum euidentia facti eius flagitia horrenda demonstrarent. Et cum hi nil

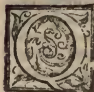
proficerent, tamen suasu aliorum consulum iudex inductus audientiam sibi præstare habuit. Eductus itaque de carcere, cum ante iudicem staret, & iudex ipsum intueri renueret pauper genibus aliorum cricunsedentium, prouolutus petijt ut causa suæ calamitatis sibi aperiretur, sicque iudex hęc uerba prorupit. Tu scelestissimus hoim quo modo tua flagitia non recognoscis? Ecce tali die, & tali hora tres matronas, præcipuas huius ciuitatis uulnerasti, vt in lectis decũbentes, nec surgere aut mouere se ualeant. Refocillatus pauper, & de die & hora ac de euentu rei apud se ruminans, dixit. En diebus uitæ meæ mulierem nunquam percussi aut uerberaui, & quod tali die & hora sectioni lignorum insteti, testium legitima productione probabo. Sed & uestri familiares sequẽti hora huic operi me insistentem comparuerunt. Tunc iterum furibundus iudex. Ecce ait quomodo scelera sua palliare nititur. Mulieres uerbera deplangunt, demonstrant, & ꝙ eas percusserit publice testantur. Tunc pauper amplius super euentum rei ruminans. Illa inquit hora creaturas me percussisse recolo, non ego mulieres. Attoniti circunsedentes, & ut cuiusmodi creaturas percusserit referari cupiunt. Tunc ille rem gestam (& prout supra tactum est,) omnibus stupentibus recitauit. Et intelligentes opus dæmonis fuisse, pauperem solutum & illęsum abire, & ꝙ negocium nulli reuelaret præcipiunt. Sed nec à fidei zelatoribus qui & interfuerant euentus occultari potuit, super quem modũ aliqua differendo. An ne dæmones in assumptis sic effigijs absque præsentia maleficarum apparuerint, aut earum corporalis præsentia præstigioso artificio in bestiales illas formas trãsmutata fuerit. Respondendo cõcludere oportet, quod licet utrunq; uirtute dęmonũ fieri possit, ipsum tamẽ secundum factum fuisse amplius præsumitur. Nam motũ localẽ ubi dæmones in effigijs catorũ laboratorem inuaserunt, etiam laboratoris ictus & uerbera catis illata mulieribus in domo residentibus subito, & per aerem inferre potuisse, & hoc propter pactũ mutuo dudũ initum nemo dubitat. Sic enim & lęsionem uel puncturam, quam

inferre uolunt, sciunt alicui imagini depicto uel fuso, ubi aliquem maleficiare uolunt, quod non illi imagini, sed illum quẽ præsentare habet iuxta puncturas super imagines factas lædunt, uaria super hunc modum gesta deduci possent. Nec ualet instantia si quis obijceret illas mulieres sic læsas fortassis fuisse innocentes eo, quod & per exempla tacta lęsiones etiã innocẽtibus posse cõtingere patet. Dum aliquis ignoranter per imaginem artificialem a malefica læditur instãtia non ualet, quia aliud est a dæmone per maleficã lædi, & aliud per ipsum dæmonẽ absq; malefica, quia dæmon per se in effigie animalis tunc uerbera suscipit quando alteri sibi per pactum coniũcto infert. Et quando cum eius consensu ad talem apparitionem sub tali forma & modo se ingessit. Vnde sic tantũmodo noxios & sibi per pactũ coniunctos nocere potest: & nullo modo innocentes. Per maleficas aũt ubi dæmones lędere quęrunt tunc etiã innocentes promissione diurna in ultionem tanti criminis sæpe affligunt: uerum etiam dæmones per se interdum (Deo permittente,) & innocẽtes lædũt & dudum. Iob sanctissimum lęserunt, sed ibi non fuerunt, nec usus fuit diabolus huiusmodi pręstigiosis apparitionibus, prout in tali facto & per tale fantasma cati, quod animal perfidorũ est appropriatũ signum, sicut canis prædicatorũ in scripturis. Vnde semper mutuo sibi insidiantur. Et ordo prædicatorum sub figura catuli latrãtis in primo fundatore aduersus hæreses præmonstratus fuit. Præsumitur aũt ꝙ per secundũ modum maleficę illæ tres laboratorem inuaserunt, tum ꝙ primus modus non tantum eis placuisset, tum quia secundus earũ curiositati magis congruit. In quo etiam talis ordo circa tria seruatus fuit, Primo, quo ad dæmonum instantiã sollicitãte super hoc fuerunt, & nõ dæmones ad instantiã maleficarum. Sic enim sępissime ex earum fassionibus repertũ est a nobis quòd ad instantiam dæmonũ eas continuè ad mala perpetrãda infestantes, plura habent facere, & uerisimile ꝙ de se non cogitassent pauperẽ molestare. Causa aũt quare dæmones ad hoc sollicitabãt, sine dubio extitit, ꝙ quia bene noscũt

ubi crimina manifesta impunita remanent,amplius Deus offenditur,fides catholica dehonestatur, & ipsarũ numerus amplius augmentatur.Secundo, habito earũ consensu dæmones earũ corpora localiter transtulerũt,ea facilitate qua & spiritualis uirtus præstãtior corporali existit. Tertio,qa præstigiosa apparitione modo quo supra tactũ est, in formas illas bestiales cõuersę ipsum laboratorẽ inuadere habuerunt,nec defensę à uerberibus,sicut utiq; ea facilitate qua translatæ fuerant,eas defendere potuissent, sed uerberari & uerberatorẽ manifestari permiserunt,sciẽtes illa flagitia per effœminatos uiros nullũ zelũ fidei habentes,remanere ob causas prætactas impunita. Alludit ꝙ legitur de quodã sancto uiro,qui dũ semel prædicantẽ diabolũ in forma sacerdotis deuoti in ecclesia reperisset, & per spiritũ ipsum dęmonẽ agnouisset esse,uerba sua obseruauit:& an bene uel male populũ informare attendebat & dum ipsum irreprehensibilẽ, & potius criminũ obiurgatorem perpendisset,finito sermone accersito dum causam super his quæreret,respondit.Ecce ueritatẽ dico,sciẽs ꝙ dum auditores sint uerbi & nõ factores,amplius Deus offenditur,& lucrum meum argumentatur.

De modo quo dæmones per maleficarum operationes homines interdum substantialiter inhabitant.

CAP. X.

Via in præcedenti capitulo tactum est,qualiter dæmones ẽt capita hominũ, aut alias partes corporis occupare & intrare,& species interiores de loco ad locũ mouere possunt.Dubitare qs posset.An ne ex toto homines ad instãtiã maleficarũ obsidere possent. Et de diuersis modis obsidẽdi absq; maleficarũ instãtia.Vnde pro harũ declaratione tria sunt declarãda.Primo de diuersis modis

dis possidendi. Secundo, quod ad instãtiam maleficarum diuina permissione dæmones interdum omnibns illis modis possident. Tertio, acta & gesta super hęc sunt dedu cenda. Quo ad primum, secluso illi generali modo quo diabolus hominem, cum quolibet peccato mortali inhabitat. De quo modo sanctus Thomas quolib. 3. quæst. 3. sub dubio. An diabolus semper substantialiter inhabitat hominem quandocunq; peccat mortaliter, causa dubitationis eius sit, ꝙ cum spiritussanctus semper inhabitat hominem cum gratia iuxta illud. 1. ad Corinth. 3. Templum Dei estis, & spiritus Dei habitat in uobis; & gratiæ opponitur culpa, & opposita habent fieri circa idem. Vbi etiam declarat quod quia inhabitare hominem potest intelligi dupliciter. Vel quantum ad animam, uel quã tum ad corpus, & primo modo cum non est diabolo possibile inhabitare animam, eo quod solus Deus menti illabitur. Nec iterum diabolus ita est causa culpæ, sicut spiritus sanctus efficit in anima per se operando, ideo simi litudo non ualet. Quantum uero ad corpus dicere possumus, quod dupliciter diabolus potest inhabitare hominem, sicut etiam dupliciter homines reperiuntur, uel in peccato, uel in gratia existentes. Primo modo, dicere oportet ꝙ quia ex quolibet peccato mortali homo serui tuti diaboli addicitur, inquantum diabolus interdum exterius suggessit peccatum, uel quantum ad sensum, uel quantum ad imaginationem, ideo dicitur inhabitare affe ctum hominis cum ad quemlibet motum tentationis mo uentur, sicut nauis in mari sine gubernatione. Potest etiã diabolus hominem substantialiter inhabitare, sicut patet in arreptijs, & quia hoc magis pertinet ad rationem pœ næ quàm culpæ, ut patebit, & pœnæ corporales non sem per consequuntur culpam, sed quandoq; peccãtibus, & non peccantibus inferuntur. Ideo & in gratia & extra gra tiam, existentes secundum altitudinem incomprehensibi lium iudiciorum Dei inhabitare substantialiter possunt, & hic modus possidendi, licet non sit nostræ speculationis, ponitur tamen ne alicui impossibile uideatur, quòd

etiam (Dei permiſſione) homines a dęmonibus ad inſtan tiam maleficarum ſubſtantialiter interdum inhabitant. Poſſumus ergo dicere ꝗ ſicut quinque modis, dæmones per ſe abſque maleficis homines lædere & poſſidere poſſunt, ita & omnibus illis modis ad inſtantiam maleficarum, cum ex tunc ſicut amplius Deus offenditur, ita ꝙ maior ſæuiendi in homines per maleficas dęmoni permittitur facultas, & modi perfunctorie recitando, hi ſunt dē pro eo quòd uexant aliquando in bonis fortunæ exteriobus, quod aliquando etiam aliquos in proprijs lædunt tantummodo corporibus, aliquando in corporibus ſimul & in potentijs interioribus. Aliquando ſolum tentant intus & extra. Alios uſu rationis ad tempus priuant. Alios uelut beſtias irrationales reddunt. De ſingulis dicamus. Sed prius quinque cauſas propter quas Deus permittit homines poſſideri præmittamus, quia ordinem ſeruare, materia poſtulat. Nam aliquando quis poſſidetur pro maiori ſuo merito. Aliquando pro alieno leui delicto, aliquando pro ſuo ueniali peccato, aliquando pro graui peccato alieno, aliquando pro magno facinore proprio. Et his omnibus de cauſis nulli dubium quin & Deus ad inſtātiam maleficarum per dæmones etiā ſimilia interdum permittat, & ſingula ex ſcripturis, & non per noua geſta tantum probare expedit, cum ſemper noua per antiqua roborantur. Nam de primo patet in dialogo Seueri, beati Martini chariſſimi diſcipuli, ubi fertur quendam patrem ſanctiſſimæ uitæ tanto dotatum in gratia expellendi dæmones ut hi nedum uerbis proprijs figurentur, ſed etiam eiuſdem patris epiſtolis & cilicio, & cum corā mundo patet, eſſet celeberrimus ſe tentari ſenſit uana gloria, cui uicio licet uiriliter reſiſteret, tamen ut humiliaretur amplius totis præcordijs Deum precabatur, quatenus quinque menſibus a dæmone poſſideretur, quod & factū eſt, nam eum ſtatim poſſeſſum uinculari oportebat, & omnia applicare ſibi dæmoniacis communia. Finito autem quinto menſe, prorſus & ab omni uana gloria, & a dęmone liberatus eſt. Sed quòd hac de cauſa quis per male-

leſi-

leficium alterius posset a dæmone possideri, sicut factum fuisse non legitur. Ita nec ad præsens affirmatur, licet ut premissum est incomprehensibilia sint Dei iudicia. De secundo autem, quod ex alieno leui delicto aliquis possidetur, ponit exemplum beatus Gregorius de Beato Eleutherio abbate uiro simplicissimo, qui cum prope monasteriũ uirginum pernoctaret, & ignoranti ordinauerunt ad suã cellam poni paruulum puerum, qui omni nocte uexabatur a dæmone. Sed eadem nocte a dæmone liberatus est ad patris præsentiam. Hic cum rem didicisset gestam, & puer iam positus esset in monasterio sancti uiri, & transactis multis diebus paulo immoderate lætus de liberatione pueri, ait ad confratres suos. Diabolus sibi cum illis sororibus iocabatur. Sed ubi ad seruos Dei uenit, puerum hunc accedere non præsumpsit. Et ecce statim diabolus puerum uexare cœpit. Et per lachrymas & ieiunia sancti uiri, & confratrum difficulter, sed eodem die liberatus fuit. Et quidam ubi ex alieno & leui delicto, quis innocens possidetur. Non mirum si propter ueniale proprium, aut propter graue alienum peccatum, aut etiam propter proprium facinus, aliqui etiam ad maleficarum instantiam, per dæmones possidentur. Nam & de proprio ueniali peccato patet per Cassianum colla. abba. sereni prima, dicentem de Mose. Moses inquit in heremo cum singularis & incomparabilis uir esset, ob reprehensionem unius sermonis, quem contra abbatem Macharium disputans, paulo durius protulit quandam scilicet opinionẽ præuentus dico cõfestim traditus est dæmoni, ut humanas egestiones ori suo ab eo suppletus ingereret. Quod flagellum purgationis gratia dñs intulisse uidetur, ne.s. in eo uel momentanei delicti macula resideret, patuit ex miraculosa curatione. Nam cõtinuo abbate Machario in oratione submissa, citius nequam spiritus ab eo fugatus abscessit. Simile uidetur huic ꝙ Gregorius primo dialo. refert de moniali, quæ lactucam comedit, non prius signo crucis se muniens, & per beatum Equitium patrem liberata. De quarto etiam, uidelicet pro alieno graui peccato

cato aliquē possideri, ibidem refert beatus Gregorius de beato Fortunato episcopo, qui dum diabolum ab obsesso homine propulisset sero, idem dæmon in specie peregrini per plateas ciuitatis clamare cœpit. O uirum sanctum Fortunatum episcopum. Ecce de hospitio me peregrinū proiecit, nec ubi quiescam inuenio. Tunc quidam cum uxore sua & filio sedens peregrinum inuitauit suum ad hospitium, & quærendo causam expulsionis est gauisus super derogatione sancti uiri, quam à peregrino ficte audiuit. Exinde autem diabolus puerum inualit & prunis iniecit, ac animam eius excussit. Sicq; pater miser primum quem recepisset hospitio intellexit. Et de quinta causa proprij facinoris & magni communiter, tam in sacra scriptura, quam in sanctorum passionibus legimus. Nam & sic. 1. Regum. 15. Saul inobediens Deo possessus est. Quæ omnia (ut diximus) tacta sunt, ne impossibile cuiquam uideatur, ne ob facinorum maleficarum, ut aliqui etiam ad earum instantiam possideantur. Super quo ut diuersos modos possidendi intelligere ualeamus, quo ad secundam rem gestam in medium producamus. TEMPORE siquide Pij papæ secundi ante iniunctū inquisitionis officiū uni è duobus inquisitoribus talis accidit casus. Bohemus quidā de Dachono oppido, filium unicū & sacerdotem secularem ob liberationis gratiā, quia obsessus erat. Romam usq; perduxit. A casu autem dum ego unus ex inquisitoribus hospitium refectionis gratia intrassem contigit, ut tanquam commensalis idem sacerdos cum patre ad tabulam pariter mecum confœderent. Conuenientes aūt & mutuo (ut moris forensium est) conferentes. Idem pater pluries suspirans. Et quod prosperum iter compleuisset à Deo omnipotenti optabat: cui ex intimis compatiendo, quænam sui itineris & causa tristitiæ esset, inquirere cœpi. Tunc ille filio audiente, qui & mihi collateralis in mensa erat respondit. Heu filium habeo à dæmone obsessum, quem ob liberationis gratiam, magnis laboribus & impensis hucusq; perduxi. Et ego. Vbi nam filius esset dum inquireret, quod mihi collateralis esset indicauit.

Atteritus

Atterritus ego paululum & diligenter ipsum intuens, ꝙ cum tanta modestia cibum sumeret, & ad quæq; interogata pie responderet. Hęsitare animo cœpi quod obsessus non esset, sed infirmitatis causa sibi aliquid accidisse obieci, tunc filius rem gestam per se narrans, & qualiter quanto q; tẽpore obsessus fuisset indicauit. Mulier inquit quædam malefica hanc mihi infirmitatem contulit, rixanti enim contra eam ratione cuiusdam disciplinæ circa regimen curiæ, cum eam durius increpassem, quia ceruicosæ uoluntatis erat, dixit, ꝙ post paucos dies haberem intendere his quæ mihi contingerent. Sed & dæmon in me habitans hoc idem refert, quod maleficium sub quadam arbore positum sit a malefica, ꝙ nisi amoueatur non potero liberari, sed nec arborem uult indicare. At ego nec minimam suis dictis fidem adhibuissem, nisi experientia me protinus edocuisset. Nam interrogatus a me de interuallo temporis, ut præter consuetum modum obsessorem tantæ suæ rationis esse capacitatis. Respondit, usu rationis tantummodo priuor, quando diuinis aut uacare aut sacra loca uisitare uoluero, præcipue autem dęmon ex suis uerbis per me prolatis dixit. Quod sicut maiorem displicentiam hactenus in sermonibus ad populum sibi fecisset, ita ut nullo modo me prædicare sineret, gratiosus enim ex relatu patris prædicator extitit, & omnibus amabilis. At ego inquisitor cũ de singulis certificari uolebã, per quindenam & ultra ad uaria sanctorum limina ipsum deducere decreui. Præcipuæ autem ad ecclesiam sanctæ Praxedis uirginis, ubi pars ſtuæ marmoreæ cui in sua flagellatione; saluator noster alligatus fuerat, & ad locum in quo Petrus Apostolus crucifixus fuerat, in quibus locis horribiles eiulatus dum exorcizabatur emittebat, iam asserens se uelle exire, post paululum uero minime. Et ut præmissum est in omnibus moribus mansit sacerdos compositus, & sine omni nota, nisi dum exorcismi incipiebantur, & illis finitis dum stola de collo amouebatur, ex tunc iterum nec minimum irrationabilem, aut inhonestum motum demonstrabant, hoc dempto dum ecclesiam

aliquam

aliquam pertranseundo genua pro salutatione uirginis gloriosæ flectebat, tunc diabolus eius linguam in longum extra os suum emittebat, & interrogatus, an non ab illo posset continere, respondit, hoc facere minimè ualeo, sic enim utitur omnibus membris & organis, collo, lingua, pulmone, ad loquendum uel eiulandum dum ei placet audio quidem uerba quæ sic per me & ex membris meis loquitur, sed resistere omnino non ualeo, & quando deuotionis orationi aliqua insistere affectarem, tamén acrius me impugnat linguam emittendo. Et quoniam columna in ecclesia sancti Petri in templo Salomonis circunferrata existit, per cuius uirtutem plures licet à dæmonibus obsessi, liberantur, eo quod & Christus prædicãdo in templo illi se appodiasset, hic tamen occulto Dei iudicio liberati non potuit. Alium modum pro suã liberatione sibi disponendo, licet enim per integrum diem & noctem circa columnam inclusus mãsisset, tamẽ sequenti die, post uarios exorcismos super eum plectos dum circũ staret populus & magnus fieret concursus. Interrogatus in qua parte columnæ se Christus podiasset, tunc dentibus mordendo columnam, locum demonstrabat eiulans. Hic stetit, hic stetit, uitimatim tamen dixit: Nolo exire. Et cum interrogaretur qua de causa, respondit, propter lumbardos, & interrogatus denuo, cur propter lumbardos egredi nollet, tunc respondit in Italica lingua, cum autem infirmus sacerdos illud idioma ignoraret, dicens: Omnes faciunt sic, & sic nominando pessimum uitium luxuriæ. At sacerdos post hoc me interrogando dixit: Pater quid sibi uolunt hæc uerba italica quæ ex ore meo protuli, cui cum indicasset respondet: uerba quædam audiui, sed intelligere non potui. Et quia ut rei probauit euentus, hoc dæmonium erat de genere illo, de quo Saluator in euangelio. Hoc genus dæmoniorum non eijcitur nisi in oratione & ieiunio. Ideo quidam uenerabilis episcopus per Turcos, ut fertur, a sede expulsus, piè illi compatiens, per totum quadragesimale tempus in pane & aqua, ieiunijs & orationibus, & exorcis-

nis quotidie insistens, ipsum per Dei gratiam tandem liberauit,& ad propria cum gaudio remisit. Super quo licet sine miraculo nullus in hac uita possit sufficienter dissserere,quibus & quot modis dæmon homines possideat, uel etiam lædat. possumus tamen dicere quod quinque modis,dēpto eo quod in rebus fortunæ exterioribus aliquando tamen lædunt.Nam Aliqui in propriis tantūmodo uexantur corporibus,Aliqui in corpore simul , & in potētiis interioribus,Aliqui in potētiis tantummodo interioribus,Aliqui castigatione eorum ad tempus tantummodo usu rationis priuantur: Aliqui uero uelut bestiæ irrationabiles redduntur. Præfatum sacerdotem quarto modo possessum fuisse declaratur.Nam nec in rebus fortunæ,nec in proprio uexatus corpore fuit, prout contigit beato Iob,ubi Deus dęmonem licentiasse manifeste Scriptura super hoc tradit, dicens ad sathan:Ecce, uniuersa quæ habet,in manu tua sunt,tantum in ea ne extēdas manum tuam,& hoc in res exteriores. In corpus uero postmodum ait:Ecce in manu tua est,ueruntamen animā eius serua,id est,uitam eius ne auferas,potest etiam dici quod tertio modo,scilicet,in potentiis animæ interioribus simul & corpore uexatus fuit,cum dicebat ut Iob 12.habetur.Ad Dn̄m si dicitur,consolabitur me lectulus meus,& releuabor loquens mecum in statu meo, terrebis me per somnia,& per uisiones horrore cōcuties,dæmone scilicet procurante, secundum Lyram & secundum Thomam. Terrebis me per somnia,quæ.s.dormienti apparēt,& per uisiones quæ.s.apparent uigilanti ab usu exteriorum sensuū alienato, solent enim phantasmata informata diurnis cogitationibus esse in terorem dormientiū.Et hæc reprobantur in eo ex infirmitate corporis.Vndę si cōsolatione undiq; seclusa,nil remedii uidebatur Iob euadēdi tot angustias nisi per mortem,horrore inquit cōcuties. Quibus modis & maleficæ hoīes lædere per dæmones nemo dubitat,prout in sequentibus patebit qualiter per grādines in rebus fortunæ,& in corpora animaliū & hoīm lęsiones inferūt,& tertius etiam modus lædendi est in corpore,& in

interiorib.

interioribus potentijs,abſq; priuatione uſu rationis. Patet ex earum operationibus,ubi ut ſupra tactum eſt,adeò mentes hominum ad illicitas affectiones incendunt, quòd neceſſariò etiam nocturno tempore ad amaſias per longa terrarũ ſpacia currere habent, ſiſco carnalis amoris ni mis illaqueati. Poteſt adduci & illud ꝙ in Heſſia oppido Marburch contigiſſe dicitur de quodã obſeſſo etiã ſacerdote,dum in exorciſmis dæmon interrogaretur quanto tẽ pore ſacerdotẽ inhabitaſſet. Reſpõdiſſe fertur ſeptem an nis.Et cũ exorciſta obijceret: cũ uix per tres menſes eum uexaſti,reliquo tẽpore vbi eras?Reſpondit.In corpore ſuo me occultabam.Et ille:In qua parte corporis ubi inquire bat,reſpondit,ut plurimũ in capite.Et denuo,ubi nã fuiſſet,qñ diuina celebraſſet & ſacramentũ ſumpſiſſet requiſi tus,dixit:Sub lingua eius me occultaui.Et ille miſer, qua temeritate ad præſentiã creatoris tui nõ auſugiſti? Tunc dęmon: Nunquid ſub ponte ſe unq̃ quis occultare põt,do nec deſuper uir ſanctus pertrãſibit, dummodo greſſus nõ fixerit,diuina tamen cooperante gratia liberatus fuit,ſiue uerum ſiue fictitium protulerit,cum mendax ſit, & pater eius.Quartus modus applicatur ad præfatũ poſſeſſum Romæ liberatũ ſub hac declaratione,ꝙ dæmon poſſit illabi corpori,licet nõ animæ,cũ hoc ſoli Deo ſit poſſibile, illa ẽt corporis,non tñ infra terminos eſſentiæ corporis, hoc inquã,declarat terminos eſſentiæ corporis,hoc inquã declarãdo,habetur modus quo dęmones ſubſtãtialiter inter dũ hoĩes inhabitãt, & ad tẽpus tantũ uſu rationis priuãt. Et quidẽ hoc ſic declaratur.Nã dicere poſſumus ꝙ corpus habet terminos duplicis rationis.ſ.quãtitatis, & eſſentiæ. Vnde qñ angelus quicunque bonus uel malus operatur infra terminos corporalis quantitatis, & ſic illabitur cor pori, operando circa potentias quantitatiuas, ſic etiam boni angeli etiam imaginarias in bonis uiſiones operantur nũquam autem dicuntur illabi eſſentiæ corporis,quia non poſſunt illabi ut pars,neque ſicut uirtus. Non ſicut pars,quia alia & alia eſt eſſentia utrobique, non ſicut uir tus quaſi dans eſſe,quia ſuum eſſe habet per creationem a

Deo,

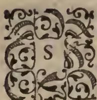
Deo,unde & ipse solus habet intrinsecam essentiæ operationem & conseruationem quandiu placitum fuerit suæ pietati conseruando. Vnde concluditur,quod aliæ omnes perfectiones seu defectus(loquendo de bonis) quo ad perfectiones. De malis,quo ad defectus quando operantur,si operantur circa corpus & partes eius,ut circa caput illabuntur tali corpori super terminos uidelicet quantitatis & quantitatiuas potentias. Si uero circa animam tunc iterum uterque extrinsece operatur, sed modis diuersis. Et dicũtur operari circa animam,fantasmata illa seu species intellectui repræsentando,& non solum ad iudicium sensus cõmunis & sensuum exteriorum. Ex quibus operationibus sequuntur tẽtationes à malis angelis, & affectiones & cogitationes malæ per indirectum operando uersus intellectum. A bonis autem angelis sequuntur illustrationes fantasmatum ad cognoscẽdum reuelãdo ab eis, unde & talis diuersitas est,ꝙ boni angeli etiam directe possunt imprimere in intellectum fantasmata illustrando. Mali autem neq; illustrare dicuntur fantasmata sed prius obfuscare. Item nec directe imprimere possunt, sed tantummodo indirecte,inquantum intelligentem necesse est fantasmata speculari. Per hæc tamen etiam angelus bonus non dicitur illabi animæ,licet eam illuminet sicut nec dicitur superior angelus illabi in inferiorem,licet eum illuminet,sed tantummodo extrinsece operatur & cooperatur modo quo dictum est,unde multo minus malus illabi potest,& per hunc modum dæmon sacerdoti corpus in tribus occupauit. Primo ꝙ sicut illabi suo corpori potuit infra,uidelicet terminos corporalis quantitatis, ita caput suum occupauit substantialiter illud inhabitando. Secundo quod circa animam eius extrinsece operari potuit, ob fuscando intellectum ut rationis usum perderet. Ita etiã potuit ut sine intermissione uel etiam interpellanti eum quo ad amissionem rationis uexaret. Licet etiam dici potest quod ex dono Dei hoc habuerit sacerdos,ut non sine intermissione à dæmone uexaretur. Tertio quod licet omnibus membris & organis ad loquendum & uoces ad

forman-

formandum priuaretur, ſemper tamen ad uerba, licet nõ ad ſententiam uerborum aduertentiam habuit, qui modus obſidendi plurimum ab alijs obſidendi modis differt, cum communiter obſeſſi leguntur ſine intermiſſione à dæmonibus affligi, ut patet in euangelio tam de lunatico cuius pater dixerat ad Ieſum: Domine, miſerere filio meo quia lunaticus eſt, & male patitur. Matt. 17. quàm etiam de muliere illa quam ſathanas alligauerat 18. annis, & erat inclinata, nec omnino poterat ſurſum aſpicere. Luc. 13. Quibus etiam modis indubie dæmones diuina permiſſione ad inſtantiam maleficarum uexare poſſunt.

De modo quo omne genus infirmitatis inferre poſſunt, & hoc in generali de grauioribus.

CAP. XI.

ED & hoc quod non ſit aliqua infirmitas corporalis quę a maleficis Deo permittente (inferri non poſſit, etiam) ſi ap lepram, uel Epilepſiam ſe extendere habeat. Probari poteſt per hoc ꝙ per doctores nullum genus infirmitatis excipitur. Nam diligenter ea quæ ſuperius tacta ſunt, tam de uirtute dæmonum quàm ad malitiam maleficarum conſiderantur, nullam patitur hoc difficultatem. Nam & Nider tam in ſuo præceptorio quàm etiam formicario, ubi quærit. An malefici poſſint ueraciter ſuis maleficijs hoĩes lædere, & eſt quæſtio abſq; exceptione alicuius infirmitatis, etiam quantũ cunque incurabilis. Et ubi reſpondit quod ſic, quærit conſequenter quibus modis, & quibus rebus. Et quo ad primum reſpondit, ut ſupra ex prima quæſtione primæ par. tractatus patuit. Probatur etiam per Iſidorũ deſcribẽtem maleficarũ operationes. 8. ethi. cap. 9. Malefici dicũtur ob facinorũ magnitudinem, hi enim elementa concutiũt, ſo-

pere

pere dæmonum ad tempestates concitandas, mentes hominū turbant, modis uidelicet supra tactis, usum rationis uel oīno impediendo, aut grauiter obfuscando, subdit, & absq; ullo ueneni haustu, uiolentia tantū carminis aīas interimunt, uitā uidelicet auferendo. Probatur etiam per S. Tho. in 2. sen. circa dis. 7. & 8. Et in 4. dist. 34. Et communiter per oēs theologos ibidem scribētes ꝙ malefici oībus modis possunt procurare læsiones in hominib. & eorum rebus cooperāte dæmone, in quibus dæmō potest solū lædere uel decipere uidelicet in rebus, fama, corpore, usus rōnis & in uita, uult dicere ꝙ in illis in quibus dæmō per se absq; malefica possit lædere, possit etiā cum malefica, imo ampliori facilitate propter maiorē diuinæ maiestatis offensionē ut supra tactū est. De rebus nanq; patet. Iob. 1. & 2. ut supra patuit. De fama patet in legenda B. Hieronymi ut refert Io. An. in hierominiano ꝙ diabolus se transformauit in formam S. Siluani episcopi in Nazareth amatoris Hieronymi. Qui dæmon primo fæminā nobilem nocte in lecto procare & prouocare cœpit ad luxuriam uerbis, & deinde factis solicitauit ad malum, quæ cum clamaret, dæmon sub specie sancti episcopi sub lecto fœminę se abscondit, ubi requisitus & inuentus per luxuriosa uerba se mentitus est esse episcopum Siluanum. In crastinum ergo sanctus uir disparente diabolo diffamatus est grauissimè, quæ difamia tandem circa sepulchrum S. Hiero. fauēte diabolo in obsesso corpore purgatus est. De corpore patet in B. Iob, qui percussus fuit à dæmone ulcere pessimo quod exponitur de lepra. Refert etiam Sigisbertus & Vincen. in spe. histo. lib. 25. c. 37. ꝙ tempore Ludouici secundi Imperatoris, in parrochia Maguntina quidam dęmon primo sæpe lapides iecit, & quasi malleo ad domos percussit. Et deinde publicè loquendo, furta prodendo, & discordias seminando plures inquietauit, deinde omnes contra unum irritauit, cuius hospitium ubicunq; manebat incedit. Et ob illius peccata omnes pati affirmauit. Vnde tandem agros pro hospitio habere potuit, propter quod cum presbyteri lętanias cęlebrarēt, multos iactibus

lapidum dęmon usque ad cruentationem lęsit, aliquando quieuit, aliquando sæuit, & per triennium ista continuauit, quousque omnia ędificia ibi incendio cõsumpta sunt. Item de nocumento usu rationis, & uexatione interiorũ sensuum, probatur ex possessis & arepticijs per euangelicas etiam historias. Item de morte & quod de uita etiam quosdam priuat. Pater Thobiæ 6. de septem uiris Saræ uirginis occisis, qui propter luxuriosum affectum & effrenem appetitum in Virginem Saram eiusdem non erant digni matrimonio. Quare concluditur, ꝙ sicut per se, ita & amplius per maleficas in omnibus nihil dempto hominibus nocere possunt, uerum ubi quæritur, an huiusmodi læsiones sint potius dæmonibus aut maleficis imputãdæ. Respondetur, quòd sicut propria & immediata actione dæmones operantur, infirmitates immittendo, ita & ipsis principaliter sunt imputandæ, sed quia in contemptũ & offensam creatoris simul & in perditionem animarum quærunt huiusmodi per maleficas exercere, sciẽtes quòd per talem modum, sicut Deus amplius irritatur, ita & amplius permittit eis potestatem sæuiendi, & quia de facto innumera maleficia perpetrantur quæ non permitterentur diabolo inferre hominibus, super se solum affectaret homines lædere, quia tamen permittuntur, iusto & occulto Dei iudicio per maleficas propter earum perfidiam & catholicæ fidei abnegationem. Vnde & eis iusto iudicio talia imputantur secundario quantumcunque diabolus sit actor principalis. Scoba ergo quam mulier intingeret aquæ ut pluat, & sursum in aerem aquam spergendo, licet in se non causat pluuiam, nec posset mulier inde reprehendi, quia tamen ex pacto cum dæmone inito ubi iã ut malefica talia facit, licet dæmon sit qui pluuiam causat, ipsa tamen immeritò inculpatur eo quod mala fide & opere diabolo seruit, eius obsequijs se tradendo. Sic etiã quando imaginem ceream uel simile ad maleficandum aliquem maleficus facit, uel quando maleficio alicuius in aqua uel plumbo imago apparet quicquid molestiæ infertur tali imagini, cum tale experitur fieri in imaginario, id

est,homini maleficiato,puta punctura uel alia læsura quacunque.Licet læsio realiter inferatur imagini per maleficam uel alium hominem,& inuisibiliter dæmon maleficiatum hominem eodem modo lædit, merito tamen maleficæ imputantur,quia sine ea Deus nunquam læsionem inferre diabolo permitteret,nec diabolus per se lædere ipsum attentasset. Sed quia dictum est de fama in qua dæmones per se homines lædere possunt, absque maleficarum cooperatione,posset in dubium uerti. An etiam dæmones per se possent honestas mulieres infamare, ut tanquã maleficæ reputarentur,cum in earum effigie ad maleficãdum aliquem apparerent,unde contingeret talem innocenter infamari. Responsio,aliqua sunt prætermittenda. Primo, quia dictum est dæmonem nihil posse efficere absque diuina permissione,ut in prima parte operis, circa ultimam quæstionem patuit,etiam tactum est, quod non est tanta permissio super iustos, & in charitate existẽtes,sicut super peccatores, in quos utique sicut maiorem habent potestatem,iuxta illud; Cum fortis armatus custodit,&c; Ita utique plura permittuntur à Deo in eorũ afflictionem quàm super iustos.Demum licet iustos in rebus exterioribus,ut fama & sanitate corporis lædere possunt,Deo permittente,quia tamen sciunt hoc eis cedere in augmentum meritorium, ideo minus eos lædere affectant, Ex quibus dici potest,quod in hac difficultate respectus potest haberi ad diuersa. Primò ad diuinam permissionem.Secundo,ad hominem qui censetur honestus, cum tales non semper sunt in charitate existentes, sicut sunt sub honestate reputati. Tertio ad facinus in quo innocens debet infamari,quod illud ex sua radice cuncta flagitia mundi excedit.Ideo dicendum, licet ex diuina permissione quiq; innocens siue in gratia cõstitutus, siue nõ lædi possit in rebus fortunæ & fama, habendo tamen respectum ad ipsum facinus & grauitatem criminis, cũ malefici sic nuncupãtur ob facinorum magnitudinem, iuxta Isidorum sæpe allegatum dici potest ꝙ hoc ut aliquis innocens prædicto modo à dæmone infametur, fieri nõ est

bene possibile iterum multis respectibus. Primo quia cũ infamare in uitijs quæ absque peccato expresso uel tacito inito cum dęmone perpetrantur,ut sunt furta,latrocinia, & actus carnales. Aliud fit ab infamia super uitia quę nullo modo possunt homini imputari, aut ab eo perpetrati,nisi super pactum expressum cum dæmone inito,qualia sunt opera maleficarum,quę nisi uirtute dæmonum a maleficis perpetrantur,ut ubi homines, iumenta, aut terræ fruges maleficiantur,unde & eis aliter imputari non possunt. Ideo licet dęmon possit hominem de alijs uitijs infamare,de tali tamen uitio infamare ꝗ sine eo nõ potest perpetrari,non uidetur bene possibile. Præterea hucusque nunquam actum est nec repertum, ut aliquis innocens sit per dęmonem taliter infamatus,& sic propter talem infamiam morti fuisset adiudicatus, imò ubi tantummodo infamia laborat talis nulla pœna punitur,nisi quod canonica purgatio sibi indicitur, (ut in tertia parte operis circa secundũ modum sẽtẽtiãdi maleficas patebit,) & licet ibi contineatur quod in casu dũ in purgatione deficeret, pro reo esset habendus,adhuc tamen adiuratio sibi iindiceretur antequam ulterius super pœnã relapsis debitã procederetur. Sed quia circa cõtingentia laboramus quæ actu nunquam fuerunt perpetrata, nulli dubium quin & in posterum diuina permissio fieri non permittat. Præterea & á fortiori propter angelicam custodiam quę non permittit insontes in alijs criminibus minoribus infamari,ut in latrocinijs & huiusmodi minus permittet, immo fortius suæ custodiæ deputatum ab infamia talium flagitiorum præseruabit. Nec ualet si quis acta per sanctũ Germanum obijceret,quando dæmones in assumptis corporibus,& ad mẽsam consedentibus alias mulieres uiris suis condormientibus, repræsentabant hospitem, illudentes quasi illæ mulieres in proprijs corporibus semper edẽtes & bibentes aduentarent,de qua etiam supra mentio habita est,quia nec ibi illæ mulieres excusantur quasi innocẽtes omnino,sed quod talia mulieribus sæpe accidũt, quod iuxta ca.26.q.5.episcopi notatur. Vbi reprehenduntur

talesq́ dum in imaginaria ſolummodo illuſione transferantur, putant ſe ueraciter & corporaliter transferri, licet (ut ſupra tactū eſt) etiam interdum corporaliter à dæmonibus uehuntur. Sed quod corporales infirmitates alias omnes nulla dempta, diuina permiſſione inferre poſſunt. de illo eſt præſens ſpeculatio. Concludendo ex prænotatis, quod ſit cum nulla fiat à doctoribus exceptio, cui & rationem aſſentire oportet, cum aliàs dæmones ſua naturali uirtute cuncta corporalia excedunt, ut ſæpe tactū eſt, acta deniq; & geſta per nos reperta hæc affirmant. Nam licet maior difficultas fortaſſis circa lepram aut Epilepſiā oriri poſſit, an uidelicet talia inferre poſſent, eo quod huiuſmodi tantummodo ex diuturnis præuijs interiorum, diſpoſitionibus & defectibus ſolēt oriri, nihilominus per maleficia interdum eſſe illata repertum eſt. Nam in diocœſi Baſilienſi in confinibus partium Lotharingiæ & Elſatiæ, cum quidam honeſtus laborator quædam uerba dura contra rixoſam quandam mulierem protuliſſet, illa indignata, minas adiecit, quòd & in breui ſe de eo uindicare uellet. Et ille licet minas paruipendiſſet, eadem tamen nocte ſibi puſtulam collo accreuiſſe ſenſit, fricādo tamē paululum & tangens, totam faciem inflatam & tumefactam cum collo perſenſit, intantum ut horribilis ſpecie lepræ etiam per totum appareret corpus, qui non diſtulit, ſed quantò citius amicis & conſulibus accerſitus rem geſtam ſuper comminatoria uerba mulieris narrauit, & quod ſic mori ea fide & ſuſpitione uellet, quod illa ſibi arte magica eadem malefica intuliſſet. Quid plura? mulier capitur, quæſtionibus exponitur, & crimen fatetur. At Iudex de modo & cauſa diligentius inquirens, reſpondit. Cum me uerbis opprobrioſis homo ille aggreſſus fuiſſet, ego ira ſuccenſa cum ad domum ueniſſem, malignus ſpiritus cauſam triſtitiæ meæ inquirere cœpit, cui cum ſingula enarraſſem, & ut me uindicare poſſem idē inſinuādo inſtarem. Ille inquiſiuit dicens: Quid ergo uis ut ei faciam? At ego reſpondi: Vellem ut inflatam faciem ſemper retineret, & ſic ille abſceſſit, & illam infirmitatem ultra quàm petij

homini intulit, ego.n. quod tali lepra eũ percuteret minime sperassem, unde & incinerata fuit. In diocœsi deniq; Constantiensi, inter Brisiacũ & Freygurg, leprosa quædã mulier multis referre solet nisi debitũ uniuersæ carnis iã ab annis duobus persoluerit, quod simili de causa controuersiæ quæ inter ipsam & quandã aliam mulierem mota fuisset, cum de nocte domum egressa ante ostium quid operis agere tẽtasset, uentus quidam calidus à domo alterius mulieris, quæ ex opposito domus suæ fuerat, eius faciem repẽte insufflauit, unde & subito in leprã quã gestabat se incidisse asseruit. In diocœsi deniq; eadẽ & territorio nigræ siluæ, malefica dũ per lictorẽ super struẽ lignorũ pro incendio sibi parato, à terra eleuaretur, dixit: Dabo tibi mercedẽ, & sic insufflando in eius uultũ, statim lepra horribili per totũ corpus percussus, paucis ex post superuixit diebus. Horrenda eius facinora breuitatis causa obmittuntur, sicut & alia quasi innumera, super hęc recitari possent, epilentiam namq; seu caducum morbum certis inflixisse per oua mortuorũ corporibus subtumulata, præcipue ex earum secta ex inhumatis, cum alijs earum cæremonijs quæ recitanda non sunt, ubi in potu, uel cibo, alicui præbuerunt, sæpius à nobis repertum est.

Super modum quo alias consimiles infirmitates speciali hominibus inferre solent.

CAP. XII.

Lias denique infirmitates inflexisse, ut cæcitatem, uel acutissimos dolores & torsiones in corporibus hominum quis enumerare potest? Tamen ex his quæ oculis nostris perspeximus, & quæ uni ex inquisitoribus innotuerunt, aliqua in medium producamus. EO in tempore in quo oppido Ysbruck inquisitio

quiſitio ſuper maleficas fieret, hic inter alios deductus fuit caſus Nam honeſta quædam perſona,& uni ex familiaribus archiducis matrimonio copulata in præſentia notarij,&c.ſecundā formam iuris depoſuit,& cum tempore ſuæ uirginitatis cuidā ex ciuibus famularetur, accidit ut uxor illius graui dolore capitis langueret pro cuius curatione cum quædam mulier acceſſiſſet, & ſuis carminibus & certis praxis mitigare dolorem haberet ego eius practicam ubi diligenter obſeruabam, perſpexiq; quod contra naturam aquæ fuſæ in ſcutellam quandam, ipſa aqua in olla aliam aſcendiſſet cum alijs cæremonijs quæ recitare opus non eſt,conſideransq; quod ex illis dolor capitis in domina non mitigaretur,aliqualiter indignata, hæc uerba ad maleficam protuli: Neſcio quid agitis, uos non facitis niſi ſuperſtitioſa, & hoc propter commodum ueſtrum.Tunc malefica ſtatim ſubiunxit: an ſit ſuperſtitioſa uel non,tertia die tu ſenties quid rei probauit euētus. Nā tertia die mane me ſedente, & fuſum apprehendente tantus dolor ſubito corpus meum inuaſit. Primo in interioribus, ut nōn eſſet pars corporis in qua non punctiones horribiles ſentirem. Secundo non aliter mihi uidebatur, niſi quod cōtinuè igniti carbones capiti meo ſuperfunderentur.Tertio in cute corporis, à uertice uſq; ad plantas pedum,non fuiſſet ſpacium ad punctum acus,ubi nō fuiſſet puſtula alba ſanie repleta,ſicq; in his doloribus eiulando,& tantummodo mortem optando uſq; ad diem quartum pręſtiti. Tandem maritus dominæ meæ ut ſtabulum quoddam intrarem mihi iniunxit. At ego paulatim incedendo,eo præcedente,dum ante oſtium ſtabuli eramus. Ecce,inquit ad me,pecia panni albi ſuper oſtium ſtabuli. At ego: Video.Tunc ille: Quantum potes remoue, quia forte melius habebis.Tunc ego quantum potui uno brachio me ad oſtium tenente, cum altè peciam apprehendi. Aperias(inquit dominus)& conſidera diligenter ibi repoſita. Tunc ubi peciam ſolui,plura ibidem incluſa repperi, præcipuè autem grana quædam alba, ad modum quo puſtulæ inerant corpori meo, ſemina quoque & legumina,

quorum similia hec edere poteram aut intueri, cum ossibus serpentum, & aliorum animalium intuita sum. Et sic stupefacta, dum inquirerem à domino quidnã agendum foret, ut in ignem cuncta proijcerem iniunxit. Proieci: Et ecce subito non post horæ spaciũ aut quartale, sed in momento, ut in ignem res illæ fuerant proiectæ, omnem sanitatem pristinam recuperaui. Et quia plura contra uxorem illius cui famulabatur fuerũt deposita per quæ suspecta non tam leuiter quàm & uehementer fuit habita, & præcipue propter magnam familiaritatem cum maleficis habitam. Vnde præsumitur quod conscia de maleficio reposito, hoc uiro indicauit, & deinceps modo præmisso publicatum, sanitatẽ ancilla recuperauit. Insuper aliud maleficium cuiusdam personæ etiam mulieris illatum in eodem oppido referre in detestationem tanti criminis expedit. Mulier quædã maritata, & honesta accessit, & iuxta iuris formam ut supra deposuit, Retro domum, inquit, habeo uiridarium (est & ille ortus contiguus uicinæ meæ) unde cum quadam die transirem ex orto uicinæ ad uiridarium meum, non absque damno perspexissem, stans in ostio uiridarij, & apud meipsam conquærendo, & quærulando tam de transitu quàm & de damno, uicina subito superuenit, & an suspectam haberem, inquisiuit. At ego territa propter malam eius famam, nil aliud nisi hæc uerba protuli. Gressus in germinibus damna demonstrãt. Tũc illa indignata quia ab eius fortassis beneplacitum mei litigiosis uerbis cum ea implicare nolebam abscessit cum murmurare & uerba quæ protulit licet audirem tamen intelligere nõ potui. Post paucos uero dies ingens infirmitas mihi accidit cum doloribus uentris & acutissimis torsionibus à latere sinistro uersus dextrum, & uiceuersa quasi duo gladij, aut cultri essent pectori infixi & sic die noctuq; clamoribus oẽs uicinos alios inquietaui & confluentibus hincinde pro consolatione, accidit ut lutifigulus præfatam uicinam & maleficam adulterino flagitio habens in amasiam simul modo uisitationis gratia accedẽs, & infirmitati meæ compatiens, post uerba consolatoria

abcessit.

abcessit. Sequenti tamen die festine redijt, & inter alia cõ solatoria subiunxit. Experimentum capiam an ex maleficio hæc uobis infirmitas acciderit, ꝑ si sic repertũ fuerit sanitatẽ uobis recuperabo. Accepto ergo plumbo liquefacto & me in lecto decumbente plumbum in scutellã aqua plenam supra corpus meum appodiando infudit, & ubi quædam imago & figuræ diuersarum rerum ex plumbo congelato apparuissent. Ecce inquit ex maleficio hæc uobis contigit infirmitas. Et super limen ostij domus una pars instrumentorũ maleficij cõtinetur. Accedamus ergo & illis amoris melius sentietis. Sicq; maritus meus cum eo pariter ad tollendũ maleficium accedunt. Et lutifigulus limen eleuans marito iniunxit, ut manum in foueam quæ apparuerat mitteret: & quæcunque inueniret extraheret. Quod & fecit. Nam primo imaginẽ quandam cęream in longitudine unius palmæ, undiq; perforatã habentis duos acus ex aduerso per latera, admodũ quo ipsa punctiones a sinistro latere usq; ad dextrũ, & econuerso persenserat extraxit. Demum petias panniculorum diuersas ac plurimas res, tam in granis quam in seminibus, & ossibus continentes, sicq; illis in ignem proiectis ego quidem conualui, sed non ex toto. Nam licet torturę & punctiones cessassent, appetitusq; comedendi redijt ex integro, tamen pristinæ sanitati usq; in pręsens minime sum restituta. Vnde hoc quod pristina sanitas non rediret? Respondit: Sunt & alia instrumenta alibi abscondita, quæ inuenire non ualeo. Et qualiter tunc prima instrumenta reposita agnouisset, dum inquirerem. Respondit: Ex amore quo amicus amico reuelare solet, hæc cognoui, unde dum adulteram procabat, & mihi uicinam agnoui. Ideo argumentum super eã cœpi suspitionis, hæc ægrota recitabat. Sed quid si singula, quæ in illo duntaxat oppido reperta sunt: dum recitare uellem liber utiq; foret conficiendus, quanti enim cæci, claudi, aridi, & diuersis irretici infirmitatibus, iuxta formam iuris, ex uehementi suspitione super maleficas eis huiusmodi infirmitates, in genere uel in specie prædicentes, & quod talia in breui sentire haberent, uel ad dies ui-

tæ,

tæ,uel ad mortem statim percipiendam . Et quod secundum eorum dicta cuncta accidissent, uel ad specificatam infirmitatem,uel ad mortem aliorum, quia enim terra illa uasallis & armigeris abundat,& ocia dant uitia, ubi interdum mulieres procabant,dum illas procatas abijcere, & alias honestas matrimonio sibi copulare disposuerunt, raro sine uindicta super maleficium inferendum,aut uiro, aut uxori dum se spretas cernebant . thorus coniugalis perseuerabat,non autem uiris tantum, quantum mulieribus,ut eo piè æstimari potest illis interemptis, aut arefactis priores amasias procare haberent. NAM & cocus quidam archiducis,dum iuuenculam honestam & alienigenam duxisset,malefica eius amasia in publica uia alijs honestis personis audientibus iuuenculæ maleficium & mortem prædixit,extensa manu dicens: Non diu de tuo marito gaudebis. Statimque sequenti die lecto decubuit, & post paucos dies debitum uniuersæ carnis persoluit in extremis contestando. En sic morior quod illa suis maleficijs,Deo permittente,ne interimit, & utique pro meliori Deo sibi alias nuptias in cœlo disponente. Sic deniq; per maleficia miles quidam,ut publica fama testatur interemptus fuit, sic & alij plures, quos recitare omitto. Inter quos & domicellus quidam dum ad nutum amasię secum pernoctare nolebat, & per famulum suum quod ea nocte secum certis negocijs prępeditus pernoctare non posset ei indicasset. Illa indicata famulo iniunxit. Dicas domicello,non diu me uexabit,sicq; & sequenti die infirmatus,post paucos dies sepultus. Sunt & tales maleficæ quę iudices solo aspectu & oculorum intuitu maleficare sciunt,quod etiam nullam molestiam eis inferre publice se iactantes, sed ut quibuscunque pro criminalibus causis detentis,& grauissimis tormentis pro dicenda ueritate expositis,taciturnitatem inferre sciunt, quod nunquam eorum facinora detegere poterūt. Sunt & quæ imaginem crucifixi flagellis & cultris impingendo ob maleficia perpetranda cum turpissimis uerbis, cōtra gloriosissimæ uirginis Mariæ puritatem,& nostri saluatoris ex eius

intemerato

intemerato utero naturalem dehonestauerunt uerba illa, & singulos actus recitare non expedit, cum nimis sint piorum aurium offensiua, in scriptis tamen redacta & reposita sunt, prout baptizata quędam Iudæa & alias iuuenculas induxerat, quorum una Vvalburgis nomine eodem anno in extremis posita, dum à circũstantibus ad cõfessionem peccaminum hortaretur, exclamauit: Corpus & animam tradidi diabolo, nec spes mihi adest ueniæ, & sic defuncta. Singula hæc non ad ignominiam, sed ad laudem & gloriam illustrissimi Archiducis conscripta sunt, cum re uera uti catholicus princeps & pręcipuus zelator in exterminium earum cum assistentia reuerendissimi ordinarij Brixien. non mediocriter laborauit. Recitata aũt potius in detestationem & odium tanti criminis, ut quæ iniurias hominum ulcisci nõ desistunt, quomodo iniurias creatoris & fidei contumelias, etiam non habendo ad tẽporalia damna respectum sufferre possunt, omniũ enim eorum hoc pręcipuum fundamentum, fidei uidelicet abnegatio existit.

Super modum quo obstetrices maleficæ maiora damna inferunt, dum infantes aut interimunt, aut dæmonibus execrando offerunt.

CAP. XIII.

NEC prætereundum est de nocumentis à maleficis obstetricibus pueris illatis. Et primo, quomodo interimunt. Secundo, quomodo dæmonibus offerendo execrãt. In diocœsi namque Argentinensi & oppido Zabernio mulier quædam honesta, ac beatissimæ uirgini Mariæ plurimum deuota, hunc casum referre sibi accidisse singulis, eius hospitium quod publi-

ce tenet nigram habens aliquam pro interſigno frequentantibus commemorant. A uiro inquit legitimo, ſed iam defuncto imprægnata, ubi dies pariendi appropinquarent, mulier quædam obſtetrix, ut ipſam ad obſtetricandum puerum acceptaret, importune inſtabat. At ego conſcia de eius infamia, licet aliam mihi aſſumere decreuiſſem, uerbis tamen pacificis quaſi ſuis annuere uellem petitionibus me ſimulabam. Adueniente autem tempore partus, cum aliam obſtetricem conduxiſſem, illa prior indignata, quadam nocte cameram meam euolutis uix octo diebus, cum duabus alijs mulieribus ingreditur, & lecto appropinquantes in quo iacebam, cum maritum meum qui in altera dormiebat camera uocare uoluiſſem, ſingulis membris, & lingua ita remanſi uiribus deſtituta, quod dempto uiſu cum auditu, nec pedicam mouere potuiſſem. In medio ergo illarum duarum ſtans malefica, hęc uerba protulit: Ecce, hæc peſſima mulierum quia in obſtetricem me recipere noluit, impune non tranſibit. Et cum alię duæ à latere ſtantes, pro ea ſupplicarent, dicentes, tamen nunquam alicui ex noſtris nocuit. Malefica ſubiunxit: Hanc mihi quia diſplicentiam fecit, ſuis inteſtinis aliqua immittere uolo ſic tamen quod infra dimidium annum nullos propter uos dolores ſentiet, ſed illo euoluto ſatis cruciabitur. acceſſit ergo & uentrem cum manu tetigit, mihiq; uidebatur quaſi inteſtinis extractis aliqua tamen quæ uidere non potui intromittens. Illis ergo abeuntibus, cum uires ad clamandum recuperaſſem, maritum quantocius uocaui, & rem geſtam denudaui. Cum autem ille cauſam puerperio aſſignare uellet, dicens: Vos puerperæ plurimis illuſionibus & fantaſijs laboratis, nec quoquo modo dictis meis fidem adhibere nolebat, adiunxi: Ecce ſpacium pro anno dimidio mihi donauit, quo elapſo, ſi nulli cruciatus ſuperuenient, dictis tuis fidem adhibebo. conſimilia denique uerba filio clerico, qui & pro tunc archidiaconus ruralis erat protulit, cum & ipſe uiſitationis gratia illo die eam frequentaſſet. Quid plura? ſex menſibus ad punctum euolutis interorum

norum uiſcerum tortura ſubitò ipſam tam diræ inuaſit ut nec diebus nec noctibus, à clamoribus omnes inquietando abſtinere potuiſſet. Et quia (ut præmiſſum eſt,) deuotiſſima uirgini & reginæ miſericordiæ extitit, in pane & aqua, ſingulis ſabbatinis diebus ieiunando, ideo & per ipſius ſuffragia credidit ſe liberari. Vnde & quadam die ubi opus naturæ perficere uolebat, tunc omnis illa immũdicia è corpore prorupit & aduocans maritum cum filio, dixit: Sunt ne res iſtæ fantaſticæ? nonne dixi poſt dimidij anni ſpacium ueritas cognoſcetur? Aut quis uidit unquam ſpinas oſſa ſimul, etiam ligna me comediſſe? Erant enim ſpinæ roſarum, in longitudine unius palmæ, cum alijs uariis innumero rebus immiſſæ. Inſuper (ut in prima parte operis,) ex illius famulæ reductæ ad præſentiam in Briſiaco confeſſione patuit maiora damna fidei circa hãc hæreſim maleficarum ab obſtetricibus inferri, quod etiam quarundam confeſſio quæ poſtmodum incineratæ fuerunt, luce clarius demonſtrauit. Nam in diocœſi Baſilienſi, & oppido Danni quædam incinerata faſſa fuerat, ultra quadraginta pueros necaſſe per modum talem, ut quando ex utero egrdeiebantur, acum capitibus eorũ per uerticem uſq; in cerebrum infixit. Altera denique in diocœſi Argentinenſi, pueros abſq; numero puta quia de numero non conſtabat ſe interemiſſe faſſa fuerat, taliter deprehenſa. Nam ubi ex uno oppido in aliud, cauſa obſtetricandi uix mulierem quandam uocat officio ſuo completo, dum ad propria redire uolebat, ubi portam oppidi exiuit, caſu brachium pueri recenter nati ex linteo quo præcincta erat, cui & inuolutum brachium fuerat, ad terram cecidit, quo uiſo ab his quæ infra portam ſedebant, dum illa præteriſſet, leuatam è terram, ut putabant, peciã carnis cautius intuebantur, & cum non peciam carnis, ſed brachium pueri per articulos membrorum agnouiſſent, conſilio cũ præſidentibus habito, & inuento quod infans ante baptiſmum deceſſerat, brachioq; careret, malefica capitur, quæſtionibus exponitur, & crimen detegitur, ſicq; ut prædictũ eſt, abſq; eius numero, ſe infantes interemiſſe

cognouit.

cognouit. Qua autem de causa utique præsumendũ quòd ad instantiam malignorum spirituum etiam eis interdum inuitis, talia facere coguntur. Nouit enim diabolus quod ab introitu regni cœlestis propter pœnam damni, aut originale peccatum tales pueri sequestrantur. Vnde etiam diutius finale iudicium protrahitur, sub quo æternis cruciatibus deputabuntur, cum eo tardius numerus electorũ completur, quo completo mundus consumabitur. Et (ut in præmissis tactum est,) suasu dæmoniorũ ex huiusmodi membris unguenta earum usibus accommoda conficere habent. Sed & hoc horrendum facinus silentio prætereundum in detestationem tanti criminis non est. Nam ubi infantes non interimunt, tamen illos dæmonibus execrãdo per hunc modum offerunt. Nato enim infante, obstetrix ubi puerpera malefica per se non existit, tunc quasi quid operis pro infantis refocillatione actura, ipsum extra cameram deportat, & sursum eleuans principi dæmoniorũ, scilicet, lucifero & omnibus dæmonibus immolãt, & hoc in loco coquinæ super ignem. Et (ut quidam retulit) cum perpendisset uxorem suam tempore partus quod præter consuetum modum puerperarũ nullam ad se ingredi mulierem permittebat, nisi duntaxat filiam propriam, quæ obstetricandi officium gerebat, causam huiuscemodi experiri uolẽs, latẽter se illo in tẽpore in domo occultabat. Vnde & ordinem sacrilegij, & diabolicæ immolationis, modo prædicto perpẽdit, cum eo ꝙ ut sibi uidebatur per appendiculi instrumentũ in quo ollæ suspendũtur, infans non fultus humano auxilio, sed dæmonis, sursum uehebatur, unde mente consternatus, cum & horrenda uerba per dæmonum inuocationem, & alios ritus nephandissimos persensisset, subito ut infans baptizaretur acrius institit, & cum ad aliam uillam, in qua parrochialis erat ecclesia deferendus esset, & per pontem super flumen quoddam pertransire haberent, ille euaginato gladio super filiam quæ infantem gerebat irruit, dicens, alijs duobus sibi adiunctis audientibus: Nolo ut infantem per pontem deferas, quia aut per se pontẽ gradietur, aut tu in flumine submergeris.

mergeris. Qua perterrita cum alijs quę aderant mulieribus, & an ne compos esset rationis inquirentes, (res enim gesta cunctos alios latebat, demptis duobus uiris sibi coniunctis. Tunc ille: Pessima mulierum arte tua magica periculum infanté fecisti, fac & iam ut nullo deferente pontem pertranseat, aut in flumine te submergeam. Sicque coacta, puerum super pontem posuit, & arte sua dæmoné inuocans, subito ex altera parte pontis infans cernitur. Baptizato ergo puero, & ad propria rediens, cum iam per testes filiam de maleficio conuincere poterat, prout primum facinus oblationis minime probare potuisset, eo quod ipse unicus illi sacrilego ritui interfuisset, apud iudicem post tempus purgationis, filiam cum matre accusantur, & pariter incinerantur, & facinus de sacrilega oblatione, quod per obstetrices fieri solet, detegitur. Sed hic dubium oritur. Quid ne operis aut efficaciæ talis sacrilega oblatio in huiusmodi pueris efficere ualeat. Ad quod dici potest quod sicut triplici ex causa dæmones efficiunt, ita & ad tria nephandissima hæc ei deseruiunt. Nam primo ex superbia eorum quæ quia semper ascendit, iuxta illud: Superbia eorum qui te oderunt ascendit semper quærunt quantum possunt diuinis rebus & cæremonijs se conformare, ut sic sub specie boni apparentis facilius decipiant. Sic enim & uirgines, pueros, mares, uel fœminas expetunt, a magis ubi in speculis uel unguibus maleficorum furta sublata, uel alia occulta habent manifestare, licet per corruptos idem ostendere canantur, sed tamen ut fingat se falsè castitatem amare, quàm tamen odit cum castissimam uirginem summè odit, eo quod caput eius contriuit. Gen. 3. Vnde sic animas maleficorum & eius credentium per infidelitatis uitium, sub specie uirtutis decipiunt. Tertio ut ipsa perfidia maleficarum amplius in sui augmentum crescat, dum a cunabulis sibi dicatas maleficas seruant. Ex his efficit hæc sacrilega obligatio tria in puero. Primo, quod sicut exterior oblatio fit in rebus sensibilibus Deo, puta in uino, pane, terræ frugibus, & hoc in signum debitæ subiectionis & honoris, iuxta illud Eccles.

25. Non

25. Non apparebis in conspectu domini Dei tui uacuus, quæ etiam res alijs postmodum prophanis usibus nullo modo applicari debent, nec possunt. Vnde & 10.q.1. Damas. Papa. dis. Oblationes quę intra ecclesiam offeruntur sacerdotibus tantummodo pertinere, sic tamen ut non solum eas in suos usus conuertat ut fideliter dispensent partim ad ea quæ ad cultum diuinum pertinet, & partim etiā in usus pauperum conuertat. Ita & talem puerum diabolo in signum subiectionis & honoris oblatum, diuinis usibus applicari dignæ & fructuosæ subiectionis causa pro se quàm pro alijs quomodo est possibile hoc à catholicis fieri? Quis enim dicere potest materna scelera seu aliena peccata quo ad punitionem non redundare in filios, fortassis ille qui dictum propheticum attendit. Filius non portabit iniquitatem patris. Sed quod de illo passu. Exo. 20. Ego Dominus zelotes uisitans peccata patrum in filios, usque in tertiam & quartam generationem? Est enim hæc utriusque sententia, ut prima intelligatur de pœna spirituali in iudicio poli siue Dei, & non in iudicio fori. Et est pœna quæ principaliter tangit animā, siue sit pœna dāni, ut priuatio gloriæ, siue pœna sensus, id est, cruciationis ignis infernalis His enim pœnis nunquam punitur aliquis sine culpa propria, uel contracta, quantum ad originale, uel commisso quantum ad actuale peccatum. Secunda uero auctoritas, quia intelligitur de imitatoribus paternorum scelerum, ut Gratianus exponit. 1.q.4.§. quibus. Vbi etiam dat alias expositiones, ideo alijs pœnis quibuscunque in iudicio Dei punitur quis non solum pro culpa sua commissa, uel committenda, ut scilicet euitetur, sed etiam pro culpa alterius. Nec ualet si dicatur quod tunc punitur sine causa & sine culpa, quæ debet esse causa pœnæ, quia iuxta regulam iuris, sine culpa, nisi subsit causa non aliquis puniendus, unde & dicere possumus quod semper superest causa etiam iustissima, licet nobis ignota. 24.q.4. Augustinus & si super actionem facti profunditatem iudiciorum Dei penetrare non possumus, ueruntamen uerum scimus esse quod dixit, & iustum esse quod fecit. Est tame

distinctio

distinctio in pueris oblatis, eo quod loquendo de innocentibus qui non per matres maleficas, sed per obstetrices dæmonibus offeruntur, & rapiuntur occulte, ut dictum est supra ab amplexibus & utero honestæ matris, quod tales innocentes non adeo deferuntur, ut imitatores efficiantur tantorum scelerum, sed imitatores paternarum uirtutum, hoc piè credendum est. Secundum quod efficit hæc, sacrilega oblatio est, quod sicut in oblatione qua homo seipsum Deo offert in sacrificium recognoscit Deum sui principium & finem, quod quidem sacrificium dignius est omnibus sacrificijs alijs exterioribus ab eo impensis, iuxta illud: Sacrificium Deo spiritus contri. &c. Et hoc quò ad principium creationis & finem glorificationis, ita & ipsa malefica puerum offerens diabolo, eius animam & corpus tanquam suo principio & fini damnationis æternæ commendat, unde & non nisi miraculosè a solutione tanti debiti liberari poterit. Solet quædam historia, immo & plures recitari, de pueris ex materno utero dæmonibus improuisè, & ex aliqua passione & commotione mentis à matribus oblatis, & qualiter cum maxima difficultate in adulta ætate à dæmonum iurisdictione quàm diuina permissione sibi usurpant liberari poterunt, de quibus liber exemplorum beatissimæ uirginis Mariæ refertus noscitur, specialiter & de illo qui per summum pontificem dum liberari à uexationibus dæmonum non poterat, missus tandem ad quendam uirum sanctum in Orientalibus partibus degentem, cum magna adhuc difficultate per intercessionem ipsius gloriosissimæ uirginis, ab illa iurisdictione ereptus fuit. Vnde si in ultionem unius improuisæ non dico oblationis, sed exhibitionis, ubi mater ex indignatione duntaxat super copulam carnalem uiro exhibendam cum dixisset maritus, spero inde fructum prouenturum, & illa replicans. Sit fructus ille diabolo datus, tanta seueritas diuinæ punitionis patuit, quanta creditur sæuire ubi tanta diuinæ maiestatis cernitur offensa. Tertium quod hęc sacrilega oblatio efficit, est habitualis inclinatio ad huiusmodi maleficia hominibus, iumentis, &

terræ frugibus inferenda. Huius ratio assignare potest ex his quę secundum Tho.in 2.q.108.super punitionem temporalem,qua aliqui propter alienas culpas puniũtur deducuntur .Dicitur enim ꝙ quia filij sunt secundũ corpus, res quædã patris,& serui & animalia, res dñorum . Et cũ aliquis sit puniendus in rebus suis oĩbus , ideo & filij pluries pro parẽtibus. Et differt hæc ratio ab illa quæ supra tacta fuit de peccatis patrum, quia Deus uisitat in filios usq; in tertiam & quartam generationem,quia (ut ibi tactũ est) hoc intelligitur de imitatoribus paternorum scelerum . Hæc aũt ratio concludit de punitione filiorum pro parentibus,ubi non imitantur paterna scelera in actu per mala opera,sed tãtum in habitu,sic enim & filius natus ex adulterio Dauid mortuus fuit quàm citius, & animalia A malechitarũ iussa sunt interfici,quanuis & huiusmodi sit ratio mystica, ut habetur. 1.parte.q.4.§.paruulos. Ex quibus omnibus non inconuenienter dicitur ꝙ huiusmodi pueri semper ad maleficia perpetranda usq; in finem uitæ inclinantur. Sicut enim Deus suam oblationem sanctificat,(ut sanctorum gesta demonstrant , ubi parentes sobolẽ ex eis procreandam Deo dicassent,utique & diabolus suam oblationem inficere non cessat ex ueteri & nouo testamento quasi innumera possent gesta deduci.Sic.n.plures patriarchæ & prophetæ,ut Isaac , Samuel , Samson . Sic etiam Alexius,Nicolaus,& alij innumeri,gratijs plurimis ad sanctitatem uitæ fuerunt prouenti. Experientia denique demonstrat semper filias maleficarum cum consimilibus, tã quam imitatrices maternorum scelerum esse diffamatas, immo & totam quasi progeniem esse infectam . Et huius quidem & omnium præcedentium ratio,quia superstitem semper habent relinquere,& in augmentum illius perfidiæ summis conatibus ex pacto cum dæmone inito tendere.Vnde enim cõtingere posset ꝙ sæpissime repertum est puellas impuberas,ut octo uel decem annorum tempestates & grandines concitasse,nisi ex tali pacto sub tali oblatione sacrilega diabolo per matrem maleficam infantem execrasse,nec enim per se pueri talia ex fidei abnegatione,

prout

prout adultæ maleficæ a principio facere habent, efficere possent, cum nec alicuius fidei articuli fortassis notitiam habent, è quibus gestis aliqua in medium producamus. In partibus enim Sueuię, dum quidam uillanus segetes in cã pis cum filia paruula, uix octo annorum conspicere decreuisset, & propter siccitatem terræ pluuiam apud se ruminans, & conferens optasset, dicens: Heu qñ ueniet pluuia? Puella audiens uerba patris, ex simplicitate animi dixit: Pater, si pluuiam desideras, faciam quod cito ueniet. At pater: Vnde hæc tibi, noscis ne pluuiam procurare? Respõdit puella utique & nedum pluuiam, sed & grandines, & tempestates concitare scio. Et pater: Quisnam te docuit? Respondit mater mea, uerùm quod mihi inhibuit ne alicui indicarem. Tunc iterum pater: Et quomodo te docuit? Respondit, me misit uni magistro, quem omni hora ad quæcunque petita habere possum. At pater: Vidisti ne illum? Respondit, uidi interdum uiros introeuntes & exeũtes ad matrem, & cum interrogasset quidnam essent, respondit. Sunt nostri magistri quibus etiam te tradidi & commisi, magni fautores & diuites, territus pater, an ne illa hora grandinem excitare posset, inquisiuit. Et puella: Vtique si modicum aquæ habuero faciam. Tunc pater puellam per manum ad torrentem deduxit. Fac, inquit, sed tantummodo super agrum nostrum. Tunc puella manum in aquam misit, & in nomine sui magistri, iuxta doctrinam matris mouit. Et ecce tantummodo pluuia agrum illum perfudit, quod cernens pater, fac, inquit, & grandinem, sed tantummodo super unum ex agris nostris. Quod cum iterum puella fecisset, pater de experientia certificatus, uxorem apud Iudicem accusauit, quæ capta & conuicta, incinerata fuit, & filia reconciliata & Deo dicata, amplius illa efficere non potuit.

Sequitur super modum quo iumentis maleficæ uaria nocumenta inferunt.

CAP. XIIII.

Tique a fortiori cum apoſtolus dicat. Nun quid Deo cura eſt de bobus, uolens per hoc innuere,quod licet omnia ſubſint diuinæ prouidentiæ, tam homines,quàm iumenta, utroſque iuxta modulū ſuum ſeruans,ut Pſal.ait: Filij tamen hominum ſub regimine & protectione alarum amplius gubernantur. Si inquam, homines diuina permiſſione, per maleficos affligunt innocentes,iuſti,& peccatores, parentes denique in filiis, quæ res ſunt pertinentes ad eos.Cum etiam iumenta terræ fruges, ſimiliter de rebus hominum exiſtunt, utique & ſuper illos uaria nocumenta poſſe à maleficis inferri nemo dubitare diuina permiſſione concurrente præſumat.Sic enim Iob à diabolo percuſſus cuncta iumenta perdidit.Sic denique nec minima reperitur uillula, ubi mulieres mutuo uacas inficere, lacte eas priuare,& ſæpiſſime interimere non ceſſant. A minimo autem nocumento inchoando,quod de priuatione lactis æſtimari poteſt.Si de modo quo id efficere ualeant quæritur. Reſponderi poteſt quod quia ſecundum Albertum 3. de animalib.Lac de natura ſit menſtrui in quolibet animali, ſicut etiam fluxus alius in fœmina ubi nō reſtringitur talis fluxus aliqua infirmitate,tunc reſtringitur aut aufertur interdum maleficiali opere. Ex conditione autem naturali lac reſtringitur poſt conceptum fœtum. Ex infirmitate uero accidentali,ſicut pluries ex comeſtione alicuius herbæ, quæ ex natura lac reſtringere habet, & uaccam alterare, ex maleficio autem talia procurant uari js modis. Quædā enim nocturnis temporibus & ſacratioribus,utique ex in

ductione

ductione diaboli, ob maiorem offensam diuinæ maiestatis, in quocunque angulo domus suæ se collocant, urceum inter crura habentes, & dum cultrum uel aliquod instrumentum in parietem aut columnam infigunt, & manus ad mulgendum apponunt, tunc suum diabolum qui semper eis ad omnia cooperatur inuocant, & quod de tali uacca, ea tali domo, quæ sanior, & quæ magis in lacte abundat, mulgere affectat proponit, tunc subito diabolus ex mammillis illius uaccæ lac recipit, & ad locum ubi malefica residet, & quasi de illo instrumento fluat reponit. Hæc quidem populo prædicando nemo propterea ex eis informatur, quia quantumcunque quis dæmonem inuocare, & per nudam inuocationem hæc se posse efficere æstimaret, seipsum deciperet, quia caret fundamento illius perfidiæ, quia scilicet omagiũ non præstitit. & fidẽ nõ abnegauit. Hæc ideo posui, cum plures hæc & alia quæ posita sunt, æstimant populo nõ esse proponenda pp periculũ informationis, cũ sit impossibile aliquẽ per prædicatorẽ posse informari rõne tacta. Potius aũt sunt in detestationẽ tanti criminis, & ut iudices in ultionẽ tanti sceleris, s. fidei abnegationis, amplius inardescant sunt prædicãda, licet non semper, plus ẽt ponderant seculares huiusmodi tẽporalia dãna cũ magis terrenis implicantur affectionibus q̃ spiritualibus, unde & cum eis talia posse fieri affirmantur in punitionem ipsorum amplius seruiunt, sed tamen astutiã diaboli quis explicare potest? Nouit illos in quadam societate constitutos, qui dum tempore Maij butirum maicum comedere affectarent, eis in itinere existentibus, & in prato circa torrentem cõsedentibus, unus ex eis quo pacto cum dæmone per antea siue tacito siue expresso inito dicit: Ego optimum butirum maicum procurabo. Et statim depositis uestimentis & torrentẽ intrãs nõ stando sed sedente contra aquæ fluxum dorsum uertebat, & cæteris conspicientibus ipse dum certa uerba protulisset, & aquam manibus post tergum mouisset, post paululum butirum formatum ad modum quo uillanæ tempore Maij uendere in foro solent, in magna quantitate apporta

uit,& alijs guſtantibus optimũ fuiſſe butyrũ affirmarunt. Qua ex re colligitur, primo hunc de ſua practica fuiſſe certum, uel quia mere maleficiis per expreſſum pactum cum dæmone initum, uel quia per tacitum pactum nouit ſibi diabolum ad uota affuturum. Siquidem primum tunc nõ indiget diſcuſſione, quando uerus maleficus fuerit. Si aũt ſecundum, tunc uſus ſuffragio diaboli fuit, eo ꝙ ſibi oblatus & execratus à matre, uel obſtetrice fuerit. Quod ſi quis obijceret diabolum fortaſſe apportaſſe butyrum ſine aliquo pacto tacito uel expreſſo, ac etiam abſque oblatione aliqua. Reſpondetur ꝙ nunquam aliquis utitur ſuffragio diaboli in conſimilibus operibus ſine eius inuocatione, quia ipſo facto, cùm quis dæmonis auxilium petit, contra fidem ut apoſtata agit, iuxta determinationem doctoris in 2. ſenten. di. 8. ſuper difficultatem, Vtrum auxilio dæmonum uti ſit apoſtatare a fide. Nam cum alijs doctoribus Albertus magnus licet concordat, tamen magis expreſſe dicit quod ſemper in talibus eſt apoſtaſia uerbi uel operis. Si enim inuocationes, coniurationes, fumigationes, & adorationes fiant, tunc apertum pactum initur cum dæmone abſq; hoc, uidelicet quod aliquis corpus & animã cũ fidei abnegatione, in toto uel in parte tradat, quia per hoc quod ipſum inuocat, iam committit apoſtaſiam uerborum apertam, ſi autem nõ fit inuocatio uerborum, ſed ſolummodo fit opere ſimplici, quia ſcilicet tale opus facit quod non niſi dæmonum auxilio effectum ſortire poteſt. Tunc ſiue faciat illud inchoando in nomine diaboli, ſiue per alia uerba ignota, ſiue abſq; omni uerbo. Illa tamen intentione ut dictum eſt, tunc ſubdit Albertus, eſt apoſtaſia operis, quia illud opus expectatur à dæmone. Cum autem expectare aliquid à dæmone, uel aliquid percipere uel ipſum, ſemper eſt fidei contumelia, & ideo apoſtaſia. Vnde & hoc concluditur, quod quocunque modo præfatus magus hoc procurauit, ut quia per pactum tacitum uel expreſſum procurauit. Et uerisimiliter ſi abſque pacto expreſſo quod tunc ut maleficæ facere ſolent per tacitum & occultum pactum, uel ex ſe, uel à matre, aut obſtetrice

initum talia effecit. Et dico ex se, quia tantummodo opus exercuit, effectum a diabolo expectans. Secundum quod colligitur ex illa uel consimili practica, est ꝙ qa diabolus nouas rerum species condere non potest. Ideo ubi tam subito naturale butyrum ex aquá prorupit, hoc uirtute dęmonum, nõ aquam in lac mutando, sed uel butyrum alibi ex loco reposito accepit, & illi ad manus tradidit, uel ex lacte naturali hoc ex naturali uacca recipiendo, & subito ut sic coagulando in naturam butiri, quia quod ars mulierum per spacium temporis efficit butirum formando, hoc ipse in breuissimo tempore efficere nouit, & tunc sibi obtulit. Ad idem reducitur modus quo aliqui superstitiosi uinum aut talia necessaria non habentes, nocturnis temporibus tantummodo flasconem aut aliud uasculum recipiunt, & dum per uicum aliquem incedunt, subito uas uino impletum reportant. Tunc enim diabolus uinum naturale ex aliquo uase recipiendo illi flasconem impleuit. Super modum autem quo animalia & iumenta malefici interimunt, dicere oportet quod sicut homines, ita & iuméta uel tactu & uisu, uel uisu tantum, uel ubi subter limen ostii ipsius stabuli, uel ubi solent adaquari, maleficium aliquod seu instrumentum maleficij reponunt. Sic enim & istæ in Rauenspurg incineratæ. De quibus ut infra patebit semperad instantiam dæmonum ubi meliores equi, aut pinguiora iumenta erant, maleficiare habebant. Et dum interrogatæ fuissent per quem modum talia efficerent, respondit una nomine Agnes, quod subter limen ostij ipsius stabuli certas res occultarent. Et interrogata cuiusmodi res, respondit. Diuersarum specierum animalium ossa. Et ulterius: In cuius nomine hoc facerent interrogata, respondit. In nomine diaboli & omnium aliorum dæmoniorum. Sed & altera nomine Anna, quæ dum uni ex ciuibus successiue uigintitres equos maleficiasset, quia uector erat. Vltimatim dum uicesimumquartum emisset, & ad iam extremã paupertatem deuenisset, uector stans in ostio stabuli, dixit ad maleficã quæ in ostio domus suæ stabat. Ecce iam emi equum, promitto Deo & suæ matri, si equus

si equus ille moritur, quod ego manibus meis proprijs te interficiam, sicque territa malefica, equum sibi intactum reliquit. Dum autem capta & interrogata fuisset per quem modum talia effecisset, respondit se nil aliud nisi foueam fecisse, qua facta diabolus certas res imposuisset sibi innotas, qua ex re colligitur, quod tantummodo aut manum, uel uisum apponere habent, & hoc ut quoquo modo malefica cooperetur, aliàs enim diabolo sæuiendi in creaturas facultas non permitteretur, ubi malefica non concurreret ut prius tactum est, & hoc contigit propter maiorem offensam diuinæ maiestatis. Sæpissime etiam à pastoribus uisa sunt, quod certa animalia in campis dum tres aut quatuor saltus in aerem fecissent, subito in terram collapso interierunt. Et hoc utique dæmonum ad instantiam maleficarum uirtute, In diocœsi Argentinensi inter oppidum Fiessen & montem ferrerium, quidam prædiues asseruit sibi & alijs ultra quadraginta iumenta in bobus & uaccis, in alpibus fuisse maleficiata, & hoc infra anni spacium, non peste aut aliqua infirmitate præcedente. Et pro intersigno dixit, quod peste aut alia casuali infirmitate moriuntur non subito, sed paulatim, & successiuè deficiunt. Illud autem maleficium subito abstulit omnem uigorem, ita quod ab omnibus iudicabantur illa maleficijs fuisse interempta. Verùm talem annotaui numerum, æstimo tamen quòd ampliorem expressit, hoc tamen uerissimum quod in partibus, & præcipuæ in alpibus plurima nocumenta asseruntur maleficiari, quod genus etiam maleficij undique diffusum noscitur. Aliqua similia infra in capitulo de remedijs adhibendis contra maleficia iumentorum discutientur.

Super

Super modum quo grandines & tempestates concitatę ac etiam fulgura super homines, et iumenta fulminare solent.

CAP. XV.

Enique quòd dæmones & sui discipuli talia maleficia in fulminibus, grandinibus & tempestatibus concitare possint, & hoc accepta potestate à Deo, quò ad dæmones seu eius permissione, quò ad ipsius discipulos sacra scriptura Iob. 1. & 2. testatur, ubi accepta potestate à Deo statim dæmon procuraui, ut Sabei quinquaginta iuga boum, & quingentas asinas auferrent, & deinde ignis de cœlo descendens septem milia camelorum consumeret, tandem etiam septem filij, & tres filiæ per uehementem uentum, & lapsum domus occuberent, & semper pueri, id est, famuli multi, uno qui nuntiaret dempto, interierunt, denique ulcere pessimo sancti uiri corpus percuteretur, & uxor & tres amici eius ut ipsum uexarent grauiter procurauit, ubi & S. Thom. in postilla sua super Iob, ita loquitur: Necesse est confiteri quòd Deo permittente, dæmones possunt perturbationem aeris, inducere uentos concitare, & facere ut ignis de cœlo cadat, quanuis enim natura corporalis non obediat ad nutum angelis, neque bonis, neque malis ad susceptionem formarum, sed soli Deo creatori, tamen ad motũ localem naturæ corporalis nata est spirituali naturæ obedire, cuius iudicium in homine apparet, nam ad solum imperium uoluntatis quæ subiectiuè est in anima, mouentur membra, ut opus à uoluntate dispositum prosequantur, quæcunq; igitur solo motu locali fieri possunt, hæc per naturalem uirtutem, non solum boni, sed etiam mali facere possunt, nisi diuinitus prohibeãtur. Venti aũt

& pluuiæ, & alia huiusmodi aeris perturbationes, solo motu uaporũ resolutorum ex terra & aqua fieri possunt, unde ad huiusmodi procreanda, naturalis uirtus dæmonis sufficit. hæc. Tho. Mala enim quæ nostris exigentibus in mũdo fiunt, Deus uelut per suos tortores iustè per dęmones solet infligere, unde & glo. super illud Psal. 104. Vocauit famẽ super terrã & omne firmamentum panis contriuit, dicit sic: Hæc mala permittit Deus per angelos malos qui talibus præpositi sunt. Vocat ergo famem, id est, angelum famæ præpositum. Possent & illa quæ supra notata sunt circa quæstionem, An semper malefici circa maleficia inferenda habent concurrere cum dæmonibus, ubi de triplici nocumento, & quomodo interdum dæmones sine maleficis mala nocumenta inferunt, cum maleficis autẽ dæmones plus affectant hominibus nocere, quòd eo cum Deus amplius per hoc irritatur, inde eis maior facultas puniendi & affligendi conceditur. Deseruiunt & illa quæ doctores super 2. sen. dist. 6. An locus sit inconuenienter deputatus malis angelis in aere caliginoso mouẽt, quia cũ tria considerantur in dæmonibus, natura, officium & culpa. Sicut naturæ correſponderet cœlum empyreum culpæ uero inferius, ita eorum officio cum tortores sint & ministri, ut supra tactum est, in punitionem malorum, & exercitium bonorum competit aer caliginosus, ne uidelicet nimis nos infestarent si in mundo inferiori circa nos habitarent, unde & in aere & circa speram ignis actiua passiuis coniungere sciunt, ubi à Deo permittuntur, & ignem de cælo cadere, seu fulgura fulmina reprocurant. Narratur in formicario de quodam capto per Iudicem, dum interrogaretur quomodo grandines & tempestates concitandas procederent, & an facile hoc eis foret procurare, respõdit. Faciliter grandines procuramus, sed ad libitum lædere non ualemus, propter custodiam bonorum angelorum, unde addidit: Eos tantummodo lædere possumus qui Dei destituti sunt auxilio. Et qui signo crucis se muniunt, illos lędere non possumus. Est autem hic noster modus. Primo uerbis certis in campis, principem omnium dæmo-

niorum imploramus,ut de suis mittat aliquem, qui à nobis designatum percutiat. Deinde ueniæ certo dæmone eidem in biuio pullum nigrum immolamus,eundem in alto proijciendo in aere quo à dæmone sumpto,obedit, & statim aerem concitat,attamen non semper in loca destinata a nobis,sed iuxta Dei uiuentis permissionem, grandines & fulmina proijcit.Narratur etiam ibidem de quodam actore seu hęresiarcha,maleficorum status dictus,qui in Bernensium territorio & locis adiacentibus constitutus,publicè de hoc gloriari audebat, quod quandocunq; uellet,ipse se in omnium æmulorum oculis uelut murem facere uellet,& dilabi manibus inimicorum suorum læta lium,& ita etiam capitalium suorum inimicorum manibus sæpius euasisse. Diuina tamē iustitia cum terminum suæ malitiæ facere uoluit,per hostes suos in stupa quadā prope fenestram quandam sedere , dum cautè explorabatur a sibi insidiantibus,gladijs & hastis inopinatè transfixus,ob sua facinora miserabiliter obijt, superstitem tamē discipulum,qui in hoppo uocabatur reliquit, qui & suprà dictum Stadlio,de quo in capitulo sexto mentio fit, & magistrum fecit.Sciuerunt hi duo quando eis placuit , tertiā partem fimi feni uel frumenti,aut cuiuscunque rei de uicino agro, nemine uidente , ad proprium agrum deferre, grandines uiuacissimas & auras læsiuas cum fulminibus procurare , in aspectum parentum infantes prope aquam ambulantes in ipsam nullo uidente proijcere sterilitatem,in hominibus & iumentis efficere occulta, alijs mani festare in rebus & corporibus modis quibuscunque lædere,ictu fulminis nonnunquam quem uellent interimere, & multa alia pestifera procurare, ubi & quando Dei iusti tia hæc fieri permisit. Ad, ea tamen quæ per nos reperta sunt expedit discurrere . In diocœsi namq; Constantiensi, ab oppido Rauenspurg ob uigintiocto miliaria teutonicalia uersus Saltzburgam,grando sæuissimus excitatus , cunctas fruges,segetes & uinetas adeò in latitudine unius mi liaris contriuerat,quod tertius annus uix iudicabatur fru gifeṛus in Vinetis.Vnde res gestatum per notarium inqui-

sitionis

ſitionis innotuiſſet,& quod propter clamorem populi inquiſitione opus eſſet, dum certi per maleficia immo omnes pene oppidanæ talia contigiſſe iudicarent. Quare con ſulib.ad id conſentientibus per quindenam iuxta iuris for mam,ſuper hęreſim duntaxat maleficarum à nobis inquiritur, non ad duas duntaxat perſonas prę alijs, quæ tamen in paruo numero non erant diffamatæ peruenitur, nomen unius Agnetis balneatricis alterius Anna de mindelheim, quibus captis, & ſeorſum ad diſtinctos carceres poſitis, ignorante penitus una de altera, ſequenti mane balneatrix quæſtionibus leuiſſimis a rectore ſeu ciuium magiſtro fidei zelatore Gelte cognominato, & ab alijs ex conſulibus ſibi adiunctis in præſentia notarij exponitur, & licet maleficium taciturnitatis indubie penes ſe habuiſſet,de quo & ſemper iudicibus timendum eſt, eo quod in primo aggreſſu,non iam muliebri, ſed uirili animo ſe innoxiam affirmabat, diuina tamen fauente clementia, ne tantum facinus impune tranſiret,ſubitò liberè & à uinculis abſolutè,licet in loco torturæ,& cuncta flagitia ab ea perpetrata detexit. Nam a notario inquiſitionis interrogata ſuper articulos & depoſitione teſtium, circa nocumenta hominibus & iumentis illata,ex quibus iam uiolenter reddebatur tanquam malefica ſuſpecta, cum nemo teſtis de fidei abnegatione ac carnali ſpurcitia cum dæmone incubo aduerſus eam depoſuiſſet, eo ꝙ illa ſecretiſſima, attamen ubi poſt nocumenta animalibus & hominibus illata uti rea reſpondiſſet, cætera omnia de fidei abnegatione,& ſpucritiis diabolici cum incubo dęmone peractis,interrogata publice fatebatur,aſſerens ſe ultra decem & octo annos illi incubo cum omnimoda fidei abnegatione ſuccubuiſſe,quibus expletis, ubi ſuper grandinē præfatam,an ne aliquid de illo ſciret inquireretur. Reſpō dit quod ſic. Et interrogata qũo & qualiter. Reſpondit, In domo eiam & hora meridiei,demon me accerſiuit, & ut ſuper campum ſeu planiciem Kuppel (ſic enim nominatur) paululum aquæ mecum deferendo, me transferre iniunxit, & dum interrogaſſem quidam operis in aqua

explere uellet, pluuiam se uelle causare respondit, portam ergo ciuitatis exiens, ipsum dæmone sub arbore stantem reperi. Interrogata autem à Iudice sub qua arbore. Respondit. Sub illa ex opposita illius turris, ipsam denotando, & interrogata quid sub arbore egisset, respondit: Dæmon ut foueam paruam foderem, & illi aquam infundere iniunxit. Et interrogata an ne pariter consedissent, respondit, me sedente ipse dæmon stabat. Interrogata demum quibusne uerbis aut modis aquam mouisset, respondit, digito quidem moui, sed in nomine ipsius diaboli, & omnium aliorum dæmoniorum. Et rursum iudex, quid actum fuisset de aqua. Respondit, disparuit, & sursum in aere diabolus duxit. Et demum, an ne aliquam haberet sociam interrogata, respondit ex opposito sub tali arbore, aliam captā maleficā, Annam uidelicet mindelheim nominando, consodalem habui, quid autem egerit ignoro. Et finaliter interrogata balneatrix de interuallo temporis ab aquæ assumptione usq; ad grandiné, respondit: Tanta dilatio fuit, quousq; ad domum peruenissem, sed & hoc mirabile, cum sequenti die altera quæstionibus leuissimis exposita primo fuisset, utpote digito uix à terra eleuata, post liberè soluta, præfata omnia non discrepando in minimo, nec quò ad locum, prout altera fassa fuerat, quia uidelicet sub tali arbore, & alteram sub alia, nec quo ad tempus, quia hora meridiei, nec quo ad modum, quia per motionem aquæ in foueam immissæ, in nomine diaboli & oīm dęmoniorum, nec quo ad interuallum temporis, quia dum eius diabolus aquam accepisset, in sublime eleuando regressa ad domum, superuenisse grandinem affirmabat, singula detexit, sicq; tertia die incineratur, & balneatrix contrita & confessa, plurimum se Deo commendauit, asserens se libēti animo mori, ut dęmonis iniurias posset euadere, crucem in manibus tenendo & amplexando, quàm tamen altera spernebat, quæ etiam ultra uiginti annos incubum dęmonem cnm omnimoda fidei abnegatione habuerat, primam in multis maleficijs, hominibus, iumētis, & tertę frugibus illatis excedens, uti processus ad consu-

larum

latum repositus demonstrat. Sufficiant ista, cum reuera quasi innumera circa huiusmodi maleficia illata recitari possent. Sed & de ictu fulminis, quòd sæpissimè aut homines solum, aut cum bestijs, aut cum dęmonibus & horreis consumpserint, licet occultiorem & magis ambiguam uideatur habere causam, eo quòd alia diuina permissione sępe contingant absq; maleficarum uidelicet cooperatione, tamen ubi spôte ex earum fassionibus talia eas fecisse seu procurasse repertum est, super quæ etiam uaria acta & gesta præter ea quæ supra tacta sunt deduci possent, ratio etiam suffragatur cũ ea facilitate qua grandines, sic & fulmina procurare possunt, in mari etiam tempestates, ideo omnis ambiguitas tollitur.

Super tres modos quo uiri & non mulieres reperiuntur maleficijs infecti per tria capitula, & primo de sagittarijs maleficis.

CAP. XVI.

VLtimum ad præsens genus maleficij, quo uiri inficiuntur in tribus speciebus. Notandum est primo de grauitate criminis, quo ad maleficos sagittarios in septem horrendis maleficijs, nam primo sacratiori die dominicæ passionis, sexta uidelicet feria Parasceuen, ut fertur, infra missarum solemnia, habent sacratissimam crucifixi imaginem tela quasi ad metam sagittando, O quanta crudelitas & iniuria Saluatoris? Secundò, licet sub dubio uertitur, an aliam apostasiam uerbo, ultra illam apostasiam operis habẽt cum dæmonibus inire, tamen quocunque modo fiat, maior contumelia non potest à Christiano irrogari fidei, cum certum sit quod si infidelis consimilia perpetraret, nullius forent efficaciæ,

in nullo etiam tanto complacere aduersario opere potest. Vnde miseri talis fidei catholicæ ueritatem & efficaciam potius perpendere deberent, qua etiam de causa Deus huiusmodi flagitia iustè permittit. Tertio quod tres aut quatuor iactus totidem tela habet infigere, & ex consequenti tot secundum eundem numerum homines qualibet die poterit interimere. Quarto, quod sic de præmissis certificantur à dæmonibus, quod tamen corporali uisu illum occidendum prius habent conspicere, & cordis uoluntatem ubi ex integro illum ad interimendum flectunt, talis quocunque loco inclusus, se tueri non poterit, quin tela emissa feratur, & per diabolū ei infigatur. Quinto, quod sub tali certitudine sagittam emittere ualent, ut in casum quo denarium à capite per sagittam deponere, absque capitis læsione uoluerint, hoc ipsum efficere ualeant, simili modo & per bombardam quantumcunq; magnam. Sexto quod super hæc efficienda, homagium tale cum corporis & animæ perditione diaboli præstare habent, super quibus aliqua gesta in medium producamus. Nam princeps quidam Renibarbatus cognominatus, eo quod barbam nutriebat, cum ante annos sexaginta ad unctis sibi terris Imperialibus, quoddam castrum Lendenbrunen, propter rapinas quas castrenses inde faciebant obsidendo circumualasset, habuit in suo comitatu quendam huiusmodi maleficam, Punker nomine, qui in tantū castrenses molestabat, quod uno dempto, omnes successiuè sagittis interimit, talemq; modum seruauit, ut eum quem intuitus fuisset, quocunque se diuertisset, per emissam sagittam lætaliter uulneraret, & occideret, talesquè tractus quolibet die tres duntaxat, in sua potestate habebat, eo uidelicet quod tres sagittas imagini Saluatoris infixerat, cur autem diabolus ternarium numerum præ alijs eligit, æstimari potest quod in abnegatione sanctissimę trinitatis hoc efficiat, illis autem tribus emissis tractibus, nō nisi in sortem ut cæteri sagittas emitebat. Occidit demū ut cum quidam ex castrensibus deridendo ad ipsum clamasset. Punker nonne circulum in porta pendentem

illæsum

illæſum permittes,& reſpondente illo ab extra nocturno tempore,non:ſed ipſum die captionis caſtri auferam, hoc idem quod prędixit adimpleuit,nam omnibus ut pręmiſſum eſt,dempto uno interemptis,caſtrum capitur, & ipſe circulum domui ſuæ in Rorbach Vvorniatien.diocœſis ap pendit,& ſic appenſum in hodiernum diem cernitur, qui etiam poſt à ruſticis quibus plurimum moleſtus erat, quo dam ſero cum foſſorijs eorum inſtrumentis occiditur, & in peccatis ſuis moritur.Fertur denique de ipſo quod quidam de optimatibus dum artis ſuæ experientiam certam capere uoluiſſet,eidem proprium filium paruulum ad me tam poſuit,& pro ſigno ſuper byrretum pueri denarium, ſibiq; mandauit ut denarium ſine byrretto per ſaggittam amoueret, cum autem maleficus id ſe facturum, ſed cum difficultate aſſereret,libentius abſtinere,ne per diabolum ſeduceretur in ſui interitum,uerbis tamen principis indu ctus,ſagittam unum collari ſuo circa collum immiſit, & alterum baliſtæ ſupponens denarium byrreto pueri ſine omni nocumento excuſſit,quo uiſo, dum ille maleficium interrogaſſet,cur ſagittam collari impoſuiſſet reſpondit: Si deceptus per diabolum puerum occidiſſem, cum me mori neceſſe fuiſſet,ſubito cum ſagitta altera uos transfi xiſſem;ut uel ſic mortem meam uindicaſſem. Et quidem licet diuina permiſſione mala huiuſmodi in probationem & caſtigationem fidelium fieri ſinit, ex aduerſo tamen in confortationem & gloriam fidei potiora miracula clemen tia Saluatoris operatur. Nam in diocœſi Conſtantienſi, prope caſtrum hohemzorn, ac monaſterium monalium, eccleſia quędam iam de nouo cernitur conſtructa, in qua huiuſmodi imago Saluatoris cum ſagitta infixa, ac cruore effuſo cernitur, cuius miraculi ueritas tali ordine patuit.Miſer enim quidam dum iuxta ordinem pręnotatum, ſuper tres aut quatuor tractus baliſtæ ad interiorum aliorum à diabolo certificare cuperet, in biuio quodam imaginem crucifixi ſagitta petit, & modo quo uſq; in præſens cernitur,transfixit, & dum cruor miraculoſus erumperet,miſer immobiliter diuina uirtute egreſſu. percuſſus

figitur,

figitur, & ubi a prætereunte quodam, cur ibi fixus maneret interrogaretur, miser caput agitabat, brachijsque ac manibus quibus balistam tenebat, ac toto corpore tremens, nil respondere poterat, & alter hinc inde circunspiciens, dum imaginem crucifixi intuetur, & sagittam cum cruore effuso speculatur, Pessime, inquit, nequam imaginem Domini nostri transfixisti, & alios conuocans, attendite, inquit, ne fugam capiat, dum tamen ut præmissum est, se de loco mouere non poterat, ad castrum concurrit, & rem gestam narrauit, qui concite descendunt, & miserum in eodem loco persistentem reperiunt, & inquirentibus de casu, dum crimen fassus fuisset, ex contactu publicæ iustitiæ de loco mouetur, & dignam pro commissis ultionem per miserabilem mortem recepit. Sed heu quod cogitatu horribili existit, nec his humana peruersitas terretur, ut à similibus flagitijs se contineat. Nam in curijs optimatum undique ut fertur, tales sustentantur de suis flagitijs publice in contemptum fidei, & grauem offensionem diuinæ maiestatis, & contumeliam nostri redemptoris gloriari, & se iactari de talibus permittuntur, unde & tales utique & receptatores, defensores & fautores, nedum hæreticorum, sed apostatarum à fide iudicandi sunt, & pœnis plectendi subscriptis, & hoc est septimum. Nam primo ipso iure excommunicati sunt, & fauentes clerici, ab omni officio, & beneficio deponuntur, & priuantur, nec ad illa restituuntur absque speciali apostolicæ sedis indulto. Idem præfati receptatores postquã fuerint publicati, si in excommunicatione steterint per annum animo pertinaci, uelut hæretici sunt condemnandi, quæ singula sic probantur. Nam in cap. ut inquisitionis parag. prohibemus. lib. 6. tangitur de non impediendo directe uel indirecte processum, iudicium diocœsanorum & inquisitorum in causis fidei, ubi tangitur prædicta pœna infligenda post annum, nam dicitur primo: Prohibemus districtius potestatibus, dominis temporalibus, & rectoribus, eorundem Officialibus &c. si cui placet capitulum perlegat. Denique quod & ipsi malefici cum eo-

rum receptatoribus, ſint ipſo iure excommunicati, patet de ipſis hæreticis maleficis in cap.ad abolendam,in princ. & in can.excõmunicamus,primo & præſertim & breuius in cap.excommunicamus 2.de hæreſi,ubi ſic dicitur: Excommunicamus & anathematizamus uniuerſos hæreticos,catharos,paterinos,& infra alios quibuſcunq; nominibus cenſeantur,&c.Et nota ſuper quibuſcunque nominibus de credentibus autem & receptoribus, & cæteris ſupra dictis habetur in ca.excommunicamus.1.parag. credẽtes,ubi ſic dicitur.Credentes prӕterea receptatores,defenſores & fautores talium excommunicationi decernimus ſubiacere,&c. & in c.excomm. 2. tanguntur plures pœnæ quas incurrunt infra annum,cum ipſis clericis, ubi ſic dicitur:Receptatores fautores & defenſores,excommunicationi decernimus ſubiacere,ut poſtquam quilibet talium fuerit excommunicatione notatus, ſi ſatisfacere contempſerit infra annum,ex tunc ipſo iure ſit infamis, nec ad publica officia ſeu conſilia, nec eligendos aliquos ad huiuſmodi,nec ad teſtimonium admittantur,ſint etiam inteſtabiles,ut nec teſtandi liberam habeant facultatem, nec ad hæreditatis ſucceſſionem accedant, nullus præterea ipſi ſuper quocunque negotio reſpondere cogatur. Quod ſi forte iudex extiterit,eius ſententia nullam obtineat firmitatem,nec cauſæ aliquæ ad eius audientiam proferantur, ſi fuerit aduocatus, nullatenus eius patrocinium admittatur, ſi tabellio, inſtrumenta confecta nullius ſint momenti,ſed cum auctore damnato damnentur,& in ſimilibus idem præcipimus obſeruari.Si uero clericus fuerit,ab omni officio & beneficio deponatur,ut in quo grauior eſt culpa,maior exerceatur uindicta. Si qui tales aut poſtquã ab eccleſia fuerint denotati euitare contempſerint, excõmunicationis ſententia uſque ad ſatisfactionem idoneam procellantur.Sane clerici non exhibeant huiuſmodi peſtilentibus eccleſiaſtica ſacramenta nec eos Chriſtianæ præſument tradere ſepulturæ, nec eleemoſynas aut oblationes eorum recipiant, alioquin ſuo priuentur officio, ad quod nequaquam reſtituãtur abſque indulto ſedis apoſto-

licæ

licæ speciali. Sunt denique & aliæ pœnæ quamplures, super prædictos, etiamsi non persistant per annum animo pertinaci, super eorum uidelicet filios & nepotes, quo ab episcopo & inquisitori possunt priuari, seu priuatos denũciari dignitatibus personatibus, & omnibus honoribus ac beneficijs ecclesiasticis, & officijs publicis quibuscunque, iuxta canon ut commis. §. priuandi de hæred. lib.6. [Intelligitur tamen si impœnitentes extiterint, ut in cap. statutum. Fœlicis eod. lib. & titu. Item quòd etiam ipsorum filij usque ad secundam generationem, sunt priuati omni beneficio ecclesiastico, & officijs publicis, ut in ca. quæcunque. §. hæretici. eo. lib. Intelligendum tamen qui per paternam & non per maternam lineam descenderent, & etiam de impœnitentibus, ut in alle. c. statutum. Item quod illis, supple credentibus, receptatoribus, defensoribus, & fautoribus eorum sit appellationis & proclamationis beneficium interdictum, patet in ca. ut inquisitionis eo lib. ubi tamen archidiaconus super ca. eo. intelligit ut postquã per sñiam esse tales sunt declarati, tunc nõ possunt, ante aũt sententiã, si in aliquibus aggrauãtur, seu indebite fatigãtur, appellare possunt, plura alia possent deduci, sed ista sufficiant. Pro ampliori tamen præmissorum intelligentia, aliqua sunt discutienda. Primo quid si princeps uel secularis potestas iuxta prænotata gesta ad deuastationem alicuius castri iusto bello aliquem huiusmodi maleficum secum recipiat, & eius assistentia tyrannidem malorum compescat, nunquid totus exercitus ut fautores, & receptatores talium sunt iudicandi, & prædictis pœnis mulctandi? Respondendum uidetur quòd quia propter multitudinem rigor iustitię est temperandus, di. 40. consti tueretur. Ideo licet principalis & eius assessores, & consiliarij talia fouentes, omnino sint ipso iure pœnis præfatis innodati, ubi moniti ab eorum ordinarijs non destiterint, cũ iam ut receptatores, fautores iudicantur, unde & ipsis pœnis subijciũtur, reliquus tamen exercitus cum absque eorum consilio & fauore talia fiant, immo pro defensione reipublicæ sua corpora exponere sunt parati, licet fortas-

ſis in factis maleficis complacentiam habeant, tamen cenſuram illam excommunicationis euadunt, licet reatum illum in eorum confeſſione agnoſcere habeantur, debita cautione accepta ſuper omnimoda huiuſmodi deteſtatione in perpetuum à confeſſori abſolui, & quantum in ipſis eſt ab eorum finibus huiuſmodi maleficos expellere. Si uero quæritur, à quibus poſſint præſidentes ubi reſipiſcant abſolui, an ab eorum ordinarijs, aut inquiſitoribus. RESPONDETVR utique abſolui poſſunt & ab ordinarijs ac alijs inquiſitoribus ſi reſipiſcant, habere in cap. ut officium in prin. de hæreſi lib. 6. ubi ſic dicitur, ut officium & infra, contra hæreticos, credentes receptatores, fautores, & defenſores eorum, nec non contra infamatos de hęreſi uel ſuſpectos, ſecundum ſanctiones canonicas, hominum metu, diuino timore poſt poſito procedatis, ſi uero aliquis ex prædictis hæretica labe primitus abiurata, redire uoluerit ad eccleſiæ unitatem, iuxta formam eccleſiaſticæ abſolutionis beneficium impendatis. Si denique inſtatur quãdo dicetur princeps uel alius reſipiſcere, reſpondetur quando maleficium propter iniuriam creatori illatam præueniendum tradit, unde & ut ipſum à dominio tantummodo expellat, non eſt malefici, ſeu hæretici manifeſtè deprehendi in hæretica prauitate ut ſupra patebit pœna debita, & ut de præteritis doleat, & tales nunquã de cætero fouere, uti catholicum decet principem, firmiter in animo ſuo ſtatuat. Quod ſi quæritur cui tradendus & quo ordine puniẽdus, & an ut manifeſte deprehenſus in hæreſi ſit iudicandus. Ad primum ſpecialis tangetur difficultas in principio tertiæ partis, an uidelicet eorum punitio tantummodo ad Iudicem ſecularem & non eccleſiaſticum pertineat, manifeſtum eſt enim per cap. ut inquiſitionis. §. prohibemus, lib. 6. quod poteſtatibus & dominis temporalibus interdicitur, ne de crimine hæreſis quoquo modo iudicent abſque epiſcoporum ſeu inquiſitorum, aut ſaltem alterius eorundem licentia, ſed quia ratio quæ ibi aſſignatur circa maleficos non uidetur habere locum, quia dicitur ibi quod ideo nõ debent iudi

care,

care, eo quod crimen hæresis est mere ecclesiasticum, maleficorum autem crimen nõ uidetur mere ecclesiasticum, sed etiam ciuile, propter damna temporalia, quicquid autem sit ut infra patebit, licet Iudicis ecclesiastici sit cognoscere & iudicare, tamen Iudicis secularis est exequi & punire, ut patet extra de hære. ca. ad abolendum, & ca. urgentis, & cap. excommunicamus utrique. Vnde & Iudex secularis si tradet talem Ordinario ad iudicandum, habet tamen per se eundem punire, postquam ab episcopo sibi traditur aut relinquitur, uel etiam ex consensu episcopi secularis Iudex utrunque facere potest; scilicet, iudicare & punire. Nec ualet si dicatur ꝙ tales malefici non sunt hæretici sed potius apostatæ, quia cum utrunque contingat circa fidem, tamen sicut hæreticus circa illam tantũmodo dubitat, & hoc in toto uel in parte, ita & apostatæ malefici ratio etiam per se dictat, cũ enim grauius est corrumpere fidem, per quam est anima uitaq; falsare pecuniam per quam uitæ corporali subuenitur. Vnde si falsarij pecuniæ, uel alij malefactores, statim per seculares potestates iusti morti traduntur, multo magis tales hæretici & apostatæ statim quod conuincuntur possunt iuste occidi. Vnde & per hæc est responsio ad secundum, quo scilicet ordine, & à quo Iudice sit puniẽdus, sed clarius de illo tractabitur in tertia parte operis circa modos sententiandi qualiter deprehensus manifeste in hæresi sit sententiandus, circa 8. & 12. modum, & super dubium, quid si pęniteret, an adhuc esset occidendus. Reuera. n. si hæreticus simplex relapsus quantumcunque pœniteat, est occidendus in c. ad abolendam allegato, & hoc rationabiliter secundum Thomam, cum per hoc prouidetur bono communi, quia si hæretici reuersi sæpe recipiẽtur, ut in uita conseruarentur, & alijs temporalibus bonis, posset hoc esse in præiudicium salutis aliorum, tum quia si relaberetur alios inficeret, tum etiam quia sine pœna euaderẽt, alij securius inj hæresim relaberentur, ex relapsu etiam ipsorum præsumitur de inconstantia eorum circa fidem, & ideo iuste occidendus. Quare & hic dicere oportet, quod si propter suspitio-

nem solam inconstantiæ dictus ecclesiasticus Iudex relapsum habet tradere curię seculari ad occidendum, a fortiori igitur si nō uelit tradere apostatam aut maleficā quamcunque curiæ seculari propter pœnitentiam, & eius conuersionem, tamen relinquere habet talem & non impedire, cum Iudex secularis propter damna temporalia ipsorum, maleficum uult occidere secundū leges, licet ecclesiasticus Iudex prius habeat pœnitentem maleficum absoluere ab excommunicatione quam propter hæresim maleficarum incurrit cum & hæreticus sit excommunicatus iuxta ca. excommunicamus 1. & 2. ad gremium ecclesiæ recipere, ut spiritus saluus fiat, ut dicitur 11. q. 3. audi. Aliæ rationes assignantur inferius circa quæstionem primam tertiæ partis, sufficiant ista ad præsens, tantummodo aduertant animarum rectores, quàm dura & districta exigetur ab eis ratio à tremendo Iudice, cum reuera iudicium durissimum ijs qui præsunt, ac ubi tales in iniuriam creatoris uiuere permittunt. Sequitur de duobus alijs maleficorum generibus, nam ad idem genus maleficij reducuntur & illi qui per incantationes & carmina sacrilega arma quæcunque incantare sciunt, ut eis nullo modo nocere ualeant, unde nec etiam uulnerati possūt, hi enim diuersificantur. Nam aliqui sunt qui cum prædictis sagittariis maleficis concordant, in eo quod etiam circa imaginem crucifixi & contumelia ei illata, talia adiscunt, gratia exempli, qui uult ut non ualeat lædi in capite aliquo ferro aut ictu, habet caput imaginis auferre, qui circa collū, auferat collum qui circa brachium auferat, seu comminuat brachium & sic continenter. Interdum supra cingulum, aut infra interdum ex toto comminuunt, & in huius signum uix inter decem imagines in biuio aut in campis repositas una integra reperitur. Aliqui uero sunt qui certa brachia secum deferunt, aliqui uerbis interdum sacris, aut etiam ignotis talia procurant, inter quæ hæc æstimatur diuersitas. Nam primi licet in contumeliam fidei circa dehonestationem imaginis Saluatoris cum præfatis maleficis sagittarijs concordant, unde & ueri apostatæ reputan

di

di & iudicandi, ubi fuerint deprehensi, alio tamē respectu sagittariorum, nec etiam in malum proximi manifestum, prout in tuitionem proprij corporis supra cingulum uel infra, aut etiam totius corporis seruire uidentur, ideo tanquam hæretici pœnitentes & non relapsi, ubi sunt malefici conuicti & pœniteat, sunt iudicandi, & iuxta octauum modum pœnitentiandi cum adiuratione & inclusione, ut in tertia parte operis tangetur. Pro secundis uero qui per carmina arma incantare nituntur, & super illa nudis plantis incedere, & similia exercere. Incantatores enim dicuntur iuxta Isidorum 8. ethi. qui artem aliquam uerbis peragunt, distinguendum, quia interdum incantationes fiunt per uerba sacra, aut per carmina scripta super infirmos, & hæ quidē incātationes licite fieri possunt septem conditionibus seruatis, ut inferius patebit circa modos curādi maleficiatos infirmos. Incātationes aūt quæ fiunt super arma per aliqua uerba, aut ubi talia carmina scripta deferuntur, hoc iudicium attendendum quod sibi sunt nomina incognita. Item caracteres & signaturę alię pręter signaculum crucis, tunc talia sunt omnino refutanda, & attēdendi sunt homines pie à talium crudelitate, quod si desistere nollēt, tunc tanquam leuiter suspecti sunt iudicandi, de quibus in secundo modo sententiandi inferius patebit, non enim tunc carent scrupulo hæreticæ prauitatis, immo quia talia omnino opere & auxilio dæmonum habent fieri, cuius ut supra patuit, qui auxilio utitur, apostata à fide iudicatur, licet etiam propter ignorantiam & emendationis gratiam, minus quàm cum sagittarijs maleficis sit agendum. Et quia plurimum communiter cernitur apud clientes & mercatores secum deferre huiusmodi carmina & benedictiones, quæ incantationis speciem habere uidentur, expedit omnino siue in foro pœnitentiæ per confessorem siue in foro contentioso per ecclesiasticum iudicem huiusmodi eliminare cum tacitum pactum propter uerba ignota, & caracteres signaticum dæmone initur, & dæmon occulte se ingerit, & optata procurant, ut tandem ad peiora alliciat, unde ubi in foro contentioso talis debet adiurare iux

ta secundum modum sententiandi, ubi in foro conscientiæ confessor debet carmina inspicere, & si nolit omnino proijceret, debet tamen nomina ignota & caracteres delere, reliqua uero, ut euangelica uerba, & signacula crucis permittere. Super quibus omnibus & præcipue super maleficos sagittarios notandum, quia supra tactum est, an ut manifeste deprehensi in hæretica prauitate iudicandi sint, de qua materia etiam prius tactum est in prima quæstione primæ partis. Et quidem quòd sic patet ibidem, nā ut dicit Bernardus in glo. ordinaria in ca. abolédam. §. præsenti, & uerbi deprehensi. tribus modis de iure, quis pro manifeste deprehenso in hæretica prauitate habetur, puta facti euidentia, ut in simplici hæresi quando publicè prædicant hæresim. ff. de ritu nup. palam. §. ulti. uel legitima probatione per testes, uel ex sua confessione. Et eiusdem Bern. glo. in c. excommunicamus, 2. super uerba deprehensi publice, ita quod notorium sic illis esset quia condemnati sunt. Ad idem uidetur facere super ca. super quibusdam extra de ueris signis, prout patuit in prima quæst. primæ partis huius operis. Ex quibus patet quod malefici sagittarij similiter & alia arma incantantes, pro manifeste deprehensi in hæretica prauitate per aliquòd pactum expressum cum dæmone initum propter manifesta ipsorum opera, quæ non nisi diabolica uirtute fieri possunt habendi sunt. Patet & secundo, quia eorum fautores, receptatores, defensores, ut manifeste tales pro talibus habendi sunt, & pœnis præscriptis manifeste subiacere, ita quod non iam sub dubio, aut tanquam suspecti receptatores leui aut graui, uel uiolentia suspitione iudicandi, prout plures alij existere possunt, unde & semper grauissime contra fidem delinquunt, & semper mala morte à Deo percutiuntur. Nam ut fertur quidam princeps cum consimiles foueret maleficos, & cum his quandam ciuitatem in certis negotijs indebite aggrauaret, dum hoc sibi à quodam familiari obijceretur, ille omni timore Dei postposito, respondit: Det Deus quod in hoc loco moriar, si iniuste à me illi aggrauentur, ad

quæ

quæ uerba subito diuina ultio subsecuta, subitanea morte expirauit, reuera in uindictam non tam iniustæ aggrauationis, quantum & fautoriæ hæresis. Patet & tertio quod prælati quicunque & rectores, ubi huiusmodi flagitijs, & eorum auctoribus & fautoribus, iuxta omnem passibilitatem non resistunt, etiam tanquam manifesti fautores; & quod præscriptis pœnis manifeste subiacere debeant iudicantur.

MODVS TOLLENDI ET curandi maleficia.

QVAESTIO SECVNDA, Principalis secundæ partis.

TRVM licitum sit maleficia per alia maleficia, uel per aliqua illicita tollere. Et arguitur quod non, quia uti auxilio dæmonum non est licitum, ut supra patuit in 2. senten. dist. octaua, à doctoribus communiter determinatur, quia uidelicet est apostasia à fide, & quidem quod sine auxilio dæmonum non possit dissolui. Probatur, quia aut dissoluitur humano artificio, aut diabolica, aut diuina potentia. Non primum, quia inferior potestas non potest infringere superiorem, cum nihil agat ultra suam uirtutem, non etiam diuina, quia hoc esset opus miraculosum, & cum illa Deus ad suum nutum operatur, & non ad instantiam hominum, sic & Christus matri petenti, miraculum de subuentione necessitatis uini, ut doctores exponunt, quod hoc miraculum conuersionis desiderabat Christus. Respondit: Quod mihi & tibi mulier, scilicet commune, in opere miraculoso? Apparet etiam quod rarissime liberantur quantumcunq; diuinum auxilium, & suffragia sanctorum implorant, ergo non nisi auxilio dæmonum liberari

rari possunt,quod tamen non est licitum quęrere. Præterea hoc quod communiter tolleratur, in usu practicatur, licet sit illicitum, sed hoc communiter practicatur quod tales maleficiati currunt ad mulierculas superstitiosas, à quibus sæpissime liberantur, & non per sacerdotes aut exorcistas,ergo practica ostendit quod auxilio dæmonum maleficia tolluntur, cuius tamen auxilium quærere cum sit illicitum, etiam non est licitum maleficia tollere, sed patienter sufferre. Præterea secundum Thomam & Bonauenturam,in 4.dist.34.de impedimento maleficiati, male ficium est ita perpetuum,quod non potest habere humanum remedium,quia si haberet remedium, non est homini notum uel licitum, in quibus uerbis dant intelligere, quod sit quasi infirmitas incurabilis,& perpetuè inhærés, unde subdunt licet Deus præstare possit remedium dæmonem cogendo,& dæmon desistendo ille curaretur, tamen curatio non erit humana,ergo nisi Deus dissoluerit,per se non est licitum eius dissolutionem quocunq; modo quærere. Præterea in eadem dist. & q. dicunt quod etiam per aliud maleficium adhibere remedium est illicitum, unde dicunt & si posset per aliud maleficium adhiberi remedium,nihilominus reputaretur perpetuum, licet amoueretur maleficium,quia nullo modo est licitum per maleficium inuocare dæmonis auxilium. Pręterea exorcismi ecclesię non ualent ad reprimendum dæmones semper, quò ad omnes molestias corporales, hoc Dei iudicio exigente, semper tamen ualent contra illas dæmonum infestationes contra quas principaliter sunt institutæ, sicut contra obsessos,uel circa pueros exorcizandos. Præterea non oportet quod si propter peccatum diabolo sit potestas in aliquem data,cessante peccato cessat potestas, quia interdũ cessante culpa,remanent peccata, ex quibus uerbis uidentur præfati duo doctores sentire, quod non sit licitum maleficia tollere,sed permittere illa,sicut permittuntur domino Deo,qui illa tollere potest ad suum placitum. In contrarium est, quod sicut Deus & natura non abundant in superfluis,ita non deficiunt in necessariis, quare & neces-

sario

ſario fidelibus contra huiuſmodi inſultus dæmonum ſunt data non ſolum remedia præſeruatiua, de quibus in principio huius ſecundæ partis tactum eſt, uerum etiam remedia curatiua cum alias non ſufficiēter fidelibus à Deo proviſum eſſet, & opera diaboli uiderentur fortiora operibus Dei. Præterea gloſa ſuper illud Iob 41. Non eſt poteſtàs ſuper terram, &c. dicit omnia humana ſuperat, & ſi meritis ſanctorum ſubiacet, unde & meritis ſanctorū uirorū in hac uita ſubiacent. Præterea Auguſtinus de moribus eccleſiæ, non eſt angelus cum inhæremus Deo mente noſtra potentior, nam ſi poteſtas uirtus in hoc toto mundo, ſublimior eſt mens Deo inhærens, unde ex talibus diſſolui poſſunt opera diaboli. Reſponſio. Hæ ſunt duæ ſolénes opiniones ſibi inuicem ut uidetur contrariantes. Sunt enim quidam theologi & canoniſtæ inuicem concordantes, quod licitum eſt maleficia tollere etiam per opera ſuperſtitioſa & uana. Et huius opinionis ſunt Scotus Hoſtien. & Goffre. & communiter omnes canoniſtæ. Aliorū theologorum opinio & præcipue antiquorum, & quorundam modernorum, ut Thomæ, Bonauenturæ, Alberti, Petri de palude, & aliorum multorum, quod nullo modo ſint facienda mala ut eueniant bona, & quod potius homo mori debet quàm in talia conſentire, ut ſcilicet per opera ſuperſtitioſa & uana liberaretur, ſed quia unica diſtinctione poterunt eorum dicta concordari, uidendę ſunt prius eorum ſententiæ, nam Scotus in ſuo 4. diſt. 34. de impedimento maleficiali ſiue de frigidis & maleficiatis, reputat fatuitatem aſſerere, quòd etiam per uana & ſuperſtitioſa non debeant maleficia tolli, dicit enim nec in hoc eſt infidelitas aliqua, quia deſtruens non aſſentit operibus diaboli, ſed credit eum poſſe & uelle fatigare, dum durat tale ſignum, quia ex pacto nō aſſiſtit ad hoc niſi dū illud durat. Et ſic deſtructio illius ſigni, imponet finem tali uexationi, unde & dicit quod eſt meritorium opera diaboli delere, & quia loquitur de ſignis, ponamus exemplum. Sunt quædam mulieres quæ tali ſigno notant maleficas, ut ſi uacca ubertate lactis ex maleficio priuatur,

tur, tunc urceum lactis super ignem appendunt, & certis uerbis superstitiosis insistendo, urceum cum baculo percu tiunt, & licet flasculum mulier percutiat, tamē omnia uerbera diabolus ad dorsum maleficæ defert, per quæ sic diabolus cum malefica fatigatur, facit tamen illa diabolus ut percutientem catholicam ad peiora alliceat, unde periculosum non existit, aliās non uideretur opinio tanti doctoris habere difficultatem, possunt & alia exempla adduci. Hostiensis ad idem in summa copiosa de frigidis & malefi. & ti. de impotentia commune in glo. super ca. literæ §. mulierem autem dicit quod in hoc defectu recurrendū est ad remedia medicorum. Et licet quędam remedia contra hæc scripta vana seu superstitiosa uideantur, tamen cuilibet auctori in sua arte credendum est, sed & satis tollerare potest ecclesia retundere uana uanis. Hubertinus denique in suo quarto præfata distinctione ijs utitur uerbis: Possunt maleficia aut per orationes, aut per artem per quam facta sunt destrui. Ad idem Goffre. in summa suo eo. ti. ¶ Maleficium non potest solui semper per illum qui fecit, uel quia est mortuus, uel quia nescit delere ipsum, uel quia maleficium est perditum, si autem sciretur, licitè posset soluere, & loquitur contra illos qui dicebant quod per maleficia non posset copulæ carnali præstari impedimentum, eo quod nullum tale esset perpetuum, unde non dirimeret matrimonium iam cōtractum. Præterea illi qui fuerunt moti asserere quod nullum maleficium sit perpetuum, mouebantur his rationibus, quia putabant omne maleficium posse moueri, uel per aliud maleficiū, uel per exorcismos ecclesiæ, qui sunt ordinati ad reprimendum uim dæmonum, uel per ueram pœnitentiam, cum diabolus nō habeat potestatem nisi super peccatores. Vnde quo ad primū concordabant cum opinione aliorū ꝙ adminus per superstitiosa possint tolli. Cōtrariæ autem opinionis est sanctus Thomas in suo. 4. præfata dist. sic inquientis: quod si maleficiū non possit reuocari nisi per aliquid illicitum, ut per dæmonis auxilium, uel huius, & si sciretur posse sic reuocari, nihilominus perpetuū iudicatur, quia

reme-

remedium nõ est licitum. Ad idem Bonauentura, Petrus, Albertus, & communiter omnes theologi, ubi eum breuiter tangunt dæmonis auxilium tacite uel expresse inuocandum, uidentur sentire quod per nil aliud nisi per licitos exorcismos, uel per ueram pœnitentiam ut in can. Si per sortiarias allegatur, tangitur remoueri debeant, moti ut apparet rationibus in principio quæstionis annotatis. Et quia tantos doctores in eorum dictis quantum possibile est expedit concordare, & hoc unica distinctione fieri potest. Ideo notandum, quod maleficium aut tollitur per alium maleficum simul, & per aliud maleficium, aut tollitur, non quidem per maleficum, sed per maleficiales ritus & illicitos, & hoc iterum dupliciter, quia uel per illicitos & uanos ritus insimul, uel per uanos & non illicitos. Primum remedium est omnino illicitum tam ex parte auctoris, q̃ & ipsius remedij, sed tñ quia fit dupliciter, quia aut cũ nocumẽto illius qui maleficiũ intulit, aut sine nocumẽto, fit tñ per maleficiales ritus & illicitos, tunc cõprehenditur sub secũdo modo uidelicet ubi maleficiũ tollitur, nõ per maleficiũ aliũ, sed per maleficiales ritus & illicitos, tunc iterũ illicitũ iudicatur, licet non tantũ sicut primũ. Vnde summariè dicere possumus ꝙ per tria & tribus modis remediũ redditur illicitum, quando.s. tollitur per maleficũ aliũ, & per maleficia alia, uidelicet uirtute dæmonis alicuius. Secundo, qñ non per maleficũ sed honestam personã tollitur, sic tñ ꝙ superstitiosis remedijs maleficiũ quod uni personę aufertur, alteri infertur, & hoc iterum illicitum. Tertio quãdo aufertur sine eo quod alteri infertur, utitur tamen dęmonum inuocatione expressa uel tacita, tunc iterum illicitũ, & secundum hos modos dicitur a theologicis ꝙ potius mors sit preeligenda, q̃ in talia cõsentire. Alijs uero duobus modis ultimis tollere maleficium potest esse uel licitum, uel nõ uanum, secundũ canonistas, & quod tollerari possunt, ubi remedia ecclesiæ prius attentassent, ut sunt exorcismi ecclesię, suffragia sanctorum implorata, aut uera pœnitẽtia nihil effecisset, & ut clarior habeatur intellectus de singulis, sunt aliqua gesta & acta

per

per nos reperta recitanda. Romæ tempore Nicolai Papæ episcopus quidam ex Alemaniæ patribus certa expediturus negotia aduenerat, cuius nomen occultare ordo charitatis postulat, licet iam uniuersæ carnis debitum persoluerit. Hic quandam iuuenculam adamando, & ipsam ad suam diocœsim destinare, cum duobus famulis ac rebus alijs, & clenodijs disposuisset, iuuencula auiditate fœminea, super clenodia quæ prætiosa erant decepta, modum excogitare cœpit, ut ea in itinere existente, episcopus maleficijs interiret, iamq; habebat in sua clenodia possessione, & ecce sequenti nocte episcopus subito infirmabatur, & ne fortassis ueneno intoxicatus esset, à medicis percunctatur, & à famulis dolenter dubitatur, tam ingens enim calor inerat pectori, ut non nisi gargarismis per aquam frigidam continuè haberet refocillari. Tertia igitur die cũ iam nulla spes uitæ haberetur, uetula quædam ingressum ad episcopum instanter petijt, & quod causa suæ sanitatis aduenisset, aperuit. Ingressa igitur episcopum alloquitur, & sanitatem promittit, dummodo suis acquiescere suasionibus uelit. Episcopus uero quidnam foret, cui acquiescere pro recuperanda sanitate q̃ summè affectabat, ubi inquirit, uetula respondit: Ecce hæc infirmitas maleficio uobis accidit, & non nisi per aliud maleficium liberari poteritis, ut uidelicet ipsa malefica quæ uobis intulit, moriatur, & eadem uestra infirmitate inficiatur. Stupefactus episcopus & quod alio modo liberari non posset ubi persensit, nil tamen temerè uolens agere, Papã consulere per supplicationem decreuit. At Põtifex cum eum tenerrimè diligeret, & quod non nisi per mortem maleficę liberari posset, cum didicisset, annuit, ut inter duo mala minus permitteretur, & super hoc supplicationem signauit, unde denuo uetula acccersita, & tam ipse quam summus pontifex in mortem maleficæ consentirent, dummodo pristinæ sanitati restitueretur disseruit, sicq; quod uetula abscessit, & quod sequenti nocte liberaretur promisit, & ecce circa medium noctis, ubi se sanum & ab omni infirmitate liberatum persensisset, nuntio misso quidnam de iuuencula fo-

ret,

ret, perscutatur, & ecce aderat quæ ipsam circa mediam noctem in latere matris dormientem infirmatam fuisse subito affirmabat, qua in re dabatur intelligi quod eadem hora & momenti infirmitas episcopum relinquendo, maleficam iuuēculam per aliam maleficam uetulam inuasit, & sic spiritus malignus à læsione episcopi cessando, ipsum sanitati per accidens restituere uidebatur, cum tamen propriè sanitatem non immitebat, quā tamen occupare Deo permittente poterat, & propter pactum cum malefica altera initum, quæ fortunæ alterius inuidebat, ipsæ dæmō magistram iuuenulam inficere habebat, & bene æstimati potest illa duo maleficia non per unum dæmonem duabus personis, sed à duobus dæmonibus duabus maleficis seruientibus, fuisse inflicta, ne in isto dæmones sibiinuicem contrariantur, cum semper in perditionem animarū quàm summe & concorditer affectant, singula operantur. Episcopus denique cum pietatis causa ipsam uisitare proponeret, cameram ingrediens horribilibus maledictionibus susceptus fuit, exclamando. Tu cum tua quæ te talia docuit, & te liberauit, maledicamini in æternū, & episcopus emolire eius animum ad pœnitentiam, & quod oēm offensam ei remisisset ubi tentabat, illa uultum auertendo clamabat. Exeas maledictę, hic nulla spes ueniæ, sed animam meam omnibus dæmonibus commendo, & miserabiliter interiit, & episcopus cū gaudio ad propria remeauit. Vbi etiam notandum, quod quia priuilegium unius nō facit legem communem, ideo dispensatio Papæ in hoc casu non arguit omnibus sic licere. Ad idem refert Nider in suo formicario dicit, enim: Modus tollendi maleficium aut se uindicandi in maleficio talis practicatur interdum modus. Venit enim aliquis læsus in se uel in suis, ad maleficam sciscitans scire maleficatorem, tūc malefica plumbū liquefactum aliquoties fundebat in aqua, quousq; opere dæmonis in plumbo imago aliqua uideretur. Qua uisa malefica quæsiuit ab explorante, in qua parte uis lędi maleficum tuum, & in eodem uulnere eum agnoscere? cuūq; explorator locum eligeret, statim malefica in eadē parte

imaginis quæ in plumbo relucebat, fixuram uel vulnus, per cultrum posuit, & locum ubi reum inueniret indicauit, nomen tamen nullatenus manifestauit, sed experientia teste maleficus per omnia lædi reperiebatur, sicut sua imago plumbea demonstrabat,, hæc inquam remedia,& similia iudicantur illicita, quamuis humana fragilitas sub spe ueniæ consequendę à Deo, sæpius his inuoluitur, plus ęstuans pro sanitate corporis quam animæ. Secundum uerò remedium, de ipsis maleficis maleficia dissoluentes sub expresso pacto cum dęmone inito, absq; nocumēto personæ, & quidem de eis quid agendum sit,& qualiter cognoscuntur infra in se sexdecimo modo sententiandi patebit, hæ enim quàm plures existunt,& semper infra unum aut duo miliaria teutonicalia reperiuntur, in quo spacio quicquid alię maleficæ lædunt, hoc illę curare uidentur, quas etiam curationes aliquę simpliciter quo ad omne tempus, aliquę uero tantum a proxima angaria læsos maleficijs curare se iactitant, aliquæ uero non nisi in consensum maleficæ quæ maleficium intulit, curare possunt, & hæ notantur super expressum pactum cum dæmone initum propter hoc quod occulta manifestare solent illis qui causa sanitatis recuperandæ ipsas accedunt, ipsis enim causas suæ calamitatis subito manifestant, dicentes, quod propter rixas cum uicina, uel alia muliere, aut uiro habitas, læsa fuerit in se uel in suis attinentibus, quæ etiam ad occultandum sua flagitia interdum peregrinationes uel alia pietatis opera iniungunt, quas quidem accederet pro recuperanda sanitate, tanto perniciosius existit, quanto prę illis qui solum per pactum tacitum uidentur in contumeliam fidei amplius delinquunt. Hi enim dum ex una parte sanitatem corporalem Deo præponunt, ex altera parte sibiipsis in uindictam criminis uitam Deo percutiente abbreuiant, sic enim in Saul diuina sæuit ultio, cum primo magos & ariolos abstulisset de terra, postea consuluit, unde & in bello occisus cum filijs fuit, primo Reg. 28,& culpa tangitur, primo Paralip. 10. propter hoc etiam Ochosias infirmus mori habuit. 4. Reg. 1, tales etiam uisitatores

male-

maleficarum infames, unde nec ad accusationem debent admitti, secundo quæstionum, octauo, Quisquis nec, &c. Item tales secundum leges debent pœna capitis plecti, ut in prima quæstione operis tactum est. Sed heu Domine Deus cum omnia iudicia tua iusta sunt, quis liberabit pauperes maleficiatos, & in continuis doloribus ciulantes peccatis nostris exigentibus, inimicus nimis præualuit, ubi sunt qui licitis exorcismis illa opera diaboli dissoluere ualeant? Hoc unicum ergo superesse uidetur remedium, & Iudices eorum insultus ad minus refrenant uarijs pœnis, auctrices maleficas castigando, unde & infirmis facultas uisitandi maleficas amputabitur, sed heu nemo percipit corde, omnes quæ sua, non quæ Iesu Christi sunt quærentes. Illa enim malafica in Richshoffen, de qua supra mentio facta est, adeo assiduis frequentabatur pro recuperanda uidelicet sanitate maleficiatis, quod Comes castri Thelonei lucrum habere uoluit, ita quod quilibet maleficiatus in se, uel in sibi attinentibus, denarium unum in introitu portæ soluere habebat. Vnde & magnum exinde se habuisse prouentum asseruit, teste etiam experientia didicimus plurimas tales maleficas per diœcesim Constanciensem existere, non quod ipsa præ alijs diocœsibus sit infecta, cum hoc genus insidiæ serpit per omnes diocœses, & heu totū mundum infecisse uidetur, sed quia ipsa diocœsis amplius elaborata fuit, & quidam Hengst nomine repertus qui maiorem concursum & quotidianum a maleficiatis pauperculis habere cernitur, quē etiam concursum sic oculis nostris perspeximus in uilla quadam Eningen, ꝙ sine dubio ad quæcunque loca beatissimæ uirginis, siue Aquisgrani, siue ad heremitas tantus pauperum concursus, nō existit, sic ad eundem superstitiosum hominem, nam hyemali & frigidissimo tempore dum pro abundantia niuium omnis uia regia & publica obstruitur, adhuc a circuniacentibus terris ad duo uel tria milliaria, cum magnis hominum fatigationibus frequentatur, quibusdam remedia percipientibus, alijs uero minime, ut reor quod nō eque omnia ma

leficia dissolui propter uaria ut supra tactum est obstacula possunt, & hi quidem sub expressa dæmonum inuocatione maleficia dissoluentes quo ad secundum remedium illicitum, non tamen sicut primum. Tertium uero remedium quod quibusdam cæremonijs superstitiosis practicatur, non tamen in nocumentum alicuius personæ aut per manifestos maleficos agitatur, experientia teste, per hunc modum. IN ciuitate Spirensi mercator quidam forensis hunc casum sibi accidisse proposuit. In partibus inquit, Sueuiæ, in castro quodam nobilium me degente, quadam die dum peracto prandio, associatus duobus domicellis, solatij causa super pratum incederem, quædam mulier obuiando dum à remotis adhuc incederet, & a duobus domicellis agnita fuisset, unus eorum ad me hæc uerba protulit, munias a te signo crucis, & similiter ad idem alius ab alio latere hortabatur. At ego causam huius timoris inquirens, responderunt. En peior malefica totius prouinciȩ iam nobis obuiam dat, ipsa enim solo uisu maleficare homines nouit. Tunc ego stomachando & nunquam tales timuisse me iactitabam, ecce uix uerba compleui, & me grauiter in pede sinistro læsum persensi, ita ut sine graui dolore de loco figere pedem non potui aut gressum, unde & alij concito è castro per nuntium mihi equum destinandum ad illud reducunt, doloribus autem per triduum augmentatis. Præfatæ incolæ intelligentes maleficio me infectum, quendam rusticum ad spacium unius miliaris accedunt, & casum proponunt, quem nouerant per artem quandam maleficia tollere, qui concito ueniens, & pedem prospiciens si inquit, ex uobis contigit, aut naturale defectu, experimentum capiam, & siquidem ex maleficio accidit, cum Dei adiutorio curabo, sin autem remedijs naturalibus opus erit insistere. At ego. Si absque superstitione & cũ adiutorio curari potero, libens acceptabo, quoniam cum dæmone nihil commune habere uolo, nec eius adiutorio affecto, ad idem & ipse uillanus respondit, se non uelle nisi licita remedia, & cum Dei adiutorio adhibere & cu-

rare, dummodo experientia didicisset hoc per maleficium mihi contigisse, ad quæ duo assensi, ille plumbum ut supra de alia maleficia tactum est, liquefactum in cocleari ferro supra pedem tenuit, & in scutella aqua plenam fudit, & subito diuersarum rerum species proruperunt, ac si spinæ uel pili, aut ossa & similia fuissent intromissa. Iam, inquit, uideo quod infirmitas hęc non ex naturali defectu, sed maleficio uobis contigit. At ego quomodo talia ex plumbo liquefacto scire posset dum inquirerem. Ecce, inquit, septem sunt metalla ex septem planetis, & quia Saturnus dominatur plumbo, eius proprietas est, ut si plumbum super maleficium aliquod fusum fuerit, per suum influxum maleficium demonstrabit, & bene inquit actum est, ut cito remedium adhibeatur, quod tot diebus uos uisitare habeo, quot sub maleficio stet istis, & interroganti quot dies elapsi fuissent, iam tri duo fassus sum, unde & ipse singulis diebus per triduum me uisitando, & pedem inspiciendo solum & tangendo, & cuncta uerba penes se ruminando, integræ sanitati fugato maleficio me restituit. Hic certe modus actorem non monstrat maleficium, sed modum superstitiosum, in eo enim quod Dei adiutorio & non opere diaboli sanitatem promisit, & hoc quod Saturni influxum super plūbum tanquam ex eius dominio causatum allegauit, irreprehensibilis extitit, & potius commendandus fuit. Sed qua uirtute maleficium fugatur, & species rerum in plūbo causauit, sibi dubio relinquitur, nam cum maleficiū nulla uirtute naturali possit amoueri, licet mitigari ualeat, ut inferius de obsessorum remedijs patebit, potius uidetur quod per aliquod pactum, ad minus tacitum, cum dæmone initum hoc practicauerit, & dicitur hoc pa ctum tacitum, quando ad minus auctor tacite in assisten tiam diaboli consentit, per quem modum innumera superstitiosa opera practicantur, licet differenter quo ad diuinam offensam cum in uno opere maior sit creatoris offensa quàm in altero. In eo enim quod de sanitate pro curanda certus fuit, & in eo quod tot diebus quot sub is

 firmi-

infirmitate extiterat, ipsum uisitare habuit, nec aliquibus medicaminibus naturalibus usus fuit, & tamen iuxta præmissa ægrotum sanitati restituit, non tam suspectus, quàm ut manifeste deprehensus, ad minus licet non super expressum initum cum demone pactum, tamen iudicatur, & tanquam pro conuicto haberi, & penis ad minus in secundo modo sententiandi infra contentis, sed puniri debet cum adiuratione solenni, nisi leges quæ in contrarium sentire uidentur ipsum sustentarent, in quo casu quid ordinarium sit faciendum in solutione argumentorum patebit postea. Quartum uero remedium tollerandum, & de quo canonistæ ad minus intendunt cum certis theologis, dicitur uanum tantum & præcisa puta, quia solum superstitiosum, & non sub aliquo pacto expresso, uel tacito, ex intentione & proposito practicantis operatum, & dico ad minus quia fortassis si uelint etiam tertium remedium huic quarto adiungere, potius uidentur nobis eorum assertioni cedere quàm contentionibus deseruire, & hoc quidem remedium uanum superius exemplificatum de mulieribus quæ urceolum super ignem positum percutiunt in finem, ut erat malefica quæ uaccam uerberante lactes priuauit, licet fortassis talia in nomine diaboli facere habebant, aut fortassis sine eius expressione. Ad idem possunt & alia earum gesta adduci, nam interdum ubi uaccas huiusmodi læsas ad pascua emittere uolunt, explorare etiam ipsam maleficam, nituntur tunc bracam uiri, uel aliud immundum super caput, aut deorsum uaccę, & hoc potius festiuis diebus & sacratioribus ipsam uaccam cum baculo fortassis iterum sub tali, ut supra expressione percutiendo expellunt, & tunc uacca recto tramite ad domum maleficæ properat, & cornua in eius ostium uibrat cum magno eiulatu, continue pulsando, & hæc utiq; diabolus in uacca operatur tam diu quo per alia maleficio sedebatur. Reuera & secundum præfatos doctores alia sint tolleranda, non tamen meritoria, ut quidam assererere conantur existunt, cum enim iuxta apostolum, omnia, quæ in uerbo aut opere facimus, in nomine Domi

ni nostri Iesu Christi facere præcipimur, licet ibi non sit expressa dæmonis inuocatio, & tamen eius nominis expressio, & iterum licet ibi non sit intentio per actum aliquod tacitum uel expressum talia facere, quia fortassis dicet uolo hoc facere, siue diabolus intromittat se, siue non ipsa temeritas qua diuinum timorem postponit, Deum offendit, unde & diabolo potestatem talia faciendi permittit, inducendi ergo tales sunt ad pœnitentiam, & hortandi ut potius desistant, & ad remedia infra scripta, ut superius etiam in parte tacta, per usum uidelicet aquæ benedictæ & salis exorcizatæ, &c. recurrant. Simili modo iudicandum de illis quibus dum aliquod iumentum maleficio interimunt, & explorare maleficum aut etiam si naturali defectu uel maleficio sit interemptum, ubi nituntur ad loca ubi cadauera bestiarum excorticantur properant; & intestina cadaueris super terram trahendo usque ad domum deferunt, non autem intro domum per ostium, super; sed sub limine domus ad coquinam trahunt, & igne facto super cratem intestina ponunt, & tunc ut ex relatu talia practicatum sepissime informati sumus sicut intestinæ calefiunt & ardent, ita intestinę maleficæ calore & doloribus crucientur aduertunt, ergo illi exploratores ut ostium domus optime sit obstrusum, eo quod præ doloribus malefica ad introitum habebit carbonem de igne auferre, & tunc omnis cruciatus effugatur, repertum deniq; sæpius nouimus ubi introitum habere non poterant, ex tunc densissimus tenebris domum intus & extra uallabat, cum cōmotione tam horribili & strepitu, ut ex ruina domus omnes se tandem interimere putarent, nisi ostium aperiretur. Ad idem etiam certa experimēta reducuntur, nam certi uolentes multitudine mulierum in ecclesia existentium experiri maleficas, quæ etiam sine eorum consensu ecclesiam diuinis peractis exire non ualeant, tali experimento insistunt. Nam die dominica sotularia iuuenum sungia seu pinguedine porci, ut moris est, pro restauratione fieri perungunt, & sic ubi ecclesiam intrant, tandiu maleficæ exire ecclesiam non poterunt, quo ad usq; explora-

tores aut exeunt, aut illis licentiam sub expressione ut supra exeundi concedant. Simile fit etiam per certa uerba quæ annotare non expedit, ne quis per diabolum seducatur. Nam nec iudices aut præsidentes his infallibilem fidem aut opinionem acommodare debent, nisi talis persona alias plurimum esset diffamata, cum sub tali prætextu ille mille artifex etiam innoxias infamare posset. Vnde potius auertendi sunt homines à talibus experimentis, & salutares pœnitentiæ iniungendæ, licet interdum tollerantur. Per hoc patet responsio ad argumenta quæ concludunt maleficia non esse tollenda, quia primis duobus modis omnino illicitum est, tollere tertium remedium secundum leges, & si tolleratur tamen non paruam super ecclesiasticus Iudex debet habere aduertentiam. Nam quod leges uidentur tollerare patet. C. de maleficis. l. eorum, ubi sic habetur. Alij autem qui faciunt id ne labores hominum uentorum grandinisque lapidatione sternuntur, non pœna, sed pręmio digni sunt. Et Antonius in summa de legibus in quibus ius canonicũ & ciuile discrepant, hoc idem allegat, ex quo uidetur quod concedunt leges pro conseruatione frugum & iumentorum, & in omnem euentum posse certos homines talia practicantes nõ solũ tolletare sed & præmiare. Erit ergo ecclesiastici Iudicis eis aduertere, si tammodo iuxta mentem legis contra grandines & aeris temperiem modis congruis ut inferius patebit, aut etiam quibusdam superstitiosis procedit, & tunc dum inde nullum sequitur si dei scandalum etiam tollerare, sed reuera hoc nõ erit iuxta tertium sed quartum modum & quintum de quo consequẽter tractandum erit ecclesiasticis & licitis remediis, in ferendo interdum de superstitiosis ad quartum modum pertinentibus, & hoc per capitula sequentia.

Remedium

Remedium eccleſiaſticum contra incubos,et ſuccubos dæmones.

CAP. I.

VIA uero in præcedentibus capitulis primæ quæſtionis ſuper modos maleficandi homines, iumenta & terræ fruges tacta ſunt,ante omnia ea quæ ipſæ maleficæ erga proprias perſonas practicant, qualiter uidelicet innoxias iuuenculas in augmentum ſuæ perfidiæ alliciunt, qualis etiam modus ſit profitendi earum, & omagii præſtandi, qualiter etiam infantes proprios aut alienos dæmonibus offerũt, & quomodo localiter transferantur. Hæc inquam & ſimilia remediare quia non eſt poſſibile, niſi ut per ſuos Iudices de medio tollantur,aut ad minus in exemplum omnium futurorum puniantur,ideo de huiuſmodi remediis nõ ad præſens,ſed in ultima parte operis ubi uiginti modi procedendi & ſententiandi contra ſuper maleficarum perſonas deducentur tractabitur. Ad præſens tantum ſuper remedia cõtra earũ maleficiales effectus tendere oportet, & primo qualiter homines maleficiati remediantur, demum qualiter beſtiæ, & ultimo qualiter fruges terre cõſeruantur. De hominibus uero maleficiatis quo ad incubos dæmones uel ſuccubos,qa ſunt in triplici genere,ſed earum quæ ſe uoluntariè dęmonibus incubis ſubiiciunt, ut ſunt maleficæ,quia de ſuccubis quo ad uiros nõ ita uoluntarie practicatio reperitur,cum ex naturale uigore rationis quo uiri mulieribus præminent, talia plus abhortent eſt & eorum qui à maleficis cum incubis aut ſuccubis contra eorum uoluntatem inuoluuntur, & eſt tertiũ genus ad hoc præcipuè uirginũ quarundam quæ cõtra earũ omnino uoluntatem ab incubis dæmonibus moleſtantur de quibus etiam ſæpe præſumitur quod à maleficis ſic maleficiantur, putà quia dæmones ad inſtantiam maleficarũ ſicut ſæpiſſime alias infirmitates immittere ſolent, ita &

incubos illis personis se facere habēt,ut uel sic eos ad suā perfidiam allicere ualeant,demus exempla.Est in ciuitate Confluentiæ pauper quidam sic maleficiatus,quod in præsentia uxoris omnem actum uenereū prout uiri cum mulieribus agere solēt,etiam repetitis uiribus per se exercet, nec ab illis ad instantiam & eiulatum mulieris auerti potest, quia uno aut tribus actibus expletis uerba replicat, uolumus iterum de nouo inchoare,cum tamen nulla persona corporali uisu cernatur ei succumbere, sitq; ut post diutinas huiusmodi uexationes pauper ille collisus in terram omnibus uiribus destituitur,& dum post aliquarum uirium recuperationem interrogatur quomodo & qualiter ista sibi contingant, & an ne personam succumbantē habuerit. Respondere solet se nihil uidere, sed ita mente captiuatum ut omnino abstinere non ualeat, & quidem super hoc maleficium mulier quædā plurimum habetur suspecta quod ei intulerit,eo quod illi pauperi minata fuerit per uerba contumeliosa,quod ipsum propter displicētiam sibi factam expedire uellet, sed leges & executores iustitiæ nō adsunt qui saltem super diffamiam & grauem suspitionem,in uindictam tanti criminis procederent putantes neminem debere condemnari, nisi qui confessione propria,aut trium testium productione legitima conuincatur, quasi indicia facti, aut euidentia super graues aut uiolentas suspitiones nullas mereantur pœnas de quibus tamen modis sententiandi inferius ut præmissum est patebit.De secundo uero genere quo puellæ ab incubis dæmonibus molestantur,etiam nostris temporibus, referre nimis longum foret, cum historiæ certæ de similibus existunt refertæ.Sed cum quanta difficultate talia remediare possint patere potest ex iis quæ Tho. Brabantinus circa finem operis sui de apibus,de quadam in hunc modū refert, Vidi inquit,& ex confessione audiui uirginem quandam in religioso habitu quæ primo dixit se nunquam in concubitum cōsensisse,per hoc tamen dat intelligere se cognitam fuisse,at ego nō credens artaui eam rationibus & duris cōminationibus,sub periculo animæ suæ tandem cum lacrymis

lacrymis confessa est, se prius corruptam mente quàm cor pore, & cum postea doleret quasi ad mortem, cõfiteretur omni die cum lachrymis non potuit tamen ingenio, studio, uel arte ab iucubo dæmone liberari, nec signo crucis nec aqua benedicta, quæ tamen specialiter ad fugandos dæmones ordinantur nec etiam sacramento Christi corporis, ipsis quoque angelis terrifico, donec post plures annos oratione & ieiunio pie Lucardis fugaretur. Et est credibile (saluo meliori iudicio) quod postquam de peccato suo dolens confitebatur, potius eis concubitus dæmonis pœna culpæ quàm culpa fuit. Hæc etiam cum in uigilia Pentecosten quærularetur apud Christinam in ualle Ducissæ brabantiæ, monialem deuotã quæ mihi hoc retulit, quod non auderet communicare propter dęmonis importunam uexationem, compatiens dixi ei Christina, Vade quiesce secura, communicatura cras Dominico cor pori, in me enim recipiam pœnam tuam. Recedens illa gaudens dormit in pace, ad orationem de nocte, surgit mane cũ omni tranquilitate sacraméta susci pit Christina autem susceptam in se pœnã non ponderans uespere quieti se dans, audit in stratu suo quasi procellam commouentem se, & inquietius agitantem, nec suspicans dęmonem, arrepto colo fugare nititur quicquid esset, de cumbit iterum, sed pauida uexata surrexit, & hoc pluries tandem sensit, & uidit euersis fere straminibus quod dæmonis nequitia uexaretur, Dimisso ergo lecto noctem du cit in somnem, & orare uolens dæmonis cruciabatur insultu, & ut dixit, nunquam talia passa fuerat. Vnde prædictæ mulieri mane, Renuntio, inquit, renuntio pœnę tuæ uix sine uitæ discrimine uiolentiam tentatoris pessimi euasi. Qua ex re perpenditur difficile esse huiusmodi remediare siue maleficio siue absque eo contingat. Sunt tamen adhuc aliqua per quæ fortassis ipsi dæmones fugantur, de quibus & Nider in suo formicario. Licet enim ut ibi fertur quinque modis ualeant puellæ & uiri liberari, uidelicet per sacramentalem confessionem, & sanctam exercitationem in crucis consignatione, uel angelica salu-

tatione

tatione, tertio per exorcismorum applicationem, quarto per certi loci mutationem,& per cautam sanctorum excōmunicationem,& ex pręmissis patuit quod prima duo moniali non profuerunt, non tamen propterea obmittenda sunt, quod enim uni est remedium non propter hoc sequitur quod & alteri, ita econuerso. Nam & incubos sępe per orationem dominicā, aut aquæ aspersionem, uel etiā per angelicam salutationem fuisse repulsos historiæ tradunt. Refert enim Cęsatius in dialogo suo, quod sacerdos quidam postquam se suspenderet eius concubina monasterium intrauit,& per incubum ad luxuriā procata est, quem tamen per crucis consignationem repulit,& per aquæ benedictæ aspersionem, licet statim postea rediit.
Quando autem angelicam salutationem dicebat, longe uelut sagitta disparuit & recessit, sed interdum rediit, licet prope ea accedere non auderet. Item de tertio, uidelicet per sacramentalem confessioné, patet per eundem Cæsarium qui dicit quod concubina antedicta cum iam confessa esset pure, in toto de relicta est ab incubo. Refert idē quod quidam uir in Leodio passus incubum confessione sacramentali finita totaliter liberatus est. Ponit insuper exemplum de quadam inclusa, quā incubus nec oratione, nec confessione, nec propter aliud spirituale exercitium reliquit quin eius lectum ascenderet, sed cum ad informationem cuiusdam uiri religiosi diceret, benedicite, statim eam dæmon reliquit. De quarto uidelicet loci mutatione dicit, qui prius quod filia cuiusdam sacerdotis stuprata p incubum,& facta ex dolore frenetica, trans Rhenumq; elongata, ab incubo dimissa est, sed pater eius quia à loco filiam disposuerat, à dæmone percussu s est adeo ut moreretur in triduo. Fit & mentio de quadam quæ per incubum crebro in lecto uexata proprio, cōsotiam deuotam petiit, ut loco uexatę iaceret, quod cum fecisset, tota nocte quasdā inquietudines grauissimas sensit, & prior tunc quieta fuit. Notatur etiam à Guilhelmo quod incubi plus uexare uidētur mulieres & puellas pulchros crines habētes, ideo quia aut curæ aut ornatui crinium incubunt huiusmodi,
aut

aut quia per crines uiros inflammare cupiunt uel conſue uerunt,aut quia in eis inaniter gloriãtur,aut quia diuina bonitas hoc permittit,ut terreãtur mulieres uiros inflam mare per ea quæ etiam dæmones inflãmari uiros uolunt. De quinto, de excommunicatione quæ fortaſſis aliquan do eadem eſt exorcizationi patet in legenda ſancti Bernar di. In Aquitania ſi quidem mulier ab incubo ſex annis in credibili abuſu libidinis uexata, audiuit ſibi incubũ ne ad uirum ſanctum qui uenturus erat,appropinquaret minan tem. Nihil,inquit,tibi proficiet,ſed eo recedente tuus cru deliſſimus ero perſequutor,qui hactenus tuus amator ex- titi. Quæ cum uirum ſanctum Bernardum inuocaret, re- ſpondit: Tolle meũ baculum, & lecto tuo infige, & faciat malignus quod poteſt. Hoc cum feciſſet,dęmon camerans fœminæ non eſt auſus intrare,ſed foris minabatur atrociſ ſime,ſe eam uelle perſequi,Bernardo recedente. Quo per fœminam audito,conuocat populum beatus Bern. omnes iubet accenſas candelas geſtare in manibus, & dęmonem cum uniuerſo qui aderat cœtu excõmunicauit,ac ne ad il lam uel aliam deinceps acceſſum habeat interdixit, & ita illa pęna liberata eſt. Verum hic notandũ quod poteſtas clauium conceſſa Petro & ſuis ſucceſſoribus, quia ſonat ſuper terrã & tantũ pro uiatoribus hæc iuriſdictionis po- teſtas ſit,in remedium eccleſiæ conceſſa,mirũ uidetur, ꝙ & aereæ poteſtates hac iuriſdictione ualeant arceri. Sed dici poteſt ꝙ quia perſonę quæ à dæmonibus moleſtantur ſunt ſub iuriſdictione Papæ & clauium,non mirum ſi per indirectum huiuſmodi poteſtates uigore clauium arcean tur, ſicut etiam indirecta animas poteſtate clauium à pœ nis purgatorii ignis abſoluere poteſt,non obſtante ꝙ pote ſtas illa ſonat ſuper terrã, & animæ ſunt ſub terra. De po teſtate etiã clauiũ conceſſa capiti eccleſię. ſ. uicario Chri- ſti,non eſt tutum diſputare, cum notum ſit quod tãta po teſtas ſit à Chriſto eccleſiæ & eius uicario cõceſſa, quanta puro homini concedi à Deo potuit, & hoc in utilitatem eccleſiæ. Piè etiam ęſtimari poteſt ꝙ ſi ægritudines a male ficis uirtute dæmonũ inflictæ excõmunicarentur cũ ipſis

male-

maleficis auctoribus, & dæmonibus, non adeo in ipsos in firmos sæuirent, & quod citius liberarentur adhibitis super hoc & aliis exorcismis licitis. IN PARTIBVS deniq; Athisis uulgaris est narratio simul & aliis in locis, quod dum diuina permissione locustæ uolantes cum ingenti multitudine, uinetas, frontes, segetes, & cuncta uirentia eradicarent, huiusmodi excõmunicatione & maledictione fugatæ, & subito interéptæ fuerunt. Quod si sancti uiri quis ascribere uelit, & non uirtuti clauium, sit in nomine dñi, unum pro certo habemus, quod nec uirtus miraculorũ, nec potestas clauium gratiã gratũ facientem de necessitate præsupponũt cum utrunq; ex gratia gratis data procedat. Est & iterum notandum, quod ubi nulllum prædictorum remediorum iuuat, quod tũc ad exorcismos licitos sit reccurrẽdum, de quibus inferius patebit, quia etsi hi ad fugãdum dęmonis nequitiam non sufficient, tunc reuera talis uexatio dęmonis est pœna pro peccasis satisfactoria, si prout oportet sustineatur in charitate, sicut & alia mala huiusmodi quæ nos sic pręmunt, ut ad Deum ire compellant. Verum etiã aduertendum quod interdum aliquæ in ueritate per incubum non uexantur, sed tantummodo ita se uexari putãt, & hoc quod mulieribus præcipue & non uiris, eum alias sint timidæ, & mirabilium formarum in imaginatione susceptiuæ. Vnde & Guihelmus sæpe allegatus. Multæ inquit, de apparitionibus fantasticis, ex morbo melancolico in multis fiunt & in mulieribus maxime sicut apparet de uisionibus & reuelationibus. Et causa in hoc est, ut norunt medici ipsa, nam muliebrium animarum eo quod lõge facilioris & lenioris impressionis sunt quàm animæ uiriles, & subdit ibidem: Scio me uidisse mulierem quæ credebat se agnosci ab ĩtus a diabolo, & talia incredibilia se sentire dicebat. Nunquam etiam impregnatæ sibi uidẽtur mulieres ab incubis, & intumescunt uehementer uentres earum, & cum partus tempus aduenerit, sola emissione multæ uentositatis detumescunt. Nam de ouis formicarum in potu sumptis, incredibilem uentositatem & tumultum in uentre generant hominis. Similiter de granis

catapuciæ

catapuciæ,& de granis arboris quæ dicitur nigra pinus, consimilia in uentre fiunt facillimum est autem dæmoni similia & maiora in uentribus hominum procurare. Hæc addita sunt,ut non facillime quis mulierculis fidem adhibeat, sed illis duntaxat super quibus experimenta fidem fecerunt,ut de illis qui didicerunt in propriis lectis,uel alio modo condormientibus per experientiam talia uera esse.

Remedia pro illis qui circa uim generatiuam maleficiuntur.

CAP. II.

LICET mulieres in maiori numero sint maleficæ quàm uiri, ut in prima parte operis ostensum est; tamen uiri plus maleficiuntur,& huius ratio est,quia cum Deus plus permittit super actum uenereum, per quẽ primum peccatum diffunditur, quam super alios actus humanos,sicut & per serpentes quæ magis incantationibus deseruiunt quàm alia animalia, eo quod diaboli primum imstrumentum, & cum actus ille uenereus plus & faciliori modo potest maleficiari in uiro q̃ in muliere,ideo & quidem patet quod tactum,est nam cum quinque modis dęmon in generatiuam potentiam potest agere,& illi modi citius procurantur in uiris. Remedia adhibenda super unumquenq; modum iuxta possibilitatem sunt deducenda,& ille,qui uitiatus est in tali potentia,attendat sub quo modo suũ maleficium contineatur. Sũt autem quinque modi iuxta Petrum de Palude in suo 4.dist.34.in processu huius maleficij.Nam dęmon ex hoc quod est spiritus,habet potestatem super creaturam corporalem,Deo permittente,& ex conditione naturæ suæ, præcipue ad motum localem, ut illum prohibeat, uel ut promoueat. Vnde per hanc potestatem possunt corpora

uiri & mulieris impedire ne sibi appropinquant, & hoc directe uel indirecte. Directe quando unum elongaret ab altero, uel non sineret ad alterum appropinquare. Indirecte, quando aliquod impedimentum procuraret, uel quando se interponeret in corpore assumpto, sicut cuidam iuueni pagano acciderat, qui idolum desponsauerat, & nihilominus contraxerat cum quadam iuuencula, nec propter hoc poterat eam cognoscere, ut supra patuit. Secũdo modo ubi hominem inflammaret erga unam, & refrigeraret erga aliã, & hoc posset occulte procurare per applicationem quandam herbarum aut aliarum rerum quas optime nouit ad hoc ualidas Tertio modo ubi æstimationem uiri aut mulieris turbaret, qua redderet unam personam alteri exosam, quia ut supra patuit in prima parte operis, potest in imaginationẽ imprimere. Quarto modo reprimendo uigorem membri qui ad fructificationem necessario requiritur, sicut & motum localem cuiuscunque organi reprimere potest. Quinto prohibendo missionem spiritum ad membra in quibus est uirtus motiua, quasi intercludẽdo uias seminis, ne ad uasa generationis descendat, uel ne ab illis uiis recedat, uel ne excidatur, uel emittatur. Quod si quis dicat, nescio sub quo modo maleficiũ mihi illatum contineatur, unum scio quod generatiua potentia erga uxorem meam careo. RESPONDERI põt si potens est ad alias mulieres, nõ autẽ ad propriam, tũc sub secundo modo, quia de primo modo certificaretur succubum dæmonem, id est, quod per dęmones incubos & succubos deluderetur. Item si uxorem non habet exosam, & tamen non potest ipsam agnoscere sed bene alias, tũc iterum manet sub secundo modo, si autem habet exosam & non potest agnoscere tunc sub secundo & tertio modo cõtinetur. Item si non habet exosam, uellet autem cognoscere, sed nõ habet uigorem membri, tũc sub quarto modo. Si uero habet uigorem membri, sed nõ habet excisionem seminis, tunc sub quinto modo. Modus ergo curandi patebit, ubi declaratur si ęqualiter in charitate & extra charitatem existẽtes his maleficiati ualeant, & quidem quod

non,

non dempto quarto modo, qui tamen rarissimè, accidere enim potest qui in gratia & charitate existit, sic declaratur, tamen lectori præsupponitur quod loquimur de actu coniugali inter matrimonialiter cõiunctos, quia alias implicaretur, cum omnis actus uenereus extra matrimoniũ, est peccatum mortale, & nõ nisi ab his qui extra charitatem existunt, exercetur. Nam cum asserere oporteat ex totius scripturę sacræ traditione, quod dæmones magis permittũtur à Deo sæuire in peccatores quàm in iustos, licet legatur ipsum iustissimum Iob fuisse precussum, hoc tñ non fuit singulariter super potentiam generatiuã, nec etiã directe, ideo dicere oportet quod quibuscunq; talia maleficia inter matrimonialiter coniunctos contingunt, signũ est quod uel ambæ personæ, uel altera, extra charitatem existat, & quidem fundamentum huius ex scripturis deducitur autoritate & ratione, nam angelus dixit Thobiæ: In illos qui libidini uacant, accipit dæmonium potestatẽ, effectus demonstrauit, ubi septem uiros uirginis Saræ occiderat. Item Cassianus colla. patrum diffinit beatus Anthonius, nullatenus posse dæmonem mentem cuiusq; vel corpus inuadere, nisi eam prius destituerit omnibus cogitationibus sanctis, ac spirituali contemplatione uacuam nudamq; rediderit, hæc uerba utique applicari possunt super maleficium corporis uniuersaliter super totum corpus, cum Iob tali maleficio percussus, nõ tamen nudus diuina gratia fuit, sed particulariter quando uidelicet particulare maleficium ratione alicuius peccati accidit corpori, & hoc quidem nõ potest esse nisi peccatum incontinentiæ, ratio. Nam ut dictum est propter fœditatem illius actus, & quia per ipsum primũ peccatũ diffunditur, Deus plus permittit super ipsum q̃ super alios humanos actus, ergo & inter matrimonialiter coniunctos, ubi diuino auxilio propter peccatum destituuntur, amplius circa illam uim generatiuam maleficiari à Deo permittũtur, Quod si quæritur cuiusmodi sint illa peccata, dici potest quod peccata incontinentiæ quę inter cognatos cũ uaria sint, iuxta illud Hierony. & habetur in textu: Adulter est in pro-

priã amator ardentior,simul,& huiusmodi amatores,amplius in prædictis maleficiuntur. Remedia ergo ecclesiastica sunt duplicia,unum in foro contentioso,alterum in foro conscientiæ practicantur.Primum si in iudicio allegatur impotentia ex maleficio illata,tunc distinguendum est,quia talis impotētia,aut est tēporalis,aut est perpetua. Si temporalis,non impedit, tunc autem præsumitur esse temporalis,quando infra spacium trium annorū cohabitantes & quantū possunt operā dantes,siue per ecclesiastica sacramenta,siue per alia remedia sanari possunt.Si uero non sanentur aliquo remedio,ex tunc præsumitur esse perpetua.Item aut præcedit matrimonii contractionem & consumationem, & sic impedit contrahendum, & dirimit iam contractum,& sequitur matrimonij cōtractionem,sed non consummationem ,& est communis modus maleficiandi uiros qñ spernunt amasias, tunc enim quia sperabant se matrimonialiter copulare & defraudantur, inferunt maleficia uiris,& ne aliis commisceri ualeant,in tali enim casu ut dicūt aliqui dirimit matrimonium iam contractum,nisi sub continentia cohabitare uelint,ut Maria & Ioseph,& habēt pro se can.dicitur enim.23.q.1.ꝙ coniugiū confirmatur officio.f.carnis,ut dicit glo.& parū post dicitur:Ante q̃ confirmetur impossibilitas officii soluit uinculū cōiugii.Aut sequitur matrimoniū cōfirmatū, & tunc uinculū matrimoniale nō dirimit, plura alia à doctoribus notatur,sed quia nō præcise sunt præsentis speculationis,notātur aūt in uarijs scriptis doctorū, ubi de maleficiali impedimento tractant,ideo hoc est supersedendū tātūmodo.Si quis difficultaret qūo actus ille possit impediri respectu illius mulieris,& nō respectu alterius. Respōdit.Bon.hoc est,uel quia sortilegus ad hoc respectu personę determinatę diabolū inuitauit,uel quia Deus respectu ꝑsonæ cuiuslibet impedire nō permittit.Occultū iudiciū Dei hic latet,ut i uxore Thobiæ,qualiter aūt diabol⁹ hoc facere possit,patet ex pręmissis,dicit tñ hic Bona.ꝙ impedit gñeratiuā,nō impedimēto itrinseco lædendo organū, sec extrinsecò impediendo usum,& est impedimētū artificiale

ciale & nõ naturale,& ita poteſt impedire ad unã, & non ad alias,uel tollẽdo exercitationẽ cõcupiſcentię ad illã uel aliã,& hoc ꝑ uirtutẽ propriã,uel ꝑ herbã, uel per lapidẽ, uel per aliquam creaturã occultam, & ſatis concordat cũ dictis Petri. Remedium uero eccleſiaſticum in foro conſcientiæ traditur 33.q.8. Si per ſortiarias ubi ſic dicitur: Si per ſortiarias atq; maleficas artes nonnunquam occulto iuſto Dei iudicio permittente, & diabolo pręparante concubitus ſequitur. Hortandi ſunt quibus iſta eueniunt, ut corde contrito, & ſpiritu humiliato, Deo & ſacerdoti de omnibus peccatis ſuis puram confeſſionem faciant, & profuſis lachrymis,& largioribus eleemoſynis & orationibus atque ieiuniis Domino ſatisfiant. In quibus uerbis notatur ꝙ tantummodo propter peccata & extra charitatem exiſtentibus talia contingunt, ſequitur & per exorciſmos ac cætera eccleſiaſticæ medicinæ munimina miniſtri eccleſiæ tales quantum annuerit dominus qui Abimelech & domum eius Abraæ orationibus ſanauit, ſanare procurent. Vnde ſummariè dicere poſſumus,quod quinque ſunt remedia quæ talibus ſic maleficiatis licitè applicari poſſunt, uidelicet ſanctorũ aliquorũ limina, peregrinatio, & ibidẽ peccatorum ſuorum cũ contritione uera cõfeſſio, ſigni crucis & orationis deuotæ multiplicatio,per uerba ſobria licita exorcizatio,quæ qualiter fieri debet inferius patebit. Et cauta maleficij oblatio facit ad hoc quod ſupra de Comite tactum eſt,qui cum per triennium ſibi matrimonialiter copulatã uirginem,cognoſcere non potuiſſet.

Remedia contra maleficiatos ſuper amorem uel odium inordinatum.

CAP. III.

SICVT maleficium in potentia generatiua, ita & philocaptio, & odium, in uoluntate cauſantur, expedit primo de eius cauſa, & tandem quantum poſ-

sibile est de eius remedijs transcurrere. Philocaptio igitur seu amor inordinatus exus ad alterum, triplici ex causa oriri potest. Aliquando ex sola incautela oculorum, aliquando ex tentatione dæmonum, solum aliquando ex maleficio nigromanticorum,& maleficarum, simul & dæmonum. De primo dicitur Iacob 1. Vnusquisque tentatur a concupiscentia sua abstractus & illectus, deinde concupiscentia cum conceperit parit peccatum, peccatum uero cũ consummatum fuerit generat mortem. Sic Sichem cũ uidisset Dinam exeuntem ad uidendum mulieres regionis illius, adamauit eam & rapuit,& dormiuit cum ea, & conglutinata est anima eius cum ea. Et Gen.34. secundum gl. Infirmæ animæ sic accidit, quando postpositis propriis, aliena negocia curat, seducitur consuetudine, & fit una unitate consensus cum illicitis. De secundo ꝙ oriatur ex tentatione dæmonum principaliter. Sic Aman sororem Thamar speciosissimam adamauerat, & deperierat in ea ualde, ita ut propter amorem eius ægrotaret. 2.Reg. 14. nõ enim in toto tam corruptus esse potuit mente, ut in tantum facinus stupri prosiliret, si non grauiter a diabolo tentatus fuisset. De hoc etiam genere amoris refertus est liber sanctorum patrum, qui refert omnem tentationem & carnalis amoris sibi in heremis subtraxisse, quosdam tamen ultra quàm credi potest, amore mulierum tentabantur aliquoties, unde & 2.Cor.12. Apostolus dicit. Datus est mihi stimulus carnis meæ angelus sathanæ, qui me colaphizet. ubi glo. tentando per libidinem datus est mihi stimulus. aiunt quidam tentatio autem cui non consentitur non est peccatum, sed materia exercendæ uirtutis, hoc intelligitur de tentatione quæ ab hoste non a carne, qua peccatum est ueniale etiam si ei non consentiatur, de his uaria exempla leguntur in uarijs locis. De tertio quòd amor hereos proueniat, ex maleficijs dæmonum & maleficarum, possibilitas huius maleficij supra in quæstionibus primæ partis, an dæmones per maleficas mentes hominũ ad amorem uel odium immutare, & incitare ualeant, ad longum deducitur, per uaria etiam gesta, & acta à nobis

reperta comprobatur, immo inter omnia maleficia nimiũ propter sui generalitatem reputatur. Quod si quæritur: Petrus philocaptus amore talis, &c. nescitur an primo, secundo aut tertio modo. Respondetur odium inter coniugatos cum crimine adulterij, & si operatione dæmonum fieri possit, ubi tamen fisco carnalis concupiscentię amoris quis adeo inuoluitur & succenditur, ut nulla confusione uerbis, plagis, aut factis, ac desistendum cogi ualebat. Item ubi quis sæpe pulchriorem dimittit uxorem & turpissimæ adhæret. Item ubi nocturno tempore nec quiescere ualent, sed ita dementantur, ut per deuia quæq; incedere habeant. Optimates, prælati, & alij diuites sæpissime his miserijs inuoluuntur. Et quidem hoc tempus muliebre de quo Hildegardus (ut Vin. in spe. histo. refert) prædixit quod non tandiu durabit, quantum hucusq; præstitit: cum iam mundus plenus sit adulterij, præcipue in optimatibus, & quid opus scribere de remedijs qui remedia abhorrent, tamen ut pio lectori satisfiat aliqua breuiter tangamus. Super philocaptionem sine maleficio. Auicenna septem remedia ponit, quando uidelicet personam ægrotare facit, sed parum ista nostræ speculationi nisi quantum mysticæ animæ languenti deseruiunt. dicit. n. lib. 3. quod ex uariatione pulsus & ad nominationem amati cum ibi radix ægrotationis habetur, tunc si lex sustinet fiet copula per matrimonium, quia sic sanatur cum obeditur naturæ. Aut fiat applicatio medicinalium, de quibus ibidem tractat & docet. Aut ut egrotus amorem suum de dilecto per licita remedia ad aliud diligendum conuertat, quod priori præeligere debet, & ita fugere præsentiam quia sic distrahitur animus. Aut etiã si corrigibilis est tribuletur hortetur q; opus amoris est maxima miseria, uel dirigãtur ad ipsum, qui quantũ cum ueritate & Deo possunt uituperent corpus & dispositionẽ dilecti, & mores cũ transfiguratione facierũ turpi seu difformi. Vel saltim ultimo ut occupentur in rebus arduis & distractiuis officijs. Reuera sicut animalis homo p huiusmodi remedia sanatur, ad spiritualẽ singula capiendo interiorem

hoĩem reformãt,obediatur legi mẽti potius ꝗ̃ naturæ cõuertit amorem suum ad certas delicias recordetur,ꝗ̃ momentaneum sit, ꝙ delectat, & ęternũ quod cruciat, quęrat delicias in illa uita,ubi sic inchoantur quod nunquam finiuntur,cuius qui amator esse noluerit,& istam perdet, & illam modo inueniet, & æternis ignibus deputabitur; ecce tria damna irrecuperabilia ex amore hereos proueni entia. Super philocaptionem uero ex maleficio remedia in præcedenti capitulo tacta, non inconuenienter & hic applicari possunt, præcipuè aũt exorcizatio per sacra uerba quam sibiipsi facere taliter maleficatus potest. Quotidie angelum sanctum sibi ad custodiam à Deo deputatũ inuocet,puta confessione sanctorum limina,præcipuè aũt beatissimæ uirginis frequenter,& sine dubio liberabitur. Sed quàm uituperabile ut barbati homines donis naturalibus & uirtutum armis abiectis, seipsos tueri renuunt, cum puellulæ sæpissimè inuicta infirmitate huiusmodi maleficia his armis propulerunt,in quorum commendationem unum è multis in medium producamus.Fuit in rurali uilla quadã prope Lindaruã Constan. diocœsis,uirgo adulta,facie pulchra,& elegantior moribus,in huius aspectu captus quidam uir leuis moribus clericus,inferre solo nomine utinã non sacerdos, qui uulnus suæ mentis ultra cælare non ualens, uenit ad laboratorium dictæ uirginis, & honestis uerbis se rete dæmonis exhibens, primo tandem ad amorem sui uirginem ausus est uerbis duntaxat prouocare animo, quod illa diuino instinctu percipiẽs, in tacta men te & cor pore respondit uiriliter.Dñe cũ uerbis talibus domum meã nolite frequẽtare,alioquin repulsam sustinebitis,uerecũdia mediãte. Cui ille,Etsi me diligere modo renuis uerbis dulcibus monita,non post modicum coacta operibus me amabis, tibi promitto. Erat uir Ille suspectus incantator,& de maleficio. Sed uerba hæc uirgo pro uento habuit, nec scintillam amoris carnalis ad uirum in se sensit pro tunc, sed euoluto non multo tempore, imaginationes amorosas de uiro illo prædicto cœpit habere,qđ illa præcipiens diuinitus inspirata, ad ma-

trem misericordiæ confugit,& pro auxilio a filio impetrã do deuotissime implorauit, & statim honestam societatem requirens, peregrinari cœpit ad locum heremitarũ; sic enim nominatur ecclesia in honorem ipsius genitricis miraculosè consecrata in præfata diocœsi. In qua sacramentaliter confessa, ne in ea aliquid inuenire posset malignus spiritus,& ad ipsam matrẽ pietatibus precibus fusis,protinus omnis cessauit hostis machinatio, ita ut eam postmodum nunquam tangeret. Supersunt tamen adhuc & barbati uiri à maleficis mulierculis importune super huiusmodi sollicitati, quasi nequaquam à philocaptione earum se continere possent,qui tamen uiriliter resistẽtes quantum se ultro pulsare illecebri imaginationibus sentiret, tantum etiam per præsidia præmissa cuncta machinamenta diaboli superent.Et uere speculum huius pugnę quidam iuuenis prædiues in oppido Ysbruck,qui quantũ a maleficis pulsatus fuit, nec calamo exarari quis posset, semper uirilem animum gerens, per præfata remedia intactus euasit, quare & merito concluditur prefata remedia contra huiusmodi morbum esse certissima, ita quod certissime ita liberantur quicunq; his armis utuntur,& ꝙ de amore inordinato,hoc & de odio inordinato, cum oppositorum eadem sit disciplina, intelligendum est, licet æqualis in modo maleficandi cum sit differentia,etiam aliud remedium illa persona quæ odio habetur requirere debet ipse enim qui odio habet & in corde defert,non de facile si adulter est, ad amorem uxoris etiam per quascunque peregrinationes flectitur.Et quia relatu maleficarum compertum est quod per serpentes huiusmodi maleficia ad odium procurantur,eo quod dum primum instrumentum erat diaboli, & in sui maledictionem recipit inimicitiam inter ipsam & mulierem, ideo & tales inimicitias ex ipsis procurare satagunt,ponendo pellem aut caput serpentis,sub limine ostij camerę aut domus,unde & omnes anguli domus sunt perquirendi & innouandi,quo ad inhabitationes quantum possibile est, uel alienas inhabitare domos.Et quidem cum dictum sit, quod seipsos maleficia

ti exorcizare ualeant, intelligitur quod uerba sacra, bene dictiones & carmina, secum deferre in collo poterunt, siquidem legere aut seipsos benedicere nescirent, quæ tamē qualiter facienda sint in sequentibus patebit.

Remedia super eos quibus uirilia membra præstigiosa arte auferuntur, & ubi interdum in bestiales formas homines transmutantur.

CAP. IIII.

VPER eos qui præstigiosa arte illuduntur, & se uirili membro carere, aut in bestiales formas transmutatos esse putant, quibus remedijs subleuari ualeant, ex præmissis satis euidenter elicitur. Nam cum tales omnino diuina gratia destituuntur, q̄d principium in maleficiatis existit fundamentum, non possibile ut ferro manente in uulnere, emplastrum curatiuū apponatur, expedit ergo ut per ueram confessionem Deo ante omnia reconcilietur. Demum quia ut supra in secunda parte operis, in capitulo septimo tactum est, talia membra nunquam in ueritate euelli, aut segregari à corporibus, sed tantummodo præstigiosa arte occultari ad sensus, tactus & uisus, patuit etiam quod huiusmodi illusiones in gratia constitutis non ita faciliter, nec actiue nec passiuè contingunt, ut uidelicet eis membra auferantur, aut quod in eorum uisiua potentia quasi alijs sint ablata deludantur, ideo & remedium in eodem capitulo exprimitur cum ipso morbo, ut uidelicet quantū possibile sit, cum ipsa malefica amice se componant. Super eos denique qui in bestiales formas se transmutatos esse putāt, sciendum quod hoc genus malefici js, non ita in occidentalibus sicut orientalibus regnis practicatur, intellige quo ad secundas personas, licet quo ad proprias maleficarum personas, hoc sæ

pius

pius apud nos uisum fuerit, ipsas uidelicet maleficas in effigijs animalium oculis intuentium se obiecisse, ut supra capitulo octauo deductum, quare & remedia quæ in terra parte operis deducentur, super exterminium uidelicet maleficarum per seculare brachium forent applicanda. Et quidam quomodo orientales huiusmodi illusiones remediare solēt, sic deducitur. Nā ex militalibus fratribus ordinis sancti Ioannis Hierosolymitani, in Rhodis ueridica relatione plura de his percepimus. Præcipue autē quod in ciuitate Salamina regni Cypri talis casus accidit. Nam cum ibi portus sit maris, & nauis quædam onusta mercimonijs applicando peregrinis nauim exeuntibus, ut quisq; uictualibus se muniret, iuuenis quidam ex eis robustus domum cuiusdam mulieris extra ciuitatem supra littus maris situatam accessit, & an oua haberet ad uendendum à muliere sciscitabitur. At mulier cernens iuuenem robustum forensem & alienum à patria, unde minor de eo suspitio apud intrancos super eius perditionem oriri possit, expecta inquit paululum, & iuxta optata singula recipies, & dum morā faceret clausa & in interiori parte domus iuuenis ab extra, ut eum quam totius expediret ne nauem eum negligere contingeret, clamare cœpit, tunc mulier aliqua oua attulit, iuueni tradidit, & in casu suo nauem neglexisse & ad eam rediret, sibi iniunxit. Veloci igitur cursu ad nauē quæ in littore maris erat, properauit, & ante ingressum eo quod nec dum alij socij omnes cōuenerant oua comedere & seipsum reficere studuit. Et ecce post horam mutus effectus, & quasi mente destitutus: ut post ipse referre solitus erat, de seipso admirans quidnam sibi accidisset conijcere non poterat, uolens ergo nauim intrare ab immorātibus baculis uerberatus repellitur, cūctis acclamantibus, ecce ecce quidnam in asino, maledicaris bestia, non & tu nauim intrabis? Repulsus sic iuuenis & uerba illorum qui ipsum asinum affirmabant, intelligens apud se ruminabat, & quod maleficio mulieris infectus esset cogitare cœpit, præcipue in eo quod nullum uerbum formare poterat, cum tamen ipse omnes intelli-

gebat,& dum rursum nauim ascendere tentaret grauiori bus cæsus uerberibus, ipsum amaro corde remanere, & recessum nauis conspicere opus erat. Huc illucq; discurrens cum omnes ipsum asinum æstimabant, necesse erat ut tanquam bestia ab omnibus tractaretur, compulsus igitur ad domum mulieris redijt, cui ad placitum pro cõseruatione uitæ suæ ultra triennium seruiuit, nil operis faciens manibus,nisi necessaria domus in lignis & bladis apportans, etiam quæ exportanda erant tanquam iumẽtum deportabat,hoc consolationis relicto, ut licet ab omnibus alijs ut iumentum reputaretur, ab ipsis tamen maleficis coniunctim uel diuisim morantibus ut uerus homo humanitus conuersando in incessu statu & habitu agnoscebatur. Quod si quæritur, quomodo onera sibi tanquam iumento imponebantur. Dicendum quod sicut narrat Augustinus de mulieribus stabularijs quæ hospites conuertebant in iumenta onera portantia lib. 18.cap. 17.de ciuitate Dei,& de patre Præstãtii qui se caballũ seu equum fuisse & annonam cum alijs animalibus baiulasse narrauit,vtique ex illis actis de præsenti iudicamus, ita quod triplex deceptio præstigiosa arte fiebat. Prima quo ad homines iuuenem non ut hominem, sed ut asinum intuentes,quod qualiter dęmones faciliter procurare possunt supra. 8. cap.patuit. Secundo,quod illa onera non fuerunt illusoria,sed ubi uires iuuenis excedebant dęmon inuisibiliter deferebat. Tertio,quod sibiipsi dum inter alios conuersabatur,iuuenis etiam iumentum uidebatur in imagine duntaxat & potentia, quæ sunt affixe organis corporalibus,non autem in ratione,quę non adeo erat ligata,quin se hominem sciebat, sed arte magica delusum gt tanquam bestia æstimaretur, sicut & de Nabuchodonosor ibidem exemplificatur.Triennio igitur sic elapso in nuarto, scilicet,dum quodam die ante meridiem ciuitaqem præfatam intrasset, & mulier à longe sequeretur, contigit quandam ecclesiam in qua diuina celebrantur, cuuenem sic maleficiatum præterire audiens, nolam cam ipanæ cum more latinorum & non græcorum, in illo re-

gno diuina peraguntur pro eleuatione corporis Christi ad ecclesiam se conuertit, & intrare dum propter uerbera & expulsionem non auderet, à foris genua & crura posteriora in terram fixit, & anteriores pedes, id est manus, simul iunctas eleuans, ex capite asinino ut putabatur, sacramentum in eleuatione intuetur. Quod prodigium dum certi ianuenses mercatores conspexissent, mirantes asinum sequuntur, & inter se de miro opere conferentes, ecce malefica cum baculo asinum insequitur, & quia ut præmissum est, huiusmodi maleficia illis in partibus plurimum practicantur, ad instantiam mercatorum per Iudicem asinus cum malefica capitur, interrogata & quæstionibus exposita, crimen fatetur, & ut ad domum redire ualeat, iuuenem restituere suæ formæ promisit, dimissa igitur ad domum regressa, iuuenis ad pristinam formam reducitur, & ipsa denuo capta, debitam ultionem pro commissis suscepit, & iuuenis ad propria cum gaudio remeauit.

Remedia contra obsessos ex maleficio.

CAP. V.

Quod interdum ex maleficio dæmones quosdā homines substātialiter inhabitāt, supra c.9. satis patuit quibus ē t de causis, quia non solum pro grauibus criminibus propriis, imo interdum pro proprio suo maiori merito, aliquādo pro alieno leui delicto, aliquando pro suo ueniali peccato, aliquando pro graui alieno peccato, & aliquando pro alieno facinore proprio, pro quibus etiam diuersę diuersimode possidentur, quidā plus, alii minus, ut etiam Nider in suo formicario recitat non mirum si maleficio, seu ad instantiam maleficæ dæmon Deo permittente, hominē substātialiter modo quo ibi declaratur, quod uidelicet per substātiam sit intelligē-

dum

dum inhabitet. Quibus autem remedijs liberari possunt, quòd uidelicet per exorcismos ecclesiæ, & cum hoc uera contritione, uel etiam confessione, ubi pro mortali quis esset obsessus, patuit ex ibidem deductis, & ex illius sacerdotis Bohemi liberatione, sed quòd ultra hæc duo remedia etiam tria alia ualeant suffragari, uidelicet Eucharistiæ sacra communio, sanctorum locorum applicatio, uel bonorum oratio, & excommunicationis absolutio, præfati doctoris discursu, quem etiam deducere expedit, cum omnes necessariorum tractaturum habent. Nam de ipsa sacra cõmunione Cassianus colla. abba. prima loquitur in hæc uerba communionem sacrosanctam nequitiæ spiritibus, traditam a senioribus nostris, nunquam meminimus interdictam, quinimò etiam si posset eis quotidie impartiri eam etiam debere censebant, quæ ad purgationem ac tutelam corporis animæq; peruenire credenda est, & quę ab homine percepta eum qui in membris eius insidet spiritum, seu in ipsis latitare conatur quodam exurens fugat incendio, hoc namque modo curatum, abbatem androni cum nuper aspeximus, insultabit offenso, cum eum à cœlesti medicina uiderit segregatum, tanto enim durius & frequentius attentabit affligere, quanto eum à spiritali remedio senserit longiùs abdicatum: Hæc Cassianus. Et iterum de eisdem ibidem dicit: Duo hic credere immobiliter oportet. Primo, quòd sine Dei permissu nullus ab eis spiritibus omnino tentatur. Secundo, quod omnia quę nobis à Deo inferuntur, siue tristia ad præsens, siue læta uideantur, uelut à pijssimo patre clementissimoque medico pro nostris utilitatibus irrogantur. Et idcirco eos uelut pedagogos traditos humiliari, ut descendentes ab hoc mundo uel purgationes ad uitam aliam transferantur, uel pœnali uigore plectantur, qui secundum apostolum traditi sunt in præsenti sathanæ, in interitum carnis, ut spiritus salui fiant in die domini nostri IESV CHRISTI. Sed hic oritur dubitatio cum Apostolus dicat, probet seipsum homo, & sic de pane illo edat, quomodo possunt obsessi non habentes usum rationis cõmunicare. Respon

dit

dit sanctus Tho. de hoc in 3. parte. q. 80. sic distinguendum de omnibus amentibus. Aliqui inquit dicuntur, non habere usum rationis dupliciter. Vno modo quia habent debilem usum rationis, sicut dicitur non uidens qui male uidet. Et quia tales possunt aliquam deuotionem concipere huius sacramenti, non est eis hoc sacramentum denegandum. Alio modo dicuntur aliqui nō habere usum rationis, quia sic a natiuitate permanserunt, & sic talibus non est hoc sacramentū adhibendum: quia in eis nullo modo præcessit huius sacramenti deuotio. Aut non semper caruerunt usu rationis, & tunc si prius quando erant suæ mentis compotes, apparuit in eis huius sacramenti deuotio debet eis in articulo mortis hoc sacramentū exhiberi, nisi forte timeatur periculum uomitus uel expuitionis. Vnde legitur ex Cōcilio Carthaginēsi, & habetur. 26. q. 6. Is qui in infirmitate pœnitentiā petit, si casu dum ad eum inuitatus sacerdos uenit oppressus infirmitate innotuit, uel in frenesim conuersus fuerit, dent testimoniū qui eum audierunt. Et si continuo creditur moriturus. Reconcilietur per manus impositionē, & infundatur ori eius eucharistia. De baptizatis qui corporaliter ab immundis spiritibus uexātur, est eadem ratio, & de alijs amentibus. hæc Tho. Addit tamen in 4. dist. 9. quod demoniacis non est deneganda cōmunio, nisi certum sit pro aliquo crimine à diabolo torqueri. cui sic Petrus de palude addit in hoc casu pro excommunicandis sunt habendi, qui traditi sunt sathanæ. Ex quibus liquet ꝙ si aliqui sunt possessi à dæmone, etiam propter sua crimina, habentes tamen lucida interualla, & rationis usum postea conteruntur de peccatis suis, uel debite confitentur tales cum sint absoluti coram Deo, nullatenus sunt à communione diuinissimi sacramēti eucharistiæ sequestrandi. De sanctorum applicatione, uel deuota oratione, quomodo per hęc obsessi etiam potenter liberantur legendæ sanctorum refertæ sunt. Merita enim sanctorum, martyrum, confessorum, uirginum, exigunt, ut hi spiritus nequam sanctorum in patria existentium, oratione & intercessione uincantur, quos sancti in uia

uia uicerunt. Similiter uiatorũ deuotæ orationes liberationem obsessorũ obtinuisse sæpe leguntur. Vnde ad hoc hortatur Cassia.ut sup.Si inquit haberemus hanc sententiam,imò fidem quã superius comprehendi, & ut omnia per dñm fieri pro utilitate animarũ & dispensari uniuersa,non solum nequaquã despiciemus eos: sed etiã pro eis tanquã pro membris nostris incessanter orabimus: eisq; totis uisceribus ac pleno compatiemur affectu.De ultimo modo absoluendi aliquẽ ab excõmunicatione. Sciendum quod nec istæ cõmunis est,nec forte licitus, nisi habẽti authoritatẽ & specialẽ reuelationẽ, uel probabilitatẽ quod possessus quis sit propter excõmunicationẽ ecclesiæ, sicut Apostolus. 1. ad Corinth. 5. excommunicatum a se & ad plebem Corinthum fornicariũ tradidit sathanæ in interitũ carnis,ut spiritus saluus fieret in die domini nostri Iesu Christi,id est,ut glo.dicit usq; ad illuminationem gratię, contritionis, uel ad iudicium. Et pseudo doctores qui fidem perdiderant,uidelicet Hiweneum & Alexandrũ tradidit sathanæ,ut discerent nõ blasphemare.1.ad Thim.1. Tantæ enim potestatis erat Apostolus,dicit glo.tantamque gratiam habebat ut recedentes à fide solo uerbo traderet diabolo. Vnde sanctus Tho,in 4. dist.18.ubi magister tres effectus excõmunicationis tradit: eosdem sic declarat idem doctor.Ex hoc ipso inquit ꝙ aliquis suffragijs ecclesiæ priuatur triplex incommodum incurrit, per tria quę quis ex suffragijs consequitur.Valet enim ad augmentum gratiæ eis qui habent,uel ad merendum ei qui nõ habet.Et quantũ ad hoc magister dicit ꝙ gratia subtrahitur per excõmunicationem,ualet etiam ad custodiã uirtutis, & quantũ ad hoc dicit ꝙ protectio subtrahitur,nõ quod omnino a Dei prouidendia excludantur: sed ab illa quæ filios ecclesiæ specialiori modo custodit, ualent etiam ad defendendum ab hoste,quantũ ad hoc dicit quod diabolo maior potestas sæuiendi in ipsum datur, & corporaliter & spiritualiter.Vnde in primitiua ecclesia quando oportebat per signa hoĩes ab fidem inuitare, sicut spiritus sanctus uisibili signo manifestatur, ita excõmunicatus corporal

rali uexationi a diabolo innotescebat. Nec est inconueniens si ille qui non est desperatus hosti datur, quia nō datur ei quasi damnandus, sed quasi corrigendus, cum in potestate ecclesiæ sit ex eius manu ipsum eripere cum uoluerit. Hæc Thom. Vbi tamen exorcista ad cautelam obsessum absoluat, non uidetur incōueniens. Sed subdit Nider quod cauendum est ualde exorcistæ, ne de suis uiribus faciliter præsumat. Aut iocum & ludum serioso Dei operi intermisceat. Aut superstitiosum uel suspectum aliquid de maleficio adiiciat. Alioquin pœnam uix euadet ut declaratur per exēpla. Nam de primo refert beatus Greg. 1. dialogo de quadam quæ contra conscientiam suam à marito petente & obtinēti debiti redditionem in uigilia dedicationis ecclesiæ sancti Sebastiani, & quia contra conscientiam ecclesię processionis se immiscuit, possessa est & publice furiebat. Quo uiso sacerdos eiusdem ecclesiæ, de altari syndonē tulit, eamq; cooperuit, sed & hunc sacerdotem repente diabolus simul inuasit. Et quia ultra uires uoluit quicquam præsumere, cōpulsus est in sua uexatione cognoscere quis esset. Hæc Greg. De secundo, ut nullus de officio exorcistatus sanctum ordinem concernens locum faciat. Refert Nider se uidisse in conuentu Coloniensi, fratrem uerbis satis iocosum, sed in gratia expelli dæmones famosum. Hic cum in terminis conuentus Coloniensi dæmonem in obsesso corpore artaret. Iam dæmon petiuit à fratre locum recedendi, quo gauisus frater ait in ioco. In cloacam meam uadas. Exiit igitur dæmon nocte, cum frater uentrem purgare uelllet, dæmon eum tam dirè torsit prope cloacam, ut uitam cum difficultate saluaret. Sed & hoc præcipue cauendum ut obsessi etiam per maleficas ad pręsidia maleficarum non ducantur, unde & de præfata fœmina Greg. infert. Cum inquit propinqui eam carnaliter amantes, atq; amando persequentes ad obtinendum salutis remedium maleficis tradidisset, & per eas ad fluuium ducta & in aquam mersa multis incantationibus agitata fuisset, dum unus dæmon expelli debuit legio subintrauit, & eorum distinctis uocibus iam

clamare

clamare cœpit:unde consanguinei tandem confitentes & de hoc dolentes eam præsentarunt sancto episcopo Fortunato,qui diuturnis orationibus & ieiunijs, cum ex integro sanauit.Sed quia dictum est debere exorcistas cauere, ne superstitiosum ne suspectum aliquid de maleficio adijciant. Dubitare exorcista posset. An certas herbas & petras etiam non benedictas adhibere posset? Responsio. Si benedictæ sunt herbæ,tanto melius, si uero non ut herba quædam,quæ alias nominatur fuga dæmonis, uel etiã naturas lapidum,si quis adhibeat nõ erit superstitiosum: dummodo credat quod non directe de sui natura dæmones compellant,quia tunc incideret in errorem, quod simili modo alijs herbis aut uerbis possent cogi, ut errore nigromanticorum fatetur putantes se efficere per naturales & inditas talium uirtutes. Vnde sanctus Thom. in 4. dist.7.ar.ult.Non est,inquit,credendum aliquibus uirtutibus corporalibus dæmones subiacere, & ideo non coguntur inuocationibus & factis quibusdam maleficis, nisi inquantum per hoc fœdus cum eis initur secũdum quod dicitur Esaiæ.18.Percussimus fœdus cum morte, & cum inferno fecimus pactum. Et illud Iob.40. An extrahere poteris Leuiathan hamo, & sequentia uerba sic finaliter exponit super Iob dicens: Si quis recte considerat omnia præmissa uidentur pertinere ad præsumptionem nigromanticorum confutandam, qui nituntur cum dæmonibus pactum inire,ac eos sibi inijcere, uel qualitercunque constringere. Ostenso ergo quod homo non potest sua uirtute diabolum superare,concludit dicens. Pone super eum manum tuam, subaudi si potes, superatur tamen uirtute diuina,unde subdit meměto belli,quo scilicet,ego pugno contra eum, & potest dici quod ponitur præsens pro futuro,scilicet, pugnabo in cruce, ubi capietur Leuiathan per hamum,scilicet, per diuinitatem occultatam sub esca humanitatis ęstimans saluatorem purum hominem.Vnde etiã postea.41.dicitur. Non est potestas super terram quę ei potest comparari, per hoc inquit signatur quod nulla uirtus corporalis, potest adæquari potestati

dæmonis,

dæmonis, quę est potestas purè spiritualis. Hæc de Tho. Sed quia indirectè à dęmone obsessus, potest uirtute melodiè, ut Saul per cytharam Dauid, uel herbæ uel corporalis rei alterius sibi à naturali proprietate in existenti reuelari. Ideo applicari possunt quod quidem posse fieri authoritatibus & rationibus deducitur. Nam 26. q.7. dęmonium sustinenti dicitur, licet petras uel herbas habere sine incantatione, & sunt Hieronymi uerba. Item magister in histo. tractans illud Thobiæ. Cordis particulam, scilicet, de pisce quam cœpisti, si super carbones ponas, fumus eius exterret omne genus dæmoniorum, siue à uiro, siue à muliere, ita & ultra non accedat ad eos dicit: Nec super hoc mirari debemus, cum fumus cuiusdam arboris adustæ eandem uim habere uideatur, quamuis etiam spiritualem in se contineat sensum, scilicet, de futuro spiritualis orationis. Ad idem Albert. super Lucam. 9. & Nicolaus de Lyra. 1. Regum. 16. imo & Paulus burdegalen. super 1. Regum 16. hanc conclusionem tenet, quod non solum concedendum uidetur, quod per aliqua sensibilia possunt afflicti à dæmonibus reuelari, sed etiam per sensibilia aliqua possint totaliter liberari, sed hoc intellige quando nō atrociter affliguntur, & probat per rationem. Nam cum dæmones non possint materiam corporalem secūdum suam uoluntatem transmutare, sed debita actiua debitis passiuis coniungendo: ut Nicolaus dicit. Eadem ratione per aliquam rem sensibilem potest dispositio causare in corpore humano, per quam fiet aptum ad suscipiendum actionem dæmonis. uerbi gratia, nam mania est maxime dispositiua ad alienationem mentis secundum medicos, & per consequens ad suscipiendum afflictionem dæmoniacam, quæ quidam dæmoniaca passio ubi penitus curatur, penitus afflictio dæmonis actiua recedente passiua in possesso recederet. Item posset dici de iecore piscis. Item de melodia Dauid ratione, cuius licet primo refocillaretur Saul & leuius haberet, tamen totaliter expulsus fuit per illam, ut dicit litera. Recedebat ab eo spiritus malignus. Nec consonum est literæ dicere, quod

quod hoc fiebat ex merito Dauid, seu per orationes eius, quia non est uerisimile quod hoc scriptura taceret, cum esset in laude eius notabiliter dictum. Hæc de Paulo præfato, licet non posuerimus supra in q. 5. primę partis, quod quia præfigurabatur uirtus crucis per expansionem uenarum corporis CHRISTI, ideo liberabatur Saul, & plura ibi etiam continentur, quæ pręsenti speculationi seruire possunt tantum concludamus, quod rerum sensibilium applicatio in exorcismis licitis non est superstitiosum, iam autem non expediet de ipsis exorcismis aliqua differere.

Remedia per licitos exorcismos ecclesiæ, contra quascunque infirmitates à maleficis illatas, & de modo exorcizandi maleficiatos.

CAP. VI.

QVIA ut in superioribus tactum est, maleficę omne genus infirmitatis corporalis inferre possunt, quare & sub generali regula concludere oportet, quod quicquid remedij in uerbis, uel operibus, alijs infirmitatibus supra notatis applicari potest, hoc esset quibuscunque alijs infirmitatibus præcedentibus non expressis, ut ubi epilentia aut lepra esset inflicta conuenire potest, & quia inter remedia uerborum exorcismi liciti computantur, de ipso etiam sæpe mentio tanquam de quodam generali remedio habita est, tria principaliter de ipso practicanda sunt. Primo, An non habẽs exorcistatus ordinem, ut scilicet laicus, uel secularis persona ualeat licitè dæmones, aut eius maleficia exorcizare, ubi tres aliæ annectuntur, qualiter uidelicet sunt liciti, & de septem conditionibus quæ requiruntur ad carmina & bene-

benedictiones,ut quis ualeat secum talia proferre, & tertio qualiter moribus sit exorcizandus, & dæmon coniurandus.Secundum principale quid agendum ubi gratia sanitatis per exorcismos non obtinetur.Et tertio quo ad remedia non iam uerborũ,sed operum, cũ solutionibus certorum argumentorũ. Ad primum est doctoris Tho. in 4. distin.23.senten.In ordine inquit exorcistatus, & in alijs minoribus ordinibus omnibus cum cõferuntur,recipitur potestas ut quis hoc uel illud ex officio facere possit,puta exorcizare,& idem a non habentibus ordinem licite fieri potest,quamuis illi hoc non habeant ex officio,sicut in domo non consecrata potest dici Missa, quamuis consecratio ecclesiæ ad hoc ordinetur,ut in ea missa dicatur, sed hoc tunc magis pertinet ad gratiã gratis datam quàm ad gratiam sacramenti. Ex quibus uerbis dici potest, ꝙ licet ad liberationem maleficiati,bonum est concurrere exorcistã habens potestatem exorcizandi morbos maleficiales, tamen etiam interdum deuotæ personæ absq; exorcismis, uel cum ipsis fugare possunt huiusmodi morbos.Nam fertur de quadam uirgne paupercula, & ideo plurimum deuota,cuius dum amicus in pede maximè per maleficium læsus fuerat,quod iudicio medicorum patuit,eo etiam ꝙ nullis medicaminibus sanari poterat,contigit ut uirgo infirmum uisitaret,qui & statim ab ea petiuit, ut pedi benedictionem aliquam applicaret.Annuit illa,& silenter tantummodo orationem dominicam, & apostolorum simbolum cum geminatis uiuificæ crucis signis applicuit. Tunc statim infirmus curatum se sentiens,scire uoluit in remedium futurorum, quid carminationis uirgo applicasset. Quæ respondit: uos debili fide diuinis & approbatis exercitijs ecclesiæ nõ inhæretis,& carmina ac remedia prohibita crebro uestris infirmitatibus applicatis,idcirco raro in corpore curamini, quia semper in anima læditmini. Sed si in orationem & signorum licitorum efficatiam speraretis,facillime sæpe curamini,nihil enim uobis applicui in dominicã orationem, & apostolorum simbolorum, & iam sanatus estis. Gratia huius exempli quæritur, an non

aliæ benedictiones & carminationes, seu etiam coniurationes, per exorcismos habeant efficatiam, cũ hic uideantur reprobari. Respondetur quod hæc uirgo non reprobauit nisi illicita carmine, cum illicitis coniurationibus & exorcismis. Pro cuius intellectu considerare oportet unde huiusmodi habuerunt originem, & quomodo ad abusum deueuerunt, nam principium horum fuit sanctissimũ, sed sicut omnia dæmonis instinctu deprauantur, mediantibus dæmonibus & malis hominibus, ita & diuina nomina. Apostoli enim & sancti uiri secundum illud Marc. ultim. In nomine meo dæmonia eiicient, infirmos uisitarunt, & orationes super eos per sacra uerba fuderunt, deinde successu temporis sacerdotes deuotè similia rete peregerunt, propter quod deuotissimæ orationes & sancti exorcismi reperiuntur in antiquis hodie ecclesiis ad omnia quæ homines f cere aut pati poterant per deuotos uiros applicati, olim sine omni superstitione, sicut etiam hodie literati & sacræ theologiæ doctores reperiuntur, qui infirmos uisitantes similia uerba ægrotis applicant, & non solum dæmoniacis. Sed ut superstiosi homines a se multa uana & illicita ad instar horum inuenerunt, quibus hodie utuntur circa infirmos & iumenta nec clerus amplius ex sua desidia, licitis ucitur uerbis uisitando infirmos propter quod Guil. dictus durãdi glosaror Raymundi dicit, quod talia præfata sacerdos religiosus aut discretus, etiam laicus uir siue mulier excellentis uitæ, probatæ discretionis facere potest, fusa oratione licita super infirmum non super pomum aut super cingulum aut similia, sed super infirmantes, iuxta illud euangelistæ, super ægros manus imponent &c. nec sunt huiusmodi personæ prohibendæ à talibus nisi forte timeatur, quod ad exemplum illorum indiscreti & superstitiosi alii carmiantioni s sibi usurpent abusum tuentes se exemplo illorum, hi ergo superstitiosi carminatores reprehenduntur à prædicta uirgine & dixit illos habere debilem fidem, immo malam qui tales consuluerunt. Iterum aut gratia huius declarationis quæritur, quibus uerbis carmina & benedictiones censetur licite

uel

uel superstitiose, & de modo quo debent applicari, & an dæmon sit coniurandus & moribus exorcizandus. Ad primum quod, quia hoc dicitur licitum in cultu christianæ religionis quod non est superstitiosum, & superstitiosum dicitur, ut notatur ex glos. super illo ad Colo. 2. quæ sunt rationem habentia in superstitione, quod super modum religionis seruatur, unde ibi dicitur superstitio est religio supra modum seruata, id est, religio modis uel circunstantiis malis & defectuosis practicata. Etiam supestitiosum est quicquid traditione humana nomē religionis usurpat absq; superioris authoritate, ut, hymnos iungere ad missas defunctorum præfationem irrumpere symbolum in missa cantandum abbreuiare, aut in organis & non in choro decantare missam respondentem nō habere, & his similia. Sed ad propositum nostrum modo quando fit aliquod opus & uirtute religionis christianæ, ut ubi quisquis uellet infirmo subuenire per aliquam orationem & benedictionem per uerba sacra, de qua materia nunc intendimus, talis habet considerare septem conditiones, quæ si reperiuntur talis benedictio censetur licita, ac si fiat per modum adiurationis, per uirtutem diuini nominis per uirtutem operum Christi, quæ ex sua natiuitate, passione, pretiosa morte. &c. innotuerūt, per quæ etiam diabolus uictus & eiectus fuit, dicentur illæ benedictiones, carmina & exorcismi liciti & hi qui practicant, possunt dici exorcistæ, aut incantatores liciti. Iuxta Isido. 8. ethi. Incantatores dicuntur qui artem aliquam uerbis peragunt, & prima conditio consideranda, ut ex doctrina sancti Tho. 2. 2. q. 93. elicitur, ut uerba non contineant aliquid quod pertineat ad inuocationem dæmonum expressam uel tacitam quid sit expressa, patet quid sit tacita, hoc consideratur ex intentione & opere. Intentione, ut ubi operans non curat siue à Deo, siue a diabolo habeat in suo opere intentum dummodo finem optatum consequatur opere, ut ubi opus quod facit non habet, aliquam proprietatem ex natura producendum talem effectum, de qua non solum Medici & Astrologi,

immo & Theologi habent iudicare, per quem modũ nigromantici faciunt imagines, annulos, & lapides artificiales: qui utiq; nullam habent naturalem inclinationem ad effectus quos ipsi expectant sæpissime, unde & in eorum operibus diabolus se habet immiscere. Secundo considerandum est ne benedictiones seu carmina contineant aliqua nomina ignota, quia secundum Chrys. talia metuẽda sunt, ne in eis aliquid superstitionis lateat. Tertio, ne materia uerborum aliquid falsitatis contineat, quia sic eius effectus non posset expectari à Deo, cum ipse non sit testis falsitatis, sic quædam uetulæ in suis carminibus utuntur, rigmatizando beata uirgo Iordanem transiuit, & cęt. sanctus Stephanus ei obuiauit, eam interrogauit, & multas alias facultates. Quarto ne ibi contineantur uana, & caracteres inscripti præter signum crucis, unde breuia quę portantur a soldatis reprehenduntur. Quinto, ne spes habeatur in modo scribendi aut legendi, aut in quacunque huiusmodi uanitate quæ ad diuinam reuerentiam non pertineat, quia alias omnino iudicabitur superstitiosum. Sexto, ut in allegatione prolatione diuinorum uerborum, uel scripturæ sacræ respectus solũ habeatur ad ipsa sacra uerba, & ad intellectum eorum, & ad Dei reuerẽtiam, seu ad uirtutem diuinã, a qua expectatur effectus, uel ad sanctorum reliquias, a quibus etiam præfata expectantur secundario, licet a Deo principaliter. Septimo ut committatur effectus qui expectatur diuini uoluntati qui scit utrum sanitas, uel tribulatio plus prosit inuocanti uel minus, uel an obsit, & hanc conditionem ponit Tho. in 1. secun. in materia de gratia, & dist. 15. in 4. Vnde concludamus, quod si nulla dictarum conditionem opus infecerit, illud erit licitum, probat Thomas super illud Marci ultim. Signa eos qui crediderunt, & post, In noĩe meo dæmonia eijcient, & cęt. serpentes tollent. Ex quo eiicit qđ prædictis seruatis cõditionibus, per diuina uerba licitum est asserere serpentes. Item probat præmissa ulterius, non minoris sanctitatis sunt uerba Dei, q̃ sanctorum reliquiæ, dicente Aug. Non est minus uerbum Dei quàm corpus Christi, sed secun-

ſecundum omnes, licet reliquias ſanctorũ ſecum reuerenter portare, ergo qualitercunque nomen Dei inuocemus rite per orationem dominicam, per ſalutationem angelicam, per eius natiuitatem, paſſionem, quinque uulnera, per ſeptem uerba quæ protulit in cruce, per titulum triumphalem, per tres clauos, & aliorum armorũ militiæ Christi, cõtra diabolum & eius opera; omnino erunt licita, & ſpes poteſt haberi in eius committendo effectum diuinæ uoluntati. Et hoc quod dictum eſt de coartatione ſerpentum, idem intellige de alijs animalibus, quando ſolus reſpectus habetur ad ſacra uerba, & ad diuinam uirtutem, de ipſis tamen caute eſt agendum, de incãtationibus, quia ut dicit doctor. Tales incantatores ſæpe habent illicitas obſeruantias, & per dæmones ſortiuntur effectum, præcipuè in ſerpentibus, quia ſerpens fuit primum dęmonis inſtrumentum ad hominem decipiendum. Nam in ciuitate Saltzburgenſi quidam incantator erat, hic quadam die ad ſpectaculum aliorum, cunctos ſerpentes ad quandam foueam incantare uoluit, & interimere ex ſpatio ut fertur, unius milliaris congregatis, ergo undique ſerpentibus dũ ipſe ſupra foueam ſtaret, nouiſſime quidam ingens & horribilis ſerpens, foueam intrare difficultabat, & ſæpe quaſi ipſum abſcedere permitteret, & liber ſerpere quo uellet, motibus innuebat. Sed cum ille ab incantatione eius deſiſtere nolebat, alijs omnibus in fouea interemptis, quia ſtatim ibi moriebãtur, & neceſſe erat, ut & ille horribilis intraret, ſtans ſerpens ex oppoſito incantatoris, ſupra foueã ſaltum fecit, & in ipſum incantatorem irruit, & uentrem eius ut cingulum ſtringens, ipſum incantatorem ſecum in foueam traxit, & interimit. Qua ex re perpenditur, non niſi pro utilitate ad fugandum uidelicet ab hominũ inhabitationibus, talia ſunt uirtute diuina practicanda, & cũ Dei timore & reuerentia. Quo ad ſecundũ uidelicet quomodo ſunt huiuſmodi exorciſmi uel carmina deferenda, & ad collum ſuſpendenda, uel in ueſtimentis inſuenda. Videtur quod talia ſint illicita, nam Auguſt. 2. de doctrina Chriſtiana. Ad ſuperſtitionem pertinent mille magica

rum artium,& ligaturæ,& remedia quæ medicorum quo que disciplina condemnat,siue in præcantationibus, siue in quibusdam notis quas caracteres uocant; siue in quibusdam rebus suspendendis atque insignãdis. Item Chry sost.super Matthæum. Quidam aliquam partem euangelij scriptam circa collum portant, sed nonne quotidie Euangelium in Ecclesiã legitur & auditur ab omnibus? cui ergo in auribus Euangelia posita nihil prosunt, quomodo enim possunt circa collum suspensa seruare? Deinde ubi est uirtus Euangelij in figuris literarum, an in intellectu sensuum, si in figuris bene circa collum suspendis, si in intellectu, ergo melius in corda posita prosunt, quàm circa collum suspensa. Sed hic est responsio doctorum, præcipue sancti Thomæ ubi supra. ar. 4. ubi quærit an suspendere diuina uerba ad collum sit illicitum, quod in omnibus incantationibus uel scripturis suspensis: duo cauenda uidentur. Primo quidem quid sit quod scribitur, utrum sit ad inuocationes dæmonum pertinens, manifeste tunc non solum superstitiosum immo illicitum, & apostasia a fide iudicatur, ut supra tactum fuit sæpe. Similiter etiam cauendum ne contineat ignota nomina. &cæt.accipe conditiones supra positas, & tunc sicut licitum est huiusmodi super infirmos ore proferre: ita licitum est secum deferre Præfati autem doctores respectũ habent & damnant: cum quis ad figuras & literas scriptas maiorem haberet aduertentiam & respectum, quam ad intellectum uerborum. Et si dicatur, quod laicus non intelligens uerba non potest habere respectum ad intellectum eorum respondetur habeat respectum ad uirtutem diuinam, & illam committat diuinę uoluntati, ut faciat quicquid placitum fuerit suæ pietati. Quo ad tertium, an simul dæmon sit coniurandus & moribus exorcizandus uel econuerso: aut unum sine altero. Responsio. Hic plura sunt aduertenda. Primo, an dæmon sem per sit quando maleficiatus affligitur. Secundo, cuiusmodi res possunt exorcizari aut adiuuari. Tertio, de modo exorcizandi. Ad primum, cum iuxta Damas. dæ-

mon

mon ibi eſt, ubi operatur, uidetur quod maleficiatio ſemper pręſens ſit cum eum affligat. Item in legenda Beati Bartholomæi tunc uidetur ſanare dæmon, quando ceſſat a læſione. Reſponſio, quod dæmon præſens ſit maleficiato & afflicto hoc poteſt intelligi dupliciter, uel quo ad ſuum eſſe uel quo ad ſuum effectum. Primo modo præſens eſt in principio dum maleficium intromittit. Secundo modo per ſe non dicitur præſens in ſuo effectu: ſicut etiam cum doctores quærunt, an diabolus cum qualibet culpa mortali hominem ſubſtantialiter inhabitant: dicūt ꝙ non per ſe, ſed per ſuū effectū, ſicut dominus inhabitare dicitur ſeruū, quantū ad ſuū dominium: aliud tamen de obſeſſis. Quo ad ſecundum cuiuſmodi res poſſunt exorcizari. Notandum eſt ſuper doctores Tho. in 4. diſt. 6. ſententiam ubi dicit, quod quia propter peccatum hoīs diabolus accipit poteſtatē in hoīem, & ad oīa quæ in uſum hominis ueniunt in ipſius nocumētū. Et cum ēt nulla conuenientia eſt Chriſti ad Belial. Ideo quandocunq; aliquid ſanctificandū eſt ad cultū diuinū prius exorcizatur, ut liberatū à poteſtate diaboli, qua illud in nocumentū hoīs aſſumere poterat Deo conſecretur. Et hoc patet in benedictione aquæ & conſecratione tēpli, & in oībus huiuſmodi. Vnde cum prima ſatisfactio qua homo Deo conſecrat̄, ſit in baptiſmo, oportet ꝙ ēt homo prius exorcizetur quàm baptizetur, multo fortiori ratione quàm aliæ res, quia in ipſo hoīe eſt cā quare diabolus ptātem accipit, in alia quæ ſunt ꝓꝑ hoīem. ſ. peccatū originale, uel actuale, & hæc ſignificant ea quæ in exorciſmo dicuntur, ut cum dicitur, recede ab eo ſathana & huius, & ſimiliter ea quæ ibi fiūnt. Ad propoſitū ergo cum quæritur an moribus ſit exorcizandus & dæmon adiurādus, & quid illorū primo. Reſpōdetur morbus nō exorcizatur, ſed ipſe homo morbatus & maleficiatus ſicut in puero non exorcizatur infectio fomitis, ſed pueri infectus. Item ſicut prius puer exorcizatur, & poſt, diabolus adiuratur ut recadat, ita maleficiatus prius exorcizatur, & poſt diabolo & eius facturę imperat ut recedat. Item ſicut ſal & aqua exorcizantur, ita

maleficiatiõ oĩa quæ in ipsius usum cõuerti possunt, ut cibaria & potagia exorcizare & benedicere plurimũ expeditur. Item licet ritus exorcismi tenet in baptizãdis, ut fiat exsufflatio uersus occidentalẽ partẽ & abrenunciatio. Secundo manuum ad cœlum erectio, cũ sacra fidei confessione Christianę religionis, & tertio ordo, benedictio, & manus impositio, & quarto denudatio, & oleo sancto unctio, ex post baptismum, communio, & candidiore uestis induitio, tamen nõ est necesse ut hæc circa maleficiatũ exorcizandum fiat, sed quod primo pure & debite sit cõfessus, candelam accẽsam si potest teneat, & sacram cõmnionem recipiat, & loco uestis candidæ, candela benedicta in longitudine corporis Christi, aut ligni crucis nudo corpore circumligatus maneat. Dici ergo potest.

Exorcizo te Petrũ, aut Barbarã infirmum, sed sacrosanctę baptismate renatã, ꝑ Deũ uiuũ, ꝑ Deũ uerum, ꝑ Deũ sanctum, per Deũ qui te suo præcioso sanguine redemit, ut fias homo exorcizatus, ut effugiat atque discedat a te omnis fantasia & nequitia diabolicæ fraudis, omnisq; spiritus immundus, adiuratus per eum qui uenturus est iudicare uiuos & mortuos, & seculum per ignem, Amen. Oremus, Deus misericordię, Deus clemens, qui secundum multitudinem miserationum tuarum, quod diligis, corripis, pie ad emẽdationem coerces, te inuocamus Domine, ut famulo qui in corpore patitur membrorum debilitatẽ, gratiam tuam conferre digneris, ut quicquid terrena fragilitate corruptum, quicquid diabolica fraude uiolatum est, unitati corporis ecclesiæ membrum redemptionis annecte, miserere Domine gemituum, miserere lacrymarũ eius, & non habentem fiduciam nisi in misericordia tua, ad tuæ sacramentum reconciliationis admitte, per Christum dominum nostrum, Amen. Ergo maledictæ diabole recognosce sententiam tuam, da honorem Deo uero & uiuo, da honorem Domino Iesu Christo, ut recedas, ab hoc famulo cum tua factura quem dominus noster Iesus Christus suo præcioso sanguine redemit. Demum secundò & tertiò iterũ exorcizet, ut supra cũ orationibus. Oremus.

Deus qui facturæ tuæ semper pie dominaris affectu, inclina aurem tuã supplicationibus nostris, & famulo tuo ex aduersa ualetudine corporis laborãtem, placatus respice & uisita; & salutari tuo,& cœlestis gratiæ, præsta ei medicinam per Christum dominum nostrum, Amen. Ergo maledicte diabole,&c.ut supra. Pro tertio exorcismo oratio. Deus infirmitatis humanæ singulare præsidium, auxilij tui super infirmum nostrum ostende uirtutem, ut ope misericordiæ tuæ adiutus,uel adiuta,ecclesię tuæ sanctæ incolumis representari mereatur, per Christum Dominum nostrum, Amen.

Et semper aspergat cum aqua bñdicta. Et nota qđ hic modus pręscribit,nõ qđ omnino ita fidei debeat,aut qđ alij exorcismi nõ sint maioris efficatiæ,sed ut modus exorcizandi & adiurãdi habeat.In antiquis.n.historijs & ecclesiarũ libris interdũ deuotiores & efficatiores exorcismi reperiunt,sed quia in omnibus Dei reuerentia sit præponẽda,agat secundũ hoc unusquisq; quantũ expediens fuerit, conclusiue ex præmissis concludendo propter simplices, sit modus ille exorcizandi maleficiatum, ut primo puram faciat confessionem.Iuxta ca.alle.sæpe.si per sortiarias. Demum fiat diligens inquisitio per singulos angulos, & in lectisternijs culcitris, & sub limine ostij, si fortassis instrumenta maleficij caute possent inueniri, iumenta etiã statim sunt ad ignem proijcienda,expediret etiam,ut cuncta renouarentur in lectisternijs & indumentis,habitationem etiam & domum mutaret.In casu uero quo nihil inuentum fuerit,tũc exorcizandus si potest ecclesiam intrabit mane,& quanto dies sanctiores,ut festa beatæ Virginis,aut uigiliæ existunt,tanto, melius sacerdos etiam confessus, & in bono statu, amplius proficiet, teneat itaque exorcizandus candelam in manu benedictam,melius quo poterit sedendo,aut genua flectendo, & qui assunt deuotas orationes pro eius liberatione fundant,& incipiat lætantiam inchoando. Adiutorium nostrum in nomine dñi, & habeat respondentem,aspergat,ipsum aqua benedicta, & stola circundabit collum,& subinferat psalmum, Deus

in adiutorium, & proſequitur *l*ætaniam,ut maioris eſt ſu per infirmos dicendo ad inuocationem ſanctorum, ora pro eo,uel orate,& propitius eſto,libera eum domine,ſin gulá proſequendo uſq; ad finem ubi orationes ſunt dicendæ,tunc loco orationum incipiat exorciſmum, & continuabit modo præſcripto,uel a lio meliori, ut ſibi uidebitur.Poſſent etiam huiuſmodi exorciſmi continuati ad minus ter in ſeptima, ut ſic multiplicatis intèrceſſionibus gratia,obtineatur ſanitas. Verum poſt oĩa cõmunicãdus eſt euchariſtiæ ſacramento,licet quidam ante exorciſmũ hoc faciendum putant,& in confeſſione attendat confeſſor,ſi aliquo uinculo excõmunicationis eſſet inundatus, uel ſi unquam temere innodatus abſolutionem à ſuo Iudice non recepiſſet,tunc enim licet ad cautelam eũ abſoluat,tamen reddita ſoſpitate à ſuo Iudice qui eũ ligauerat quęrat.Attendẽdũ quo ubi exorciſta non habet ordinem exorciſtatus,tunc procedere poteſt per orationes, & ſi legere nouit *ſ*cripturas,legat euãgelia quatuor prima euangeliſtarum, item euangeliũ.Miſſus eſt angelus,& paſſionem Dñi quæ oĩa magnam habent,urtutem ad expulſionẽ operum diaboli.Item euãgelium.S.Ioan. In principio erat Verbum ſcribatur,& ad collum infirmi ſuſpendatur, & ſic gratia ſanitatis à Deo expectetur.Verum ſi quis quęreret de differentia inter aquæ benedictæ aſperſionem,& exorciſma,cum utrunq; in effectu contra dæmonis moleſtiam ordinatur. Reſpondit S.Thomas ut ſupra diſt.6. Diabolus impugnat nos ab exteriori & interiori. Aqua ergo benedicta ordinatur contra impugnationẽ diaboli, quæ eſt ab exteriori, ſed exorciſmus contra impugnationem diaboli quæ eſt ab interiori,unde illi cõtra quos datur dicuntur energumini,ab eo,quod eſt intra, & geron, labor, quaſi intus laborantes.In maleficiato ergo exorcizãdo utrunq; adhibetur,cũ utrobiq; moleſtẽtur. Verum quo ad ſecundum principale, quid agendum ubi gratia ſanitatis per exorciſmos non obtineatur? Reſponſio. Licet ſex ex cauſis hoc fieri poſſit, eſt tamen una ſeptima ſuper quam iudicium noſtrum ſupenditur. Nam quod aliquis

non liberatur, aut hoc est propter paruitatem fidei circũ stantium, aut ipsum ęgrotum offerentium, aut propter peccata maleficium sustinentium, aut propter accommoda remedia adhibere negligentium, aut propter exorcistæ aliquod in fide uitium, aut propter reuerentiam uirtutũ in alio existentium, propter purgationem, uel meritũ maleficium patiẽtium: De primis quatuor docet euangelica uirtus. Matthæi 17. & Marc. 9. In patris unicè filii sui lunatici, & discipulorum CHRISTI præsentia. Primo enim asserens ut turba fide carebat, unde pater cum lacrymis orauit: Credo Domine, adiuua incredulitatem meam. Et ad turbam IESVS ait. O generatio incredula & peruersa, quousque ero uobiscum? De secundo, uidelicet de sustinente dæmonem, IESVS increpabat eum. s. filium, quia B. Hierony. ibi dicit, propter peccata sua à dæmone fuerat oppressus. De tertio, de neglectu debitorum remediorum patet quia non fuerunt pręsentes boni & perfecti uiri. Vnde Chrysost. ibi dicit: Columnæ fidei, uidelicet, Petrus, Iacobus & Ioannes non aderant, sicut in transfiguratione CHRISTI pręsentes erant, nec oratio & ieiunium, aderãt, sine quibus Christus ait: hoc genus dęmoniorũ nõ eiicitur. Vnde Orige. ibi dicit, Si aliquãdo oportuerit circa orationem aliquid patientiũ remanere, nõ admiremur, neq; interrogamus, neq; loquamur quasi audiẽti spiritu immundo, sed abigamus ieiuniis orationibus, nostros spũs malignos, & glosa dicit: Hoc genus dęmonii, id est, ista carnalium uoluptatum mutabilitas, ad quem. s. spiritus ille inclinabat, non uincitur, nisi spiritus orationẽ confirmetur, & caro per ieiunium maceretur. De quarto exorcistæ uicio, præsertim scilicet in fide. Patet ibidẽ de CHRISTI discipulis præsentibus. Vnde postea secreto discipuli quærentes causam suæ impotentiæ. Respondit propter incredulitatem uestram. Amen dico uobis si habueritis fidem sicut granũ sinapis, dicetis monti huic tollere. &c. Vbi Hylarius. Crediderunt quidem apostoli, sed nondum erãt perfecti in fide, nam Domino in monte morante cum aliis tribus, & illis cum turba residentibus; qui-

dam

dam tepor eorum fidem relaxauerat. De quinto patet in uita patrum, ubi legimus aliquando obsessos non liberatos per S. Antonium, sed per discipulū eius Paulum fuisse liberatos. De sexto patuit supra, quia non semper cū quis liberatur à culpa liberatur à pœnis, sed remanet interdū pœna in uindictam & satisfactionem præcedentis delicti, & adhuc illud remedium, de quo fertur quod plures fuerint liberati, uidelicet, quod maleficiati de nuouo fuerint baptizati, licet sub conditione super quo ut præmisi nil determinare debemus. Verissimum tamen existit, ꝙ cum debitè quis ante baptismum non fuit exorcizatus, utique diuina permissione diabolus semper maiorem recipit in talem potestatem, patet ex præmissis nec ambiguum est, quia plures negligētiæ, siue à sacerdotibus nō bene dispositis, ubi iam quartum impedimentum prænotatum tangitur, uidelicet exorcistæ uicium committunt, siue a uetulis quæ tempore necessitatis debitum modum baptizandi non seruant. Nec tamen asserere uolo quin sacramenta a malis conferri possint, & quod imò quātumcunq; malus baptizat & conficit, dummodo debitè sed debita forma, uerborum materia in intentione baptizat, ordinatus & conficere intendat, sit a simili in exorcizando rite procedat, & nō suffusus aut uiolentus, unde & sine actuali uel habituali intentione, & utinam non cespitando, & uerba necessaria obmittendo, huiusmodi sacris officijs se immisceatur. Reuera sicut ad conficiendum quatuor essentialia deseruiunt, scilicet, materia, forma, intentio, ordo, modis tamen prætactis, & ubi unum deruit, nec conficere poterit, ita circa exorcismos suo modo asserere oportet. Nec obiectio ualet, quod sine exorcismis in primitiua ecclesia baptizabantur, aut etiam quod nunc caracterem baptismalem sine eo ualeat baptizatus recipere, quia sic Gregorius in uanū exorcismos instituisset, & ecclesia in suis ceremonijs potius erraret. Quare nec ausus sum omnino reprehendere qui maleficiatos sub conditione uellent rebaptizare, & neglecta fortassis recuperare. Fertur etiam de illis qui de nocturno tēpore in somnis per alta ædificia

sine læsione solent incedere, quod utique opus esse maligni spiritus tales sic deferentes plures asserunt, hi cum re baptizantur melius habere noscuntur, & mirum ꝙ ubi nominibus proprijs annuuntur, subito ad terram colliduntur, ac si fortasis illud nomen non debite in baptismo fuerit impositum. Expedit lectorem esse attentum super sex illa impedimenta, licet enim super energuminos aut possessos, & non super maleficiatos sonant, tamen quia æqua uirtus utrobique requiritur, diuina imo dici potest quod maioris sit difficultatis maleficiatum curare, quàm energuminum aut possessum, ideo illa impedimenta, si ibi possunt habere locũ, & a fortiori super maleficiatos, quod tali ratione probatur. Nam ut supra patuit ca. 10. aliqui possidentur interdum pro nullo proprio delicto, sed pro leui alieno, & uarijs alijs de causis. In maleficio aũt quando adulti maleficiuntur, ut plurimum eis contigit, quia in animæ necationem grauissime à dęmone ab intus possidentur. Vnde duplex labor circa maleficiatos, ubi simplex circa possessos ab extra requiritur de hac grauissima possessione. Cassia. colla. abba. Sereni, dicit: Illi sunt ueri miseri ac miserabiles iudicandi, qui cum se uniuersis criminibus flagitijsq; contaminant, nõ solum nullum in eis uerisimiliter signum diabolicæ suppletionis ostenditur, sed nec aliqua quidem operibus eorum cõdigna tentatio, nec ullum flagellum correptionis infertur, non enim merentur celerem temporis istius expeditamq; medicinam, quorum duritia & impœnitens cor, pœnã uitæ pręsentis excedens, thesaurizant sibiipsis iram & indignationem, in die iræ & reuelationis iusti iudicij, in quo uermis eorum non extinguetur. Et iterum idem Cassianus comparando corporalem possessionem ad animũ per peccatũ, paulo ante dicit: Multo grauius, inquit, constat illos uehementiusq; uexari, qui cũ corporaliter ab ipsis affligi minime uideantur, animo tamen perniciosius possidẽtur, eorum scilicet uicijs & uoluptatibus inuoluti, secundum apostoli nanq; sententiam, a quo quis superatur, eius seruus efficitur, nisi quòd in hoc isti desperatius ægrotant, & cum sint eorum

manci-

mancipia,nec impugnari se ab illis,nec dominatum eorũ ferre cognoscunt.Ex quibus elicitur,quod a fortiori male ficiari in corpore,nõ tamen possessi à dæmone ab extra, sed ab intra,quò ad animæ necationem,grauius propter plura impedimenta sanantur.Quo ad tertium principale scilicet quo ad remedia,notandum ꝙ quia opera illa sunt duplicia.Licita omnino & non suspecta , aut suspecta , & nõ omnino licita,& de primis supra tactũ est immediatè. c.5.circa finem ubi dubitatio ponitur super herbas , aut petras,ut maleficia repellant,quomodo hoc licitum sit. De secundis uero remedijs quæ uidentur esse suspecta,nõ tamen omnino licita,nunc tractandũ, aduertere oportet ea quæ in secũdo principali huius secundæ partis operis, tacta sunt,de quatuor remediis quorum tria censentur il licita,quartum aũt non omnino licitum,sed uanũ,de quo & canonistæ loquuntur,ꝙ licitum est uana uanis contun dere.Sed quia nos inquisitores huius opinionis sumus cũ sanctis doctoribus,quod in casu quo remedia per sacra uer ba & exorcismos licitos non sufficiunt,& hoc propter im pediméta superius tacta,in numero sex aut septem, quòd tunc tales maleficiati hortandi sunt ad patientiam æquanimiter , ad tollerandum mala præsentis uitæ in suorum criminum purgationem,& non ulterius quærere quocun que modo superstitiosa & uana remedia.Ideo si quis præmissis licitis exorcismis non contentus,ad huiusmodi uana, ad minus remedia , de quibus supra tactum est, se transferre uoluerit,sciat hoc non nostra uoluntate aut ad missione fieri,sed quod posita & enucleata fuerũt ibidem talia remedia factum fuit,ut tantorum doctorum ut Scoti & Hostiensis, &c. ex parte una , & aliorũm theologorum ex parte altera,dicta quocũnque modo concordarentur.Fatemur ergo cum sancto Augustino in quodam sermone contra sortilegos & diuinatores , & intitulatur sermo de augurijs , ubi dicit : Fratres, nostis me frequentius supplicasse,ut consuetudines paganorum & maleficorum minime seruare deberetis , sed hoc proficit apud alios parum. Et quia si uobis non dixero , pro me & pro uobis

redditurus

redditurus sum in diei Iudicij rationem, & uobiscum mihi necesse erit æterna supplicia sustinere. Ergo apud Deũ me absoluo, dum iterum atque iterum admoneo & contestor, ut nullus ex uobis diuinos aut sortilegos requirat, nec eos de qualibet re aut causa, aut infirmitate interroget, quia quicunque fecerit hoc malum, statim peribit in eo baptismi sacramentum, & continuò sacrilegus & paganus efficitur, & nisi pœnitentia subuenerit, statim in æternum peribit. Et postea subdit: Nullus dies exeundi & redeundi obseruat, fecit enim Deus omnia bona ualde, & qui unum diem & alterum statuit, sed quoties necessitas urget faciendi aliquid, aut exeundi, signatæ uos in nomine Christi, & symbolum, uel Orationem Dominicam fideliter dicentes, securi in Dei adiutorio agatis. His autem quidam superstitiosi, & filii nimirum huius seculi, nõ contenti, errores erroribus accumulare uolentes, ultra intellectum & intentionem Scoti, & Canonistarum, his argumentis se defendere conantur. Quia enim res naturales habent quasdam uirtutes occultas, quarum ratio ab homine assignari non potest, sicut & adamas trahit ferrum. Et multa alia, quæ Augustinus 21. de ciuitate Dei enumerat, ideo inquirere de huiusmodi rebus pro sanitate inquirenda, ubi exorcismi & naturales medicinæ deficiũt, nõ erit illicitũ, licet uideatur uanũ, hoc aũt fieret, ubi quis per imagines nõ nigromanticas, sed astrologicas, uel per anulos & huius sanitatẽ in se uel in alio procurare uellet. Item arguunt, sicut corpora naturalia subdũtur corporibus cœlestibus ita ẽt corpora artificialia, puta imagines sortiuntur quasdã uirtutes occultas, speciẽ consequẽtes, ex impressione corporũ cœlestiũ, ergo ẽt corpora artificialia, puta imagines sortiuntur aliquam uirtutẽ occultã, à corporibus cœlestibus ad aliquos effectus causandos, ergo uti eis & alijs hujus non est illicitum. Preterea dęmones possunt multipliciter corpora transmutare, ut August. 3. de trini. dicit, & patet in maleficiatis, ergo licet uti etiam eorum uirtute ad tollendum illa, sed reuera in oppositum sunt dicta omnium sanctorum doctorum, ut satis & sparsim hinc inde

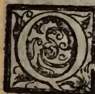
patuit.

patuit. Vnde ad primũ dicit, qđ si res naturales simpliciter adhibent ad aliquos effectus producẽdos, ad quos putant habere naturalẽ uirtutẽ nõ est illicitũ. Si uero adiungãtur uel caracteres aliqui, uel aliqua quæcunq; ignota, & uanæ obseruationes, quæ manifestũ est naturalẽ nõ habere super hoc efficatiã, erit superstitiosum & illicitũ, unde S. Thom. in 2.q.96.ar.2. in pede quæstionis tractans hanc materiam, dicit: ꝙ in ijs quæ fiunt ad aliquos effectus corporales inducendos, utpote sanitatem, uel aliquid huius, considerandum est utrum uideantur naturaliter posse tales effectus causare, & quia licet causas naturales adhibere ad suos effectus, ideo non est illicitum. Si autem uideantur non posse naturaliter tales effectus causare, consequens est quod non adhibentur ad hos effectus causandos tanquam causæ, sed solum quasi signa, & sic pertinent ad pacta significationum cum dæmonibus inita, unde Augustinus 21. de ci. Dei. alliciuntur dæmones per creaturas, quas non ipsi, sed Deus condidit delectabilibus, pro sua diuersitate diuersis, non ut animalia cibis, sed ut spũs, signis. per uaria genera lapidum, herbarum, lignorũ, animaliũ, carminum, rituum. Ad secundum dicit idem doctor, uirtute naturales corporum naturalium consequuntur, eorum formas substantiales quas sortiuntur ex impressione corporum cęlestium, & ideo & ex eorundem impressione sortiuntur quasdam uirtutes actiuas. Sed corporum artificialium formæ procedunt ex conceptione artificis, & cũ nihil aliud sint quàm compositio, ordo & figura, ut dicitur 1. Physi. non possunt habere naturalem uirtutem ad agendum, & inde est quod ex impressione cœlestium corporum, nullam uirtutem sortiuntur, inquantũ sunt artificialia, sed solum secundum materiam naturalem, falsum est ergo quod Prophirio uidebatur, ut August. dicit. 10. de ci. Dei. herbis, lapidibus, & animantibus, & sonis certis, quibusdã etiam uocibus & figurationibus, ac figmentis quibusdã etiam obseruatis in cœli auersione, motibus syderum fabricari in terra ab hominibus potestates idoneas uarijs effectibus syderum exequendas, quasi effectus magi-

magicarum, artium ex uirtute cœlestium corporum prouenirent. Sed sicut August. ibi subdit, totum hoc ad dæmones pertinet ludifactores animarum sibi subditarum. Vnde etiam imagines quas astronomicas uocant, ex operatione dæmonum habent, cuius signum est, eis inscribi quosdam caracteres, quę naturaliter nihil operantur, non enim est figura principium actionis naturalis, sed in hoc distant astronomicæ imagines a nigromanticis, quod in nigromanticis fiunt expressè inuocationes, unde & ad expressa pacta cum dæmonibus inita pertinent. Astronomicæ ad tacita pacta propter figurarũ & caracterum signa. Ad tertium non est huiusmodi potestas super dæmones commissa, ut eis licite uti possit ad quodcunq; uoluerit, sed est ei contra dæmones bellum indictũ, unde nullo modo licet homini dæmonũ auxilio uti per pacta tacita, uel expressa. Hæc Thomas. Ad propositum, quia dicit nullo modo, nec etiam quibuscunque uanis, quibus uidelicet se dæmon quocunq; modo possit immiscere. Si tamen sunt adeo uana, ut & fragilitas humana pro recuperanda sanitate illa aggreditur. doleat de pręteritis, caueat de futuris orat ut sibi debitum dimittatur, & in tentationem non amplius inducatur, inquit Augustinus in fine regulæ.

Remedia contra grandines, & super iumenta maleficiata.

C A P. VII.

QVALITER denique iumenta maleficiata possint remediari, similiter & tempestates aeris. Notanda sunt, primo quædam remedia illicita, quæ à quibusdam practicantur. Nam quibusdam uerbis aut factis superstitiosis, ut qui uermes in digitis aut membris, per quadam uerba & carmina illicita curant, de quibus carminibus qualiter cognoscun-

tur ut sint licita uel non, in præcedenti capite tactum est. Alii sunt qui super iumenta maleficiata non aquam benedictam spergūt, sed ori infundunt. Primū remedium uerborum esse illicitum ultra præmissa Guilielmus sæpe allegatus sic demonstrat. Si enim uerbis inesset uirtus & dicamus uerbis, ut uerbis, tunc ex quinq; modis esset unus, uel ex parte materię.i.aeris, aut ex parte formæ, hoc est, soni, aut ex modo significandi, aut ex parte omnium simul, nam primum, quia aer non interficit nisi sit uenenosus, sonus etiam non, quia excellens obiectum corrumpit potētiam, nec tertium, quia tunc hoc nomen diabolus uel mors inferius illa nocerent semper, & sanitas bonitas semper prodessent, item nec omnia simul, quia totum aggregatum ex partibus inualidis, etiam totum est inualidum. Nec ualet si obiicitur, Deus contulit uim uerbis, sicut herbis, & lapidibus, quia si quæ uirtutes insunt quibusdam uerbis, aut sacramentalibus, aut alijs benedictionibus & carminibus licitis, has habent in se nō ut uerba, sed ex institutione & ordinatione diuina, & ex pacto Dei, sicut si Dominus diceret, quicunque hoc fecerit, faciam ei hanc gratiam, & sic uerba in sacramentis efficiūt, quod signāt, quanuis secundum alios etiam habent uirtutem intrinsecā, sed prima opinio quia iam deseruit, ideo amplectitur. De alijs autem uerbis & carminibus, patet ex præmissis ꝙ ut uerba sunt uerba composita, uel prolata, aut figurata, nihil efficiunt, sed inuocatio nominis diuini & obsecratio quæ est per sacra, quædam protestatio cōmittendū effectū diuinæ uoluntati prosunt. Remedia etiam operū quæ illicita uidentur, ut supra tactum est. Et etiam ubi in partibus Sueuiæ plurimum practicatur, ꝙ prima die Maii ante ortum Solis, mulieres uillanæ exeunt, & ex siluis uel arboribus, deferunt ramos, de salicibus aut alios frondes, & ad modum circuli plectentes in introitu stabuli suspendunt, asserentes ꝙ per integrum annū iumenta cuncta illæsa à maleficis remanent & præseruātur, hoc quidem remediū secundum opinionem illorum qui dicunt uana uanis contundere posse, nō esset illicitum, sicut nec etiā qui

per

per carmina ignota morbos expellerent. Sed sine offenso ne procedēdo dicamus, ꝙ si prima die uel secunda, mulier uel quicunque egrediatur, non habens respectum ad Solis occasum uel ortum, colligit herbas, frondes aut ramos cum oratione dominica, aut symbolo fidei, suspendit illa super ostium stabuli, bona fide, cōmittens effectum custodiæ diuinæ uoluntati, non erit irreprehensibilis, ut supra in præce. c. ex uerbis Hiero. & habetur 26. q. ultimo, licet herbas & petras habere etiam sustinenti dęmonium sine incantatione. Ad idem sunt qui intra uineas aut segetes, signum crucis, frondes, aut flores benedictos in die palmarum continent, erigunt, & asserunt ꝙ undique frugibus per grandines læsis, segetes in eorum campis illæsi remanserunt. De quibus iuxta distinctionem tactam discernendum uidetur. Ad idem, sunt quæ pro conseruatione lactis, ne uidelicet uaccæ per maleficia priuentur, integrum liquorem lactis quem die sabbati colligunt, pauperibus gratis pro Deo distribuunt, & per huiusmodi eleemosynam, asserunt uaccas etiam sub ubertate ampliori lactis à maleficiis præscrutari. In quo opere nihil superstitiosum iudicatur, dummodo pietatis causam quam pauperibus exhibent, etiam diuinam pietatem implorare pro cōseruatione iumentorum taliter proponunt, ut tamen affectum custodiæ diuinæ prouidentiæ, pro suo beneplacito relinquunt. Præterea Nider in suo præceptorio præcepto primo c. dicit, quod etiam per carmina scripta & uerba sacra licet iumenta sicut homines infirmos benedicere, & per ea quæ incantationis speciem habere uidetur, dummodo septem præmissæ conditiones seruantur, dicit enim quod à deuotis personis & uirginibus experientiam habuerit, quod adhibito signo crucis super uoccam, & dominica oratione cum salutatione angelica trinies, uel circiter, cessat opus dæmonis, etsi est per maleficium, & in suo Formicario constat quod malefici de ritibus ecclesiæ ueneratis & seruatis sua maleficia præpediri fatentur, ut per aquę benedictæ aspersionem, per salis consecrati sumptionem, per candelarum in die purificationis & palma-

modo cooperari cogit. Contra grandines uero & tempestates ultra ea quæ supra de signo crucis erecto hoc remedium practicatur, lapilli enim tres ex grandine in ignem, sub inuocatione sanctissimæ trinitatis, subijciuntur oratio dominica, cum angelica salutatione bis aut ter adiungitur euangeliũ Ioannis, In principio erat Verbum, cum signo crucis undique contra tempestatem, ante & retro, & ex omni parte terræ subinfertur. Et tunc cum in fine replicat trinies Verbum caro factum est, & trinies ex post dixerit per euangelica dicta, fugiat tempestas ista, subito siquidem tempestas ex maleficio fuit procurata cessabit. Hæc uerissima experimenta nec suspecta iudicantur, hoc ipsum enim quod lapilli in ignem proijciuntur, si absque inuocatione diuini nominis fieret, superstitiosum censeretur. Quod si dicatur, nunquid sine illis lapillis sedari possit tempestas. Respondetur, utique per alia sacra uerba. Proijciens autem intendit diabolum molestare, dum eius facturam per inuocationem sanctissimę trinitatis destruere conatur. Ad ignem potius quàm ad aquam proiicit, quia citius dum resoluuntur, eo etiam citius eius factura destruitur, effectum tamen custodiæ diuiuæ uoluntati cõmittit. Est ad hoc quod malefica quædam a Iudice interrogata an per aliquem modum tempestates a maleficijs concitatæ sedari possent. Respondit, possunt, per hoc, uidelicet. Adiuro uos grandines, & uentos, per quinq; uulnera Christi, & per tres clauos, qui eius manus & pedes perforarunt, & per quatuor euãgelistas sanctos, Matthæũ, Marcum, Lucam & Ioannem, ut in aquã resoluti descendatis. Fatentur etiam multæ licet quædam spontẽ, quędã in torturis & difficulter, quod quinque sunt, per quæ multum impediuntur, aliquando in toto, aliquando in parte, aliquando ne in personam hominis fiant, aliquando ne in suis amicis, & sunt, fidem integram, uel Dei præcepta seruantibus, se signo crucis & orationibus munientibus. Ritus & cæremonias ecclesiæ colentibus, publicam iustitiã bene exequentibus, & Christi passionem uerbo uel mẽte ruminantibus. Vnde & Nider ubi supra ea de causa uni-

uerſaliter uel communiter in eccleſia campanæ contra au ram pulſantur,tum ut tanquam tubas Deo cõſecratas dę mones recedant à ſuis maleficiis,tum etiã ut populus excitatus Deum contra tempeſtates inuocet, & eandem ob cauſam cum altaris ſacramento & ſacris uerbis, ad auram ſedandam proceditur communiter, ex antiquiſſima conſuetudine eccleſiarum,in Gallia, & in Germania.Sed quia hic modus circa deportationem ſacramenti ad auram ſedandam,uidetur multis quoddam ſuperſtitioſum,non intelligẽtes regulas per quas agnoſcitur aliquid ſuperſtitioſum uel non. Ideo conſiderandum eſt,quod quinque dantur regulæ ſeu cõſiderationes,per quas quilibet agnoſcere poteſt, an opus Deo exhibitum ſit ſuperſtitioſum, id eſt, ſupra modum Chriſtianæ religionis obſeruatum, uel ſit ad debitum cultum & honorem Deo exhibendum, tam in cordis quàm corporis actibus, ex uera uirtute religionis progrediens,iſta enim eliciuntur ex gloſa ſuper illud apoſtoli ad Collo.2.quæ ſunt rationem habẽtia ſapiẽtiæ in ſuperſtitione quæ dicit: Superſtitio eſt religio ſupra modum ſeruata,ut etiã ſupra tactum eſt.Prima eſt, quod in omnibus operibus noſtris cum gloria Dei debeat eſſe principalis finis noſter,iuxta illud:Siue manducatis, ſiue bibitis,ſiue aliud quid faciatis,omnia in gloriam Dei facite,ideo in omni opere ad religionem pertinens Chriſtianam attendatur,an opus ſit ad gloriam Dei, & homo in opere det principaliter gloriam Deo, ita quod per ipſum opus & mens hominis Deo ſubiiciatur. Et quidem licet propter hanc regulam cæremonialia, uel etiam iudicialia ueteris Teſtamenti,iam in nouo non exercentur,cum ſciamus illa ſub figura,hæc autem in ueritate iam eſſe propalata,tamen deportatio ſacramenti uel reliquiarum, ad auram ſedandam, non uidentur contra hanc regulam militare.Item cum ſecunda regula,ſit quod attẽdatur an opus quod fit ſit ad exercitium uel refrenatiuum concupiſcentiæ,uel abſtinentiæ corporalis,modo tamen uirtute debitæ,hoc eſt, ſecundum ritum eccleſiæ,uel ſecundum moralem doctrinã,quia apoſtolus dicit,Rom. 12. Rationabile

sit obsequium uestrum, & propter hanc secundam regulam, fatue faciunt uouentes nō pectinare caput sabbato, uel ieiunare die dominico tāquam meliori die, & similia, non uidetur iterum quod deportatis sacramentis, &c. sit superstitiosum. Item cum tertia regula sit quod attendatur an opus sit secūdum statutum uniuersalis ecclesiæ, uel secundum sacræ scripturæ testimonium, uel saltem secundum particularem ecclesiæ ritum, aut de consuetudine generali, quæ secundum Augustinum pro lege habēda est. Vnde & beatus Gregorius scribit Angelicorū episcopo, conquærenti quod sunt diuersæ ecclesiæ consuetudines in missarū celebratione. Respondit Gregorius, ut siue in Romana, siue in Galliarum, siue in quacunque ecclesia aliquid inuenisti quod plus omnipotēti Deo possit placere, sollicite eligas, diuersæ enim consuetudines ecclesię in cultu diuino, in nullo ueritati repugnant, & ideo seruandæ, & eas pręterire illicitum est. Ideo ut in principio tactum est, antiquissimæ cōsuetudines ecclesiarum Galliæ, & quarundam Germaniæ, cum decreuerint euchatistiam ad autam deportare, nō poterit hoc esse illicitum, uerùm quod non in patulo, sed in sacrario abscondito & incluso. Item cum quarta regula sit quod inspiciatur quòd opus quod fit, habeat naturalem proprietatem ad effectum qui expectatur, aliàs enim si hoc non habet, censetur superstitiosum, ex qua consideratione caracteres ignoti, & nomina suspecta, etiam imagines astronomicæ & nigromanticæ refutantur omnia tanquam suspecta, ideo & ex hac consideratione non possumus dicere quod deportatio reliquiarum, aut eucharistiæ, contra diabolicas infestationes, sit superstitiosum, imo religiosissimum, cum ibi tota salus nostra contra aduersarium contineatur. Item cum quinta regula sit, ut attendatur quod opus quod fit non præbet occasionem scandali uel ruinę, quia tunc licet non esset superstitiosum, tamen propter scandalum esset dimittendum, uel differendum, uel occulte sine scandalo faciendum, ideo si deportatio talis sine scandalo fieri potest, uel saltem occulte tunc non

est obmittendum. Ex ista enim regula sæpe obmittuntur benedictiones per uerba deuota, siue super infirmos, siue ut ad collum alligentur, & hęc à secularibus obmittuntur, dico quod saltem non publicè fiunt, ubi occasione rui næ in alijs simplicibus præstare possent. Hæc sufficiant quò ad remedia contra grandines, per uerba & opera licita.

Remedia quædam contra quasdam occultas dæmonum infestationes.

CAP. VIII.

SED iam iterum suspenditur iudicium ad scribendum remedia contra quædam ter ræ frugum nocumenta, quæ per uermes interdum & cinifes, per turmas ad longissima terrarum spacia in aere uolantes, ita ut superficiem terræ cooperire uideantur, radicitus cuncta uirentia, tam in uinetis quàm segetibus, & graminibus consummatis immittuntur. Item remedia contra pueros opere dęmonum subtractos. Ad primum tamen dicendũ iuxta S. Thomam, 2.2.q.90. ubi petit: An liceat adiurare irrationalem creaturam. Respondit quod sic, per modum tamen compulsionis, quæ referri tunc debet ad diabolũ, qui in nocumentum nostrum utitur irrationabilibus creaturis, & talis est modus adiurandis in ecclesiæ exorcismis, per quos dæmonum potestas excluditur ab irrationabilibus creaturis. Si enim intentio refertur quò ad irratio nalem creaturam, quò ad se quæ nihil intelligit, uana esset, ex quo datur intelligi, quod per exorcismos licitos, & adiurationes, possunt depelli, diuina tamen assistente clementia, taliter ut prius populo ieiunia, processiones, & aliæ deuotions iniungantur, propter adulteria enim & multipilcationem criminium, huiusmodi mala immit-

tuntur,

tuntur,unde & ad confessiones homines inducendi sunt. In nonnullis etiam prouinci js excommunicationes fulminantur,sed tunc uim adiurationis super dæmones fortiuntur. Est & alia horribilis Dei permissio super homines, ubi interdum mulieribus subtractis proprijs filijs,& pueris alieni à dæmonibus supponuntur, & hi quidem pueri uulgariter campsores,in almanico,& uechselKind nuncupati sunt in triplici differentia. Nam aliqui sunt semper macilenti eiulantes, cum tamen quatuor mulieres nulla ubertate lactis unum lactare sufficerent. Aliqui uero sunt incuborũ dęmonum opere producti, quorum tamen filij non sunt, sed propriè illius hominis & uiri cuius semen receperunt,ut succubi,uel in somnis uiros polluentes,hos enim interdũ pueros diuina permissione supponunt, substractis proprijs filijs. Est & tertium genus ubi interdum dæmones in speciem paruulorum apparentes, nutricibus se coniungunt. Cõmune in omnibus tribus quod multũ ponderosi macilentes nõ crescunt,& nulla ubertate lactis ut pręmissum est,lactantur, & sępius dicuntur euanuisse. Quare autem diuina pietas talia permittit, dici potest ꝙ ex duplici causa.Primo,quia parentes pueros nimis diligunt,unde propter eorum utilitatem talia permittuntur. Secundo,quia præsumendum est, ꝙ huiusmodi mulieres quibus talia accidunt,ut plurimum sunt superstitiosę, & in multis alijs à dæmonibus seducuntur,unde & Dñs uerus zelotes,secundum rectum zelum,qui est uehemens amor in propriam sponsam,ex quo alium non solum accedere non patitur,sed nec signa adulterij uel suspitionis,ut maritus zelosus super animam quàm præcioso sanguine emit & per fidem desponsauit, sustinere potest in tactu, colloquio,appropinquatione,quocunq; modo cum inimico diabolo & aduersario salutis, & si signa adulterij maritus zelosus non patitur,quantum tunc turbatur quãdo adulterium committit?unde nõ mirum si proprij subtrahuntur filij,& adulterini supponuntur.Et quidem ut fortius ista imprimantur,& quantum Deus animam zelatur & non uult nec signa suspitionem causantia pati. Patet ex

antiqua

antiqua lege, ubi ut populum suum funditus elõgaret ab idolatria, prohibuit non solum idolatriam, sed multa alia quæ occasionem possent præbere ad idolatriam, & quę etiam in se nõ uidentur habere utilitatem, quam tamẽ in suo mystico sensu mirabiliter retinet, unde non solum dixit Exo.22. Maleficos non patieris uiuere super terrã, sed & hoc adiunxit, non habitet in terra tua, ne forte peccare te faciat, sicut copulatrix occiditur, & peruagari inter homines non permittitur. Nota zelum Dei, Deuterono.22. Deus præcepit: Nidum cum ouis, aut pullis desuper cubantem matrem, non deberent simul seruare, sed matrem permittere auolare, quia hoc gentiles ad sterilitatem uertebant. Zelotes Dominus in suo populo noluit tale signum adulterij pati, sic iam uetulæ inuentionem denarij, signum magni fortunij, & per oppositum ubi thesaurum somniarent iudicant. Item præcepit omnia uasa cooperiri, & uasculum non habens operculum immundum censeri. Error erat ut uenientibus de nocte dæmonibus, aut ut uetulæ dicunt, die seligen, sed sunt maleficæ, uel dæmones in earum effigiis debent omnia consumere, ut post abundantius tribuant. Colorant quidam, & dicunt schretellunt contra determinationem doctorum, quòd præter homines & angelos, non sunt aliæ creaturæ rationales, unde non sunt nisi dęmones. Item Leuit. decimonono: Ne in rotundam attondetis comam, ne radetis barbam, illi enim faciebant idolatriè in uenerationem idolorum. Item Deut. uicesimosecundo, ut uiri non induerentur uestibus mulierum, nec econuerso quod illæ in uenerationem deæ Veneris, & alii in uenerationem Martis, & deæ priapis. Item ea de causa iussit destrui aras idolorum, & Ezechias destruxit serpentem æreum quando populus ei uoluit offerre, dicens: cuprum est. Et ea de causa inhibuit somnia non obseruari & auguria, & præcepit ut uir aut mulier, in quo phytonicus spiritus esset, occideretur, sicut iam sunt Vvarsagerin nuncupati, quæ omnia quia suspitionẽ generant, ad adulterium spirituale, ideo ut dictum est, ex zelo quem Deus habet ad animas sibi desponsatas, sicut

sponsus

ſponſus ad ſponſam inhibuit. Sic etiam & nos prædicatores aduertere debemus, quod nullum ſacrificium Deo magis acceptum, quàm zelus animarum, ut Hieronymus ſuper Ezechielem teſtatur. Vnde & conſequenter in tertia parte operis, de exterminio maleficarum, quò ad ultima remedia tractandum erit, hoc ipſum enim ultimum eccleſiæ refugium, ad quod etiam ex diuino obligatur, ut dictū eſt præcepto. Maleficos ne patiaris uiuere ſuper terram, ubi & remedia contra maleficos ſagittarios includuntur, cum & hoc ipſum genus niſi per ſeculare brachium poterit exterminari. REMEDIVM dum quis intuitu cōmodi temporalis, ſed ex toto dæmoni deuouit, ſicut experientia ſæpe docuit, per ueram confeſſionem licet à diaboli poteſtate liberantur, tamen diu & poſt grauiſſime moleſtati, & præcipue nocturnis temporibus fuerunt, & hoc in eorum pœnam Deus permiſit, ſignum autem quod liberati erant, ex illo agnoſcebatur, quia pecuniam in burſis aut capſulis, poſt confeſſionem deficiebat, ſuper quæ plurima geſta deduci poſſent, ſed breuitatis cauſa obmittuntur.

MAL-

MALLEI MALEFICARVM

TERTIA PARS.

AD OPVS IVDICIALE, TAM IN foro Ecclesiastico, quàm ciuili, contra Maleficos, ac omnes Hęreticos pertinens, XXXV. Quæstiones complectens.

IN QVIBVS REGVLA INCHOANDI Processum iudicij, continuatio, & sententiandi modus, luculentissimè demonstratur.

Quis sit competens Maleficarum iudex,

QVAESTIO PRIMA, Generalis & introductoria.

TRVM maleficæ & earum fautores, receptatores & defensores, ita subijciuntur iudicio ecclesiastico diocœsanorum, & ciuili, quod ab earum inquisitione ualeant hæreticæ prauitatis inquisitores esse exonerati, & arguitur quod sic. Nam in ca. accusatus. §. sane. lib. 6. dicitur: Sanè cum negotium fidei quod summe priuilegiatum existit, per occupationes alias non debeat impediri pestis inquisitores hæreticæ a sede apostolicą deputati, de diuinationibus aut sortilegijs, nisi hæresim saperent, manifeste intromittere se non deberent, nec punire talia exercentes, sed relinquere suis iudicibus puniendos.

niendos. Nec uidetur obstare quod hæresis maleficarum hic non exprimitur, tum quia eisdem pœnis in foro conscientiæ puniuntur, de conse. dist. 1. pro dilectione. Si diuinatorum & maleficorum peccatum occultum sit, interponitur pœnitentia quadraginta dierum, si notorium eucharistiæ denegatur, & quorum in eadem pœna etiam idem iudicium decernitur, tum etiam quia eadem utrobique uidetur esse culpa, cum sicut sortilegi iudicium sortiunt, ita maleficæ nocumenta creaturarum à dęmonibus expectant & exigunt utrobique, quod à solo Deo quærendum est, à creaturis illicitè requirentes, unde utrobique peccatum idolatriæ, ad quem sensum Esaię 21. notatur q̃ rex Babylonis stetit in biuio in capite duarũ uiarum commiscens sagittas, interrogauit idola. Pręterea si dicatur, q̃ ca. restringit diuinatores & sortilegos super crimen hæresis, in quo subesse debent iudicio inquisitorum, cum dicit, nisi hæresim saperent manifeste, ita quod ad minus diuinatores & sortilegi hæreticales sint eis subiecti. Cõtra, quia tunc essent dandi diuinatores artificiales, de quibus nullibi in scripturis fit mentio. Præterea si maleficæ sunt inquisitorum iudicio subiectæ, hoc erit propter crimen hæresis, sed quia facta maleficarũ sine hæresi possunt fieri probatur. Nam sicut conculcare Christi corpus in luto, quod ualde horrendum esset peccatum, potest fieri sine errore in intellectu, & per consequens etiam sine hæresi, quia stat firmiter aliquem credere ibi esset corpus, proijceret tamẽ in lutum ad complacẽdum dæmoni, ex aliquo pacto, ideo ut optatum finem puta thesauri inuentionẽ, uel simile obtineret, ita & facta maleficarum sine errore fidei, licet non absq; grandi peccato fieri possunt, unde in illo casu utique iudicium inquisitorum subterfugiunt, & suis iudicibus relinquuntur. Præterea sicut Salomon Dijs suarum uxorum reuerentiam exhibuit propter complacentiam, nec tamen propterea apostasiam perfidiæ incurrebat, quia mente fidelis & ueram fidem semper retinuit, ita & maleficæ propter reuerentiam quam exhibent diabolo, propter pactum initum, mente fidem retinentes, nõ

sunt propterea hæreticæ nuncupandæ. Prȩterea si dicatur quod omnes maleficæ fidem habent abnegare, unde & hȩreticæ iudicandæ. Contra, quia in casu quo etiam mente & corde abnegarent, adhuc non hæreticæ, sed apostatæ nuncupantur, & cum sit differentia inter hæreticum & apostatam, & hæretici inquisitorum iudicio subijciũtur, utique maleficæ eorum iudicium subterfugere habent. Præterea 26. quæst. 5. dicitur; Episcopi eorumq; ministri, omnibus modis elaborare studeant, ut perniciosam & a Zabulo inuentam sortilegam & magicam artem, ex parrochiis suis penitus eradicare studeant, & si aliquẽ uirum aut mulierem huius sceleris sectatorem inuenerint, turpiter dehonestatum de parochiis suis eiiciant, unde cum c. dicat suis iudicibus relinquant, & quia loquitur in plurali, tam de ecclesiastico quàm ciuili iure, ideo ad minus per ca. allegatum subduntur diocœsanorum iudicio. Quod si diocœsani etiam seipsos exonerare uellent, prout inquisitores præfatis iam tactis argumentis rationabiliter facere uidentur, uellentque maleficarum punitionem ad temporales iudices retorquere. His argumentis probabiliter hoc facere possent, habetur in ca. ut inquisitionis. §. prohibemus quoque districtius præfatis dominis temporalibus & rectoribus, ipsorumq; officialibus, ne ipsi de hoc crimine cum sit merè ecclesiasticum quoquo modo cognoscãt, uel iudicent, & loquitur de crimine hæresis, sequitur ergo quod ubi crimen non est mere ecclesiasticum, sicut est crimen in huiusmodi maleficis, qui propter damna temporalia quæ ab eis inferuntur à ciuili & non ab ecclesiastico, debent puniri. Præterea. C. de Iudæis. l. ul. in fine dicitur; Cernat prȩterea bona sua proscripta, & mos sanguinis pȩna destinandus, qui fidem Christi repugnabat peruersa doctrina, quòd si dicatur quòd lex loquitur de Iudæis conuersis, & post redeũtibus ad Titũ Iudæorũ, instantia non ualet, imo argumentũ amplius per hoc fortificatur, eo ꝙ cum, tales propter apostasiã à fide, Iudex ciuilis habet punire ergo etiam maleficas fidẽ abnegãtes, cum abnegatio fidei in toto uel in parte, sit fundamentũ maleficarũ. Prȩ-

terea

terea licet in solutione dicatur, quod pro eodem apostasia hæresis sit capienda, adhuc tamen ecclesiasticus Iudex nõ se habet de eis intromittere, sed ciuilis, nã occasione quæstiones hæresum nullus debet populũ cõmouere. Sed præses debet per se prouidere. In autenti. de manda. princi. id est, de mandatis principũ. colla. §. neque occasione. ubi dicitur; neque occasione religionum hæresumq; quæstiones permittas alicui prouinciam commouere, aut aliter quadam præceptione iniungi prouinciã cui præsides, sed ipse prouidebis cõpetenti utilitate fiscalibus, & quę alia sunt perscrutari, & non permittere aliquid fieri citra nostras præceptiones occasione religionũ. Patet ex his ꝙ de expugnante fidem nullus debet se intromittere, nisi præses. Præterea si cognitio iudicum, & punitio talium maleficarum non spectaret totaliter ad ciuilem Iudicem, quo modo leges de his tribus se intromittere possent. Nam. C. de maleficis. l. nemo. l. culpa. l. nullus omnes illos quos uulgus maleficos uocat, capitali pœna subiicit, & e. l. militi. bestiis obiicere decernit, qui magica arte uitæ innocentum insidiantur. Item quod quęstionibus & tormentis ad interrogandum subijci debeant, & quod nullus fidelium sub pœna exilij, & etiam amissione omnium bonorum, cum eis participat, cum multis alijs pœnis annexis, quæ eligenti illas leges occurrunt. Econtrario uero & pro ueritate, legum Doctores talium maleficarum punitionem in ecclesiasticum Iudicem possunt retorquere, ut simul copulatiuè habeant cognoscere & iudicare, & hoc sic probatur. In crimine canonico præses cum metropolitano habet discernere, & non metropolitanus per se, sed adiuncto præside, patet in authen. de manda. prin. §. Si uero canonicum sit quod quæritur, una cum metropolitano prouinciæ hoc disponere & decernere prouidebis, siue alij quidam dubitant, glo. id est, in fide, quo casu solus cognoscet, siue alij quidam glosa, tunc episcopus cum præside. s. cognoscet & causę Deo dare amabilem, & decibilem terminum, qui & decenter orthodoxam custodiat fidę & identitatem procuret fiscalibus, & nostros

subie-

ſubiectos ſeruet inuiolatos, glo.i. eos non corrumpat in fide. Præterea princeps ſecularis licet puniat pœna ſanguinis non tamen per hoc iudicium eccleſiæ excludit, cuius eſt cognoſcere & diffinire, immo neceſſario præſupponit ut patet. C. de ſumma tri. & fi. ca. 51. in fine, & extra de hære. c. ad abolendam. & c. uergentis. & c. excommunicamus. 1. & 2. immo eadem pœna eſt & ſecundum leges, & ſecundum cano. ut patet. C. de hære. l. Manicheos. & l. Arriani. unde & ad eos pertinet, præcipue inſimul, & non diuiſim talium punitio. Præterea ſicut leges decernunt clericos à proprijs iudicibus emendari, & non à temporalibus ſeu ſecularibus, eo quod crimen eccleſiaſticum in eis cenſetur, ita & maleficarum crimen, cum ſit partim ciuile & partim eccleſiaſticum, propter damna temporalia & fidem quam uiolant. Ideo ad utriuſque partis iudices pertinet ad cognoſcendum, iudicandum & puniendum, & fortificatur ratio in auten. ut cleri. apud proprios iudices. §. ſi uero colla. 6. ubi dicitur. Si uero eccleſiaſticum ſit delictum egens caſtigatione eccleſiaſtica & mulcta, Deo amabilis epiſcopus diſcernit nihil communicantibus clariſſimis prouinciæ iudicibus. Neque enim uoluimus talia negotia omnino ſcire ciuiles iudices, cum oporteat talia eccleſiaſticæ examinari & emendari animas delinquentium, per eccleſiaſticam mulctam, ſecundum ſacras & diuinas regulas, quas & noſtræ ſequi non dedignantur leges. Hæc ibi. Vnde & per oppoſitum crimen mixtum ab utriuſque eſt puniendum. Reſponſio, cum principalis intentio noſtra in hoc opere ſit ab inquiſitione maleficarũ, quantũ cum Deo fieri poſſit, nos inquiſitores partium ſuperioris Alemaniæ exonerare ſuis iudicibus ad puniendum relinquendo, & hoc propter negotij arduitatem, dum tamen identitate fidei & ſaluti animarum non eo minus prouideretur, quare & præſens opus aggreſſi ſumus ipſi iudicibus modos cognoſcendi, diffiniendi, & ſententiandi relinquendo. Ideo ad oſtendendum quòd epiſcopi contra maleficas in multis procedere poſſint, etiam ſecluſis inquiſitoribus, licet ipſi epiſcopi ſine temporali & ciuili iudicio,

ubi

ubi punitio transit in uindictam sanguinis, non ita procedere ualeant, expedit certas opiniones aliorum inquisitorum, in diuersis regnis Hispaniæ in medium deducere, & illas (salua eorum semper reuerentia,) cum sub ordine uno prædicatorum militamus infringere, ut eo clarior in singulis habeatur intellectus. Est itaque eorum opinio, quod omnes malefici, sortilegi, diuinatores, nigromãtici, & breuiter sub quocunque genere diuinationum existãt, & qui fidem sacram semel susceperunt, & professi sunt, iudicio inquisitorum subiaceant, taliter ut in tribus quæ notantur in capitulo, multorum quærela, in principio de hære. in clementi. nec inquisitor sine episcopo, nec episcopus sine inquisitore procedere habeant. Licet in quinque alijs unus sine altero procedere ualeat, si cui placet capitulum legat & inueniet, unum autem e tribus est sententia diffinitiua, ad quàm unus sine altero non debet ꝓcedere, & hoc ubi præfati hæretici sunt habendi. Addunt insuper blasphemos, & quocunque modo dæmones inuocantes, & excommunicatos, qui in excõmunicatione stetissent per annum animo cõtumaci, in causa fidei, uel etiã in nõ causa fidei, sub certis casibus & plura alia includunt per quæ auctoritas ordinariorum nimis eneruatur, & nobis inquisitoribus ampliora onera imponuntur, minus secure coram tremendo iudice, qui utique districtam a nobis super commissi officij exiget rationem, & quia eorũ opinio non infringitur, nisi eorum fundamentum sit annulatum. Ideo notandum, quod principale fundamentum per glosatores canonum, & præcipuè super ca. accusatus, & §. Sane, & super uerba, hæresim sapiant, manifestè accipitur, fundãt insuper se super dicta theologorum, Thomę Alberti, Bonauenturæ, in 2. sente. dist. 7. Ex his specialiter aliqua expedit recitare. Nam ubi ca. dicit, ut in augmento primo deductum est, quod inquisitores hæreticæ prauitatis, de sortilegijs & diuinationibus se non debeant intromittere, nisi hæresim sapiant, manifeste dicunt qđ sortilegi uel diuinatores, sunt duplices, scilicet artificiales, & hæreticales, & primi dicuntur meri diuinatores, quia uidelicet

delicet mare ex arte agunt, de quibus etiam loquitur canon ex tenore, extra de fortilegijs, ubi dicit quod Vdalricus presbyter cum quodam infami, hoc eſt diuinatore, dicit glosa ad secretum locum perrexit, non ea intentione ut dæmonem inuocaret, quasi dicat: quia hoc fuiſſet hæreticum, ſed ut cum inſpectione Aſtrolabij furtum quoddam inueniret, quaſi dicat: quod eſt mera diuinatio, uel ſortilegium. Secundi uero hæreticales dicuntur diuinatores, qui in eorum arte dæmonibus aliquem honorem latriæ uel duliç impendunt, qui diuinando futura prædicere conantur, uel aliquid ſimile quod hæreſim ſapiat, manifeſte exercent, & tales iudicio inquiſitorum, ſicut & alij hæretici ſubiacent. Et quod hæc ſit mens canonis, ꝓbant per canoniſtas gloſantes uerbum ſaperent. Nam Io. ſuper allegatum canonem, accuſatus, & uerbum ſaperent: dicit ita ſaperent, ſicut eſt circa aras idolorum nepharia preces emittere, ſacrificia offerre, dęmones conſulere, eorumq́; reſpōſa ſuſcipere, uel aſſociant ſibi propter ſortes exercendas hæreticos, uel faciunt prædicta cū ſanguine, uel cum corpore Chriſti, uel in ſortibus, ut poſſint habere reſponſa, puerum rebaptizant, uel his ſimilia. Ad eundem ſenſum allegant Archid. ſuper eodem cap. & §. Sane, & ſuper eodem uerba ſaperent. Item allegant Ioannem, modo Raymundum, Guilihelmum de monte Laudu. Item probant per determinationem Eccleſiæ, ex Concilio Acquirenſi. 26. quæſ. 5. Epiſcopi. ubi huiuſmodi mulieres ſuperſtitioſæ infideles nominantur, cum dicitur: utinam hæ ſolæ in ſua perfidia periſſent, & perfidia in Chriſtiano dicitur hæreſis, unde & inquiſitorum hæreticorum iudicio ſunt ſubiecti. Probatur inſuper per theologos, primo per ſanctum Thomam, in 2. ſentent. diſtin. 7. ubi quærit, utrum uti auxilio dęmonis ſit peccatum, ubi inter alia hæc uerba dicit ſuper illud Eſaiæ octauo. Nunquid non populus a Deo ſuo requiret uiſionem? In oībus in quibus complementum operis ex uirtute dæmonis expectatur, eſt apoſtaſia à fide, propter pactum initum cum dæmone, uel uerbotenus ſi inuocatio interſit, uel facto

ali-

aliquo, etiam si sacrificia desint. Ad idem allegant Albertum in eodem suo scripto & distin. item Petrum de Tharentasia, item Petrum de Bonauentura, nouiter canonizato, qui tamen non Petrus nominatur, cum fuerit uerum nomen suum, item Alexandrum de Ales, & Guidonem ordinis carmelitarum, qui omnes dicunt quòd dæmones inuocantes, sunt apostatæ, & per consequens hæretici, unde inquisitorum hæreticorum iudicio subiecti. Sed quod præfati inquisitores per hæc & per quæcunque ab eis allegata, non possunt sufficienter probare quin etiam præfati sortilegi, & cætera. iudicio ordinariorum, seu episcoporum, seclusis inquisitoribus possunt subiacere, & quod inquisitores a talium diuinatorum nigromanticorũ, seu etiam maleficorum, se possunt exonerare, non quod illi inquisitores male faciunt inquirendo super tales, ubi episcopi non inquirunt, in quo casu potius inquisitores illi sunt commendandi, sic probatur. Inquisitores nõ habent se intromittere nisi super crimen hæresis, & cum hoc oportet quod illud crimen sit manifestum. Patet per frequenter allegatum canonem, accusatus, & in §. Sane. Quo stante, tunc iterum arguitur, cũ quis aliqua cõmittit quæ absq; uitio hęresis committere potest, quantumcunque illa sint grauia & enormia, adhuc non est ut hæreticus iudicãdus, licet sit puniendus, ex quo sequitur quod ubi quis nõ est iudicandus ut hæreticus, sed ut malefactor puniendus, inquisitor non se debet intromittere, sed debet talem iuxta tenorem canonis suis iudicibus ad puniendum relinquere. Quo iterum stante, sequitur quod omnia inducta per glosatores canonistas & theologos, ut dæmones inuocare, eis sacrificare, &c. ut supra tactum est, nisi ex uitio hæresis processerint, inquisitores se non debent intromittere, sed suis iudicibus ut supra relinquere. Quo iterũ stante cum præfata sæpissimæ sine uitio hæresis fieri possunt, in quo casu talia facientes non sunt ut hæretici habendi, aut condemnandi, subscriptis probatur auctoritatibus & rationibus. Nam ad hoc quod aliquis sit proprie hæreticus, quinque requiruntur. Pimum est, ut sit error

in ratione. Secundum eſt, quod error ille ſit circa ea quæ ſunt fidei,uel contra ueritatem determinationis eccleſiæ, in ijs quę pertinent ad fidem, uel bonos mores, & neceſſario ad conſequutionem uitæ æternæ.Tertium eſt,quod error talis ſit in illo qui catholicam fidem profeſſus eſt,alias enim eſſet Iudæus uel paganus,non hæreticus.Quartum eſt,quod talis error in eo qui fidē ſuſcepit, ſit taliter quod aliquam ueritatem de Chriſto confiteatur, pertinētem ad diuinitatem uel humanitatem, alias ſi totū diſcrederet,eſſet apoſtata.Quintum eſt,ut talem errorem pertinaci uoluntate & obſtinata eligat, & ſequatur: & quod de hæreſi & hęretico ſit ſumpto.ca.alle.accuſatus.& uerbum ſaperent intelligatur, gloſam tamen canoniſtarū nō reprobando,ſed ſaluando ſic probatur. Nam quod primū requiratur ſcilicet error in intellectu,hoc notum eſt omnibus per communem regulam. Duo requiruntur, ut quis dicatur hæreticus,unum materiale,ſcilicet,error in ratione,alterum formale,ſcilicet,pertinacia in uolūtate.Patet & per Auguſt.Hæreticus eſt, qui nouas & falſas opiniones aut gignit,aut ſequitur.Ratio etiā adeſt, quia hęreſis eſt ſpecies infidelitatis, & infidelitas eſt in intellectu ſubiectiue, ſicut & fides ſibi contraria & oppoſita habent fieri circa idem . Quo ſtante factum uel opus quodcunque , ſine errore non facit hæreticum,ut puta ſi quis fornicatur aut męchatur,licet agat contra ueritatem qui dicit: Non mœchaberis,ex hoc non eſt hæreticus,niſi cadat uel opinetur fornicari eſſe licitum.Et ratio eſt,quia quandocunque alia duo neceſſario requiruntur ad conſtitutionem alicuius,deficiente altero illorū,impoſſibile eſt, illud eſſe, quia dato oppoſito quod ſine illo poſſit eſſe,iam non neceſſario requireretur ad conſtitutionē illius,ſicut quia ad conſtitutionem domus, neceſſario requiritur fundamentum,paries,tectum,ideo altero deficiente, nō habetur domus.Sic ergo quia ad hęreſim conſtituendam requiritur error in intellectu neceſſario,nullū factum abſoluere ſine errore in intellectu facit hęreticum.Et propter hoc nos inquiſitores Germaniæ dicimus cum B.Antonino,in 2.par.

ſum.

sum. suæ, hanc materiam pertractantis, quod baptizare imagines, adorare dęmones, eis thurificare, cōculcare corpus Christi in luto, & omnia huiusmodi, quæ sunt ualde horrenda peccata, nisi sit error intellectu, non faciunt hominem hæreticum, & ideo si quis faceret ista, utputa baptizaret imaginem, non male sentiens de sacramento baptismi, nec de eius effectu, nec credens istum baptismum esse aliquid, nec habere effectū ex ui sua, sed fecit hoc propter aliquem finem, facilius assequendum à dæmone, cui quærit propter hoc complacere, ita quod aliquo pacto implicito, uel expresso illud agat, ut dæmon sibi uel alicui faciat quod petit, secundum quod caracteribus & figuris secundum artes magicas, ab hominibus dæmones pacto expresso, uel tacito inuocantur, ad desideria eorum explenda, dummodo non petant à dęmone quod sit supra facultatem eius, nec quantum ad potentiam, nec quantum ad cognitionem, sic scilicet, quod nō male sentiat de potestate, aut cognitione dæmonis, sicut essent illi, qui crederent quod dęmon possit necessitate liberum arbitrium hominis, uel illi qui crederent, quod dęmon omnino ex tali pacto, & in omnem euentum, quantumcunq; à Deo nō permissus, posset facere quod petunt, uel qui crederent, quod posset scire alteram partem futuri contingentis, uel effectum aliquem facere, qui est proprius soli Deo, tales enim non est dubium quod haberent errorem in intellectu, & male de potestate dæmonis sentirent, & per consequens suppositis alijs conditionibus quæ requiruntur ad hæresim, essent hæretici, & ordinariorum simul & inquisitorum iudicio subiecti. Sed si ex causis prædictis facerent, nō male sentientes de baptismo & alijs prædictis, prout communiter fit, eo quod ipso facto malefici, & nigromantici, cum sciunt ipsum diabolum esse inimicum fidei, & aduersarium salutis, iam coguntur in eorum cordibus sentire, magnam uim esse in fide, & quod nulli falsitati subiacere potest cui pater mendacij non præesse noscitur. Ideo licet talia facientes peccarent grauissime, non tamen essent hæretici, & ratio est, quia non male sentiunt de sacramento,

licet eo male & sacrilege utantur, unde sunt magis sortilegi quàm hæretici, & de numero illorum de quibus alle. ca. accusatus. prætendit non subiacere iudicio inquisitorum, cum non manifestè sapiant hęresim, imò uix occultè & quasi nullo modo. Et eodem modo de adorantibus dæmonem & sacrificantibus ei, quia si hoc faciunt credentes diuinitatem esse in dæmonibus, uel credêtes quod cultus latriæ sit ei exhibendus, uel quod omnino ex exhibitione talis cultus, assequantur quod requirunt a diabolo, non obstante Dei prohibitione, seu etiam permissione, tales essent hæretici. Sed si ista faciunt non ita sentientes de dæmone, sed ut aliquo pacto cum dæmone facilius ꝑ ista exequantur ab ipso quod intendunt, tales, non sunt hęretici ex natura rei, licet grauissime peccêt. Et quidem pro maiori declaratione sunt aliquæ obiectiones mouendæ. Nam obstare uidetur, quod secundum iura symoniacus non est hæreticus, ut 1.q.1. quisquis per pecuniam, & tamen non habent errorem in intellectu, nam symoniacus non est hæreticus proprie, sed large propter quãdam similitudinem, quia ex quo uendit uel emit sacra, ita agit, ac si æstimaret donum gratię pecunia posse possideri, secundum Thomam. Sed non hoc æstimando sicut communiter accidit, non est hæreticus, quia hoc nõ credit, sed bene uerum esset, si hoc crederet, scilicet, donum gratiæ posse pecunia possideri. Item obstare uidetur quod dicit de hæreticis, quicũque. & alle. ca. accusatus, quod adorãs hæreticum, est hæreticus. Sed grauius peccat qui adorat dæmonem, quàm qui adorat hæreticum, ergo, &c. Item qui iudicandus est ut hæreticus, uidetur esse hæreticus, nam ecclesia non potest iudicare nisi de ijs quę patent, occultorum enim cognitor est Deus & Iudex, distinct. 33. erubescant. Sed ea quæ sunt in intellectu nõ possunt patere nisi ex factis intrinsecis, uisis uel probatis, ergo talis faciens talia, est iudicandus hæreticus. Præterea, impossibile uidetur quod aliquis faciens talia, scilicet, conculcando corpus Christi, & huiusmodi, licet male sentiat de corpore Christi, probatur hoc, quia impossibile est malitiam es-

se in uoluntate, quin sit error in intellectu, cum & secundum philosophum omnis malus est ignorans seu errans, cum ergo talia facientes habeant malitiam in uoluntate, ergo habent errorem in intellectu. Respõdetur ad ista, & primo super primum & tertium, quia coincidũt. Duplex est iudicium. s. Dei, qui uidet interiorem hoĩm, qui non possunt iudicare de interioribus, nisi per exteriora, ut argumentum fatetur tertium, mõ ille qui iudicatur ut hęreticus, iudicio Dei est uere hæreticus, ex natura rei. Deus .n. nullũ iudicat hæreticum, nisi habentem errorẽ fidei in intellectu. Sed ille qui iudicatur hęreticus iudicio hominũ nõ oportet ꝙ sit hæreticus ex natura rei, sed ꝙ fecerit tale factũ, per quod apparet ipsum male sentire de fide, & per consequens iuris præsumpsione hæreticus reputatur. Etsi quæratur, an ecclesia habet statim iudicare tales, qui si adorant dæmones, uel baptizant imagines, hæreticos? Responsiones nota. Primo quod ad discernendum istud magis pertinet ad canonistas scilicet, quàm theologos. Canonistæ dicent iuris præsumptione hæreticus reputatur, & ut hæreticus est puniendus. Theologus dicit primò iudicio sub correctione sedis apostolicæ, non quantum est ex natura rei quicquid sit iuris præsumptione. Et ratio potest esse ista, quia quandocunque aliquis effectus dependere potest, ex duplici causa, nunquam ex natura rei, ex illo in effectu potest iudicare præcise altera causa. Cum igitur iste effectus, qui est adorare dæmonem uel eius auxilium, ad maleficandum postulare, imaginem baptizando, uel infantem uiuum offerẽdo, uel occidendo, uel aliud huius possunt procedere ex duplici causa, scilicet, uel credendo dæmonem esse adorandum, & sibi sacrificandum, & imagines capere sacramentales effectus, uel quia aliquo pacto facto cum dæmone, facio ut facilius obtineã quod uolo a dęmone, in ijs quæ non sunt supra facultatem suã, ut supra tactum est, non debeo statim iudicare ex tali effectu præcise alterã causam, scilicet, quod hoc faciat; ut male sentiens de fide. Vnde quando constat de huiusmodi effectu, ulterius inquirendum est de causa, & si ex errore &

cludit,cum tales ſymoniaci tantummodo iuris præſumptione cenſentur hæretici, de quibus ordinarij per ſe iudicare poſſunt,irrequiſitis inquiſitoribus, immo nec inquiſitores de ſymoniacis uarijs ſe intromittere habēt, & pari ratione de alijs qui tantum iuris præſumptione hæretici iudicantur. Nam contra epiſcopos ſciſmaticos procedere non poſſunt,& prælatos alios ſuperiores, ut patet in capitulo inquiſitionis,de hære.lib.6.ubi ſic dicitur. Inquiſitores hęreticæ prauitatis ab apoſtolica ſede ſeu aliis quibuslibet deputatis de huiuſmodi crimine inquirere contra eos ut nequeunt,aut eius prætextu procedere contra eos niſi in literis commiſſionis ſedis apoſtolicę, ꝙ hoc poſſint contineatur expreſſe. Si tamen inquiſitores ipſi epiſcopos uel alios ſuperiores prælatos ſciuerit,uel inuenerint,circa crimen hęreſeos commiſiſſe,aut eos de huiuſmodi diffamatos exiſtere,uel ſuſpectos,id tenebantur ſedi apoſtolicę nunciare. Ad ſecundũ ſimiliter patet ex præhabitis reſponſio. Nam adorans hæreticum eſt, tunc hæreticus ſi adoret ipſum credens eſſe adorandum ſeu honorandum, propter ſuam doctrinam & opinionem. Si autem honorat ipſum propter aliquid temporale, ſine aliquo errore fidei in intellectu,nō eſt proprie hæreticus,ſed iuris fictione uel præſumptione ſeu ſimilitudinarie, quia agit ſicut male ſentiret de fide,ſicut ille quem adorat,unde nec inquiſitorum iudicio ſubiacebit. Ad tertium patet ex præmiſſis,quia licet indicatur ab eccleſia ut hæreticus, propter facta extrinſeca, uiſa, & probata, non tamen ſequitur quod ſemper ſit hæreticus ex natura rei, ſed iuris præſumptione ſic reputatur, unde & in illo caſu inquiſitorum iudicium ſubterfugit, quia non ſapit hæreſim manifeſtum. Ad quartum, dicendum quòd falſum præſupponit,quia non eſt poſſibile quòd aliquis conculcet corpus Chriſti, abſque hoc quòd male ſentiat, uel peruerſitatem fidei habeat, de corpore Chriſti, quia poteſt hoc facere ſciens ſe peccare, & credens firmiter ibi eſſet corpus Chriſti. Facit tamen hoc ut placeat dæmoni, & facilius obtineat quòd uult ab eo. Et licet omnis malus er-

ret,nõ tamen errore intellectus,qui est hæresis,seu errãs, male sentiens de his quæ sunt fidei, sed de his quæ sunt uirtutis alicuius,contrarium in uitiis operatur. Et tantum de primo principali quòd ad hæresim proprie sumptum requiritur, & secundum quòd iudicio inquisitorũ debet hæreticus subiacere. Nec obstat si dicatur,tamen etiam contra diffamatos aut suspectos leuiter, uehementer de hæresi,& qui non uidentur sapere hæresim manifeste inquisitor potest procedere.Respondetur, inquirere potest & procedere super tales, inquantum sunt suspecti, aut diffamati de heresi proprie dicta de qua etiam nunc loquimur (ut sæpe tactum est)quæ habet errorem in intellectu,& alia quatuor sequentia annexa quorum secundũ est,ut talis error sit circa ea quæ sunt fidei, uel contra ueritatem determinationis Ecclesiæ in his quæ pertinent ad fidem & bonos mores, & necessaria ad consecutionem uitæ æternæ.Si enim error sit de his quæ non pertinent ad fidem,puta quod credat quis solem non maiorem terra,& huiusmodi non est periculosus error. Error autem contra sacram scripturam, contra articulos fidei, contra determinationem ecclesiæ,ut supra tactum est hæresis.ar. 24.q.1.hæc est fides. Item quia determinatio dubiorum circa fidem pertinet,principaliter ad ecclesiam, & præcipue ad pontificem summum Christi uicarium. Petri successorem,ut expresse dicitur:24.q.1. quotiens. Et contra determinationem ecclesię,nullus doctor uel sanctus suam sententiam defendit.ut dicit Tho.2.2.Nec Hiero. nec Augu.nec alius.Sicut ergo asserens pertinaciter cõtra fidem est hæreticus,ita & contra determinationem ecclesiæ, in his quæ pertinent ad fidem,& necessaria ad salutem pertinaciter asserens est hæreticus. Ipsa enim ecclesia nunquam errasse in fide probatur,ut dicit.24.q.1.a recta, & alijs.c.Signanter autem dicitur, quia asserens contra determinationem ecclesiæ non simpliciter, sed in his duntaxat quæ pertinent ad fidem & salutem,est hæreticus.Nam in alijs contrarium sentiens,nõ est hæreticus, sicut quod ius non potest separari ab usu, in rebus usu consumptilibus,

bus, quòd declarauit & determinauit Ioan. 22. in extrau. ad conditorem. Vbi dicit: contradicentes huic sententiæ esse contumaces & rebelles ecclesiæ, non hæreticos. Tertium, quod requiritur est quod error sit in illo qui catholicam ueritatem est professus. Si quis enim nunquam esset professus fidem Christianam, non esset proprie hæreticus, sed simpliciter infidelis, ut Iudæus & Gentilis qui foris sunt. Vnde Augusti. de ciui. Dei. Videns diabolus genus humanum a cultura idolorum & dæmonum liberati hæreticos nouit, qui sub uocabulo Christiano, doctrinę resisterent Christianæ, Oportet ergo quòd error sit in illo qui in baptismo suscepit fidem Christianam, ad hoc ut sit hæreticus. Quartum quod requiritur est, quod talis error sit in eo qui fidem suscepit taliter, quod aliquam ueritatem de Christo confiteatur pertinentem ad diuinitatem uel humanitatem. Si enim nullam ueritatem penitus confiteretur, magis proprie apostata quàm hæreticus censeretur. Sic Iulianus apostata, & distinguitur unum ab altero, licet aliquando unum sumatur pro alio. Sub hac conditione reperiuntur certi, qui interdum egestate & molestijs uariis afflicti, corpus & animam tradunt diabolo, & fidem abnegant, dummodo in eorum necessitatibus & ad possidendum diuitias & honores, diabolus eis assistat. Nouimus certos nos inquisitores, & post aliquos pœnitentes qui utiq; absq; errore fidei intellectu, quia tantummodo propter commoda temporalia talia commiserunt, unde nec hæretici proprie, nec iterum apostatæ ex corde. Et Iulianus, licet magis apostatæ censentur. Ex corde uero apostatæ, si nolunt resilire, ut hæretici impœnitentes, traduntur curiæ seculari. Si autem uelint, recipiuntur, prout hæretici pœnitentes. Iuxta. c. ad abolendam. §. præsenti. de hæreti. li. 6. Concordat Raymundus. ti. de apostolica. reuertentes, ubi dicit. Quod reuertentes ab apostasiæ perfidia cum fuerint hęretici tanquam reuertentes ab hæresi sunt recipiendi, & hic sumitur unum pro alio, ut prius tactum est, & subdit: Illi uero qui metu mortis fidem abnegant, hoc tu accipe, qui propter cõmodum temporale

diabolo

diabolo fidem abnegant,& erroribus non credunt, licet iure hęretici non ſint,nota hic quod non ſunt proprie hęretici.Subdit poſtquam non habent in mente errorem. Iudicio eccleſiæ quæ habet per exteriora de interioribus iudicare, hæretici habendi ſunt, nota hoc iuris fictione, & reuertantur ut pœnitentes hæretici recipiendi ſunt. Non enim metus mortis eſt metus cadens in conſtantem uirum ad fidem CHRISTI abnegandam, ſic & tu accipe propter cōmoda temporalia,unde cōcludit, ſanctius eſt mori quam abnegare uel uſci idolaticis, ut dicit Auguſt. & recitatur. 22. q.4. Simile iudicium de maleficis fidem abnegantibus eſſet,ut ibi reſilire uellent reciperentur,ut pœnitētes abſq; hoc quod curiæ ſeculari relinquerentur,omnibus tamen modis ad gremium eccleſiæ recipiuntur,ubi petunt,& curię ſeculari ſi non traduntur relinquūtur,& hoc propter damna temporalia illata prout in modis ſententiandi patebit,& omnia præfatus ordinaris exequi tur,ita quod etiam inquiſitor ſuas uices illi con mittere poteſt, in hoc duntaxat caſu apoſtaſię, ſecus eſt in alijs caſibus ſortilegorum. Quintum quod requiritur ad hoc ut quis proprie ſit hæreticus,ut talem errorem firmata uoluntate & obſtinata eligat & pertinaciter ſequatur opiniones. Vnde ſecundum Hieronymum hæreſis ab electione eſt dicta.Et ideo ſecundum Auguſt.non qui falſas opiniones gignit uel ſequitur, ſed qui pertinaciter defendit hæreticus eſt cēſendus.Vnde ſi quis non pertinaci malitia ſentiret aliquid contra fidem,ſed ignorātia paratus corrigi,ſi quis ſentit falſum oſtenderetur ſibi eſſe contra fidem uel ſacram ſcripturam uel determinationē eccleſiæ.24. q.3. dixit Apoſtolus. Et ideo ipſe Auguſtinus dicebat. Errare potero, hæreticus non ero,quia ſcilicet paratus corrigi,cum ſibi fuerit oſtenſus error, & conſtat quod quotidie inter doctores circa diuina ſunt uarie opiniones,& aliquando contradictoriæ,ita quod neceſſe eſt alteram eſſe falſam,& tamē nulla earum reputatur falſa, donec per eceleſiam fuerit determinata articulo. 24.q.3. qui in eccleſia.Ex quibus omnibus concluditur,quod pro

bare

bare maleficos subiacere iudicio inquisitorũ, uel ẽt alios quocũque modo dæmones inuocãtes per dicta canonistarum super alle.uerbum saperent in ca.accusatur. comprehensum non sufficienter probatur, cum tales ab eis hæretici iudicãtur quædam iuris fictione, nec etiam per dicta theologorum, cum & ipsi tales nominant apostatas uerbo, uel opere, non autem corde, & mente, de quo errore uerbum saperent prætendit. Et licet iudicantur ut hæretici, nõ tamẽ propter hoc sequitur, quod episcopus sine inquisitore non possit sententia diffinitiua contra eos procedere, aut carceri ad pœnã deputare, aut tormentis exponere. Immo in casu quo hęc decisio nõ uideatur sufficere ad hoc, ut nos inquisitores simus a maleficarũ inquisitione exonerati, nolumus tamen hoc uia iuris exigere, cum uices nostras in his duntaxat super sententiam ferendã ipsis diocesanis cõmittere possumus. Hoc enim habetur in ca. multorum. in prin. de hæreti. in Clemen. Vbi sic dicitur, Multorum quærela & infra. ut negotium inquisitionis huiusmodi prosperetur fœlicius, quo deinceps eiusdẽ labis indago solertius, diligentius, & cautius peragetur, ipsum tam per diocesanos episcopos, quàm per inquisitores a sede apostolica deputatos, omni carnali odio uel timore, aut cuiusmodi cõmodi temporalis affectione semotis decernimus exerceri, sic quod quilibet de prędictis sine alio citare & arrestare, seu capere tutæ custodiæ, mancipare ponendo in compedibus & manicis ferreis, si ei uisum fuerit, super quibus faciendum ipsius conscientiam oneramus, nec non inquirere contra illos, de quibus pro huiusmodi negotio, secundum D E V M & iustitiam uiderit expedire, duro tñ tradere carceri qui potius ad pœnam quàm ad custodiam uideatur, uel tormentis exponere illos, aut ad sententiam procedere contra eos. Episcopus sine inquisitore, aut inquisitor sine diocesano aut eius, ut episcopali sede uacante capituli super hoc delegato, si sui adinuicem copiam habere ualeant, infra octo dierum spacio, postquam inuicem se inquisiuerunt non ualebit, & si secus pręsumptum fuerit nullum sit, & irritum

ipso iure, post sequitur ad nostrum propositum. Verum si hoc episcopus uel eius seu capituli sede uacante delegato cum inquisitore, aut inquisitor cum altero, eorundem propter præmissa nequeant aut noluerint personaliter cõuenire, potest episcopus uel eius seu capituli sede uacante delegatus inquisitori, & inquisitor episcopo uel eius delegato, seu sede uacante ille qui ad hoc fuerit per capitulũ deputatus, super illis committere uices suas, uel suas significare per literas consilium & consensum. Ex quo patet, quod licet in quinque casibus, unus sine altero, in tribus uero minime procedere possit, quia tamen unus alteri uices suas committere potest, præsertim quo ad sententiam ferendam, ideo & nos hoc per præsentes facere decreuimus, aliis inquisitoribus in suis limitis remanentibus. Ad argumenta ergo respondendo patet ex præmissis, ad sex prima argumenta pro inquisitoribus militantia decisio, quòd eorum inquisitioni malefici & sortilegi non uidentur subijci. Ad alia autem argumenta pro diocœsanis, in casu quo & ipsi à maleficarum inquisitione se exonerare uellent, & ciuili iudicio relinquere. Patet quòd non possunt hoc eadem facilitate quo inquisitores facere, quia in crimine hæresis iuxta c. ad abolendam. & ca. uergentis. & ca. excommunicamus utrunque. extra de hære. Iudicis ecclesiastici est cognoscere & iudicare, & iudicis secularis exequi & punire, ubi sententia transit in uindictam sanguinis, secus ubi ad alias pœnas pœnitentiales. Videtur etiam quòd in hæresi maleficarum, licet non in aliis hæresius etiam ipsi diocœsani suas uices ad cognoscendum & iudicandum in foro ciuili committere ualeat, tum ut in argumentis tangitur, hoc crimen maleficarum non est mere ecclesiasticum, imo potius ciuile propter damna quæ inferuntur temporalia, tum etiam quia leges speciales in punitionem maleficorum, quo ad omnem uiam punitionis editæ cernuntur. Videtur denique quòd hęc uia plurimum in exterminium maleficarum deseruiret, & in maximum iuuamen ordinariorum coram tremendo iudice super districtumexamen quòd exigetur cum teste, scri-

ptura

tura iudicium duriſſimum iis qui præſunt imminet, & ſecundum hanc differentiam procedemus, uidelicet quòd iudex ſecularis cognoſcere & iudicare poteſt, uſq; ad ſententiam diffinitiuam ad pœnitentiam quam ab ordinariis recipiet, ſecus ſuper ſanguinem quam per ſe ferre poteſt.

Summarium tractandorum.

Vt ergo iudices tam in foro eccleſiaſtico, quàm ciuili modos cognoſcendi iudicandi, & ſententiandi, ſemper in promptu habere ualeant, conſequenter circa tria principaliter procedendum erit. Primo quis modus inchoandi proceſſum fidei. Secundo, quis modus continuandi. Tertio, quis modus terminandi & ſententiandi in hac materia maleficarum. Circa primum quinque difficultates. Primo, quis inter tres modos procedendi, qui in iure tanguntur, ſit magis competens. Secundo, de numero teſtium. Tertio, an poſſint compelli ad iurandum. Quarto, de conditione teſtiũ. Quinto, an inimici capitales ad teſtificandum admittuntur. Secunda pars continet quæſtiones undecim. Prima qualiter teſtes ſunt examinandi, & quod ſemper quinque perſonę debent eſſe præſentes. Item qualiter maleficæ ſunt interrogandæ generaliter & particulariter, & erit ſexta in ordine li. quia cum numerus mutatur eo ut lector facilius reperiet materiam optatam. Secunda, uaria dubia declarat ſuper reſponſiones negatiuas, & quando ſit incarceranda, & quando pro manifeſte deprehenſa in hæreſi maleficarum. Tertia de modo capiendi maleficas. Quarto de duobus quæ poſt captionem facienda ſunt iudici, & an deponentium nomina ſint ei manifeſtanda, & defenſiones cum deputatione aduocati ſint concedendæ. Sexta, quid faciet aduocatus ſibi teſtium nomina non publicantur, & ubi inimicitiam capitalem allegat coram indice. Septima, qualiter iudex inimicitiam capitalem inueſtiga-

re habet. Octaua, de his quæ iudex habet aduertere antequam delatam tormentis exponat. Nona, de modo sententiandi ad quæstiones & tormenta. Decima, super tormenta continuanda, & qualiter sint tormentandæ, & de cautelis & signis contra maleficium taciturnitatis. Vndecima, super finales interrogationes & cautelas à iudice obseruādas. Tertia pars continet primo quæstiones tres, quas iudex debet aduertere, & ex quibus omnis sententia diffinitiua debet procedere. Prima, an super examen candentis ferri possit sententiari. Secunda, de modo quo omnis sententia est ferenda. Tertia, ex quibus suspitionibus potest iudicare, & qualiter super unam quanque suspitionem debet sententiare. Demum super ultimam partem de uiginti modis sententiandi, quarum tredecim sunt communes super omnem hæresim, reliqui specialiter super hęresim maleficarum, & quia locis suis patebunt, causa breuitatis hic non assignantur.

Quæstio prima super modum inchoandi processum.

QVAERITVR ergo primo, quis sit modus competens ad inchoādum processum fidei contra maleficas. Respondetur. Cum inter tres modos qui tanguntur. extra de accusa. denun. & inquisitio. & primus est, quando aliquis accusat aliquem de crimine hæresis, uel fautoria coram iudice, offerendo illud se probaturum, & inscribit se ad pœnam talionis, nisi probet. Et secundus modus quando aliquis denunciet aliquem, ita tamen quod non offert se probaturum, nec uult facere partem, sed dicit quod denunciat zelo fidei, uel ratione sententiæ excommunicationis latæ per ordinarium uel eius uicarium, aut ratione pœnæ temporalis, quam secularis iudex contra non denunciantes. Et tertius modus per inquisitionem, hoc est, quando non est aliquis

accusator uel denunciator, sed fama laborat in aliqua ciuitate uel loco quod sint maleficæ, & tunc iudex habet, non ad istantiam partis, sed etiam ex officio procedere. Ideo aduertendum quod primum modum procedendi iudex non libenter admittat. Tum quia non est in causa fidei uisitatus, nec etiam in causa maleficarum, quæ sua maleficia o: culte exercent. Tum etiam quia est accusanti multum periculosus propter pœnam talionis, qua plecteretur ubi in probatione deficeret, Tum etiam quia est mu'tum litigiosus. Incipiat processum per citationem generalē, affligēdo illam ad ualua ad ecclesiæ patrochialia uel prætorii per modum qui sequitur. Cum nos uicarius talis ordinarii, aut iudex talis domini toti nostris affecti bus inhiantes, ac ex omnibus nostris præcordiis affectantes populum Christianum nobis cōmissum in unitate, & serenitate catolicę fidei confoueri, ac ab omni peste prauitatis hæretice, uisceraliter elongari. Idcirco nos iudex præfatus cui ex iuncto officio hęc incumbuunt, ad gloriā & honorem recolendi nominis IESV CHRISTI, & ad exaltationem sanctę fidei orthodoxe, atq; ad depressionem hæretice prauitatis, præcipue in maleficis uniuersis, & singulis cuiuscunq; conditionis status. Hic nota. Sic ecclesiasticus iudex inquirit, addat ordinis religionis, aut dignitatis existant, qui sunt infra terminos huius ciuitatis; aut circa illam, aut oppidi ad duo miliaria, ad quorū notitiam peruenerint, hæc mandata ecclesiasticus iudex adiungat. Authoritate qua fungimur in hac parte, in uirtute sanctæ obedientiæ, ac sub pœna excōmunicationis præcipimus & mandamus, ac mandando requirimus, & monemus quatenus infra duodecim dies proxime computandos. Hoc seculari iudex modo suo mandabit, & pœnis eius consuetis, quorum primos quatuor, pro primo, & reliquos quatuor primis quatuor immediatos pro secundo, & ultimos quatuor pro tertio termino peremptis. Ac trina monitione canonica assignamus nobis reuelant, si quis scit, uidit, uel audiuit aliquam esse personam hæreticam & maleficam, diffamatam, uel suspectam, & in speciali

talia practicantē, quæ in nocumentum hominum, iumentorum, aut terræ frugum, & damnum reipublice celare ualeant, quod si nostris antefatis monitis & mandatis nō paruerit, cum effectu præmissa infra taxatum terminum non reuelando sciat se Iudex ecclesiasticus addat excommunicationis mucrone percussum. Secularis iudex addat pœnas temporales. Quam excommunicationis sententiam in omnes & singulos taliter, ut prædicitur contumaces præfata nostra monitione canonica prǽeunte, & eorū obedientia requirente, nunc ut rex, & tunc ut ex nunc ferimus in his scriptis. Absolutionem harum sententiarum nobis tantummodo reseruandum. Concludit Iudex secularis modo suo. Datum &c. Nota insuper super secundum modum, quod cum ut dictum est secundus modus procedendi, & processum fidei incipiendi est per modum denunciationis, ubi denuncians non offert se probaturum, nec uult facere partem, sed dicit quod denunciat ratione sententiæ excommunicationis late, uel zelo fidei, & propter bonum reipublicę, ideo secularis Iudex hoc debet in sua citatione generali, aut præmissa monitione specificare, quod nemo æstimet se pœnalem fieri, etiam si in probatione defecerit, quia offert se non ut accusans, sed ut denuncians. Et tunc quia plures comparebunt ad denunciandum Iudici, notare debet Iudex ut procedat modo qui sequitur. Primo haberet notarium & duas honestas personas, siue sint clerici, siue laici, uel si notarius non posset haberi, tunc loco notarij sint duo uiri idonei. Hoc enim tangitur in c. ut officium. §. uerum. lib. 6. ubi dicitur. Verum quia in causa graui crimine cum multa oporteat cautela procedi, ut in reos sine ullo proferatur errore durè ac digne seueritas ultionis. Volumus & mādamus ut in examinatione testium quos recipi super hoc crimine prædicto, ipsumque contingentibus oportuerit adhibeatis duas religiosas & discretas personas. Hic Archidiaco. in glo. possunt intelligi personæ honestæ, siue sint clerici, siue laici. Sequitur, in quarum præsentia per publicam si commode habere potestis personam, aut per

duos

duos uiros idoneos, fideliter eorum depositiones testium describantur. Nota ergo quod his personis adhibitis mandet denuncianti Iudex quod det in scriptis, uel saltem dicat uerbo. Et tunc notarius seu Iudex incipiat processum per modum qui sequitur.

IN NOMINE DOMINI AMEN.

ANNO A NATIVITATE DOMINI. &c. Tali die, tali mensis in præsentia mei notarij, & testium infra scriptorum, talis de tali loco, & talis diocœsis, ut supra comparuit personaliter in tali loco coram honorabili iudice, & obtulit eidem cedulam tenoris sequentis, inseratur tota. Si autem non per cedulam, sed uerbo ponatur sic. Comparuit &c. & denunciauit eidem quod talis de tali loco, diocœsis talis asseruit & dixit quod sciret hoc, uel quod fecerit talia nocumenta sibi uel alijs personis. Quo facto incontinenti faciet iurare ipsum denunciantem modo consueto, uel ad quatuor Dei Euangelia, uel super crucem, erectis digitis tribus, & duobus depressis in testimonium sanctæ trinitatis & damnationem animæ & corporis, de dicenda ueritate super denunciatis, & præstito iuramento, interrogabit eum. Vnde scit esse uera quæ denunciauit, & si uidit uel audiuit. Si dicat se uidisse aliqua, utputa quia ibi repertus tali hora tempestatis, uel quia tetigit iumentum, uel quia intrauit stabulum. Interrogabit iudex ubi eum uidit, & quando, & quotiens, & per quem modum, & qui erant præsentes. Si dicat quod non uidit, sed quod audiuit. Interrogabit eum à quibus audiuit, & ubi, & quando & quotiens, & quibus præsentibus audiuit, formando articulos de quolibet prædictorum singulariter & diuisim, & notarius seu scriptor ponat totum in actis seu in processum immediate post prædictam denunciationem continuando sic. Qua quidem denunciatione ut præmittitur facta ipse inquisitor incontinenti fecit intrare ad quatuor Dei euangelia

&c.ut supra ipsum denunciantem de dicenda ueritate super denunciatis,& interrogauit eundem, unde & quomodo ea quæ denunciauerat, nouerat, uel suspitionem habeat esse uera.Respondit,quia uidit,uel audiuit, interrogauit,ubi uidit,uel ubi audiuit,& dixit:quod tali die, talis mensis,talis anni, in tali loco. Interrogauit quotiens uidit,uel audiuit &c.& formentur articuli,ut dictum est, & totum ponatur in processu,& specialiter interrogatur qui sciunt cum eo in tali causa,& qui possunt scire. Quibus omnibus peractis ultimo interrogabitur, si denunciat mala uoluntate,odio,uel rancore,uel omittat aliquid fauore & amore,uel aliàs denunciat rogatus uel subordinatus.Et postremo iniungetur ei uirtute iuramenti præstiti tenere secretum,quicquid ibi dixit, uel per iudicem sibi dictum fuit, & ponetur totum in processu & in actis, & in omnibus expletis ponatur paulo infra. Acta sunt hæc in tali loco,tali die,talis mensis,& tali anno, in præsentia mei notarij uel scriptoris,adiuncto mihi tali in uigorem officii tabellionatus,& talium testium ad hoc uocatorum & rogatorum.

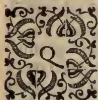
TERTIVS modus processum incipiendi, qui etiam est communis & usitatus modus, & cum hoc secretus esset ubi nullus accusatur uel denunciator se offerret, sed fama laboraret in aliqua ciuitate uel loco, de aliqua malefica,& etiam tali & propter famam iudex absque citatione generali de qua supra, seu monitione ex officio procedere uellet,eo quod talis clamor frequens perueniret ad aures eius,tunc iterum inchoare potest processum, in præsentia personarum,ut supra.

IN NOMINE DOMINI AMEN.

ANNO a Natiuitate Domini. Tali die, mense tali, seu mensibus talibus. Ad aures talis officialis aut iudicis talis loci peruenit pluries fama publica referente ac clamosa insinuationi producent,quod talis de tali loco dixit uel fecit talia ad maleficia pertinentia,contra fidem ac com-

communem utilitatem reipublicæ,& ponatur totã prout fama laborat & paulo infra: Acta sunt hæc die tali,mensis talis,de anno tali,in præsentia testium talium uocatorum rogatorum, & mei notarij talis authoritate seu scriptoris uigore tali.Sed antequam secunda pars inchoetur, uidelicet qualiter huiusmodi processus est continuandus, præmittenda sunt aliqua super testes examinandos quot in numero esse debeant,& cuius conditionis.

Quæstio secunda de numero testium.

QVIA dictum est in secũdo modo de dictis testium,qualiter inscribi debeant, scire numerum & cõditionem illorũ opus est.Quæritur utrum Iudex duorum testium legitimorum non singularium, possit licite aliquem de hæresi maleficarum condemnare uel plures,quam duo necessaria requirantur, & dicũtur testes singulares quãdo in dictis sunt partiales, concordãt tamen in substantia seu effectu rei,ut si diceret, maleficiauit mihi uaccam alter puerũ concordarent in maleficio. Hic aũt quæritur,ubi testes non sunt partiales,sed omnino cõcordant.Et respondetur,quod quamuis uideantur sufficere duo testes de iure rigore,quia regula est, ꝙ in ore duorum uel trium stat omne uerbum, tamen de iuris equitate nõ uidentur in hoc crimine duo sufficere, tum propter criminis immanitatem.In criminibus.n. probationes debent esse luce clariores.ff.de probationibus,si autem. Et hæresis præcipue talis inter maiora crimina enumeratur. Et si dicatur quod in hoc crimine sufficiunt leuiores probationes,quia leui argumento quis detegitur. C. de hære.lib.2. Leui argumento recedendo a iudicio catholicæ religionis & tramite hæreticum se facit. Respondetur uerum est ad præsumendum, non autem ad condemnandum, tum propter iuris ordinis in hoc crimine detruncationem,

ex indirectorio habetur quæstio quotiens possint testes examinari.

Quæstio tertia.

QVOD si quæritur. Vtrum iudex testes possit compellere ad iurandum de dicenda eidem in causa fidei seu maleficarum ueritate. Et etiam pluries eos examinare. Respondetur quòd sic, præsertim ecclesiasticus iudex, ut supra patuit in ca. ut officium.§. uerum. Et quod testes cogendi sunt in causis ecclesiasticis, ueritatem deponere medio iuramento, extra de testi. cogen. ca. peruenit. aliàs testimonium non ualebit. Et extra de hære. c. excommunicamus itaq;. §. adijcimus. dicitur quod archiepiscopus uel episcopus parrochiam in qua fama fuerit, hæreticos habere circumeat, & ibi tres uel plures boni testimonij uiros, uel etiam si expedire uidebitur, totam uiciniam iurare compellat, & sequitur infra. Si quis uero ex his iuramenti religionem obstinatione damnabili respuentes, iurare forte noluerint, ex hoc ipso tanquam hæretici reputentur. Quod autē pluries possit examinari. Item dicit archi. in c. ut officium.§. uerum, super uer. testium, ubi dicitur sic. Inquisitor hic autem iudex debet esse sollicitus, ut si testes confusè deposuerunt, & de causa scientiæ minus plene requisiti fuerunt, quod iterato cum eis inquirat. Nam hoc de iure fieri possunt, extra de testi. cogendis, ut supra tactum est. ff. de quæstionibus repeti.

Quæstio quarta de conditionibus testium.

QVAESTIO super conditiones testium. Nota quod excommunicati, Item participes & socij criminis, Item infames & criminosi serui contra dominos admittuntur ad agendum, & testificandum in causa fidei quacunque. Item sicut hære-

ticus contra hæreticum, ad teſtificandum admittitur, ita maleficus contra maleficum, in defectum tamen aliarum probationum,& ſemper contra,& non pro, uxor etiam & filii,& familiares, contra & non pro, ar. per ca. filii de hę-re. lib. 6. & hoc ideo quia eorum teſtimonium eſt magis efficax ad probandum. De primis patet in ca. in fidei debere ibidem. In fidei fauorem concedimus ut in negotio inquiſitionis hæreticæ prauitatis excommunicati, & particeps uel ſocij criminis ad teſtimonium admittantur, in defectu aliarum probationum cõtra hæreticos credentes receptatores, fautores & defenſores eorum, ſi ex uериſimilibus coniecturis,& ex numero teſtium aut perſonarum, tam deponentium, quàm eorum contra quos agitur & deponitur, qualitate aut aliis circunſtantiis ſic teſtificantes, non falſa dicere pręſumant. De periuris quãdo pręſumitur quod deponunt zelo fidei, patet in c. accuſatus. §. licet ubi ſupra. ubi dicitur: Licet uero periuri & poſt pœnitentiam repellantur, ſi tamen hi qui coram & infra, ſi ex manifeſtis iudiciis apparuerit tales non animi leuitate, aut odii fomite, ſeu corruptione pecuniæ, ſed zelo fidei orthodoxæ, dictum ſuũ uellẽt corrigere, ac modo qui prius tacuerant reuelare in fauorem fidei, niſi aliud obſtiterit, ſtare debet tam contra ſe quàm reliquos, atteſtationibus eorundẽ. Et quod infames & criminoſi & ſerui, contra dominos admittuntur. Archi. in c. alle. accuſatus. in §. licet ſuper uerbo exceptum dicit ita: Tanta eſt labes criminis hæreſis, quod ad eius actionem etiam ſerui aduerſus dominos ſuos,& quilibet criminoſus etiam infames, aduerſus quemlibet admittuntur, ut 2. q. 7. huic opponitur.

Quæſtio quinta, an amici capitales ad teſtificandum admittuntur.

SI uero quæritur, utrum Iudex inimicos, capitales alicuius delati, poſſit in tali caſu ad teſtificandum ſeu agendum admittere contra illum, reſpondemus quod nõ

unde Archi.ubi ſupra: Non tamen intelligas quod in hoc crimine inimicus capitalis admittitur ad actionem 3 q̃ō. 5.cap.2.& de ſymo.licet heli. in fine, de hoc etiam ſatis notat Hoſtienſis in ſum.de accu.§.quis poſſit, ſed dicuntur inimici capitales. Nota ꝙ quia ſolum ratione inimicitia quis repellitur,& non quæcunq; repellit,ſed capitalis intelligitur quia mors inter eos eſt de facto illata,uel fuit intentata,ſeu ea quæ ſunt ad mortem inductiua, aut quia uel uulnera grauia & letalia ſunt ſequuta, & ſimilia quæ ad peruerſitatem & malignitatem agentis contra paſſum iudicant manifeſtè,propter quod præſumitur ꝙ ſicut intentauit contra iſtum mortem temporalem per illum modum,ſcilicet uulnerando, intentaret etiam per iſtum crimen hæreſis inponendo,& ſicut uoluit ei auferre uitam, uellet auferre famam, quare tales inimici capitales a teſtimonio legitimè expelluntur. Aliæ uero inimicitiæ præſertim graues,& prout etiam faciliter mulieres ad inimicitias commouentur,& ſi nō repellunt totaliter tamen dictum eorum dubitant aliqualiter,ut non ſit plena fides eorum atteſtationibus adhibenda,ſed cum alijs adminiculis & aliorum teſtium dictis poſſunt plenam facere probationem,præſertim ubi iudex delatum interrogat. An ne putet ſe habere inimicum quod tale crimen ad mortem ſibi ex inimicitia imponere auderet,ſi dicet: ita interrogabit, quæ illa ſit perſona,& tunc Iudex aduertet ſi illam perſonam de qua ſuſpitio eſt,ꝙ ex inimicitia depoſuerit, denotauit. Ita tali enim caſu ubi Iudex etiam de cauſa inimicitiæ per alios honeſtos informatur, & alia adminicula non occurrunt,& aliorum teſtium dicta,poterit ſecurè talem teſtem repellere.Si uero delata perſona dicet:nō ſpero aliquem talem habere inimicum, licet interdum rixas cum mulieribus habuerim, uel ſi dicet: habeo inimicum, & non expreſſit debitè, ſed quendam alium qui fortaſſis non depoſuit, tunc dicta talis teſtis etiam ſi alij dicerent quod cauſa inimicitiæ depoſuiſſet, Iudex tamen non debet repellere,ſed ad plenam probationem cum alijs adminiculis conſeruare.Reperiuntur quamplures minus pro-

uidi

uidi & circunspecti, qui huiusmodi dispositiones mulierum refutare & annihilare quærunt, dicentes illis standum non esse in eo, ꝙ sæpissimè cum rixosæ sint, ex inuidia deponere solent. Hi qui ignorant astutias & cautelas Iudicium loquuntur & iudicant ut cæci de coloribus, de quibus astutijs in 11. & 12. quæst. patebit.

Secunda pars qualiter processus est continuandus, quæst. 6. Et qualiter testes sunt examinandi in præsentia quatuor aliarum personarum, & qualiter delata est interroganda dupliciter.

NAM nunc sexto quæritur. Qualiter processus huiusmodi aduersus maleficas in causa fidei sit continuandus. Considerandum est primo, quod quia in causa Fidei proceditur summarie simpliciter, & de plano absque aduocatorum & iudiciorum strepitu & figura, ut patet ca. statuta. lib. 6. qualiter etiam ista uerba intelligantur, patet extra de uerb. sig. ca. sæpe contingit, quod causas committimus & in eorum aliquibus simpliciter, & de plano ac sine strepitu & figura iudicij ꝓcedi mãdamus, de quorum significatione uerborum multis contenditur, & qualiter procedi debeat dubitatur. Nos autem dubitationem huiusmodi, quantum est nobis possibile decidere cupientes, hac in perpetuum ualitura constitutione sancimus, ut iudex cui taliter causam committimus necessario libellum non exigat, litis contestationem non postulet, tempore feriarum ob necessitates hominum indultarum a iure procedere ualeat, amputet dilationem materiam litis quantum poterit faciat breuiorem, exceptiones, appellationes, & dilationes frustratorias repellendo partium aduocatorum & procuratorum contentiones & iurgia testiumque superfluam multitudinem refrenando, non sic tamen Iudex litem obruat, quin probationes necessariæ admittentur, citationem uero ac protestationem iuramẽti de

ti de cálumnia,siue de dicenda ueritate, ne ueritas occultetur, per commissionem huius intelligimus non excludi hæc ibi.Et quia processus (ut uisum est supra,) est simpliciter incipiendus,quia uel propter instantiam accusatoris,uel propter zelum denuntiatoris, uel propter clamorem fame laborantis,& processus qui fit ad instãtiam partis accusantis,Iudex in hac materia non debet acceptare, cum maleficarum facta opere dæmonum occultantur,nec accusator per euidentiam facti sicut in alijs criminalibus procedere & se defendere potest, immo consulere debeat accusatori quod amoueat uerbum accusationis, & ponat denuntiationis,& hoc propter accusatoris graue periculum,ideo super secundum modum qui & usitatus, & similiter super tertium,in quibus proceditur, & non ad instãtiam partis. Notandum quod quia dictum est in præcedentibus, quod Iudex specialiter debet interrogare denunciantem, qui sciunt cum eo in tali causa & qui possunt scire.Ideo Iudex faciet citari illos testes quos denuntians intimauit, & qui magis uidentur scire in facto, & scriptor continuabit processum scribendo sic. Post quæ attendes ipse Iudex denuntiata sibi hæreticalia ante dicta fore ex sui natura esse talia & tam grauia quę nõ possunt nec debent conuenientibus oculis tollerari,cum cædant in opprobrium diuinæ maiestatis,& tam fidei catholicæ quàm reipublicæ detrimentum descendit ad se informãdum,& ad testes examinandum,per modum qui sequitur.

Interrogatoria super testes.

TAlis testis, de tali loco,citatus, iuratus,& interrogatus, si cognoscit talem, experimendo nomen delati,& dixit quod sic. Item interrogatus de causa cognitionis, & dixit ꝙ pro eo ꝙ uidit & locutus est sibi plureis,uel sic,uel alias, quia fuerunt socij, & exprimentur causæ cognitionis. Item interrogatus de cognitionis tempore, & dicit quod sunt decem anni uel tot. Item interrogatus de fama illius, & præsertim ad

ea quæ sunt fidei,& dixit quod quo ad moralia est homo bonæ famæ uel malæ,quantum autem ad ea quæ sunt fidei,dixit quod est fama in tali loco quod practicat aliqua contra fidem,ut maleficus. Item interrogatus quid est fama, & dixit. Item interrogatus si uidit uel audiuit talem talia facientem, & dixit. Item interrogatus ubi audiuit dici supra dicta, & dixit quod in tali loco. Item interrogatus in quorum præsentia, & dixit quod illorum. Item interrogatus si ex sua consanguinitate aliqui propter maleficia fuissent dudum incinerati, uel suspecti habiti,& dixit. Item interrogatus an cum suspectis maleficis habuit familiaritatem, & dixit. Item interrogatus de modo & causa quod dicta fuerunt, & dixit ꝙ ea de causa & tali modo. Item interrogatus si uidetur sibi quod talis dixit seu fecerit trufatoriè, seu recitatorie, seu aio indeliberato, uel potius assertiue, & aio deliberato,& dixit ꝙ fecerit supra dicta iocose & trufatorie, seu recitatiue, & nō animo sic credendi uel assertiue. Item interrogatus de causa credētiæ huius, & dixit ꝙ credit pro eo sic,quia ille qui dicebat ridēdo dixit. Et de istis est multum diligenter inquirendum, quia nonnunquam dicunt aliqui recitando aliorum uerba, uel trufando,uel conferendo,ut alios alliciant uel incitent,licet etiam interdum asserendo uel affirmando. Item interrogatus si hæc deponit odio uel rancore,seu dimittit se amore uel fauore, & dicit quod, &c. Et sequitur iniunctum est sibi tenere secretum; Acta sunt hæc in tali loco,die tali, & in presentia talium testium, uocatorum & rogatorum,& mei notarij seu scriptores. Vbi semper aduertendum quod in tali examine,ad minus personæ quinque debent præsentes esse,scilicet Iudex inquirens,testis uel denuntians, respondens,uel ipse delatus postea comparens, tertius est notarius seu scriptor,ubi deest notarius,& tunc adiungat sibi alium honestum,qui duo supplebunt uices notarij,ut supra tactum est,& hoc apostolica auctoritate,qua tunc in illo actu funguntur,ut supra in.c.ut officium de hære.lib. 6.& duo honesti uiri tanquam testes eorum quæ deponū

tur.

tur. Item aduertendum quod testis citatus debet etiam esse iuratus, id est, ut præstet iuramentum modo quo supra de dicenda ueritate, alias falsé inscriberetur citatus & iuratus. Consimiliter examinentur alii testes, quibus examinatis, si Iudex uideat factum esse probatũ plene, uel si non plene, tamen esse maxima iudicia, & suspitiones uehementes, & nota ꝙ loquimur nõ de leui suspitione quæ ex leuibus cõiecturis oritur, sed ꝙ multum diffamata est super maleficia puerorum, iumentorum, &c. Tũc Iudex si timet de fuga delati, uel delatę, faciat eum capi, si aũt nõ timet de fuga, faciat eum citari, & siue capiatur, siue non, prius faciat Iudex eius domum improuise scrutari, & cuncta scrinia aperiri, & in angulis pixides & oĩa instrumenta tolli quæ reperiuntur, & sic constituto, Iudex collectis his de quibus est delatos, & his de quibus est per testes conuictus vel habitus suspectus, formet interrogatoria super illis, ac inquirat habito secũ notario, &c. ut supra præstito prius corporali iuramento ad quatuor Dei euangelia, de dicẽda ueritate tam de se, quàm de aliis, & hoc per modum qui sequitur conscribantur etiam singula.

Interrogatoria generalia super maleficam, aut maleficum, & est primus actus.

TALIS de tali loco, delatus, iuratus super quatuor DEI euangelia corporaliter tacta, tam de se quã de aliis dicere ueritatẽ, & inde interrogatus, unde est, seu unde originẽ traxit. Et perpendit quod tali loco talis diocœsis. Itẽ interrogatus qui sunt eius parẽtes, si sunt uiui uel mortui. Et respondit quod uiui in tali loco, uel mortui in tali loco. Item interrogatus utrum naturali morte uel incinerati, & dixit quod tali. Vbi nota quod hoc fit quia ut plurimum, ut in secunda parte operis patuit, maleficæ proprios infantes dæmonibus offerunt, aut eos instituunt, & cõmuniter tota progenies exi-

stit

stit infecta, & ubi deponentes affirmassent, & ipsa negat, & iam esset suspecta. Item interrogatus ubi fuit nutritus, & ut in pluribus conuersatus, & dixit quod in tali loco, uel tali, & si uideat quod mutauit locum proprium, quia forte mater non fuit suspecta, nec aliquis ex parentela, & tamen conuersatus in alieno, & præsertim in locis in quibus consueuerunt maleficæ uigere, interrogabitur sic. Item interrogatus quare mutauit suæ natiuitatis locum, & se transtulit ad commorandum in tali loco, uel talibus, dixit quod ex tali causa. Item interrogatus si in dictis locis uel alibi, audiuit loqui de materia maleficarū, puta quod tempestates concitare, uel iumenta maleficiare, & uaccas liquore lactis priuare, &c. de tali materia de qua est delata, & si dicit quod sic interrogetis. Item interrogatus quid audiuit loqui, & scribantur singula quæ dicet. Si autem negat & dicit se nihil audiuisse, tunc sic. Item interrogatus si credit maleficas esse, & quod talia possint fieri quæ referuntur, ut tempestates concitare, iumenta inficere & homines, & dixit. Et nota quod maleficæ ut plurimum negant prima fronte, unde suspitio oritur magis quàm si responderent si sint aut non sint, committo superioribus, unde si negant tunc interrogentur. Item interrogatus, quid ergo ubi conburuntur, tunc innocenter condemnantur, & dixit.

Interrogatoria particularia super eosdem.

ADuertat Iudex quod non procrastinet subsequentes interrogationes, sed indelate proponat. Item iuterrogetur cor communis populus eam timeret, & dixit. Item interrogetur an sciret se esse diffamatam, & quod odio haberetur, & dixit. Item interrogetur cur illi personæ obiecit dicendo: tu non trāsibis impune, & dixit. Item interrogetur quid mali sibi fecisset illa persona, ꝙ talia uerba in eius damnum protulisset, & dixit. Et nota ꝙ hæc interrogatio est necessaria, ut deueniatur ad fundamentum inimicitæ, quia in fine

delata

delata allegabit inimicitiam, sed ubi non est capitalis, sed modo muliebri concitata, non impedit. Hoc enim est maleficarum proprium, concitare aduersus se, uel uerbis in nutilibus aut factis puta petit sibi præstari aliquid, aut infert ei damnum aliquod in orto & similia, adhoc ut occasionem recipiant, & se manifestant in uerbo uel in opere, quàm manifestationem habent facere ad instantiam dæmonum, ut sic peccata aggrauentur Iudicum, dum manent impunita. Nota enim quod talia faciunt non in aliorum præsentia, ut sic deponens uellet testes producere nō haberet. Non etiam quod incitantur a dęmonibus, ut à multis maleficis & post incineratis, experti sumus, ita qđ contra ipsarum uoluntatem, habent incitare & maleficare. Item interrogatus quomodo effectus potuit consequi, super minas, ut puer aut iumentum tam cito maleficaretur, & dixit. Item interrogatus iterum, & quare dixisti ꝙ nunquam deberet habere sanum diem & ita factum est & dixit. Item si omnia negat, interrogetur de alijs maleficiis alijs testibus illatis, puta in iumentis, uel pueris. Item interrogata cur uisa fuerit in campis, uel in stabulo, cum iumentis tangendo, prout interdum solent facere, & dixit. Item interrogata cur tetigit puerum, & ꝙ postea malè habuit, & dixit. Item interogata quid egit in campis, tempore tempestatis, & sic de multis alijs. Item unde quod cum habeat unam uaccam aut duas, quod plus abundat in lacte quàm uicinæ habentes quatuor aut sex. Item manet in statu adulterij aut concubina, licet non seruiant ad propositum, tamen suspitionem generant amplius quàm super probas & honestas delatas. Et nota ꝙ sæpius super articulos contra eam delatos interroganda est, utrum maneat in eodem proposito aut non. Qua confessione peracta & scripta, siue ad partem negatiuam, siue affirmatiuā, siue sub ambiguo, scribatur post ea: Acta sunt hæc in tali loco, &c. ut supra.

Quæstio septima, in qua uaria dubia declarantur super præmissa interrogatoria & responsiones negatiuas, an delata sit incarceranda, & quando pro manifestè deprehensa in hæresi maleficarum sit habenda, & est actus secundus.

VAERITVR primò, quid agendum sit ut plurimum contingit, persona delata omnia negat. Respondetur Iudex habet circa tria attendere, scilicet super infamiam, super indicia facti, & super dicta testium, si uidelicet omnia insimul concurrunt, aut si non omnia insimul, ut plurimum etiam contingit, eo quod maleficæ statim propter fore facta in aliqua uilla aut ciuitate infamantur, indicia etiam facti sunt præ oculis, puta in pueris maleficiatis, aut in iumentis quæ sæpius inficiuntur, aut lacte priuantur, numerus etiã testium est in scriptis, qui licet sint singulares, puta quia unus deposuit quod puerum sibi maleficauerit, alius uero iumẽtum, tertius uero super infamiam, & sic de alijs. Tamen in substantia facti concordant, puta in maleficijs, & quod ut malefica sit suspecta & isti testent, licet non sufficiant ad condemnandum absque infamia, uel etiam cum infamia, ut supra tactum est, quæst. 3. tamen cum iudicijs facti posset ex his tribus insimul reputari, non ut suspecta, uehementer aut uiolenter, de quibus suspitionibus inferius declarabitur, sed reputari ut manifestè deprehensa in hęresi maleficarum, ubi uidelicet testes idonei, id est, non ex inimicitia, & sufficientes in numero, puta sex, octo, uel decem iurati concurrerent, & consequenter deberet pœnis in capitulo ad abolendam. §. præsenti de hære. subiacere, & ca. excommunicamus 2. & hoc siue crimen sit fassa, siue non, & hæc sic probantur. Non quod dictum est, quod ubi omnia tria præfata cõcurrunt, tunc pro manifestè deprehensa in hæresi debet reputari, non est intelligen

dum

dū q necessario omnia tria incurrere, sed probatur sic per argumentum a fortiori, nā unum quodq; per se inter illa duo, quæ sunt iudicium facti, & testium productio legitima, potest reddere aliquem, ut pro deprehenso in hæretica prauitate habeatur, quantò magis ubi ambæ probationes pariter concurrunt? nam Iuristæ ubi quærunt quot modis de Iure aliquis habetur pro manifeste deprehenso in hæretica prauitate. Respondetur quod tribus, ut notat Bernardus in glosa ordinaria, in capitulo ad abolendam. §. præsenti & uerbo deprehensi, extra de hære. & tactum est supra in quæstione prima, in principio operis, scilicet, facti euidentia, puta quia publice prædicauit hæresim, hic autem ponimus indicium facti propter publicas minas, quas intulit, dicendo, nunquam annos, dies, habilis, uel simile, & effectus fuit sub sequutus, sequitur uel legitima probatione per testes, uel tertio ex propria confessione, unde si unumquodq; illorum per se facit & reddit aliquē tanquam manifeste suspectum, quanto magis insimul iungendo infamiam, & iudicia facti, cum testium depositione, licet ibi dicatur euidens factum, & hoc indicium facti, & hoc est quia diabolus cum manifeste operatur, sed occulte, damna autem & instrumenta maleficii quæ repeRiuntur, dant indicium facti, unde ubi euidens factum in alia hæresi solum sufficeret, hic adiungimus tria. De secundo uero quod talis deprehensus, licet negaret, tamen iuxta illa capitula esset puniendus, sic probatur. Nam deprehensus facti euidentia, uel per testes aut fatur crimen uel non. Se fatetur & est pœnitens, tradendus est brachio seculari ultimo supplicio feriendus, iuxta capitulum ad abolendā, ut supra uel est carceri perpetuo detrudēdus, iuxta capitulum excommunicamus secundo. Si aūt nō fatetur, sed stat in negatiua, est ut impœnitens, tradendus potestati curiæ secularis animaduersione debita puniendus, ut notat Hostiensis in summo titulo de hæreticis, qualiter deprehendantur. Sic ergo cōcluditur, quod si Iudex isto modo procederet super interrogatoria & testium depositiones, cum ut dictum est in causis fidei summarie simpliciter, &

stat in tribus. Primo ut domus eius quantum possibile est per illustretur, sub & supra in omnibus angulis, fossis, & scrinijs, & siquidem famosa malefica existit, tunc absque dubio, nisi prius sint sub ea occulta uaria instrumenta reperiuntur, sicut supra tactum est. Secundo, ut si habet ancillam, aut consodales, quod & ille uel illa seorsum includuntur, etiam si non sint delatæ, præsumitur eas nō latere secreta aliqua illius delatę. Tertio quod in capiendo si in domo propria capitur, quod non detur ei spacium intrandi cameram, eo quod tunc solēt certa maleficia accipere, & secum deferre pro taciturnitate procuranda. Ratione cuius incidit dubium an modus capiēdi maleficas, qui ab aliquibus obseruatur uti a famulis, subito a terra eleuatur & in sporta siue in spatulis, ne terram ultra tangat defertur, sit licitus. Responderi potest ex canonistarum & quorundam theologorum sententia, quod licitum sit hoc triplici respectu. Primo, quia ut in quæst. introductoria huius tertiæ partis patuit plurimorum sententia, immo talium doctorum quorum dicta reprobare nemo audet, ut Hostien. Goffred. & quod licitum est uana uanis contondere. Experientia denique, immo & maleficarum fassiones demonstrant quod sæpius per talem modum captæ, taciturnitatis maleficium amiserunt, immo quamplures incinerandæ petentes ut saltem pede uno terram tangere permitterentur, dum eis fuisset denegatū, & in fine sciscitatum cur tamen terram tangere optassent, responsum q̄ si tetigissent, seipsas liberassent, multis alijs fulminibus interemptis. Alia causa, nam hoc ipsum manifestum existit ut in secunda parte operis patuit, quod in publica iustitia omnes uires maleficij franguntur quo ad præterita, sed quo ad futura nisi de nouo ei a diabolo succurratur ī maleficio taciturnitatis omnia crimina fatetur. Dicamus ergo iuxta apostolorum. Quæcunque uerbo uel opere agimus, omnia in nomine Domini nostri Iesu Christi fiant, siquidem innocens fueris, hæc captio non tibi nocebit. Tertio respectu, quia si secundum doctores licitum est per uana opera malefica tollere, quia in hoc concordant

nec ad conspectum præsentare, nisi deponentes per se, & sponte ad hoc se offerunt, ut uidelicet eorum aspectibus præsententur, & ea quæ deposuerunt eis in faciem obijcere, ꝙ autem non tenetur Iudex & hoc propter periculum deponentium probatur, nam licet diuersi summi pontifices diuersa senserunt, nullus tamen unquã sensit ꝙ Iudex teneretur in tali causa delata, nomina deponentium manifestare, nec etiam accusatorum licet hic non procedimus per modum accusationis, sed potius aliqui senserũt quod in nullo casu liceret, aliqui uero quod in aliquo. Tandem autem Bonifacius VIII. statuit, ut patet in cap. statuta. §. inhibemus. lib. 6. ubi sic dicitur; Inhibemus tamen quod si accusatoribus uel testibus in causa hæresis interuenientibus, seu deponentibus propter potentiam personarum, cõtra quas inquiritur, uideat episcopus & inquisitor. Nota tu pro inquisitore & Episcopo Iudicem quemcunq; cõtra maleficas procedentem ex consensu episcopi & inquisitoris, quare idem est uices suas cõmittere possunt, ut in quæstione introductoria patuit, unde & talis Iudex quicunque etiam secularis procedit apostolica auctoritate, & non solum imperatoria sequitur graue periculum imminere, si contingat fieri publicationem eorundem, ipsorum nomina non publicent, &c. Et sequitur infra, cessante uero periculo supra dicto, accusatorum uel testium nomina prout in alijs fit iudicijs publicentur. Attendat etiam circunspectus Iudex de potentia personarum, quia illa est triplex, scilicet, potentia generis, & familiæ, potentia pecuniæ, & potẽtia malitię, quæ magis timenda est, quàm alię duæ, quod ex illa testibus grauia pericula possent imminere, si eis cõtra quod deposuerunt eorum nomina publicarentur, & ratio est, maius enim est periculum nomina testium publicare alicui delato pauperi habenti mali complices, rebelles & homicidas, qui nihil habẽt nisi personã pendere, quàm generoso uel diuidi, abundanti in temporalibus, quod autem sit graue periculum, & quale, declarat Ioan. super prędicto uerbo periculũ, dicens ita periculum, quia timetur mors uel detruncatio ipsorum, uel filiorum,

uel parentum suorum, uel deuastatio substantiæ, uel his similia. Aduertat insuper Iudex ꝙ cum apostolica auctoritate ex beneplacito ordinarij in his procedit, quòd ad illud secretum, scilicet, de non reuelando testificantium nomina, tam ipse quàm omnes aliis assertores qui depositioni testium interfuerunt, aut in futurum circa sententiam ferendam interesse poterunt, tenentur sub pœna excommunicationis quam contra eos si oppositum fecerint episcopns fulminare poterit, & ita nec reuelent a principio processus, ad minus implicite fulminabit. Vnde in alle.ca.statuta.in §.& ut eorundem ita dicitur: Et ut eorundem accusatorum & testium periculis efficacius occurratur, & cautius inquisitionis negocio procedatur, præsentis constitutionis auctoritate permittimus quòd episcopus & inquisitores, tu intellige sicut supra possint indicere illis quibus ut præmissum est, processum huiusmodi applicabunt, & in eos arcana consilij seu processus sibi sub secreto ab eisdē episcopo & inquisitoribus patefacta præter ipsorum licentiam alijs patefacerent excommunicationis sententiam, quam ex secreti uiolatione ipso facto incurrant si eis uidebitur promulgare. Notandum ulterius quòd sicut pœna annexa est, ubi nomina testium indebitè publicarentur, ita pęna est annexa ubi indebitè occultarentur, scilicet illis quibus merito sunt manifestanda, scilicet peritis, & assessoribus, de quorum consilio est ad sententiam procedendum, uel ubi non publicarent ubi sine periculo testium publicari possent, ut in di.ca.statu. circa fidem sequitur. Cæterum in omnibus præcipimus tam episcopos quàm inquisitores puram & prouidam intentionem habere, ne accusatorum uel testium nomina supprimendo, ubi est securitas periculum esse dicant, nec in eorum discrimine securitatem asserant ubi tale periculum immineret, super hoc conscientias eorum onerantes, ubi Archi. ita dicitur: O tu quincunque Iudex in tali casu bene aduerte uerba ista, nam non dicit leue periculum si graue, noli igitur reum priuare iuris ordine, sine magna causa, quoniam hoc fieri non potest sine of-

fensione Dei. Et notandum lectori, quòd quia omnia præcedentia & etiam sequentia usque quo puniatur ad modos sententiandi absque pœna sanguinis in quibus ecclesiasticus iudex iudicare habet fieri possunt cum consensu diocœsorum per secularem iudicem, ideo non impediat lectorem si in ca. allegatur iudex ecclesiasticus & non secularis, qui modos sententiandi super sanguinem capiet ex modis sentẽtiãdi & pœnitentionãdi ordinariorũ.

Quæstio decima, qualiter sunt defensiones cõcedendæ cum deputatione aduocati, & est actus quintus.

SI igitur defensiones petit, quomodo concedi possunt, ubi nomina testium omnino occultantur? Dicendum quod defensio stat in tribus. Primò ut ei aduocatus deputetur. Secundò, illi aduocato nomina testium non publicentur, nec ad secretum etiam tenendum sub præstito iuramento, sed informetur de singulis contentis in processu. Tertio delati causa quantum potest in meliorem partem interpretetur, scilicet, ne tamen scandalo fidei, & damno iustitiæ ut patebit, & procurator pari forma cui processus totius copia suppressis tamen testium & deponentium nominibus, & idem aduocatus esset procuratorio nomine procedere poterit. Quò ad primum, notatur quod aduocatus non deputatur ad beneplacitum delati, puta quia uellet habere unum ad suum placitum, de illo omnino caueat Iudex non concedere hominem litigiosum, maliuolum, qui faciliter pecunijs possit corrumpi, (prout sæpe tales inueniuntur,) sed concedat sibi uirum probum, & de legalitate non suspectum. Et notare debet Iudex quatuor in aduocato, quasi obseruata fuerint ab aduocato, permittat eum aduocare, alias habet eum refutare, nam aduocatus primo debet examinare qualitatem causæ,

& si uiderit eam iustam; tunc si uoluerit assumat eam si uero iniustam, tenuat, ut diligenter cauere debet, ne causam assumat iniustam & desperatam. Verum quod si ignoranter ab inimico acceptauit causam, & cum hoc peccuniam, in processu tamen cognouit causam despe ratam, tnnc sic clientulo suo, idest, delato, pro quo causam assumpsit non consuluit, ut cedere salariũ receptũ tenetur secundum Gofire. quod probare uidetur per C. de iudi. rem non nouam. Licet Hostiensis. dicat, oppositum scilicet, de salario restituendos, nisi indus riose fecisset. Vnde si neque aduocatus clientulum suũ scienter inducat ad defendendum causam iniquam, ad damna & ad expensas tenetur. C. de admi. tu non tamen est ignotum, secundum quod obseruare debet, ut seruet in aduocando tria. Primo modestiam, ut non procaciter nec conuincando, nec uociferando proponat. C. e. quoniam. Secundo ueritatem, scilicet ut non emẽtiatur, falsas rationes uel probationes inducendo, nec falsos testes aut iura si peritus esset, nec dela tiones petat, præsertim in hac causa ubi summarie simpliciter & de plano, ut supra in. q. 6. tactum est, & tangitur 3. q. 7. hæc tria. Et tertium quod obseruatur est ex parte salarii, quod moderatur secundum consuetudinem regionis de qua materia tractatur in. q. 7. §. arcentur. &. §. tria. Sed ad nostrum propositum redeundo, Iudex ita præscriptas conditiones aduocato proponat, & in fine adiungat ne fautoriam hæresis incurat, quia tunc excommunicatus esset, iuxta ca. extra excommunicamus. 1. §. credentes. Nec ualet si dicat Iudici quod non defendit errorem, sed personam, quia non debet defendere quouis modo, ut nõ procedatur summarie simpliciter & de plano, quod faceret si potere uellet omnino dilationes, uel immiscere appellationes, quæ omnia refutantur, ut ibi in q. ultima recitantur, quia licet errorem non defendat, cum sic damnabilior ipsis maleficis esset, & potius hæresiarca quàm hæreticus maleficus, ut patet. 24. q. 3. qui illorum. Tum quia indebite defendit iam suspectum de hæresis, tanquã fautorem se facit, & non solum leuiter, sed uehementer

secundum

secundum defensionem quàm fecit,& debet abiurare publice coram episcopo,iuxta ca. accusatus frequenter allegatum.Hoc ad longum posita sunt, nec paruipendat ista Iudex,quia ex aduocato seu procuratore, ubi false procedere nititur,plurima pericula euenire solent, unde Iudex debet omnino eum refutare, & procedere secundum acta & probata ubi irreprehensibilis aduocatus fuerit· Veruntamen si Iudex habuerit aduocatū irreprehensibilem pro delato uirum zelosum,& iustitiæ amatorem,nomina testium ei iudicare poterit,ad secretum tamen tenendū sub præstito iuramento.

Quæstio undecima,quid faciet aduocatus cū sibi nomina testium non publicantur.Actus sextus.

QVOD si quæritur, Quid ergo aduocatus etiā procuratorio nomine pro delato faciet ubi nec sibi nec cliētulo suo nomina testiū publicantur, quam tamē publicationē delatus summe affectare?Responsio.Informationem capiat a Iudice de singulis in processu contentis, & si quidem copiam habere uelit,suppressis tamen nominibus testium tradatur sibi, & sic informatus accedat delatum,& singula sibi proponat,& si materia postulat, ut pote quia multum onerosa delato,tum ad patientiā quātum potest hortetur.Et delatus ubi iterum atq; iterū instat ut sibi testes publicentur, respondere potest ex factis quæ contra te delata sunt, coniecturare testes poteris, nā tali maleficiatus est puer,aut iumentum,aut tali mulieri seu uiro dixisti,eo quod talem rem quam petebas tibi cōpræstare nolebant, tu senties quod melius fuisset ut mihi rem accommodasses, post quæ uerba talis infirmatus subito,facta tua ut testimonia clamant,quæ plus ponderantur quam testimonia uerborum, uel etiam tu scis te infamatam

matam, & à longo tempore suspectam de multis maleficijs & damnis hominibus illatis, & sic replicando finaliter ad hoc deueniet, quòd ipsa aut inimicitias allegabit, asserens sibi ex inimicitia obiecta, aut dicet: Fateor me dixisse hæc uerba, sed non animo nocendi. Quare aduocatus tunc Iudici & assessoribus, de primo, uidelicet de inimicitia habet proponere, & Iudex inquirere. Et siquidē illa capitalis inueniretur, utpote quia inter maritos, uel consanguineos fuisset mors intentata, uel sequuta, uel alicuius criminis inculpatio, ut quis foret plectendus per publicā iustitiam, uel fuerunt uulnera grauia ex controuersijs & brigis illata, tunc prouidus Iudex cum suis assessoribus discutiet, an ex parte delatæ inimicitia aggrauatur, uel ex parte deponentis, putà quia maritus aut amici delatæ alios ex parte deponentis iniustè oppresserunt, tunc quidem si non assunt indicia facti in pueris seu iumentis, siue hominibus maleficiatis, nec etiam assunt alij testes, aut etiam quòd publica infamia non laborat, tunc præsumitur ꝙ ratione uindictæ contra eam deposuerit, & est delata omnino absoluenda, & libere dimittenda sub debita cautione de nō uindicādo, &c. ut moris Iudiciū est. Sed quæritur, Katharina habet puerū maleficiatū, seu ipsa per se est maleficiata, seu in iumētis percepit plurima damna, & suspicatur super illam cuius maritus aut consanguinei per prius iniuste suū maritū, aut cōsanguineū oppresserunt in publico iudicio, unde cum hic duplex sit inimicitia ex parte deponentis, quia inimicatur ratione maleficij illati, & ratione infamiæ iniustæ, obiectæ suo marito subito, aut consanguineo, est ne eius depositio repellenda aut non? & quidem ex una parte uidetur quod sic, quia inimicitia ibi est, ex altera quod non, quia profert indicia facti. Respondet, quod in casu quo non adsunt alij deponentes, nec etiā publica laborat infamia contra delatam, tunc non statur eius depositioni tantum, sed repellitur, & delata tamen redditur suspecta, si & inquantum morbus est maleficiosus, & non ex naturali defectu, & qualiter hoc cognoscitur inferius patebit, quod canonicę est purgāda. Sed si ite-

rum quæritur, an alij deponentes etiam habent super indicia facti primum deponere quæ ipsis aut aliis contigerunt, aut solum super infamiam? Respondetur quod si super alio indicia facti deponunt, bene quidem: si aũt tantũ super infamiam, & ita in re existit, tunc Iudex licet repulerit deponentem propter inimicitiã, tamen indiciũ facti quod protulit, & ostendit Iudex ex aliis testibus, quæ super infamiam deposuerunt capiet pro intersigno super suspitionem uehementem, ex qua ipsa delata detenta iudicari poterit à Iudice super triplicem pœnam, scilicet, canonicæ purgationis propter infamiam, iuxta ca. inter sollicitudines extra de pur. ca. Item sub abiuratione propter suspitionem, iuxta ca. accusatus in prin. & secundum uarias suspitiones ad uarias abiurationes, ut patebit in quarto modo sententiandi. Et propter indicia facti si crimen fatetur & pœnitet, non relinquitur brachio seculari ad punitionem sanguinis, sed per ecclesiasticum Iudicem ad perpetuos carceres iudicatur, per secularem tamen Iudicem non obstante quod ad perpetuos carceres sit per ecclesiasticũ Iudicem iudicatus, potest tamen ipsum propter damna temporalia tradere igni. Iuxta. c. ad abolendam. §. præsenti. & iuxta ca. excõmunicamus. 2. de hære. quæ omnia patebunt inferius circa sextum modum sententiandi. Epilogando. Attendat Iudex primo quod nõ sit facilis ad credendum aduocato, ubi pro delato allegat inimicitiam capitalem eo quod rarissime in tali crimine quis deponit sine inimicitia, cum maleficæ semper exosæ omnibus habeantur. Secundo attendat quod cum quatuor modis malefica potest conuinci, scilicet, per testes, per euidentiam facti, per indicia facti, & per confessionem propriam, & hoc uel super infamiam tantum, quod tantum fieret hoc per testes, uel super suspitionem, tunc pro euidentia facti, aut inditia facti fieret, ex quibus suspitio potest iudicari leuis uel uehemens, uel uiolentia, & hæc omnia absq; confessione propria, quæ sibi concurreret, tunc ut dictum est procederetur. Tertio applicet præmissa ad suum propositum super personam detentam, ad obuiandum aduocato,

sed

sed uidelicet sit tantummodo super infamiā delatam, aut quod ibi cōcurrant aliqua indicia, unde redditur suspecta uehementer, uel leuiter, & tunc aduocato super inimicitiam allegatam respondere poterit. Et hæc quantum ad illam partem ubi aduocatus pro delato in inimicitiam deponentium allegauit. Sed ubi allegat secundum uidelicet quod illa uerba quæ protulit contra deponentem, tu senties in breui quæ tibi euenient, aut, tu non habebis plures dies sanos, aut, ueniet in breui quod tu uelles mihi talem rem accommodasse, aut uendidisse, & similia. Tunc aduocatus adiungat, licet malum aliquod fuerit subsecutum deponenti, in rebus uel corporibus, nō tamē propter hoc sequitur quod illa delata huius mali sit causa tanquā malefica, eo quod infirmitates uariis modis accidere possunt. Item allegat quod commune est mulierum, uerbis huius modi mutuo contendere, &c. Super istas allegationes Iudex debet obuiare per hunc modum, siquidem infirmitas ex defectu naturæ accidit, tūc excusatio locum habere poterit. Sed quia ex signis & experimentis oppositum constat, utpote quia nullo remedio naturali curari poterit. Item quia iudicio medicorum iudicatur ut morbus maleficialis, uulgariter, nachtschaden. Item iudicio fortassis incantatricarum aliarum, quę asserunt, seu asseruerunt, morbum esse maleficialē. Item quia subito superueniet absq; aliqua præuia debilitatione, cum tamen naturales infirmitates successiuè solent debilitare. Item quia fortassis curata fuit, ideo quia repperit certa instrumenta sub lecto, aut indumentis, seu aliis locis, & illis amotis, subito sanitati restituta fuit, prout sæpissime contigit, ut supra in secunda parte operis patuit, ubi de remediis tractatur. Et per hæc seu similia iudex facilime potest obuiare, quod talis infirmitas potius ex maleficio quàm naturali defectu contingit, & per minas obiectas suspicatur de tali maleficio. Sicut à simili si quis diceret, uolo tibi comburere horreū, & effectus subsequitur, utiq; uiolentam causat suspicionem, quòd ille qui minas protulit, horreum succēderit, licet fortassis alius, & non ipse combusserit.

Sequi-

Sequitur ad idem quæstio duodecima, magis declarans qualiter inimicitia capitalis inuestiganda.

Actus septimus.

ATTENTO quòd à testimonio ferendo tantummodo inimici capitales repelluntur, ut supra quinta quæstione tactũ fuit. Inimicitiam autem talem declarare ex ijs quæ in capitulo præcedenti tacta sunt, Iudici fortassis nimis obscurum & difficile uideatur, attẽto quod delatus uel eius procurator nollẽt faciliter eius acquiescere decisioni super materiã tactam, quæ dicatur inimicitia capitalis, & quæ non. Ideo exprimendi sunt alij modi, quibus in notitiam talis inimicitię Iudex deueniret, ut insontem sic minime damnaret, quod tamen reum per debitam iustitiam puniret. Et hi modi licet sint cautelosi, seu etiam dolosi, tamen Iudex illos practicare potest in bonum fidei & reipublicæ, cum & apostolus dicat: Cum essem astutus dolo eos cœpi, specialiter etiam hi modi practicantur super delatos, non diffamatos publice, seu etiam nõ notatos per aliquod indicium facti, licet etiam Iudex super quoscũq; delatos, ubi inimicitias contra deponentes allegarent, & nomina testium omnino scire uellent. Primus modus est, nam datur delatio, seu aduocato, copia processus, ad partem suã, scilicet, deorsum, & nomina deponẽtium seu deferentium, ad partem aliã, non tamen ea ordine quo deponunt, sed isto modo ut nomen testis qui est primus in copia, sit sextus uel septimus cedula, & qui secundus, sint penultimus, uel ultimus, & sic delatus, quia hoc deportat, uel illud, & quis sit primus uel secundus in suã copia, quo stante, aut dabit omnes inimicos aut non. Si omnes, eo citius deprehendetur delatus de

mendacio,ubi causa inimicitiæ per Iudicem scrutabitur, si quosdam uero tunc facilius causa inimicitiæ inuestigabitur. Secundus modus esset a simili, ubi daretur aduocato processus copia ad partem unam, & deponentium nomina ad partem aliam,& adiunctis aliis extraneis quę alibi a maleficis fuerunt perpetrata, & non a deponētibus seu testibus inscriptis deposita,sic delatus non poterit assertiue dicere illum uel istum inimicum capitalem, quia nescit,quæ sint ab illis contra eū deposita.Tertius modus qui & supra tactus capitulo quinto,nam quando delatus examinatur in fine secundi examinis, antequam petit defensiones,& antequam aduocatus sibi deputatur, interrogetur,an reputet se habere inimicos capitales, qui omni diuino timore postposito,falso imponerēt sibi labem hęresis maleficarum. Et tunc forte impræmeditatus ac improuisus,& non uisis deponentium attestationibus,respōdet,quod non reputet se habere tales inimicos,uel si dicit puto me habere,tunc nominat,& illi inscribantur,& causa etiam inimicitię, ut postmodum Iudex ualeat eo certius inuestigare,postquā copia processus & nomina seorsum fuerint tradita modis quibus supra. Est & quartus modus ut iterum in fine secunda examinis aut confessionis, de qua in sexta quæstione circa secunda interrogatoria antequam dentur sibi defensiones,interrogatur de testibus qui grauius deposuerunt contra eum:per hunc modum. Cognoscis tu talem,unum nominando de testibus,qui grauiora deposuit,& tūc dicet quod sic,uel quod non. Si dicit quod nō,tunc non poterit ex post dando sibi defensiones & aduocatum, ponere illum capitalem inimicum, cum dixerit medio iuramento prius oppositum,scilicet,nō cognoscere illū. Si autem dicit quod sic, tunc interrogetur,si scit,uel audiuit quod ipsa, uel ipse, egerint aliquid contra fidem Christianam,sicut maleficę facere solent. Si dicit quod sic, talia enim & talia fecit. Interrogetur quoque si est eius amicus,uel inimicus, statim respondebit,quod amicus, & hoc ideo ut eius testimonio stetur, & ex tunc in illa causa non potest dare illum

lum inimicum capitalem per suũ aduocatum,cum medio iuramento quod per antea dixit eum amicum. Si autem respondeat quod nihil scit de eo,tunc interrogatur an sit eius amicus uel inimicus,& ipse statim respondebit quod amicus,quia allegare inimicum de quo nihil mali nouit, non facit,dicet ergo sum suus amicus, attamen si scirem aliqua,non obmitterem quin illa reuelarem.In tali ergo causa non poterit eum ponere ex post inimicum, uel ad minus allegabit causas inimicitiæ capitalis a principio,& tunc aduocato adhibebitur fides. Quintus modus, est nã datur delato seu aduocato copia processus,suppressis nominibus deponentium,& ubi aduocatus informabit eũ de singulis, coniecturatur quis uel qui deposuerunt talia contra eum,& frequenter uenit in cognitionem, & tunc si dicet talis est inimicus capitalis,& uolo probarę per testes,tunc Iudex habet considerare concorditer iuxta processum nominauit, & tunc quia dixit uelle probare per testes, illos examinabit,& causas inimicitię examinabit secrete cõuocato ad hoc bono consilio peritorum uel antiquorum,in quibus latet prudẽtia,& si ita inuenerit causas inimicitiæ capitalis sufficientes,tũc repellat primo testes,& illi dimittentur si non adsunt alia grauamina aliorum testium.Et hic modus quintus & cõmunis obseruatur,& de facto maleficæ cito ex copia processus eliciunt qui uel quæ aduersus eam deposuerunt,& quia rarissimè in tali causa inuenitur inimicitia capitalis,quia nisi ea quę ex earum malis operibus oritur.Ideo Iudex de facili se habet per prefatos modos resoluere,attento etiam quod sæpe deponentes affectant se personaliter maleficis præsentare,& in faciem obiicere ea quæ per maleficia eis sunt illata. Est & aliis & ultimus, ad quem finaliter Iudex recurre potest, ubi prædicti modi fortassis iudicarentur ab aliquibus dolosi,& per astutiam practicati,præsertim quatuor primi,ideo omnino ad satisfaciendum & quietandum scrupulosas mentes,& ne Iudici quicquam obiiciatur,aduertat quod postquam per pręcedentes modos expertus est non esse aliunde inter delatum & deponentẽ,

capitalem

capitalem inimicitiam, uult tamen hoc idem cõsilio aliorum assessorum concludere in finem, ne sibi quicquã obijciatur, faciat hoc, det delato seu eius aduocato copiã processus, deponentium tamen & deferentium nominibus suppressis, & quia defendendo dicit se habere inimicos capitales, & fortassis causas inimicitiarum uarias allegat, siue in re ita sint, siue non, congregat tamen Iudex consilium peritorum cuiuscunque facultatis, si commode haberi potest, uel ad minus ex prouidis & honestis personis quibuscunque, quia ad hoc tenetur iuxta cap. statuta. frequenter allegatum, & illis totum processum integraliter & perfecte, per notarium seu scriptorem legi faciat, & cũ testium seu deponentium nomina publice exponant, ita tamen quod ad tenendum secretum sub præstito iuramento oés astringat, & de illo an hoc facere uelint, prius habet inquirere, quia alias omnino non sunt eis nomina illa exponenda. Ex post dicat qualiter per talem & talem modum inquirendo de inimicitia, nullam potuerit perpẽdere. Attamen subinferat, si uidebitur fiat ẽ duobus unũ, aut per consilium discernatur, qui sint ex deponẽtibus repellendi tanquam inimici capitales, & quomodo eligantur tres, quatuor, aut quinque, qui amplius nouerint, in uilla aut oppido, amicitiam uel inimicitiam delati, & testium, & qui non sunt præsentes in consilio, & publicentur illis tantummodo nomina delati, & testium, non autem articuli processus, & stabitur iudicio eorundem, ex primo non poterunt bene testes repellere, attẽto quod Iudex suos modos inquirendi practicauit, ex secundo uero totaliter se immunem faciet, & omnem a se sinistram suspitionem excutiet, tenetur etiam hunc ultimum modũ seruare, ubi delatus in alieno loco & patria esset captus, & hec sufficiant ad discernendum super inimicitiam.

Super

Super ea quæ ante interrogatoria in loco carceris, & turturæ proponenda habet iudex aduertere, & est actus octauus.

QVAESTIO XIII.

QVID denique iudice agendum sit clare patet si enim ut communis exigit iustitia ad pœnam sanguinis non iudicatur nisi propria confessione conuincatur. quamuis ex alijs duobus habetur pro manifeste deprehésa in hæretica prauitate scilicet ex euidētia seu indicia facti,& ex testium productione legitima ut supra q. 1.tactum fuit, & de tali etiam delata ad præsens agitur.tunc utique quæstionibus & tormentis pro criminum fassione exponetur. Et ut quæstio clara sit ponatur casus qui & Spire contigit & ad multorum notitiam peruenit.Quidam honestus dum quandam mulierem pertrāseundo non ei ad nutum in uenditione cuiusdam rei uenalis complacere uoluisset.illa indignata post tergum clamauit,in breui optasses & annuisses,& est usitatus sic modus loquendi maleficarum uel a simili quando maleficiū per auisaménta uolunt inferre,tunc ille indignatus & nō immerito super eam uultum posttergum uertit ut eā quo animo uerba protulisset inspiceret, & ecce subito maleficio percussus os suum in obliquum horribili deformitate usque ad aures extēditur nec retrahere potuit sed multo tempore in illa deformitate perstitit. Hoc euidens factum iudici proponitur,casum ponimus & an pro manifesta deprehensa in hæresi maleficarum sit habenda quæritur.Respondere oportet ex uerbis Bern. in glo. ordinaria.& in ca.ad abolendam.ut supra quæstione notata tangitur quòd sic.eo quòd tribus modis ut ibi tangitur quis

ut taliter deprӕhensus iudicatur,& illa etiam tria non copulatiuè,id est, quòd omnia tria habent insimul concurrere,sed unumquodque per se,scilicet euidentia facti, testium legitima productio,& propria confessio,reddit maleficam,uidetur manifeste deprӕhensam reputari. Iudicium autem facti differt ab euidentia,quia cum minus sit quàm euidentia,tamen capitur etiam ex uerbis,& operibus maleficorum,ut in illa quӕstione septima tangitur, & iudicatur ex maleficiis non ita subitò.Sed processu temporis illatis per minas tamen etiam prӕcedentes, sicque concludamus, quòd de similibus maleficis delatis,& quӕ sub defensionibus ut prӕmissum est, defecerũt etiam uel non defecerunt,eo quod non fuerunt concessӕ, non concessӕ autem quia non fuerunt petitӕ, iam nostra quӕstio uersatur,quid iudici agendum,& qualiter ad quӕstiones sit procedendum pro dicenda ueritate in punitionem sanguinis.Vbi plura sunt iudici propter ingentes labores cõtra maleficium taciturnitatis aduertendo quӕ etiam successiuè per capitula deducentur. Et primum est, quòd ad maleficam quӕstionandam non sit pronus, habeat tamen ad certa signa quӕ sequentur aduertentiam. Quare autem non debet esse facilis causa est, quia nisi diuina coactio per sanctum angelum,ut maleficium diaboli abscedat concurrat,ita insensibilis in illis doloribus efficitur,ut membratim citius discerperetur quàm aliquid ueritatis fateri ualeat.Nec propter hoc obmittendum, tum quia non equaliter omnes sunt huiusmodi maleficiis irretitӕ,tum etiam quia diabolus sponte interdum non coactus sancto angelo maleficam fateri crimina permittit.

Pro cuius intellectu eaque supra in secunda parte operis, de modo prӕstandi homagium diabolo tacta sunt aduertenda.Sunt nanq; quӕ sub certis annis prius diabolo militant ut sex octo aut decem annis antequam sibi homagiũ prӕstat.s.in corpore & aĩa se eis deuouendo.ubi tamen aliӕ a principio sibi profitendo fidei abnegationem et subito homagium prӕstant.Cur aũt diabolus hoc spaciũ temporis postulatum acceptat utique ea de causa,ut illo inter

medio

medio maleficam experiatur an ore tantum & non corde fidem abnegando simili modo etiam homagium sibi præstaret. Nam cum diabolus intima cordis non nisi per exteriora, & coniecturaliter cognoscere habet, ut in prima parte operis sub difficultate an dæmones ad odium, uel amorem mentes hominum immutare possunt, plures etiam reperiantur quæ necessitate aliquam, aut egestate inductę per alias maleficas, & sub spe confessionis, & euasionis a fide in toto uel in parte apostatant, tales utique etiam non coactus a sancto angelo relinquit, unde & faciliter sua crimina fatentur, cum tamen aliæ quæ sicut ore, immo & corde sibi adhæserunt pro uiribus ab eo defendantur, & indurātur ad taciturnitatis maleficiū. Et per hęc patet solutio ad quæstionem, unde prouenit quòd certæ maleficę de facili fatentur. Aliæ uero minimæ, quia ubi diuinitus dyabolus non repellitur, adhuc tamen sponte illas relinquit, ut per temporalem confusionem & horribilem mortem ad desperationem inducat quos corde allicere nunquam poterat. Patent hæc etiam ex sacramentalibus earum confessionibus in quibus asserunt se nunquam uoluntarie adhæsisse, & plura maleficia coacte & dæmonibus intulisse. Est & alia differentia quòd cernuntur aliquę post fassionem criminum sibijpsis mortem intentare ut laqueo uel suspendio uitam sibiipsis auferant. Quod utique inimicus ille operatur, ne per sacramentalem cōfessionem ueniam a Deo consequantur, & hoc præcipue illis quæ non uoluntarie sibi adhæserunt, licet & alijs quæ sibi uoluntarie adhæserunt post criminum fassionem intentat. Sed tunc cernitur quòd diabolus coacte maleficam habuit relinquere. Concludamus quòd tantus uel etiam maior præsupponitur labor ad quæstionandum pro dicenda ueritate maleficam quantus ad exorcizandum a dæmone possessum. Ideo iudex nec uoluntarius nec facilis ad hęc esse debet, nisi ut dictum est, in punitionem sanguinis. Sed & in hac causa faciat diligentiam prout sequitur primo ferendo sententiam.

De modo sententiandi delatam ad quæstiones, & quomodo prima die sit quæstionanda, an possit conseruationem uitæ compromittere. Actus decimus.

QVAESTIO XV.

QVID denique secundo loco Iudex habet aduertere, stat post actus in eo quod refert sententiam suam per modum qui sequitur. NOS Iudex & assessores attendentes meritis, seu considerantes merita processus facti per nos, contra te talem, talis locis, talis diocœsis, & diligenter omnibus examinatis, inuenimus quod tu es uarius in tuis confessionibus, utpote quia dicis tales minas protulisse, non autem in eo nocendi animo, & tamen nihilominus sunt indicia uaria, quæ sunt, sufficientia te ad exponendum quæstionibus & tormentis. Quapropter ut ueritas ab ore tuo proprio habeatur, & ut deinceps aures iudicũ non offendas interloquendo, declaramus, indicamus, & sententiamus, die præsenti, & hora tali, te supponendum quæstionibus, & tormentis. Lata fuit hæc sententia, &c. Secundo, stat actus in eo quod & præmisum, est, adhuc non sic uoluntarius ad quæstionandum, sed carceribus ad pœnam mancipatus, & non iam ad custodiam tantum ut prius, & adhibitis eius amicis, ut pœnas subterfugiat, & quod fortassis morti non tradetur, licet alias punietur, ubi ueritas fatetur, illis proponat, & ꝙ ad hoc ipsum delatum inducere uelint, hortatur. Nam meditatio frequens & carceris calamitas, ac replicata informatio proborum uirorum disponunt ad ueritatem erudiendam, & a nobis expertum est, quod per huiusmodi informationes maleficę taliter confortatæ fuerunt, ut in signum resistentiæ in terram spuentes, quasi in faciem diaboli, diebant, exeas maledicte diabole,

bole, faciam quod istum erit & consequenter crimina sua fatebantur. Si uero conuenienter delato expectato, & tempore congruenter prorogato, & multipliciter informato. Credat Iudex bona fide ipsum delatum negare ueritatem, quæstionent eum moderate, utpote sine sanguinis effusione, scientes quod quæstiones sunt fallaces & sæpius ut tactum est inefficaces. EST autem modus incipiendi talis, ut dum ministri se disponunt ad quæstionandum, post expolient eum, uel si est mulier, prius antequam ad carceres pœnosos ducetur, ab aliis mulieribus honestis & bonæ famæ expolietur, ea de causa ut si maleficium aliquod insutum esset uestimentis, prout sæpe ex informatione dæmonum practicant, & membris pueri non baptizati, in finem ut pueri uisione beatifica priuentur. Et dum instrumenta disponuntur, Iudex per se & alios bonos uirus fidei zelatores, inducant quæstionandum, ad fatendum ueritatem libere, & si fateri noluerit, mandet ministris quod ad cordas ligetur, uel ad alia instrumenta applicetur, & ibi statim obtemperent non læti, se quasi turbati. Post iterum soluatur ad petitionem aliquorum, & ad partem trahatur, & iterum inducatur, & inducendo informetur, quod non tradetur morti. VBI QVAERITVR. An hic Iudex super delatum infamatum, & per testes, & indicia facti, legitime conuictum, cum nihil desit nisi in ore proprio crimen fateatur possit licite, & conseruationem uitæ compromittere; cum tamen si crimen fatetur, ultimo supplicio punietur. RESPONDETVR a uaris uaria sentinntur nam quidam ita sentiunt, quod si delata est plurimum infamata, & super indicia facti uiolenter suspecta, & quod ipsa in magnum nocumentum sit, tãquam aliarum maleficatum magistra, etiam tunc securari posset de uita sub his circunstantiis, ut perpetuis carceribus, in pane & aqua adiudicaretur, dummodo alias maleficas sub certis & uerissimis signis manifestaret, nec tamen illa præsentia carceris ut ponitur ei manifestanda esset, sed duntaxat securitas uitæ promittenda, & aliquali pœnitentia pu-

nienda, per exilium, uel alio modo punienda. Et sine dubio pro maleficis famosis, & præsertim quæ maleficis medicaminibus insistunt, & maleficiatos superstitiosis actibus curant, taliter seruandæ essent, ut aut maleficiatis subuenirent, aut maleficas proderent, nec tamen eorum proditioni staretur, eo quod diabolus mendax, nisi pariter & alia indicia facti cum testibus occurrerent. Aliis uidetur ad idem in casu quo sic carceribus deputata esset ad tempus promissio seruanda, & post spacium temporis incineranda. Tertii sunt, qui dicunt Iudicem secure posse in conseruationem uitæ compromittere, ita tamen quod ex post a sententia ferenda se exoneraret, & in suum locum alium substitueret. Inter quos modos primus licet uideretur utilis propter maleficiatorum curationem, tamen quia non est licitum maleficia seu illicita opera tollere, licet ut in quæstione prima, & introductoria huius tertiæ partis patuit plurimum opinio sit, quod licitum sit maleficia per opera vana superstitiosa tollere. Sed quia in his magis docet Iudices experientia atque usus, & negociorum uarietas, quam ars alicuius, seu doctrina. Ideo relinquitur hoc Iudicibus. Certum est autem ut experientia pluries docuit, multi faterentur ueritatem, nisi quod metu mortis retrahuntur. Quod si nec minis nec talibus promissis fateri uoluerit ueritatem, tunc ministri sententiam latam exequantur, & quæstionetur consuetis modis, & non nouis nec exquisitis, leuius uel fortius, sed quod crimen exigit delinquentis, & dum quæstionatur de certis articulis super quibus quæstionatur, & hoc sæpe & frequenter a leuioribus incipiendo, quia citius concedet leuia quam grauiora. Et dum hæc fiunt, notarius totum scribat in processu, & quō quæstionatur & de quibus interrogatur, & quō respōdetur. Et nota ꝙ si fatetur per tormēta, ducatur postea ad aliū locū, ut denuo te cognoscat, & ꝙ non tantummō ui tormētorum cognouerit. Quarto stat actus in isto ꝙ si quæstionatus decenter noluerit fateri ueritatem, ponantur alia tormētorum genera corā eo, dicēdo ꝙ oporteat eum sustinere, ni fateatur

ueritatem.

ueritatem. Quod si nec poterit ad terroré uel etiã ad ueritatem induci, tũc pro secũda aut tertia die quæstionandũ ad continuandũ tormenta, non ad iterandum, quia iterari non debent, nisi noua superuenissent indicia, feretur coram eo sententia in modum qui sequitur. Et nos præfati Iudex, ut supra. Assignamus tibi tali, diem talem, ad quæstiones continuandum, ut a tuo ore proprio ueritas audiatur, & totum ponatur in processu a notario. Et infra illud tempus assignatum Iudex per se, aut per alios probos uiros, inducet eam ad fatendum ueritatem, modo præmisso, cum securitate uitæ, si ita uidebitur expedire. Aduertat et Iudex ut infra illud tempus continue apud eam sint custodes, ut uidelicet sola non relinquatur, quia a dæmone frequentabitur, ut sibiipsi mortem inferat, si & quantum diabolus deserere ipsam intendit, aut ad deserendum ipsam diuinitus arcetur, hoc ipsum enim diabolus melius noscere potest quàm aliquis scriptis reserare.

Super tormenta continuanda, & de cautelis & signis, quibus cognoscere potest Iudex maleficã, & quomodo se ab earum maleficijs debet præmunire, & quomodo sunt apprehendendæ, & ubi sua habent maleficia abscondita, cum declarationibus uarijs, ad obuiandum maleficio taciturnitatis; & est actus undecimus.

QVAESTIO XV.

QVID autem consequenter restat Iudici super tormenta continuanda. Est aduertendum primo, quod sicut nõ omnium membrorum est eadem medicina, sed potius diuersorum & singulorum, sunt diuersæ & singulares medicinæ, sic nec ad omnes hæreticos, seu de hæresi delatos, idem modus interrogandi, inquirendi &

examinandi, quò ad articulos, & seruandos, sed secundum ueritatem sectarum, & personarum, uarius & diuersus modus examinandi. Idcirco ipse prudens Iudex & medicus, q putrida membra, & scabiosas oues resecare, & sequestrare ab innoxijs nititur, iam æstimare potest delatam maleficio taciturnitatis infectam, quàm taciturnitatem euellere non potest, una & infallibili depingi regula, seu modus, immo etiam dare non esset tutum, eo quod cum illum modum consequenter assuetum, ac regulam generalem, dum tenebrarum filij præuiderent ipsum tanquam laqueum suæ perditionis, facilius euitarent seu etiam præcauerent. Cur & igitur prudēs ac industrius Iudex occasionem & modum interrogandi accipere, siue ex testium responsis seu attestationibus, siue ex ijs quæ alias experientia eum docuit, siue ex ijs quæ proprij ingenij acumen aperit, subscriptis cautelis utendo. Nam si inuestigare affectat an maleficio taciturnitatis sit inuoluta, aduertat an lacrhymare coram eo stando queat, aut tormentis exponendo, hoc ipsum enim pro certissimo signo ex fide dignorum antiqua relatione ac propria experientia docente, adeo repertum est, quod etiam si ad lachrymandum coniurationibus hortetur, & compellatur, si malefica existit, hoc ipsum, scilicet, lacrymas emittere non potest, dabit quidem flebiles uoces, & ex sputo genas, & oculos linire, ac si fleret attentabit; super quo a circunstantibus cautè aduertendum erit. Modus autem coniurandi ad lacrymas ueras, si innoxia fuerit, & cohibere lacrymas falsas, talis uel consimilis in sententia practicari potest a iudice seu presbytero, manum super caput delati seu delatæ ponendo. Coniuro te per amarissimas lacrymas, a nostro saluatore Domino Iesu Christo in cruce pro salute mundi effusas, ac per ardentissimas lacrymas ipsius gloriosissimæ Virginis Mariæ, matris eius, super uulnera ipsius, hora uespertina sparsas, & per omnes lacrymas, quas hic in mundo omnes sancti & electi Dei effuderunt, & a quorum oculis iam omnem lacrymam absterserit, ut inquantum sis innoxia, lacrymas effundas, si nocens,

cens,nullo modo. In nomine Patris & Filij , & Spiritus sancti,Amen.Experientia docuit,quantò amplius coniurabantur,tantò minus flere poterant,cum tamen uehemēter se ad fletum stimulabant, & genas sputo humectabāt. Possibile tamen ut post in absentia iudicis, & extra locū & tempus torturæ, coram custodibus flere ualeant.Quòd si causa impedimenti fletus in maleficis quæritur, potest dici quod quia gratia lacrymarum in pœnitentibus, præcipuis donis ascribitur,cum cœlum penetrare & inuincibilem uincere, humilis lacryma à Bernardo asseritur, nulli dubium quin & inimico salutis plurimum displicere noscitur,unde & summis conatibus illas impedire nemo ambigat, ut finalis impœnitentia potius introducatur.Sed quid si astucia diaboli,Deo permittente,etiā maleficam flere contingeret,cum flere,nere,decipere, etiam proprium mulierum dicatur.Responderi potest cum occulta sint Dei iudicia si alias non possit conuinci per legitimos testes,super aliqua indicia facti, nec etiam suspecta esset grauiter aut uiolenter,utique esset absoluenda, & pro leui suspitione in qua staret,propter infamiam quam testes deposuerunt,haberet hæresim maleficarum abiurare,ut in secundo modo sententiandi discutietur. Secunda cautela non solum post hanc primam obseruanda,uerum etiam omni tempore iudici & omnibus assessoribus aduertenda,quod non permittant se ab ea tangi corporaliter,præsertim super nudam iniuncturam manuum & brachiorum,sed omnino secum deferat sal exorcizatū in dominico,palmam,& herbas benedictas, hæ enim res insimul cum cera benedicta inuoluta,& in collo deportata, ut supra in secunda parte operis de remedijs contra maleficiales infirmitates & defectus patuit, miram habent efficaciam perseuerandi,non solum ex maleficarum testimoniis,uerumetiam ex usu & consuetudine ecclesiæ, quæ in hunc finem huiusmodi exorcizat & benedicit,ut patet in earum exorcismis,cum dicitur ad effugendam omnem potestatem inimici,&c.Et non uideatur extraneum de tactu iuncturarum seu membrorum, quia diuina permissione

inter-

facti, aut q̃ testes sint cõuicti. Respõdetur utique uerũ esse φ absq; rebus quibuscunq; dęmon ualeat talem taciturnitatem procurare, illis tñ rebus utitur animarum perditionem, ac offensam maiorem diuinæ maiestatis, quod ut clarius pateat. Malefica quædam in oppidio Haganoæ, de qua ut supra in secunda parte operis tactum est, tale maleficium taciturnitatis procurare sciebat, ut masculus recenter natus & non baptizatus, & cum hoc primogenitus interemptus, & in fornace assatus, & cum aliis rebus quas exprimere non expedit, incineratus & puluerizatus, si qua malefica aut flagitiosus, ex iis quicquam secum deferret nullo modo sua crimina fateri posset, Hic clarũ est, quod si centum milia pueri adhiberentur, ex naturali inclinatione nunquam talem effectum taciturnitatis causare possent, utitur tamen ut cuiq; intelligendi patet, in animarum perditionem, & diuinæ maiestatis offensionem. Sed & hoc quod allegatur quod sæpe flagitiosi homines & non malefici, talem penes se taciturnitatem retinent. Dicẽdum est quod talis taciturnitas triplici ex causa prouenire potest. Primo, ex naturali quodammodo duritia mentis, quia sicut aliqui sunt molles corde, aut uecordes, quod ad leuem torturam omnia concederent, etiam quæcunque falsa, ita aliqui sunt ita duri, quod quantumcunq; uexentur, ueritas ab eis non habetur, & præcipue illi, qui aliàs fuerunt quæstionati, quorum brachia cito sicut trahuntur, ita & flectuntur. Secundo, prouenit ex maleficio penes se retento, prout dictum est, siue in uestimẽtis, siue in pilis corporis. Tertio, quod interdum licet penes se nõ habeant maleficia insuta, aut alligata, maleficiuntur tamẽ ab alijs maleficis, quantumcunq; remotis, prout malefica quædam Ysbruck se iactare solebat, quòd ubi ad minus filum in uestimentis alicuius detenti haberet, tantum efficere posset, quod quantumcunque tormentaretur, etiam usque ad mortem, nihil fateri posset, quare patet responsio ad obiectionẽ. Sed quid in diocœsi Ratisbonensi casu cõtigisse asseritur, quod dum quidam hæretici ex propria confessione deuicti, nõ solum ut impœnitentes, immo &

defensores

defensores illius perfidiæ, morti fuissent adiudicati, accidit ut illi si in ignem remanerent, tandem per aliam sententiam ad submersionem aduocati, nihil proficere potuerunt, stupentibus omnibus, & fidem ipsorū ut iustam defendere dum quidem conabantur, sollicitus præsul super gregem, triduanum ieiunium indixit, quo deuote expleto cuidam notificatur, quod in certo loco corporis, uidelicet sub brachio uno, maleficium quoddā inter pellem & carnem insutum haberent, quo reperto & amoto, continuò incendio consumpti fuerunt; licet ab alijs opinatur quod quidam nigromanticus ex dæmonis consultatione, qui sibi hoc indicauerat, prodidisset; sed quocunque modo factū fuerit, uerisimile est ꝙ diuina uirtute dæmon coactus, dum semper ad subuersionem fidei machinatur, hoc manifestauerit. A simili ubi talis Iudici acciderit casus, quid faciendum foret, elicere potest, si uidelicet ad diuinum recurrere præsidium, uel ieiunijs & orationibus deuotarum personarum, hoc genus dęmoniorum à maleficijs expellatur, in casu quo nec per mutationem indumentorum, aut tonsuram pilorum ad ueritatem fatendam sub tortura induci ualeant. Et licet in Alemaniæ partibus talis abrasura præsertim circa loca secreta, plurimum censetur inhonesta, qua de causa nec nos inquisitores usi sumus, sed tonsis capillis, cum calice aut cipho aquæ benedictæ, guttulam ceræ benedictæ immittendo, & inuocatione sanctissimæ trinitatis, ieiuno stomacho trinies in potum ministrādo, per Dei gratiam à plerisque taciturnitatis maleficium abstulimus, tamen in alijs regnis inquisitores talē per totū corpus abrasuram fieri mandant, unde & Cumanus inquisitor nobis insinuauit ꝙ anno elapso, qui fuit M. CCCC. XXXV. quadraginta & unam maleficas incinerati mandasset, oībus per totum corpus abrasis, & hoc in districtu & comitatu Burbiæ uulgariter dicitur Vvormser bad, in confinibus Archiducis Austriæ, uersus Mediolanum. Quòd si quæritur an tempore necessitatis, quo nullis remediis congruis maleficium remoueri ut pręmissum est, licitum foret diuinatrices, quæ etiam maleficia curare & tollere,

tollere solent, pro amotione talis maleficii consulere. Responsio. Quicquid sit denegatio Ratisbonæ peracto, exhortamur in Domino, ut in nullo casu quantumcunq; necessario pro republica, diuinatrices cõsulantur, & hoc propter magnam offensam diuinæ maiestatis, cũ tot alia sint nobis remedia cocnessa, per quæ omnino assequi poterimus, aut in propria petiti forma, aut in æquiualenti, ita quod omnino ueritas expetietur uel ab eius ore, ut incinerari ualeat, uel Deus auferet ipsam de medio, aliam mortem super eam permittendo. Hæc autẽ nobis remedia proponuntur, & primò faciat homo id quod potest ex propria industria, & ex propria uirium suarum exercitatione modis supra tactis insistendo pluries, & præsertim certis diebus, ut iam in sequenti quæstioue patebit. 2. Corinth. 9. Abunderis in omne opus bonum. Secundo, quod si deficit recursum habeat pro consilio ad alios homines, qui forte sibi remediũ de quo nunquam cogitauerat impartitetur, eo quod uarii sunt modi ad maleficia tollenda. Tertio si prædicta deficiunt, habeat decursum ad deuotas personas, iuxta illud Ecclesiast. 37. Cum uiro sancto assiduus esto, quemcunque agnoueris obseruantem timorem Dei. Item ut sancti in patria inuocentur per eos. Quæ si omnia defecerit, recursum habeat immediate ad Deum Iudex, & omnis populus ieiuniis & orationibus, ut tale maleficio sua pietate amoueatur, sicut Iosaphat. 2. Paral. 20. Cum ignoramus quid agere debeamus, hoc solum habemus residui, ut oculos nostros dirigamus ad te, & sine dubio DEVS in necessariis nostris non deficiet. Vnde & Augu. & habetur. 26. q. 7. nõ obseruabitis. Qui hos & quascũq; diuinationes, aut facta, aut auguria obseruat, aut attendit, aut aconsentit obseruãtibus, aut talibus credit, scilicet opere prosequendo, aut ad domum earum uadit, aut in domum suam propriam introducit, aut interrogata, sciat se fidem Christianam & baptismũ præuaricasse, & paganum & apostatam, & Dei inimicum, iram DEI in æternum grauiter incurrere, nisi ecclesiastica pœnitentia emendatus, Deo reconcilietur. Non deficiat ergo iudex semper li-

citis

citis utendo iuxta præmissa remedijs, finaliter subscriptis cautelis.

De tempore, & de secundo modo interrogandi, & est actus duodecimus, super finales cautelas a iudice obseruandas.

QVAESTIO XVI.

SVper præmissa sunt aliqua aduertenda. Primo quod sacratioribus diebus, & infra missarum solemnia sunt interrogandæ, ita ut populus adhortetur ad implorandum diuinum auxilium, in generali nihil specificando, nisi ut contra quascunque dæmonum infestationes sancti inuocentur. Secundo, ea quæ supra tacta sunt de sale, & alijs rebus benedictis, cum septem uerbis quæ Christus protulit in cruce, in cedula conscriptis insimul colligatis, collo eius alligentur, longitudo Christi super nudum corpus, & extra benedicta circuncingatur, siquidem longitudo ipsa commodè haberi potest, experientia docuit miro modo his rebus ipsas molestare, uixque retinere, præcipuè autem reliquias sanctorum. His sic dispositis, & aqua benedicta in potum porrecta, disponatur iterum ad quæstiones, continuò exhortando ut prius, dum autem a terra eleuatur, & si per talem modum tormentatur, iudex legat uel legi faciat dicta testium, submissis nominibus, taliter dicendo, ecce per testes conuicta es. Item si testes uellent se facie ad faciem adfrontare, tunc iudex interrogaret, an fateri uellet, si testes sibi in faciem præsentarentur. Vbi si annueret, tunc inducendi testes essent, & coram eo statuendi, si forte rubore, seu uerecundia quicquam criminum fateretur.

Vltimo si uideat ipsam non uelle detegere flagitia sua, interrogabit eam, an pro sua innocentia inditia candentis

dentis ferri pellet subire, & quia illud omnes affectant, scientes quod per dæmones a læsione preseruantur, unde etiam quod uere maleficæ existant cognoscuntur, replicabit Iudex, qua temeritate se tātis periculis submittere possit, & omnia conscribantur, sed quod illud candentis ferrī iudicium non sit eis concedendum, inferius patebit. Aduertat etiam iudex quod sextis ferijs præcipue, usq; dum sit compulsus pro expectatione nostri Saluatoris interrogatæ, sæpe fassæ fuerunt. Sed quia super extremum nos procedere oportet, uidelicet super omnimodā eius negatiuam, in qua si prestiterit, iudex relaxabit eam, & sequētibus adhuc utatur cautelis, educendo eam de carcere pœnoso ad alium, pro custodia tamen bene munitum, ita tamen quod sibi omnino caueat quod nullo modo tradatur cautionibus, seu fideiussoribus, nec alias manulenta decreto, quia a talibus manulente datis ueritas nunquam haberetur, imò semper peiores efficiuntur, sed hoc primo procuret quod humaniter in cibo & potu tractetur, & interim intrent honestė, & non suspecti, qui etiā frequēter de diuersis in pertinentibus ei colloquantur & tandem ut cō fidenter consultant, quod fateatur ueritatem, promittendo quod iudex sibi faciet gratiam, & quod uelint esse tanquā mediatores, & in finem huius intrebit iudex & promittet facere gratiam, subintelligendo uel sibi aut reipublicæ in cuius conseruationem totum quod fit est gratiosum. Si uero sibi ad uitam promitteret quæ supra quæstione quartadecima, super trss modos tacta sunt, scribantur singula a notorio, & sub qua forma uerborum, ac intentione sit gratia promissa. Et siquidem delata sic gratiam petierit, & facta derexerit, dicantur uerba generalia quod amplius fiet sibi quàm ipsa petierit; in finem ut ampliori confidentia loquatur. Secunda cautela in hoc actum, quod si omnino noluerit detegere ueritatem, habeat Iudex ut supra tactum est de eius complicibus, siue ipsius scitu examinaris, & si quid huiusmodi deposuissent, per quæ conuinci posset, hæc iudex proponat, & diligenter de singulis inuestiget, & ad idem si qua instrumenta uel unguenta &

pixides in domo fuissent reperta, sibi offerentur, & ad quę usa fuerit, &c. Tertia cautela, si adhuc perseuerat in sua pertinacia, & habet consodales examinatas quæ cōtra, & non pro ea deposuissent, uel si non habet, procuret alium fide dignum, quem nouit detente non ingratum, sed tanquam amicum & fautorem, qui quodam sero intrat ad maleficam, protrahendo locutiones, & tandem siquidem non est de complicibus, fingat nimis esse tarde pro recessu & remaneat in carcere cum eadem, & de nocte pariter colloquantur, si uero de complicibus, tunc edentes & bibentes, mutuo etiam conferunt de rebus commissis, & tunc sit ordinatum quod stent extra carcerem in loco cōgruo explorantes eos, auscultantes & uerba colligentes, & si opus fuerit, scriptor sit cum eisdem. Quarta cautela, ut si tunc incipiet dicere ueritatem, nullo modo dimidiet iudex recipere eius confessionem, etiam media nocte, sed cōtinuet quantum potest, & si in die, non curet si proroget prandium uel cœnam, sed instet quoadusq; dixerit ueritatem, saltem quo ad principalia, nam per diminutiones & interruptiones frequentius est repertum quod redeunt ad uomitum, & non aperiunt ueritatem quam detegere inceperant, habito consilio deteriori. Et aduertat Iudex ꝙ post confessionem nocumentorū, hominibus aut iumentis illatorum, inquirat quod annis incubum dæmonē habuerit, & a quāto tempore fidem abnegauerit, quia sicut de ijs nunquam fatentur, nisi prius alia fuerint fassę, ita etiā omnino in fine sunt interrogandæ. Quinta cautela, si prædicta omnia deficerent, tunc si fieri potest ducatur ad aliquod castrum, & ibi certis diebus custodia mancipata, fingat se castellanus ad partes longinquas peregrinaturum, & interim familiares aliqui, uel etiam mulieres honestæ eam uisitantes promittant ei quod uelint eam omnino dimittere libere abire, dummodo informet eos, uel eas, de certis experimentis. Et aduertat Iudex ꝙ sępissimè per talem modum fassæ fuerunt & conuictæ. Et nouissimè in diocœsi Argentinensi prope oppidum Slettat, & castro Kinnigsheim malefica detenta nullis tormentis & quęstio-

quæstionibus deduci poterat, ad fatendum sua crimina, tādem modo supra dicto de castellano seruata, licet præsens erat in castro, ipsum tamē malefica æstimabat abesse, tres familiares intrabant, & ei liberam relaxationem promiserunt, dummodo super certa experimenta eos informaret. Et licet prima fronte renueret, & ꝙ dolose cum ea agerent proponeret, tandem interrogans de quibus informari uelient, unus dixit; super grandinum excitandum, alter super carnalia facta, tandem ubi super grandinem illum informare uolebat, & scutella aqua plena approbata, malefica, sibi iniunxisset, ut digito paululum aquam moueret, & ipsa certa uerba protulisset, subito ad locum quem explorator nominauerat, scilicet syluam adiacentem castro, tanta tempestas & grando repleuit, sicut a multis annis uisum non fuerat. In casu tamen quo omnia deficerēt, uel etiam in casu quo crimina fateretur, quid ulterius Iudici per sententiam faciendum sit, ut totus processus finiatur, in quo ultima pars huius operis terminatur restat declarare.

Sequitur tertia pars huius ultimæ partis operis, qualiter processus iste fidei sit debito fine per sententiam diffinitiuam terminandus.

PEr Dei gratiam ijs expeditis quæ ad cognitionem proprietarum, super hæresim maleficarum deseruiunt, insimul etiam qualiter processus fidei aduersus illam sit initiandus & continuandus, restat nunc discutere, qualiter talis processus per debitam sentētiam sit cōgruo fide terminandus. Vbi primo notandum quod cum hæresis hæc, ut in principio huius ultimæ partis, tactū est, præ alijs hęresibus simplicibus hoc habeat, quod non est puta, sed mixta crimine ecclesiastico & ciuili, ut de se patet. Ideo de modis sententiandi tractando, primo tractandum est de quadam sententia, ad quam maleficæ solent

appellare, de qua fecularis iudex per fe irrequifito ordinario agit. Secundo, de his in quibus fine ordinario agere non poteft. Et fic tertio quomodo ordinarij fe exonerare poffunt, patebit.

Super purgationem uulgarem, & præcipue super examen candentis ferri, ad quod maleficæ apellant.

QVAESTIO XVII.

AN autem malefica uulgari purgatione, de qua 2.q.4. confuluiffe. & cap. monomachiam fit fuper reatum tentatiuè purganda, & per iudicem fecularem ad hoc aftringenda, uel admittenda ad iudicium candē tis ferri fi ad hoc appellat, & uidetur quod fic. Nam ficut duellum ad conferuationem uitæ propriæ in caufa criminalii, uel rerum fuarum in caufa ciuili ordinatur, ita & iudicium candentis ferri, per tactum, uel aquæ bullientis per potum, fed primum licitum eft in aliquo cafu iuxta fanctum Thomam 2.2.q.95. in fine ultimi articuli, ubi dicit quod tunc duellum poteft effe licitum, ubi ad communem rationem fortium appropinquat, ergo etiā in aliquo cafu iudicium ferri candentis. Item multi principes fanctæ uitæ, & qui bonorum confilio utebantur, ut fanctus Henricus Imperator erga coniugem uirginem Kunigundam, quàm de adulterio fufpectam habuerat exercuit. Item ficut Iudex qui habet curam communitatis, licite poteft minora mala permittere ad uitandum peiora, ut meretrices in ciuitatibns, ne omnia turbentur libidinibus, iuxta Auguftinum in libero arbitrio. Tolle meretrices, & omnia turbabis libidine. Ita per tale iudicium ubi quis ab infultibus & iniurijs alicuius communitatis fuper caufam criminalem aut ciuilem liberari poffet. Item quia minus eft læfio manuum per can-

dens

dens ferrum quàm uitæ interfectio per duellum, ideo etsi duellum admittitur, ubi cõsuetudo habetur a fortiori & examen candentis ferri. Contrarium habetur. 2. q. 5. monomachiam, ubi dicitur hæc & huiusmodi sectantes Deũ tentare uidentur ubi attendendum esse dicunt doct. quod quia non solum à malo iuxta apostolum. 1. Thessa. 5. sed etiam ab habente speciem mali abstinendum est, ideo nõ dicitur in illo ca. omnes hæc sectantes tentant Deum, sed uidetur tentare ut intelligatur quod posito casu quod aliquis talia exercens intendat alium finẽ forte rectum, quia tamen apparentia est mala, cauendum est. Respondeo ꝙ tale iudicium seu examen sit illicitum, præcipuè candẽtis ferri. Deducitur ex duobus, primo quia ordinãtur ad iudicandum occulta, quæ diuino iudicio reseruantur. Secundo etiam quia huiusmodi iudicium non est authoritate diuina, aut etiam nocumentis sanctorum patrum sancitum. Vnde in cap. consuluisti. 2. q. 5. quod sanctorum patrum documento sancitum non est superstitiosa adinuentione est præsumendũ, & Stephanus Papa in eo. ca. spontanea confessione uel testium approbatione delicta concessa sunt uestro regimini iudicari, occulta enim & incognita illi sunt relinquenda qui solus nouit corda hominũ. Est tamen differentia inter duellum & ferri candentis examen, seu etiam potum bulientis aquæ, quia duella magis accedunt ad communem rationem sortium, utpote quia pugiles sunt penitus pares uirtute & arte, quàm examen candentis ferri, quia licet utrunq; ordinatur ad alicuius facti occulti inquisitionem, per aliquod factum ab homine, tamen quia in iudicio candentis ferri aliquis miraculosus effectus expectatur quod nõ contingit in duello, ubi solummodo contingit interfectio unius uel amborum, ideo examen illud est omnino illicitum, licet duellum nõ sit ita illicitum. Incidentaliter tamen propter principes & iudices seculares super duellum admittendum est. Notandum quod occasione horum uerborũ sancti Thomæ qui hanc di.ponit Nicó. de lira in postilla sua super biblia m. 1. Reg. 17. occasione etiã duelli seu conflictus ipsius Dauid

cum Philisteo, uult elicere quod in aliquo casu duellum possit esse licitum, ideo quod hoc non sit de mente docto. Tho. sed potius oppositum probat Paulus burdegalensis contra Nicolaum præfatum, cuius probationem bene ad uertere debent principes & iudices seculares. Primo, per hoc quia duellum sicut & examen alterum ordinatur ad iudicandum occulta quæ diuino iudicio reseruantur, ut supra tactum est, nec potest dici quod institutionem habuerit ex conflicto Dauid, quia sibi reuelatum fuit a domino interiori instinctu, ut tale certamen inire deberet, & quod iniuriam sibi illatam per eum uindicare contra Philisteum uolebat, quod ex uerbis Dauid elicitur. Ego uenio contra te in nomine Dei uiuentis, & sic non fuit proprie duellator, sed diuinæ iustitiæ executor. Secundo, ex hoc quod præcipue iudicibus est aduertendum, quia in duello datur potestas, uel saltim cōceditur licentia utriq; interficiendi se mutuo, & cum alter eorum sit innocens: ideo præstatur authoritas uel saltim licentia interficiendi innocentem, quod cum simpliciter est illicitum, quia contra dictamen iuris naturalis & diuinum præceptum. Ideo omnino illicitum tam ex parte appellationis quā recipientis, quàm etiam iudicantis & consulentium, qui omnes homicidæ reputantur. Tertio, ex hoc quia cum duellum sit singularis pugna duorum, ut per uictoriam unius appareat iustitia tanquam per diuinum iudicium, & alterius in iustitia non obstante, quia tunc Deus tentatur, unde redditur illicitum ex parte appellantis & recipientis, tamen cum ipsi iudices alijs medijs iustum iudicium aut terminationem litis procurare possent, cum hoc non faciunt sed consulūt, uel omnino permittunt, cum prohibere possent utiq; ad interfectionem innocentis. Verum quia non est uerisimile postillatorē Nicolaum hæc latuisse aut ignorasse. Ideo ubi dicit in aliquo casu duellum absq; peccato committi mortali, loquitur ex parte iudicantium aut consulum, ubi non per ipsorum inductionem aut consilium, sed ut ipsos appellantem & recipientem tale examen exercetur sine alio respectu, & quia non est nostræ speculatio

nis

his his immorari, sed de ipsis maleficis differere: clare patet ꝙ si in aliis criminalibus causis circa furtum aut latrocinium tale examen inhibetur, quanto magis hic ubi constat maleficas cuncta maleficia auxilio dæmonum procurare, siue in læsionibus inferendis, siue curãdis, se tollendis aut impediendis. Nec mirum ꝙ opere dæmonum a læsionibus in tali examine præseruantur maleficæ, cum ut naturales tradunt succus cuiusdam herbæ, ubi manus inunguntur a combustione possit pręseruare, & cum ipsum dæmonem uirtutes herbarum minimè latent, dato ꝙ per interpositionem alicuius corporis inter manus deferentis, & ipsum ferrum, læsionem non interciperet, prout inuisibiliter procurare potest, tamen per huiusmodi naturales rerum proprietates hoc efficere posset, unde minus quã quibuscunq; alijs malefactoribus ipsis maleficis propter intimam familiaritatem, quam cum dęmonibus tenẽt tali examine sunt purgandę, sed ipso facto ubi ad hoc appellant, iam ut suspectæ maleficæ sunt habendæ. Deseruit ad hoc factum, ꝙ in Constantiensi diocœsi tribus annis uix iam elapsis contigisse fertur. Nam in dominio comitum de Furstenburg pertinent nigræ syluæ, malefica quędam famosa & plurimum ab incolis diffamata, ubi per comitẽ ad instantiam plurimorum fuisset comprehensa, & de plurimis iudicijs super uaria maleficia delata, tandem inter tormenta & quæstiones interrogatur, manus omnium uolens euadere ad examen candẽtis ferri appellauit. Iuuenis comes nec multum in his expertus examen admisit, & dũ candens ferrum per tres duntaxat passus deferre adiudicata fuisset, per sex deportauit offerens se denuo ad ipsum longiori spacio deportare. Quã ex re dum manifestum habuissent iudicio maleficij iudicare, quia nullus sanctorum præsumpsisset taliter diuinã assistentiã tentare, ipsa tamẽ absoluta a uinculis & illæsa usque in præsens, non utiquẽ in partium fidei scandalum perseuerat.

De sententia diffinitiua in se qualiter est ferenda.

QVAESTIO XVIII.

CONSEQVENTER ad tractandum de his in quibus secularis Iudex per se cognoscere & sententiare potest diocesanis, si libet mentibus exoneratis, hoc ipsum enim præsupponimus, ut ne dũ nosipsi inquisitores salua fide ex iustitia simus, ab his sententinadi modis exonerari, uerũ & ipsos diocesanos eadẽ sinceritate exoneratos affectamus, ipsorũ facultatẽ & iurisdictionẽ minime amputãdo, quia tamen si ut uellent necesse foret & nos inquisitores, iuxta ca. multorum quærela de hær.in cle.pariter concurrere. Attendãt tamen ꝙ quia hoc crimen maleficarũ non est mere ecclesiasticũ. Vnde nec potestatibus, nec dñis temporalibus ad iudicandum & sententiandũ, ut in ca. ut inquisitionis.§. prohibemus. de hæ.li.6.interdictũ. In quibus tamen præfata potestas diffinite & cognoscere sine diocesanis nõ potest, similiter deducet. Sed primo uidendum de ipsa sententia in se. Secundo qualiter sit ferenda. Tertio quot modis de primo. Cum secundum August.ut 2.q.2.c.1. Nos in quenquam sententiã ferre non possumus, nisi aut conuictum aut sponte confessum. Et sententia fit triplex, ut dicit glo.summaria in prin. quæstionis. s. Interlocutoria diffinitione & præcepti Ray.exemplificans dicit. Interlocutoria sententia dicitur, quæ non super principali sed super aliis quæstionibus prefertur inter principiũ causæ, & finem emergentibus, ut est de teste repellendo, uel de dilatione cusanda, uel non, & huiusmodi, uel forte dicitur interlocutoria, quia inter partes loquendo profertur sine scripturæ solẽnitate. Diffinitiua aũt sententia dicitur, qñ principalis questio diffinitur. ff. de re iudi. l. 1. Sententia præcepti est qñ maior precipit minori De primis duabus nostra cõsequẽter erit speculatio, præcipue sup sententiã diffinitiuã. Notandũ secũdo, ꝙ licet in glosa præfata dicatur,

tur, ꝙ ſi ſentẽtia diffinitiua fuerit lata omiſſo ordine iuris ipſo iure nulla eſt.2.q.2.Si quando.§.diffinitiua. Et poſt dicatur ſcias quod duplex eſt ordo Iuris. Vnus qui eſt de neceſſaria ſubſtantia iudiciorum, ut fiat litis conteſtatio, & lites recipiantur, ſi contra hunc ordinem feratur ſenten ia non tenet. Eſt alius ordo, qui non eſt de ſubſtantia iudiciorum, ut ſcilicet ſententia non feratur, ſub conditio ne, & ut prius non pronuncietur de poſſeſſione quàm de pproprietate, ſi tamen hoc non ſeruet, tenet ſententia.2.q.6 Anterio.§.biduum. In hac tamen cauſa, quia eſt cauſa fide, & hęreſis crimen, licet mixtum proceditur ſummarie ſinpliciter & de plano, ut patet in ca.ſtatu.lib.6.& qualiter iſta uerba intelligantur, habes ſupra quæſt.6.& ut ibi deducitur, Iudex neceſſario bellum non exigat, litis cõteſtationem non poſtulet, &c, ſequitur, Probationes tamen neceſſarias admittat, ſimiliter recitationem & proteſtatonem iuramenti de calumnia, &c. Vnus & alius modus procedendi, iam per iura noua declaratur. De ſecunda auten qualiter ſit ferenda, nota quod proferri debet a Iudice, & non ab alio, aliis non ualet. Item, in loco publico, & honeſto etiam ſedendo, ut.3.q.3.induciæ.§.ſpacium. Et ſiniliter de die, & non in tenebris, & ſic de multis quę ibi notantur, Tum qui ibi continentur quod non diebus feriats, & non inſcriptis feriatur. Notandum quod quia hic ſunmarie ſimpliciter & de plano, ut ſupra tactum eſt. proceditur, & de uerbo ſigni.ca.Sæpe contingit in clemẽ. dicitur quod tempore feriarum, ob neceſſitates hominũ indultarum, a iure procedere ualeat, & ꝙ Iudex amputet dilationem, ideo ſi Iudici libet ſeruare illa poterit, nec ſcripto proferre tenetur, cum ſecundum Io.An.Plures ſunt caſus in quibus ſine ſcripto ſententia ualet, & inter ilios enumeratur conſuetudo loci, uel fori.diſt.11. conſuetudinis. Epiſcopus etiam ſi eſt Iudex, poteſt per aliam ſententiam recitare, ad inſtar illuſtrium. Item nota ꝙ licet in actionibus criminalibus exequutio ſententia non ſit differenda, fallit tamen hoc in aliquibus caſibus, præcipue quatuor, ſed pro hac materia capiuntur duo. Primo ſi lata eſt in

Dd 4 muliere

n u'iere pre nãte, differtur enim usque ad tempus partus ff. de re.iu.l.pregnantis. Item cum quis est confessus crimen,& postea negat,& intellige si confessio prius nõ fui reiterata, modo quo supra tactum fuit, quæstione decimaquinta. De tertio autem quot scilicet modis sit ferei da,quia consequenter usque in finem operis de his tractabimus,sunt tamen adhuc aliqua prætermittenda, de modis quibus persona delata redditur suspecta, eo quod uariæ sententiæ super uarias suspitiones sunt ferendæ.

Quot modis capitur suspitio pro sententia ferenda.

QVESTIO XIX.

SVSPECTI de hæresi,uel alio crimine,quot modis & quibus dicendi sunt,& an in tali casu,pro tali crimine ex illis iudicãdi,& sententiandi sint,ubi quęritur,respondẽdũ est & per antiqua & noua iura.Nam glo.super ea nos in quenquam,in præcedenti quæstione allegato, dicit quod quatuor sunt modi conuincendi reum, aut scilicet iure,ut instrumentis & testibus,aut facti euidentia extra de cohabi.cle.ca.tua.aut iuris interpretatione, ut sæpius citatum esse reum 3.q.9.decreuimus.aut uiolentia suspitione.32.q.1.dixit.notant etiam canonistæ quod triplex est suspitio.Prima temeraria,de qua cano. Nullum iudicetis suspitionis arbitrio.2.q.1.Secunda probabilis,& hęc purgationem inducit,non autem prima,ut 2.quæstio.4. presbyter.Tertia est uiolenta,quæ condemnationem inducit, & de hac intelligitur dictum Hieronymi, quod uxor dimitti potest propter fornicationem, aut fornicationis suspitionem.32.q.1.dixit.Nota insuper quod secunda quę est probabilis, admittitur ad semiplenam probationem, ut extra de præsum. in multis. Vnde coadiuuat ad probationem, si adsint alia adminicula, unde nõ solum admittitur ad purgationem inducendam.De uiolenta etiam quæ ad condemnationem sufficit,nota quod est duplex, dum

quædam

quædam iuris & de iure, ut cum ius fingit & statuit aliquid super facto, & contra hanc nō admittitur probatio. extra de sponsa. nec qui fidem, ubi dicitur quod si quis dederit fidem mulieri de contrahendo matrimonio cum ea, & postea copula sequitur, matrimonium esse præsumitur, & probatio in contrarium non admittitur. Quædam est iuris, sed non de iure, ut ubi ius præsumit, sed non statuit aliquid, ut si uir diu mulieri cohabitauit, præsumitur ab eo cognitam. 27. q. 1. dixit, & contra hanc admittitur probatio. Applicādo ad propositum nostrum super hæresim maleficarū & super noua iura, dicimus quod in iure suspitio seu crimen hæresis habetur, prima est modica, secunda magna, tertia maxima. Prima quæ est modica, in Iure uocatur suspitio leuis, ita habetur ca. Accusatus de hære. lib. 6. in principio, ubi dicitur. Si aūt leuis & modica suspitio illa fuit, quanquam ex hoc sit grauiter puniendus, non tamen debet pœna in hæresim relapsorum puniri, & hæc suspitio ideo dicitur modica siue leuis, tum quia modica & leui defensione tollitur, tum quia ex modicis & leuibus oritur coniecturis. Vnde dicitur modica à modicis indiciis, & dicitur leuis a leuibus coniecturis, ut pote in simplici hæresi circa fidem, si aliqui reperiantur occulta conuenticula celebrantes, uel uita uel moribus a cōmuni cōuersatione fidelium deuiantes, ut patet ca, excōmunicam' primo extra de hæresi. circa maleficarum hæresim. Simili modo ubi conuenticula in angariis, aut sacratioribus anni temporibus, in campis aut syluis, siue de die, siue de nocte conuenirent, aut aliqua seorsum reperirentur, aut nō frequentare diuina temporibus consuetis, & modis cōsuetis, aut cum suspectis maleficis familiaritates secretas contrahere, tales enim leuiter ad minus de hæresi habentur suspecti, eo quod talia frequenter facere huiusmodi hæretici comprobantur, de qua etiam leui suspitione habetur C. de hæresi. lib. 2. in fine, ubi dicitur, Hęreticorum uocabulo continentur, & latis aduersus eos sententiis debent succumbere, qui uel leui argumento a iudicio catholicæ religionis & tramite detecti fuerint deuiare. Et huic sententiæ

tentiæ concordat Hostiẽsis in summa,titulo, de præsum ptione.§.finali.ubi dicit. Notandum quod quanuis hæretici leui argumento detegãtur,scilicet,ad hoc quod suspecti habeantur,tamẽ non debent ut hęretici haberi, & probat per præcedentia.Secunda suspitio quę est magna, in Iure uocatur uehemens,siue fortis, de qua iterum in allegato capitulo Accusatus,in principio. Iterum sic habetur, accusatus de hæresi uel suspectus,contra quem de hoc crimine magna & uehemens suspitio orta erat, &c. Ibi enim hæc coniunctio & non tenetur copulatiue ,sed expositiue.ut notat Ioannes Andreæ ibidem. Vehemens autem idem est quod fortis,ut dicit archidiaconus super allegatum canonem, accusatus , & verbo uehemens vt dicit Papias & Hugnitio ,quod uehemens idem est quod fortis siue grandis.Allegat etiam Gregorium,primo mo. talium. Ventus vehemens irruit, unde dicimus aliquem uehementem habere casum, cum habet fortem,Hæc ibi Ergo suspitio magna dicitur vehemens, siue fortis, & sic nominatur, quia non nisi uehementibus & fortibus defensionibus repellitur, & esset quia ex magnis & uehementibus ac fortibus oritur coniecturis, argumentis & indiciis,utpote in simplici hæresi,si aliqui comperiantur qui eos sciunt hæreticos fore occultant,fauorem impendant,associant,uisitant,munera offerant,recipiant, defen dant,& similia exercentes,tales namq; de hæresi uehemẽ ter suspecti sunt,& similiter cognoscuntur circa hæresim maleficarum, eo quod suspitio oritur quod participant cum eis in crimine, & præcipue notantur, hic mulierizant uiri,qui ad amorem uel odium inordinatum, licet non ad alias læsiones hominum tendant, aut iumentorum solent maleficare. Similia euim ut præmissum est, in quacunq; hæresi exercentes,uehementer sunt suspecti, ut patet per alle.c.accusatus §.illo uero,& per notata ibidem per archidiaconum. Cum non sit dubium eos talia facere in fauorem hæreticę prauitatis.Tertia suspitio hęc est maxima,& in Iure uocatur uiolẽta.ca.cum contumacia, &. c. cum accusatus.lib.6.de hæresi,& per notata per archi diaconum.

archidiaconum. & Ioan. Andreę super ca. accusatis, & uerbo uehemens, ubi dicunt, dicit uehemens non uiolenta, supra de presump. c. literas. Da hac suspitione loquitur canon, distin. 34. quorundam, & hæc præsumptio seu suspitio dicitur uiolenta, tum quia uiolenter cogit & artat Iudicē ad credendum, nec tergiuersatione refellitur qualicunque. Tum quia ex uiolentibus conuincentibus atque coercentibus oritur coniecturis. Exempli gratia, in simplici hæresi si aliqui reperiantur qui hæreticos adorauerint, id est, reuerentiam suo amore exhibuerint, consolationem uel communionem ab eis acceperint uel similia, quæ ad ritum eorum pertinent perpetrauerint, tales namque uiolenta suspitione de hæresi & hereticorū credētia sunt conuicti per ca. filii. & per ca. accusatus de hæresi, lib. 6. & per notata per archidiaconum, super cap. quicunque hęreticos, & uerbo credentes, eo. lib. 6. cum non sit dubium eos talia facere in credentiam hæreticæ prauitatis. Super hæresim uero maleficarum a simili qui perpetrant ea quæ ad ritum maleficarum pertinent, & talia cum sint uaria, uidelicet aliquando per uerba solum contumeliosa, dicendo: Tu sentiens in breui tibi euenient, uel similia in effectū, & per tactum, solum tangendo hominem, aut bestiam manibus, aut per uisum tantum se manifestando nocturno uel diuturno tempore certis dormientibus, in cubilibus, & hoc ubi homines aut iumenta nituntur maleficiare; licet circa grandines uarios alios obseruāt modos, se aliis offerendo cęremoniis, circa flumen aliquod se agitando diuersimode, ut in præcedentibus circa modos maleficia inferendi patuit, tales utique uiolenta suspitione super hęresim maleficarum ubi reperiūtur, & fama laborat, sunt cōuicti, præsertim ubi effect⁹ est subsecutus in maleficio, siue statim, siue per successum temporis, quia tunc euidens factum cōcurrit, siue indicia facti, ubi instrumenta maleficij in aliquo loco reposita reperirentur, licet successus temporis non ita aggrauaret ad euidentiam facti, manet tamen suspecta uehementer, & a fortiori amplius circa simplicem hæresim. ET si quæritur

nunquid

nunquid diabolus absq; uisu, aut tactu mulierum maleficiare posset homines seu iuméta. RESPONDETVR utique, si Deus permittit, sed quia maior Dei permissio, ubi creatura Deo dicata per fidei abnegationem, & aliis horrẽdis sceleribus concurrit, ideo & diabolus amplius talé modũ maleficiãdi creaturas affectat, immo & dici põt ꝙ diabolus etiã si absq; malefica posset, adhuc summe per maleficam talia exercere affectat, uariis respectibus, ut in præcendentibus patuit. *Epilogando ad nostrũ propositum super modos & præsumptionibus iudicandi.* Dicendum quod super præstatam distinctioné, suspecti de hæresi maleficarũ sunt in triplici genere, cum quidam leuiter, quidam uehementer, & quidam uiolenter. Leuiter sunt suspecti qui talia modica uel leuia peragunt, ꝙ ex eis oritur modica uel leuis suspitio cõtra eos de talis hæresi, & licet ut dictũ est ubi quis sic inuenitur suspectus, nõ sit hæreticus habédus tamẽ debet sibi indici canonica purgatio, uel iniungi, tanquam pro leui adiuratio. Et quidẽ ꝙ purgatio possit sibi indici, habetur cap. excõmunicamus. 1. in prin. extra. de hęresi, ubi dicitur. Qui aũt inuenti fuerint sola suspitione notabiles, suspitione probabili, hoc est, leui, & quę leuiter apparet, dicit Hostiensis: Sequitur nisi iuxta considerationes suspitionis, qualitatemq; personæ, propriam innocentiam congrua purgatione mõstrauerint, anathematis gladio feriantur, & usq; ad satisfactionem condignam ab omnibus euitentur, ita ꝙ si per annum in excõmunicatione perstiterint, ex tunc uelut hæretici condénentur. Hęc ibi. Et nota ꝙ indicta sibi purgatione canonica, siue cõsentias siue non deficiat, siue non est, per omnia indicandũ sicut de diffamato de hæresi, cui est purgatio canonica indicenda. Sed & hoc quod abiuratio possit tali Iudici tanquam leuiter suspecto de hæresi, patet per ca. accusatus, in prin. ubi dicitur. Accusatus de hæresi uel suspectus, contra qué de hoc crimine magis & uehemens suspitio orta erat, si hęresim in iudicio abiurauit, & postea committit, in ipsa censeri debet quadam iuris fictione relapsus, licet ante abiurationem suam, hæresis crimen probatum nõ fuerit cõ

tra ipsum. Si autẽ modica & leuis fuit suspitio illa quanquam ex hoc sit grauiter puniendus, tamen non debet in hæresim relapsorum pœna puniri. Hæc ibi. Quidam autem cum sint suspecti uehementer, & sunt illi qui talia uehementia & fortia peragunt, quod ex eis oritur uehemẽs & magna suspitio, & tales licet etiam non sint hæretici, nec ut hæretici condemnandi, eo quod expresse habetur extra. de præsumptione. c. literis. §. quo circa. Nullus pro suspitione uhementi est de tanto crimine condemnandus, nam ibi ita dicitur. Quocirca mandamus quatenus cum propter solam suspitionem quanuis uehementem, nolumus illum de tam graui crimine condemnari, tamen de tali sic uehementer suspecto, debet sibi mandari quod abiuret generaliter omnem hęresim, & specialiter in quã incidit tanquam uehementer suspectus per allegatum ca. accusatus. in principio, ut est dictum, & per ca. inter sollicitudines, extra. de pur. c. & per. c. litera extra de præsumptione. Quod si post modum relabatur, uel in pristinam, uel in aliam, uel in eos quos scit maleficos, aut hæreticos associet, uisitet uel deducat, uel consulat, munera donando, uel mittat, seu fauorem eis impendat, relapsorum pœnam non euadet, per allegatum ca. accusatus. Vbi dicitur sic. Eum uero qui in una hæresis specie uel secta commisit, aut in uno articulo fidei seu sacramento ecclesiæ errauit, & post modum hæresim simpliciter uel generaliter abiurauit. Si ex tũc in aliam speciem hæresis, siue sectã, ac alio articulo seu sacramẽto cõmittat, uolumus ut relapsus in hæresim iudicari. Ille ergo de cuius lapsu in hæresim ante abiurationem constiterit, uel nunc constat, si post illam abiurationẽ receptat, hæreticos deducat, uisitet siue associet, ac dona uel munera eis donet, uel mittat, seu fauorem eis impendat, & infra merito debet iudicari relapsus, cum illum ex approbato a se prius errore non sit dubiũ illud fecisse. Hęc ibi. Ex quibus uerbis apparet quod in tribus casibus in genere suspectus de hęresi uehementer, postquam abiurauit pœna plectitur relapsorum. Primus est quando relabitur in eandem & pristinã hæresim,

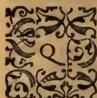
de qua suspectus fuerat uehementer. Secundus quãdo hæresim simpliciter uel generaliter abiurauit, & relabitur tamen in aliam hæresim, esto quod de ea antea nunquã suspectus habitus fuerit, nec delatus. Tertius quando hæreticos receptat, & eos deducit, & fauorem impêdit, & hic casus complectitur multos casus, & habet multos sinus, ut patet in allegato. §. cum uero, in ca. accusatus. frequentius repetito. Sed quæritur quid agendum si talis uehementer suspectus ad mandatum sui Iudicis non consenserit continue abiurare, an tradendus sit seculari arbitrio potestatis animaduersione debita puniendus, per ca. ad abolendam. §. in præsenti uero. Respondetur nequaquã, quia ca. illud & §. eius expresse loquitur non de suspectis, sed de manifeste deprehensis in hæresi, &c. & rigorosius contra deprehensos manifeste, quàm contra suspectos tãtum modo est agendum. Et si quæritur, qualiter ergo sit procedendũ cõtra talem. Respõdetur ꝙ procedetur contra eũ ꝑ ca. excom, 1. & per. §. qui uero sola suspitione, &c. superius inserto, & excõmunicabitur, in qua excõmunicatione si ꝑ annũ steterit, est ut hęreticus condẽnandus per alle. c. Quidam aũt suspecti sunt uiolẽter, & sunt illi q̃ talia uiolẽtia pagũt, ꝙ ex illis oritur uiolẽtia suspitio cõtra eos, talis est hęreticus habendus, & sicut de deprehẽso in hęresi est de eo per oĩa iudicandum, per ca. excõmunicamus, 1. extra. de hæresi. §. qui uero. & per ca. cum contumacia. & per ca. ut officium. lib. 6. Nam uel fatentur crimen, uel non, si sic, & uolunt redire, & hæresim abiurare, & ad pœnitentiã recipiendi sunt per ca. ad abolendam, & per cap. excõmunica. 2. §. Si quod si non consenserint abiurare, tradendi sunt curiæ seculari animaduersione debita puniẽdi, per. c. ad abolendam. §. 1, allegatum. Si aũt non fatetur crimen postquã est conuictus, nec consensit abiurare, est ut hæreticus impœnitens condemnandus, per c. ad abolendam. Violenta enim suspitio ad cõdemnandum sufficit, & probationem in contrariũ non admittit, ut habetur extra de præsump. c. literis & c. afferte. Et cum hæc discussio locum habet in simplici hæresi, absque euidentia aut indicium facti, si-

cut

cut etiam in sexto modo sentētiandi patebit, ubi quis ut hæreticus condemnatur, etiam si non sit hæreticus in re, quanto magis circa hęresim maleficarum, ubi semper con currit aut euidens factum, in pueris, hominibus, aut iumē tis maleficiatis, aut inditium facti, puta per instrumenta reperta. Et licet in simplici hæresi pœnitentes & abiurantes, ad pœnitentiam & ad perpetuos carceres recipiantur, ut tactum est. In hac tamen hæresi licet ecclesiasticus Iudex recipiat ut sic ad pœnitentiam, ciuilis tamen propter forte facta circa damna temporalia, ultimo supplicio punire potest, nec ecclesiasticus impediat, tamē relinquere potest.

Super primum modum sententiandi.

QVAESTIO XX.

VIA ergo delata persona, uel reperitur immunis & absoluenda totaliter, uel reperitur solum diffamata de hæresi generaliter, uel reperitur ultra infamiam quæstionibus & tormentis exponenda aliqualiter, uel reperitur suspecta de hæresi leuiter, uel reperitur suspecta de hæresi uiolenter, uel reperitur diffamata de hæresi, & suspecta insimul & communiter uel reperitur confessa hæresim, & pœnitens, & non relapsa ueraciter, uel reperitur confessa hęresim, & pœnitens, sed relapsa probabiliter, uel reperitur confessa hæresim, & impœnitens, sed non relapsa realiter, uel reperitur confessa hæresim & impœnitens, atque relapsa certitudinaliter, uel reperitur non confessa, se conuicta de hæresi legiti mis testibus, & alias iudicialiter, uel reperitur conuicta de hæresi, sed fugitiua, uel absens contumaciter, uel reperitur malefica non inferendo, sed tollendo per remedia illicita & incongruenter, uel reperitur ut maleficus sagittarius,

ras coram nobis.Pronunciamus,declaramus, & sententia liter diffinimus,contra te non esse actum legitimè coram nobis,propter quod possis & debeas ut hæreticus aut malesicus iudicari, nec suspectus haberi aliqualiter de hæretica prauitate,quare a præsenti instantia,inquisitione, & iudicio, totaliter te relaxamus.Lata fuit hæc sententia, & cætera.Caueatur ut non ponatur in sententia quacunque ut delatus sit insons,uel immunis, sed quòd non fuit probatum legitime contra eum, quia si postmodum temporis processu iterum deferatur,& legitime probatur, potest non obstante prædicta absolutoria sententia condemnari.Nota etiam quòd eisdem modis absoluendus est quis, quando est delatus de receptione,defensatione,seu alia fautoria hæreticæ prauitatis,ubi nihil probatur legitime cõtra eum.Seculares Iudex cõmissione episcopi modo suo iudicabit.

Super secundum modum sententiandi delatam,& tantummodo diffamatam.

QVAESTIO XXI.

SEcundus modus sententiandi est,quãdo delatus uel delata,processus meritis diligẽter discussis,cum bono consilio peritorũ, reperitur tantummodo de tali hæresi diffamatus,in aliqua uilla,ciuitate, uel prouincia, & hoc est quãdo delatus talis nõ conuincitur,nec propria confessione,nec facti euidentia, nec testium productione legitima,nec sunt quæcunque indicia alia probata contra eum,nisi præcise sola infamia, ita quod in speciali nullum probatur maleficium perpetratum, quod quidem probare potest,super uehementem aut uiolentam suspitionem, quando uerba comminatoria super læsionem inferendam protulisset,dicendo in effectu uel in sententia. In breui tu sentiens quæ tibi euenient, & post effectus aliquis fuisset

subsequutus in læsione corporum, aut iumẽtorum. Circa illum igitur contra quem nihil probatur nisi præcise, infamia talis practica est seruanda. In tali enim casu quia sententia non potest pro delato ferri absoluendo eundem sicut in primo modo tactum est, sed contra indicendo sibi canonicam purgationem, ideo episcopus seu eius officialis aut Iudex, aduertant primo quod in causa hæresis non refert si aliquis sit tãtummodo apud bonos & graues personas diffamatus, immo attenditur hic, quod etiam apud quoscunque uiles, & simplices sit diffamatus. Et ratio est, quia à quibus quis potest accusari in crimine hęresis, apud illos etiam potest quis infamari, sed quilibet hæreticus potest à quibuscunque personis accusari, tum tantum modo inimici capitales, ut supra patuit excipiuntur, ergo apud illos potest infamari.

Feret ergo episcopus seu Iudex super canonicam purgationem, sententiam per hunc modum, uel consimilem.

NOS. N. miseratione diuina, episcopus talis ciuitatis, aut Iudex talis dominij. Cõsiderantes quòd meritis processus facti per nos contra te talem, talis diocœsis, nobis delatum de tali heretica prauitate, diligenter discussus, & cætera. Non inuenimus te confessum, nec etiam conuictum de prædicta labe, nec alias suspectum ad minus leuiter, nisi quod te reperimus legitime & ueraciter, in tali uilla, aut ciuitate, uel diocœsi, & apud bonos & malos publice diffamatum. Quapropter ad purgadum hmõi infamiã, & ut bonus odor in cętu fidelium existas, tibi indicimus canonicã purgationẽ, ut & iuris assignando tibi talẽ diem, talis mensis, & talẽ horam diei. In qua compareas personaliter corã nobis ut purges tuã infamiam tanta manu ordinis tui, qui quidem compurgatores sint hoies fide catholici ac uita probati, & qui conuersationem

uersationem tuam ac uitam nouerunt, non tam moderno tempore quam transacto. Significantes quòd si in purgatione defeceris, te habebimus pro conuicto prout uolunt canonicè sanctiones.

SIC autem considerandum est, quod quando aliquis reperitur legitime de aliqua hæresi publicè diffamatus, & contra eum aliquid non probatur, nisi infamia ipsa sola in dicitur sibi canonica purgatio, hoc est, quòd habeat aliquos uiros, Septem, decem, uiginti, uel triginta, secundũ ꝙ plus uel minus, & in locis plurimis uel paucioribus magis uel minus insignibus, fuerit diffamatus, qui sunt suæ cõditionis seu ordinis, ut si diffamatus religiosus & illi sint religiosi, si clericus secularis & illi clerici seculares, siue milites, & illi milites qui purgant eum à crimine, de quo est diffamatus, qui cum purgatores dicuntur esse homines fide catholici & uita probati, qui & illius conuersationem & uitam non tam moderno tempore, quam antiquo nouerunt, ut habetur extra de pur. ca. inter sollicitudines. Si autem se purgare noluerit excommunicetur, quam excõmunicationem si per annum sustinuerit animo indurato, ex tũc ut hæreticus condẽnatur, Iuxta. c. excõicamus itaq;. §. qui autem. Si autem se purgare decreuerit, sed in purgatione defecit, hoc est, ꝙ purgatores tales & tantos, prout ei iniunctum fuit, qui eũ purgent non inueneril, pro conuicto habetur, & sic ut hæreticus condemnatur, ut habetur extra de hære. excommunicamus. 1. §. adiicimus & uer. qui non se. & de purga, ca. cum dilectus. Considerandũ autem est hic, ꝙ quando dicitur quod indicatur diffamato, quatenus purget se trina uel quarta manu ordinis sui, ꝙ ordo sumitur ibi in genere & non in specie, unde si episcopus purgandus est, non negatur, quin cum episcopis purgandus possit admitti. Abbates, & religiosi presbyteri, & in alijs pari formá de pur. c. Quotiés purgabit aũt se diffamatus per modũ qui sequitur, ut colligitur extra dé pur. c. quotiens. §. porro. & c. accepimus. Quo ad secundum.

ADVENIENTE autem termino eidem diffamato ad se purgandum canonicè assignato comparebit per-

 sonaliter

sonaliter purgandus, cum suis coniuratoribus coram episcopo inquisitore, in loco ubi noscitur infamatus, & ille qui diffamatus est ponens manum super librum Euangeliorum ante eum positũ, dicet sic. Ego iuro super ista quatuor Euangelia sancta Dei, quod talem hæresim exprimẽdo eam de qua sum diffamatus nunquam tenui, nec credidi, nec docui, nec teneo, nec credo. Negabit. s. illud cum iuramento, de quo est diffamatus quicquid sit illud. Quo facto omnes compurgatores ponent manum super librum prædictum Euangeliorum. Et quilibet dicet ita. Et ego iuro super ista sancta Dei Euangelia, quod credo ipsum uerum iurasse. Et tunc canonicè est purgatus. Considerandum est etiam diffamatus de hæresi, ibi ea purgandus, ubi noscitur diffamatus, & si fuerit in multis locis infamatus, imponatur sibi quod in omnibus illis fidem catholicam publicè profiteatur, & detestetur hæresim de qua noscitur infamatus, de purga. c. inter sollicitudines, nec contemnat qui canonicè sede hęresi purgauit, nam si post purgationẽ incidit in hæresim iam purgatam pro lapso habetur, & ut relapsus tradendus est curiæ seculari. Iuxta ca. excommunicamus. 1. §. adijcimus. & uer. uel si est post purgationem. & ca. ad abolendam. §. illos quoque. secus autem si in aliam hæresim incidit, de qua se ante non purgauit. Iuxta capitulum allegatum.

Super tertium modum sententiãdi diffamatam, & quæstionibus exponendam.

QVAESTIO XXII.

TERTIVS modus processum fidei finiendi, & terminandi est, quando delatus de hære si processus, meritis diligenter consideratis, cum bono cõsilio peritorum reperitur uarius uel habẽs inditia contra se ad quæstiones ut. s. exponatur quæstionibus, & tormentis, ut si quæstio-

quæstionatus nihil concesserit pro immuni & innocentes habeatur. Et hoc est quando delatus non est deprehensus, nec propria confessione; nec etiam facti euidentia, nec testium legitima productione, nec sunt indicia ad talem suspitionē, ut habeat hæresim abiurare. Est tamen in suis confessionibus uarius. Vel alias sunt inditia sufficientia ad quęstiones & tormenta. Circa istum talis practica est seruāda. In tali aūt casu quia sñia interlocutoria est contra delatū ferenda & non pro eo Ideo per inquisitorē coniunctim & non diuisim est ferenda iuxta ca. multorum. In primis si talis steterit in negatiuis firmiter & nullatenus licet inductus, per probos uiros fateri uoluerit ueritatem feretur sententia quæ uidetur sapere uim diffinitiuè sententiæ per modum tenoris sequentis.

NOS. N. miseratione diuina episcopus talis ciuitatis, aut iudex in terris ditioni talis domini subiectis: Attendentes meritis processus facti per nos contra te talem, talis loci, talis diocesis, & diligenter examinatis, quod tu es uarius in tuis confessionibus, & nihil ominus sunt indicia multa quæ sunt sufficientia ad te exponendum quæstionibus & tormentis. Ea propter ut ueritas ab ore tuo proprio habeatur, & ut deinceps aures Iudicum non offendas interloquendo, declaramus; iudicamus, & sententiamus die præsenti, & hora tali, te supponendum quæstionibus & tormentis, lata fuit hæc sententia. Si uero quæstionandus reperiatur, uarius & insimul sint indicia alia ad quæstiones sufficientia, ponetur utrunq; in sententia, ut in prædicta positum est, si autem hæc duo non concurrant, sed unum tantum, utpote uarietates, scilicet, ne aliis indiciis uel alia indicia sine uarietate ponetur in sententia, ut inuenitur, sententia autem lata mox exequatur, uel exequi simuletur. Non sit tamen Iudex multum uoluntarius ad quæstionandum aliquem, nam quæstiones & tormenta non inferuntur, nisi in defectu aliarum probationum. Et ideo perquirat alias probationes, quod si nō inuenerit, & tenet probabiliter quod delatus est culpabilis, sed metu negat ueritatem bonis

modis,& quandoque cautelosis interdum adhibitis, eius amicis inducentibus ad ueritatem dicendam, faciat suam diligentiam,ut ab ore eius habeat ueritatem,& negocium non festinet, nam meditatio frequens & carceris calamitas,ac replicata informatio proborum uirorum disponũt ad ueritatem erudiendam. Quod si delato conuenienter expectato & tẽpore congruenter prorogato,ac delato multipliciter informato. Credant fide bona episcopus & Iudex omnibus consideratis ipsum delatum negare ueritatem,quæstionent eum moderate; sine tamen effusionem sanguinis,scientes quod quæstiones sunt fallaces & inefficaces.Nam aliqui sunt ita molles corde, & uecordes,ꝙ ad leuem torturam oĩa concederent quæcunque falsa.Aliqui autem sunt ita pertinaces,ꝙ quantumcunq; uexarẽtur, ab eis ueritas non haberetur. Aliqui sunt qui fuerunt alias quæstionati,& istorum aliqui melius sustinẽt quæstiones, quia brachia statim trahuntur,& flectuntur aliqui autem remanent debiliores; & sic minus sustinent quæstiones; aliqui etiã sunt maleficiati; & in quæstionibus maleficijs utuntur,qui ante morerẽtur q̃ aliquid faterentur,efficiuntur enim quasi insensibiles.Quare in quæstionibus cũ maxima prudentia est agendum,& ad conditionẽ quæstionãdi quam plurimũ attendendum.Cum aũt lata fuerit,mox ministri se disponant ad quęstionandum delatum.Et cum disponunt se episcopus aut Iudex, & per se & per alios bonos uiros fidei zelatores inducãt quæstionandã ad fatendum libere etiã cõpromittendo ad conseruationem uitę si opus sit,ut supra tactum est. Quod si nec sic poterit ad terrorem,uel etiam ad ueritatem fatendam induci, poterit secundum diem uel tertium assignare, ad continuandum tormenta,ad continuandũ, quia iterari non debet nisi nouis superueuientibus indicijs cõtra eum; & tunc possunt, sed continuari nõ prohibetur,dicetur ergo sic:Et nos.N. episcopus & N.Iudex sit adhæsit præfati assignamus tibi tali diẽ talem,ad quæstiones continuandum, ut à tuo ore proprio ueritas eruatur,& totum ponatur in processu, & infra tempus eidem assignatum,& per sè & per alios pro-

bos

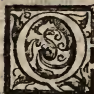
bos uiros, inducent eum ad fatendum ueritatem. Quod si fateri noluerit, die assignata poterunt quæstiones continuari, & sic quæstionetur eisdem uel aliis grauioribus tormentis, fortius uel leuius, secundum maiorem culparum grauitatē, & poterunt Iudices multas cautelas licitas adhibere, & in uerbis & in factis, ut ueritas habeatur; quas magis docet experientia atque usus, & negociorum uarietas, q̄ ars alicuius, seu aliqua doctrina. Vbi aūt decēter quæstionatus & tormentis expositus, noluerit detegere ueritatem; amplius non uexetur, sed libere abire dimittatur. Si autem perstiterit in ipsa confessione, & prodet it ueritatem, culpam propriam cognoscendo, & ab ecclesia ueniā postulando, tanquam deprehensus in hæresim, propria confessione, sed pœnitens, iuxta c. ad abolendam. §. præsenti. abiuret, & sententialiter ut deprehensus publicè condemnetur, per modum quo condemnan ur in hæresim deprehensi, propria confessione, ut dicetur infra in octauo modo expediendi huiusmodi deprehensos, ut dicitur ibi. Vbi uero ueritatem prodetit, & nō pœnituerit, sed in hæresi pertinaciter perstiterit, & relapsus nō fuerit cōdemnabitur, iuxta c. ad abolen. §. præsenti. & expectatus cōpetenter, informatus decēter, tradetur brachio seculari, ultimo supplicio feriēdus, ut dicitur infra in x. modo. Si autē relapsus fuerit, condēnabitur per modū quo dicetur infra in x. modo processum aliquem terminandi; Videatur ibi.

SIC autem est diligentius attendendum; quòd ille qui quæstionandus est ante quæstiones interdum contra se nihil cōfitetur, nec aliquid probatur propter quod possit nec debeat hæresim abiurare, nec propter hęresim condemnari; & de talibus agitur hic; & dictum est statim. Interdum autem ipse delatus est in hæresi deprehensus, uel aliàs sunt alia contra eum probata indicia; propter quæ debet abiurare ut leuiter uel uehementer de hæresi suspectus, propter quæ non est quæstionandus, sed si ultra hoc negat aliqua quæ non probantur, sed sunt iudicia sufficientia ad quæstiones, & eum pro talibus quæstionatur, sed nihil propter quæstiones confiteatur, nihilominus ista

non est absoluenda, iuxta primum modum, sed secundũ probata contra eam procedatur, & abiurabit uel ut suspecta, uel ut deprehensa, si uir, prout processus merita exigent & requirent, si uero propter quæstiones confiteatur illa, uel eorum aliqua propter quę quæstionatur, tunc ab iurabit hæc & illa, & pro istis & illis, sententia contra eum est ferenda.

Super quartum modum sententiandi delatam, & suspectam leuiter.

QVAESTIO XXIII.

VARTVS modus processus fidei sententiandi & terminandi, est quãdo delatus de hæresi, processus meritis diligenter discussis, cum bono consilio in Iureperitorum, reperitur tantum suspectus de hæresi leuiter & hoc est quando delatus de hæresi non cõprehenditur, nec confessione propria, nec facti euidẽtia, nec testiũ productione legitima, nec aliàs sunt inditia fortia, seu uehemẽtia de illa hæresi contra eũ, sed tantũmodo modica & leuia, & talia esse per consilium indicata, propter quæ ut suspectus leuiter de hæresi, potest & debet, ut tales illam hæresim, de qua delatus extitit abiurare, & talis si delabatur pœna relapsi debet puniri, licet grauius tunc fuerit puniendus, quàm si non ante abiurasset, iuxta c.accu.in prin.de hær. lib.6. Circa istum talis practica est seruanda. Talis enim si habetur respectus publicè, abiurabit publice in ecclesia, per modum qui sequitur in sñia.

EGo talis, diocœsis talis habitator, ciuitatis uel loci talis, in iudicio constitutus coram uobis domino episcopo talis ciuitatis, sacrosanctis euangelijs positis coram me, & proprijs manibus eis per me tactis, iuro me credere corde, & profiteor ore illã sanctam fidem, catholicã & apostolicam, quam sacrosancta Ro.ecclesia credit confitetur, prædicat

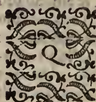
prædicat & obseruat. Item iuro me credere corde, & profiteor ore, ꝙ Dñs IESVS Christus cũ omnibus sanctis detestatur hæresim pessimũ maleficarum, & ꝙ oẽs illam assequentes, seu illi adhęrentes, ęternis ignibus cruciabuntur cũ diabolo & angelis eius æternaliter, nisi resipiscant, & ecclesię sanctæ per pænitentiã reconciliati fuerint, & consequenter abiuro, abnego, & reuoco illam hęresim, de qua haberis me suspectã uos domini, episcopus & officialis, uidelicet ꝙ familiaritatem cum maleficis habui, eorum errorem ignoranter defendi, odio habui inquisitores, & illarũ persecutores, seu etiam ꝙ eorum crimina non detexi. Itẽ iuro ꝙ nũquam prædictã hæresim credidi, neq; credo, nec illi adhæsi, nec adhęreo, nec vnquã credã, neq; hęrebo, nec illam docui, nec docere intendo, ꝙ si aliquid prædictorũ fecerim in futurũ, (ꝙ Deus auertat,) pœnis Iuris taliter abiuratis, prompto animo me submitto paratus subire oẽm pœnitentiam, quã pro iis quæ feci, & dixi merito me haberis suspectũ, uolueritis mihi iniungere, illam iuro pro uiribus adimplere, ut nullatenus contrauenire, sicut me Deus adiuuet, & hæc euangelia sacrosancta. Prædicta aũt abiuratio fiat, in uulgari, ut ab omnib[9] intelligatur. Qua facta, Iudex si adest aut officialis, potest sibi dicere publice in uulgari talia uerba, uel similia in effectu, fili, uel filia, tu suspitionem quã de te habebamus, ut nõ immerito abiurasti & purgasti per abiurationem prælibatam, de cętero caueas tibi, ꝙ nõ in ei das in hanc hæresim abiuratam. Nã tanquã suspectus leuiter, & non uehementer, tamen tunc multo fortius punieris q̃ si non abiurasses, & amodo pro modico, haberis suspecta uehementer, & ubi ut talis abiurares, & prolaberis, pęna relapsi debita punieris & absque misericordia traderis curię seculari ultio supplicio ferienda. Si aũt abiurat secrete in camera episcopi, uel camera Iudicis, quãdo scilicet nõ est factũ publicũ, modo cõsimili abiurabit. Quibus peractis, feretur sentẽtia in hũc modũ.

NOS miseratione diuina, episcopus talis ciuitatis, aut Iudex si adest, in terris talis domini ditionis subiectis, Attendentes quod uisis & diligenter consideratis pro ces-

cessus meritis per nos facti contra te talem, delatum nobis de hæretica prauitate, reperimus te talia & talia commisisse, dicantur illa, quæ te reddunt suspectum leuiter de heresi, & propter quę te talem merito habentes, te fecimus ut leuiter suspectum de prædicta labe, eandem hæresim abiurare. Verum ne prædicta parte commissa remaneant impunita, & ut efficiaris cautior in futurũ, de multorum & magnorũ cõsilio, in Iure peritorum, ac etiam religiosorũ, in & super his habito maturo pariter & digesto, habentes præ oculis solũ Deum, ac irrefragabilem sanctæ fidei catholicæ ueritatem, sacrosanctis euãgeliis positis corã nobis, ut de uultu Dei iudiciũ nostrũ prodeat, & oculi nostri uideant æquitatem, sedentesq; pro tribunali, more iudicũ iudicãtium, te talem hic in nostra præsentia personaliter cõstitutũ, per modũ qui sequitur condemnamus, sentẽtiamus, seu potius pænitentiamus scilicet ne de cætero nunquã sciẽter teneas, associes, uerbis defendas, legas, seu habeas talẽ, & ne deinceps &c. Ponantur illa quæ comisit, propter quæ suspecta fuit habita de prædicta hæretica prauitatis. Lata fuit hæc sentẽtia seu pœnitẽtia. Caueatq; notarius ꝙ in processu ponat ꝙ talis abiuratio est facta tanquã per suspectum habitum de hæresi leuiter, & non uehementer, alias periculum magnum esse posset.

Super quintum modum sententiandi suspectam uehementer.

QVAESTO XXIIII.

VINTVS modus processum fidei finiendi & terminandi, est quando delata de hæresi processus meritis diligenter discussis, cum bono consilio in iure peritorũ reperitur, suspecta de heresis uehementer, & hoc est, quando delata de hæretica prauitate non reperitur, legitime deprehensa, nec confessione propria, nec facti euidentia, nec testium productione legitima, sed sunt magna & grauia probata indicia contra

eam,

eam,& talia per consilium indicata,quæ illam reddunt su spectã uehementer de prædicta hæretica prauitate.Cir ca istum talis practica estseruanda.Talis namq; debet ut su spectus uehementer de tali hæresi abiurare illã hæreticã prauitatem,ita ꝙ postmodũ relebatur,pœna relapsi debita puniatur,hoc est,ꝙ tradatur brachio seculari vltio supplicio ferienda. iuxta ca.accusatus in prin.de hæresi.lib.6 & abiurabit publicè uel secrete,secũdum ꝙ suspectus est, habitus publicè uel secretè,& apud plures uel pauciores, & graues uel leues, ut dictum est statim de illo qui est suspectus leuiter de hęresi,& habet ut talem heresim abiurare.Modus aũt disponẽdi ad abiurationem talis est. Adueniente namq; die dominica ad abiurationem faciendã, & ad audiendã sententiam seu pœnitentiam abiurãdo imponenda,prędicator sermonem faciet generalem. Quo facto,legãtur publicè per notariũ uel clericũ, ea de quibus ipse adiurandus est cõuictus,& alia ex quibus habitus est suspectus de hæresi vehementer.Post dicetur sibi per Iudicem,uel officialem.Ecce,ꝙ ex hic recitatis, tu es nobis suspectus de tali hæresi uehemẽter,quare oportet ꝙ tu purges te,& abiures hęresim supra dictã,& tunc ponetu r coram abiurando liber euangeliorũ, & ipse ponet ma num super illum, & si scit legere competenter,tradetur sibi sequens abiuratio in scriptis,& leget coram omni populo. Si aũt nesciat legere competenter,notarius legat ea spaciose, & abiurandus respondebit alta& intelligibili uoce per hunc modũ,nam notarius vel clericus dicet sic:Ego talis de tali loco,& iste respondebit per eade m uerba,& ille in iudicio constitutus est iste respondebit per eadé uerba,in uulgari semper. Et sic quosq; abiuratio sit finita, & abiurauit per formam tenoris sequentis . Ego talis de tali loco,talis diocesis,in iudicio personaliter cõstitutus coram uobis reuerendis dñis,episcopo talis ciuitatis,&talis Iudice in terris ditioni talis dñi subiectis, sacrosanctis euangelijs positis coram me,proprijs manibus per me tactis.Iuro me credere corde,& profiteor ore illam sanctam fidem catholicam & apostolicã,quam sacrosancta.Roma

ecclesia docet, profitetur prædicat & tenet. Item iuro me credere corde, & profiteor ore, quod &c. Explicetur articulus catholicus contrarius illi hæresi, de qua uehemēter est suspectus, & uerbi gratia, si est hęresi maleficarum, dicetur sic: Iuro me credere ꝙ non solum simplices hæretici aut scismatici, æternis ignibus cruciabuntur, uerum super oēs hęresi maleficarum infecti, dæmonijs fidem quā in sacro fonte baptismatis perceperunt abnegantes, & spurcitijs diabolicis, pro implendis eorum prauis desiderijs insistunt, hominibus, iumentis, terræ frugibus, plurima nocumenta inferentes, & cōsequenter abiuro, abnego, & reuoco, illam hæresim, seu potius infidelitatem, quæ falsè & mendaciter asserit, non aliquam maleficā in terris, & ꝙ nemo credere debeat illas posse nocumenta inferre auxilio dæmonū, cum talis infidelitas expresse militat ut iam cognosco, aduersus determinationem sanctæ matris ecclesię oīm catholicorum doctorum, imo & aduersus leges Imperiales, quæ huiusmodi comburendas decreuerunt. Item iuro ꝙ nunquam prædictę hæresi credidi, supple pertinaciter, neq; credam, nec adhæreo de pręsenti, nec adhęrere intendo, nec docui, nec docere intendo, nec docebo. Item iuro & promitto, ꝙ talia & talia exprimantur, propter quę habetis me suspectū de huiusmodi hæresi uehemēter nunquā faciam, nec operam ut fiāt dabo. Quod si aliquid de pręd ictis fecero in futurum (quod Deus auertat) pęnis de iure relapsis debitis, prompto animo me submitto, paratus subire omnem pœnitentiā, quare pro his quę feci & dixi, propter quæ habetis me suspectū de dicta hæresi uehemēter, decreueritis mihi iniungere, & illā iuro & promitto pro uiribus adimplere, & nullatenus contraire, sic me Deus adiuuet, & hæc euangelia sacrosancta. Prædicta autem abiuratio fiat in sigulari, ut ab omnibus capiatur, nisi fieret solummodo corā personis ecclesiasticis, qui linguam latinam intelligerent competenter. Si aūt abiuraue rit secretè, scilicet in palatio episcopi, uel camera episcopi quando scilicet factum non est publicum, modo cōsimili abiurabit. Facta aūt prædicta abiuratione, iudex auisabit

eũ ut supra q̃ nõ incidat relabendo in pœnã relapsorum. Si cautus notarius, quod ponat in actis q̃uo talis abiuratio facta est per talẽ, ut per suspectũ de hæresi uehementer, ad hoc, ut si relaberetur qualiter puniretur, quis pęna relapsis debita. Quibus peractis, fertur snĩa, seu pœnitẽtia in hunc mundũ. Nos.N. episcopus talis ciuitatis, & frater si ad sit. N. Inquisitor hæreticæ prauitatis, in terris talis dñi ditioni subiectis, a sctã sede apostolica specialiter delegatus, attẽdentes qđ tu talis de tali loco, & talis diocœsis, talia & talia commisisti, (dicantur illa,) ut ex processus meritis diligenter discussis legitime nobis constat, propter quæ merito habemus te suspectum uehementer de tali hæretica prauitate, & ut taliter suspectum te fecimus abiurare, de magno consilio in iure peritorum, iustitia suadente, uerum ut efficiaris cautior in futurũ, & ne reddaris procliuior ad similia peragenda, & ne crimina permaneant impunita, ut sis cæteris delinquentibus in exẽplum, de multorum & magnorum in iure consilio peritorum, ac etiam in facultate theologica magistrorum, seu doctorum, & in super his habito maturo & digesto, habentes præ oculis solum Deum, ac sanctæ fidei catholicę, & apostolicæ ueritatem, sacrosanctis enangelijs positis coram nobis, ut de uultu Dei iudicium nostrum prodeat, & oculi nostri uideant æquitatem, sedentesq́; pro tribunali, more Iudicum iudicãtium, te talem hic in nostra presentia personaliter constitutum, forma qua sequitur condemnamus, seu potius pœnitentiamus, uidelicet ne deinceps talia uel talia facere, uel dicere, aut docere præsumas, ponantur illa quæ conuincitur commisisse, propter quę fuit suspectus habitus de prędicta hæresi uehemẽter, & nonnulla quæ si cõmitteret, incideret leuiter in relapsum, sed alia sibi imponantur prout negocij uarietas expostulat & requirit, utpote quod nunquam scienter habeat talia exercitia, uel ne eos quod sciuerit abiurasse, receptet & similia. Lata fuit hæc sententia. Attendendum autem quod suspecti de hæresi, & non deprehensi, siue sint suspecti uehementer, siue leuiter, non debent perpetuo incarcerari,

nec perpetuo immutari, quia hæc est pœna illorum qui fuerunt hæretici, & postea pœnituerunt, ut patet in c. excommunicamus. 2. de hære. & in cap. quoniam de hære. lib. 6. sed possunt propter illa quæ commiserunt, ex quib. habiti sunt suspecti, ad certum tempus carceri mancipati, & postmodum ut udebitur dispensari, iuxta cap. ut commis. de hære. lib. 6. Nec huiusmodi suspecti sunt crucibus consignandi, nam cruces sunt insignia heretici pœnitentis, suspecti autem non fuerunt hæretici habiti, quare non sunt consignandi, potest tamen eis imponi quod stent certis diebus solennibus, in ualuis talium ecclesiarum, uel circa altaria dum missarum solemnia celebrantur, habentes in manibus cereum ardétem tanti ponderis, uel quod uadant ad talem peregrinationem, & similia, prout negotij qualitas expedit & requirit.

Super sextum modum sententiandi delatam uiolenter suspectam.

QVAESTIO XXV.

Sextus modus processus fidei terminandi, est quando delatus de hæretica prauitate, processus meritis diligenter discussis, cum bono consilio in iure peritorum, reperitur de hæresi suspectus uehementer. Et hoc est quando delatus ipse non reperitur legitime deprehensus confessione propria, nec facti euidentia, nec testiũ productione legitima, sed sunt indicia non leuia solum uel uehementia, sed fortissima, & uiolentissima, quando ipsum delatum redeunt merito suspectum de dicta hæresi uiolenter, & propter quæ talis debet ut suspectus uolenter de dicta hæresi iudicari. Et ut modus iste clarius intelligatur demus exempla tam de simplici hæresi in fide, quã & de hæresi maleficarum. Nam in simplici hæresi casus cõtingeret quando delatus ipse non reperitur legitimẽ deprehen-

prehensus, confessione propria, &c. ut supra, tamen propter aliquid quod dixit uel egit utpote in hoc causa fidei sustinuit excommunicationem per annum, uel plus, talis est iam suspectus leuiter de hæresi, quia hoc nõ caret scrupulo hæreticæ prauitatis, de pœnis. cap. grauem. Citatus autem responsurus de fide, ubi non comparet, sed tenuit contumaciter comparere, propter quod excommunicatur, tunc fit suspectus de hæresi uehementer, nam tunc leuis suspitio transit in uehementem, & si sustinet illam excommunicationem per annum animo pertinaci, tunc fit suspectus de hæresi uiolenter, nam & tunc uehemens suspicio transit in uiolentam, contra quam non admittitur defensio, immo ex tunc talis est ut hæreticus condemnandus, ut patet per cap. cum contumacia, & notatur ibidem li. 6. In hæresi uero maleficarum exemplificatur super uiolentam suspitionem, quãdo dixit & egit aliqua quę a maleficis practicantur, quando uolunt aliquem maleficiare, & quia hoc commune est, ut uerbis comminatorijs, aut factis per uisum, uel tactum se habeant manifestare, & triplici ex causa, ut peccatum a Iudicibus aggrauetur, & ut simplices eo facilius seducantur, & ut Deus per amplius offendatur, & maior sæuiendi in homines sibi facultas relinquatur, unde uiolenter malefica fit suspecta, quãdo post uerba comminatoria dicendo: Faciam tibi quod in breui senties, uel similia in sententia, & post uerba, effectus aliquis in ipso, uel in alio fuit subsecutus, tunc enĩ non leuiter fit suspecta, sicut q propter familiaritatẽ habitam cum maleficis fuerunt suspecti, aut qui procare ad amorem inordinatum aliquem uoluissent, uide supra de tribus suspitionibus, leui, uehementi, & uiolenta. Nunc uidendum est qualis practica sit cum talibus seruanda, nam circa uiolenter suspectum in simplici hæresi hęc practica seruatur. Nam licet in re fortassis non sit hæreticus, utpote quia non habet errorem in mente, nec de illo pertinaciam in uoluntate, ut notat Archidi. super ca. accusatus. Nihilominus est ut hæreticus condemnandus, propter prædictã suspitionem uiolentam, contra quam non est probatio

admit-

admittenda. Condemnatur autem hæretica sic quod si noluit resilire, & hæresim abiurare, & satisfactionem condignam exhibere, traditus brachio seculari animaduersione debita puniendus, iuxta cap. ad abolendam. §. presenti. Si autem uelit & consentiat cum effectu, abiurat hęresim, & carceri perpetuo mancipatur, iuxta cap. excommunicamus. 2. de hære. Pari forma ille qui sic est suspectus de hæresi uiolenter. Circa suspectum autem uiolenter super hæresim maleficarum, licet idem modus esset obseruandus, tamen miiiori modo procedendo. Aduertendum ꝙ si stabit in negatiua, asserés prout facere solent, ꝙ non ea intentione uerba illa protulerit, sed ex uehementi & muliebri passione, unde & Iudici non uidetur ipsam igni posse adiudicare, non obstante uiolenta suspitione, tunc iudex ea in carceribus detenta, inquirat & proclamare faciat, si in similibus dudum notata fuisset, & si sic utrũ publice sit de tali hæresi diffamata, ex quibus ꝓcedere ad ulteriora potest, taliter ut ante omnia quæstionibus tormentis exponatur, & si indicia apparuerint super talem hęresim, aut super maleficium taciturnitatis, puta quia lacrymas non effudit, imo & quasi insensibilis ad tormenta reperitur, quia uidelicet cito post tormenta omnibus uiribus restituitur, tunc procedat per uarias cautelas supra positas, ubi de similibus agitur. Et in casu quo omnia deficerent, tunc aduertatur quod si similia dudũ perpetrauit, tunc omnino nõ est dimittenda, sed per annum ad minus squaloribus carceris mancipanda & crucianda, sępissimè etiam examinanda, pręcipuè sacratioribus diebus. Si aũt diffamata cũ hoc licet tunc iudex per ea quę supra tacta sunt, circa simplicẽ hęresim, ipsam posset igni adiudicare, præcipuè propter multiplicationem testiũ, & quia sępius in similibus, uel in alijs maleficijs fuit notata, tamen quia cum pietate procedere uult, ideo iudicet ei canonicã purgationem, ut uidelicet uiginti, aut triginta purgatores habeat, & prcedat prout in secundo modo sententiandi tactum est, ita uidelicet indicando sibi quod si in purgatione defecerit, quod tunc tanquam rea igni adiudicabitur,

& secundum hoc iudex procedere potest. In casu uero quo se purgaret, tunc abiurationem omnis hæresis, cum pęna relapsorũ, ac perpetua pęnitẽtiã, ꝑ modũ qui sequit̃ in s̃nia formãda faciat, & modus disponẽdi ad abiuratiõnẽ, talis est, ut dictũ est in quarto, & quinto, modis præcedentibus processum fidei terminãdi. Nota ẽt q̃d in sequẽtibus modis oĩbus sententiãdi, ubi iudices ꝑ uiã pietatis procedere uellent, tũc ꝑ modũ iam tactũ procedere possent. Sed quia seculares iudices uarijs suis utuntur modis, iuxta rigorẽ, & nõ semper iuxta æquitatẽ procedẽtes, ideo ipsis infallibilis regula & modus assignari nõ põt, sicut iudici ecclesiastico, q abiurationẽ recipere põt sub perpetua pœnitentia, ꝑ modũ qui sequit̃. Ego talis, de tali loco, talis diocœsis, in iudicio personaliter cõstitutus corã uobis uenerabilibus dominis, epõ talis ciuitatis, & iudicibus, sacrosanctis euangelijs positis corã me, eisq; proprijs manibus ꝑ me corporaliter tactis, iuro me credere corde, & profiteor ore, illã sanctã fidẽ catholicã & apostolicã, quã sacrosancta Rom. ecclesia tenet, profitetur, credit, pręedicat atq; docet. Et consequenter abiuro oẽm hæresim, & abnego & reuoco, oẽm extollentem se aduersus sanctã Romanam & apostolicam ecclesiã, cuiuscunq; sectæ fuerit, uel erroris. Item iuro & promitto talia & talia, (exprimantur illa,) quæ egi, seu dixi, propter quæ & ex culpa mea habetis me suspectum de dicta hęresi uiolenter, deinceps nunquã faciam, uel dicam, uel quod fiant operam dabo. Item, iuro, & promitto, quod omnem pœnitentiam quam mihi iniungere uolueritis, pro prædictis uiribus adimplebo, nec cõtraueniam in aliquo, sic me Deus adiuuet, & ista sacrosancta euãgelia. Q̃d si cõtra abiurata fecero in futurũ, (q̃d Deus auertat) ex tũc pęnis de iure relapsis debitis, nũc ꝑ tũc obligo & astringo quatenus illis ferior. Si cautus notarius q̃d scribat ĩ actis q̃d d. abiuratio est facta ꝑ unũ de hęresi uiolẽter suspectũ, ut si ꝓbaretur post relapsus, ut tunc talis iudicaret̃ talis, & traderet̃ brachio seculari. Ego talis de tali loco, talis diocęsis, ĩ iudicio ꝑsonaliter cõstitut⁹ corã uobis uenerabilib⁹ dñis. N. episcopo talis ciuitatis, iudi-

cibus in terris tali domini, sacrosanctis euangeliis positis coram me, eisq; propriis manibus per me corporaliter tactis, iuro me credere corde, & profiteor ore illam sanctam fidem catholicam, & apostolicam, quam sacrosancta Romana ecclesia tenet, profitetur, credit, prædicat atque docet. Et consequenter abiuro, abnego & reuoco omnem hæresim, extollentem se aduersus sanctam Romanam, & apostolicam ecclesiã, cuiuscunque sectæ fuerit, uel erroris. Item iuro & promitto talia & talia, (exprimantur illa,) quæ egi, seu dixi, propter quæ & ex culpa mea habetis me suspectum de dicta hæresi uiolenter, deinceps nunquam faciam, uel docebo, nec quod fiant operam dabo. Item iuro & promitto, quod omnem pœnitentiam quã mihi iniungere uolueritis pro prædictis, pro uiribus adimplebo. nec contraueniant in aliquo, sic Deus me adiuuet, & ista sacrosancta euangelia. Quod si contra abiurata, uel iurata fecero in futurum, diabolo instigãte, quod Deus auertat, pœnis de iure relapsis debitis, nũc pro tunc me obligo & astringo, quatenus illis ferior, cum legitimè cõstiterit me contra fecisse. Sit cautus notarius quod adscribat in actis, quod dicta abiuratio est facta per talem, tãquam per habitum suspectum de hæresi uiolenter, ut si probaretur, abiuratus relapsus iudicaretur, & ut talis traderetur brachio seculari.

QVIBVS sic actis absoluat eum a sententia excommunicationis, de qua est suspectus habitus uiolẽter, quod incid erit sicut in hæresibus supra dictis, unde sicut hæreticus cum rediit & abiurat, est à sententia excõmunicationis absoluendus, quia omnibus omnis hæreticus est excõmunicatus, iuxta ca. excom. 1. & 2. de hære. & etiam iuxta cap. ad abolend. in prin. Sic talis de quo agitur cum sit ut hæreticus condemnãdus, ut dictum est prius postquam abiurauerit, est ab excommunicationis sententia absoluendus, & absolutione facta, feretur sentẽtia per modum tenoris sequentis.

NOS S.N. episcopus talis ciuitatis, & si adest, Iudex in terris talis Domini, attendentes quod tu talis de tali loco

talis diocœsis fuisti uobis delatus de talibus & talibus, fidem sanctam tangentibus, exprimantur illa, & quòd nos processimus ad informandum, nos super illis ut iustitia suadebat, & meritis processus diligenter examinatis, & omnibus actis & actitatis in causa præsenti, inuenimus te talia & talia commisisse, explicentur illa. Quapropter & non immerito de tali hæresi, explicentur illa, te suspectum uiolenter habentes, fecimus te, ut taliter suspectum omnē hæresim generaliter publice abiurare, prout nobis mādant canonicæ sanctiones. Sane est secūdū eadē canonica instituta, omnis talis, sic ut hæreticus condēnandus, & tu saniori consilio inhærendo, & ad gremiū sanctæ matris ecclesiæ redeūdo, abiuraueris ut præmittitur oēm hæreticam prauitatem, propter quod absoluimus te a sententia excōmunicationis, qua ut obnoxius Dei ecclesiæ astrictus merito tenebaris. Si tamen de corde uero, & fide nō ficta, acuersus ad ecclesiæ unitatē, idcirco inter pœnitētes deinceps cōputaris, ad misericordiæ sinū, sacrosancta ecclesia te recipiens de præsenti. Verū quia indignū ualde existit, offensas diuinas impunitas cōniuentibus oculis pertransire, iniurias hominū castigare, cum grauius sit diuinā quā humanā lædere maiestatem, & ne tua crimina incentium existāt aliis delinquēdi, & ut efficiaris cautior in futurū, ac minus procliuus reddaris in posterū ad prædicta seu similia cōmittenda, ut in futuro seculo leuius patiaris. Nos episcopus & Iudex præfatus, præhabito in & super iis sano & maturo consilio peritorū, sedētes pro tribunali more Iudicū iudicātium, habentes præ oculis solū Deum, & sanctę fidei irrefragabilem ueritatem, sacrosanctis euangeliis positis coram nobis, ut de uultu Dei iudicium nostrum prodeat, & oculi nostri uideant æquitatem, te talē, in nostra præsentia personaliter constitutū, hac die & hora, tibi in antea assignatis, sententialiter per modū qui sequitur condemnamus, seu potius pœnitentiamus. In primisq; statim induaris super uestes oēs quas defers, ueste liuida, ad modū scapularis monachi, sine capucio facta ante & retro, habētę cruces de panno croceo, longitudinis pal

marũ trium,& latitudinis duorũ,quã ueſtem deferre habeas ſuper oẽs ueſtes alias,per tantũ tempus, exprimatur unius anni uel duorum,uel plus,ad minus prout culpa exigerit delinquentis,& nihilominus cũ dicta ueſte & crucibus,ſtes in porta talis eccleſiæ,talis & tanto tempore,ſcilicet,in quatuor feſtis principalibus uirginis glorioſæ , uel talibus & talibus ciuitatibus,in ualuis talis & taliũ eccleſiarũ teq; ad talem carcerem,ad perpetuũ uel ad tale tempus,ſententialiter condemnamus.Ponantur illa quæ uidebuntur magis ad honorem fidei expedire,attẽta culpę maioritati,ſeu minoritate,ſeu contumacia delinquentes, & ſequitur: retinentes nobis ex certa ſcientia & expreſſe, ut nobis concedunt canonica inſtituta,quatenus dictam pœnitentiam poſſumus mitigare,aggrauare,mutare,tollere, in toto,& in parte,toties quoties nobis uiſum fuerit faciendum.Lata fuit hæc ſententia.Qua lecta,mox executione debitè demandetur,& induatur ueſte prædicta,cruces huiuſmodi continente .

Super modum ſententiandi debitam ſuſpectam & diffamatam .

QVAESTIO XXVI.

SEptimus modus proceſſum fidei finiendi & terminandi,eſt quando delatus de hęretica prauitate,proceſſus meritis diligẽter diſcuſſis,cum bono conſilio peritorum in Iure,reperitur ſuſpectus de hæreſi , & etiã diffamatus. Et hoc eſt quando delatus ipſe non reperitur legitime deprehenſus,nec propria confeſſione , nec facti euidentia,nec etiam teſtiũ legitima productione, ſed reperitur publicè diffamatus,ac etiam reperiuntur indicia contra eum,quæ ipſum reddunt ſuſpectum alias de hæretica prauitate leuiter uel uehementer, utpote quia habuit magnam familiaritatem cum hæreticis, qualis fuit ille

de

de quo agitur in cap. inter sollicitudines. de purg.c. Et tali ratione infamiæ est indicenda canonica purgatio, & ratione suspitionis debet hæresim abiurare, iuxta cap. allegatum, inter sollicitudines, circa istum talis practica est seruanda. Talis enim sic publice de hæresi diffamatus, & ultra infamiam ea aliis indicijs, suspectus habitus de hæretica prauitate, imprimis purgabit se publicè, per modum quo in secundo modo tactum est. Qua purgatione expleta per ipsum diffamatum, mox idem diffamatus ut suspectus aliter, & ex alijs inditijs hæresi de qua est suspectus habitus, prædictum habens librum euangeliorum, coram positis, abiurabit per hunc modum. Et ego talis de tali loco talis diocœsis, coram uobis uenerabilibus dominis meis. N. episcopo talis ciuitatis, & iudice in terris talis domini, in iudicio constitutus personaliter, sacrosanctis euangelijs positis coram me, eisque proprijs manibus corporaliter per me tactis, iuro me credere corde, ac profiteor ore, illam sanctam fidem apostolicam, quam Romana ecclesia credit, profitetur, prædicat & obseruat. Et consequenter abiuro, detestor, & abnego & reuoco omnem hæresim extollentem se aduersus sanctam & apostolicam ecclesiam, cuiuscunque sectæ fuerint, seu erroris, & postea ut supra tactum est. Item iuro & promitto, quod talia & talia, quæ egi propter quæ & pro merito sum de tali hæresi diffamatus, & ultra uos me habetis suspectum, exprimantur illa, nunquam deinceps faciam seu dicam, neque operā dabo quod fiant. Item iuro & promitto, quod omnem, pœnitentiam quam mihi iniungere decreueritis, pro prædictis uiribus adimplebo, nec cōtraueniam in aliquo, sic me Deus adiuuet, & ista euangelia sacrosancta. Quod si contra prædicta iurata & abiurata fecero in futurum, (quod Deus auertat) a pęnis talibus de iure debitis, me nunc pro tunc libere suppono, obligo & astringo, quatenus illis plectar, cum probatum legitime extiterit, me talia commisisse, aduertendum tamē hic quod si inditia sunt talia, & tam fortia, quod cum infamia prædicta uel absque ea,

reddant prædictum diffamatum suspectum de hæresi uehementer, tunc abiurabit omnem hęresim generaliter, ut habitum est, & si relabatur in quamcunque hæresim, pœna relapsi debita punietur, ut in ca. inter sollecitudines, de purgatione canonica. & in ca. accusatus. de hæresi. libro 6. Si autem ind c a illa sunt ita modica & leuia, quod etiam cum prædicta infamia non reddant eum suspectum de hæresi uehementer, sed solum leuiter, tunc sufficiet quod abiuret non generaliter nec simpliciter, sed singulariter hæresim de qua habitus est suspectus, ita quod si probatur in aliam speciem hæresis, pœna relapsis debita non punietur, sed si in eadem ratione abiurationis, quia scilicet suspectus leuiter abiurauit, pœna relapsi debita non punietur, licet durius quam si alias non abiurasset, ut omnia hæc patent in ca. accusatus. in principio. de hæresi, libro sexto. Ratione autem purgationis canonicæ, est dubium, an uidelicet si post purgationem canonicam, in eandem speciem hæresis, de qua se purgauit canonice, prolabatur pœna relapsis debita, hoc est, ultimo supplicio feriatur. Et uidetur quod sic, per ca. excommunicamus primo paragrapho adiicimus uerbum, uel si post purgationem, & per canonem, ad abolendam. §. illos quoq;. de de hæresi, in antiquis. Sit cautus notarius quod scribat in actis, & talis abiurauerit tanquam suspectus de hæresis leuiter uel uehementer, quia multum interest, ut alias frequenter dictum est. Quibus sic actis, fertur sententia seu pœnitentia, per formam tenoris sequentis.

NOS N. episcopus talis ciuitatis, aut Iudex in terris ditioni talis dñi subiectis. Diligētius attendētes, ꝙ tu talis, de tali loco, & talis diocœsis, fuisti delatus nobis de tali hęretica prauitate exprimant illa. Et nos uolētes, ut teneremur iudicialiter informati, an tu incidisses in pręedictā hęresim condemnatam, ad inquirendum, testes examinandum, teque citandum & interrogandum, medio iuramento, & ad alia facienda, quę fienda erant per nos, descendimus & processimus ut decebat. Quibus peractis, uisis, & diligenter inspectis, pariter &

discussis

discussis processus meritis huiusmodi causæ, & omnibus & singulis productis actis, & actitatis, habitoq; in & super illis theologorũ,atq; in iure peritorũ plures, maturo consilio,ac digesto,reperimus te de prędicta hęresi in tali loco,seu talibus locis, apud bonos & graues publice diffamatum,propter quod ut nobis mandant canonica instituta,indiximus tibi purgationem canonicã,qua corã nobis hic publice te purgasti,& ipsi cõpurgatores pariter te purgarunt.Inuenimus etiã te talia cõmisisse,exprimãtur illa, propter quę & non immerito suspectũ te habuimus uehementer,uel leuiter,dicatur, si est illud uel illud,& hoc de prędicta hęretica prauitate,propter quæ fecimus te ut taliter suspectũ,hęresim abiurare , dicatur oẽm hæresim si abiurauit ut suspectus uehemẽter, uel hęresim supradictã,si ut suspectus leuiter,uerũ quia nõ possumus & debemus talia quæ peregisti nullatenus tollerare , sed cogimur ea uitare iustitia suadente , ad hoc ut reddaris cautior in futurum, & ut crimina nõ remaneant impunita , & ut cęteri non reddantur procliuiores ad similia cõmitenda, & ut creatoris iniuriæ non ęquanimiter tollerentur. Quapropter talem prędictum purgatũ & abiuratũ,hic in nostra pręsentia personaliter constitutũ,in hoc loco,& hora tali,tibi in antea assignatis.Nos episcopus aut Iudex præfati,sedente pro tribunali, more iudicum iudicantium,sacrosanctis euangeliis positis coram nobis,ut de uultu Dei iudicium nostrũ prodeat, & oculi nostri uideant æquitatem,sententiamus seu pœnitentiamus,per modum qui sequitur,scilicet,quod tenearis,&c.Ponantur illa quæ uidebuntur magis ad honorem fidei esse, & exterminationem hæreticæ prauitatis, utpote ꝙ certis diebus dominicis & festiuis,habeat stare ad portam talis uel talis ecclesiæ,cum cereo tanti ponderis in manu,dum missarum solennia celebrãtur,capite disco operto & pedibus nudatis & offerre ad altare cereum antedictũ , & ꝙ habeat sextis feriis ieiunare,& ꝙ certo tempore locum illũ non audeat exire,sed certis diebus hebdomadę se habeat episcopo uel Iudici præsentare,& similia quæ iniungenda uidebuntur,

secūdū culparū exigētiā & uarietatē, qa nō potest dari regula una generalis. Lata fuit hæc sētētia. Qua lata exequatur, poteritq; dispēsari, uel mitigari, uel cōmutari, secūdū φ negociū pœnitētis, correctio, & humilitas hæc reqrūt, qa potestatē habet episcop⁹ & Iudex, & hoc de iure, ut in ca. ut commissi, de hære. lib. 6.

Super modum sententiandi hæresim confessam, sed pœnitentem.

QVAESTIO XXVII.

OCTAVVS modus processum fidei terminandi, sententiandi, finiendi, est quādo delatus de heretica prauitate meritis processus diligēter discussis, cū bono consilio in Iure peritorum, reperitur confessus hæresim, sed pœnitens, & alias nō relapsus ueraciter. Et hoc est quando delatus ipse confitetur iudicialiter coram episcopo & inquisitore, medio iuramento, fore uerum φ ipse tanto tempore steterit & perseuerauerit in illa, seu alia, de qua delatus est, heretica prauitate, & illi credidit & adhæsit, sed postmodum ad informationē episcopi & aliorum uult resilire & ad gremium ecclesiæ redire, & illam & oēm aliam hæresim abiurare, & satisfacere prout ipsi uoluerunt ordinare, & non reperitur quod nunquam aliam hæresim aliquam abiurauerit, sed nunc abiurare promptu animo est paratus. Circa istam talis practica est seruanda. Talis enim esto quod multis annis steterit in hæresi prædicta, ac etiam aliis quibuscunque illasq; crediderit practicauerit multosq; induxerit in errores, si tandem cum effectu illas hæreses consenserit abiurare, & satisfactionem congruam ad arbitrium episcopi & iudicis ecclesiastici exhibere, non est tradendus brachio seculari ultimo suppli cio feriendus, nec si est clerices degradandus, sed est ad misericordiam admittendus, iuxta ca. ad abolendam. §. præsenti extra de hære. & abiurata primitus heretica

prauitate est in perpetuum carcerem retrudendus, iuxta c.excõmunicamus. 2.§.si quis ei absolutionis beneficio im partito & iniuncto eidẽ ꝙ talibus iniungi cõsueuit. Iuxta ca.ut officiũ, prouiso tñ solerter ne simulata fictione redeat fraudulenter, seculare etiã brachiũ impedire non possunt. Modus aũt abiurãdi est, ut supra tactum est tantummodo additur ut corã populo festiuo die in ecclesia crimina sua ore proprio confiteatur, ita uidelicet ut dũ ab officiali interrogatur, tu tot annis perseuerasti in tali hæresi maleficarũ, & ille respõdebit: ita, & post: tu hæc & hæc fecisti ut cõfessus es, & ille respõdebit, ita & sic consequẽter, & tunc post oĩa abiurabit flexis genibus. Et qui suspecti de hæresi nullatenus habeãtur. Et quia iste q. est sic deprehensus in hæretica prauitate excoĩcatus, iuxta ca. excoĩcamus. 1.& 2.de hære. & per abiurationem rediit ad gremium ecclesiæ, ideo est ei absolutionis beneficium impendendum. Iuxta ca. ut officium in prim.de hære. lib. 6. quare post prædictam abiurationem est absoluendus, ut modum habent episcopi absoluendi a maiori excommunicatione, quia utuntur apostolica autoritate, & statim feratur sententia per hunc modum.

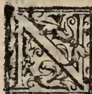
NOS talis episcopu s talis ciuitatis, aut Iudex in terris talis domini ditioni subiectis. Attendentes quod tu talis de tali loco, talis diocesis fuisti nobis fama publica referente, ac fidem dignorum insinuatione delatus de hæretica grauitate. Et quia illa infectus fuerat multis annis, in magnum tuæ animæ detrimentum quæ delatio nostra præcordia acrius uulnerauit nos, quibus incumbit ex officio nobis tradito sanctã fidem catholicam, in cordibus hoĩm complantare, ac prauitatem hæreticam ab eorum mentibus eneruare, uolentes ut tenebamur, in & super certius informari et uideri, si clamor q. ad aures nostras peruenerat ueritate aliqua fulciretur. Vt si sic ueritas se haberet, prouidemus de salubri remedio oportuno descendimus ad inquirendum testes, examinandum teq; uocandum, ac ut congruentius potuimus, in et super contra te denunciatis te interrogandũ medio iuramento

& ad peragendum, omnia & singula quæ per nos erant fienda iustitia exigente, ac ut nobis mandant canonicæ sanctiones. Sane cum uellemus causæ tuæ huiusmodi congruum finem dare, & uidere, clare quòd compertum fuerat, an scilicet, ambulares in tenebris, uel in luce, & an fores infectus hæresis labe, nec ne processus meritis actitatis solenne, tam in sacra theologia facultate, quam in iure canonico & ciuili peritorum, coram nobis consilium ordinauimus, congregari scientes quòd secundum canonica instituta, integrum est iudicium, quod plurimorum sententijs confirmatur, & habito in & super omnibus & singulis actis & actitatis, in causa præsenti, sano, maturo, ac digesto consilio peritorum prædictorum, uisisque ac diligenter inspectis, processus meritis omnibusque & singulis in eo contentis, libratis inuenimus te propria confessione in iudicio recepto per nos medio iuramento, multiplici prauitate, maleficarum deprehensum exprimantur articuli. Verum cum misericors & miserator Dominus nonnullos probabili permittat, aliquando in hæreses, & errores, non solum ut uiri catholici literati in sacris eloquiis exerceantur. Verum etiam ut fide lapsi humiliores, deinceps fiant in pœnitentiæ operibus excitentur eiusdem processus meritis diligenter discussis, reperimus quod tu ad informationem nostram frequentem, nostroque & aliorum proborum adhærendo consilio saniori, ad gremium sanctæ matris ecclesiæ, & ad eiusdem unitatem salubriter euolasti, prædictos errores & hæreses detestando, ac fidei sanctæ catholicæ agnoscens irrefragabilem ueritatem tuis internis uisceribus infligendo, propter quod illius uestigiis inhærentes, qui neminem uult perire, te admisimus ad adiutoriam & abiuratoriam, publicam cautionem faciendo te in præsentiarum præfatas hæreses, & aliam omnem hæresim publice abiurare, qua completa absoluimus te à sententia excommunicationis maioris, qua ex lapsu in hæresim extitisti innodatus, & te reconciliando sanctæ matri ecclesiæ, restituimus ecclesiasticis sacramentis, dum tamen te corde uero, & fide non ficta, redieris

dieris ad ecclesiæ unitatem, prout se fecisse credimus & speramus. Sane cum indignum ualde existat dominorum temporalium iniurias ulcisci, Deumq; cęlorum creatoris omnium iniurias æquanimiter tollerare, cum multo grauius sit æternam quàm temporalem lædere maiestatem, & ut ipse peccatorum misereator tui misereatur, sisq; cæteris in exemplum, & ut crimina non remaneant impunita, & ut efficiaris cautior in futurum, & non reddaris procliuior, sed difficilior ad prædicta, & quæcunque alia illicita committenda. Nos episcopus & iudex, seu iudices in causa fidei ante fati, sedentes pro tribunali, more ut supra, quod induatur ueste liuida, &c. Item te sententialiter condemnamus ad perpetuum carcerem, & ibi semper pane doloris, & aqua angustię crucieris, retinentes nobis ex certa scientia & expresse, quatenus possimus libere dictã sententiã mitigare, aggrauare, commutare, tollere totaliter, uel in parte, si & quãdo, & prout nobis & toties quoties uidebitur faciendum, lata fuit hæc sententia, &c. Qua lecta, Iudex assumat per puncta & dicat sententiato, hæc uel similia in effectu, Filij, sententia uel pœnitentia tua, stat in hoc, quòd scilicet portes toto tempore uitæ tuę cruces, quòd stes in scala cum eis, in porta talium ecclesiarum, & quod sis in carcere perpetuo ad panem & aquam, sed filij ne sit tibi graue, quia certifico te, quod si patienter tolleres, misericordiam apud nos inuenies, non dubites, nec desperes, sed firmiter speres, quibus dictis, sententia executione debite demandetur, & statim uestis prædicta sibi induatur, & in scalo in alto ponatur, ut ab egredientibus eminenter uideatur, circundantibus eum ministris curiæ secularis. Hora autem prandij ducatur a ministris ad carcerem, & post fiant alia, prout ponuntur in sententia. Dum autem ipse i duitur, & ad portam ecclesię deducitur, Iudex ecclesiasticus non se amplius intromittat, si curia secularis contentatur, bene quidem, si non agat ad libitum.

Super modum sententiandi hæresim confessam, sed relapsam, licet pœnitentem.

QVAESTIO XXVIII.

ONVS modus processum fidei terminandi, & sententionandi, est quando delatus pro hæretica prauitate, processus meritis diligenter discussis, cum bono consilio, reperitur confessus hæresim & pœnitens, sed relapsus realiter, & hoc est quando delatus ipse confitetur iudicialiter coram episcopo, aut iudicibus, aliàs se omnem hæresim abiurasse, & ita legitime reperitur, & quod post cecidit de tali hæresi, seu errori, uel ꝙ specialiter hæresim abiurauit, scilicet maleficarum, & post redijt in eandẽ, sed post adhærens consilio saniori pœnitet, credit catholicè, & reuertitur ad ecclesiæ unitatem, tali.n.non sunt si humiliter petat, deneganda pœnitentiæ & eucharistiæ sacramenta, sed quantumcunq; pœniteat, nihilominus ut relapsus est tradendus brachio seculari, ultimo supplicio feriendus. Hoc autem intelligitur sic, ubi etiam reperitur quod abiurauerit tanquã depræhensus in hæresim, seu tanquam suspectus de hæresi uehementer, non autem leuiter tantum. Circa istũ autem talis practica est seruanda, nam conclusio in consilio peritorum maturo, pariter & digesto, & si oportuerit replicato, quod prædictus delatus de iure est relapsus. Episcopus aut Iudex mittent ad dictũ relapsum delatum in carcere inclusum, duos uel tres probos uiros, & præsertim religiosos seu clericos, fidei zelatores; eidem relapso non suspecto nec ingratos, sed familiares & gratos, & isti intrabunt ad eum captata hora competenter, & loquenter sibi de contemptu mundi, & miserijs uitæ præsentis, & gaudijs ac gloria paradisi, & demum his præmissis, indicabunt sibi ex parte

epi-

episcopi seu iudicis, quod non potest euadere mortem temporalem, & ideo quod curet de salute animæ suæ, ac disponat de peccatorum suorum confessione, & sacramenti Eucharistiæ perceptione, & isti frequentabunt eum, inducentes illum ad pœnitentiam, ac etiam ad patientiam, confirmantes eum pro uiribus in catholica ueritate, taliter ut ipsum diligenter faciant confiteri, ac conferri eidem petenti humiliter eucharistiæ sacramentum, nam huiusmodi sacramenta non sunt talibus deneganda, iuxta c. super eo. de hæresi, lib. 6. quibus sacramentis receptis, eo quòd bene dispositio ad salutem iudicio prædictorũ, post duos uel tres dies. In quibus per prædictos in fide catholica confirmetur, & ad pœnitentiam inducatur, episcopus seu Iudex loco eius mandabunt Baliuo loci, seu potestati curiæ secularis. quatenus tali die & hora, scilicet non festiua, sit cum sua familia, in tali platea seu loco, extra ecclesiam tamen, ac recipiendum de foro suo quendam relapsum, quem ipsi episcopus & Iudex tradent ei. Et nihilominus quod die præfixa de mane seu præcedente, faciat publice præconizari per ciuitatem seu locum, in locis illis seu uicis, in quibus præconizationes aliæ communiter solēt fieri. Quod tali die & hora, in tali loco, prędicator pro fide sermonē faciet, & episcopus & alij iudices condēmnabunt quendā relapsum in hæreticā prauitatem, tradendo eum brachio seculari. Considerandũ aũt hic est, ꝙ iste qui sic relapsus est, si fuerit in sacris ordinibus cõstitutus, uel aliàs sacerdos, uel cuiuscunq; ordinis seu religionis obumbratione fuscatus, prius antequã tradatur, est totius ecclesiastici ordinis prerogatiua nudandus, & sic omni officio ecclesiastico expoliatus, relinquatur secularis arbitrio potestatis, animaduersione debita puniendus, & in c. ad abolendam. §. præsenti. de hære. Quando igitur talis est a suis ordinibus degradandus & seculari curiæ derelinquendus, episcopus conuocet prælatos, & uiros religiosos suæ diocœsis, quia licet nõ olim, nunc tamen solus episcopus cum prælatis, & aliis uiris religiosis & peritis suæ diocœsis, potest in sacris ordinibus constitutum degradare, cum est relinquendus

linquendus brachio ſeculari, uel perpetuo immutandus, pro hæretica prauitate, iuxta cap. quoniã. de hęre. lib. ar. 6 Adueniente aũt die præfixa degradando relapſo, ac tradẽdo ſi fuerit in ſacris ordinibus cõſtitutus, in brachio ſeculari, aut relinquendo ſi fuerit laicus, ad audiendam diffinitiuam ſententiam, in aliqua platea ſeu loco extra eccleſiam, populo congregato, & facto ſermone per inquiſitorem, ac ipſi relapſo inibi in alto loco cõſtituto, & præſenti curia ſeculari, ſi degradãdus ipſe relapſus fuerit Epiſcopus in pontificalibus indutus, & prælatus ſuæ diocœſis eidem aſſiſtentibus, ipſum degradatum coram eo exiſtentem, & indutum ac diſpoſitum, ac ſi deberet in ſuo ordine miniſtrare, à ſuo ordine degradabit, à ſuperiori ordine incipiendo, & ſic gradatim uſq; ad infimum, & ſic conferendo ordinem, uerbis utitur epiſcopus, ad hoc per eccleſiam ordinatis, ita degradando in qualibet depoſitione et caſulæ & ſtolæ, & ſic de aliis poterit uti aliquibus uerbis contrariis primis. Qua quidẽ degradatione facta, ubi fienda ſit per modum ſecundum quem de iure ſeu conſuetudinis, eſt fienda, officialis mandabit notario ſeu religioſo, uel clerico, quatenus legat ſententiam, quæ ſententia ſiue relapſus laicus, ſiue clericus eſt, degradatur, feretur per modum tenoris ſequentis.

NOS. N. miſeratione diuina Epiſcopus talis ciuitatis, & Iudex in terris talis Domini ditioni ſubiectis. Attendentes legitime informati, quod tu talis, de tali loco, & talis diocœſis, fuiſti grauiter coram nobis ſi ita fuerit, ſeu contra talibus epiſcopo & iudicibus, delatus de tali hęretica prauitate ſeu talibus explicentur. In quibus hæreſibus ut legitime fuit compertum, fuiſti a confeſſione propria deprehenſus, ac etiam teſtibus conuictus, & quod tu in illis perſtiteras tanto tempore, animo indurato, (dicatur prout fuit,) ſed poſt adhærens cõſilio ſaniori, illas hæreſes in tali loco publicè abiuraſti, in forma eccleſiæ conſueta, abnegaſti & reuocaſti, propter quæ prædicti epiſcopus & inquiſitor, credentes te ueraciter conuerſum ad gremium eccleſię ſanctæ Dei, te ab excommuni-

cationis sententia, qua astrictus tenebaris absoluentes, si tamen de corde uero & fide nõ ficta reuersus esses ad sanctę ecclesiæ unitatem, iniunxerunt tibi pœnitentiã salutarem, uerum post oĩa supra dicta, & tot annorũ curriculis iam elapsis, tunc nouiter iterum delatus nobis extitisti, q iterum incideras in tales hæreses abiuratas, explicentur, nosq; licet displicenter de talia audissemus, tamen iustitia nos cogente, descendimus ad inquirendum, testes examinandum, teq; uocandum & interrogandum, medio iuramento, nec non ad oĩa & singula facienda, quæ per nos fienda erant, secundum canonica instituta. Sane cum uellemus præsentem causam fine debito terminare, solenne cõcilium tam in theologica facultate q̃ in iure canonico ac ciuili peritorum, iussimus congregari, & habito prædictorũ cõsilio maturo, pariter & digesto, in & super omnibus & singulis actis actitatis, ac uisis & diligenter discussis processus meritis, & oibus æqua lance libratis, prout fieri exipebat, reperimus legitime tã per testes q̃ per propriam tuã confessionem iudicialiter receptam, q tu incidisti in hæreses abiuratas, nam reperimus q talia & talia dixisti uel fecisti, (explicentur oĩa,) propter quæ & merito de prædictorum consilio te habuimus & habemus pro relapso, iuxta canonica institutã, q dolenter referimus, & referendo dolemus, sed quia ad informationem nostrã, & proborum uirorum catholicorũ, diuina gratia inspirante, iterum es reuersus ad gremium ecclesiæ, & ad eiusdem fidei ueritatem, prædictos errores & hæreses detestando, & credendo catholicè, fidemq; catholicã protestando, admisimus te ad recipiendum pœnitentiæ & eucharistiæ petita per te humiliter ecclesiastica sacramenta. Verum cũ ecclesia Dei in te & circa ultra non habeat quid faciat, cũ ita misericorditer se habuerit erga te ut prędiximus, & tu illa abusus, in abiuratus hęreses incidendo. Quapropter nos episcopus, & iudides ante fati, sedentes pro tribunali more iudicum iudicantium, sacrosanctis euangeliis positis corã nobis, ut de uultu Dei iudicium nostrũ prodeat, & oculi nostri uideat æquitatem, habentes præ oculis so-

lum Deum, & ſanctæ fidei irrefragabilem ueritatem, ac extirpationem hæreticæ prauitatis, te talem, hoc loco, die & hora tibi, audiendam diffinitiuam ſententiam in antea aſſignatis ſententialiter iudicamus te eſſe ueraciter relapſum hæreticam prauitatem, licet pœnitentem, & ut ueraciter relapſum in eandem, de foro noſtro eccleſiaſtico te proijcimus, & relinquimus brachio ſeculari traditus, rogamus tamen & efficaciter dictam curiam ſecularem, quatenus circa te citra ſanguinis effuſionem, & mortis periculum ſuam ſententiam moderetur. Et ſic epiſcopus & ſui aſſeſſores recedentes, curia ſecularis ſuũ officium exequetur. Aduertendum eſt quamuis epiſcopus & inquiſitor debeant eſſe ſummopere diligentes, & per ſe & per alios facere, ut relapſus pœniteat, & ad fidem catholicam conuertatur, tamen poſtquám pœnituerit, & concluſum fuerit in concilio quod licet pœniteat, nihilominus ueraciter eſt relapſus, ut talis tradendus eſt brachio ſeculari ipſi perſonaliter, quod tali ſententia debet plecti eidem non indicent, quia facies Iudicis terret condemnandum. Et uerba ſua magis inducunt plectendum ad impœnitentiam, quàm ad patientiam & ideo nec ante ſententiam, nec poſt, eum ſibi faciant præſentari, ut non moueatur animo contra eos, quod in caſu tali mortis diligentius eſt cauendum, ſed ut eſt dictum, mittant ad eum aliquos uiros probos, præſertim religioſos, ſeu clericos ei non ingratos, ſed gratos, qui futuram ſententiam atq; mortem infligendam, inducant cum ad fidem confirment, ad patientiam exhortentur, & poſt ſententiam eum aſſocient, cõſolentur, cum eo exorent, & ab eo non diſcedant donec ſpiritum reddiderit creatori. Sint igitur cauti & auiſati, ne quid agant ſeu dicant propter quod relapſus mortem præueniatur, & ipſi efficiantur irregulares, & unde debeant meritum deportare, deferant ſecum pœnam, pariter atque culpam. Conſiderandum eſt etiam ꝙ tales ſententiæ tradendi aliquem curiæ ſeculari, nõ conſueuerunt fidei die feſtiua, uel ſolenni, nec etiã in eccleſia, ſed extra in aliqua platea, quia ſententia eſt quæ

ducit

ducit ad mortem, & honestius est quod feratur in die feriali & extra ecclesiam, cum dies festiua & ecclesia Domino sint dedicata.

Super modum sententiandi hæresim confessam, sed impœnitentem, & tamen relapsam.

QVAESTIO XXIX.

Decimus modus processum fidei terminandi, & sententiandi est, quando delatus de hæretica prauitate processus meritis diligēter discussis, cū bono cōsilio peritorū in iure, reperitur confessus hæresim & impœnitens, nō tamen relapsus. Sed quia rarissime inuenitur talis casus, licet interdum nobis inquisitoribus contigerit, tamen episcopus & iudices cum tali non debent festinare, sed bene custoditam & compeditam, ad conuersionem inducere, etiam per plures menses, proponendo quod in corpore & anima sic impœnitens damnabitur. Quid si tādem nec prosperis nec aduersis, nec minis, nec blāditijs poterat emolliri, ut resiliat ab erroribus suis, & fuerit prędicto cō gruo tempore expectatus. Episcopus & iudices disponent se ad tradendum eum seu relinquendum brachio seculari, & mandabunt per cedulam nuntio, seu baliuo, seu potestati curiæ secularis, quatenus tali die non festiua, & tali hora, sic, in tali loco, extra ecclesiam, tamen cum sua familia, & ipsi tradent sibi quendam hæreticum impœnitentē. Et nihilominus quod ex parte eorum faciat publice præconizari in illis uicis, seu locis, in quibus aliæ præconizationes sunt fieri consuetæ, quod die & hora, ac loco prędictis. Prædicator faciet sermonem pro fide ac tradet hæreticum quendam brachio seculari, & ideo quod omnes ueniant & intersint, & habebunt indulgentiam consuetam. Quibus expletis, tradetur curiæ seculari per modum ten-

ris sequentis, sæpius tamen admonendo per prius ut resiliatur, & pœniteat, quod si omnino noluerit, fertur sententia.

NOS. N. miseratione diuina, episcopus talis ciuitatis, aut Iudex in terris talis domini attendentes quòd tu talis, de tali loco, talis diocœsis, fuisti nobis delatus fama publica deferente, ac fide dignorum insinuatione, de hæretica prauitate, explicentur hæreses, & quod in illis hæresibus & factis perstiteras multis annis, in tuæ animæ detrimentum, nosque quibus ex officio incumbebat prauitatem hæreticam extirpare, uolentes ut tenebamur, in & super ijs certius informari, uidere an ambulares in tenebris uel in luce, diligenter inquisiuimus de prædictis, teque citantes, & efficaciter interrogantes, reperimus te prędicta infectum hęretica prauitate. Sane cum præ cunctis nostræ mentis desiderabilibus incidat corde nostro fidē sanctam catholicam in populorum præcordiis complantare, eradicata hęretica prauitate, modos diuersos, uarios, & congruos, tam per nos quàm per alios adhibuimus, quatenus resilires ab hęresibus, & erroribus ante dictis, in quibus steteras atq; stabas, prout & nunc stas contumaciter, ac pertinaciter animo indurato, uerum causa humani generis inimico tuis pręcordijs, assistenteque in dictis erroribus uoluente & inuoluente, nolueris neq; uelis à sæpe dictis hæresibus resilire, plus eligens mortem animæ incurrere gehennalem, & corporis temporalem, quàm antefatas hæreses abiurare, ac ad gremium ecclesiæ aduolare, & animam lucrifacere, in reprobum sensum datus.

Quapropter cum sis ab ecclesia sancta Dei excommunicationis uinculo innodatus & merito, à numero & grege dominico separatus, ac participatione bonorum ecclesiæ priuatus, & ecclesia circa te non habeat, ultra quid faciat, cum ad te conuertendū fecerit iuxta posse. Nos episcopus & iudices in causa fidei sępe fati, sedētes pro tribunali more iudicum iudicantium sacro sanctis euangeliis positis coram nobis, ut de uultu Dei iudicium nostrum prodeat, & oculi nostri uideāt æquitatē habentesq; præ oculis solum

Deum,

Deum,& sanctæ fidei ueritatem ac extirpationem hære ticæ prauitatis,hac die hora & loco tibi in antea assignatis,ad audiendam sententiã diffinitiuam condemnamus, ac sentẽtialiter iudicamus te esse ueraciter hæreticum impœnitentẽ,& ut ueraciter talem tradendum & relinquendum brachio seculari, & sic ut hæreticum impœnitentẽ per hanc nostram sententiam de foro nostro ecclesiastico te proiicimus,& tradimus seu relinquimus brachio seculari,ac potestati curię secularis,dictam curiam secularem efficaciter deprecantes,quatenus circa te citra sanguinis effusionem,& mortis periculum,suam sententiam moderetur,lata fuit hæc sententia.

Super hæresim confessam & relapsam & impœnitentem.

QVAESTIO XXX.

VNdecimus modus processum fidei terminandi & finiẽdi est, quãdo delatus de hęretica prauitate, processus meritis diligẽter discussus,cũ bono consilio in iure peritorũ, reperitur cõfessus hæresim,ac impœnitẽs, & relapsus.Et hoc est quando delatus ore proprio confitetur,iudicialiter talia & talia se credere,& practicasse, circa illum est practicandum ut supra. & feratur sententia coram episcopo & iudicibus,quæ tamẽ sunt hæreticalia manifeste per formam tenoris sequentis.

NOS.N. miseratione diuina episcopus talis ciuitatis, aut Iudex in terris talis domini, attendentes quod tu talis,de tali loco,talis diocœsis,fuisti nobis, seu talibus prædecessoribus nostris,delatus de hæretica prauitate (explicentur) In quibus ut legitimè est compertum, fuisti confessione propria iudicialiter ac fide dignis testibus deprehensus, & quod in illis perstiteras tanto tempore, animo indurato,dicatur prout fuit,sed quod post sano con

silio inhærendo, illas hæreses publice abiurasti in tali loco, in forma ecclesiæ consueta, propter quæ prædicti episcopus & Iudex, credentes te ueraciter resilisse ab erroribus ante latis, & ad gremium ecclesiæ tradendo, catholicè aduolasse, sibi absolutionis beneficium impartirent, absoluentes te ab excommunicationis sententia, quæ astrictus in antea tenebraris, si tamen de corde uero, & fide non ficta, conuersus extiteris ad sanctæ ecclesiæ unitatē tibi salutarem pœnitentiam iniungentes, ad misericordiam receperunt, quia ecclesia sancta Dei non claudit gremium reuertenti, uerum post omnia antedicta fuisti nobis delatus, quod displicenter accepimus, quod iterum incideris in damnatas hæreses, per te publice in antea abiuratas, seu talia & talia commisisti contra abiurationem prælibatam, in tuæ animæ detrimentum, exemplificetur, nosque quanquam displicentia sauciati, ꝙ de te talia audissemus, nihilominus iustitia nos cogente descendimus ad inquirendum, testes examinandum, teque uocandum & interrogandum, ut decebat, medio iuramento, & ad faciendum omnia & singula quæ per nos fienda erant, secū dum canonica instituta. Sane cum uellemus præsentem causam sine debito terminare. solenne tam peritorum in theologica facultate, quā in Iure canonico & ciuili, concilium fecimus congregrari. Et habito cum prædictis in & super omnibus & singulis in præsenti causa productis, deductis, actis, & agitatis, consilio maturo, pariter ac digesto, ac etiam replicato, uisisq; ac diligenter discussis, processus meritis, huius causæ, ac omnibus prout ius & iustitia suadebant, comperimus legitime tam per testes dignos fide, quàm per tuam confessionem propriam, pluries per nos receptam, te incidisse, ac recidisse in hæreses abiuratas. Nā reperimus quod talia & talia dixisti, uel egisti, explicentur oīa propter quæ & merito de prædictorum consilio te habemus tuis exigentibus excessibus pro relapso, secundum ca. sanctiones, quod dolenter referimus, & referēdo dolemus, nouit ille qui nihil ignorat, cordiū intima oīm intuetur, & cum totis nostris præcordijs cuperemus,
prout

prout adhuc cupimus, te reducere ad sanctæ ecclesiæ unitatem, ac eneruare à tuis uisceribus præfatam hæreticam prauitatem, ut sic saluares animam tuam, ac mortem euaderes corporis, & animæ gehennalem, conatus nostros exercuimus, ad te salubriter conuertendum, modos congruos uarios adhibenter, sed tu in reprobum sensum datus, maligno spiritu ductus pariter & seductus, preelegisti torqueri diris ac perpetuis cruciatibus in infernum, & hic temporalibus ignibus corporaliter consumari, quàm adhærendo consilio saniori, ab erroribus damnabilibus ac pestiferis resilire, & ad gremium & misericordiam sanctæ matris ecclesiæ aduolare; quapropter cum ecclesia Dei ultra non habeat erga te quid faciat; cum ad te conuertendum totum exercuit posse suum, Nos episcopus & iudices in hac fidei causa memorati, sedentes pro tribunali, more iudicum iudicantium, sacrosanctis euangelijs positis coram nobis, ut de uultu Dei iudicium nostrum prodeat, & oculi nostri uideant æquitatem, habentesq; præ oculis solum Deum, & honorem sanctę fidei orthodoxæ, hac die, hora, & loco, ad audiendum sententiam diffinitiuam, tibi in antea assignatis, te talem in nostra præsentia constitutum sententialiter condemnamus, & condemnando iudicamus esse ueraciter impœnitentem hæreticum, & relapsum, & ut talem realiter tradendum seu relinquendum brachio seculari, & sic ut uerum hæreticum impœnitentem, pariter & relapsum, per hanc nostram sententiam diffinitiuam, de foro nostro ecclesiastico te proiicimus, & tradimus seu relinquimus brachio seculari, ac potestati curiæ secularis, deprecantes efficaciter secularem curiam ante latam, quatenus citra sanguinis effusionem & mortis periculum, erga te suam sentẽtiam moderetur. Lata fuit hæc sententia.

Super conuictum & deprehensum, omnia tamen negantem.

QVAESTIO XXXI.

DVodecimus modus processum fidei terminandi & finiendi, est quando delatus de hæretica prauitate, processus meritis diligenter discussis, cum bono consilio in iure peritorum reperitur in hæresim deprehensus facti euidentia, uel testium productione legitima, non tñ confessione propria, & hoc est quando ipse delatus conuincitur legitimè de aliqua hęretica prauitate, uel facti euidentia. utpote quia hæresim publice practicauit, uel per testes legitimos, cõtra quos excipere delatus legi ime non potuit, tamen ipse sit cõuictus & deprehensus persistit firmiter in negatiua, & cõfitetur cõstanter, iuxta notata per Hostiensem in sum. titu. de hære. §. qualiter. quis in hæresim deprehendantur, patuit supra q. 34. circa istũ talis practica est seruanda. Talis duro carcere est tenendus, in cõpedibus & cathena, frequenter ab officialibus cõiunctim & diuisim, & per se ac per alios, & efficaciter admonendus ꝙ eis detegat ueritatem, indicendo ei ꝙ sic faciat, & cõfiteatur errorem suum, ꝙ ad misericordiam admittatur, abiurando primitus illam hæreticam prauitatem. Si autem noluerit, sed steterit in negatiua, quod ad finem relinquetur brachio seculari, & mortem non poterit euadere temporalem. Quod si diutius infamatus & expectatus, steterit in negatiua, episcopus & officialis modo coniunctim, modo diuisim, nunc per se, nunc per alios probos uiros, trahant ad se modo unum testem, modo alium, informando eum ut attendat quid deposuit, & si dixit uerum uel non, quia non seipsum damnet æternaliter, & alium temporaliter, & quòd si uereatur saltim eis secrete dicere, ne ille delatus moriatur iniuste, & uerba talia studeant ei dicere,

dicere, ut clare uideant si deposuerunt ueritatem nec ne. Quod si testes sicut informati steterint in affirmatiua, & delatus in negatiua, nec ad hoc statim uelint prædictus episcopus & officialis, negocium per sententiam determinare, & tradendo taliter deprehensum brachio seculari, sed diutius eum teneant, nunc inducendo deprehensum ad affirmatiuam, nunc testes diuisim, tamen ad excutiendum bene cōscientiam suam, & singulariter attendant episcopus & officialis ad illum testem, quem uiderint melius depositum ad bonum, & qui uidetur melioris consciētiæ, & circa illum instent diutius, si res ita se habuit ut deposuit, nec ne eius conscientiam onerando, & si uiderint testem aliquem uacillare, uel alias habeant inditia contra eam, propter quæ suspectus ꝙ falsitatē dixerit, merito habeatur, de bono consilio peritorum attestent eum, & procedant ut iustitia suadebit. Compertum namq; est frequēter & frequentius, ꝙ sic deprehensus testibus fide dignis, postquam in negatiua diu perstitit, ad cor reductis, præsertim ueraciter informatus ꝙ non tradetur brachio seculari, sed ad misericordiam admittitur, suā detegit prauitatem, & ueritatem quam iam diutius negauit, tunc libere confitetur, & frequenter repertum est quod testes malitia agitati ac inimicitiæ superati, se adinuicem colligarunt ad imponendum insonti hæreticam prauitatem. Postquàm ad informationem frequentem episcopi & officiales, remorsu conscientiæ fatigati, ac diuinitus inspirati reuocāt, quàm dixerunt & fatentur malitiose se illi imposuisse tantam labem, propter quod talis & taliter deprehensus, non est per sententiam festinandus, sed diutius, quia per unum annum & plures expectandum, antequam sic tradatur curiæ seculari. Quo expectato tempore competenti, & adhibita diligentia condecenti, si sic delatus legitime deprehensus, recognouerit culpam suam, ac confessus fuerit iudicialiter se fuisse illaqueatum tempore præfato hæretica prauitate, ac illam, ac omnem hęresim consenserit abiurare, & satisfacere ad arbitrium episcopi, & inquisitoris, cōgrum exhibere tanquam in hæresim deprehensus, & pro-

pria confessione, & testium legitima productione, ut hæreticus pœnités abiuret omnem hæresim publice, per formã de qua agitur. Octauo modo supra posito, processum fidei terminandi, ubi de talibus agitur. Si uero sic confessus quod incidit sic in hæresim, sed stat in illo animo pertinaci, ut impœnitens relinquetur brachio seculari, & agatur circa illum per modũ quo supra agitur in decimo modo processum fidei terminandi, ubi de talibus agitur. Si autem ipse deprehensus steterit cõstanter in negatiua, sed ipsi testes resilierint a sua affirmatiua suũ testimonium reuocando, ac culpam suã recognoscendo, quia insonti tantam labem inposuerunt, rancore, & odio agitati, prece seu precio deducti, ipso delato ut immune a iudicio relaxato, punientur ipsi ut falsi testes accusantes seu deferentes, ut notat Paulus super ca. multorum. & uer. illos in prin. de here. in cle. & feretur sententia seu pœnitentia contra eos ad arbitrium episcopi & iudicum, omnino tamen ad perpetuo carceres tales falsos testes condemnando, & in pane & in aqua, ad dies uitæ pœnitẽtiando, ponendo etiam post ad scalas ante portas ecclesiæ tales, &c. habent tamẽ potestatem episcopi mitigare, aut etiam aggrauare post annum & tempora, per formam tenoris sequentis.

SI autem taliter deprehensus per annum uel plus, uel alio maiori congruo tempore expectatus, perstiterit in negatiua continuè, & testes legitimi in affirmatiua, dispo nant se episcopus & iudices ad relinquendum eundem brachio seculari, mittendo eidem aliquos probos uiros, fidei zelatores, & præsertim religiosos, eidem non ingratos, sed familiares & gratos, qui sibi indicent ꝙ mortem non potest euadere temporalem, dum sic stat negatiua, sed traderetur tali die ut hæreticus impœnitens potestati curiæ secularis. Et nihilominus episcopus & officialis mittat Baliuo seu potestati curiæ secularis, quatenus tali die & hora, & in tali loco, extra ecclesiam tamẽ, ueniat cum familia sua recipiendum quendam hæreticum impœnitẽtem, quem tradent ei. Et etiam quod faciet publicè præconizari in locis illis, in quibus præconizationes aliæ fieri

consueuerunt,

consueuerunt, quod oēs sint tali die et hora, in tali loco ad audiendum sermonem quæ prædicator faciet de fide, & tradent episcopus & officialis quendam hæreticum pertinacem brachio seculari. Adueniente aūt die prædicta ad ferendum sententiam assignatam, erunt episcopus et officialis in loco prædicto ipso tradendo, ibidem existente alto clero & populo congregato, ut eminenter ab omnibus uideatur, ac presente potestate curię secularis, stādo ipso tradendo. Quibus lectis, feretur sententia per hunc modum.

NOS S.N. miseratione diuina episcopus talis ciuitatis, aut Iudex in terris talis domini. Attendentes quod tu talis, de tali loco, talis diocœsis, fuisti nobis delatus de tali hæretica prauitate. Exprimantur. Et uellemus certiorari an ea quæ de te & contra te nobis dicta fuerant, ueritate aliqua fulcirentur, et an tu ambulares in tenebris aut in luce, descendimus ad nos informandum, testes diligentius examinandum, teque uocandum ac interrogandum sæpius medio iuramento, defensionesque exhibendum, ac ad omnia et singula faciendum quę per nos fienda erant secundum canonicas sanctiones. Verum cum uellemus presens tuum negotium fine debito terminare, solenne consilium tam in theologica facultate quam in Iure canonico et ciuili, coram nobis fecimus congregari, & uisis ac diligenter discussis processus meritis, et omnibus et singulis in præsenti causa productis, deductis, actis et actitatis, prędictorum consilio digesto pariter et maturo, reperimus contra te legitime probatum quod fuisti tanto tempore infectus hæretica prauitate, et iam reperimus ꝙ fecisti dixisti talia et talia exprimantur, ex quibus apparet manifeste quod es legitime deprehensus in prædictam hæreticam prauitatem. Sane cum cuperemus prout adhuc cupimus, te ueritatem fatendo resilire ab hęresi ante dicta, et reduci ad gremium ecclesiæ sanctæ, ac ad sanctæ fidei unitatem, ut sic saluares animam tuam, et tam animæ quàm corporis mortem euaderes gehēnalem, tam per nos quàm per alios nostram diligentiam exercētes, ac

per

per te longa tempora expectãtes, tu in reprobum sensum datus, contempsisti, acquiescere nostro consilio saniori, immo perstitisti, & persistis, in negatiua pertinacia, ac contumaci animo indurato, quod dolentes referimus, & referendo plangimus ac dolemus. Verum cum ecclesia Dei tanto tempore expectauerit, quatenus resilires recognoscendo propriam tuam culpam, & nolueris neq; uelis, & non habeat ultra quid gratis faciat ac mercedis Quapropter ut sis cæteris in exemplum, & alii ab huiusmodi hæresibus arceantur, & tanta facinora non remaneant impunita. Nos episcopus & Iudices in causa fidei memorati, sedentes pro tribunali, more iudicum iudicantium, sacrosanctis euangeliis positis coram nobis, ut de uultu Dei iudicium nostrum prodeat, & oculi nostri uideant æquitatem, habentes præ oculis solũ Deum, & sanctæ fidei gloriam & honorem, te talem in nostra præsentia constitutum, hac die, & hora, & loco, ad audiendam diffinitiuã sententiam assignatis, diffinimus, declaramus & sententiamus, te esse hæreticum impœnitentem, tradẽdũt seu relinquẽdum, ut talem brachio seculari, ac per nostram sententiam ut uere hæreticum pertinacem, impœnitentem, a foro ecclesiastico te proiicimus, & tradimus seu relinquimus brachio seculari, ac potestati curiæ secularis eandem curiam secularem efficaciter deprecantes, quatenus circa & citra sanguinis effusionem, & mortis periculum, suam sententiam moderetur. Lata est hæc sententia, & cætera.

POTERVNT autem Episcopus & Iudices disponere, quod aliqui probi uiri fidei zelatores ipsi relicto, curiæ seculari non ingratos, sed familiares & gratos, associent dictum relictum, dum curia secularis in eum suum officium exequetur, qui eum consolentur, & adhuc inducant, quod fatendo ueritatem, & recognoscendo culpam suam resiliat ab erroribus suis. Quod sit forsan post sententiam, & iam relictus ad locum ubi est comburendus deductus, dixerit se uelle fateri ueritatem, & recognoscere culpam suã, & ita fecerit, ac paratus fuerit huiusmodi hæresim &

omnem

omnem aliã abiurare, licet præsumatur ꝙ hoc faciat plus metu mortis, q̃ amore ueritatis, crederem ꝙ ex misericordia possit recipi ut hæreticus pęnitens, & perpetuo immurari, iuxta glo. super ca. abolendam. §. præsenti. & uer. audientia. & cap. excommunicamus. 2. de hęre. quanuis de rigore iuris nec tali conuersioni est magna fides a iudicibus adhibẽda, imo & propter damna temporalia illata ipsum semper punire possunt.

Super conuictum, sed fugitiuum, uel se contumaciter absentantem

QVAESTIO XXXII.

TREDECIMVS & ultimus modus processum fidei terminandi, & sententiãdi, est quãdo delatus de hæretica prauitate, processus meritis diligẽter discussis, cũ bono consilio iu iure peritorum, repertus cõuictus de hæretica prauitate, est tamẽ fugitiuus seu absens cõtumaciter, sed congruo tempore expectatus, & hoc est in tribus casibus. Primus est, quando delatus est deprehẽsus in hæresim, uel in confessione propria, uel facti euidẽtia, uel testiũ productione legitima, sed fugerit, uel se absentauerit, & citatus legitime noluerit comparere. Secũdus casus est quãdo aliquis est delatus & receptus aliquali informatione cõtra eũ, habetur aliqualiter seu leuiter suspectus, & sic citetur responsurus de fide, & quia renuit contumaciter comparere excõmunicatur, & excõmunicatus sustinet illam excõmucicationem animo pertinaci, & semper contumatiter se absentat. Tertius casus est, quãdo aliquis impediuit directe sententiam seu processum fidei episcopi uel iudicum, uel qui ad hoc dederit auxiliũ, consilium uel fauorem, talis est excõmunicationis mucrone percussus, quã si sustinuerit per annum animo indurato

ex tunc est ut hereticus condemnandus, per ca.ut inquisitionis.§.prohibemus de hære.lib.6.& contumaciter se absentauit. In primo casu ille talis est impœnitens hereticus condemnandus, iuxta ca.ad abolendam.§. presenti. In secundo casu & tertio, nõ est hereticus impœnitens iudicandus; sed tanquam ut pœnitens hæreticus condemnandus, iuxta ca.cũ contumacia, & per ca.ut inquisitionis.§.prohibemus de hereti.lib.6.circa quemlibet istorum talis practica est seruanda, talis enim congruo tempore expectatus, citetur per episcopum & officialem, in ecclesia cathedrali illius diocœsis, in quo deliquit, & in aliis ecclesijs illius loci, ubi domicilium contrahebat, & specialiter unde fugit, & citabitur per formam tenoris sequentis.

NOS. N.miseratione diuina episcopus talis ciuitatis, &c. aut iudex talis diocœsis, spiritum consilij sanioris. Preterea cunctis nostræ mentis desiderabilibus, illud potissimum infigitur cordi nostro, temporibus nostris in dicta tali diocœsi, uberem florentemq; ecclesiam, uineam inquam Dñi Zabaoth; quam summi patris dextera uirtuosis complantauit, quam eiusdem patris filius proprii ac uiuifici unda cruoris uberibus irrigauit, quã ipse almus spiritus peraclitus, miris & ineffabilibusq; donis intimus fœcundauit, quã tota ipsa incomprehensibilis atq; inattingibilis trinitas beata, grãdissimis uariisq; priuilegiis sanctius dotauit, pariterq; ditauit, aper de silua qui est, & qui dicitur hereticus quilibet, absorbeat & depascat, fructus fidei uberes deuastando ac lacerantes, hæresim, uepres, palmitibus inserẽdo, serpensq; tortuosus nostri improbus humani generis inimicus, efflans uirtus, qui est sathanas, & diabolus eiusdem uineæ dominicæ palmites inficiat, atq; fructus uirus prauitatis hæreticæ immittendo, nec etiam ager ipse dominicus, populus inquam catholicus, ad quem excolendũ pariter & serendum, descendit de summorũ polorum arce Dei patris unigenitus, atq; primogenitus, seminauit miris sanctisq; predicationibus, discurrit per uillas & castella, docens non sine magnis fatigationibus. Elegit apostolos uiros utique operarios, in-

dustrios

duſtrios, ac conduxit, ditans illos æternis retributionibus, expectans ipſe Dei filius de agro iſto magno, illa die iudicii extremo, uberes manipulos colligere, & per manus sanctorum angelorum recondere in cœleſti horreo ſancto ſuo, Samſoniſque uulpeculæ incerta, teque quæ ſicut per ſonæ labe hæretica prauitate, facies quidem habentes diuerſas cauſas, ſed ignitas adinuicem colligatas, quid de uarietate flammæ conueniunt in idipſum ſegetem dominicam iam albam ad meſſem, ſplendoribus fidei relucentem, morſu amariſſimo demoliantur, ac diſcurſu ſubtiliſſimo pergant, impetuq; ualidiſſimo accedant, pariter & accedant, diſpenſent & deuaſtent ſynceritatem ſanctæ fidei catholicæ, ſubtiliter & damnabiliter ſubuertendo. Quapropter cum tu talis incideris in damnatas hæreſes maleficarum, illas publice in tali loco practicando, ſeu taliter dicatur: ſeu fueris per teſtes legitimos conuictus de hæretica prauitate, ſiue propria deprehenſus confeſſione, iudicio per nos receptus, & poſt captus, fugeris, medicinam refutans ſalutarem, citauerimus te, ut de & ſuper ijs, coram nobis manifeſtius reſpôderes, tuque ductus maligno ſpiritu, pariter & ſeductus, renueris comparere, uel ſic. Quapropter cum tu talis declaratus nobis de hæretica prauitate, & recepta informatione contra te, alias de eadem eſſes nobis ſuſpectus leuiter, quoniam fores infectus labe prædicta, citauimus te, quatenus coram nobis perſonaliter comparens de fide catholica reſponſurus, cumque citatus renueris comparere contumaciter, excommunicauimus te, ac excommunicatum fecimus publicari. In qua ſteriſti per annum, ſeu annos tot, animo pertinaci, latitans hinc inde, ita ꝙ nunc quo te duxerit ſpiritus malignus ignoramus, & cum te expectauerimus miſericorditer & benignè, ut reuerteris ad gremium ſanctæ fidei, unitatem tu facere contempſiſti, in reprobum ſenſum datus. Sanè uolumus & tenemur iuſtitia nos cogente, cauſam tuam huiuſmodi fine debito terminare, nec ualeamus tua nephanda crimina conniuentibus oculis tollerare. Nos epiſcopus & iudices in cauſis fidei ſupradictis,

te talem ſæpe fatum latitantem, profugum & fugitiuum, per præſens noſtrum edictum publicum, requirimus pariter & citamus peremptoriè, quatenus die tali, talis menſis, tali anno, in tali eccleſia cathedrali talis diocœſis, hora tertiarum compareas perſonaliter coram nobis, diffinitiuam ſententiam auditurus, ſignificantes quod ſiue cõparuerit ſiue non, procedemus ad noſtram diffinitiuam ſententiam, contra te prout ius & iuſtitia ſuadebũt. Et ut prius noſtra citatio perueniat ad tui notitiam, nec ualeas ignorantiæ uelamine te tueri, præſentes literas dictam requiſitionem & citationem noſtram, in ſe continentes, uolumus & mandamus affigi in ualuis publicè prædictæ eccleſiæ cathedralis. In quorum teſtimonium ſingulorum, præſentes noſtras literas impreſſione noſtrorum ſigillorum iuſſimus communiri. Datum.

Adueniente autem die præfixa, ad audiendam diffinitiuam ſententiam aſſignata. Si profugus comparuerit, & conſenſerit publicè omnem hæreſim abiurare, humiliter petens admitti ad miſericordiam, poſtulando ſi relapſus non fuerit admittetur, & ſi fuerit deprehenſus propria confeſſione, uel teſtium legitima productione, abiurabit & pœnitebit, ut hæreticus pœnitens, ſecundum modum quo agitur ſupra in octauo modo proceſſum fidei terminandi, ubi de talibus agitur, ſi fuerit ſuſpectus uiolenter, ita quod citatus reſponſurus de fide noluit comparere, & fuit ex hoc excommunicatus, & ſtetit in excommunicatione per annum, animo pertinaci, & pœnitebit, admittetur, & adiurabit omnem hæreſim, & pœnitebit ut hæreticus ſuſpectus de hæreſi uiolenter. Pœnitens ſecundum modum quo agitur ſupra in ſexto modo proceſſum fidei terminandi. Si autem comparuerit, & non conſenſerit abiurare tradetur uerus hæreticus impœnitens brachio ſeculari, per modum quo dictum eſt ſupra, & agitur in decimo modo proceſſum fidei terminandi. Si autem contumaciter renuerit comparere, tunc formetur ſententia per modum tenoris ſequentis.

Nos. N. epiſcopus miſeratione diuina, talis ciuitatis,

Atten-

Attendentes quod tu talis de tali loco, talis diocœsis, fuisti nobis de hæretica prauitate, fama publica referente, seu fide dignorum insinuatione delatus. Nos quibus ex officio decumbit, descendimus ad uidendum ac inquirendum, an clamor qui ad aures nostras peruenerat, ueritate aliqua fulciretur. Verum cũ inuenissemus te in hęresim deprehensum, deponentibus contra te quampluribus testibus, fide dignis, te coram nobis aduocatum iussimus detineri, dicatur sicut factum fuit, an uidelicet comparuerit, & medio iuramento interrogatus, fassus fuerit, uel nõ. Sed post maligni spiritus consilio ductus & seductus, mutuens tua uulnera uino & oleo salubriter confoueri aufugisti, aut ponatur, si ita est, carcerem & arrestum, fregisti pariter & aufugisti, latitans hinc inde, & quo te malignus spiritus duxerit ante factus totaliter ignoramus; uel sic. Verum cum inuenissemus contra te taliter ut prędicetur, nobis delatum de hæretica prauitate, multa inditia pp quæ suspectũ leuiter de hæretica prauitate, pdicta, te merito habeamus, citauimus te per publicum edictum in talibus & talibus ecclesijs, talis diocęsis, quatenus infra certum terminum tibi præfixus coram nobis in tali loco personaliter compareres, in & super prædictis cõtra te depositis & alias de fide catholica, & eius articulis responsurus, tum uero insano consilio adhærendo, renuisti contumaciter comparere, cumq; iustitia exigente, te excommunicauerimus, ac fecerimus excommunicatum publicè denunciari, tu medicinam refutas salutarem, dictam excommunicationem ultra quàm per annum sustinuisti, & adhuc sustines in reprobum sensum datus, animo pertinaci, & profugus, latitans hinc inde, ut quo te malignus spiritus duxerit ignoramus. Sane cum longe tempore, quia tanto die te expectauerit ecclesia sancta Dei misericorditer & benigne, quatenus ad eius misericordiæ gremium euolares, ab erroribus resiliendo, & iuxta fidem catholicam professam operando, ipsaque te clementia uberibus enutriret, malignorum seductus consilio, acquiescere recusasti, in tua pertinacia perseuerans. Verum cum uellemus

prout uolumus & debemus,iustitia nos cogente, causam tuam sine debito per sententiam terminare,citauimus te, quatenus hac die & hora, & hoc loco comparares personaliter coram nobis,diffinitiuam sententiam auditurus, & quia renuisti contumaciter comparere,merito te osten dis uelle perpetuo in tuis hæresibus & erroribus remanere quod dolentes referimus,& referendo dolemus.Sed cũ non possumus nec uelimus iustitiam subterfugere,nec tã tam inobedientiam & contumaciam ad dei ecclesiam tol lerare. Ad exaltationem fidei orthodoxæ,& ad extirpationem hæreticæ prauitatis,iustitia exigente, & tua inobedientia & contumacia requirente, hac die & hora,& loco tibi in antea ad audiendam diffinitiuam sententiam peremptorie assignatis,præhabito multorum consilio peritorum,tam in theologica facultate,quàm in iure canonico & ciuili, processus meritis uisis & diligenter discussis, sedentes pro tribunali more iudicum iudicantium, sacro sanctis euangelijs positis coram nobis,ut de uultu Dei iudicium nostrum prodeat,& oculi nostri uideant æquitatem, habentes præ oculis solum Deum, & sanctæ fidei irrefragabilem ueritatem,contra te talem,absentem & præsentem, beati Pauli apostoli uestigia imitantes, sententiam diffinitiuam taliter ferimus in his scriptis, Christi nomine inuocato. Nos episcopus & iudices in causa fidei memorati, attendentes in causa ista fidei, ac processibus inde confectis, ordinem iuris fore seruatum. Attendentes etiam quòd legitimæ citatus non comparuisti,nec per te,nec per alium te aliqualiter excusasti. Attendentes etiam quòd in præfatis hæresibus longo tempore pertinaciter perstitisti, & adhuc etiam perseueras, & excommunicationem per tot annos in causa fidei sustinuisti,prout ex nunc sustinet animo indurato. Attendentes etiam quòd ecclesia sancta Dei non habet ultra erga te quid faciat cum perseueres & perseuerare uelis in excommunicatione & hæresibus prælibatis. Propterea beati Pauli Apostoli uestigia sectantes, declaramus, diffinimus, & sententiamus,te talem absentem & præsentem esse hæreticum

perdi-

pertinacem, & ut talem relinquendum brachio seculari, & per nostram sententiam diffinitiuam te a foro ecclesiastico repellimus & relinquimus potestati curiæ secularis, eandem curiam affectuose deprecantes, ut si quando te habuerit in sua potestate, erga te citra sanguinis effusionem & mortis periculum suã sententiam moderetur. Lata fuit hæc sententia, &c. Considerandum hic quod si istę profugus & contumax fuerit deprehensus in hæresi, uel propria confessione, uel testibus legitimis, & ante abiurationem fugit, est per sententiam uere hęreticus impęnitens iudicandus, & ita in sententia ponendum est, Si autem aliter non fuit deprensus, nisi quia delatus & suspectus habitus, fuit citatus responsurus de fide, & quia renuit comparere, fuit excõmunicatus, & in excommunicatione tali stetit ultra quàm per annum, animo indurato, & tandem noluit comparere, iste non est iudicandus hæreticus, sed ut hęreticus, & ut talis condemnandus, & ita ponendum est in sententia, ut dictum est prius.

Super personam delatam ab alia malefica incinerata, uel incineranda, qualiter sit sententiandum.

QVAESTIO XXXIII.

Quartusdecimus modus processum fidei terminandi & sententiandi, est quando delatus de hæretica prauitate, processus meritis circa deponentem diligentes discussis, cũ bono consilio in iure peritorum, reperitur de tali hęretica prauitate tantummodo ab altera malefica incinerata uel incinerãda, delatus uel delata, & hoc contingere põt tredecim modis, tãquam per tredecim casus, quia sit delatus uel reperitur immunis & absoluendus to-

taliter uel reperitur cum hoc diffamatus de tali hæresi generaliter, uel reperitur ultra infamiam quæstionibus exponendas aliqualiter, uel reperitur suspectus de hęresi uehementer, uel reperitur suspectus de hęresi uiolenter, uel reperitur diffamatus & suspectus insimul & communiter. Et si consequenter in alijs casibus, prout in uigesima quæstione tactum est, ut ad tredecimum inclusiue. Primus modus fit quando tantummodo ab ipsa malefica detenta delatus est, & non conuincitur nec confessione propria, nec testium productione legitima, nec alias reperiuntur inditia ex quibus uerisimiliter tãquam suspectus iudicari posset talis omnino, uenit absoluendus etiam per ipsum iudicem secularem, qui deponentem aut incinerauit, aut incinerari propria auctoritate, aut ex commissione episcopi, iudicis ordinarij habuit, & absoluetur per sententiam in primo modo processum fidei terminandi, circa uigesimã quęstionem contentam. Secundus modus incidit, quando ultra hoc quòd a detenta delatus est, etiam per totã illam uillam seu ciuitatem, diffamata existat, ita quod tantummodo infamia præcisè & sola laborauit semper licet post per depositionem detẽtę maleficæ infamia sit aggrauata. Circa talem talis prędicta est seruanda, quia Iudex considerando quod ultra infamiam nihil in particulari aduersus eam ab alijs fide dignis in uilla aut oppido, probatur, licet forte detentæ certa grauia aduersus eũ deposuit, qa tamen fidem perdidit abnegando illam diabolo, unde & difficulter eius dictis à Iudicibus fides adhibetur, nisi ex alijs circunstantijs illa infamia aggrauaretur, & tunc in tertium iam sequentem modum inciderit, ideo canonica purgatio erit tunc indicenda, & procedetur per sententiam in secundo modo processum fidei terminandi, circa uigesimamsecundam quæstionem contentam.

Et si Iudex ciuilis illam purgationem coram episcopo decreuerit fieri, & solemniter, in finem ut si deficeret, ut tunc per ecclesiasticum & ciuilem Iudices in exemplum aliorum, eo firmiori sententia puniretur, bene quidem fit. Si autem per se uoluerit exequi, mandet ut decem uel uegintí

ginti compurgatores ordinis sui habeat, & procedat ut in secundo modo sententiandi tales tactum est, nisi quòd ubi excommunicandus esset, quòd tunc ad ipsum ordinarium recursum habeat. Et hoc contingeret ubi se purgare nollet. Tertius modus igitur incidit super talem delatum, ubi licet non uincatur confessione propria, nec testium productione legitima, nec facti euidentia, nec etiā sunt indicia super aliquod factum, in quo unquam notatus fuisset ab alijs inhabitatoribus uillę aut oppidi, nisi q infamia tantum laborauit apud eos, aggrauatur aūt infamia ex detentæ maleficæ detentione, utpote qui asseruit illum uel illam in omnibus fuisse sociam, & secum in criminibus participasse, hoc ipsum tamē sicut cōstanter delata negat, ita & alijs inhabitatoribus uel non est notum, uel de nulla nisi de honesta conuersatione, seu etiam participatione ipsis constat, circa talē talis prędicta seruatur. Primo quod adfrōtare se habent facie ad faciem, & obiectiones mutuæ & responsiones diligenter sunt considerandæ, & siquidem uarietas aliqua in uerbis incideret, unde iudex uerisimiliter ex concessis & negatis præsumere potest ipsam delatā merito quæstionibus exponendā, procedatur per sententias in tertium modum processum fidei terminandi, circa uigesimam tertiam quæstionem contentas, ipsam tormentis leuiter exponendo, adhibitis cautelis alijs quamplurimis & necessariis, de quibus circa principium huius tertiæ partis, supra patuit ad longum, & ex quibus pręsumitur talē esse aut innoxiā aut ream. Quartus modus incidit, ubi talis delatus inuenitur suspectus leuiter, & hoc uel confessione propria, uel depositione alterius detentæ, & sunt qui ad hanc leuem suspitionem reducunt illos qui ad procandū mulieres maleficas consuluissent, uel ubi inter coniugatos odio se mutuo prosequentes, amorem procurassent, aut etiam pro aliquo cōmodo temporali apud maleficas laborassent, sed quia tales utiq; excōmunicati sunt tanquam hæreticorū credentes, iuxta ca. excōmunicamus. 1. §. credentes. lib. 6. de hære. ubi dicitur. Credentes aūt eorum erroribus, hęreticos similiter iu-

dicamus,quia etiã ex factis præsumitur de effectu, ad hoc arg.32.q.2.qui uiderit,ideo uidetur ꝙ acrius sunt punien di & sententiandi, q̃ illi qui de hęresi leuiter habentur suspecti,ꝓut iudicandi sunt aliqui ex leuibus coniecturis, puta quia eis seruicia exhibuissent,literas detulissent, eorum erroribus,si nullam fidem adhibuissent, ꝙ tamen illos non manifestassent,alimonia ab eis accepissent. Sed siue illi,siue isti intelligantur,hoc quod in consilio peritorum conclusum fuerit super leuem suspitionẽ, prosequendum erit à Iudice per talem practicam,talis enim aut abiurabit,a canonice se purgabit,secundum quod in quarto modo processum fidei terminãdi,sub quæstione vicesima quarta tangitur.Sed tamen quia potius uidetur quod abiuratio sit indicenda,& hoc propter alle.ca. excõmunicamus.1.§.qui uero inuenti fuerint sola suspitione notabili &c.tamen non debent si relabatur pœna relapsorum puniri,& procedetur prout in quarto modo processum fidei terminãdi,circa uicesimamquartam quæstionem tactum est.Quintus modus incidit,ubi talis delatus inuenitur suspectus uehementer,& hoc simili modo, uel confessione propria,uel depositione alterius maleficæ detetæ, & sunt qui ad hãc leuem depositionem reducũt impeditores iudicum directe uel indirecte eorum officium inquirendo, maleficas impediẽdo,dummodo hoc scienter fecerint, ex cap.ut inquisitionis negocium.lib.6.de hære.Itẽ reducũt omnes qui impedientibus pręstant scienter auxiliũ, consilium uel fauorem, patet per allegatum ca.inquisitionis. Item reducũt qui citatos aut captos hæreticos instruunt de celanda ueritate,& ut illam subiaceant uel falsitatem asserant,& hoc ex ca.accusatus.&.§.fi.Item reducunt omnes, qui eos quos sciunt hæreticos receptant,sciente deducunt,uisitant,uel associant,munera mittunt,seu fauorẽ impendũt, quæ oĩa in fauorẽ non personæ,sed culpæ fiũt, ubi sciẽter fiunt,& ideo dicunt ꝙ ubi delata persona participat de præmissis , & hoc per consilium ita iudicatum fuerit,tunc iuxta quintum modum processum fidei termi nandi,sub quæstione uicesimaquinta sentẽtianda est, tali

tet ut oēm hæresim sub pœna relapsorū ubi reciderit, habeat abiurare. Possumus tamen asserere adiiciendo ꝙ Iudices respectum habeant super unius cuiusq; maleficæ incinerata aut detenta, familiam, prolem, seu etiam progeniem, eo quod ut plurimum tales reperiuntur infectæ, cum maleficæ etiam proprios infantes ex dæmonū informatione ipsis habent offerre, unde & indubiè in quibuscunque flagitiis informare, patent hæc ex prima parte operis. Probatur & ex eo quod sic in simplici hæresi propter agnitorum hæreticorū familiaritatem, dum quis de hæresi infamatus exstit, etiam consequenter ratione familiaritatis est de hæresi uehementer suspectus, ita & in hac hęresi maleficarum, pręfatus autem casus patet in ca. inter sollicitudines, extra. de purgatione. ca. ubi apparet ꝙ ratione infamiæ de hęresi, fuit Decano cuidam indicta canonica purgatio, & ratione familiaritatis hęreticorum, abiuratio publica, & ratione scandali fuit priuatus beneficio, quousque scandalum sopiretur. Sextus modus incidit, ubi talis delatus efficitur suspectus uiolenter, hoc autem fit non ad simplicem uel nudam depositionem alterius maleficæ detentæ, sed ad iudicia facti, quæ eliciuntur ex quibusdam uerbis & factis à malefica detenta perpetratis & prolatis, quib⁹ ad minus delata asseritur interfuisse, & operibus deponentis cōmunicasse. Pro quorū intelligētia, aduertēda sunt ea quæ supra quæstione decima nona tacta sunt; præcipue super uiolentam suspitionem, quomodo ex uiolentibus & conuincentibus oritur coniecturis, & qualiter Iudex uiolētatur ad credendū ex sola suspitione aliquem esse hæreticum, qui tamē fortassis bonus catholicus in corde existit. Sicut canonistę exemplificāt circa simplicem hæresim, de eo qui citatus in causa fidei ad respondendum renuit comparere contumaciter, propter quam cōtumaciam excommunicatur, in qua ubi per annum perseuerauit, efficitur suspectus de hæresi uiolenter. Quare & a simili circa talem delatam aduertenda sunt inditia facti, ex quibus efficitur uiolenter suspecta; & ponatur casus quod detenta malefica asseruit illam in-

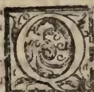
terfuiſſe ſuis maleficij, quæ tamen delata conſtanter negat, quid ergo faciet? utique opus erit conſiderare, an ex aliquibus operibus ſit uehementer ſuſpecta, & an uehemens ſuſpitio in uiolentam ualeat tranſire, ſicut in præfato caſu citatus reſponſurus, ubi non comparet, ſed renuit contumaciter, ſit ſuſpectus leuiter de hæreſi, etiam ubi citatus fuit in non cauſa fidei. Si autem in cauſa fidei citatus renuit comparere, & propter contumaciam excommunicatur, tunc ſit ſuſpectus uehementer, quia tūc leuis ſuſpitio tranſit in uehementem, & ſi per annum perſiſtat, tunc uehemens tranſit in uiolentam, ita conſiderabit Iudex, ſi ratione familiaritatis contractæ cum detenta malefica ſit delata uehementer ſuſpecta, ut immediate in quinto modo incidenti tactum fuit, tunc opus erit conſiderare, an ipſa uehemens ſuſpitio in uiolentam, tranſire poſſit, præſumitur enim quod tranſire poſſit, id eſt, quod flagitijs detentæ ipſa delata interfuit, ubi familiaritatem cum ea frequenter habuit. Eſt ergo procedendum Iudici iuxta ſextum modum proceſſum fidei terminandi, prout in uigeſimaſexta qōne tangitur. Quod ſi quæritur quid faciet Iudex ſi adhuc talis delata ab altera malefica, detenta omnino perſiſtat in negatiuā; non obſtantibus quibuſcunque inditijs aduerſus eam productis? reſpondetur.

Primo Iudex debet aduertere ſuper earum negatiuas reſponſiones, an ex uicio ſeu maleficio taciturnitatis proueniant, ſiue non, & quidem ut in primis quæſtionibus, quæſtione decimaquinta & decimaſexta huius tertię partis patuit, Iudex cognoſcere poteſt ſi flere & lachrymas emittere ualeat, & ubi in quæſtionibus quaſi inſenſibilis redditur, ita quod ad priſtinas uires faciliter redit; tunc quidem uiolenta ſuſpitio aggrauatur, & tunc omnino nō eſt libere dimittenda, ſed ſecundum ut in ſexto modo ſententiandi, & proceſſum fidei terminandi patuit, ſupra allegato perpetuis carceribus ad pœnitentiam peragendam deputanda. Si uero maleficio taciturnitatis non ſit infecta, propter uehementes dolores, quos in quæſtionibus ſuſtinet,

ſtinet, uerè & realiter, cum tamen aliæ ex maleficio taciturnitatis quaſi inſenſibiles redduntur, ut dictum eſt, tunc ultimum refugium Iudex habere poteſt ſuper canonicam purgationem, quæ ſi a ſeculari iudice indicitur, dicetur uulgaris licita, quæ nō numero purgationum uulgarium, de quibus 2.q.4.conſuluiſti. & cap. monomachiam dicitur. In qua purgatione ſi defecerit, ut reus uel rea iudicabitur. Septimus modus incidit, ubi delatus ipſe non reperitur legitime deprehenſus, nec propria confeſſione, nec facti euidentia, nec teſtiū ꝓductione legittima, ſed tantum reperitur a detenta malefica delatus uel delata, & cū hoc reperiuntur inditia quæ ipſum reddunt ſuſpectum leuiter uel uehemēter, utpote quia ſolummodò habuit magnam familiaritatem cum maleficis, tunc tali ratione infamiæ eſt dicenda canonica purgatio, iuxta canonem allegatum, inter ſollicitudines, & rōne ſuſpitionis hæreſim abiurare, cum pœna relapſorum ubi recidiuaret ſi uehementer ſuſpectus, uel ſine illa ſit leuiter, & procedatur ut in ꝓximo modo proceſſum fidei terminando, circa ca.27.q.tactum eſt. Octauus modus incidit ubi ſic delatus reperitur confeſſus hæreſim illam; ſed pœnitens & nunquam relapſum. Vbi notandum quod conſequenter ubi agitur de relapſis & non relapſis, pœnitentibus & non pœnitentibus, tales diſtinctiones tactæ ſunt propter Iudices, qui de ultimis inferendis ſupplicijs non ſe intermittunt; ideo ciuilis Iudex ſuper confeſſam ſiue pœniteat, ſiue non, ſiue relapſa fuerit ſiue non, per ciuiles & imperiales leges procedere poteſt, ut iuſtitia ſuadebit, tantummodo recurſum ad ipſos tredecim modos ſententiandi habere poteſt, & ſecundum illos reſoluere ubi aliquod ambiguum interuenerit.

Super modum sententiandi maleficam, malefi cia tollentem, insuper etiam super maleficas obstetrices & malefi cos saggitarios.

QVAESTIO XXXIIII.

Vintusdecimus modus processium fidei terminādi,& sententiandi,est quādo delatus de hæretica prauitate,reperitur maleficia non inferentē,sed tollentem.Circa istum talis practica est seruanda,quia aut utitur remediis licitis,aut illicitis,& siquidē licitis,nō ut maleficus,sed ut Christicola est iudicandus. De quibus licitis remediis supra circa principiū huius tertiæ partis ad longū patuit.Si uero illicitis,tūc distinguendū,quia aut sunt illicita simpliciter,aut secūdū quid.Si simpliciter, adhuc dupliciter,quia uel nocumento proximi, uel sine nocumento,utroque tn̄ modo semper cū expressa dæmonū inuocatione.Si uero illicita,secūdū quid,puta quia absq; expressa,licet nō absq; tacita dæmonū inuocatione fiūt,talia iudicātur uana,potius q̃ illicita nominari a canonistis & certis theologis,ut supra in 1.q. huius ultima parte totius operis patuit. Iudex ergo quicūq;,siue ecclesiasticus siue ciuilis,licet primos & ultimos nō habeat reprobare, & signāter primos potius cōmēdare,& ultimos tollerare,prout canonistæ asserūt licitū esse uana uanis cōtūdere.Illos tn̄ qui cū expressa dæmonū inuocatione maleficia auferūt nullo mō tollerare debet,precipue illos qui cū nocumēto proximi talia cōmittūt, & dicūtur cū nocumēto proximi practicare,qn̄ maleficiū ita ab uno aufertur ꝙ alteri infertur,nec obstat si illa cui infertur sit malefica ꝑ se,siue nō, siue sit illa quæ maleficiū intulit siue non & siue sit homo siue quecūque alia creatura, patent super hæc oīa acta & gesta in prima q.supra allegata,deducta.Si queritur,quid faciet Iudex,ubi talis asserit se maleficia tollere per licita

& nō illicita remedia, aut qūo possit talia ueraciter Iudex cognoscere? Respondetur ꝙ citato illo, interrogetur quibus mediis utatur, nec tamen uerbis suis standū, sed ecclesiastic⁹ Iudex cui ex officio incūbit, diligenter inquirat siue per se, siue per plebanū aliquem, quia singulis parrochiis exacte sub pręstito iuramento quod exigere potest, perquirat quibus remedijs utatur, & si quidē inuentū fuerit, prout cōmuniter inueniūtur cum superstitiosis remediis omnino non sunt propter horribiles pœnas a canonibus inflictas, ut inferius patebit tollerandę. Et si quęritur unde possunt remedia licita ab illicitis discerni, cum semper asserant se quibusdam orationibus, & herbarum applicationibus, huiusmodi amouere? Respondetur, hoc facile foret dummō diligens inquisitio fieret, nam quia necesse habent sua superstitiosa remedia occultare, eo ut nō reprehendantur, seu ut facilius mentes simpliciū illaqueare ualeant, ideo huiusmodi uerbis aut herbarum applicationibus insistunt, tamen ex quatuor superstitiosis eorum actibus tanquam sortilegæ & maleficæ manifeste reprehenduntur. Sunt enim de occultis diuinantes, & ea quæ non nisi malorum spirituum reuelatione scire possunt reseruantes. Exempli gratia. Vbi pro sanitate acquirēda frequentantur a læsis, causam læsionis, aut maleficij aperire & manifestare sciunt, ut si ratione altercationis cum uicina acciderit, uel aliqua ex causa, alia, hoc ipsum perfectissime nōscunt, & iudicare frequentantibus sciunt. Secundo, ubi ad unius nocumenti seu maleficii curam se intromittunt, alterius uero minime, prout in diocœsi Spirensi, malefica quædam in loco quodam, zu hoffęn nuncupato, existit, quæ licet plures sanare uideatur, certos tamen minime se posse curare fatetur, nullam ob aliam causam, nisi ut ab incolis fertur, quod maleficia talib⁹ illata sint tā fortiter ab aliis, ut asserit maleficis impressa, & hoc utique uirtute dęmonum, quod illa amouere non ualeant, quia uidelicet dęmon nō semper dæmoni cedere potest, aut nō uult. Tertio ubi super huius maleficia illata singulariter exceptiones façere nōscūntur, prout in ipsa ciuitate Spi-

renſi contigiſſe noſcitur,dũ quędam honeſta perſona maleficiata in tibiis,huiuſmodi diuinatricẽ ob ſanitatis gratiam aduocaſſet,illa domum ingreſſa,& eam dum intuita fuiſſet,talem exceptionem fecit,ſi,inquit, ſquamos & capillos in uulnere nõ habuerit,reliqua oĩa extrahere potero,cauſam etiam lęſionis aperuit,licet ex ture,& ad duo miliaria aduentaſſet,dicẽs,quia cum uicina altercaſti,tali die,ideo tibi accidit,præter ſquamos etiam & pilos, alias quamplures diuerſorum generum res extraxit,& ſanitati reſtituit.Quarto,ubi ſuperſtitioſis inſiſtunt ; aut inſiſtere faciuñt cæremonijs,& ſic ante Solis ortum,uel alio determinato tempore,ſe frequentari uolunt,dicentes quod infirmitates ultra angariam illatas ſanare nequeant,aut ꝙ tantummodo duas aut tres perſonas per annum ſanare ualeant,licet nõ ſanando,ſed a lęſionibus ceſſando,ſanare uideantur . Poſſunt & addi quamplures aliæ conſiderationes,circa talium perſonarum cõditiones,quia ut plurimũ retroactis temporibus male & reprehenſibilis uitæ fuerũt diſſamatæ,ſeu adulteræ, aut maleficarum ſuperſtites, unde ex nulla ſanctitate uitæ hæc gratia ſanitatis a DEO collata.Incidentaliter reducuntur & obſtetrices maleficæ omnes alias maleficas in flagitiis excedentes,de quibus & in prima parte operis deductum eſt,quarum etiam tãtus numerus, ut ex earum confeſſionibus compertũ eſt,quod non æſtimatur uillula ubi huiuſmodi non reperiantur exiſti, cui periculo utique a præſidentibus foret in parte ſuccurendum,ut non niſi iuratæ obſtetrices a præſidentibus deputaretur,cum alijs remedijs quæ in ſecunda parte operis tacta ſunt.Incidit & de maleficis ſagitarijs in contumeliam utiq; Chriſtianæ religionis tanto periculoſius detegentes quanto & ſecuriores habent in terris optimatum & principum,receptatores, fautores, & defenſores. Sed quod omnes tales receptatores,fautores,&c.omnibus maleficis plerũq; in certis caſibus damnabiliores exiſtũt ſic declaratur.Nam talium defenſores a canoniſtis & theologis in duplici genere aſſignantur . Quidam nam errorem,alij uero perſonam ſunt defendentes,& hi quidẽ qui

errorem,

errorem,damnabiliores ipsis qui errant existunt, cum nō solum hæretici,immo hæresiarchi habendi sunt,ut patet 24.q.3.qui illorum.Et de his defensoribus cōmuniter nō loquuntur iura,eo quod ab aliis hereticis non distinguū tur,in quibus etiam habet locum ca.ad abolēdam.§.pres. sæpe allegatum.Quidam alij sunt,qui licet non defendūt errorem,defendunt tamen personam errantem, utpote q resistunt uiribus & potentia,ne tales malefici seu quicūq; alij hęretici ueniant ad manus Iudicis fidei ad examinan dum,uel puniendum, & similia. Simili modo etiam fautores talium sunt in duplici genere, quidam namq; sunt, qui publica funguntur auctoritate,hoc est publicæ personæ,ut domini temporales,seu etiam spirituales,temporalem iurisdictionem habentes,qui etiam fautores esse possunt duobus modis,obmittendo & committendo,obmittendo, scilicet facere ea circa maleficos uel suspectos infamatos,uel credentes,receptatores,defensores & fautores, ad quæ ex eorum officio obligantur, cum tamen ab episcopis uel inquisitoribus, uel eorum alteri requiruntur, utpote si eos non capiant, uel captos non diligenter custodiant uel infra districtum suum ad locum de quo eis mandantur nō deducāt,aut executionem promptam de eis nō faciant,& similia,ut patet in ca. ut inquisitionis. in prin. lib.6.de hære.Committendo autem, ut pote si captos huiusmodi, siue episcopi aut iudicis eius licentia uel mandato,a carcere liberent,uel processum, iudicium uel sententiam eorū directè uel indirectè impediant,uel similia peragunt,ut patet c.allegato,ut officium.§.prophi.Pene taliū in pręcedentibus circa secundū principale huius operis,& circa finem, ubi de maleficis sagittariis, & aliis armorum incantatoribus tactū est,declaratæ sunt.Ad præsens sufficiat ꝙ oēs tales,ipso iure sunt excōmunicati,& duodecim magnas pœnas incurrunt,patet extra.de hęre. excōmunicamus.1.§.credentes.& can. allegato. ut inquisitionis. §. prohibemus.In qua excōmunicatione si per annum perstiterint animo pertinaci,ex tunc sunt ut hęretici cōdemnādi ut eo ca.&.§.alle.Qui uero dicendi sunt receptatores,

&

& an habendi sunt, ut hæretici. Respondetur ꝙ recipiētes huiusmodi maleficos sagittarios, aut quoscunq; armorū incantatores, nigromāticos seu maleficos hęreticos, de q. bus in toto opere tractatū est, sunt in duplici genere, sicut etiā de eorū defensoribus & fautoribus tactū est. Quidā namq; sunt, qui nō tantū semel uel bis, sed pluries & frequenter tales suscipiunt, & isti propriè, & secundum uim uocabuli, dicuntur receptatores a receptādo, quod est uerbum frequentatiuū, & tales receptatores quandoq; sunt sine culpa, utpote si ignoranter hoc faciūt, nec aliquid unquam sinistri de eis suspicati sunt. Aliquando sunt in culpa, utpote qñ eorum errores sciunt & nō ignorāt, quia ecclesia tales semper persequitur tanquā crudelissimos fidei hostes, & non minus dñi terrarum eos receptant, tenent, defendunt, &c. tales propriè sunt & dicuntur hæreticorū receptatores, & de talibus etiā loquuntur iura, & ꝙ sunt excōmunicati, iuxta ca. excom. 1. §. credentes. Quidam aūt nō pluriès & frequenter, sed tantū semel uel bis hmōi maleficos aut hæreticos recepetūt, & isti nō uidētur propriè dici receptatores, quia non frequentarunt, sed receptatores, qa eos receperūt, & nō receptauerūt, licet archidiaconus dicat contrarium in c. quicunq;. super uer. receptatores, de quo tñ non est magna uis, quia nō de uerbis sed de factis curandū est. Ponitur tñ differentia inter receptatores & receptores, eo ꝙ domini terrarū semper dicuntur talium receptatores, ubi simplices qui eos expellere non habent, nec possunt, & si receptores sint, sunt tamen sine culpa. Vltimo aūt de impeditoribus officij inquisitionis episcoporum, contra hmōi maleficos hęreticos, qui sunt, & si hęretici dicendi sunt. Ad quod respondetur ꝙ hmōi impeditores sunt in duplici genere. Quidā namq; sunt qui impediūt directè, ut qui captos pro hęresis crimine a carcere propria temeritate liberant, uel processus inquisitionis lacerant, testes in causa fidei, pro eo ꝙ testificati sunt, uulnerant, uel si dñs temporalis statuat, ꝙ nullus nisi ipse de hoc crimine cognoscat, aut ꝙ nullus nisi sibi de hoc crimine accusari possit nec testificari nisi corā eo, & similia, &

isti

isti impediunt directe, iuxta no. per Io. An. in c. statutum, super uer. directè, lib. 6. de hær. & qui processus iudicium uel sniam in tali causa fidei directe impediunt, uel qui ad hæc agenda præstiterint auxilium, consilium, uel fauorē, & tales licet sint multū culpabiles, non. tñ ex hoc sunt hæretici iudicandi, nisi aliter appareret q̄ essent consimilibus erroribus maleficorū inuoluti cū pertinaci uolūtate, sunt tamen ipso excōicationis mucrone percussi, iuxta c. ut inquisitionis. §. prohibemus. sic q̄ si in illa excōicatione steterint per annū animo pertinaci, ex tunc sunt ut hæretici condemnandi, ut patet c. & §. alle. Quidā uero sunt qui impediunt indirectè, utpotè qui statuunt q̄ nullus portet arma ad capiendum hæreticos, nisi de familia domini tēporalis, & similia, iuxta no. per Ioan. An. in c. statutum, super uer. indirecte, & tales sunt minus culpabiles q̄ primi, nec sunt hæretici, sed sunt excommunicati, iuxta allegatū capitulum, Vt inquisitionis. Et ēt præstantes ad hoc consiliū, auxilium, uel fauorē, taliter q̄ si steterint, in illa excōmunicatione per annū animo pertinaci, ex tunc uelut hæretici sunt condēnandi, per alle. c. & §. prohibemus. Quod sic est intelligendum q̄ hæretici condemnantur taliter q̄ si uolunt redire, recipiuntur ad misericordiam, errore prius abiurato, aliàs ut impœnitentes tradentur curiæ seculari, ut patet per c. ad abolendam. §. præsenti. Epilogando. Maleficæ obstetrices prout aliæ maleficæ maleficia inferentes, secundum qualitatem criminum condemnantur & sententiantur, & ā simili maleficæ maleficiā superstitiose ut dictum est, opere diaboli tollentes, cùm non dubium sit q̄ sicut auferre, ita & inferre possunt, unde & ex quodam pacto totaliter maleficæ ex dæmonum informatione cōueniunt, ut hæ quidem lædere, aliæ uero sanare debēt, ut sic eo facilius mentes simpliciū illaqueando, suam perfidiā augmentant. Sagittarij uero & alii armorū incantatores malefici, cum non nisi ex fauore, defensione, receptatione præsidentium sustentantur omnes tales, pœnis præscriptis subiacent, & qui officiales quoscunque contra huiusmodi maleficos, aut eorum fa itores, &c. in eorum offi-

cio impedirent, ſimili modo excommunicati ſunt, & omnibus pœnis uti fautores ſubiacens, uerùm ubi ſteterint per annum in illa excommunicatione animo pertinaci, ſi redire uoluerint abiurent impedimentum & fautoriam, & ad miſericordiam admittuntur, aliàs ut impœnitentes hæretici traduntur brachio ſeculari. Et ubi non ſtent per annum, nihilominus contra impeditores huiuſmodi poteſt procedi, ut contra fautores hæreticorum, ar. ca. accuſatus. §. ultimo. ¶ Et quod dictum eſt de fautoribus, defenſoribus, receptatoribus, & impeditoribus, ſuper maleficos ſagittarios, &c. idem & per omnia intelligendum eſt erga quaſcunque maleficas, aut maleficos, hominibus, iumentis, & terræ frugibus, uaria nocumenta inferentibus, uerum & ipſi malefici quicunque, ubi in foro pœnitentiæ ſpiritu contrito & humiliato, peccata deflentes, & pure confitentes, ueniam petierint, ad miſericordiam recipiuntur, aliàs ubi innoteſcunt, contra eos procedere debent quibus ex officio incumbit, citando, atteſtando, capiendo, & procedendo in omnibus iuxta criminum qualitatem, uſque ad ſententiam diffinitiuam incluſiuè, ut tactum eſt, ſi, & inquantum huiuſmodi præſidentes æternæ damnationis laqueum, propter excommunicationem eis ab eccleſia inflictam, euadere uelint.

Huius ultimæ partis, super modos sententiandi meleficos, quousque friuolè, aut etiam iustè appellantes.

QVAESTIO XXXV.

SI vero ad appellationis remedium finaliter delatum confugere Iudex cerneret, notandum primo quod hæc interdum ualida atque iusta, interdum friuola atque nulla decernitur, Cum enim in negociis fidei summarie simpliciter & de plano sit procedendum, ut ex præcedentibus sæpe tactum est, ex ca. multorum querela. in cle. ubi & appellationis remedium interdicitur. Attamen quia Iudices interdum sponte propter negotii arduitatē libenter ipsum prorogánt & dilatant, ideo aduertere possunt quòd ubi delatus sentiret se a Iudice realiter & de facto contra ius, & iustitiam aggrauatum, utpote quia eum ad se defendendum admittere noluit, uel quia solus sine consilio aliorum, uel etiam sine assensu episcopi, uel eius uicarij pronunciauit delatum quæstionare cum alias sufficientes probationes pro & contra habere potuisset, & huius similia, tunc quidem appellatio foret iusta, aliàs non. Secundo notandum quòd Iudex appellatione huiusmodi ubi præsentata, tunc absque perturbatione & motu debet petere copiam appellationis, protestando uerbo quod non curat sibi tempus, & cum ipse delatus tradiderit sibi copiam appellationis, aduertat ꝙ adhuc habet duos dies ad respondendū, & post hos duos, adhuc triginta ad apostolos adhibendum. Et licet statim possit respondere, & apostolos dare illos uel illos, ubi sit multum expertus & peritus, tamen ut cautius procedatur, melius est ut aliquē terminum x. uel xx. uel xxv. dierum eidem ad dandum pariter & recipiendum apostolos quales dare decreuerit, assignare cum potestate prorogandi. Tertio notandum est

Iudici quod infra tempus iuris, & infra tempus assignatum debet diligenter attendere & discutere causas appellationis,seu grauamina allegata, & si uidet habito bono consilio peritorum,quod iniustè & indebitè delatum aggrauauit, ad se defendendum non admittendo, uel quæstionibus non debito tempore exponendo,uel similia, adueniente termino assignato,corrigat errorem suum, & reducat processum ad punctū & statum in quo erat quando defensiones ille petiuit, uel terminum ad interloquendū assignauit & similia,& tollat grauamen,quo ablato procedat prout ante,quia per amotionem grauaminis appellatio quæ erat aliqua fit nulla,iuxta capitulum cessante extra de appellationibus. Sed hic tamen diligenter attēdat circūspectus & prouidus Iudex,ꝙ quædā sunt grauamina reparabilia,& sunt illa de quibus iam dictum est, & tunc habent locum ea quæ dicta sunt.Quædam autem sunt irreparabilia,utpotè si delatus fuerit quæstionatus realiter & de facto,& post euadens appellat,uel si clenodia,& aliqua utilia simul cum uasis & instrumentis quibus malefici utuntur,fuerunt recepti & combusti, & similia quæ nequeunt reparari,nec reuocari, & tunc non habet locum prædictus modus; scilicet processum ad statum reducere, in quo fuit grauamen huius irrogatum. Quarto notandū iudici est, quòd licet à die respōsionis habeat triginta dies ad apostolos exhibendum,iuxta cap. de appellationibus, & possit petenti assignare ultimum diem iuris, hoc est tricesimum,ad apostolos recipiendum, tamen nec uideatur quòd uelit uexare delatum,& de uexatione indebita reddat suspectum, & ne uideatur confirmare grauamen sibi impositum propter quod extitit appellatum,melius est ꝙ assignet infra tempus iuris terminum competentem, utpote decimum diem, uel uicesimum, & potest postmodū si expedire noluerit,adueniente termino prorogare, dicē do se fuisse alijs negotijs implicatū,uel huiusmodi. Quinto notandū Iudici est,ꝙ quando præfixit terminū appellāti & apostolos petenti, ꝙ non assignet solum ad apostolos dandum,sed ad dandum pariter & recipiendum,quia si assignaret

assignaret ad dandum tantũ, tunc Iudex a quo appellatetur haberet appellanti mittere. Assignabit ergo ei terminum, hoc est, talem diẽ talis anni, ad dandũ eis, & recipiendũ a Iudice apostolos, tales quales dare decreuerit. Sextò, notare debet ꝙ in assignatione huius termini, non dicat respondendo, ꝙ dabit apostolos negatiuos aut affirmatiuos, sed ut plenius deliberare possit, dicet ꝙ exhibebit tales quales tunc decreuerit exhibendos. Attendat etiam ꝙ in assignatione huius termini, appellanti ut tollatur omnis cautela, & astutia, & malitia appellantis, assignet locum in specie, diem & horã, utpote quod assignet uigesimum diem Augusti, anni pręsentis, & horam uesperã, & camera ipsius Iudicis, in domo tali, talis ciuitatis uel loci sitam, tali appellanti ad dandum & recipiendum apostolos tales quales decreuerit exhibendos. Septimo notat ꝙ si decreuerit in animo suo detinere delatũ crimine requirente, & iustitia exigente in assignatione termini ponat, ꝙ assignat talem terminũ ad dandum uel recipiendũ personaliter apostolos, ipsi appellant, assignetq; talem locum eidem appellanti, ad dandum eidem, & recipiendũ ab eo apostolos, de quo sit in potestate Iudicis appellantẽ libere retinere, dati tñ prius statim apostolis negatiuis, alias non. Octauo notet Iudex ne aliquid innouet circa appellantem ipsum capiendo, uel quęstionando, seu a carcere liberãdo uel alias ab hora qua fuit sibi appellatio præsentata, usq; ad horam qua tradidit apostolos negatiuos. Epilogando, Nota sępe contigit ꝙ delatus quando dubitat ꝙ contra eũ feratur sententia, quia constat sibi de culpa sua, frequẽter recurrit ad appellationis remedium, ut sic subterfugiat Iudicis sententiam, unde ab ipso appellat, & causas friuolas assignat, utpote ꝙ Iudex eum captum tenuit, & cautioni idoneæ eũ tradere noluit, & similia friuola colorata, qua appellatione Iudici pręsentata, copiã appellationis petat, qua habita statim uel post duos dies, responsionem, diem, & horam, & locum appellanti ad dandum & recipiendũ apostolos tales quales decreuerit præfigat, infra terminũ tñ Iuris, utpote. 25. 26. uel 30. diem talis mensis, infra quẽ

terminũ assignatum Iudex copiã appellationis & grauamina seu causas propter quas appellat diligẽter discutiat, & cum bono consilio iuris peritorum, deliberaret an exhibeat appellanti apostolos negatiuos, hoc est responsiones negatiuas, appelationem nõ admittendo, Vel affirmatiuas & reuerentiales mittendas ad iudicẽ ad quem appellat appellationi deferendo. Si enim uideat ꝙ causæ appellationis sunt falsæ uel friuolæ atq; nullæ, & ꝙ appellans non uult nisi iudicium subterfugere, seu prorogare, det apostolos negatiuos siue refutatorios. Si aũt uideat quòd grauamina sunt uera, & iniuste, sibi illata, & non sunt irreparabilia, uel dubitat si est ita, uel aliàs fatigatus propter malitiam appellantis, uult se a tanto onere liberare, exhibeat appellanti apostolos infirmatiuos seu reuerentiales. Adueniente igitur appellanti termino assignato, si iudex nondum formauit apostolos seu responsiones, uel alias nõ est dispositus, peremptoriè potest rogare simul vel successiuè usque ad trigesimum diem, qui est ultimus terminus iuris ad exhibendum apostolos assignatos. Si autem formauit & est dispositus, potest statim dare apostolos appellanti. Si igitur decreuerit dare apostolos negatiuos, seu refutatorios, aduertente termino peremptorio assignato, exhibebit per modum qui sequitur in scriptis.

ET dictus Iudex respondens præfatæ interiectæ appellationi, si dici appellatio mereatur, dicit ꝙ ipse iudex & secundum canonicas sanctiones, seu etiam imperialia statuta, seu leges, processit, & procedere intẽdit, & a iuris utriusq; tramite non discessit, nec discedere intendit, minusq; ipsum appellantẽ aggrauauit, nec aggrauare intẽdit, aut intellexit, quod patet per causas coloratas allegatas singulas decernendo. Non enim grauauit in hoc, quod eum cępit & captum tenuit, quia cum sit sibi delatus de tali hæretica prauitate, & testes multos habeat contra eum, merito ipsum tanquam conuictũ de hæresi uel sibi uehementer suspectum, captum tenere debuit, atque debet, nec grauauit eum, quia dare ipsum noluit cautioni, nam cum crimen hæresis sit crimen de maio

ribus

ribus,& ipse appellans esset conuictus, & statim in negatiua nequaquam erat,nec est cautioni etiam maxime dandus,si est & erat in carceribus detinendus, & sic discurrat per alias rationes. Quo facto, dicat sic: Quare apparet quod ipse iudex debitè & iustè processit, & a iuris semitis minime deuiauit, minusque ipsum in aliquo aggrauauit,sed ipse appellans per quasdam causas coloratas atq; fictas nititur subterfugere iudiciū iniustè & indebitè appellando,propter quæ eius appellatio est friuola atq; nulla,utpotè a nullo grauamine interiecta, peccans enim in materia & forma.Et cum appellationibus friuolis nec iurare deferāt,nec sit a iudice deferendum,ideo dixit iudex ipse quod interiectam appellationem nō admittit,nec admittere intēdit,nec ei defert,nec deferre proponit, & hāc responsionem offert dicto tali sic indebitè appellanti pro apostolis negatiuis, & mandat ineri statim immediatè post appellationem prædictam eidem præsentatam, & si tradat notario qui appellationem eidem præsentauit.

Quibus apostolis negatis sic adhibitis appellanti, statim iudex continuando ipsum suum officium exequatur,mandando eundem capi seu detineri uel ipsum arrestādo,uel terminum ad cōparedū corā se eidem assignando,uel aliquid simile propter quod appareat ꝙ non desinit esse Iudex,continuabitque processum suum contra appellantem quousq; a iudice ad quem est appellatum sit prohibitus ne procedat.Caueat tamen Iudex quod nullam nouitatem faciat contra appellātem personā,nec ipsum capiendo, nec si captus est a carcere liberando,nec alias ab hora qua fuit sibi appellatio præsentata,quousq; apostolos ei tradiderit negatiuos,sed ex tūc ut prædicitur,poterit si iustitia hoc requirat, quousq; sit prohibitus a iudice ad quem fuerat appellatum, & tunc cum processibus clausis & sigillatis,& cum fide ac tuta custodia,idonea cautione si oportuerit remittat eum ad Iudicem ante dictum.Si autē Iudex exhibere decreuerit apostolos affirmatiuos & reuerentiales, adueniente eidem

 ter-

termino peremptorio affignato ad dandum & recipiendum apoftolos, exhibebit per modum qui fequitur in fcriptis.

ET dictus Iudex refpondendo præfatæ interiectę appellationi,fi dici appellatio mereatur. Dicit enim ipfe iuftè,& prout debuit in caufa præfenti proceffum & nõ alias,nec dictum aggrauatum fe appellaffe aggrauare intendit,qđ patet per allegatas rationes, fingulas difcurrẽdo,nõ enim ipfum aggrauabit in hoc quod dixit,&c. difcurrat per caufas fingulas appellationis, meliori modo & cum ueritate quia poterit refpondendo, cõcludendo fic,quare apparet quod ipfe iudex dictum appellantem nullatenus aggrauauit,nec caufam dedit eidem appellanti,metuens ne fecũdum eius demerita ad iuftitiam procedatur,propter quod eius appellatio eft friuola atq; nulla,quia a nullo grauamine interiecta, nec ei eft iure a Iudice deferendum,uerum propter reuerẽtiam fedis apoftolicæ ad quam extitit appellatum,dicit ipfe iudex quod dictam appellationem admittit,eiq; defert, & deferre intendit,totum pręfens negocium ad S.dominum noftrum Papam,& fanctã fedem apoftolicam remittendo,affignando eidem appellanti certũ tempus,fcilicet tot menfes proximė fubfequentes,infra quos cum proceffibus,claufulis, & figillatis,fibi per ipfum iudicem tradendis,uel alias data idonea cautione de præfentando,feu in Romana curia, uel cum fida & tuta cuftodia eidem peripfum iudicem exhibenda,habeat in Romana curia præfentare domino noftro Papæ,& hanc refponfionem offert ipfe iudex eidem appellanti,pro apoftolis affirmatiuis,& mandatur eam inferi immediate poft interiectam appellationem eidem pręfentatam,& fi tradet eam notario qui appellationem eidem præfentauit.

ATtendat autem prudens iudex quod mox ut apoftolos reuerentiales appellanti exhibuit, in caufa illa pro qua ille appellauit,ftatim ipfe definit effe Iudex,nec põt amplius de illa cognofcere,nifi fibi eã remiffa per fanctiff.dñm noftrum Papam,quare de cau

fa

sa illa se amplius non intromittat, nisi mittendo dictũ appellantem per modum prędictum ad D. nostrum Papam, assignando eidem terminum competentem, utpote unius mensis, duorum uel trium, quatenus interim possit se ad eundem disponere, & parare, recipiatq; ab eo de comparẽdo, & se præsentando in Roma curiam infra eundem terminum assignatum, idonea cautione, uel si appellans non potest illam præstare, mittatur cum fida & tuta custodia, uel obligat se melius quo poterit, quatenus se infra termi num assignatum in Romanam curiam præsentabit dño nostro Papæ, uel per ipsum non stabit. Si autem iudex habet causam aliam, ac procedit contra eam in alia causa in qua delatus non appellauit, in ipsa illa cũ iudex remanet prout ante iudex, etiam si post admissam appellationem, & datis apostolis reuerentialibus, ipse appellans accusatur & denunciatur iudici de aliis hæresis criminibus, de quibus non agitur in causa pro qua appellauit, nõ desinit esse iudex, imo potest pro se ad informandũ, & testes examinandũ liberè prout prius, & finita prima causa in Romana curia, uel ad iudicẽ remissa, potest procedere liberẽ in secunda. Aduertant autem iudices ꝙ processus clausos & sigillatos ad Roma. curiam mittant, iudicibus assignatis, qui iustitiam faciant, processus meritis actitatis, nec inquisitores ibi curent agere contra appellantes, sed dimittant eos prædictis suis iudicibus iudicandos, qui iudices si inquisitores nolunt facere partem contra appellãtes procedent ex officio ad procurationem appellantiũ, si uoluerint expediri. Aduertant etiam iudices quod si ad appellantium instantiam citentur personaliter, & compareant, caueant tamen omnino litem nõ iurare, sed attendãt pro cessus exhibere, & totam causam ad illos reducere, & procurent ut citius poterunt remeare, ne ibi tædiis, miseriis laboribus & expensis, damnabiliter fatigentur, sequuntur namq; damna ecclesiæ, & hęretici confortatur, & est post non inueniunt iudices tantum fauorem & reuerentiam, nec timentur, prout eorum præsentia facit. Item ipsi hæretici alii quicunque, uidentes iudices in Romana curia

fatigari, & detineri, erigent sibi cornua & contemnent, ac malignabuntur, & audacius hæreses minabunt, & ubi agitur contra eos, simili modo appellabunt. Alij etiam Iudices efficiuntur debiliores, an negotia fidei prosequendum, & ad hæreticos extirpandum, metuentes ne per consimiles appellationes, tædiis, & miseriis fatigentur, hęc omnia cedent in magnum præiudicium fidei ecclesiæ sanctæ DEI, à quibus singulis sponsus ipsius ecclesiæ eam præseruare dignetur.

SEQVITVR IN PRAECEDENTEM TRACTATVM APPROBATIO, ET SVBscriptio Doctorum almæ uniuersitatis Coloniens.

IVXTA FORMAM PVBLICI instrumenti.

N NOMINE DOMINI NOSTRI, IESV CHRISTI, Amen. Nouerint uniuersi, præsentes publicum instrumẽtum lecturi, uisuri, & audituri, Quod anno à natiuitate eiusdem Domini nostri, Millesimo, quadringentesimo, octuagesimoseptimo, Inditione quinta, die uero sabbati, decimanona mensis Maij, hora quinta post meridiem, uel quasi pontificatus sanctissimi in CHRISTO patris & domini nostri domini Innocentij, diuina prouidentia Papæ octaui, Anno tertio. In mei notarij publici & testium infrascriptorum, ad hoc specialiter uocatorũ & rogatorum præsentia personaliter constitutus, Venerabilis & religiosus frater Henricus institoris sacræ theologiæ professor, ordinis prædicatorum, hæreticæ prauitatis inquisitor, a sancta sede apostolica, una cum uenerabili & religioso fratre Iacobo Sprenger, etiam sacræ

theologię professore, ac conuentus prędicatorum Colonień. priore collegā suo specialiter deputatus, pro se & dicto collega suo proposuit atque dixit, modernus summus pontifex scilicet, dominus Innocētius Papa præfatus, per unā patentē bullam commisit ipsis inquisitoribus Henrico & Iacobo, ordinis prædicatorū & sacræ theologiæ professoribus prædictis, facultatem inquirendi apostolica auctoritate super quascunq; hæreses præcipuè autem super hæresim maleficarum, modernis temporibus uigentem, & hoc per quinque ecclesias Metropolitanas, uidelicet, Maguntineń. Colonień. Treuereń. Saltztburgeń. & Bremeń. cum omni facultate contra tales procedendi, usque ad ultimum exterminium, iuxta tenorem bullæ apostolicæ, quàm suis habebat in manibus, sanam, integram, illęsam, & non uiciatam, sed omni prorsus suspitione carenti. Cuius quidem tenor bullæ sic incipit. Innocentius episcopus seruus seruorum DEI. Ad futuram rei memoriam summis desiderantes affectibus, prout pastoralis sollicitudinis cura requirit, ut fides catholica nostris potissime temporibus ubiq; augeatur & floreat &c. Finit autem sic, Datum Romæ apud sanctum Petrum, Anno incarnationis dominicę Millesimo, quadragentesimo octuagesimo quarto, Nonas Decembris. Pontificatus nostri Anno primo.

Et quia nonnulli animarum rectores, & uerbi DEI prædicatores publicè in eorum sermonibus ad populum asserere & affirmare non uerebantur maleficas non esse, aut quī nihil in nocumētum creaturarum quacūque operatione efficere possent, ex quibus incautis sermonibus nonnunquàm seculari brachio ad puniendum huiusmodi maleficas amputabatur facultas, & hoc in maximum augmentum maleficarum & confortationem illius hęresis. Ideo præfati inquisitores, totis eorum uiribus cunctis periculis & insultibus obuiare uolentes, tractatum quendam non tam studiosè, quàm laboriosè collegerunt. In quo non tam huiusmodi prędicatorum ignorantiam, pro catholicę fidei conseruatione repellere, nisi sunt quā-

tum

tum etiam in exterminium maleficarum debitos modos sententiandi & easdem puniendi, iuxta dictæ bullę tenorem, & sacrorum canonum instituta laborarunt. At quoniam consonum rationi est, ut ea quę pro communi utilitate fiunt, etiam communi approbatione doctorum roboretur. Ideo ne pręfati rectores discoli, & prædicatores sacrarum literarum ignari æstimarent prædictum tractatum, sicut pręmittitur collectum minus bene doctorum determinationibus, & sententiis fulcitum, eundem almæ uniuersitati Colonien. seu nonnullis ibidem sacrę paginę professoribus ad discutiendum & collationandum obtulerunt, ut si qua reprehensibilia, & a catholica ueritate dissona reperirentur, eorum iudice sic refutarentur, quod tamen cõsona catholicæ ueritati approbarentur, quod sub scriptis modis factum fuit.

In primis egregius dominus Lambetrus de Monte, manu sua propria se subscripsit, prout sequitur. Ego Lambertus de Monte, sacræ theologiæ humilis professor, Decanus pro tẽpore facultatis sacræ paginæ eiusdem studii Colonien. fateor ac manu mea propria istum tractatum tripartitum per me lustratum, & diligenter collationatum, quo ad eius partes primas nihil continere, saltim meo humili iudicio, quod sit contrarium aut sententiis non errantium philosophorum, aut contra ueritatem sanctę catholicæ & apostolicæ fide, aut contra doctorum determinationes, a sancta Ecclesia approbatorum aut admissorum. Tertia etiam pars utique sustinenda & approbanda, quo ad illorum hæreticorum punitiones, de quibus tractat inquantum sacris canonibus non repugnat. Iterum propter experimenta in hoc tractatu narrata, quę utique propter famam tantorum uirorum præcipuorum etiam inquisitorum credantur esse uera. Consulendum tamen uidetur quod ille tractatus doctis & uiris zelosis qui ex eo sana, uaria, & matura consilia in exterminium maleficarum conferre possunt, communicetur simul & ecclesiarum rectoribus timoratis & conscientiosis duntaxat, ad quorum doctrinam subditorum corda in odium

tam

tam pestiferæ hæresis incitari poterunt ad cautelã bonorum pariter & malorum inexcusabilitatem atq; punitionem, ut sic misericordia in bonis & iustitia in malis luce clarius pateat, & in omnibus Deus magnificetur ipso præstante, cui laus & gloria.

Deinde ad idem uenerabilis magister Iacobus de Stralen, etiam propria manu sua subscripsit, in hunc modum. Ego Iacobus de Stralen, sacræ theologiæ professor minimus, post uisitationem, tractatus memorati, sentio conformiter per omnia, his quæ per uenerabilem magistrum nostrum Lambertum de Monte decanum, sacræ theologiæ superius annotata sunt, quod attestor hac scriptura manus meę ad laudẽ Dei. Pariformiter eximius magister Andreas de OcKsenfurt, etiam propria manu se subscripsit, ut infra de materia oblati tractatus, quantum prima facie apparuit quod contestor, manus meæ scriptura, ad finem in eodem expressum promouendum.

Consequenter autem egregius magister Thomas de Scotia, similiter se propria manu sua subscripsit prout sequitur. Ego Thomas de Scotia sacræ theologiæ doctor, licet immeritus conformiter sentio per omnia uenerabilibus magistris nostris præcedentibus in materia præfati, tractatus per me examinati, quod attestor manu propria mea. Subsequenter & secunda subscriptio contra præfatos prædicatores incantos, sic acta fuit. In primis positi fuerunt articuli prout sequitur. Primo inquisitores hæreticæ prauitatis deputatos auctoritate sedis apostolicæ, iuxta formam canonum commendant magistri sacræ theologiæ subscripti, & hortantur quod dignentur prosequi cum zelo eorum officium. Secundo, quod maleficia posse fieri permissione diuina ex cooperatione diaboli, per maleficos, aut maleficas, non est contrarium fidei catholicæ, sed consonum dictis sacræ scripturæ, immo necessarium est, iuxta sententias sanctorum doctorum, illa quandoque posse fieri admittere. Tertio, prædicare ergo maleficia non posse fieri, erroneum est, quia sic prædicantes impediunt, quantum in eis est opus pium inqui-

sitorum

ctorum,in præiudicium salutis animarum,secreta tamen quæ quandoque ab inquisitoribus audiuntur non sunt omnibus reuelanda. Vltimo exortandi ueniunt omnes principes, & quicunque catholici,ut assistere dignentur tam pijs uotis inquisitorum,pro defensione sanctæ catholicæ fidei. Demum uero subscripti & suprascripti doctores prædictæ facultatis theologiæ, manibus propriis se subscripserunt,prout ego Arnoldus notarius infrascriptis ex reuelatione honesti Ioannis Vorda de Meclinia, almæ uniuersitatis Colonien. bedelli iurati qui mihi hoc retulit, audiui & ex manibus etiam supra & infrascriptis apparuit,uidi & in hunc qui sequitur modum.

Ego Lambetrus de Monte, sacræ theologiæ humilis professor, ita sentio ut præscribitur,teste hac manu mea propria. Ego Vdalricus Kryden vvijK. de eKlyngen, sacræ theologiæ professor nouissimus,ut præscriptum est ita sentiendum,hac manus propriç subscriptione censeo. Et ego Conradus de Campis, sacræ theologiæ professor humilimus, prout supra cum maioribus meis in idem concurro iudicium. Ego Cornelius de Breda, minimus professor ita sentio,ut præscriptum est,quod testificor manu mea propria. Ego Thomas de Scotia, sacræ theologiæ professor, licet immeritus conformiter sentio uenerabilibus professoribus præscriptis,teste manu mea propria. Ego Theodoricus de Bummell, sacræ theologiæ humilimus professor, ita sentio sicut scriptum est per magistros meos præscriptos, quod testor manu mea ppria, in assertione articulorum præscriptorum conformis iudicij sum cum uenerandis magistris nostris,præceptorib. meis. Ego Andreas de Oelensurt sacrç theologiæ facultatis professor, ac theologorum uniuersitatis Coloniensis collegij minimus. Nouissime autem & finaliter iam dictus uenerabilis & religiosus frater Henricus Institoris inquisitor habuit & tenuit in suis manibus quandam aliam literam pergamenã Serenissimi regis Romanorum sigillo suo rubeo rotõdo,in capsa cære glaucç impressa,impressula pergameni inferius impendentis,sigillã

sanam

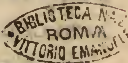
sanam & integram non uitiatam, non cancellatam, neque in aliqua sui parte suspectam, sed omni prorsus uitio & suspitione carenti. Ita quod in faciliorem expeditionem huius negocij fidei, idem serenissimus Dominus Romanorum rex præfatus, ipsam eandem bullam apostolicam supra tactam tanquam Christianissimus princeps tueri & defendere uoluit, atque uult, & ipsos inquisitores in suam omnimodam protectionem suscipit. Mandans & præcipiens omnibus & singulis Romano Imperio subditis, ut in executione talium negociorum fidei ipsis inquisitoribus omnem fauorem & assistentiam exhibeant, ac alias faciant prout in eadem litera plenius cõtinetur & habetur. Cuius quidem literæ regalis principium & finis hic infra annotantur in hunc modum. Maximilianus diuina fauente clementia, Romanorum Rex, semper Augustus, Archidux Austriæ, Dux Burgoniæ, Lotharingiæ, Brabantiæ, Lymburgiæ, & Geldriæ, Comes Flandriæ, &c. Finis uero. Datum in oppido nostro Bruxellen. nostro sub sigillo, mensis Nouembris die sexta, Anno Domini, Millesimo quadringentesimo octuagesimo sexto, regni nostri anno primo.

DE super missis omnibus & singulis iam dictis, uenerabilis & religiosus frater, Henricus, inquisitor, pro se & collega suo antedicto, ipsis a me notario publicum, seu publica instrumentum & instrumenta, in meliori forma petiit. Acta sunt hæc Coloniæ, in domo habitationis uenerabilis magistri Lamberti de monte prædicti infra emunitatem ecclesiæ sancti Andreæ Coloniensis situs. in camera negociorum & studij eiusdem magistri Lamberti, inferius, sub anno Domini, indictione, mensis, die & horis & pontificatus quibus supra, præsentibus ibidem prædictis magistro Lamberto, & Ioanne Bedello, nec non honestis uiris, Nicolao Cuper de uenrbide, uenerabilis curiæ Coloniẽsis, notario iurato. & Christiano Vintzen de cusikirchen, clerico Coloniensis diocœsis, testibus, ad præmissa fide dignis rogatis & requisitis.

Et ego Arnoldus kolich de cusikirchen, clericus Coloniensis

lonienſis iuratus, Quia præmiſſis omnibus & ſingulis, dum ſic ut præmittitur fierent & agerentur, una cum prę nominatis teſtibus præſens fui, eiq; ſic fieri uidi, & ut præ fertur ex relatione Bedelli audiui, idcirco pręſens publicum inſtrumentum, manu mea propria ſcriptum & ingroſſatum, ex inde confeci, ſubſcriſi, publicaui, & in hanc publicam formam redegi, ſignoque & nomine meis ſolitis & conſuetis ſignaui, rogatus & requiſitus, in fidem & teſtimonium omnium & ſingulorum pręmiſſorum.

FINIS.

ERRATA SIC CORRIGITO.

affere, lege aſſerere. c.1. aret. leg. arte. c.6. ſacræ. l. ſarræ. c. 15. ſacietate. l. ſocietate. c.27.28. canales. l. carnales. c. 28. angelum. l. angeli. affectionem. l. affectionum. c.49. clericos. l. colericos. c.50. gẽtiliaco:um. l. geneatal icorum. c.52. uebra. l. uerba c.61. nimis. l. minus. c.65. iturum ſtatuitur l. igitur ſtatuto. c.82. ęſtimantia. l. æſtimatiua. c.83. exeuntibus. l. exeuntes. c.96. licitum. l. illicitũ. c. 104. alias. l. ad c. 121. omnium. l. hominum. c. 124. petrus, l. Pſalmus. c. 152. uebrorum. l. uerborum. c. 160. generatiuam. l. generatiuam recipiunt. c. 164. omnium. l. hominum. c. 169. exus. l. unius, c. 306. angelorum. l. anglorum. c. 343. lolitum. l. illorum. c. 388. potere. l. petere. c. 392. perſeuerandi. l. præſeruandi. c. 409. nororio. l. notario. c. 415. bellum. l. libellum. c. 423.. diſcuſſus. l. diſcusſis. c. 436. hic. l. his. c. 445. hæretica. l. hæreticus. c. 450. acuerſus. l. reuerſus, c. 453. delinquentes. l. delinquentis. c. 455. ſcalo. l. ſcala. c. 461. peraclitus, l. piraclitus. c. 478. longe. l. longo. c. 481. exponendus. l. exponendas. c. 484. ſciente, l. ſcienter. c. 486.

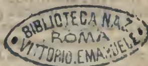
REGISTRVM.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii

Tabula per se patet.

VENETIIS
Apud Io. Antonium Bertanum. 1574.

P.

